

NOVÝ ZÁKON PÁNA NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA

Podle Vulgaty se stálým ohledem na původní
tekst (řecký) přeložil a úvody i výklady opatřil

Dr. JAN LAD. SÝKORA,

řádný profesor české fakulty bohoslovecké a probošt
kollegiátní kapituly u Všech svatých na hradě Pražském

Č Á S T D R U H Á

Apoštolář neboli Skutky a Listy apoš-
tolské se Zjevením svatého Jana

K tisku znovu připravil Dr. JAN HEJČL,
univ. profesor Cyrilo-Methodějské fakulty bohoslovecké
v Olomouci

V PRAZE 1933

Nákladem Dědictví Svatojanského v Praze IV. — Tiskem Českoslo-
vanské akc. tiskárny v Praze II., Karlovo náměstí čís. 5

NIHIL OBSTAT.

Prael. Dr. Jos. Vajs,
censor ex officio.

IMPRIMATUR.

Pragae, die 13. Octobris 1933.

Nro. 13491.

† Carolus,
Archiepiscopus.

PŘEDMLUVA K NOVÉMU VYDÁNÍ.

Sýkorův kapesní »Apoštolář«, t. j. druhá část jeho »Nového zákona« z r. 1914, byl již rozebrán. Proto pořízeno toto vydání nové, a to podle veliké Sýkorovy »Bible české« II., 2. (Praha 1923.)

Pokládáme za vhodné připomenouti, co napsal Sýkora o svém překladě: »Překládal jsem podle Vulgaty se stálým ohledem na text řecký, ale tak, že stejným, ano větším právem lze říci, že jsem překládal z textu řeckého se stálým ohledem na text Vulgaty.«

V této nové úpravě Sýkorova znění bylo měněno co nejméně. Jen tu a tam byl rozveden přechodník. Jinde dlouhá perioda rozložena v kratší věty. Někde zaměněno slovo výrazem čtenáři bližším. Hranaté závorky upozorňují na slova nebo věty, o něž má Vulgata více než kritické znění originálu.

Po stránce technické vykazuje nové vydání značné zlepšení. Papír volen jemný a trvanlivý. Tisk biblického znění jest mnohem větší a tedy čitelnější. Pro nadpisy voleny typy tučnější. Úvody jsou vysázeny písmeny jiné ráže nežli sám text. Čtenář pozná na první pohled, co jest dílo inspirovaného svatopisce a co jest proti tomu úvod neb poznámka překladatelova.

Jak žádá povaha »kapesního« vydání, jsou poznámky omezeny na míru nejmenší. Formát pone-

chán skoro týž, jaký mělo vydání z r. 1914, aby
nový Apoštolář mohl býti svázán v jedno s první
částí N. z., s evangeliemi, jež jsou dosud na skladě.
Nakladatelství i tiskárna se snaží, aby toto nové
vydání bylo co nejdokonaleji vypraveno a čtenářům
plně vyhovovalo.

V O l o m o u c i 1. listopadu 1933.

Dr. J a n H e j č l.

SKUTKY APOŠTOLSKÉ

vylišují založení a rozšíření církve prací apoštolů, zvláště sv. Petra a Pavla, vkládajíce také zprávy o jiných věrozvěstech, kteří působili v závislosti na apoštolech, jako o jáhnech Štěpánovi a Filipovi, o Barnabášovi, Markovi a Apollovi. Spisovatelem jest sv. Lukáš, který napsal i třetí evangelium. Vysvětluje to již z knihy samé: Autor její označuje se jako průvodce sv. Pavla, jehož provázel na druhé a třetí apoštolské cestě jeho a při jeho plavbě do Říma,¹⁾ a některými výrazy technickými prozrazuje, že byl lékařem.²⁾ Mimo to tvrdí, že napsal již také spis »o těch věcech, které Ježíš činil a učil od počátků« (1, 1) t. j. spis evangelní. Z evangelistů však pouze sv. Lukáš provázel sv. Pavla na řečených cestách jeho a, jak i Pavel sám, sděluje, byl lékařem (Kol. 4, 14); patrně tedy, že Lukáš a ne jiný jest spisovatelem Skutkův apoštolských.³⁾ Jsou nejen věnovány témuž Theofilovi, jemuž věnováno jest evangelium třetí, nýbrž i psány touž mluvou a týmž slohem, jako evangelium, a počínají právě tam, kde ono evangelium se končí, a s týmž důrazem učí, že v Kristu lze dojít spásy

¹⁾ V. 16, 10—17; 20, 5—15; 21, 1—18. a 27, 1—28, 16 (dle Kod. D. také 11, 27—28) autor vypravuje v první osobě množného čísla; tak dává najevo, že provázel sv. Pavla na druhé cestě jeho z Troady do Filipp, na třetí cestě z Filipp do Jerusalema a později do Cesaree a do Říma.

²⁾ na př. 28, 3. 8.

³⁾ Z toho, co dosud řečeno, jde najevo předem sice pouze to, že Lukáš byl autorem oněch částí, v nichž vypravuje v 1. osobě množného čísla. Ale části ty souvisejí těsně jak co do věci a do účelu, tak v příčině jazykové i slohové s ostatními částmi Skutkův apoštolských, že tvoří s nimi patrně spis jednotný, který předpokládá autora jednoho a téhož.

všem lidem, jako se to děje v řečeném evangeliu, takže se jeví býti jeho pokračováním a jako dílem druhým spisu většího, jehož dílem prvním jest třetí evangelium. Na některá místa z nich narážejí již sv. Ignác muč., sv. Polykarp, Klement Řím., a výslovně jmenují Lukáše autorem Skutkův apoštolských mimo prastaré nadpisy již zlomek Muratorský, Ireneus, Tertullian a j.

U r č e n y však jsou po soudě skoro všeobecném pro širší kruh čtenářstva, k němuž mimo křesťany římské patřily nepochybně také veškeré obce křesťanské, založené od svatého Pavla. Podle Lk. 1, 1—4. p o h n u t k o u, ze které Lk. napsal Skutky apošt., bylo přesvědčení, že zná dokonale také ty věci, které chtěl v nich vylíčiti, a že Theofil a jiní křesťané nemají té známosti, ač by jim velice přispěla k utvrzení víry jejich, a možná i to, že někteří činili již také pokusy zaznamenati některé zprávy o apoštolech; ú č e l e m pak, jehož chtěl jimi dosíci, bylo spořádaným vylíčením toho, co apoštolé, jmenovitě Petr a Pavel, s pomocí Boží hlásali a konali, poučiti své čtenáře o tom, jak podivuhodným způsobem rozšířilo se křesťanství v čase překrátkém od židů k pohanům přes všecky překážky, které se mu stavěly v cestu, a poučením tím utvrditi je ve víře, že Kristovo náboženství jest původu božského a určeno ke spáse všech lidí, kteří se ho přidržují.

Jako p r a m e n ů sv. Lukáš užil své vlastní zkušenosti, ústního sdělení sv. Pavla a jiných svědků spolehlivých, zejména Timothea, Marka, Jakuba Malého, apoštola a biskupa jerusalemského, Mnasona (21, 16), jáhna Filipa (21, 8—10) a jiných svědků očitých. Možná dosti, že použil také některých pramenů písemných, ne sice při spisování do nich nahlížeje, nýbrž upomínkou na dřívější četbu jejich,

ne-li též v písemných poznámkách, jež si snad na jejich základě neb i podle vlastní zkušenosti učinil. Zejména podobá se pravdě, že řečeným způsobem použil jich při výnose sněmu apoštolského 15, 23—29, jenž v originále se choval v Antiochii a v opisech zajisté do jiných měst se dostal a jehož opis možná sv. Pavel sám s sebou bral, jakož i při listě Lysiově (23, 24—30), jehož znění mohl si za svého pobytu v Cesarei zaopatřiti také. Možná však, že dostaly se mu do rukou také záznamy řečí Petrových i Štěpánovy (k. 7). — Psány jsou Skutky apošt. nejspíše v Římě, a to r. 63 neb 64, podle toho, zda první vazba sv. Pavla v Římě trvala od r. 61—63 neb 62—64. Ani slovem nezmiňují se o zkáze Jerusalema a různých místností tamních (r. 70), ač opět a opět mluví o Jerusalemě a připomínají různé místnosti jeho. Vylíživše působení sv. Pavla až k první vazbě římské, ukončují spis svůj krátkou poznámkou o dvouletém pobytě jeho ve vazbě té.¹⁾

1) Že jsou Skutky apoštolské v ě r o h o d n y, lze souditi již z těch pramenů zcela spolehlivých, které autoru jejich byly po ruce (str. 6 n.), a z toho, co sv. Lukáš sám praví na počátku svého evangelia, že totiž pilně vyzvěděl všecko od počátku, neboť není pochybnosti, že s touž pílí a bedlivostí, s kterou vyzvěděl své zprávy evangelní, vyzvěděl z oněch pramenů i to, co vypravuje ve Skutcích apošt., pokud sám tomu není přítomen. Ukazuje to však také podivuhodná přesnost a správnost, kterou jeví ve všech oněch údajích a zprávách, jež mohou se sledovati a srovnávati se zprávami jiných spisovatelů věrohodných doby staré. Neboť lze souditi plným právem, že táž spolehlivost a věrohodnost přísluší též všem zprávám o těch věcech, o nichž spisovatelé jiní pomlčeli; a lze to souditi tím rozhodněji, poněvadž to, co proti jejich věrohodnosti někteří kritikové namítají, nesvědčí o nespolehlivosti Skutkův apošt., nýbrž o předpojatosti neb nevědomosti dotyčných kritiků, na př. když namítají, že se v nich vyličují věci zázračné a tedy (prý) patrně vybájené.

SKUTKY APOŠTOLSKÉ.

Úvod. Kristovo nanebevstoupení.

Volba apoštola Matěje. 1, 1—26.

1, ¹ První knihu složil jsem, Theofile, o všech věcech, které Ježíš činil a (kterým) učil od počátku ² až do dne, ve kterém byl vzat do nebe, dav příkazy skrze Ducha svatého apoštolům, jež vyvolil. ³ Jim se také živým ukázal po svém utrpení mnoha důkazy; zjevuje se jim po čtyřicet dní mluvil o království Božím.

⁴ A když s nimi jedl, poručil jim, aby neodcházeli z Jerusalema, nýbrž aby očekávali zaslíbení Otcovo, které (pravil) »slyšeli jste z úst mých; ⁵ neboť Jan křtil vodou, vy však budete pokřtěni Duchem svatým po nemnohých dnech.« ⁶ I tázali se ho ti, kteří se shromáždili: »Pane, v tomto-li čase obnovíš království pro Israelity?« ⁷ Ale on řekl jim: »Nepřísluší

1. první knihu (= »první slovo«) t. j. naše třetí evangelium,

2. dav příkazy, aby totiž kázali jeho učení (viz Luk. 24, 46—48), jakož i, aby zůstali v Jerusalemě, dokavad nebudou opatřeni mocí s výsosti, čili dokavad nesestoupí na ně Duch sv. se svými dary (Luk. 24, 49. Skutk. 1, 4).

4. zaslíbení, t. j. náplň toho, co Otec zaslíbil již skrze proroky (Joel, 3, 1—2; Is. 44, 3; Ezechiel 36, 25—29) a co jste slyšeli také ode mne (Luk 24, 49; Jan 7, 37—38; 14, 16; 15, 26), totiž příchod Ducha sv.

5. Budete pokřtěni Duchem sv., t. j. bude seslán na vás Duch sv. a vy obdržíte hojnost jeho milosti,

vám znáti časy neb chvíle, které Otec ustanovil mocí sobě vlastní,⁸ avšak obdržíte sílu, když na vás sestoupí Duch svatý, a budete mi svědky v Jerusalemě a po všem Judsku i Samařsku, ano až do končin země.«⁹ A to pověděv, byl vyzdvižen před jejich zraky, a oblak vzal jej s očí jejich.¹⁰ A jak hleděli upřeně do nebe, když se tam ubíral, hle, dva muži stáli u nich v rouše bílém¹¹ a řekli: »Muži galilejští, proč stojíte a hledíte do nebe? Ten Ježíš, který vzat jest od vás do nebe, přijde tak, jak jste ho viděli do nebe jíti.«

¹² Tu se vrátili do Jerusalema s hory, zvané »Olivová«, která jest blízko Jerusalema vzdáli cestu sobotní.¹³ Když (tam) vešli, vystoupili do síně hořejší, kde se zdržovali: Petr a Jan, Jakub a Ondřej, Filip a Tomáš, Bartoloměj a Matouš, Jakub (syn) Alfeův a Šimon Horlivec a Juda (bratr) Jakubův.¹⁴ Ti všichni trvali jednomyslně na modlitbě se ženami a s Marií, matkou Ježíšovou, i s bratry jeho.

¹⁵ V těch dnech Petr povstal mezi bratry — bylo pak pohromadě počtem as sto dvacet osob — a řekl:¹⁶ »Muži bratří, musilo se naplniti Písmo, které Duch svatý předpověděl ústy Davidovými o Ji-

13. do síně hořejší, t. j. do oné místnosti, ve které Pán Ježíš posledně večeřel (srovn. Luk. 32, 12). Cestu sobotní, t. j. cestu, kterou bylo dovoleno konati v sobotu, totiž 2.000 loket, či as 1 kilometr.

14. s bratry, t. j. s příbuznými jeho.

dášovi, jenž se stal vůdcem těch, kteří jali Ježíše, ¹⁷ neboť byl přičten k nám a obdržel účast v tomto úřadě (našem). ¹⁸ On vyzískal pole ze mzdy nepravosti, avšak spadl střemhlav, rozpukl se v půli a vykydly se všechny vnitřnosti jeho. ¹⁹ A vešlo to ve známost všem obyvatelům jerusalemským — takže pole ono bylo nazváno v řeči jejich Hakeldama, to jest, pole krve. — ²⁰ Je totiž psáno v knize žalmů „Ať z pustné příbytek jeho a nebudiž nikoho, jenž by v něm bydlil,“ a: „úřad jeho ať dostane jiný.“ ²¹ Musí tedy z těch mužů, kteří byli s námi po všecken čas, ve kterém Pán Ježíš obcoval mezi námi, — ²² počav od křtu Janova až do dne, ve kterém byl vzat od nás, — z těch jeden (musí) býti s námi svědkem vzkříšení jeho.« ²³ I představili dva, Josefa, zvaného »Barsabáš«, jenž měl příjmí Justus, a Matěje, ²⁴ a mo-

18. s p a d n u v s t ř e m h l a v, tak podle textu řeckého a překladu latinského, obsaženého v rukopise kembridžském. Vulgata má *s u s p e n s u s* = oběsiv se, upozorňujíc tak pro větší jasnost na to, co předcházelo, než Jidáš spadl a se rozpukl. Nejprve totiž se oběsil, potom spadl střemhlav, buď že se provaz přetrhl anebo větev zlomila, a spadnuv, rozpukl se tak, že vnitřnosti z něho vyšly.

20—21. Uvádí volně žalm 68, 26. »příbytek jeho« místo čísla množného »příbytek jejich«, jak stojí v žalmě samém a jak i na tomto místě má Vulgata. Druhá část uvedených slov (a úřad jeho ať obdrží jiný) jsou podána doslovně podle překladu alexandrijského ze žalmu 108, 8.

dlíce se pravili: »Ty, Pane, jenž znáš srdce všech, ukaž, kterého z těchto dvou jsi vyvolil, ²⁵ aby dostal místo v této službě, totiž v úřadě apoštolském, z něhož Jidáš vystoupil, aby odešel na místo svoje.«
²⁶ I odevzdali pro ně losy; los padl na Matěje, a byl přičten k jedenácti apoštolům.

Seslání Ducha svatého. Druhá řeč Petrova a její účinek. 2, 1—41.

2, ¹ Když přišel den letnic, byli všichni pohromadě na jednom místě. ² Tu povstal náhle s nebe hukot, jako když táhne vítr silný a naplnil dům, kde seděli; ³ i ukázaly se jim jako by ohnivé jazyky; a rozdělily se tak, že posadil se na každém (jeden).
⁴ Všichni byli naplněni Duchem svatým a počali mluvit jinými jazyky, jak ten Duch dával jim promlouvati. ⁵ Přebývali pak v Jerusalemě židé, muži bohabojní,

25. na místo svoje, t. j. na místo, které si zasloužil svým zločinem a nekajícností (do pekla).

2. V tom smyslu vstoupil na ně (a vstupuje na lidi), že udělil jim dary, jichž dříve jim nedával a způsobil v nich účinky, jichž v nich dříve nepůsobil.

3. jazyky jako ohnivé, t. j. podoby či tvary jazykové, jež měly vzhled i barvu ohně. Pod touto způsobou Duch sv. sestoupil na apoštoly, aby naznačil účinky, které u nich způsobil, totiž, že rozum jejich osvětlil, vůli posilnil, je na duši očistil a posvětil, je vroucí láskou k Bohu rozehrál (podobně jako oheň předměty osvětluje, železo zoceluje, zlato čistí a věci zahřívá), jakož i že jim udělil dar jazykův a výmluvnosti a tak připravil je k apoštolskému úřadu jejich.

4. ten Duch podle textu řeckého, podle Vulgaty bylo by »Duch svatý«.

ze všelikého národu pod nebem. ⁶ Když ten zvuk povstal, sešel se zástup a ztrnul, neboť slyšeli je mluvití jedenkaždý jazykem svým. ⁷ Všichni žasli a divili se, řkouce: »Nejsou-liž tito všickni, kteří mluví, Galilejci? ⁸ Kterak my každý slyšíme jazyk svůj vlastní, ve kterém jsme se zrodili? ⁹ My, Parthové a Medové i Elamité a obyvatelé Mesopotamie, Judska i Kappadocie, Pontu i Asie, ¹⁰ Frygie a Pamfylie, Egypta a končin Libye, ležící při Cyreně, i příchozí Římané, ¹¹ jak židé tak proselyté, Kréťané i Arabové — my slyšíme je mluvití jazyky našimi o velikých skutcích Božích.« ¹² Všickni žasli a divili se, v rozpacích říkajíce jeden druhému: »Co je to?« ¹³ Ale jiní posmívajíce se pravili: »Jsou plni sladkého vína.«

¹⁴ Petr však povstav s jedenácti pozdvihl hlasu svého a promluvil k nim: »Muži judští a všickni obyvatelé jerusalemsští, toto budiž vám známo: Pozorně poslyšte slova má. ¹⁵ Nejsou totiž tito, jak myslíte, opilí, — vždyť jsou (teprve) tři hodiny na den — ¹⁶ nýbrž to jest to, co bylo předpověděno skrze proroka Joele: ¹⁷ I s t a n e se v době poslední, praví Hospodin: vyleji z Ducha svého na

11. proselyté, t. j. ti, kteří z pohanství přistoupili k židovství,

17—21. B u d o u p r o r o k o v a t i, t. j. z vnuknutí Ducha sv. mluvití k poučení, vzdělání a útěše jiných věcí spasitelné, ať minulé neb přítomné, ať budoucí.

všeliké tělo; i budou prorokovati synové vaši a dcery vaše, a mládenci vaši vidění budou vídati a starci vaši sny budou míti.¹⁸ Ano i na služebníky své a na služebnice své vyleji v té době z Ducha svého, i budou prorokovati.¹⁹ A učiním divy svrchu na nebi a zázraky dole na zemi, krev a oheň a páru dýmovou;²⁰ slunce obrátí se v tmu a měsíc v krev, prve než přijde den Hospodinův, ten veliký a zjevný.²¹ I stane se, (že) každý, kdo bude vzývati jméno Hospodinovo, spasen bude,²² Muži israelští, poslyšte slova tato: Ježíše Nazaretského, muže osvědčeného u vás od Boha mocnými skutky a divy i zázraky, které Bůh činil zkrze něj mezi vámi, jak sami víte, —²³ tohoto (muže), který byl vydán pevným úradkem a předveděním Božím, skrze ruce bezbožníků jste ukřižovali a usmrtili,²⁴ Bůh však vzkřísil jej (z mrtvých), zprostitv ho bolestí podsvětí, poněvadž bylo nemožno, aby byl od něho držen,²⁵ neboť David praví o něm: ‚Viděl jsem Hospodina před se-

25.—28. Uváděje slova Davidova (Žalm 15, 8—10), vysvětluje, proč bylo nemožno, aby Pán Ježíš zůstal v podsvětí či v říši mrtvých neb v hrobě, proto totiž, poněvadž Bůh odvěkým úradkem ustanovil a skrze Davida předpověděl, že vstane z mrtvých.

bou stále, neboť jest po pravici mé, abych se nezviklal; ²⁶ proto se zaradovalo srdce moje a zaplesal můj jazyk; ano i tělo mé odpočine v naději, ²⁷ neboť ne necháš duš mé v podsvětí, a nedopustíš, aby tvůj světec zakusil porušení. ²⁸ Oznámil jsi mi cesty života a naplníš mě radostí před tváří svou.' ²⁹ Muži bratři, lze volně a neohroženě říci vám o praotci Davidovi, že zemřel i pohřben byl, a že hrob jeho jest u nás až do dnešního dne. ³⁰ Poněvadž tedy byl prorokem a věděl, že Bůh se mu zavázal přísahou posadit (jednoho) z plodu ledví jeho na trůn jeho, ³¹ hledě do budoucnosti, pověděl to o vzkříšení Kristově, že totiž nebyl ponechán v podsvětí, aniž tělo jeho zakusilo pokušení. ³² Tohoto Ježíše vzkřísil Bůh; my všickni jsme toho svědky. ³³ Byv tedy povýšen pravicí Boží a obdržev zaslíbení Ducha svatého od Otce, vylil jej,

29.—31. Vykládaje uvedená slova Davidova, dokazuje, že David nepravil jich o sobě, nýbrž jako prorok o Kristově vzkříšení, ježto nikoliv David, nýbrž Kristus nebyl ponechán v podsvětí (v říši mrtvých), ani neutrpěl na svém těle porušení,

30. že Bůh se mu zavázal přísahou, míní přísahu, kterou mu Bůh učinil skrze proroka Natana (2. Král 7, 12—17) a o které činí zmínku v Žalm. 131, 11, totiž, že jeden z potomků jeho bude kralovati na věky,

33. zaslíbení Ducha sv., t. j. obdržel moc, aby již seslal zaslíbeného Ducha sv.

jakož vy (nyní) vidíte i slyšíte. ³⁴ Vždyť nikoli David vstoupil na nebesa, nýbrž sám praví: „Řekl Hospodin Pánu mému: Sed' na pravici mé, ³⁵ dokavad nepoložím nepřátele tvých za podnoží nohám tvým.“

³⁶ Najisto tedy věz veškeren dům israelský, že Bůh jej učinil i Pánem i Vykupitelem — toho Ježíše, jejž jste ukřižovali.«

³⁷ Když to uslyšeli, bodlo je do srdce, i řekli Petrovi a ostatním apoštolům: »Co máme činiti, muži bratři?« ³⁸ Petr jim pravil: »Čiňte pokání, a pokřtěn buď každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých; a obdržíte dar Ducha svatého. ³⁹ Vždyť vám platí to zaslíbení, i dětkám vašim a všem, kteří jsou v dáli, kolik jich koli povolá Pán Bůh náš.«

⁴⁰ A ještě mnoha jinými slovy svědčil a napomínal je řka: »Ochraňte se od tohoto pokolení zvrhlého.« ⁴¹ I byli pokřtěni ti, kteří přijali řeč jeho; připojilo se jich v ten den as tři tisíce duší.

Život prvních křesťanů. 2, 42—47.

⁴² Trvali pak v učení apoštolském, v (bratrském) obcování, v lámání chleba

37—40. Udává účinky řeči Petrovy, totiž a) že řečí tou byli jati bolestí nad tím, že stali se vinní Kristovou smrtí, a b) že veliký počet posluchačů (3.000) připojil se k apoštolům a k ostatním věřícím (viz 1, 15) a stali se údy církve Kristovy,

V. 34. n. uvádí Ž. 109, 1.

a na modlitbách. ⁴³ Na každého přicházela bázeň. Také mnoho divů a zázraků dělo se skrze apoštoly v Jerusalemě. Bázeň veliká byla u všech. ⁴⁴ Všickni věřící drželi se pospolu a měli všecky věci společny; ⁴⁵ statky i majetek movitý prodávali a rozdělovali je mezi všecky, jak bylo komu potřebí. ⁴⁶ Denně také trvali jednomyslně ve chrámě, lámali po domech chléb, přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce, ⁴⁷ a chválili Boha, majíce přízeň

44. měli všechny věci společny nikoli ve smyslu moderních komunistů, jakoby nebylo mezi nimi žádného majetku soukromého a všichni měli stejné právo na všechno, nýbrž, jak vysvětluje 4, 32., v tom smyslu, že nikdo z nich nepokládal se za vlastníka těch věcí, které měl, nýbrž jen jako za správce statků od Boha mu na čas svěřených. Že soukromý majetek trval mezi nimi i dále, patrně ze Skut. 4, 34., 36. a zvláště ze Skut. 12, 12., kde jest řeč o domě Marie, matky sv. Marka.

45. To smýšlení své, že jsou ne vlastní majitelé, nýbrž správcové statků od Boha jim svěřených, projevovali tím, že štědře podporovali chudé a k tomu konci prodávali i majetek svůj movitý i nemovitý, ale nikoli všickni, nýbrž jen někteří, a zpravidla nikoli všechen statek svůj, nýbrž část jeho, a to nikoli povinně, nýbrž dobrovolně (Skut. 5, 4), byvše k tomu povzbuzeni nejspíše příkladem apoštolů, kteří opustivše všechno, následovali Krista.

46. Lámali chléb, totiž svátostný při mši sv. a sv. přijímání. První křesťané tedy, obrácení byvše ze židů, chodili denně do chrámu jerusalemského (židovského) na modlitby, avšak na mši sv. a s ní spojené sv. přijímání chodili do soukromých domů, jedni do toho, jiní do jiného; neboť od té chvíle, kdy počet věřících vzrostl přes 3000, neobsáhl všech žádný dům soukromý v Jerusalemě. Po lámání chleba, t. j. po mši sv. a sv. přijímání přijímali pokrm obyčejný, nesvátostný, slaviče tak zvané hody lásky, při nichž bohatší častovali chudé.

u všeho lidu. Pán pak připojoval k nim denně ty, kteří přicházeli ke spáse.

Uzdravení chromého od narození a třetí řeč Petrova. 3, 1—26.

3, ¹ Petr a Jan šli do chrámu k modlitbě na hodinu devátou. ² Tu nesli jakéhosi muže, který byl chromý ze života matky své. — Kladli ho každého dne ke bráně chrámové, jménem »Krásná«, aby prosil o almužnu ty, kteří vcházeli do chrámu. — ³ Ten uzřev Petra a Jana, ani chtějí vejíti do chrámu, prosil, aby dostal almužnu. ⁴ Ale Petr upřev naň s Janem oči řekl: »Pohleď na nás.« ⁵ I hleděl na ně pozorně očekávaje, že něco od nich dostane. ⁶ Petr však řekl: »Zlata a stříbra nemám, ale co mám, to ti dám: ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod'«. ⁷ A vzav ho za pravou ruku pozdvihl ho. A hned utvrdily se nohy i kosti jeho. ⁸ Vyskočiv postavil se a chodil. Vešel s nimi do chrámu, chodě, poskakuje a chvále Boha. ⁹ Veškeren lid viděl ho, an chodí a chválí Boha. ¹⁰ I poznali ho, že to je ten, jenž pro almužnu sedával u Krásné brány chrámové a byli naplněni úžasem a ustr-

3. 1. na hodinu devátou, t. j. podle našeho počítání na třetí hodinu odpoledne.

2. Brána Krásná, obyčejně brána »Nikanorova« zvaná, jakož i podloubí Šalomounovo (v. 11.) byly na východní straně chrámové.

nutím nad tím, co se mu přihodilo. ¹¹ Poněvadž se však držel Petra a Jana, sběhl se k nim pln úžasu veškeren lid při podloubí, které slove Šalomounovo.

¹² Uzřev to Petr, promluvil k lidu: »Muži israelští, proč se divíte tomu aneb proč hledíte na nás, jako bychom svou mocí nebo silou byli učinili, aby tento chodil? ¹³ Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakubův, Bůh otců našich oslavil Syna svého Ježíše. Toho vy jste vydali a zapřeli před Pilátem, když on usoudil, aby byl propuštěn. ¹⁴ Vy jste zapřeli světce a spravedlivého a žádali jste, aby vám byl darován muž vražedník; ¹⁵ původce života jste zabili, ale Bůh vzkřísil ho z mrtvých; my jsme toho svědky. ¹⁶ A pro víru ve jméno jeho utvrdilo jeho jméno tohoto (člověka), kterého vidíte i znáte, ano, ta víra, která jest skrze něj, dala mu pevné to zdraví před očima vás všech. ¹⁷ A nyní,

12—26. V řeči této vysvětluje židům, že předešlý zázrak byl způsoben mocí toho Ježíše, kterého oni ukřižovali, Bůh však z mrtvých vzkřísil; spolu učí, že Ježíš ten jest zaslíbený Vykupitel, a povzbuzuje ku pokání.

16. pro víru ve jméno, t. j. proto, poněvadž my (já a Jan, ano i člověk chromý od narození) věříme, že Ježíš jest Vykupitelem z mrtvých vstalým, proto jeho jméno, t. j. božská moc Ježíšova, jehož jsme vzývali, uzdravila člověka toho. — Víra, která jest skrze něj, t. j. té víry, pro kterou člověk tento byl uzdraven, nemáme sami ze sebe, nýbrž způsobil a dal ji nám sám Ježíš Kristus. (Pravá víra nadpřirozená je dar Boží.)

bratři, vím: učinili jste to z nevědomosti, i náčelníci vaši.¹⁸ Ale Bůh naplnil tak to, co předpověděl ústy všech proroků, že totiž Kristus jeho bude trpěti.¹⁹ Čiňte tedy pokání a obraťte se, by shlazeny byly hříchy vaše,²⁰ aby přišly časy oddechu od Hospodina a on (aby) poslal Krista Ježíše vám předurčeného.²¹ Jeho musí nebe přijmouti až do časů obnovy všech věcí; o tom mluvil Bůh ústy svých svatých proroků odvěkých.²² Mojžíš pravil: „Proroka vzbudí vám Hospodin, Bůh váš, z bratří vašich jako mne; toho poslouvejte ve všem, co bude mluvit vám.“²³ Každý, kdo neposlechne proroka toho, bude vyhlazen z lidu!²⁴ Také všickni proroci od Samuela i po

19—20. Jako první účel, proč mají činiti pokání a se k Bohu obrátiti, udává tedy, aby přijmouce křest (2, 38) dosáhli odpuštění hříchů, jako účel druhý a to hlavní a poslední, aby přišly časy oddechu, t. j. časy plného blaha věčného, kdy s duší bude blaženosti věčné účastno i tělo,

21. nebe musí přijmouti, t. j. Ježíše jako Bohočlověka musilo nebe přijmouti při jeho nanebevstoupení a musí jej v sobě podržeti až do časů obnovy všech věcí, t. j. až do té doby, kdy mimo zavržence bude všecko uvedeno do onoho, ba mnohem lepšího stavu, než jaký byl před hříchem prvních rodičů, tedy až do příchodu jeho k soudu poslednímu, kdy onen stav bude zaveden. (Srovn. Is. 65, 17; 66, 22; 2. Petr. 3, 12; Řím. 8, 19; Zjev. 21, 1.)

22—23. jsou z 5. Mojž. 18, 15, 19; vztahují se k Vykupiteli, jehož předobrazem byl Mojžíš.

něm, kteří mluvili, zvěstovali dny tyto.
²⁵ Vy jste synové proroků a té úmluvy, kterou Bůh učinil s otci našimi, když pravil k Abrahamovi: „A v potomstvu tvém budou požehnána všechna pokolení země.“
²⁶ Vám Bůh vzbudil Syna svého a poslal nejprve, aby vám žehnal, když by se odvrátil každý od svých nepravostí.«

Petr a Jan před soudem; Petrova řeč čtvrtá. 4, 1—22.

4, ¹ Mezitím však co k lidu mluvili, přistoupili k nim kněží a velitel (strážce) chrámové i saduceové; ² těžce totiž nesli, že učí lid a v Ježíši zvěstují zmrtvýchvstání.
³ I vztáhli na ně ruce a vsadili je do žaláře na zejtrék, neboť byl již večer. ⁴ Mnozí

25. My bychom řekli: vám jakožto údům toho národa, k němuž Bůh poslal proroky a s nímž úmluvu učinil, patří předem proroci a ta zaslíbení, která Bůh dal skrze ně, vás předem týká se i ta úmluva, kterou Bůh učinil s Abrahamem a jeho potomky, a proto vy předem jste povinni tak žít, jak se sluší na účastníky oněch zaslíbení a oné úmluvy s Bohem. Slova »A v potomstvu tvém...« jsou z 1. Mojž. 12, 3.

4, 1. kněží, ti totiž, kteří podle řádu již od Davida stanoveného měli ten týden konati ve chrámě bohoslužebné úkony. Velitel strážce chrámové, jenž byl také kněz a měl velikou vážnost, bděl nad vnějším pořádkem ve chrámě. 4, 2. Všichni nepochybně horšili se nad tím, že apoštolé, lidé neučení a prostí, učili lid, a to bez svolení velerady, saduceové však horšili se mimo to také proto, že hlásali v Kristu vzkříšení z mrtvých, neboť oni popírali budoucí zmrtvýchvstání.

však z těch, kteří slyšeli tu řeč, uvěřili; i dosáhl počet mužů (věřících) pěti tisíc.

⁵ Druhého dne shromáždili se v Jerusalemě jejich náčelníci a starší a zákoníci; ⁶ zejména též nejvyšší kněz Annáš i Kaifáš a Jan i Alexander a všickni, kteří byli z rodu velekněžského; ⁷ postavili je uprostřed a tázali se: »Jakou mocí aneb v kterém jméně jste to učinili vy?« ⁸ Tu Petr naplněn byv Duchem svatým řekl k nim: »Náčelníci lidu a starší, [poslyšte:] ⁹ Jestliže my jsme dnes vyslychání pro dobrodiní na člověku nemocném, čím totiž on jest uzdraven, ¹⁰ budiž známo všem vám i všemu lidu israelskému: Ve jménu [Pána našeho] Ježíše Krista Nazaretského, kterého jste vy ukřižovali, kterého však Bůh vzkřísil z mrtvých, — skrze toho stojí tento před vámi zdráv. ¹¹ To jest ten kámen, který byl zavržen od vás stavitelů, který však se stal kamenem úhelným. ¹² Není v nikom jiném spásy; neboť není jiného jména pod nebem da-

10. Ve jménu Pána našeho J. K., t. j. mocí Ježíše Krista, kteréhož, vyslovujíce jméno jeho, jsme vzývali. (Slov »Pána našeho« není v textě řeckém, jakož ani slova »poslyšte« ve v. 8.)

11. Připomíná slova Žalmu 117, 22., která nejen židé k Vykupiteli budoucímu vztahovali, nýbrž i Pán Ježíš sám o sobě vykládal. (Mat. 21, 42—45.)

ného lidem, v němž bychom měli spasení býti.«

¹³ Tu oni pozorující neohroženost Petrovu a Janovu a shledavše, že to jsou lidé neučení a prostí, divili se a poznávali, že bývali s Ježíšem. ¹⁴ Poněvadž však viděli také člověka, který byl uzdraven, an stojí s nimi, nemohli nic namítnouti, ¹⁵ ale rozkázavše jim, aby vyšli z velerady ven, uvažovali vespolek ¹⁶ řkouce: »Co máme učiniti s těmito lidmi? Neboť že zázrak patrný stal se skrze ně, jest zjevno všem obyvatelům jerusalemským, a nemůžeme popříti. ¹⁷ Avšak aby se to více nerozhlašovalo mezi lid, pohrozme jim, aby na základě jména toho nemluvili již nikomu z lidí.« ¹⁸ A povolavše je přikázali (jim), aby vůbec nemluvili ani neučili na základě jména Ježíš. ¹⁹ Ale Petr a Jan odpovídajíce pravili k nim: »Posuďte (sami), zdali jest spravedливо před Bohem, abychom poslouchali více vás než Boha; ²⁰ neboť my nemůžeme nemluvití toho, co jsme viděli a slyšeli.« ²¹ Oni však pohrozivše (jim) propustili je; nenalézaliť, kterak by je potrestali, a to pro lid, neboť všickni velebili Boha pro to, co se stalo. ²² Vždyť více než čtyřicet roků bylo tomu člověku, na kterém se udál tento zázrak uzdravení.

Modlitba věřících po propuštění Petra a Jana. 4, 23—31.

²³ Byvše propuštění, přišli ke svým a pověděli jim všechno, co velekněží a starší jim řekli. ²⁴ Ti uslyševše (to) pozdvihli jednomyslně hlasu (svého) k Bohu a pravili: »Hospodine, ty jsi ten, jenž učinil nebe i zemi a moře i všecko, co jest v nich. ²⁵ Ty jsi v Duchu svatém ústy našeho Otce Davida, služebníka svého, řekl: „Proč se vzbouřili pohané a (proč) kmenové smyslili věci marné? ²⁶ Povstali králové země a vládcové sešli se vespolek proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho?“ ²⁷ Neboť v tomto městě sešli se skutečně Herodes a Pontius Pilát s pohany a s lidem israelským proti svatému Synu tvému Ježíšovi, kterého jsi pomazal, ²⁸ aby učinili, co ruka tvá a úradek tvůj předem ustanovily, aby se stalo. ²⁹ Nyní, Pane, shlédni na hrozby jejich a dej služebníkům svým, mluvit s veškerou neohrožeností slovo tvé; ³⁰ vztahuj ruku svou k uzdravování a činění zázrakův i divů jménem svatého Syna svého Ježíše.«

24—30. »Proč se vzbouřili« a další jsou ze žalmu 2, 1—2. »Hospodine, ty jsi ten..., co jest v nich« ze žalmu 145, 6: (Srv. 2. Mojž. 20, 11.)

27. kterého jsi pomazal, t. j. zasvětil k úřadu vykupitelskému.

³¹ Když se pomodlili, otřáslo se místo, na kterém byli shromážděni, a všichni byli naplněni Duchem svatým; i mluvili slovo Boží s neohrožeností.

**Utěšený stav první obce křesťanské.
Nebezpečnoství hrozící ze špatného
příkladu Ananiášova a jeho manželky
odstraněno. 4, 32—5, 11.**

³² Obec věřících měla jedno srdce a jednu duši; nikdo z nich neříkal, že by něco z majetku jeho bylo mu vlastním, nýbrž všechno bylo jim společné. ³³ Mocí velikou vydávali apoštolové svědectví o zmrtvýchvstání Ježíše Krista, Pána našeho, a milost veliká byla na nich všech. ³⁴ Vždyť nebylo mezi nimi ani žádného chudého, protože ti, kteří byli majetníky polí nebo domů, prodávali je, přinášeli peníze stržené za to, co prodávali, ³⁵ a kladli je k nohám apoštolů. Rozdávalo se pak každému podle toho, jak bylo komu potřebí. ³⁶ Tak Josef, který byl od apoštolů nazván B a r n a b á š e m, to jest v překladě »s y n ú t ě c h y«, levita, rodem z Cypru, ³⁷ maje pole, prodal je, přinesl peníze za ně a položil je k nohám apoštolů.

5, ¹ Jeden muž však, jménem Ananiáš,

³². Srv. 2, 44. 45.

³⁵. kladli je k nohám apoštolů, t. j. odevzdali je jim ke správě a k volnému užití, zejména k výživě chudých.

s manželkou svou Safírou, prodal pozemek² a nechav lstivě za sebou něco z utržených peněz s vědomím své manželky, přinesl jakýsi díl a položil jej k nohám apoštolů.³ Ale Petr řekl jemu: »Ananiáš, proč zaplnil ďábel srdce tvé, abys selhal Duchu svatému a lstivě nechal za sebou z peněz utržených za pole? ⁴ Zdali jsouc neprodáno tobě nezůstávalo, a zda byvši prodáno nebylo v moci tvé? Proč jsi usmyslil sobě tuto věc? Neselhal jsi lidem, nýbrž Bohu.«⁵ Ananiáš slyše ta slova, padl a skončil. I připadla bázeň veliká na všechny, kteří to slyšeli. ⁶ Mládenci pak vstavše zavinuli ho a vynesše pochovali ho. ⁷ As po třech hodinách přišla i manželka jeho, nevědouc, co se přihodilo. ⁸ I řekl jí Petr: »Pověz mi, za tolik jste pole prodali?« Ona řekla: »Ano, za tolik.« ⁹ A Petr k ní: »Proč jste se umluvili, abyste pokoušeli Ducha Páně? Hle nohy těch, kteří pochovali mu-

5, 2. lstivě nechal za sebou jistou část z výtěžku a řekl, že odevzdává všechno; učinil tak dílem asi z pokrytectví a ctižádosti.

3. Vulg. Proč pokoušel totiž účinně či tak, že jsi ku poukání jeho svolil? Že tento smysl mají ona slova, ukazuje výraz zaplnil v textě řeckém, — abys selhal Duchu sv.; lhal sice lidem, apoštolům; avšak apoštolé byli naplněni zvláštní měrou dary a milostí Ducha sv. a byli jeho zřízenci; Ananiáš to věděl; i čelila lež jeho také proti Duchu sv.

6. Mládenci = mladší údové církve. — Místo zavinuli, Vulgata překládá méně správně: odklidili.

že tvého, jsou přede dveřmi a vynesou tě.«¹⁰ I padla hned před nohy jeho a skonalala; mládenci pak vešedše našli ji mrtvou, a vynesše pochovali (ji) vedle muže jejího.¹¹ I přišla bázeň veliká na celou církev a na všechny, kteří o tom slyšeli.

Další vzrůst církve; její pronásledování. 5, 12—42.

¹² Skrze ruce apoštolů dělo se v lidu mnoho zázraků a divů. Všichni bývali jednomyslně v podloubí Šalomounově.¹³ Z ostatních však neosměloval se nikdo připojit se k nim, ale lid je velebil.¹⁴ Vždy více přibývalo Pánu věřících, množství mužů i žen.¹⁵ I vynášeli nemocné na ulice a kladli je na lůžka i nosítka, aby, když by šel Petr, alespoň stín jeho zastínil někoho z nich [a byli osvobozeni od nemocí svých].¹⁶ Přicházelo do Jerusalema také množství lidu z měst okolních; přinášeli nemocné a od nečistých duchů trápené, a ti všichni byli uzdravováni.

¹⁷ Tu povstal velekněz a všickni, kteří drželi s ním, to jest strana saducejská; byli naplněni revnivostí.¹⁸ Vztáhli ruce na

13. z o s t a t n í c h, t. j. z nekřesťanů či těch židů, kteří neuvěřili v Krista.

15. »a a b y b y l i o s v o b o z e n i o d n e m o c í s v ý c h« má sice Vulgata a řecký rukopis E, v jiných rukopisech řeckých scházejí; jsou tedy asi pozdější.

apoštoly a vsadili je do veřejného vězení.¹⁹ Avšak anděl Páně otevřel v noci dveře vězeňské, vyvedl je ven a řekl: ²⁰ »Jděte, postavte se a mluvte v chrámě k lidu všechna slova života toho.« ²¹ Uslyševše to vešli na úsvitě do chrámu a učili. Když pak přišel velekněz a ti, kteří s ním drželi, svolali veleradu, a to veškeré starešinstvo synů israelských, a poslali do žaláře, aby je přivedli. ²² Ale služebníci přišedše a otevřevše vězení nenalezli jich; i vrátili se a ohlásili: ²³ »Žalář jsme našli sice zavřený s veškerou bezpečností, též stráž před dveřmi, avšak otevřevše nenalezli jsme uvnitř nikoho.« ²⁴ Jak ta slova uslyšeli velitel chrámový a velekněží, byli na rozpacích o nich, co by to bylo. ²⁵ Kdosi však přišed oznámil jim: »Hle, muži, které jste vsadili do vězení, stojí ve chrámě a učí lid.« ²⁶ Tu odešel velitel se služebníky a přivedl je; nikoliv násilím, neboť báli se lidu, aby jich neukamenovali. ²⁷ Přivedše je, postavili je ve veleradě. I otázel se jich velekněz: ²⁸ »Přísně jsme vám přikázali, abyste neučili na základě jména toho a hle, naplnili jste Jerusalelem učením svým a chcete uvést na nás krev toho člověka.« ²⁹ Petr však a apoštolé odpověděli: »Poslouchati sluší více Boha než

20. slova života toho, t. j. učení Kristovo, jež vede k životu věčně blaženému.

21. když přišel totiž do síně zasedací.

lidí. ³⁰ Bůh otců našich vzkřísil Ježíše, kterého jste vy usmrtili pověsivše ho na dřevě. ³¹ Toho povýšil Bůh pravicí svou za kníže a Vykupitele, aby dal pokání a odpuštění hříchů lidu israelskému. ³² A my jsme svědky těch věcí, i Duch svatý, kterého Bůh dal těm, kteří ho poslouchají.«

³³ Uslyševše to pukali hněvem a pomysleli je usmrtit. ³⁴ Ale jeden fariseus, jménem Gamaliel, učitel zákona u všeho lidu vážený, povstal ve veleradě, rozkázal, aby ty lidi na malou chvíli vyvedli ven, ³⁵ a řekl k nim: »Muži israelští, dobře si rozmyslete při těchto lidech, co máte činiti. ³⁶ Neboť před těmito dny povstal Theudas pravě, že jest někým (velikým) a přidrželo se ho počtem as čtyři sta mužů; byl však usmrcen, a všichni, kteří ho následovali, byli rozptýleni a zničeni. ³⁷ Po něm povstal Juda Galilejský — za dnů soupisu — a svedl za sebou lid k odboji; také on zahynul, a všichni, kteří ho následovali, byli rozprášeni. ³⁸ Proto, co se týká záležitosti nynější, pravím vám: Upustte od těchto lidí a nechte je; neboť je-li z lidí záměr ten nebo to dílo, rozpadne se, ³⁹ je-li však od Boha, nebudete moci je zrušiti; — abyste snad nebyli shle-

34. Gamaliel, totiž starší či I., syn Šimonův a vnuk Hillelův, učitel sv. Pavla (Skutk. 22, 3.), příslušník strany farisejské.

dáni jako odbojný Bohu.« I poslechli ho.
⁴⁰ Povolali k sobě apoštoly, zmrskali je a přikázali (jim), aby nemluvili již na základě jména Ježíšova a propustili je.
⁴¹ I šli z velerady s radostí nad tím, že byli hodni učinění trpěti pohanu pro jméno Ježíšovo. ⁴² A nepřestávali každého dne ve chrámě i po domech učit a zvěstovati Krista Ježíše.

Ustanovení sedm jáhnů. 6, 1—7.

6, ¹ V těchto dnech, když se rozmnožoval počet učeníků, nastala nevole Hellenistů proti Hebreům, že při denním podělování vdovy jejich byly zanedbávány. ² Proto dvanáct apoštolů svolalo k sobě shromáždění učeníků a řekli: »Není záhodno, abychom my, nechávající slova Božího, přisluhovali stolům. ³ Proto, bratři, vyhlédněte si ze sebe sedm mužů dobré pověsti, plných Ducha svatého a moudrosti, abychom je ustanovili k tomu úkonu, ⁴ my však vytrváme při modlitbě

6, 1. Jak Hellenisty, tak Hebreji míní židy obrácené ke křesťanství; Hellenistům však byla mateřštinou řečtina, Hebreům aramština (či hebrejšтина ve smyslu širším).

2. Apoštolé ustanovili, aby věřící sami vyvolili si muže, kterým by péče o chudé byla svěřena, ale určili vlastnosti, které oni mužové museli mít, sami pak je k úřadu jejich ustanovili a vysvětili.

4. při modlitbě a službě slova. Modlitbou míní předem modlitby liturgické, jmenovitě obět mše sv., službou slova pak hlásání slova Božího.

a službě slova.« ⁵ Ta řeč zalíbila se všemu množství, i vyvolili Štěpána, muže plného víry a Ducha svatého, Filipa, Prochora, Nikánora, Timóna, Parmenu a Mikuláše, proselytu z Antiochie. ⁶ Ty představili apoštolům, a oni pomodlivše se vložili na ně ruce. ⁷ A slovo Páně rostlo a počet učeníků v Jerusalemě rozmáhal se velice; také četný zástup kněží poslouchal víry.

Působení jáhna Štěpána a žaloba proti němu. 6, 8—15.

⁸ Štěpán jsa pln milosti a síly, činil veliké divy a zázraky v lidu. ⁹ I povstali někteří ze synagogy zvané Libertinských a Cyrenských a Alexandrijských a z těch, kteří byli z Cilicie a Asie, a se Štěpánem se hádali. ¹⁰ Ale nemohli odolati moudrosti a Duchu, kterým mluvil. ¹¹ Tu nastrojili muže, kteří řekli, že ho slyšeli mluvit slova rouhavá proti Mojžíšovi a proti Bohu. ¹² A (tak) pobouřili lid a starší i zákoníky a obořivše se na něho, uchopili ho a přivedli do velerady; ¹³ a postavili křivé svědky, kteří pravili: »Člověk tento nepřestává mluvit slova proti místu svatému a proti zákonu; ¹⁴ neboť jsme ho slyšeli, an pravil: »Ten Ježíš Nazaretský zkazí toto místo a změní ustanovení,

5. Vedle péče o chudé dostali také moc kázat i křtít.

které nám dal Mojžíš.«¹⁵ I pohlédli na něho upřeně všichni, kteří zasedali ve veleradě, a uzřeli tvář jeho jako tvář anděla.

Štěpánova řeč a smrt. 7, 1—59.

7, ¹ Velekněz však řekl: »Jest tomu tak?«² A on pravil: »Muži bratři a otcové, poslyšte: Bůh slávy ukázal se našemu otci Abrahamovi, když byl v Mesopotamii, prve než se usadil v Haranu³ a řekl jemu: ‚Vyjdi ze země své a z příbuzenstva svého a pojď do země, kterou ti ukáži.‘⁴ I vyšel ze země chaldejské a bydlil v Haranu. Odtud po smrti otce jeho přesadil ho (Bůh) do země této, ve které vy nyní bydlíte.⁵ Ale nedal mu v ní majetku ani na pídí, nýbrž zaslíbil mu ji dáti ve vlastnictví, i potomstvu jeho, a to v době když syna ještě neměl.⁶ Ano Bůh mu řekl, že potomstvo jeho bude pohostinu v zemi cizí, a že je v službu podrobí a s ním zle nakládati budou po čtyři sta roků;⁷ a l e

3. Viz. 1. Mojž. 12, 1.

4. Srovn. 1. Mojž. 11, 31—32; 12, 5.

5. Srovn. 1. Mojž. 12, 7; 13, 15; 17, 8; 48, 4; 5, Mojž. 2, 5. Bůh nedal mu tehdy té země v držení, nýbrž zaslíbil mu ji toliko, aby cvičil nejen víru, nýbrž i naději jeho.

6.—7. Srovn. 1. Mojž. 15, 13—14. Pravil Bůh podle Vulgaty: pravil Pán (Hospodin), 400 roků jest řečeno okrouhle podobně jako v 1. Mojž. 15, 13. Podle 2. Mojž. 12, 40 a Gal. 3, 17. pobýli v Egyptě 430 roků.

národ, jemuž sloužiti budou, souditi budu já' pravil Bůh, a potom vyjdou a mně obětovati budou na místě tomto.⁸ I dal mu úmluvu s obřízkou, a tak zplodiv Isáka obřezal ho dne osmého, Isák pak Jakuba a Jakub dvanácte patriarchů.«

⁹ »A patriarchové ze řevnivosti prodali Josefa do Egypta, ale Bůh byl s ním¹⁰ a vysvobodil ho ze všeho soužení jeho a dal mu milost i moudrost před faraonem, králem egyptským a (ten) ustanovil ho nejvyšším úředníkem nad Egyptem i nad celým domem svým.¹¹ Přišel však hlad a soužení veliké na celou zemi egyptskou i kananejskou, a otcové naši nenacházeli pokrmů.¹² Ale Jakub uslyšev, že v Egyptě jest obilí, poslal (tam) otce naše; po prvé.¹³ Po druhé byl Josef poznán od svých bratrů, a rod jeho byl zjeven faraonovi.¹⁴ Poslal pak Josef pro svého otce Jakuba i pro všecko příbuzenstvo své, počtem sedmdesát pět duší.¹⁵ I sestoupil

8. Úmluvu s obřízkou, t. j. úmluvu, na jejíž potvrzení a vnější znamení byla ustanovena obřízka. Srovn. 1. Mojž. 17, 10; 18, 4.

9.—10. Srov. 1. Mojž. 37, 11. 28; 39, 1. 2. 21; 45, 4; 41, 38—45; žalm. 104, 17. 11.

11.—14. Srovn. 1. Mojž. 41, 54; 42. 1—2. 5; 43, 3. 9—16.

15. V 1. Mojž. 46. 27; 2. Mojž. 1, 5. a 5. Mojž. 10, 22. podle textu hebrejského i překladu latinského udává se počet osob do Egypta přistěhovalých (nečítajíc ženy a služebnictvo) na 70. Avšak již v tomto počtě jsou zahrnuti nejen někteří vnuci a pravnuci

Jakub do Egypta a umřel (tam) i otcové naši. ¹⁶ Byli přineseni do Sichemu a pochováni v hrobě, který byl Abraham koupil za stříbro od synů Hemora v Siche-

Jakubovi, kteří se narodili teprve v Egyptě za života Jakubova, nýbrž, jak patrno z I. Mojž. 46, 26., vedle dvou synů Josefových (Efraima a Manassa) i Jakub a Josef sám. Bez těchto čtyř bylo by jich proto pouze 66. Čítá-li jich sv. Štěpán zároveň s překladem alexandrijským (1. M. 46, 27; 2. M. 1, 5.) 75, nepočítá sice v to Jakuba s Josefem, avšak čítá nepochybně ne pouze dva, nýbrž všechny syny Josefovy, jichž podle 1. Mojž. 46, 27. bylo (s Efraimem a Manassem) devět, tedy všecko příbuzenstvo mužské mimo Jakuba a Josefa $66+9=75$.

16. K slovu byli pochováni doplniti jest pouze »otcové naši«, t. j. synové Jakubovi; neboť Jakub byl podle 1. Mojž. 49, 19; 50. 13. pochován v jeskyni Makpela u Hebronu. Že Josef byl pochován v Sichemu, praví se výslovně v Jos. 24, 32; o ostatních synech Jakubových nepraví se to sice v Písmě sv.; sv. Štěpán tvrdí to tedy na základě nějakého podání ústního. — 16. Místo řec. v S i c h e m u, podle Vulgaty bylo by »s y n a S i c h e m o v a«. Od synů Hemora, otce Sichemova, koupil pole (v Sichemu) podle 1. Mojž. 33, 19., Jos. 24, 32. J a k u b, Abraham pak podle 1. Mojž. 23, 16. koupil pole od Efrona u Hebronu, kde byla pochována Sara, později též Abraham a Isák i Jakub. Praví-li tedy sv. Štěpán, že Abraham koupil od synů Hemorových pole v Sichemu, buď se zmýlil, jmenovav Abrahama místo Jakuba, ač-li by omylu toho nedopustil se některý z prvních opisovatelů, aneb spíše myslel na nějakou koupi jinou, snad na onu, na kterou ukazuje 1. Mojž. 12, 6, 7. zprávou, že Abraham v Sichemu postavil oltář. Neboť měl-li oltář ten ochráněn býti od zneuctění, nemohl postaviti jej na půdě cizí, nýbrž musil si dříve místo k tomu koupiti. V případě tom synové Hemora, otce Sichemova, od nichž Jakub koupil pole, byli by ovšem odlišní od synů Hemora, s y n a S i c h e m o v a, od nichž by Abraham byl pole si zjednal.

mu. ¹⁷ Když pak se přibližoval čas zaslíbení, které Bůh učinil Abrahamovi, lid vzrostl a rozmnožil se v Egyptě, ¹⁸ až povstal nad Egyptem jiný král, který neznal Josefa. ¹⁹ Ten uživ lsti proti pokolení našemu, trápil otce naše, aby odkládali nemluvňátka svá, by nezůstala na živě.«

²⁰ »V tom čase narodil se Mojžíš a byl Bohu milý. Byl chován tři měsíce v domě otce svého. ²¹ Když pak byl odložen, vzala jej dcera faraonova a vychovala si ho za syna. ²² I byl Mojžíš vzdělán ve vši moudrosti egyptské a byl mocný ve slovech i činech svých. ²³ Když mu bylo čtyřicet roků plných, přišlo mu na mysl, aby navštívil své bratry, syny israelské. ²⁴ Uzřev jednoho, an trpí bezpráví, zastal se ho a pomstil utiskovaného tím, že zabil Egyptana. ²⁵ Domníval se, že bratři (z toho) vyrozumějí, že rukou jeho Bůh jim podává vysvobození: ale oni nesrozuměli. ²⁶ Druhého dne objevil se u nich,

17.—19. Srv. 2. Mojž. 1, 7—22. král jiný, t. j. z jiné dynastie.

20.—22. Srv. 2. Mojž. 2, 1—10. Žid. 11, 23. byl vzdělán v moudrosti egyptské; k ní patřila hlavně astronomie či hvězdářství, matematika (počtářství), hudba, lékařství a přírodopis.

23.—29. Srv. 2. Mojž. 2, 11—15. Mojžíš utekl pro to slovo; poněvadž totiž z odpovědi onoho člověka seznal, že věc nezůstala v tajnosti, bál se, aby farao nezabil jeho. — Pojav tam Seforu, dceru Jetrovu (Raguelovu), za manželku, měl s ní dva syny, Gersama a Eliezera (2. Mojž. 2, 21. 22; 18, 3. 4.).

když se vadili; i smířoval je ku pokoji
řka: „Muži, jste bratři, proč ubližujete
jeden druhému?“ ²⁷ Ale ten, jenž činil bez-
právi svému bližnímu, odehnal ho řka:
„Kdo tě ustanovil knížetem a soudcem
nad námi?“ ²⁸ Chceš snad mě zabít, jako
jsi včera zabil Egyptana?“ ²⁹ I utekl Mojžíš
pro to slovo a bydlil jako cizinec v zemi
madiánské, kde zplodil dva syny. ³⁰ Když
minulo čtyřicet roků, ukázal se mu na
poušti hory Sinaj anděl v ohnivém pla-
meni keře. ³¹ Uzřev to Mojžíš, podivil se
tomu zjevu, a když šel blíže, aby se po-
díval, zazněl k němu hlas Páně: ³² „Já
jsem Bůh otců tvých, Bůh Abra-
hamův, Bůh Isákův a Bůh Jaku-
bův.“ I zachvěl se Mojžíš a neosměloval
se popatřit. ³³ Ale Hospodin řekl jemu:
„Zuj obuv s nohou svých, neboť
místo, na němž stojíš, jest půda
svatá.“ ³⁴ Viděl jsem utrpení lidu
svého, který jest v Egyptě,
a uslyšel jsem vzdechy jeho;
i sestoupil jsem, abych je vy-
svobodil. A nyní pojď, pošlu
tě do Egypta.“ ³⁵ Tohoto Mojžíše,

30. Když minulo 40 roků nových, a tedy Mojžíšovi již 80 roků bylo (viz 2. Mojž. 7, 7.) ukázal se mu anděl, skrze něhož však mluvil Bůh, aneb spíše ukázal se mu Bůh sám, a to druhá božská osoba, jakož vykládají mnozí sv. Otcové a četní exegeté.

30.—34. Srv. 2. Mojž. 3, 1—10.

kteréhož odmítli řkouce: „Kdo tě ustanovil knížetem a soudcem?“ toho Bůh poslal jakožto knížete a vysvoboditele s pomocí anděla, který se mu ukázal v keři.³⁶ Ten je vyvedl činniv divy a zázraky v zemi egyptské a v moři Rudém i na poušti po čtyřicet roků.³⁷ To jest ten Mojžíš, který řekl synům israelským: „Proroka vzbudí vám Bůh z bratří vašich jako mne, toho poslouchejte.“³⁸ To jest ten, jenž obcoval ve shromáždění na poušti s andělem, který k němu mluvil na hoře Sinaj, a s otci našimi; ten obdržel slova života, aby je dal nám.³⁹ Ale toho otcové naši nechtěli poslouchati, nýbrž zavrhli ho a obrátili se ve svém srdci do Egypta.⁴⁰ Řekli Aronovi: „Udělej nám bohy, kteří by šli před námi, neboť o Mojžíšovi, který nás vyvedl z Egypta, nevíme, co se mu přihodilo.“⁴¹ I udělali

36. Srv. 2. Mojž. kap. 7—11, 14.

37. Viz 5. Mojž. 18, 15. Slovy těmi předpověděl Mojžíš Vykupitele. Viz Skut. 3, 22.

38. obcoval ... s andělem... t. j. byl prostředníkem mezi andělem (Bohem) a mezi otci našimi (lidem israelským) shromážděnými na poušti. — Slova života, t. j. zákon na Sinaji daný; sv. Štěpán jmenuje jej slovy života (podle řeckého »slovy živými«), poněvadž vyšel od Boha živého a podle 3. Mojž. 18, 5. měl vésti k životu věčnému. Srv. 2. Mojž. 19, 3.

39.—41. viz 2. Mojž. 32, 1—6.

v těch dnech tele a obětovali modle obět a veselili se nad dílem rukou svých.⁴² Ale Bůh odvrátil se a vydal je, aby sloužili tělesům nebeským, jakož jest psáno v knize proroků: „Zdaliž jste mi přinášeli oběti krvavé a nekrvavé po čtyřicet roků na poušti, dome israelský? (Nikoliv)⁴³ Ale nosili jste stánek Molochův a hvězdu boha svého Remfama, obrazy to, které jste udělali, abyste se jim klaněli. I přesídlím vás za Babylon.“

⁴⁴ »Stánek svědectví měli otcové naši na poušti, jak jim nařídil Bůh, právě k Mojžíšovi, aby jej udělal podle vzoru, který byl viděl.⁴⁵ A ten přejavše otcové naši, pod Josuem také vnesli do země pohanů, které Bůh vyhnal před tváří otců našich, (a tak měli jej) až do dnů Davido-

42. Bůh vydal je, t. j. odvrátiv od nich milost svou, dopustil na jejich potrestání, aby sloužili tělesům nebeským; doslovně bylo by: vojsku nebeskému, jimž však rozumějí se tělesa nebeská. — V knize proroků totiž v Amos. 5, 25. Slova Amosova uvádí volně podle překladu alexandrijského; nevytýká jimi, že by mu byli na poušti vůbec nesloužili, nýbrž že sloužili ne pouze jemu, ale také modlám pohanským, zejména Molochovi, jehož malý chrámek s jeho obrazem, a Remfamovi či Saturnovi, jehož hvězdový obraz s sebou od místa k místu nosili.

44. podle obrazu, kterýž byl viděl. Srv. 2. Mojž. 25, 40.

45. Srv. Jos. 3, 14; 18, 1. — pod Josuem, doslovně s Josuem, t. j. s ním a pod jeho vedením.

vých. ⁴⁶ Ten našel milost před Bohem a prosil, aby směl vyhledati stánek Bohu Jakubovu. ⁴⁷ (Teprve) Šalomoun však vystavěl mu dům. ⁴⁸ Ale Svrchovaný nepřebývá v domech rukou udělaných, jak dí prorok: ⁴⁹ „Nebe jest mi trůnem, země podnožím nohou mých. Jaký dům mi vystavíte, praví Hospodin, aneb které jest místo mého odpočívání? ⁵⁰ Zda-liž ruka má neučinila toho všeho?“

⁵¹ »Tvrdošíjní a neobřezaní srdcem i ušima, vy se vždycky Duchu svatému protivíte; jak otcové vaši, tak i vy. ⁵² Kterého z proroků nepronásledovali otcové vaši? Ano i usmrtili ty, kteří předpovídali o příchodě toho Spravedlivého, jehož zrádci a vrahy jste se vy nyní stali, ⁵³ vy, kteří jste přijali zákon k nařízení andělů, ale nezachovali jste ho.«

⁵⁴ Slyšíce to pukali hněvem ve svém srdci a skřípali zuby na něho. ⁵⁵ On však jsa pln Ducha svatého, pohleděl k nebi a uzřel slávu Boží a Ježíše, an stojí na pravici Boží. ⁵⁶ I řekl: »Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka státi na pravici

46. našel milost, srovn. 1. Král. 16, 13; aby směl vyhledati, t. j. postaviti. Srv. Žalm. 131, 5; 2. Král. 7, 2.

47. Viz 3. Král. 6, 1; 1. Paral. 17, 12.

49. Viz Is. 66, 1.

53. k nařízení, t. j. prostřednictvím andělů. Srv. Gal. 3, 19; Žid. 2, 2.

Boží.« ⁵⁷ Ale oni vzkřikše hlasem velikým, zacpali si uši a jednomyslně obořili se na něj. ⁵⁸ A vyvrhše ho ven z města, kamenovali jej; při tom svědkové odložili vrchní roucha svá k nohám mládence, který slul Šavel. ⁵⁹ I kamenovali Štěpána, který se modlil:: »Pane Ježíši, přijmi ducha mého.« ⁶⁰ A padnuv na kolena zvolal hlasem velikým: »Pane, nepokládej jim toho za hřích.« A to pověděv zesnul (v Pánu). Šavel souhlasil s usmrcením jeho.

První pronásledování křesťanů od židů. 8, 1—3.

8, ¹ V ten den povstalo veliké pronásledování proti církvi, která byla v Jerusalemě; i rozprchli se všichni po krajinách judských a samařských, kromě apoštolů. ² Štěpána pak pochovali muži bohabojní a vykonali veliké (pohřební) pláče nad ním. ³ Ale Šavel hubil církev; vcházeje do jednotlivých domů a jímaje muže i ženy, dával je do žaláře.

Křesťanství vniká do Samaří. 8, 4—25.

⁴ Nuže ti, kteří se rozprchli, chodili zvěstující slovo Boží. ⁵ Filip pak přišel do města Samaří a hlásal jim Krista. ⁶ I pozorovali zástupové jednomyslně, co Filip pravil, poslouchajíce a hledíce na zázra-

ky, které činil; ⁷ neboť z mnoha těch, kteří měly duchy nečisté, (tito) vycházeli s křikem velikým, a mnoho ochrnulých i kulhavých bylo uzdraveno. ⁸ Nastala proto veliká radost v tom městě. ⁹ Ale v městě byl (již) dříve jakýsi muž, jménem Šimon, který provozoval čarodějství a sváděl lid samařský říkáje, že jest někým velikým. ¹⁰ Pozorovali jej všichni, malí i velcí, říkajíce: »Tento jest moc Boží, která slove Velikou.« ¹¹ Pozorovali jej pak proto, že je svými čáry dlouhý čas mámil. ¹² Ale když uvěřili Filipovi hlásajícímu o království Božím, dávali se pokřtiti ve jménu Ježíše Krista, muži i ženy. ¹³ Ano i Šimon sám uvěřil a dav se pokřtiti, držel se Filipa; a vida, any se dějí divy a zázraky veliké, žasl a divil se.

¹⁴ Uslyševše pak apoštolé, kteří byli v Jerusalemě, že Samaří přijalo slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana. ¹⁵ Ti přišedše modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého; ¹⁶ neboť ještě nepřišel na nikoho z nich, nýbrž toliko pokřtěni byli ve jméno Pána Ježíše. ¹⁷ I vzkládali na ně ruce, a oni přijímali Ducha svatého. ¹⁸ Ale Šimon uzřev, že vzkládáním rukou apoštolů uděluje se Duch svatý, přinesl jim peníze ¹⁹ a řekl: »Dejte i mně tu moc, aby každý,

8, 17. Udělovali jim totiž svátost biřmování, při čemž někteří obdrželi také mimořádné dary Ducha sv. smysly pozorovatelné, ať dar jazyků, ať jiné dary.

na koho bych vložil ruce, přijal Ducha svatého.« Petr však řekl jemu: ²⁰ »Ať přijdou v záhubu peníze tvé i s tebou, protože jsi se domníval, že daru Božího lze nabýti penězi. ²¹ Nemáš podílu ani nároku v této věci, neboť srdce tvé není upřímné před Bohem. ²² Proto čiň pokání ze své špatnosti a pros Boha; snad ti bude odpuštěn ten záměr srdce tvého, ²³ neboť vidím, že jsi v žluči hořkosti a ve vazbě nepravosti.« ²⁴ Odpověděl pak Šimon: »Modlete se vy za mne k Pánu, aby nepřišlo na mne nic z toho, co jste pravili.« ²⁵ A oni osvědčivše a promluvivše slovo Páně, vraceli se do Jerusalema a kázali evangelium mnoha osadám samařským.

Komorník královny ethiopské pokřtěn od jáhna Filipa. 8, 26—40.

²⁶ Anděl Páně pravil Filipovi: »Vstaň a jdi ku poledni na cestu, která vede od Jerusalema do Gazy; tať jest pustá.« ²⁷ I vstal a šel. A hle, (byl tam) muž Ěthiop, komorník, mocný dvořenín královny ethiopské Kandáce, který byl nade všemi poklady jejími. Byl přijel do Jerusa-

23. Žlučí hořkosti (žlučí přehořkou) míní převrácenou a nešlechtnou mysl jeho.

26. »Tať jest pustá« patří k slovu cestu jakožto přesnější označení, kterým anděl poučuje Filipa, na kterou z těch cest, které vedou do Gazy, má se odebrati.

lema se klaněti ²⁸ a (nyní) se vracel sedě na svém voze a čta proroka Isaiáše. ²⁹ I řekl Duch svatý Filipovi: »Přistup a přidrž se vozu tohoto.« ³⁰ Filip přiběhl a uslyšel ho, an čte proroka Isaiáše; i řekl: »Snad rozumíš tomu, co čteš?« ³¹ On pak řekl: »A kterak bych mohl, nevyloží-li mi někdo?« I prosil Filipa, aby vstoupil a posadil se k němu. ³² Bylo pak místo Písma, které četl, toto: »Jako ovce k zabítí veden jest a jako beránek před tím, který ho stříhá, oněmí, tak neotevřel úst svých. ³³ V ponížení soud jeho zrušen jest. Kdo vypraví rod jeho? Neboť odňat bude ze země život jeho.« ³⁴ I promluvil komorník k Filipovi slovy: »Prosím tě, o kom to mluví prorok? O sobě či o někom jiném?« ³⁵ A tu Filip otevřev ústa a počav od toho Písma, zvěstoval mu Ježíše. ³⁶ A jak jeli cestou, přijeli k jedné vodě; i řekl komorník: »Hle, tu voda, co zbraňuje, abych nebyl pokřtěn?« ³⁷ Filip pak řekl: »Věříš-li z celého srdce, může to býti.« A on odpověděl: »Věřím, že Ježíš

32.—33. jsou z Is. 53, 7—8. V ponížení soud jeho zrušen jest, t. j. při jeho ponížení přerušen bude soud spravedlivý, takže odsouzen bude nespravedlivě.

37. Tento verš schází v rukopisech — B C H. jest však v E, a osvědčují jej již sv. Ireneus a Cyprian, a poukazuje k němu i souvislost.

Kristus jest Syn Boží.«³⁸ I rozkázal zastaviti vůz, a oba sestoupili do vody, Filip i komorník, a pokřtil ho.³⁹ Když však vystoupili z vody, Duch Páně pojal Filipa, a komorník neviděl ho více; jel tedy svou cestou raduje se,⁴⁰ Filip pak octl se v Azotě a chodě kázal evangelium všem městům, až přišel do Cesaree.

Šavel obrácen ke Kristu. 9, 1—30.

9, ¹ Ale Šavel soptil ještě hrozbou i vraždou proti učeníkům Páně. I přistoupil k veleknězi ² a žádal od něho listů do Damašku k synagogám, aby nalezne-li (tam) některé stoupence toho učení, muže i ženy, přivedl je svázané do Jerusalema. ³ Když však byl na cestě a blížil se k Damašku, náhle ho obklíčilo světlo s nebe, ⁴ a on padnuv na zem uslyšel hlas, an k němu praví: »Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?« ⁵ On pak řekl: »Kdo jsi, Pane?« A on: »Já jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ. Ale tvrdo ti bude proti ostnu kopati.« ⁶ Tu on chvěje se a žasna pravil: »Pane, co chceš, abych či-

40. Do Cesaree při moři Středozemním, dříve Turris Stratonis zvané.

9, 4. padl na zemi několi s koně neb jiného zvířete, neboť celá výprava děla se (alespoň pravděpodobně) pěšky. Jak patrně z 26, 14., padli také všichni jeho průvodci. Podle 22, 9. průvodci jeho viděli světlo, ale neslyšeli hlasu toho, který mluvil. Zprvu sice padli, ale potom zvedše se stáli, jak se dí v 9, 7.

nil?« A Pán k němu: »Vstaň a jdi do města; tam poví se tobě, co máš činiti.«
⁷ Ti muži však, kteří šli s ním, stáli ohromeni; slyšeli hlas, ale nikoho neviděli.
⁸ I vstal Šavel se země a otevřev oči neviděl nic. Pojavše ho tedy za ruku, uvedli ho do Damašku; ⁹ i byl tam tři dni nevida, a nejedl ani nepil.

¹⁰ Byl pak v Damašku jeden učeník jménem Ananiáš; i řekl k němu Pán u vidění: »Ananiáši!« On řekl: »Tu jsem, Pane.« ¹¹ A Pán k němu: »Vstaň a jdi do ulice, která slove Přímá, a vyhledej v domě Judově muže jménem Šavla z Tarsu; hle, modlí se.« — ¹² I viděl u vidění muže jménem Ananiáše, an přichází a naň vzkládá ruce, aby opět prohlédl. — ¹³ Ananiáš však odpověděl: »Pane, slyšel jsem od mnohých o tom muži, kolik zlého učinil tvým věřícím v Jerusalemě. ¹⁴ A zde má moc od velekněží spoutati všechny, kteří vzývají jméno tvé.« ¹⁵ I řekl Pán k němu: »Jdi, neboť tento (muž) jest nástrojem ode mne vyvoleným, aby nesl jméno mé před pohany a krále i syny Israelovy, ¹⁶ já zajisté ukáži mu, kolik musí trpěti pro jméno mé.« ¹⁷ I odešel Ananiáš a vešel do domu, vložil na něho ruce a řekl: »Bratře Šavle, Pán Ježíš, jenž se ti ukázal na cestě, kterou jsi přicházel, po-

12. Viděl totiž Šavel..., byv tak již předem poučen o nastávajícím příchodě Ananiášově.

slal mě, abys prohlédl a naplněn byl Duchem svatým.«¹⁸ A hned spadly s očí jeho jako lupiny a prohlédl; i vstal a dal se pokřtíti.¹⁹ A přijav pokrm posilnil se.

Pobyl pak několik dní s učeníky, kteří byli v Damašku,²⁰ a hned hlásal v synagogách Ježíše, že totiž on jest Syn Boží.²¹ I žasli všickni, kteří ho slyšeli, a pravili: »Není-li to ten, jenž hubil v Jerusalemě ty, kteří vzývali to jméno, a sem k tomu konci přišel, aby je spoutal a dovedl k velekněžím?«²² Ale Šavel počínal si statečněji a statečněji a uváděl v rozpaky židy, kteří bydlili v Damašku, dokazuje, že tento jest Vykupitel.²³ Když pak minulo mnoho dní,

20. Pavel zjev před Damaškem (a to jediné zjev tento) řadí k oněm zjevům Krista z mrtvých vstalého, jichž se dostalo apoštolům po Kristově vzkříšení, neboť vypočet některá zjevení se Krista zmrtvýchvstalého, praví: »n a p o s l e d u k á z a l s e m n ě« (1. Kor. 15, 8.), a tak stavě zjev před Damaškem na roveň s oněmi zjeveními, jichž dostalo se apoštolům, nejen dává najevo, že Ježíš ukázal se mu (před Damaškem) podobným způsobem, jakým se ukázal po svém zmrtvýchvstání apoštolům, totiž osobně, viditelně, s tělem oslaveným, nýbrž i rozeznává a odlišuje zjev ten od vidění vnitřních, jichž se mu dostalo.

22. Zemřel-li Pán Ježíš r. 786 po založení Říma či v 33. roce našeho letopočtu, jak myslí četní exegeté i dějepisci, připadlo ukamenování sv. Štěpána a tedy i obrácení sv. Pavla, jež událo se nedlouho po něm, do r. 36 neb 37. Zemřel-li P. J. ve 30. roce našeho letopočtu, možno jest cestu Pavlovu klásti do r. 35 a ukamenování Štěpánovo do r. 33 neb 34. Pavlovo obrácení stalo se tedy mezi r. 35—37.

23. Když minulo mnoho dní, totiž tři roky; jak patrně z Gal. 1, 17—18, Pavel přijav křest, odebral se nedlouho na to do Arabie a pobýv

uradili se židé vespolek, že ho zabijí; ²⁴ ale úmysl jejich byl oznámen Pavlovi. Hlí-
dali i u bran dnem i nocí, aby ho zabili,
²⁵ avšak učeníci vzavše ho, v noci ho vy-
pustili zdi městskou, spustivše ho v koši.
²⁶ Přišed pak do Jerusalema, pokoušel se
připojit k učeníkům; ale všickni báli se
ho nevěříce, že jest učeníkem. ²⁷ Barnabáš
však pojav ho uvedl ho k apoštolům a vy-
pravoval jim, kterak na cestě uzřel Pána,
a že k němu mluvil, a jak v Damašku mlu-
vil neohroženě ve jménu Ježíšově. ²⁸ I ob-
coval s nimi v Jerusalemě vcházeje i vy-
cházeje a mluvě neohroženě ve jménu
Páně. ²⁹ Mluvil a přel se také s Hellenisty.
Ti usilovali ho usmrtit. ³⁰ Zvědévše to bra-
tři, dovedli ho do Cesaree a poslali ho do
Tarsu.

Povšechný stav církve v Palestině, Petr v Lyddě a v Joppe. 9, 31—43.

³¹ Církev po celém Judsku i po Galilei
a Samařsku měla teď pokoj, vzdělávala se
a žila v bázni Boží; rozmnožovala se po-
těchou Ducha svatého. — ³² Stalo se pak,
že Petr obcházeje všecky, přišel také k vě-
řícím, kteří bydlili v Lyddě. ³³ Tam našel
jednoho člověka, jménem Eneáše, který
ležel již osm roků na loži, jsa ochrnutý.

tam ne plné tři roky, vrátil se zase do Damašku,
kde kázal opět Krista, a tam židy proti sobě tak
popudil, že ho chtěli usmrtiti.

³⁴ I řekl mu Petr: »Eneáš, Pán Ježíš Kristus tě uzdravuje; vstaň a ustel si.« A hned vstal. ³⁵ Viděli ho všichni, kteří bydlili v Lyddě a Saroně, i obrátili se k Pánu. — ³⁶ V Joppe pak byla jedna učenice, jménem Tabita, to jest v překladě Gazela. Ta byla plna dobrých skutků i almužen, které činila. ³⁷ Stalo se pak v těch dnech, že se roznemohla a zemřela; i umyli ji a položili v síni hořejší. ³⁸ A poněvadž Lydda byla blízko od Joppe, učeníci uslyševše, že tam jest Petr, poslali k němu dva muže s prosbou: »Neobtěžuj se přijíti až k nám.« ³⁹ I vstal a šel s nimi. Když přišel, uvedli ho do síně hořejší. Tu obstoupily ho všechny vdovy plačíce a ukazující mu sukně i pláště, které jim udělala Gazela, když ještě byla s nimi. ⁴⁰ Petr vypustiv všecky ven, padl na kolena, pomodlil se a obrátiv se k tělu řekl: »Tabito, vstaň.« I otevřela oči a uzřevši Petra posadila se. ⁴¹ Podav jí pak ruku pozdvihl ji. A povolav věřící i vdovy představil ji živou. ⁴² I přišlo to ve známost po celém Joppe, a mnozí uvěřili v Pána. ⁴³ Zůstal pak mnoho dní v Joppe u jakéhosi Šimona, koželuha.

Setník Kornelius obrácen se svým domem. 10, 1—48.

10, ¹ V Cesarei žil jeden muž, jménem Kornelius, setník tak zvané čty italské.

² Byl nábožný a bohabojný s veškerým domem svým, dával lidu mnoho almužen a modlil se k Bohu povždy. ³ Ten uzřel u vidění zřejmě as v devátou hodinu denní anděla Božího, an k němu vešel a řekl mu: »Korneli.« ⁴ Ale on pohleděv naň a byv pojat bázní řekl: »Co jest, pane?« I řekl mu: »Modlitby tvé i almužny tvé vstoupily na pamět před Bohem. ⁵ Ale nyní pošli muže do Joppe a povolej k sobě jistého Šimona, kterýž má příjmí Petr. ⁶ Jest hostem jakéhosi Šimona koželuha, jenž má dům u moře. [Ten ti poví, co máš učiniti.]« ⁷ Když odešel anděl, který byl k němu mluvil, povolal dva ze svých služebníků a jednoho nábožného vojína z těch, kteří mu byli podřízeni, ⁸ a vypověděv jim všecko, poslal je do Joppe.

⁹ Druhého dne, když byli na cestě a se přibližovali k městu, Petr vystoupil na střechu, aby se pomodlil, — bylo kolem poledne. ¹⁰ Tu zlačněl a chtěl pojísti. Když mu přistrojovali, připadlo na něho vytržení mysli; ¹¹ i uzřel nebe otevřené a jakousi

10, 3. as v devátou hodinu denní, t. j. as ve tři hodiny odpoledne.

11—15. Viděním ukázal Bůh Petrovi, že v N. z. přestal zákaz o pokrmech nečistých, a naznačil, že odstraněna jest i tato zeď (předpis), jež dělila židy od pohanů, takže nyní mohou jedni i druzí, židé i pohané, přijímati se do církve přímo, a tedy že není třeba, jak myslil Petr a ostatní apoštolé, aby pohané dříve přistoupili k židovství a potom teprv přijímali se do církve.

schránu jako veliké prostěradlo, ana se snáší dolů, jsouc spouštěna za čtyři cípy s nebe na zem; ¹² v ní byli všichni čtvernožci a plazi pozemští a ptáci nebeští. ¹³ I zazněl k němu hlas: »Vstaň Petře, bij a jez!« ¹⁴ Ale Petr řekl: »Nikoli, Pane, neboť jsem nikdy nejedl nic poskvrněného a nečistého.« ¹⁵ A hlas opět, po druhé (řekl) k němu: »Co Bůh za čisté prohlásil, ty neprav býti poskvrněným.« ¹⁶ To se stalo po třikrát; a hned (nato) vzata jest schrána do nebe. ¹⁷ Když pak Petr sám u sebe byl na rozpacích o tom, co by znamenalo to vidění, které byl měl, hle muži od Kornelia vyslaní, doptavše se na dům Šimonův, stanuli přede dveřmi; ¹⁸ zavolaavše tázali se, je-li tu pohostinu Šimon, přímím Petr. ¹⁹ Mezitím co Petr přemýšlel o vidění, Duch řekl jemu: »Hle, tři muži hledají tě; ²⁰ vstaň tedy, sestup dolů a jdi s nimi nic se nerozpakuje, neboť já jsem je poslal.« ²¹ I sestoupil Petr k těm mužům a řekl: »Hle já jsem ten, jehož hledáte; pro kterou příčinu jste přišli?« ²² Oni řekli: »Setník Kornelius, muž spravedlivý a bohabojný, jenž jest dobře osvědčen od celého národa židovského, dostal napomenutí od anděla svatého, aby tě povolal do svého domu a poslechl poučení od tebe.« ²³ Pozvav je tedy dovnitř, přijal je pohostinu. Druhého dne vstav šel s nimi; někteří z bratří joppenských ho doprovo-

dili. ²⁴ Den nato přišel do Cesaree; Kornelius očekával jich, pozvav k sobě své příbuzné a nejdůvěrnější přátele. ²⁵ Když Petr byl již na tom, aby vešel, Kornelius vyšel mu naproti a padnuv k nohám jeho poklonil se. ²⁶ Ale Petr pozdvihl ho řka: »Vstaň, i já jsem člověk.« ²⁷ A rozmlouvaje s ním vešel dovnitř a našel tam četné shromáždění. ²⁸ I řekl jim: »Vy víte, jak nedovolené jest muži židu připojovat se nebo přistupovat k muži jiného pokolení; ale mně ukázal Bůh, abych žádného člověka nenazýval poskvrněným nebo nečistým. ²⁹ Proto byv povolán přišel jsem bez zdráhání. Ptám se vás tedy, pro kterou příčinu jste mne povolali?« ³⁰ Kornelius řekl: »Před čtyřmi dny, právě v tuto hodinu devátou modlil jsem se ve svém domě, a hle, přede mnou stanul muž v rouše bílém a řekl: ³¹ „Korneli, vyslyšena jest modlitba tvá, a tvých almužen vzpomenuto jest před Bohem. ³² Pošli tedy do Joppe a povolej si Šimona, příjmím Petra; ten jest pohostinu v domě koželuha Šimona u moře. ³³ Ihned tedy poslal jsem k tobě, a ty jsi dobře učinil, žeš přišel. Nuže, my všickni stojíme nyní před tebou, abychom uslyšeli všecko, co ti jest přikázáno od Pána.« ³⁴ Tu Petr otevřev ústa svá řekl: »Vpravdě shledávám, že Bůh nestraní osobám, ³⁵ nýbrž

^{30.} právě v tuto hodinu devátou, t. j. o naší třetí odpoledne.

v každém národě jest mu příjemný, kdo se ho bojí a činí spravedlnost. ³⁶ Bůh poslal (své) slovo svým synům israelským, zvěstuje pokoj skrze Ježíše Krista. Ten jest pánem všech. ³⁷ Vy znáte tu událost, která se stala po celém Judsku, počínajíc od Galilee po křtu, který hlásal Jan, ³⁸ kterak Ježíše Nazaretského Bůh pomazal Duchem svatým a mocí, a kterak on chodil, dobře čině a uzdravuje všechny posedlé od ďábla, protože Bůh byl s ním. — ³⁹ My jsme svědky všeho toho, co činil v krajině judské i v Jerusalemě. — Toho i usmrtili pověsivše na dřevo. ⁴⁰ Toho Bůh vzkřísil třetího dne a dal mu, aby se ukázal viditelně, ⁴¹ nikoli všemu lidu, nýbrž svědkům od Boha předzřízeným, totiž nám, kteří jsme s ním jedli a pili po jeho zmrtvýchvstání. ⁴² I přikázal nám, abychom hlásali lidu a svědčili, že on jest ten, jenž byl od Boha ustanoven soudcem živých i mrtvých. ⁴³ Jemu všichni proroci vydávají svědectví, že skrze jméno jeho dostanou odpuštění hříchů všichni, kdo v něho věří.« ⁴⁴ Když Petr ještě mluvil tato slova, při-

38. pomazal, t. j. dal mu jako Bohočlověku plnost darů a milostí Ducha sv., zejména též moc konat zázraky a dílo vykupitelské vůbec, a tak posvětil jej k důstojnosti vykupitelské.

44. Duch sv. sestoupil na Kornelia a ostatní pohaný v domě jeho shromážděné se svými dary (nejen s vnitřní milostí, nýbrž s dary mimořádnými, zejména s darem jazyků) ještě dříve, než byli pokřtěni, aby ukázal jednak, že Bůh nehledí na vněj-

padl Duch svatý na všechny, kteří to slovo slyšeli. ⁴⁵ I užasli věřící z obřízky, kteří přišli s Petrem, že také na pohany vylila se milost Ducha svatého, ⁴⁶ slyšeli je totiž, ani mluví jazyky a velebí Boha. ⁴⁷ Tu promluvil Petr: »Může-liž kdo zabrániti vody, aby nebyli pokřtěni ti, kteří přijali Ducha svatého, jako i my?« ⁴⁸ I rozkázal je pokřtiti ve jménu (Pána) Ježíše Krista. Nato prosili ho, aby pobyl u nich několik dní.

Petr podává v Jerusalemě zprávu o přijetí pohanů do církve. 11, 1—18.

11, ¹ Apoštolové a ti bratři, kteří byli v Judsku, uslyšeli, že i pohané přijali slovo Boží. ² A když Petr přišel do Jerusalema, domlouvali mu ti, kteří byli z obřízky, ³ řkouce: »Proč jsi vešel k mužům neobřezaným a jedl s nimi?« ⁴ Tu Petr počal vykládati jim to pořádkem řka: ⁵ »Já jsem byl v městě Joppe a se modlil; tu jsem měl u vytržení mysli vidění, jakousi schránu jako veliké prostěradlo, ano se snáší dolů, jsouc spouštěno za čtyři cípy s nebe; i přišlo až ke mně. ⁶ Pohlédnuv do něho, zpozoroval a uzřel jsem čtvernožce pozemské i šelmy a plazy a ptactvo nebeské. Uslyšel jsem však také hlas, který mi

šek, nýbrž na nitro člověka, jednak aby poučil, že pohané mohou přímo býti přijati do církve, nepřistoupivše dříve k židovství.

pravil: ⁷ ‚Vstaň, Petře, bij a jez.‘ ⁸ I řekl jsem: ‚Nikoli, Pane, neboť nikdy nevešlo nic poskvrněného nebo nečistého do úst mých.‘ ⁹ A hlas odpověděl po druhé s nebe: ‚Co Bůh za čisté prohlásil, ty neprav býti poskvrněným.‘ ¹⁰ To stalo se třikrát; a všechno bylo zase vzato do nebe. ¹¹ A hle, hned nato stanuli tři muži u domu, ve kterém jsem byl, byvše posláni ke mně z Cesaree. ¹² I řekl mi Duch, abych šel nic se nerozpakuje. Šlo pak se mnou i těchto šest bratří, a vešli jsme do domu toho muže. ¹³ I vypravoval nám, kterak uzřel ve svém domě anděla, an postaviv se řekl: ‚Pošli do Joppe a povolej k sobě Šimona, příjímím Petra; ¹⁴ ten promluví k tobě slova, skrze něž budeš spasen ty i veškeren dům tvůj.‘ ¹⁵ Když pak jsem počal mluvit, připadl Duch svatý na ně jako i na nás na počátku. ¹⁶ I rozpomenul jsem se na slovo Páně, jak pravil: ‚J a n k ř t i l v o d o u, v y v š a k b u d e t e p o k ř t ě n i D u c h e m s v a t ý m.‘ ¹⁷ Jestli tedy Bůh dal jim stejnou milost jako i nám, kteří jsme uvěřili v Pána Ježíše Krista, kdo byl jsem já, abych mohl zabrániti Bohu?« ¹⁸ Uslyševše to upokojili se a velebili Boha řkouce: »Tedy také pohanům dal Bůh pokání k životu.«

Křesťanská obec založena v Antiochii syrské. 11, 19—30.

¹⁹ Ti tedy, kteří se byli rozprchli před soužením povstalým pro Štěpána, přišli až do Fenicie a na Cyprus i do Antiochie, nehlásající slova nikomu leč jedině židům.

²⁰ Byli však mezi nimi také někteří muži z Cypru a Cyreny, kteří přišedše do Antiochie mluvili též k pohanům, zvěstující jim Pána Ježíše. ²¹ Ruka Páně byla s nimi, a veliký počet, jenž uvěřil, obrátil se k Pánu. ²² I přišla pověst o tom k uším církve, která byla v Jerusalemě, a poslali Barnabáše až do Antiochie. ²³ Ten přišed a uzřev milost Boží, zaradoval se a napomínal všechny, aby v předsevzetí srdce svého vytrvali v Pánu, ²⁴ neboť byl to muž dobrý a plný Ducha svatého a víry. I přidal se značný zástup k Pánu. ²⁵ Šel tedy (Barnabáš) do Tarsu, aby vyhledal Šavla, a naleznuv ho přivedl ho do Antiochie. ²⁶ I pobyli spolu v té církvi po celý rok a vyučili zástup značný, takže v Antiochii nejprve byli učeníci nazváni křesťany.

²⁷ V těchto dnech však proroci přišli

11, 19. Antiochie (syrská) byla tehdy po Římu a Alexandrii největším městem říše římské. Měla půl milionu obyvatelů, domorodých Syřův a velikého počtu přistěhovalých Řeků i Židů. Byla hlavním městem syrské provincie a sídlem římského místodržitele pro onu provincii. Splavnou řekou Orontem byla spojena s mořem Středozemním.

27. 28. Proroci, t. j. křesťané, obdaření darem prorockým (Řím 12, 6). Že za Klaudia (41—54)

z Jerusalema do Antiochie, ²⁸ a jeden z nich, jménem Agabus, povstav naznačil skrze Ducha svatého, že bude veliký hlad po celém okrsku zemském; ten povstal za Klaudia. ²⁹ I ustanovili se učeníci na tom, že každý z nich podle toho, jak kdo co má, pošle (něco) na podporu bratřím, kteří přebývali v Judsku. ³⁰ To skutečně také učinili, poslavše to starším po Barnabášovi a Šavlovi.

Nové pronásledování křesťanů. Smrt Heroda Agrippy. 12, 1—25.*

12, ¹ V tom čase král Herodes vztáhl ruce, aby soužil některé z církve. ² I dal usmrtit mečem Jakuba, bratra Janova, ³ a vida, že se to líbí židům, dal jmouti i Petra. — Byly (právě) velikonoce. — ⁴ Uchopiv ho tedy vsadil ho do vězení a dal ho hlídati čtyřem oddělením vojínů o čtyřech mužích v úmyslu, že po veliko-

po říši římské skutečně hlad povstal, sdělují též dějepisci Suetonius (Vita Claud. 18.), Tacitus (Ann. 12, 43.), Dio Cassius (60, 11.). V Judsku povstal mezi r. 44—48. (Jos. Flavius, Starož. 20, 2, 5.)

³⁰. Sbírkou tu zaslali do Jerusalema až po smrti Heroda Agrippy († 44), o níž jest řeč až v následující kapitole (v. 21—23). Sbírkou odevzdali starším, t. j. představenstvu církve jerusalemské, Jakubovi Mal. a biskupům jemu podřízeným. (Srovn. 14, 22; 12, 17; 21, 18.)

12, *) Agrippa I., vnuk Heroda Vel., syn Aristobulův a Bereničin.

1. Bylo to r. 42.

nocích vyvede ho lidu. ⁶ I byl Petr sice hlídán ve vězení, ale modlitba konala se za něj od církve k Bohu bez ustání. ⁷ Když pak Herodes chtěl již ho vyvésti, Petr spal té noci mezi dvěma vojíny spoután dvěma řetězy, a strážní přede dveřmi hlídali vězení. ⁸ A hle, anděl Páně postavil se u (něho) a světlo zazářilo v místnosti; a udeřiv Petra v bok, vzbudil ho a řekl: »Vstaň rychle.« A řetězy spadly s rukou jeho. ⁹ Řekl pak anděl k němu: »Opaš se a přivaž si dole sandály.« I učinil tak. A řekl mu: »Oděj se pláštěm svým a pojd' za mnou.« ¹⁰ I vyšel a šel za ním; a nevěděl, že jest skutečnost to, co se dělo skrze anděla, nýbrž domníval se, že má vidění. ¹¹ Prošedše pak stráží první i druhou, přišli ke bráně železné, která vede do města; ta otevřela se jim sama. A vyšedše přešli jednu ulici, a hned nato odstoupil anděl od něho. ¹² A tu Petr přišed sám k sobě řekl: »Nyní vím pravdivě, že Pán poslal anděla svého a vytrhl mě z ruky Herodovy a ze všeho očekávání lidu židovského.« ¹³ A seznav to přišel k domu Marie, matky Jana příjmím Marka, kde byli (bratři) u velikém počtu shromáždění a se modlili. ¹⁴ Když pak tloukl na dveře vchodu, přišla děvečka jménem Rode, ¹⁵ a poznavši hlas Petrův, pro radost neotevřela vchodu, nýbrž běžela dovnitř a pověděla, že Petr stojí před vchodem. ¹⁶ Oni však jí řekli:

»Blázníš-li?« Ale ona ujišťovala, že tomu tak jest. I řekli: »Jest to anděl jeho.«¹⁶ Petr však tloukl pořád. I otevřeli a uzřevše ho užasli.¹⁷ Ale on pokynuv jim rukou, aby mlčeli, vypravoval jim, kterak ho Pán vyvedl z vězení; a řekl: »Povězte to Jakubovi a bratřím.« A vyšed odebral se na jiné místo.¹⁸ Když pak se rozednilo, bylo nemalé zděšení mezi vojíny, co se stalo s Petrem.¹⁹ Herodes však dal ho hledati a když ho nenalezl, vyslechnuv strážě kázal je odpraviti. A odebrav se z Judska do Cesaree, přebýval tam.

²⁰ Byl pak (Herodes) velice rozhněván na Týřany a Sidoňany. Ale oni přišli jednomyslně k němu a získavše králova komorníka Blasta, žádali za pokoj, neboť území jejich brala výživu z území králova.²¹ V ustanovený den Herodes oblečen v roucho královské posadil se na trůn a činil k nim řeč; ²² lid pak provolával: »Toť Boží hlas, a ne lidský.«²³ Ale ihned ranil ho anděl Páně, protože nevzdal pocty Bohu, a byv prožrán od červů skončil.

²⁴ Slovo Páně však rostlo a se rozmnožovalo.²⁵ Barnabáš pak a Šavel vykonávše službu (svou) a vzavše s sebou Jana příjímím Marka vrátili se z Jerusalema.

17. Jakubovi Malému, jenž byl příbuzným Pána Ježíše a biskupem jerusalemským. Petr odebral se na jiné místo, t. j. do Říma.

23. protože nevzdal pocty Bohu tím totiž, že by rouhavé lichocením rozhodně odmítl.

I. První apoštolská cesta sv. Pavla. 13, 1—14, 27.

a) Pavel na Cypru. 13, 1—12.

13, ¹ Byli pak v Antiochii při tamější církvi proroci a učitelé, (mezi nimi) Barnabáš a Šimon, příjmím Niger, a Lucius z Cyreny, a Manahen, jenž byl spolu vychován s tetrarchou Herodem, a Šavel.

² Když oni konali Pánu služby Boží a se postili, řekl jim Duch svatý: »Oddělte mi Barnabáše a Šavla k dílu, ke kterému jsem je povolal.« ³ Tu postivše a pomodlivše se a vloživše na ně ruce propustili je. ⁴ A oni jsouce vysláni od Ducha svatého, odešli do Seleucie a odtud plavili se na Cyprus. ⁵ A přišedše do Salaminy, kázali slovo Boží v synagogách židovských; měli však

13, I. První cestu apoštolskou sv. Pavel konal (od podzimu r. 44. neb od jara r. 45. až asi do r. 49.) s Barnabášem z Antiochie syrské po Cypru, Pamfylíi, Pisidii a Lykaonii (13, 1—14, 27). Všecka místa, která Pavel s Barnabášem na této cestě prošel, patřila k jižní části tehdejší římské provincie galatské; proto také tato činnost Pavlova nazývá se (mnohdy) jihogalatskou.

2. Oddělte — t. j. posvěťte je k apoštolskému úřadu (mezi pohany), vysvěcením totiž na biskupy a udělením plné moci biskupské. Bylť zajisté mezi ostatními alespoň jeden biskupem.

4. Seleucie, přístav při moři středozezemním, od Antiochie 25 km na jih vzdálený, zvaná též Seleucie Pieria neb i S. přímořská na rozdíl od mnohem větší Seleucie na řece Tigridu a jiných měst toho jména.

5. Salamis, město na východním břehu ostrova Cypru.

(s sebou) i Jana jako přísluhovatele. ⁶ A když prošli celý ostrov až k Pafu, našli jednoho muže židovského jménem Barjesu, jenž byl čarodějem a nepravým prorokem; ⁷ on byl u prokonsula Sergia Pavla, muže rozumného. Tento povolav k sobě Barnabáše a Pavla, žádal poslechnouti slovo Boží. ⁸ Ale Elimas-čaroděj — tak totiž se překládá jméno jeho — odporoval jim, chtěje prokonsula odvrátiti od víry. ⁹ Šavel, kterýž také Pavel slove, naplněn byv Duchem svatým, pohleděl naň ¹⁰ a řekl: »(Člověče) plný všelike lsti a zchytralosti, synu ďáblův, nepříteli veškeré spravedlnosti, nepřestaneš převraceti přímé cesty Páně? ¹¹ A nyní hle, ruka Páně nad tebou, i budeš slepý nevida slunce až časem svým.« A ihned připadla na něho mrákota a tma a jda kolem hledal někoho, jenž by ho vedl za ruku. ¹² Tu prokonsul užřev, co se stalo, uvěřil žasna nad učiním Páně.

**b) Sv. Pavel v Antiochii pisidské.
13, 13—52.**

¹⁸ Odpluvše od Pafu přišli Pavel a jeho průvodci do Perge v Pamfylii. Jan však

6. Pafus (nyní Baffo) na jihozápadním břehu ostrova Cypru.

8. Muž ten jmenoval se totiž hebrejským jménem Barjesu = syn Josuův, ale on dal si zvučné jméno arabské Elymas, jež značí mudrce, maga, čaroděje.

13. Pamfylii, hornatá krajina as uprostřed

odloučiv se od nich vrátil se do Jerusalema.¹⁴ Ale oni prošeďše (krajinu) od Perge, dostali se do Antiochie v Pisidii a všedše do synagogy v den sobotní posadili se.¹⁵ Po čtení Zákona a Proroků však vzkázali jim představení synagogy: »Muži-bratři, máte-li nějaké slovo povzbuzující k lidu, mluvte.«¹⁶ A tu Pavel povstav a pokynuv rukou řekl: »Muži israelští a všichni, kteří se bojíte Boha, poslyšte: ¹⁷ Bůh tohoto lidu israelského vyvolil si otce naše a povýšil lid, když jako cizinci obývali v zemi egyptské, a vyvedl je z ní ramenem povýšeným¹⁸ a po dobu čtyřiceti roků snášel chování jejich na poušti¹⁹ a zahubiv sedm kmenů v zemi kananejské, rozdělil mezi ně losem zemi jejich,²⁰ a to asi po čtyřech stech a padesáti letech; potom dal jim soudce až do proroka Samuela.

jižního pobřeží Malé Asie západně od Cilicie. Perge na řece Cestru as 12 km od jejího ústí do moře, nynější Satalia as se 3.000 obyvatelů.

14. Pisidie severně od Pamfylie, oddělená od ní horstvem Taurus. Antiochie Pisidská, severně od Perge, nyní ve zříceninách (u Yalobadže).

17. Ramenem povýšeným (či pozvednutým), t. j. mocí velikou. (Srovn. 2. Mojž. 1, 1—7; 13, 21—22.)

18. Srovn. 4. Mojž. 14, 33.

19. zahubiv sedm kmenů, srovn. 5. Mojž. 7, 1. — Rozdělil losem, srovn. Jos. 4. Mojž. 26, 55; 33, 54; 5. Mojž. 1, 38; 31, 7; Jos. 1, 6; 14, 1—5.

20. Rozdělení ono stalo se po 450 letech, po která totiž potomci Jakubovi v Palestině nebyli; čítají se tedy ta léta pravdě nejpodobněji od té doby, kdy rodina Jakubova přestěhovala se do

²¹ Nato požádali za krále; i dal jim Bůh Saula, syna Kisova, muže z pokolení Benjamínova, a to po čtyřicet roků. ²² A když ho odstranil, vzbudil jim Davida za krále, jemuž i svědectví vydal řka: ‚Nalezl jsem Davida, syna Jesseova, muže podle srdce svého, který bude činiti všecku vůli mou.‘ ²³ To jest ten, z jehož potomstva Bůh podle zaslíbení svého vyvedl lidu israelskému Spasitele, Ježíše, ²⁴ když byl dříve Jan před jeho vystoupením hlásal křest pokání všemu lidu israelskému. ²⁵ A když Jan dokonával běh svůj, řekl: ‚Já nejsem ten, za koho mě máte, nýbrž hle, po mně přichází ten, jemuž nejsem hoden rozvázati obuvi na nohou.‘

²⁶ Muži-bratři, synové rodu Abrahamova a vy všichni, kteří se bojíte Boha, vám jest posláno slovo o té spáse; ²⁷ neboť oby-

Egypta, a to na pobyt v Egyptě 400 roků (vzhledem k 1. Mojž. 15, 13), na pobyt na poušti 40 a 10 roků asi na dobu, která uplynula po vkročení do země zaslíbené, než země té dobyli a si ji rozdělili. Dal jim soudce, viz Soudc. 3, 9. 15. 31; 4, 4. 6; 6, 11—14. 34. a další; 1. Král. 3, 20.

21. Srovn. 1. Král. 8, 5—7; 10, 21—24.

22. Srovn. Žalm 88, 21; Is. 44, 28; 1. Král. 16, 12. 13; 13, 14.

23. podle zaslíbení svého, srovn. 2. Král. 7, 12—13; Is. 11, 1—2.

24. kázal křest pokání viz Luk. 3, 3.

25. Srovn. Jan 1, 20. 27; Luk. 3, 16; Mark. 1, 7.

26. slovo, zvěst o té spáse mesiášské v Kristu Ježíši, o které jsem se právě (ve v. 23.) zmínil.

vatelé jerusalemsí a náčelníci jejich, nepoznavše ho jakož ani hlasů prorockých, které se čítají každou sobotu, naplnili je tím, že ho odsoudili,²⁸ a žádali na Pilátovi, aby byl odpraven, ačkoliv na něm nenašli žádné příčiny k smrti.²⁹ A když dokonali všecko, co bylo o něm psáno, sňali ho se dřeva a položili do hrobu.³⁰ Ale Bůh vzkřísil ho z mrtvých třetího dne,³¹ a on ukazoval se po mnoho dní těm, kteří s ním byli vstoupili z Galilee do Jerusalema, a kteří nyní jsou jeho svědky před lidem.³² I my zvěstujeme vám o tom zaslíbení, kterého se dostalo našim otcům,³³ že Bůh je naplnil na dítkách jejich, na nás, vzkřísiv Ježíše jakož i psáno jest v žalmě druhém: „Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe.“³⁴ Že však ho vzkřísil z mrtvých, jako toho, jenž nemá již navraceti se ku porušení, pověděl

33. Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe, slova ta na svém místě (v žalmě 2.) vztahují se sice k věčnému zplození druhé osoby božské z Boha Otce; ale také pro Kristovo vzkříšení mohl jich sv. Pavel užiti zcela právem, a to proto, poněvadž ono věčné zplození z Boha Otce jest také důvodem, proč Pán Ježíš vstal z mrtvých. Poněvadž totiž Pán Ježíš jest soupodstatným a tedy i věčným Synem Božím, proto nemohl ani podle člověčenství svého vzítí porušení v hrobě, nýbrž musil vzkřísiti se.

34. Davidovy statky svaté, věrné (Is. 55. 3.), mesiášská zaslíbení daná Davidovi, jmenovitě zaslíbení, že jeden z potomků jeho bude kralovati na věky (2. Král. 7, 12—13; Žalm 88, 5); nazývají se věrnými či spolehlivými, poněvadž je Bůh zcela jistě, věrně vyplní.

takto: ‚Dám vám Davidovy statky svaté, věrné.‘³⁵ Proto i na jiném místě praví: ‚Nedopustíš, aby tvůj světec zakusil porušení.‘³⁶ Neboť David slouživ za svého věku vůli Boží, zesnul a byl pochován ke svým otcům, i zakusil porušení;³⁷ ten však, ježž Bůh vzkřísil, nezakusil porušení.

³⁸ Známo proto budiž vám, muži-bratři, že skrze něho zvěstuje se vám odpuštění hříchů a že ode všeho, od čeho jste nemohli býti ospravedlněni v zákoně Mojžíšově,³⁹ v něm bývá ospravedlněn každý, kdo věří.⁴⁰ Hleďte tedy ať nepřijde na vás to, co pověděno jest v Prorocích: ⁴¹ ‚Vizte, pohrdači, a divte se a zhyňte; neboť já udělám dílo za dnů vašich, dílo, o němž neuvěříte, bude-li je vám kdo vypravovati.‘

⁴² Když pak vycházeli, prosili je, aby jim mluvili o těch věcech (také) sobotu příští.⁴³ A když bylo shromáždění rozpuštěno, mnoho židů a zbožných proselytů šlo za Pavlem a Barnabášem, a ti promlouvajíce k nim napomínali je, aby vytrvali v milosti Boží.⁴⁴ Příští sobotu pak sešlo se téměř celé město poslechnout slovo Boží.⁴⁵ Ale židé uzřevše zástupy, naplnili se revnivostí a rouhajíce se odpírali tomu, co

41. Viz Habak. 1, 5.

Pavel mluvil. ⁴⁶ Tedy Pavel a Barnabáš řekli neohroženě: »Vám mělo se nejprve hlásati slovo Boží; poněvadž však je odmítáte a sebe za nehodny pokládáte života věčného, hle, obracíme se k pohanům. ⁴⁷ Neboť takto přikázal nám Pán: ,Ustanovil jsem tě za světlo pohanům, abys byl ke spáse až do končin země.« ⁴⁸ Slyšíce to pohané radovali se a velebili slovo Páně; i uvěřili všichni, kteří byli předzřízeni k životu věčnému; ⁴⁹ slovo Páně pak roznášelo se po celé krajině. ⁵⁰ Ale židé popudili (některé) proselytky vznešené i přední měšťany a vzbudili pronásledování proti Pavlovi a Barnabášovi; i vyhnali je ze svých končin. ⁵¹ Oni tedy vyrazivše proti nim prach s nohou svých, přišli do Ikonía. ⁵² Učenící však byli naplněni radostí a Duchem svatým.

47. jest z Is. 49, 6. Jsou řečena o Vykupiteli, ale zahrnují v sobě příkaz pro ty, které Vykupitel vyvolil za své apoštoly, aby evangelium jeho hlásali nejen židům, nýbrž, pokud možno, všem národům. Proto je sv. Pavel vztahuje také na sebe.

48. proselytky čili ony ženy pohanské, které přistoupily k židovství přijetím víry v jednoho Boha pravého.

51. vyrazili prach na znamení, že jakožto nehodní nebudou účastni blaha mesiášského, ač-li včas se neobráť. Srovn. Mat. 10, 14.

52. Ikonium, asi 130 km jihovýchodně od Antiochie písidské, patřilo tehdy k Lykaonii jako město její hlavní. Nyní slove Konia.

**c) Pavel v Ikonium, v Lystře a v Derbe;
návrat do Antiochie. 14, 1—23.**

14, ¹ V Ikonium vešli podobně do synagogy židovské a tak mluvili, že uvěřilo velké množství židů i pohanů. ² Ale židé, kteří zůstali v nevěře, pobouřili a rozestřeli mysli pohanů proti bratřím. ³ I pobývali tam sice dlouhý čas mluvíce neohroženě s důvěrou v Pána, který osvědčoval slovo milosti své zázraky a divy, jež činil skrze ruce jejich; ⁴ ale obyvatelstvo města se rozštěpilo; jedni byli při židech, druzí při apoštolech. ⁵ Když však pohané a židé se svými náčelníky se shlukli, aby je ztýrali a ukamenovali, ⁶ oni seznávše to, utekli do měst lykaonských, do Lystry a do Derbe i do (celého) okolí, a kázali tam evangelium. ⁷ I sedával v Lystře jeden muž nemocný na nohy, chromý ze života matky své, jenž nikdy nechodil. ⁸ Ten poslouchal Pavla, a on pohleděv naň a uzřev, že má víru, aby byl uzdraven, ⁹ řekl hlasem velkým: »Postav se na nohy své přímě.« I vyskočil a chodil. ¹⁰ A tu zástupové uzřevše, co Pavel učinil, pozdvihli hlasu svého a pravili lykaonsky: »Bohové připodobnili se k lidem a sestoupili k nám.« ¹¹ I nazvali Barnabáše Jupiterem, Pavla pak Merku-

14, 6. *Lystra*, nyní Latík, asi 40 km jižně od Ikonie. Bylo rodištěm Timotheovým. *Derbe* bylo malé město asi 75 km východně od Lystry vzdálené na úpatí Antitauru.

rem, neboť on byl mluvčím.¹² Ano kněz Jupitera předměstského přivedl býky s věnci ke bráně a chtěl s lidem obětovati.¹³ Když to uslyšeli apoštolové, Barnabáš a Pavel, roztrhli roucha svá a vyběhli mezi zástupy křičíce¹⁴ a volajíce: »Muži, co to činíte? I my jsme lidé podrobení utrpením jako vy, a kážeme vám evangelium, abyste se obrátili od těchto (bohů) nicotných k Bohu živému, který učinil nebe i zemi a moře i všecko, co jest v nich,¹⁵ který za předešlých věků nechával všechny národy choditi po cestách jejich,¹⁶ ač přece nenechal sebe neosvědčena čině dobré, s nebe vám dává deště a časy úrodné a naplňuje srdce vaše pokrmem a radostí.«¹⁷ A když to mluvili, (jen) stěží zadrželi zástupy, aby jim neobětovaly.¹⁸ Ale přišli tam židé z Antiochie a Ikonía a přemluvivše zástupy, kamenovali Pavla a vyvlekli ho ven z města, myslíce, že zemřel.¹⁹ Když však učeníci ho obstoupili, vstav vešel do města; a druhého dne odešel s Barnabášem do Derbe.

²⁰ I kázali evangelium tomu městu a získavše mnoho učeníků, navrátili se do Lys-try a do Ikonía a do Antiochie;²¹ potvrzovali myslí učeníků, napomínali je, aby setrvali ve víře, a (je poučovali), že skrze mnohá soužení musíme vcházeti do krá-

12. Jupitera předměstského, t. j. Jupitera, který měl chrám před městem.

lovství Božího. ²² Když pak jim po církvích (vzkládáním rukou) zřídili starší, pomodlivše se a se postivše, poručili je Pánu, v něhož byli uvěřili. ²³ A prošeďše Pisidii přišli do Pamfyliie. ²⁴ Promluvivše v Perge slovo Páně, odebrali se do Attalie. ²⁵ Odtud odpluli do Antiochie, odkudž byli poručeni milosti Boží k dílu, které vykonali. ²⁶ Když tam přišli, shromáždili církev a vypravovali, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně, a že otevřel pohanům dveře víry. ²⁷ I pobyli tu s učeníky čas ne krátký.

**d) Apoštolský sněm v Jerusalemě
o závaznosti starozákonních před-
pisů obřadních. 15, 1—35.**

15, ¹ Tu někteří přišedše z Judska, učili bratry: »Nedáte-li se obřezati podle obyčeje Mojžíšova, nemůžete býti spaseni.« ² Poněvadž nastala (proto) rozmíška a nemalá hádka s nimi Pavlovi i Barnabášovi ustanovili, aby Pavel a Barnabáš a někteří jiní z nich šli o tu věc spornou k apoštolům a starším do Jerusalema. ³ Ti tedy byvše vyprovozeni od církve, šli skrze Fe-

22. Staršími či presbytery podobně jako episkopy (dozorci, biskupy) nazývali se v první době křesťanské biskupové i kněží, kteří měli povinnost je spravovati a u nich služby Boží konati. (Srovn. Skutk. ap. 20, 17. a 20, 28; Jak. 5, 14; 1. Tim. 4, 14; Filip 1, 1.) Teprve později ustálil se obyčej episkopem rozuměti biskupa, presbyterem kněze.

nicii a Samařsko vypravující (při tom) o obrácení pohanů; způsobili tím velikou radost všem bratřím. ⁴ Přišedše do Jerusalema, byli přijati od církve i od apoštolů a starších; i oznámili, jak veliké věci Bůh učinil skrze ně. ⁵ Tu povstali někteří ze strany farisejské, kteří byli uvěřili, a pravili: »Musejí se obřezati a musí se přikázati, aby zachovávali zákon Mojžíšův.«

⁶ I sešli se apoštolové a starší, aby tu věc uvážili. ⁷ Když pak jednání stalo se živým, Petr povstav řekl k nim: »Bratři, vy víte, že (již) před dávným časem vyvolil si Bůh mezi vámi, aby pohané skrze má ústa uslyšeli slovo evangelia a uvěřili. ⁸ A Bůh, jenž zná srdce, vydal jim svědectví, dav jim Ducha svatého jako i nám; ⁹ a neučinil žádného rozdílu mezi námi a nimi, věrou očistiv jejich srdce. ¹⁰ Nuže tedy, proč pokoušíte Boha vkládající na šíji učeníků jho, jehož ani otcové naši ani my nemohli jsme snést; ¹¹ spíše věříme,

15, 4. Konalo se shromáždění, při kterém byli sice nejen apoštolé a starší, nýbrž i poslanci antiochijsí a značný počet křesťanů jerusalemských, ale toliko apoštolé a starší zúčastnili se jednání autoritativně s hlasem rozhodným.

7. již před dávným časem, t. j. as před 16 lety. (Viz 10, 1—48.)

9. Srovn. 10, 45.

10. Učí tu v plné shodě se sv. Pavlem, že člověk bývá ospravedlněn nikoli ze skutků zákona Mojžíšova, nýbrž jediné milostí Boží, kterou nám Pán Ježíš zasloužil. Srovn. Řím. 1, 5; 3, 20—26; 5, 15; 1. Kor. 1, 3; Gal. 2, 16; Efes. 2, 4—10.

že milostí Pána Ježíše budeme spaseni stejně jako oni.«¹² Mlčelo veškeré množství a poslouchalo Barnabáše i Pavla, když vypravovali, jak veliké zázraky a divy učinil Bůh skrze ně mezi pohany.¹³ Když umlkli, promluvil Jakub takto: »Bratři poslyšte mě:¹⁴ Šimon vypravoval, kterak nejprve Bůh přihlédl k tomu, aby z pohanů získal lid svému jménu.¹⁵ A s tím se srovnávají slova prorocká, jakož psáno jest:¹⁶ 'Potom se navrátím a zase vzdělám stánek Davidův, který se rozpadl, a zbořeniny jeho vzdělám opět a vyzdvihnu jej,¹⁷ aby hledali Hospodina (také) lidé ostatní a všichni národové, kteří se budou nazývat po mně, praví Hospodin, jenž činí věci tyto.'¹⁸ Známoť jest Pánu od věčnosti dílo jeho.¹⁹ Proto já soudím, aby nebyli znepokojováni ti, kteří z pohanů se obracejí k Bohu,²⁰ nýbrž

16. Volně z Amos. 9, 11—12. Potom, t. j. v době mesiášské.

18. Povolání pohanů do církve bylo od věčnosti v úradku a plánu Božím.

20. Smilstvo zakazuje i zákon přirozený i šesté přikázání Boží. Ostatní tři věci (věci obětované modlám, udáveniny, krev) jsou samy o sobě lhostejné, indiferentní, nicméně zakázaly se křesťanům z pohanství také, a to, jak sv. Jakub výslovně udává ve v. 21., vzhledem k židům a křesťanům ze židovství, aby se jim totiž nedávalo pohoršení, a aby židé nezdráhali se proto vstoupiti do církve. Neboť věci ty byly židům přísně zakázány (1. Mojž. 9, 4;

aby se jim napsalo, by se zdržovali od poskvrn modlami, od smilství, od udáveného a od krve; ²¹ neboť Mojžíš má od dávných časů po městech své hlasatele, jsa čítán každou sobotu v synagogách.«

²² Tu uvidělo se apoštolům i starším a celé obci církevní, aby vyvolíce ze sebe (některé) muže, poslali je do Antiochie s Pavlem a Barnabášem, totiž Judu, příjímím Barsabáše, a Silu, muže přední mezi bratry, ²³ a aby skrze ně odevzdali (tento) list: »Apoštolové a starší (vzkazují) jako bratři pozdrav těm bratrům z pohanů, kteří jsou v Antiochii, v Syrii a v Cilicii. ²⁴ Poněvadž jsme uslyšeli, že někteří od nás vyšedše pomátli vás slovy, kazíce vaše duše, ač jsme jim nedali žádného příkazu, ²⁵ uvidělo se nám (shromážděným) jednomyslně vyvoliti a k vám poslati (některé) muže s našimi miláčky Barnabášem a Pavlem, ²⁶ lidmi, kteří vydali život svůj pro jméno Pána našeho Ježíše Krista. ²⁷ Poslali jsme tedy Judu a Silu, a ti také povědí vám totéž ústně. ²⁸ Vidělo se totiž Duchu svatému i nám nevkládati na vás žádného břemene více kromě těchto věcí po-

2. Mojž. 34, 15; 3. Mojž. 3, 17; 5, 2; 17, 10—16.) Když časem přestaly řečené ohledy a příčiny, přestala sama sebou závaznost onoho ustanovení apoštolského, ovšem až na povinnost varovati se smilstva. Věcmi obětovanými modlám rozumí se zúčastňovati se obětních hostin pohanských a požívatí masa ze zvířat modlám obětovaných, pokud se maso to předkládá jako věc modlám obětovaná.

třebných: ²⁹ abyste se zdržovali od věcí obětovaných modlám, a od krve a od udáveného a od smilství; toho budete-li se chrániti, dobře pochodíte. Mějte se dobře.«

³⁰ Oni tedy byvše propuštění přišli do Antiochie a shromáždivše množství (věřících) odevzdali list. ³¹ Když jej přečetli, zaradovali se nad tou útěchou. ³² Také Juda a Sila, jsouce též proroky, řečí mnohou bratry potěšili. ³³ A pobyvše tu nějaký čas, byli propuštění v pokoji od bratří k těm, kteří je byli poslali. ³⁴ Silovi však se uvidělo tam zůstat. Judas tedy odešel do Jerusalema sám. ³⁵ Pavel pak a Barnabáš dleli v Antiochii, učíce a zvěstující s mnoha jinými slovo Páně.

II. Druhá apoštolská cesta sv. Pavla. 15, 36—18, 22*).

**a) Pavel, odděliv se od Barnabáše,
navštěvuje kraje, ve kterých byl na
první cestě své. 15, 36—16, 5.**

³⁶ Po několika dnech však Pavel řekl Barnabášovi: »Vraťme se a navštívme bra-

35. V tom čase nejspíše, co dleli v Antiochii, přišel tam také sv. Petr a přijal od Pavla onu výtku, o které jest řeč v Gal. 2, 11—21.

*) 15, 36—18, 22. líčí druhou apoštolskou cestu sv. Pavla, při které prošel Syrii, Malou Asii, Mace-donií a Řeckem, a založiv mimo jiné též církevní

try po všech městech, ve kterých jsme kázali slovo Páně, kterak se mají.«³⁷ Ale Barnabáš chtěl s sebou vzítí také Jana, příjímím Marka.³⁸ Pavel však soudil, aby nebrali s sebou toho, jenž od nich odstoupil v Pamfylii a nešel s nimi k dílu.³⁹ I nastala rozmlška, takže se rozešli od sebe a Barnabáš pojav Marka plavil se na Cyprus;⁴⁰ Pavel pak zvoliv sobě Silu odešel, poručen byv od bratrů milosti Boží.⁴¹ I chodil po Syrii a Cilicii, utvrzuje církev a prikazuje, aby zachovávali ustanovení apoštolů a starších.

16, ¹ Přišel pak do Derbe a do Lystry. A hle, byl tam jeden učeník, jménem Timotheus, syn věřící ženy židovské, ale z otce pohana, ² jemuž dávali dobré svědectví ti bratři, kteří byli v Lystře a v Ikonium. ³ Toho chtěl Pavel vzítí s sebou na cestu, a pojav ho, obřezal ho pro židy, obce ve Filippech, v Thessalonice a v Korintě, vrátil se po delším pobytě v Korintě přes Efesus, Cesareu a Jerusalem do Antiochie.

16, 1. Timotheus přijal křest nepochybně při prvním pobytě sv. Pavla v Lystře, a to i se svou matkou Eunikou a bábou Loidou. Srovn. 14, 6; 1. Kor. 4, 17; 2. Tim. 1, 5.

3. Obřezal jej pro židy, t. j. proto, poněvadž ho chtěl užítí k hlásání evangelia mezi židy; neboť ti nebyli by připustili, aby člověk neobřezaný k nim vcházel do synagogy, tím méně, aby jim tam kázal o Vykupiteli. Učiniti to mohl, poněvadž nejen sám a Timotheus, ale i tamní křesťanům indifferenční ke spasení potřebná není. Kde ji pokládali za potřebnou ke spasení, nepřipustili ji. (Srovn. Gal. 2, 3.)

kteří byli v oněch místech; neboť všichni věděli, že otec byl pohan. ⁴ Když pak chodili po městech, odevzdávali jim ustanovení vydaná od apoštolů a starších, kteří byli v Jerusalemě, aby je zachovávali. ⁵ A tak utvrzovaly se církve ve víře a rozmáhaly se počtem každodenně.

b) Pavel v Troadě a ve Filippech.
16, 6—40.

⁶ I prošli Frygii a krajinu galatskou, poněvadž jim bylo zabráněno od Ducha svatého hlásati slovo Boží v Asii. ⁷ Přišedše proti Mysii, pokoušeli se jíti do Bithynie, ale Duch Ježíšův nepřipustil jim toho. ⁸ Šli tedy podél Mysie a sestoupili do Troady. ⁹ I ukázalo se Pavlovi v noci vidění: Jakýsi muž macedonský stál a prosil ho řka: »Přejdi do Macedonie a pomoz nám.« ¹⁰ A jak to vidění uzřel, ihned jsme hleděli odejíti do Macedonie seznávající, že Bůh nás povolal, abychom jim kázali evangelium. ¹¹ Odepluvše z Troady přišli jsme během přímým na Samothrace a druhého

8. T r o a d o u (Troas) slul severozápadní výběžek Malé Asie; hlavním městem byla tam Alexandrie, kteráž na rozdíl od jiných měst toho jména slula Alexandrií troadskou (Alexandria Troas) aneb jen krátce Troadou (Troas).

11. S a m o t h r a c e jest nejsevernější z ostrovů Sporadských v moři Egejském; N e a p o l i s bylo město námořní v Thracii při zálivu Strymonském.

dne do Neapole, ¹² a odtud do Filipp; jest to první město té části Macedonie, a to osada. I pobyli jsme v tom městě několik dní. ¹³ V den sobotní však vyšli jsme za bránu k řece, kde, zdálo se, že jest modlitebna, a posadivše se mluvili jsme k ženám, které se byly sešly. ¹⁴ I poslouchala jedna žena, jménem Lydie, prodavačka nachu z města Thyatiry, proselytka, a Bůh otevřel srdce její, aby byla pozorná na to, co Pavel mluvil. ¹⁵ Když pak byla pokřtěna i dům její, prosila řkouc: »Jestli jste usoudili, že jsem věrna Pánu, vejděte do mého domu a zůstávejte tam.« I přinutila nás.

¹⁶ Když jsme šli do modlitebny, potkala nás jedna služebná, která měla ducha věšteckého a svým pánům zjednávala věštěním veliký zisk. ¹⁷ Ta jdouc za Pavlem a za námi volala takto: »Tito lidé jsou služebníci Boha nejvyššího, oni zvěstují vám

12. Bylať Macedonie rozdělena r. 146 př. Kr. na čtyři části: Macedonii první, druhou, třetí, čtvrtou. Filippy byly v části první, ve které městem hlavním byla Amfipolis. Císař Augustus po vítězné bitvě u Filipp r. 42 př. Kr. usadil v městě římské osadníky, dal mu právo římské či italského občanství (*jus italicum*), kterým se dostalo pod přímou ochranu císařovu.

14. *Thyatira*, město v Lydii (v Malé Asii); na jeho místě stojí nyní město Akhisar.

16. *Měla ducha věšteckého*, t. j. byla posedlá duchem zlým, který ústy jejími některé věci skryté projevoval neb budoucí oznamoval, ovšem pokud jen sám jakožto bytost rozumu bystřejšího z přítomného stavu věcí předvídati mohl neb vykonati chtěl.

cestu ke spáse.« ¹⁸ To činila po mnoho dní. I rozmrzel se Pavel a obrátiv se řekl duchu: »Přikazuji ti ve jménu Ježíše Krista, abys od ní vyšel!« A vyšel v tu chvíli. ¹⁹ Ale páni její vidouce, že odešla naděje zisku jejich, uchopivše Pavla a Silu, dovedli je na náměstí ku představeným města ²⁰ a postavivše je před velitele řekli: »Tito lidé pobuřují naše město jsouce židé; ²¹ a zvěstují obyčeje, jichž my nesmíme přijímati ani činiti jsouce Římané.« ²² I povstal také lid proti nim a velitelé strhše s nich roucho, kázali je metlami mrskati. ²³ A když jim dali mnoho ran, vsadili je do vězení, přikázavše žaláříkovi, aby je hlídal bezpečně. ²⁴ Tedy on dostav takový příkaz vsadil je do vězení vnitřního a sevřel nohy jejich kládou. ²⁵ O půl noci však Pavel a Silas modlíce se zpěvem chválili Boha; i poslouchali je vězňové (ostatní). ²⁶ Náhle však stalo se veliké zemětřesení, takže se pohnuly základy žaláře, a hned se otevřely všechny dveře a rozepjala se pouta všech. ²⁷ Žalářík probudiv se a uzřev dveře vězení otevřené, vytasil meč a chtěl se usmrtiti v domněnce, že vězňové utekli. ²⁸ I zvolal Pavel hlasem velikým: »Nečiň sobě nic zlého; neboť jsme tu všickni.« ²⁹ Požádav tedy světla vrazil tam a třesa se padl Pavlovi a Silovi k nohám. ³⁰ Vyvedl je pak ven a řekl: »Pánové, co mám činiti, abych byl spasen?« ³¹ A oni

řekli: »Věř v Pána Ježíše, a budeš spasen ty i dům tvůj.«³² I mluvili slovo Páně jemu a všem, kteří byli v domě jeho.³³ A on pojav je v tu hodinu noční umyl jejich rány, a hned byl pokřtěn on sám i všecka čeleď jeho.³⁴ A uved je nahoru do svého příbytku předložil jim jídlo a veselil se, že s celým domem uvěřil v Boha.³⁵ Když pak se rozednilo, velitelé poslali biřice se vzkazem: »Propušť ty lidi.«³⁶ I oznámil žalárník slova ta Pavlovi: »Velitelé vzkázali, abyste byli propuštěni; nuže tedy vyjděte a jděte v pokoji.«³⁷ Ale Pavel vzkázal jim: »Zmrskavše nás veřejně bez (předchozího) vyšetření, nás, občany římské, vsadili do vězení a nyní tajně nás vyhánějí? Ne tak, ale ať sami přijdou a nás vyvedou.«³⁸ Tedy biřici pověděli velitelům ta slova. I ulekli se, uslyševše, že jsou Římané,³⁹ a přišedše odprosili je, a vyvedše je žádali, aby odešli z města.⁴⁰ I vyšli ze žaláře a odebrali se k Lydii, a užřevše bratry potěšili je a odešli.

**c) Pavel v Thessalonice, v Berei
a v Athénách. 17, 1—34.**

17, ¹ Konavše pak cestu přes Amfipoli

40. Lukáš zůstal v městě, aby spravoval novou obec křesťanskou, Timotheus zůstal také, ale brzy šel za Pavlem a dohonil ho v Berei, ne-li dříve.

17, 1. Amfipolis (nyní Neochori) při řece Strymonu (nyní Strumě). Apollonie byla jihozápadně od ní. Thessalonika či Soluň při zálivě Thermaiském.

a Apollonii, přišli do Thessaloniky, kde byla synagoga židovská. ² I vešel k nim Pavel podle svého obyčeje a rozmlouval s nimi z Písem po tři soboty, ³ vysvětluje a dokládaje, že Kristus musil trpěti a z mrtvých vstáti, a tím že je ten Kristus Ježíš, »kterého já zvěstuji vám.« ⁴ I uvěřili někteří z nich a připojili se k Pavlovi a Silovi, taktéž veliké množství proselytů a pohanů, i žen vznešených nemálo. ⁵ Ale židé rozhorlivše se přibrali k sobě některé muže špatné z lidu pouličního a způsobivše hluk pobouřili město; i postavili se k domu Jásonovu a hleděli je vyvésti před lid, ⁶ nenalezše jich však, vlekli Jásona a některé bratry k náčelníkům města křičíce: »Ti, kteří pobuřují svět, přišli také sem, ⁷ a Jáson je přijal; a ti všichni jednají proti ustanovením císařovým pravíce, že králem jest jiný, a to Ježíš.« ⁸ I rozrušili lid a náčelníky města, kteří to slyšeli; ⁹ ale oni dostavše rukojemství od Jásona i ostatních, propustili je.

¹⁰ Bratři však hned za noci vypravili Pavla a Silu do Beree, a ti přišedše (tam) odebrali se do synagogy židovské. ¹¹ Tito byli šlechetnější než Thessaloničtí, neboť přijali slovo s veškerou ochotou, každého dne zkoumajíce Písmo, zdali tomu tak jest.

10. Berea (nyní Beria), město macedonské již při hranicích thessálských, jihozápadně od Thessaloniky.

¹² Mnozí tedy z nich uvěřili; také nemálo pohanských žen vznešených i mužů.

¹³ Když však židé thessaloničtí se dověděli, že Pavel kázal slovo Boží i v Berei, přišli a také tam pobuřovali a rozrušovali lid.

¹⁴ Tehdy však bratři vypravili Pavla hned, aby šel až k moři; ale Silas a Timotheus zůstali tam. ¹⁵ Ti pak, kteří provázeli Pavla, dovedli ho až do Athén, a dostavše od něho pro Silu a Timothea příkaz, aby co nejrychleji přišli k němu, odešli.

¹⁶ Mezitím, co je Pavel v Athénách očekával, rozněcoval se v něm duch jeho, poněvadž viděl, že město jest plno model.

¹⁷ I rozmlouval v synagoze se židy a s proselyty i na náměstí každého dne s těmi, kteří tam právě byli přítomni. ¹⁸ Ale někteří filosofové epikurejští a stoičtí hádali se s ním, a jedni pravili: »Co as chce mluverka tento povídati?« Jiní však (řekli): »Zdá se býti zvěstovatelem cizích bohů;« neboť zvěstoval jim Ježíše a zmrtvých-

18. Filosofové epikurejští, stoupenci Epikura (340—271 př. Kr.), učili, že svět povstal náhodou z odvěkých atomů či částic nedrobitelných a že bohové o svět se nestarají; popírali nesmrtelnost duše i vzkříšení těla a tvrdili, že rozkoš a požitek smyslný jest nejvyšším blahem a tedy i cílem života. Stoikové byli stoupenci filosofa Zenona (jenž žil as v letech 336—264 př. Kr.), učili materialismu s přechodem k pantheismu tvrdíce, že všechno (i síly a bytost božská) jest hmotné, ač ne vše stejně hrubě hmotné; popírali tak nesmrtelnost duše a vzkříšení těla. V příčině mravnosti učili, že člověk má život svůj udržovati ve shodě s rozumem, s přírodou, a býti lhostejným k bolu i k radosti.

vstání. ¹⁹ I uchopili ho a dovedli do Areopagu řkouce: »Můžeme-li zvěděti, jaké jest to nové učení, které hlásáš? ²⁰ Neboť jakési věci podivné dáváš nám slyšeti. Proto chceme zvěděti, co to asi jest.« ²¹ Athénané totiž všickni, i cizinci tam se zdržující, neměli času pro nic jiného, než aby povídali nebo poslouchali něco nového. ²² Pavel tedy postaviv se uprostřed Areopagu řekl: »Muži athénští, vidím, že jste v každé příčině velice bohabojní. ²³ Neboť když jsem procházel a prohlížel vaše posvátnosti, našel jsem také oltář, na kterém bylo napsáno: ‚N e z n á m é m u B o h u.‘ Co tedy neznajíce ctíte, to já zvěstuji vám: ²⁴ Bůh, který učinil svět a všecko, co jest v něm, ten jsa pánem nebe i země, nebydlí v chrámech udělaných, ²⁵ ani nebývá obsluhován rukama lidskýma, jakoby něčeho potřeboval, sám dáváje všechněm život i dýchání a všecko; ²⁶ a učinil, aby z jednoho (pratce) všecko pokolení lidské přebývalo na veškerém povrchu zemském, ustanoviv určité časy a meze přebývání jejich, ²⁷ by hledali Boha, zdali by se ho snad domakali nebo ho našli, ačkoli není daleko od jednoho každého z nás, ²⁸ neboť v něm žijeme a se hýbáme i trváme, jakož i někteří

19. A r e o p a g, pahrbek v Athénách, na němž pod širým nebem zasedával nejvyšší soudní dvůr athénský, taktéž Areopagem zvaný, a konávala se také jiná shromáždění.

z vašich básníků pravili: „N e b o ť j s m e i r o d j e h o.“²⁹ Jsouce tedy rodem Božím, nemáme se domnívati, že božství podobno jest zlatu nebo stříbru nebo kameni, výrazu lidského umění nebo důmyslu.³⁰ Časy té nevědomosti Bůh přehlédnuv, nyní ohlašuje lidem, aby všichni všudy činili pokání,³¹ poněvadž ustanovil den, ve kterém bude souditi svět spravedlivě skrze muže, kterého (k tomu) určil, a všem ověřil tím, že ho vzkřísil z mrtvých.«

³² Uslyševše o vzkříšení z mrtvých, jedni se posmívali, jiní řekli: »Poslechneme tě o tom někdy jindy.«³³ Tak vyšel Pavel ze shromáždění jejich.³⁴ Ale někteří muži přidrževše se ho uvěřili; mezi nimi též Dionysius Areopagita a žena jménem Damaris a jiní s nimi.

d) Pavel v Korintě. 18, 1—17.

18, ¹ Potom opustiv Athény přišel do Korintu; ² tam našel jednoho žida, jménem Akvilu, rodem z Pontu, který nedávno přišel z Itálie i s manželkou svojí Priscillou, protože Klaudius rozkázal, aby všickni židé opustili Řím. I šel k nim³ a poněvadž byl stejného řemesla, zůstával u nich a pracoval; (byliť podle řemesla

18, 2. Roku 50. vypověděl císař Klaudius z Říma všecky židy pro nepokoje, které tam působili. S nimi vypověděl též křesťany ze židovství obrácené, pokládaje je za pouhou sektu židovskou.

stanaři). ⁴ Promlouval však v sobotu, vkládaje jméno Pána Ježíše, a přesvědčoval židy i pohany. ⁵ Ale když Silas a Timotheus přišli z Macedonie, Pavel věnoval se kázání zcela, osvědčuje židům, že Kristem (Vykupitelem) jest Ježíš. ⁶ Když pak oni odporovali a se rouhali, vytřásl roucha svá a řekl k nim: »Krev vaše budiž na (vaši) hlavu; já čist jsa půjdu od této chvíle k pohanům.« ⁷ A odebrav se odtud vešel do domu jednoho muže, jménem Tita Justa, proselyty, jehož dům přiléhal k synagoze. ⁸ Ale Krispus, představený synagogy, uvěřil v Pána s celým domem svým; též mnozí Korinťané poslouchající věřili a dávali se pokřtíti. ⁹ I řekl Pán v noci u vidění Pavlovi: »Neboj se, nýbrž mluv a nemlč, ¹⁰ neboť já jsem s tebou, a nikdo nesáhne na tebe, aby ti ublížil; mámť mnoho lidu v tomto městě.« ¹¹ I pobyl tam rok a šest měsíců, uče u nich slovu Božímu.

¹² Když však prokonsulem v Acháji byl Gallio, židé povstali jednomyslně proti Pavlovi, přivedli ho před soudnou stolicí

6. vytřásl roucha svá na znamení, že přerušuje veškeré obcování s nimi. (Srovn. Mat. 10, 14; Luk. 9, 5. Krev vaše (budiž) na vaši hlavu, t. j. na vás padne odpovědnost a trest za to, že jste v nevěře odmítli spásu vám podávanou. Já jsem činil, čeho žádal můj úřad, jsem proto nevinen vaší záhubou.

12. Gallio byl bratrem filosofa Seneky; prokonsulem (či místodržitelem) v Acháji byl od května r. 52 do května r. 53. Či 51—52?

¹³ a pravili: »Tento navádí lid, aby ctili Boha proti zákonu.« ¹⁴ Ale když Pavel chtěl ozvati se (proti tomu), Gallio řekl židům: »(Muži) židé, kdyby běželo o nějaké bezprávi nebo o bídny zločin, slušně bych vás vyslyšel; ¹⁵ jsou-li to však hádky o slově, o jménech a o zákoně vašem, vizte sami; já nechci býti soudcem o těch věcech.« ¹⁶ I odehnal je od soudné stolic. ¹⁷ A tu všichni uchopili Sosthena, představeného synagogy, a bili ho před soudnou stolicí, ale Gallio nic na to nedbal.

**e) Pavel vrací se do Jerusalema
a do Antiochie. 18, 18—22.**

¹⁸ Pavel však pobyv tam ještě mnoho dní rozloučil se s bratry a plavil se do Syrie, a s ním Priscilla i Akvila; v Cenchreích oholil si hlavu, neboť měl slib. ¹⁹ I přišli do Efesu, a nechal je tam; sám však vešel do synagogy a promlouval se židy. ²⁰ Když pak ho prosili, aby déle pobyl, nesvolil,

17. S o s t h e n e s, jenž nastoupil jako představený synagogy po Krispovi, byl mluvčím před prokonsulem.

18 V C e n c h r e í c h, přístavu korintském. Byl to slib, podobný slibu nazirejskému, kterým někteří židé na jistou dobu se zasvěcovali Bohu a se zavazovali, že na znamení toho nebudou si stříhati vlasy ani pítí nápoj opojný. Pavel učinil ten slib nejspíše po zaslíbení, jež mu Bůh učinil u vidění (v. 9—10); nyní pak ostříhal si vlasy na znamení, že Bůh učiniv, co slíbil, nyní ho propouští, aby se směl vrátiti.

²¹ nýbrž rozloučiv se pravil: »Navrátím se k vám zase, bude-li to vůle Boží,« a odebral se z Efesu. ²² A přišed do Cesaree, odešel (do Jerusalema) a pozdraviv (tam) církev, šel do Antiochie.

III. Třetí apoštolská cesta sv. Pavla. 18, 23—22, 14.)*

a) Sv. Pavel nastupuje na třetí cestu.
Apollo. 18, 23—28.

²³ A pobyv tam nějaký čas odešel a procházeje pořádkem krajinou galatskou a Frygií, utvrzoval všecky bratry. ²⁴ Přišel však do Efesu jeden žid, jménem Apollo, rodem z Alexandrie, muž výmluvný a mocný v Písmě. ²⁵ Ten byl vyučen nauce Páně a plana duchem mluvil a učil pilně věcem o Ježíši, ač znal toliko křest Janův. ²⁶ A ten počal neohroženě mluvit v synagoze. Když ho uslyšeli Priscilla a Akvila, přijali ho k sobě a důkladně vyložili mu nauku

21. Některé i vážné rukopisy mají před slovem »navrátím se« slova: »Musím docela (každým řádem) nastávající svátek slaviti v Jerusalemě.«

*) Na třetí apoštolské cestě sv. Pavel přišel do Efesu; působiv tam se zdarem přes dva roky, odebral se do Macedonie i Řecka a navštívil tamější obce křesťanské, odešel přes Filippy, Milet a Cesarei do Jerusalema, dostav v Cesarei předpověď, že bude v Jerusalemě zatknut. Cesta trvala as od r. 54 do r. 58.

Páně. ²⁷ A když chtěl odejít do Acháje, bratři povzbudivše ho napsali učeníkům, aby ho přijali. Přišel tam prospěl mnoho těm, kteří uvěřili; ²⁸ neboť rázně vyvracel židy veřejně, dokazuje z Písem, že Kristem (Vykupitelem) jest Ježíš.

b) Pavel v Efesu. Demetrius bouří lid proti němu. 19, 1—40.

19, ¹ Když pak Apollo byl v Korintě, Pavel prošel krajiny horní přišel do Efesu a našel tam některé učeníky; ² i řekl k nim: »Přijali jste Ducha svatého uvěřivše?« Oni však řekli: »Ale ani jsme neslyšeli, je-li Duch svatý.« ³ Tu řekl: »V co tedy byli jste pokřtěni?« A oni pravili: »V křest Janův.« ⁴ I řekl Pavel: »Jan křtil křtem pokání, říkáje lidu, aby uvěřili v toho, jenž přijde po něm, to jest v Ježíše.« ⁵ Uslyševše to, byli pokřtěni ve jméno Ježíše. ⁶ A když Pavel vložil na ně ruce, přišel na ně Duch svatý; i mluvili jazyky a prorokovali. ⁷ Bylo pak všech těch mužů asi dvanáct.

⁸ Vešel (potom) do synagogy, mluvil neohroženě po tři měsíce, promlouvaje a přesvědčiti hledě o věcech království Božího. ⁹ Když však někteří se zatvrzovali

19, 1—4. Tázal se jich, zdali přijali Ducha sv. čili zdali byli biřmováni. Otázal se proto, v co byli pokřtěni, v čí službu křtem zasvěcení. Vložil na ně ruce, t. j. biřmoval je.

a nevěřili, zle mluvíce o nauce (Páně) před lidem, odstoupil od nich a odděliv učeníky, promlouval denně ve škole jakéhosi Tyranna. ¹⁰ A to dělo se po dva roky, takže všichni, kteří přebývali v Asii, uslyšeli slovo Páně, židé i pohané. ¹¹ Také divy neobyčejné činil Bůh skrze ruce Pavlovy, ¹² takže i na nemocné přenášeli šátky a zástěry s těla jeho, a (tím) nemoci od nich odstupovaly a duchové zlí vycházeli.

¹³ Pokusili se však někteří i z potulných zaklínačů židovských nad těmi, kteří byli posedlí duchy zlými, vzývati jméno Pána Ježíše říkajíce: »Zaklínám vás skrze Ježíše, kterého hlásá Pavel.« ¹⁴ Bylo to sedm synů jakéhosi Skevy, židovského velekněze, kteří to činili. ¹⁵ Ale duch zlý odpověděv řekl jim: »Ježíše znám, a o Pavlovi vím, ale kdo jste vy?« ¹⁶ A vrhnuv se na ně ten člověk, ve kterém byl duch zlý, a ovládnuv oba, přemohl je, takže nazí a zranění utekli z toho domu. ¹⁷ To pak vešlo v známost všem, kteří obývali v Éfesu, židům i pohanům. I připadla bázeň na ně na všechny, a bylo velebeno jméno Pána Ježíše. ¹⁸ Také mnozí z věřících přicházeli vyznávající a vypravující skutky své. ¹⁹ Mnozí pak z těch, kteří se byli zabývali věcmi pověrečnými, snesli knihy a spálili je přede všemi; a spočetše cenu jejich, shledali (částku) padesáti tisíc denárů. ²⁰ Tak mocně rostlo a sílilo se slovo Boží.

²¹ Když se toto vykonalo, Pavel umínil si v duchu, že projda Macedonií a Acháji, odebere se do Jerusalema, a řekl: »Až tam pobudu, musím uzříti také Řím.« ²² Poslav pak do Macedonie dva ze svých přísluho-
vatelů, Timothea a Erasta, zůstal na čas v Asii.

²³ Povstala však kolem toho času nemalá bouře pro to učení (Páně). ²⁴ Jeden stříbrník totiž, jménem Demetrius, který dělal stříbrné chrámy Dianiny, poskytoval nemalý výtěžek umělcům. ²⁵ Ten svolav je i dělníky věcí takových řekl: »Muži, vy víte, že z tohoto zaměstnání máme výtěžek, ²⁶ a vidíte i slyšíte, že tento Pavel nejen v Efesu, nýbrž téměř v celé Asii přemlouváním odvrátil mnoho lidu říkáje: ‚To nejsou bohové, kteří se zhotovují rukama.‘ ²⁷ I jest nebezpečenství, nejen aby nepřišlo v opovržení toto naše odvětví, nýbrž aby za nic nebyl pokládán chrám veliké bohyně Diany, ano i aby nezanikla velebnost její, kterou přece ctí celá Asie i okrsek zemský.« ²⁸ Uslyševše to, rozpálili se hněvem a křičeli: »Veliká jest Diana Efeských.« ²⁹ I naplnilo se město zmatkem a hnali se jednomyslně do divadla, uchopivše s sebou Macedoňany Gaia a Aristarcha, průvodce Pavlovy. ³⁰ Když však Pavel chtěl vejíti mezi lid, učenci nedopustili mu toho, ³¹ ano i někteří z náčelníků asijských, jsouce mu nakloněni,

poslali k němu s prosbou, aby se nevydával do divadla. ³² Tam křičeli jedni to, jiní ono, neboť shromáždění bylo zmatené a většina nevěděla, proč se sešli. ³³ I vytáhli ze zástupu jakéhosi Alexandra, ježto židé ho postrkovali, Alexandr pak pokynuv rukou, chtěl k lidu míti řeč obrannou. ³⁴ Když však poznali, že to jest žid, zvolali všichni jako jedněmi ústy a křičeli as dvě hodiny: »Veliká jest Diana Efeských.« ³⁵ Tu tajemník upokojiv zástupy řekl: »Muži efeští, kdo jest z lidí, jenž by nevěděl, že město Efeských jest strážcem chrámu veliké Diany a jejího obrazu spadlého s nebe? ³⁶ Poněvadž tedy tomu odpíratí nelze, jest potřebí, abyste byli pokojní a nečinili nic ukvapeně. ³⁷ Přivedliť jste tyto muže, kteří nejsou ani svatokrádci ani rouhači bohyně vaší. ³⁸ Jestliže tedy Demetrius a s ním spojení umělci mají proti někomu při, konají se veřejné soudy a jsou prokonsulové, ať žalují na ně (u nich). ³⁹ Žádáte-li však něčeho jiného, budiž to vyřízeno ve shromáždění zákonitém. ⁴⁰ Vždyť upadáme v nebezpečství, abychom nebyli obžalováni z povstání pro dnešní den, neboť není žádného vinníka, na němž bychom mohli dáti počet z tohoto shluknutí.« A to pověděv rozpustil shromáždění.

**c) Pavel navštěvuje Macedonii a Řecko;
vraceje se káže a křísí mládence v Troadě,
20, 1—12.**

20, ¹ Když bouře přestala, Pavel povolav k sobě učeníky a dav jim napomenutí, rozloučil se s nimi a odešel, aby se bral do Macedonie. ² Prošed pak ty krajiny a napomenuv je řečí mnohou, přišel do Řecka. ³ Tam pobyl tři měsíce, a tu židé činili mu úklady, právě když chtěl se plaviti do Syrie, i umínil si, že se vrátí skrze Macedonii. ⁴ Doprovázel ho Sopater z Beree, syn Pyrrhův, z Thessalonických pak Aristarchus a Sekundus, též Gaius z Derbe a Timotheus, z Asie pak Tychikus a Trofimus. ⁵ Tito však předešli a čekali na nás v Troadě, ⁶ my pak jsme po dnech přesničních odpluli z Filipp a přešli jsme k nim v pěti dnech do Troady, kde jsme pobyli sedm dní.

⁷ Když jsme se v neděli shromáždili k lámání chleba, Pavel chtěje nazejtří odejíti,

20, 1. Odchod sv. Pavla z Efesu kladou za naší doby jedni počtem mnohem četnější do r. 57 a podle toho cesarejskou vazbu jeho do 58—60 a první vazbu jeho římskou do 61—63. Ti, kteří odchod z Efesu kladou do r. 57, usuzují z toho, že Pavel přišed koncem 54 do Efesu, pobyl tam podle Skut. ap. 19, 8. 10. dva roky a tři měsíce a potom odešel nikoliv až o letnicích, jak podle 1. Kor. 15, 8. byl si umínil, nýbrž dříve, již o velikonočních, byv donucen k tomu bouří Demetrioitou.

7. my jsme odpluli, totiž Pavel a Lukáš, který se ve Filippech zase k němu připojil.

promlouval s nimi a protáhl řeč až do půlnoci. ⁸ Bylo pak mnoho světél v hořejší síni, kde jsme byli shromážděni. ⁹ Jeden mládenec však, jménem Eutychus, seděl na okně a poněvadž Pavel dlouho mluvil, pohružoval se v hluboký spánek a byv spánkem přemožen, spadl s třetího patra a byl zdvižen mrtev. ¹⁰ Ale Pavel sestoupiv k němu, položiv se naň a objav ho řekl: »Nekormuťte se, neboť jeho duše jest v něm.« ¹¹ A vyšed nahoru, lámal chléb, pojedl a mluvil ještě dlouho až do svítání; potom odešel. ¹² Mládence však přivedli živého a potěšili se nemálo.

d) Pavel v Miletě. 20, 13—38.

¹³ My pak vstoupivše na loď, odepluli jsme do Assu, v úmyslu odtud vzíti Pavla, neboť tak nařídil, chtěje sám jíti po zemi.

10. jeho duše, jest v něm ne že by byl zemřel, nýbrž že Pavel vzkřísil jej z mrtvých.

11. lámal chléb t. j. obětoval mši sv. a pojedl též pokrm obyčejný, neboť se mši sv. a sv. přijímáním spojovaly se na výraz vespolečné lásky tak zvané agapy či hody lásky, při nichž požívali pokrmů obyčejných — masa, chleba, ovoce, vína, a jichž účastnili se všickni věřící bez rozdílu stavu, k nimž však přispívali hlavně majetní. Původně po příkladě Kristově, který pojedl beránka a potom teprv ustanovil oběť mše sv., konaly se přede mši sv., později však až po mši sv., aneb se od sebe oddělovaly, takže večer byly hody lásky, ráno pak mše sv. a sv. přijímání.

13. Assos bylo přístavní město v Mysii při moři Egejském, as 40 km na jihovýchod od Troady.

¹⁴ Když se s námi v Assu setkal, pojavše ho (na loď), přišli jsme do Mityleny ¹⁵ a odpluvše odtud dostali jsme se druhého dne proti Chiu, dne následujícího přistáli jsme k Samu a den nato přišli jsme do Miletu. ¹⁶ Pavel totiž si umínil minouti Efes, aby netratil času v Asii; neboť pospíchal, aby bude-li mu možno, byl o letnicích v Jerusalemě.

¹⁷ Z Miletu poslal do Efesu a povolal k sobě starší církve. ¹⁸ Když k němu přišli (a spolu byli), řekl k nim: »Vy víte, kterak jsem byl s vámi po všecken čas od prvního dne, kdy jsem vstoupil do Asie, ¹⁹ slouže Pánu s veškerou pokorou a se slzami i zkouškami, které se mi přihodily z úkladů židovských, ²⁰ kterak jsem nic nepominul z věcí užitečných, abych vám jich neoznámil a vás neučil veřejně i po domech, ²¹ zapřisahaje židy i pohany, aby se k Bohu obrátili a uvěřili v Pána našeho Ježíše Krista. ²² A nyní, hle, já vázán jsa duchem,

14. Mitylene hlavní město ostrova Lesbu, nyníjšího Mettelino (též Kastro, turecky Midilly zvaného), as 45 km od Assu vzdálené.

15. Chios ostrov v Egejském moři asi 90 km jižně od Mitylene. — Samos ostrov as 40 km jihozápadně od Efesu, as 112 km jihovýchodně od Chia. — Milet kdysi bohaté město obchodní se čtyřmi přístavy na pobřeží Karie, nyníjší vesnice Palatia (Paladža) asi 30 km jihovýchodně od Samu.

17. starší či presbytery t. j. biskupy, jakož patrno z v. 28.

22. vázán jsa duchem t. j. buď puzen jsa v duchu svém aneb, jak někteří myslí, »puzen jsa Duchem svatým«.

jdu do Jerusalema, nevěda, co se mi v něm přihodí, ²³ leč že Duch svatý po městech mi osvědčuje a říká, že okovy a soužení očekávají mě (v Jerusalemě). ²⁴ Avšak z toho nedbám ničeho, ani nepokládám život svůj za dražší sebe, jen abych dokončil svůj běh a to posluhování slovem, které jsem přijal od Pána Ježíše, abych totiž osvědčoval evangelium o milosti Boží. ²⁵ A nyní, hle, já vím, že neuzříte již tváře mé, vy všichni, mezi nimiž jsem chodil hlásaje království Boží. ²⁶ Proto prohlašuji s důrazem dnešního dne, že jsem čist od krve všech; ²⁷ neboť jsem neopominul vám zvěstovat veškeren úradek Boží. ²⁸ Mějte pozor na sebe i na všecko stádce, ve kterém Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církve Boží, které si dobyl krví svou. ²⁹ Já vím, že po mém odchodě vejdou mezi vás vlci draví, kteří nebudou šetřit stádce; ³⁰ i z vás samých povstanou muži, kteří budou mluvit věci převrácené, aby přitáhli učeníky k sobě. ³¹ Proto bděte majíce na paměti, že jsem po tři roky ve dne v noci nepřestával se slzami napomínati jednoho kaž-

31. p o t ř i r o k y n e p l n é (Srovn. 19, 8—10). Sv. Pavel zahrnuje v počet ten mimo dobu dvou roků a tří měsíců, kterou ztrávil v Efesu (19, 8. 10.), také onu dobu asi devíti měsíců, kterou působil v okolí efeském.

dého z vás. ³² A nyní poroučím vás Bohu a slovu milosti jeho, který jest mocen vzdělati a dáti dědictví mezi všemi posvěcenými. ³³ Stříbra a zlata neb roucha ne-žádal jsem od nikoho, jak ³⁴ sami víte; neboť pro potřeby moje a pro ty, kteří byli se mnou, sloužily ruce tyto. ³⁵ Ve všem ukázal jsem vám, že takto se lopotíce máme se ujímati slabých a pamatovati na slova Pána Ježíše, neboť on řekl: „Bla-ženější jest dáti nežli brátí.“ ³⁶ A to pověděv, poklekl na kolena a po-modlil se s nimi se všemi. ³⁷ I nastal veliký pláč ode všech a padše na hrdlo Pavlovo, líbali ho, ³⁸ rmoutíce se zvláště nad tím slovem, které řekl, že tváře jeho již ne-uvidí. A doprovázeli ho k lodi.

e) Pavel vrací se přes Cesareu do Jerusalema. 21, 1—17.

21, ¹ Když jsme odpluli odtrhše se od nich, přišli jsme během přímým na Kós,

32. poroučím vás Bohu a slovu mi-losti jeho, aby totiž Bůh vás posiloval a vzdělával slovem milosti své t. j. těmi pravdami, které ve své milosti a lásce k nám zjevil, a aby (posvěcuje vás a zdokonaluje) dal vám jednu účast mezi posvěcenými (mezi těmi, kteří křtem, biřmo-váním, nejsvětější svátostí a jinými prostředky spásy jsou posvěceni) t. j. mezi svatými v nebi.

21, 1. K ó s (nyní Stanco neb Stankio) ostrov ve východních Sporadech; jihovýchodně od něho ostrov R h o d o s proti Karii a Lycii; P a t a r a přímořské město v Lycii.

druhý den na Rhodos a odtud do Patary.
² A nalezše loď, která měla plouti do Fennie, vstoupili jsme na ni a odpluli jsme.
³ Když pak jsme se přiblížili (na dohled) k Cypru a jej vlevo nechali, plavili jsme se k Syrii a přistáli v Tyru, neboť tam loď měla složiti náklad. ⁴ Vyhledavše učeníky, pobyli jsme tam sedm dní; a ti pravili skrze Ducha Pavlovi, aby nechodil do Jerusalema. ⁵ Ale když ty dni minuly, vypravivše se odebírali jsme se (odtud) i doprovázeli nás všichni s manželkami a dětmi svými až ven za město a poklekše na břehu na kolena, pomodlili jsme se.
⁶ Nato rozloučivše se vespolek, vstoupili jsme na loď, oni pak vrátili se domů. ⁷ My však dokonavše plavbu od Tyru přišli jsme do Ptolemaidy a pozdravivše bratry, zůstali jsme u nich den jeden. ⁸ Druhého dne odebravše se přišli jsme do Cesaree a vešedše do domu Filipa evangelisty, který byl jedním ze sedmi, zůstali jsme u něho. ⁹ On měl čtyři dcery, panny, které prorokovaly. ¹⁰ Když však jsme tam meškali několik dní, přibyl jeden prorok z Judska, jménem Agabus. ¹¹ Ten přišed k nám vzal Pavlův pás a svázav si ruce

7. Ptolemais, nyní Akka, kdysi přístavní město severozápadně od Jerusalema.

8. evangelisty, t. j. Filipa jáhna (6, 5), rozdílného od Filipa apoštola. Nazývá se evangelistou, ne že by byl evangelium napsal, nýbrž že evangelium hlásal. (Viz 8, 2—12. 26—40.)

i nohy řekl: »Toto praví Duch svatý: Toho muže, jemuž patří pás tento, židé v Jerusalemě takto sváží a vydají v ruce pohanů.«¹² Jak jsme to uslyšeli, prosili jsme ho my i tamější (věřící), aby nechodil do Jerusalema.¹³ Tu Pavel odpověděl: »Co to děláte, plačíte a rozrývajíce mé srdce? Vždyť já jsem hotov nejen svázati se dáti, nýbrž i umříti v Jerusalemě pro jméno Pána Ježíše.«¹⁴ Poněvadž se odraditi nedal, přestali jsme řkouce: »Staň se vůle Páně.«¹⁵ Po těch dnech připravivše se, brali jsme se do Jerusalema.¹⁶ A šli s námi také někteří učeníci z Cesaree, vedouce (nás) k jakémusi Mnásonovi z Cypru, starému učeníkovi, abychom se u něho uhostili.¹⁷ Když pak jsme přišli do Jerusalema, bratři přijali nás rádi.

IV. Pavlovo utrpení až do první vazby římské včetně. 21, 18—28, 31.

a) Pavel zúčastňuje se v Jerusalemě slibu nazirejského; jest zatčen. 21, 18—40.

¹⁸ Druhého dne Pavel vešel s námi k Jakubovi a sešli se všichni starší.¹⁹ I pozdravil je a vypravoval podrobně všecko, co Bůh učinil mezi pohany skrze službu jeho.²⁰ A oni uslyševše to, velebili Boha a řekli jemu: »Vidíš, bratře, kolik tisíců jest mezi židy těch, kteří uvěřili, a ti vši-

chni jsou horliteli pro zákon. ²¹ Uslyšeli však o tobě, že učíš odpadu od Mojžíše všecky židy, kteří jsou mezi pohany, říkáje, aby neobřezávali svých dítek, ani nežili podle obyčejů (židovských). ²² Co jest tedy činiti? Sejdeť se zcela jistě množství, neboť uslyší, že jsi přišel. ²³ To tedy učiň, co ti pravíme: Jsouť u nás čtyři muži, kteří mají na sobě slib. ²⁴ Ty vezma k sobě zasvěť se s nimi a zaprav za ně, aby si mohli dáti oholiti hlavu; i poznají všichni, že nepravda jest to, co slyšeli o tobě, nýbrž že také sám kráčíš zachovávaje zákon. ²⁵ V příčině těch pohanů však, kteří uvěřili, jsme ustanovili a napsali, aby se zdržovali od věcí obětovaných modlám a od krve i udávenin a smilství.« ²⁶ Tu Pa-

21—25. Řečník onen (sv. Jakub?), radil Pavlovi, aby projevil veřejně svou úctu k zákonu mojžíšskému účastí na slibu nazirejském, tak totiž, že nejen sám příslušnou zdrženlivostí se posvěti po způsobu těch, kteří činili slib nazirejský (srov. 18, 18), nýbrž i zapraví čtyřem křesťanům ze židovství výlohy na předepsané oběti, aby mohli formálně zakončiti slib nazirejský, kterýž učinili. Slib ten zakončoval se totiž formálně podáním jistých obětí (mimo jiné podáním jednoho beránka, jedné ovce a jednoho skopce) a ostříháním si vlasů, jež kněz při oběti vložil do ohně. Zároveň (řečník onen) ujišťoval, že projevem takovým se žido-křesťané upokojí, v příčině křesťanů obrácených z pohanství však že nikdo z křesťanů nebude moci činiti mu výtku již proto, poněvadž o nich stanovil již sněm Jerusalemský, že nejsou vázáni obřadnými předpisy starozákonními. (Kap. 15.)

26. Pavel učinil podle rady; neboť choval vůbec úctu k zákonu mojžíšskému a šetřil řečených jeho předpisů i jako křesťan a apoštol, když běželo o to,

vel pojav k sobě ty muže a druhého dne s nimi se zasvětiv, vešel do chrámu a ohlásil konec dnů zasvěcení, — až se podá oběť za jednoho každého z nich.

²⁷ Když však se dokonávalo sedm dní, židé z Asie, uzřevše ho ve chrámě, pobouřili všecken lid a vztáhli naň ruce křičíce: ²⁸ »Muži Israelité, pomozte, to jest ten muž, který všecky všudy učí proti lidu i proti zákonu a místu tomuto, a mimo to i pohany uvedl do chrámu a poskvrnil toto místo svaté.« ²⁹ Byli totiž viděli s ním v městě Trofima z Efesu a domnívali se, že ho Pavel uvedl do chrámu. ³⁰ I pohnulo se celé město a povstal shon lidu. A uchopivše Pavla táhli ho ven z chrámu, a hned byly brány zavřeny. ³¹ Když však ho chtěli

aby se židům nedalo pohoršení, neb aby židé tím spíše se získali pro křesťanství; z té příčiny sám obřezal Timothea (16, 3); ale ovšem zcela rozhodně opíral se učení některých učitelů židokřesťanských, jako by obřízka a zachovávání oněch obyčejů bylo ke spasení potřebné a tedy i pohanokřesťané měli se obřezávati. Proto nejen nedopustil, aby Titus byl obřezán (Gal. 2, 3), nýbrž i bránil tomu všude tam, kde obřízku prohlašovali za potřebnou ke spáse, na př. v Galatii. (Gal. kap. 3—4.)

27. Když se dokonávalo sedm dní; míní nejspíše dobu od Pavlova příchodu do Jerusalema. Bouři způsobili židé nevěřící v Krista.

30. dveře vnitřní předsíně chrámové zavřeli levité, buď aby Pavel nemohl se tam utéci, aneb aby vůbec při té bouři chrám nebyl znesvěcen.

31—32. Na severozápadním rohu vnější předsíně chrámové (předsíně pohanů) stál totiž hrad Antonia se čtyřmi věžmi; z nich jihovýchodní byla nad jiné vysoká a tak zřízena, že z ní bylo lze pozorovati

zabíti, došlo tisícníka čtyry ohlášení, že se bouří celý Jerusalelem. ³² Ten pojav ihned vojáky a setníky, sběhl k nim; ale oni uzřevše tisícníka a vojáky, přestali bítí Pavla. ³³ Tu tisícník přiblíživ se uchopil ho a rozkázal ho svázati dvěma řetězy; i ptal se, kdo jest a co učinil. ³⁴ V zástupu však volali jedni to, jiní ono. Nemoha tedy zvěděti nic jistého pro hluk, rozkázal ho vésti do (vojenského) ležení. ³⁵ Když však přišel ke stupňům, přihodilo se, že pro násilí lidu byl nesen od vojáků, ³⁶ neboť šlo za ním množství lidu a křičelo: »Pryč s ním.« ³⁷ Maje pak Pavel již uveden býti do ležení, řekl tisícníkovi: »Smím k tobě něco promluvití?« A on řekl: »Umíš řecky?« ³⁸ Nejsi tedy ten Egyptan, který před tě-

vše, co se dělo ve chrámě. Z hradu toho, v jehož jedné části bylo vojenské ležení či kasárny pro posádku vojenskou, nejen dvoje stupně vedly do před síně chrámové, nýbrž i zvláštní chodba podzemní byla zřízena od hradu až k východní bráně chrámové, aby vojsko mohlo ihned zakročiti, kdyby židé ztropili nějaký rozbroj ve chrámě. Mohl proto Lysias ihned o věci býti zpraven a zakročiti.

38. Podle Jos. Flavia (Starožitm. 20, 8, 6 a Válka židovská 2, 13, 5) Egyptan tento vystoupil v Jerusalemě jako prorok za panování císaře Nerona (54—68), získal na 30.000 přívrženců, tvrdě, že na jeho slovo hradby města Jerusalema se zřítí a město i posádka římská do jeho rukou padnou. Přívrženci jeho byli z bojnicí, nihilisté, kteří z politických příčin úkladně vraždili přátele Římanů. Byli však od vladaře Felixe poraženi tak, že jen malá část se jich se svým vůdcem (oním židem egyptským) zachránila. Většina jich byla pobita neb zajata. Poněvadž tedy Egyptan ten se zachránil a trestu ušel, mohl

mito dny pobouřil a na poušť vyvedl čtyři tisíce mužů zbojníků?«³⁹ I řekl k němu Pavel: »Já jsem žid z Tarsu, občan nikoliv neznámého města v Cilicii; prosím tě, dovol mi promluvit k lidu.«⁴⁰ A když on dovolil, Pavel stoje na stupních, pokynul lidu rukou, a když nastalo ticho veliké, promluvil řečí hebrejskou řka:

b) Sv. Pavel koná před lidem řeč obrannou. 22, 1—30.

22, ¹ »Bratří a otcové, poslechněte moji obranu, kterou k vám nyní konám.«
² Uslyševše pak, že k nim mluví řečí hebrejskou, utišili se tím více. ³ I řekl: »Já jsem žid, jenž jsem se narodil v Tarsu cilicijském, ale vychován jsem v městě tomto; u nohou Gamalielových byl jsem vzdělán podle přísnosti zákona otcovského, takže jsem byl horlitem pro zákon, jakož i všichni vy jste podnes. ⁴ I pronásledoval jsem toto učení až k smrti, svazuje a do vězení dáváje muže i ženy, ⁵ jakož mi dosvědčí velekněz a všichni starší; od nich obdržev i listy k bratrům, ubíral jsem se do Damašku, abych také tamější

se tisícník Lysias domnívati, že jím jest Pavel, zvláště když viděl, jak lid jest proti němu rozhořčen.

22, 2. řečí hebrejskou, t. j. aramskou.

3. zákona otcovského mojžíšského, od praotců přijatého a podaného.

4—5. Srov. 8, 3; 9, 1—2.

(křesťany) přivedl svázané do Jerusalema, by byli potrestáni. ⁶ Když však jsem se bral cestou a se přibližoval k Damašku, ozářilo mě o poledni náhle veliké světlo s nebe, ⁷ a já pad na zem, uslyšel jsem hlas, jenž mi pravil: „Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?“ ⁸ Já pak jsem odpovéděl: „Kdo jsi, Pane?“ I řekl ke mně: „Já jsem Ježíš Nazaretský, jehož ty pronásleduješ.“ ⁹ Ti však, kteří byli se mnou, viděli sice světlo, ale neslyšeli hlasu toho, jenž ke mně mluvil. ¹⁰ I řekl jsem: „Co mám učiniti, Pane?“ A Pán řekl ke mně: „Vstaň a jdi do Damašku, a tam se ti poví o všem, co máš činiti.“ ¹¹ Poněvadž jsem však neviděl z jasnosti onoho světla, byl jsem veden za ruku od svých průvodců a přišel jsem do Damašku. ¹² Jakýsi Ananiáš pak, muž (bohabojný) podle zákona, jenž měl dobré svědectví ode všech židů tam přebývajících, ¹³ přišel ke mně a přistoupiv řekl mi: „Šavle, bratře, prohlédni.“ A já v touž chvíli prohlédl jsem na něho. ¹⁴ Ale on řekl: „Bůh otců našich vyvolil tě k tomu, abys poznal jeho vůli a uzřel Spravedlivého a uslyšel hlas z úst jeho, ¹⁵ neboť mu budeš u všech lidí svědkem o těch vě-

6—16. Srovn. 9, 3—19. Průvodci Pavlovi viděli sice světlo, ale neslyšeli hlasu toho, jenž mluvil (v. 9.) t. j. oni slyšeli hlas, zvuky jakési, jakož patrně z 9, 7., ale nepostřehovali a neslyšeli hlasu článkovaného, ne jednotlivých slov a proto nerozuměli tomu, co se pravilo.

cech, které jsi viděl a slyšel. ¹⁶ A nyní, proč prodléváš? Vstaň a dej se pokřtíti a obmyj se od hříchů svých vzývaje jméno jeho. ¹⁷ Když však jsem se navrátil do Jerusalema a se modlil ve chrámě, přišel jsem u vytržení mysli ¹⁸ a uzřev ho, an mi praví: „Pospěš a vyjdi rychle z Jerusalema, neboť nepřijmou tvého svědectví o mně.“ ¹⁹ A já jsem řekl: „Pane, oni vědí, že já jsem dával vězniti a po synagogách mrskati ty, kteří věřili v tebe; ²⁰ a když se prolévala krev mučedníka tvého Štěpána, já jsem stál při tom a souhlasil jsem a hlídal jsem roucha těch, kteří ho zabíjeli.“ ²¹ I řekl ke mně: „Jdi, neboť pošlu tebe daleko mezi pohany.“

²² Poslouchali ho však až do tohoto slova. Ale tu pozdvihli svého hlasu řkouce: »Pryč se země s takovým (člověkem); neboť nepřísluší mu žíti.« ²³ A když oni křičeli a svá roucha odvrhovali a prachem do vzduchu házeli, ²⁴ tisícník rozkázal uvést ho do (vojenského) ležení a bičováním ho vyslýchat, aby se dověděl, proč tak křičí proti němu. ²⁵ Když však ho natáhli pro řemeny, Pavel řekl ku přistojícímu setníkovi: »Jest vám dovoleno bičovati člověka Římana a to neodsouzené-

16. vzývaje, t. j. vyznaje jméno jeho či po předchozím vyznání víry.

17. Když jsem se navrátil do Jerusalema, totiž po třech letech. (Srovn. 9, 23—26; Gal. 1, 17—18.)

ho?« ²⁶ Uslyšev to setník, šel k tisícníkovi a ohlásil mu řka: »Co to chceš činiti? Vždyť člověk tento jest občan římský.« ²⁷ I přistoupil tisícník a řekl jemu: »Pověz mi, jsi-li ty Říman?« A on řekl: »Ano.« ²⁸ I odpověděl tisícník: »Já jsem dosáhl občanství toho za velikou cenu.« A Pavel pravil: »Já však jsem se (v něm) i narodil.« ²⁹ Ihned odstoupili od něho ti, kteří ho měli mučením vyslýchat. Také tisícník se ulekl zvěděv, že jest římským občanem, a poněvadž ho dal spoutati. ³⁰ Druhého dne však chtěje zvědět jistotu o tom, z čeho ho židé obviňují, dal ho odvázati a přikázal, aby se sešli velekněží a celá velerada, a vyved Pavla postavil ho mezi nimi.

c) Sv. Pavel před veleradou. 23, 1—11.

23, ¹ Tu Pavel upřev zrak na veleradu pravil: »Bratři, já jsem obcoval před Bohem se svědomím zcela dobrým až do dnešního dne.« ² Ale velekněz Ananiáš poručil těm, kteří stáli u něho, aby ho bili v ústa. ³ Tehdy Pavel řekl k němu: »Bíti bude tebe Bůh, stěno obílená; také ty zde sedíš, abys mě soudil podle zákona, a proti zákonu velíš mě bíti?« ⁴ I řekli mu přisto-

23, 3. stěno obílená, t. j. pokrytče, poněvadž tím, že jako soudce zasedá, staví se býti strážcem zákona a přece sám proti němu jedná (proti 3. Mojž. 19, 15; 5. Mojž. 1, 17.).

jící: »Božímu veleknězi zlořečíš?« ⁵ A Pavel řekl: »Nevěděl jsem, bratři, že to jest velekněz. Vždyť jest psáno: ‚K níž eti lidu svého nebudeš zlořečiti.‘« ⁶ Věda pak, že jedna část jest ze saduceů a druhá z fariseů, zvolal ve veleradě: »Bratři, já jsem farisejem a synem fariseův; pro naději a (to pro naději ve) vzkříšení z mrtvých jsem souzen.« ⁷ A když to pověděl, rozbroj povstal mezi fariseji a saduceji a shromáždění se rozštěpilo. ⁸ Neboť saduceové praví, že není vzkříšení ani anděla ani ducha, fariseové však vyznávají obé. ⁹ I stal se křik veliký, a někteří zákoníci strany farisejské povstavše přeli se řkouce: »Nic zlého neshledáváme na člověku tomto; což jestli duch mluvil k němu nebo anděl?« ¹⁰ A když rozbroj se rozmohl, tisícník boje se, aby Pavla nerozsápali, vydal rozkaz, aby vojsko sejdouc dolů vytrhlo ho z prostředu jejich a vedlo do (vojenského) ležení. ¹¹ V následující noci Pán přistoupiv k němu řekl: »Buď dobré mysli, neboť jako jsi svědčil o mně v Jerusalemě, tak musíš svědčiti i v Římě.«

5. Srv. 2. Mojž. 22, 28.

6—8. Viz Mat. 22, 23; Mark. 12, 18; Luk. 20, 27; Skutk. 4, 2.

Sv. Pavel odveden do Cesaree. 23, 12—35.

¹² Když však se rozednilo, někteří židé se srotili a zapřisáhli se, že nebudou jísti ani píti, dokud Pavla nezabijí. ¹³ Bylo pak více než čtyřicet těch (mužů), kteří se tak spikli. ¹⁴ Ti přišedše k velekněžím a starším řekli: »Slavnostně jsme se zapřisáhli, že ničeho neokusíme, dokud nezabijeme Pavla. ¹⁵ Proto nyní ohlaste vy s veleradou tisícníkovi, aby ho k vám přivedl, jako byste chtěli důkladněji vyšetřiti jeho záležitost; my pak jsme hotovi ho usmrtiti, prve než se (k vám) přiblíží.« ¹⁶ Uslyšev však o těch úkladech syn Pavlovy sestry, přišed vstoupil do ležení a oznámil to Pavlovi. ¹⁷ Pavel pak zavolav k sobě jednoho setníka pravil: »Dovedť tohoto mládence k tisícníkovi, neboť má mu něco oznámiti.« ¹⁸ A on pojav ho, dovedl ho k tisícníkovi a řekl: »Vězeň Pavel (povolal mě k sobě a) prosil mě, abych tohoto mládence dovedl k tobě, poněvadž ti má něco pověděti.« ¹⁹ Tu tisícník vzal ho za ruku a odstoupiv s ním v soukromí otázal se ho: »Co jest to, co mi máš oznámiti?« ²⁰ A on řekl: »Židé se umluvili, že tě požádají, abys zítra uvedl Pavla do velerady, jako by chtěli o něm něco důkladněji zvěděti. ²¹ Ale ty jim nevěř, neboť z nich činí mu úklady více než čtyřicet mužů, kteří se zapřisáhli, že nebudou jísti ani píti, do-

kud ho neusmrtí; a nyní jsou připraveni, čekající na tvou přípověď.«²² Tedy tisícník propustil mládence přikázav mu, aby nikomu neříkal, že mu to ohlásil.²³ A povolav k sobě dva setníky řekl jim: »Přihotovte dvě stě vojínů, aby šli do Cesaree, též sedmdesát jezdců a dvě stě kopiníků od třetí hodiny noční.²⁴ Ať připraví také zvířata jezdecká, aby posadíce na ně Pavla, dovedli ho zdráva k vladaři Felixovi.«²⁵ [Bál se totiž, aby ho snad židé neuchvátili a nezabili a on sám potom neutrpěl pomluvy, jako by byl přijal peníze.] A napsal list znění tohoto:²⁶ »Klaudius Lysias (vzkazuje) velmožnému vladaři Felixovi pozdravení.²⁷ Tohoto muže židé jali a bylo již na tom, že bude od nich usmrcen; i zakročil jsem s vojskem a vytrhl ho, zvědév, že jest Římanem.²⁸ A chtěje seznati, z čeho ho obviňovali, uvedl jsem ho do jejich velerady.²⁹ I shledal jsem, že na něj žalují ve věcech zákona jejich, že však nemá (na sobě) žádného zločinu hodného smrti nebo vězení.³⁰ Poněvadž mi však bylo po-

23. Od třetí hodiny noční, t. j. od tří hodin po západu slunce či as od 9. hodiny večer podle našeho.

24. Felix stal se vladařem v Palestině od r. 52 až 60. Po smrti Heroda Agrippy I. r. 44 byla totiž Palestina přidělena k provincii syrské a spravována od vladařů sídlících v Cesarei.

25. Slova položená do závorky scházejí skoro ve všech rukopisech řeckých (až na jeden), vyskytají se však nejen ve Vulgatě, nýbrž i v překladě syrském.

vědění o úkladech, které muži tomu ustrojili, poslal jsem ho k tobě, přikázav i žalobníkům, aby svou při vedli před tebou. Buď zdráv!«

³¹ Vojínové tedy pojavše Pavla, jak jim bylo poručeno, dovedli ho v noci do Antipatridy, ³² a druhého dne, nechavše jezdce s ním odejeti, vrátili se do ležení. ³³ Oni pak přijedše do Cesaree a odevzdavše list vladaři, postavili před něho i Pavla. ³⁴ A on přečet jej otázal se, z které krajiny jest, a zvědév, že jest z Cilicie, ³⁵ pravil: »Vyslechnu tě, až přijdou tvoji žalobníci.« I rozkázal, aby ho hlídali v domě Hero-dově.

Sv. Pavel ve vazbě cesarejské.

a) Pavel před Felixem obžalován; jeho řeč na obranu. 24, 1—23.

24, ¹ Po pěti dnech přišel velekněz Ananiáš s některými staršími a s jakýmsi řečníkem Tertullem, a ti ohlásili vladaři (žalobu) proti Pavlovi. ² A když byl (Pavel) předvolán, Tertullus počal žalovati takto: ³ »Velmožný Felixe, s veškerou vděčností uznáváme vždycky a všudy, že skrze tebe požíváme velikého pokoje a že mnohé

31. Antipatrida (is) byla vzdálena od Jerusalema 63 km, as 12 hodin cesty na severozápad, odtud do Cesaree jest ještě 39 km, as 8 hodin cesty.

opravy pro národ náš dějí se tvojí péčí. ⁴ Abych tě však déle nezdržoval, prosím, abys podle své dobrotivosti krátce nás vyslechl. ⁵ Shledali jsme totiž, že tento člověk jest morovou nákazou a strůjcem nepokojů mezi všemi židy po okrsku zemském, že jest také náčelníkem sekty Nazarejských ⁶ a že se pokusil i chrám poskvřnit. Proto javše ho chtěli jsme ho souditi podle našeho zákona. ⁷ Ale tisícník Lysias přišed s mocí velikou, vytrhl ho z rukou našich ⁸ a rozkázal, aby žalobníci jeho šli k tobě; od něho budeš moci sám při výslechu se dověděti o tom všem, z čeho my ho obviňujeme.« ⁹ Přidali se pak i židé, pravíce, že tomu tak jest.

¹⁰ Ale Pavel dostav pokyn od vladaře, aby mluvil, odpověděl: »Věda, že již po mnoho roků jsi soudcem tohoto národa, budu se hájiti s myslí dobrou. ¹¹ Můžeš se zajisté dověděti, že není tomu více než dvanáct dní, kdy jsem přišel do Jerusalema se klaněti, ¹² a nenalezli mě ani ve chrámě ani v synagogách ani ve městě s někým se hádati nebo shon lidu působiti, ¹³ ani nemohou dokázati před tebou, co na mne nyní žalují. ¹⁴ To však vyznávám před tebou, že podle toho učení, které nazývají sektou, tak sloužím Bohu otců, věře všemu, co jest psáno v zákoně a v prorocích, ¹⁵ a maje v Boha naději, kterou také oni chovají, že bude vzkříšení spravedlivých

i nespravedlivých. ¹⁶ Proto též sám se snažím, abych měl vždycky svědomí neposkvrněné před Bohem i před lidmi. ¹⁷ Po několika letech však jsem přišel, abych přinesl pro svůj národ almužny a oběti (i sliby). ¹⁸ Při tom našli mě zasvěcena ve chrámě, nikoliv se shonem lidu ani s hlukem; ¹⁹ ale byli to někteří židé z Asie, kteří by musili býti před tebou přítomni a žalovati, kdyby měli něco proti mně; ²⁰ aneb tito sami ať řeknou, (zdali) kterou nepravost našli na mně, když jsem stál před veleradou, ²¹ leč toto jediné slovo, které jsem provolal stoje mezi nimi: „Pro vzkříšení z mrtvých já jsem dnes souzen od vás.“ ²² Tedy Felix maje důkladnější známost o tom učení odložil věc jejich řka: »Až přijde tisíčník Lysias, rozhodnu ve vaší věci.« ²³ A přikázal setníkovi, aby ho choval ve vazbě a dal mu úlevu a nebránil nikomu z jeho přátel posluhovati mu.

**b) Sv. Pavel před Felixem a Drusillou.
24, 24—27.**

²⁴ Po několika dnech Felix přišel se svou manželkou Drusillou, která byla židov-

24, 24. Drusilla, dcera Heroda Agrippy I., jenž dal usmrtit Jakuba Vel. (12, 2), byla manželkou krále Aziza z Emesy; Felix přemluvil ji, aby manžela svého opustila a vešla s ním v manželství (nedovolené).

kou, povolal k sobě Pavla a poslechl ho o víře v Krista Ježíše. ²⁶ Když však mluvil o spravedlnosti a čistotě a budoucím soudě, Felix byv pojat strachem, pravil: »Pro nynější jdi, v čas příhodný tě povolám.« ²⁶ Zároveň čekal též, že Pavel mu dá peníze; proto také povolával ho k sobě častěji a rozmlouval s ním. ²⁷ Když však minuly dva roky, Felix dostal za nástupce Porcia Festa. A chtěje se Felix židům zavděčiti, ponechal Pavla ve vazbě.

c) Pavel odvolává se k císaři. 25, 1—12.

25, ¹ Festus tedy, přišed do té krajiny, odebral se po třech dnech z Cesaree do Jerusalema. ² I předstoupili před něho velekněží a přední židé s obžalobou proti Pavlovi ³ a snažně žádali si na něm jako milost proti Pavlovi, aby ho dal přivést do Jerusalema; strojiliť úklady, aby ho na cestě usmrtili. ⁴ Ale Festus odpověděl, že Pavel jest ve vazbě v Cesarei, on pak sám že v brzku odjede. ⁵ »Ti tedy z vás,« vece, »kteří mají moc, sestupte se mnou a je-li na tom muži nějaká vina, žalujte na něj.«

⁶ Pobyv pak mezi nimi ne více než osm nebo deset dní, odebral se do Cesaree a druhého dne posadiv se na soudnou

27. Porcius Festus nastoupil (1. června) r. 60 (Kugler).

stolici, kázal Pavla přivést. ⁷ Když přišel, obstoupili ho židé, kteří přišli z Jerusalema, a vedli proti němu mnoho, a to těžkých žalob, kterých nemohli dokázat, ⁸ neboť Pavel se hájil (řka): »Neprohřešil jsem se ničím ani proti zákonu židovskému ani proti chrámu ani proti císaři.« ⁹ Ale Festus, chtěje se židům zavděčiti, odpověděl Pavlovi: »Chceš jíti do Jerusalema a tam býti souzen o tom přede mnou?« ¹⁰ Pavel však odpověděl: »Před soudem císařským stojím, zde mám býti souzen. Židům jsem v ničem neublížil, jakož i ty dobře víš. ¹¹ Provinil-li jsem se tedy aneb spáchal-li jsem něco smrti hodného, nezdráhám se umřítí; pak-li však není nic na tom, z čeho mě tito obviňují, nikdo mě nemůže jim vydati. K císaři se odvolávám.« ¹² Tu Festus promluviv s radou odpověděl: »K císaři jsi se odvolal, k císaři půjdeš.«

**d) Sv. Pavel před Festem a Agrippou II.
25, 13—22.**

¹³ Po několika dnech král Agrippa a Bernike přijeli do Cesaree, aby pozdravili

25, 7—8. Obviňovali ho, jako v Jerusalemě (21, 28; 24, 5—6; 24, 12—21; 25, 8.

13. Byl to Herodes Agrippa II., syn Heroda Agrippy I. Po smrti svého strýce Heroda, vládce v Chalcidě, byl (od Klaudia) ustanoven jeho nástupcem s právem vykonávati vrchní dozor nad chrámem a voliti velekněze (r. 48). Později (r. 53)

Festa. ¹⁴ Když tam pobyli mnoho dní, Festus předložil králi záležitost Pavlovu řka: »Od Felixu byl ponechán ve vazbě jeden muž, ¹⁵ na něhož za mého pobytu v Jerusalemě velekněží a starší židů podali žalobu, žádající proti němu, aby byl odsouzen. ¹⁶ Odpověděl jsem jim však, že u Římanů není obyčeje vydávati (na smrt) některého člověka dříve, než by obžalovaný měl žalobníky před sebou a obdržel příležitost proti obžalobě se hájiti. ¹⁷ Když tedy se tu sešli, posadil jsem se druhého dne bez odkladu na soudnou stolicí a dal jsem muže toho předvésti. ¹⁸ Žalobníci předstoupivše nepřednášeli žádného obvinění, o kterém bych se domníval, že by bylo zlé, ¹⁹ nýbrž měli proti němu jakési spory o svém náboženství a o jakémsi Ježíši zemřelém, o němž Pavel tvrdil, že žije. ²⁰ Já však jsa v rozpacích o té věci, pravil jsem, chce-li jíti do Jerusalema a tam býti souzen o těch věcech. ²¹ Poněvadž však Pavel se odvolal, aby byl uchován ve vazbě k rozhodnutí Augustovu, rozkázal jsem ho uchovati, dokud bych ho neposlal k císaři.« ²² I řekl Agrippa k Festovi: »Chtěl bych i já poslechnouti toho člověka.« A on řekl: »Zítra ho uslyšíš.«

obdržel za Chalcidu od Klaudia bývalý úděl tetrarchy Filipa a Lysanie (v Zajordansku. Srovn. Luk. 3, 1), od Nerona pak ještě čtyři města i s okolím dílem v Perei, dílem v Galilei. Berníke byla sestra jeho i svrchu řečené Drusilly.

**e) Pavlova řeč před Agrippou.
25, 23—26, 23.**

²³ Druhého dne tedy přišel Agrippa i Bernike s velikou nádherou, a když vešli do síně přijímací s tisícníky a předními muži města, byl k rozkazu Festovu přiveden Pavel. ²⁴ I řekl Festus: »Králi Agrippa a všichni muži s námi zde přítomní, zde vidíte toho, pro něhož veškeré množství židů v Jerusalemě i zde na mne (prosbou) naléhalo křičíc, že nesmí déle žíti. ²⁵ Ale já jsem shledal, že neučinil nic hodného smrti. Poněvadž se však odvolal k Augustovi, rozhodl jsem se poslati ho k (němu). ²⁶ Ale nevím, co bezpečného bych o něm napsal svému pánu; proto předvedl jsem ho před vás, a zvláště před tebe, králi Agrippa, abych po výsledku věděl, co mám psáti; ²⁷ neboť zdá se mi býti nerozumno, abych posílaje vězně neudal jeho viny.«

26, ¹ I řekl Agrippa k Pavlovi: »Dovoluje se ti, abys mluvil sám za sebe.« Tu Pavel vztáhl ruku a hájil se (takto):

² »Za šťastného se pokládám, králi Agrippa, že mohu dnes hájiti se před tebou proti všemu tomu, z čeho mě židé obviňují, ³ zvláště proto poněvadž znáš všechny obyčeje a otázky sporné, které se mezi židy vyskytují; proto prosím, poslyš mě trpělivě. ⁴ O životě mém od mladosti, jak

jsem jej vedl od počátku ve svém národě, i v Jerusalemě, vědí všichni židé; ⁵ znajíce mě od prvopočátku (mohli by), kdyby chtěli, vydati svědectví, že jsem podle nejprísnější strany našeho náboženství byl živ jako farisej. ⁶ A nyní stojím před soudem pro naději v zaslíbení dané od Boha našim otcům, ⁷ jehož dvanáctero pokolení naše, sloužíc (vytrvale) dnem i nocí Bohu, doufá dosíci. Pro tu naději jsem žalován od židů, králi. ⁸ Což se pokládá u vás za neuvěřitelné, křísí-li Bůh mrtvé? ⁹ Já ovšem domníval jsem se, že jsem povinen vykonati mnoho protivného proti jménu Ježíše Nazaretského. ¹⁰ To jsem také činil v Jerusalemě, a mnoho věřících (křesťanů) jsem já zavřel do vězení, vzav si k tomu moc od velekněží, a když byli usmrcováni souhlasil jsem. ¹¹ Také po všech synagógách často je trestaje, nutil jsem je, aby se rouhali, a zuře náramně proti nim pronásledoval jsem je až do cizích měst. ¹² Když jsem v takovém úmyslu bral se do Damašku s mocí a svolením velekněží, ¹³ spatřil jsem, králi, v poledne na cestě s nebe světlo nad slunce jasnější, kteréž ozařovalo mě i ty, kteří šli se mnou. ¹⁴ A když jsme my všichni padli na zem, uslyšel jsem hlas, jenž pravil mně jazykem hebrejským: „Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ? Tvrdo ti bude proti ostnu kopati.“ ¹⁵ Já pak jsem řekl: „Kdo jsi Pa-

ne?' A Pán řekl: „Já jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ.“¹⁶ Avšak vstaň a postav se na nohy, neboť proto jsem se ukázal tobě, abych tě učinil služebníkem a svědkem těch věcí, které jsi uviděl a pro které se ti (ještě) ukáží.¹⁷ Vysvobodím tě z lidu i z pohanů, ke kterým tě posílám¹⁸ otevřít oči jejich, aby se obrátili od tmy ke světlu a z moci satanovy k Bohu, by věrou ve mne obdrželi odpuštění hříchů a podíl mezi zasvěcenými.“¹⁹ A proto, králi Agripo, nebyl jsem neposlušen nebeského vidění,²⁰ nýbrž hlásal jsem nejprve obyvatelům damašským, potom v Jerusalemě a po celé zemi judské i pohanům, aby činili pokání a se obrátili k Bohu, činíce hodné skutky pokání.²¹ Pro tu příčinu židé uchopivše mě ve chrámě, pokoušeli se mě usmrtiti,²² ale s pomocí Boží stojím pevně až do dnešního dne a vydávám svědectví před malými i velikými, nemluvě nic než to, co proroci a Mojžíš pověděli, že se

26, 16—18. Podle 9, 15—17 a 22, 15 pověděl Ananiáš v Damašku Pavlovi o jeho povolání k úřadu apoštolskému. To však není nijak v odporu se sdělením Pavlovým 26, 17—18, podle něhož Pán Ježíš sám mu o tom pověděl. Neboť zprávy ty navzájem se doplňují. Povědělť mu o povolání tom i Pán Ježíš před Damaškem, povoláváje ho zároveň k úřadu tomu, jak se dle svrchu, 26, 17—18., i Ananiáš v Damašku z rozkazu Páně (9, 15—17; 22, 15), aby tak známostí toho, co se mu (Pavlovi) na cestě přihodilo, jaksi před Pavlem se prokázal a ho přesvědčil, že jest skutečně poslán k němu od toho Krista, který se mu na cestě ukázal.

stane, ²³ (totiž) že Kristus měl trpěti, že měl první z mrtvých vstáti a zvěstovati světlo lidu (israelskému) i pohanům.«

f) Účinek obranné řeči Pavlovy. 26, 24—32.

²⁴ Když toto mluvil na svou obranu, Festus pravil hlasem velikým: »Ty blázníš, Pavle. Mnoho učenosti přivádí tě k bláznovství.« ²⁵ Ale Pavel řekl: »Neblázním, velmožný Feste, nýbrž mluvím slova pravdy a střízlivosti. ²⁶ Ví zajisté o těch věcech král, k němuž také neohroženě mluvím; neboť nemyslím, že by ho bylo tajno něco z těch věcí; vždyť se to nedělo pokoutně. ²⁷ Věříš, králi Agrippa, prorokům? Vím, že věříš.« ²⁸ I řekl Agrippa k Pavlovi: »Málem bys mě přemluvil, že bych se stal křesťanem.« ²⁹ A Pavel: »Dej Bůh, abyste ať málem ať mnohem, nejen ty, nýbrž také všichni, kteří mě dnes slyší, stali se takovými, jakým i já jsem, kromě okovů těchto.« ³⁰ I vstal král a vladař i Bernike a ti, kteří s nimi byli seděli, ³¹ a odšedše pravili k sobě vespolek: »Člověk tento ne učinil nic hodného smrti nebo okovů.« ³² Agrippa pak řekl Festovi: »Mohl býti propuštěn člověk tento, kdyby se byl nedvolal k císaři.«

Cesta do Říma 27, 1—28, 31.

a) Z Cesaree na Kretu. 27, 1—13.

27, ¹ Jak bylo rozhodnuto, abychom se plavili do Italie, vydali Pavla a některé jiné vězně setníku jménem Juliovi z čtyř císařské. ² Vstoupivše na loď adramytskou, která měla plouti do pobřežních míst Asie, pustili jsme se (na moře); byl s námi Macedoňan Aristarch z Thessaloniky. ³ Druhého dne dostali jsme se do Sidonu. Julius chovaje se k Pavlovi přívětivě, dovolil mu zajíti k přátelům a užítí jejich ošetření. ⁴ Pustivše se odtud, pluli jsme pod Cyprem, neboť větry vály proti nám; ⁵ a propluvše moře podél Cilicie a Pamfylie, přišli jsme do Myry v Lycii. ⁶ Tam setník našel loď alexandrijskou, která plula do Italie, i přesadil nás na ni. ⁷ Když pak jsme pluli zvolna po mnoho dní, dostali jsme se stěží proti Knidu, a poněvadž nám vítr bránil, odpluli jsme

27, 2. *L o ě a d r a m y t s k o u*, t. j. na loď, která patřila do Adramyttia (Adramítu), pobřežního města Mysie v Malé Asii.

5. *M y r a*, přední město v Lycii, od Turků nyní Dembre zvané, při ústí Andriaky do moře. Ve Vulgátě »Lystra«.

7. *p o m n o h o d n í*, as 2—3 týdny. — *K n i d o s* bylo město v Karii, na jihozápadním břehu Malé Asie na konci poloostrova téhož jména (Knidos). — *S a l m a n a*, nyní Sergios, město na východním břehu Kreta.

pod Kretu k Salmoně, ⁸ a plavíce se stěží podél břehu, přišli jsme k jednomu místu, jménem Dobré přístavy, blíže něhož bylo město Lasea. ⁹ Poněvadž však mnoho času prošlo a plavba byla již nebezpečná, ježto byl i půst minul, Pavel napomínal je, ¹⁰ řka jim: »Muži, vidím že plavba bude s ne-
snází a s velikou škodou nejen pro náklad a pro loď, nýbrž i pro život náš.« ¹¹ Ale setník věřil více kormidelníku a majetníku lodi, než tomu, co pravil Pavel. ¹² A poněvadž přístav ten nebyl příhodný k přezimování, většina se rozhodla, aby odtud odpluli, zdali by snad mohli k přezimování dostati se do Feniky, přístavu kretského na straně jihozápadní a severozápadní. ¹³ Ježto pak zavál mírný vítr jižní, domnívajíce se, že úmysl svůj provedou, vytáhli kotvu a plavili se (ještě) více poblízku Krety.

8. Dobré přístavy (neb krásné přístavy); řecky Kaloilimenes, nyní Limenes Kali (Kali Limenes). — Lasea, na východním konci jižního pobřeží kretského.

9. minul půst, t. j. židovský půst v den smíření připadající do počátku října (10. dne měsíce Tisri).

12. Fenika, nyní Lutro na západním konci jižního pobřeží kretského, byl totiž přístav dvojitý, chráněný proti větru jihozápadnímu i severozápadnímu.

13. více poblízku (= blíže), tak podle textu řeckého. Vulgata a různé překlady s ní pokládají řecké slovo asson (= blíže) neprávem za jméno vlastní a překládají z Assonu neb z Assa.

**b) Bouře mořská, ztroskotání lodi,
záchrana. 27, 14—44.**

¹⁴ Ale nedlouho nato zadul s ní bouřlivý vítr, který slove Eurakylon. ¹⁵ A poněvadž loď byvši zachvácená nemohla čeliti větru, pustili jsme ji po něm a (tak) byli jsme hnáni. ¹⁶ Dostavšese pak pod jeden ostrůvek jménem »Kauda«, stěží jsme se mohli zmocniti člunu ochranného. ¹⁷ Vzavše jej na loď užili prostředků pomocných tím, že loď podpásali a bojíce se, aby neuhodili na mělčinu, stáhli plachty a tak nechali se hnáti. ¹⁸ A poněvadž bouře námi prudce zmítala, vyhazovali druhého dne z lodi náklad ¹⁹ a dne třetího vlastníma rukama vrhli do moře nářadí lodní. ²⁰ Když však po mnoho dní ani slunce ani hvězdy se neukázaly a bouře nemalá naléhala, ztrácela se již veškerá naděje, že se zachrá-

14. vítr zadul s ní, t. j. s Krety. Eurakylon, t. j. vítr severovýchodní.

16. Kauda neb Klauda (nyní Gozzo zvaná) jest jižně od Krety. Člun ochranný, kterého se užívá k vyvážení lidí a zboží, v čas nebezpečení i k záchráně života, plul za lodí, jsa k ní přivázán. Lodníci však, bojíce se, aby bouří nebyl odtržen a odehnán, hleděli jej dostat na loď; a to se jim konečně, ač stěží, podařilo, když po čas plavby podél jižního pobřeží ostrova Kaudy bouře poněkud se umírnila.

17. podpásali loď, t. j. obtáhli či obvázáli ji řetězy a silnými lany po obou koncích, aby se neroztrhla a nerozstoupila.

18. vyhazovali náklad, totiž částečně, či jen jistou část nákladu.

níme. ²¹ A když se mnoho postili, tu Pavel postaviv se uprostřed nich řekl: »Muži, měli jste zajisté uposlechnouti mě a neodjížděti od Krety a (tak) si uspořiti tuto nesnáz a škodu. ²² A nyní napomínám vás, abyste byli dobré mysli; nebudeť ztracen žádný život mezi vámi, nýbrž jen loď. ²³ Neboť této noci přistoupil anděl toho Boha, jemuž přináležím a jemuž sloužím, ²⁴ a řekl: ‚Neboj se, Pavle, před císařem musíš státi, a hle, Bůh daroval ti všechny ty, kteří se plaví s tebou.‘ ²⁵ Proto, muži, buďte dobré mysli, neboť věřím Bohu, že se stane tak, jak mi bylo pověděno. ²⁶ Musíme však býti vrženi na nějaký ostrov.«

²⁷ Když tedy přišla čtrnáctá noc, co jsme se plavili po moři Adriatském, kolem půlnoci domnívali se lodníci, že nějaká země se jim blíží. ²⁸ I spustili olovnici a shledali dvacet sáhů (hloubky), a když maličko popojevše opět olovnici spustili, shledali patnácte sáhů. ²⁹ A bojíce se, abychom nenarazili na místa skalnatá, spustili se zadní části lodi čtyři kotvy a přáli si, aby se rozednilo. ³⁰ Když však lodníci hleděli z lodi utéci a spustili ochranný člun pod

21. postili se, t. j. pro bázeň a úzkost jedli příliš málo, takže tělesné síly jejich ochabovaly.

27. po moři Adriatském v širším slova smyslu t. j. po moři mezi Maltou, Itálií, Řeckem a Kretou čili po moři Jonském a Adriatském v užším (obyčejném) smyslu slova.

28. dvacet sáhů t. j. asi 37 m.

záminkou, že chtějí vrhnouti kotvy s přední části lodi, ³¹ Pavel řekl setníkovi a vojínům: »Nezůstanou-li tito na lodi, vy nemůžete býti zachováni.« ³² Tu vojínové přesešli provazy člunu a nechali jej odplavati. ³³ Když pak počalo se rozednívati, Pavel napomínal všechny, aby pojedli; pravil: »Je to dnes již čtrnáctý den, co čekáte a lačni zůstáváte ničeho nepožívající.« ³⁴ Proto vás prosím, abyste pojedli; je to k vaší záchraně. Nikomu totiž z vás neztratí se vlas s hlavy.« ³⁵ Když to pověděl, vzav chléb učinil díky Bohu přede všemi a rozlámav jej počal jísti. ³⁶ I nabyli všichni dobré mysli a pojedli také oni. ³⁷ Bylo pak nás všech na lodi 276 osob. ³⁸ Nasytivše se pokrmem oblehčovali loď tím, že metali pšenici do moře. ³⁹ Když se rozednilo, nepozorovali země, pozorovali však jakýsi záliv s nízkým břehem, k němuž pomýšleli, bude-li jim možno, s lodí přistáti. ⁴⁰ I odřali kotvy a pustili (je) do moře. Zároveň rozvázali vazby kormidel a vytáhše přední plachtu proti větru brali se ke břehu ⁴¹ A když jsme se dostali na mělčinu, narazili s lodí, a tu předek lodi

33. ničeho nepožívající jest řečeno s nadsázkou: jedli příliš málo.

41. dostali jsme se na mělčinu, aneb spíše k Salmonettě, malému ostrůvku, ležícímu při vchodu do melitského zálivu, jenž později nazván byl svatopavelským. Ostrůvek ten z dále se zdá souviseti s pevninou ostrova Melity (Malty).

uváznuv zůstával nepohnut, zadní část však se lámala násilím vln. ⁴² I radili vojínové vězně zabíti, aby některý vyplavaje neutekl. ⁴³ Ale setník, chtěje zachovati Pavla, zabránil to učiniti a přikázal, aby ti, kteří umějí plovati, spustili se nejprve (do moře) a vyšli na zem, ⁴⁴ ostatní pak dílem po prknech, dílem po kusech zbylých z lodi. A tak se stalo, že se všichni zachránili na zem.

**c) Přezimování na Maltě; cesta další
a příchod do Říma. 28, 1—16.**

28, ¹ A když jsme se zachránili, tu jsme se dověděli, že ten ostrov slove Melita. Obyvatelé (jeho) prokázali nám neobyčejnou přívětivost; ² nebo zapálivše hranici vzali nás všechny k sobě pro nastalý déšť a pro zimu. ³ Když však Pavel nasbírav nějaké množství chrastí přiložil na oheň, zmije vyběhši pro horko zavěsila se mu na ruku. ⁴ Jak obyvatelé uzřeli to zvíře viseti mu na ruce, pravili sobě ve spolek: »Jistě vrahem jest člověk tento; neboť ač z moře vyváznul, pomsta nedává mu žíti.« ⁵ Ale on odraziv to zvíře do ohně, neutrpěl nic zlého. ⁶ Oni pak čekali, že oteče aneb padna náhle zemře. Když však dlouho čekali a viděli, že nic zlého se mu neděje, obrátivše pravili, že jest bohem. ⁷ Měl pak v těch místech své statky vladař

toho ostrova, jménem Publius. Ten přijav nás, hostil (nás) přátelsky po tři dni. ⁸ I přihodilo se, že otec Publiův ležel jsa stížen zimnicí a úplavicí. Pavel vešel k němu a pomodliv se i vloživ ruce na něj uzdravil ho. ⁹ Když se to stalo, přicházeli také ostatní, kteří na ostrově měli nemoci, a byli uzdravováni; ¹⁰ ti také prokázali nám mnohou čest a když jsme byli na odchodě, nakladli nám věcí (na cestu) potřebných.

¹¹ Po třech měsících odpluli jsme na lodi alexandrijské, která na ostrově přezimovala a měla za znak Blížence. ¹² A když jsme přijeli do Syrakus, zůstali jsme tam tři dni. ¹³ Odtud obepluvše (východní břeh sicilský) dostali jsme se do Regia, a když den nato zavál vítr jižní, přijeli jsme druhého dne do Puteol; ¹⁴ tam jsme našli bratry a byli od nich žádáni, abychom tam zůstali sedm dní; a tak jsme přišli do Říma. ¹⁵ Odtud bratři, uslyševše o nás, přišli

28, 11. Blíženci, totiž Kastor a Pollux, byli ctěni jako ochránci plavců. Jejich obraz měla loď ona v čele jako znak a byla nepochybně také po nich pojmenována.

12. Syrakusy na východním břehu sicilském.

13. Regium na jihozápadním konci Italie od Syrakus přes 100 km vzdálené. Puteoli, nyní Pozzuoli, město severně od Neapole, bylo tehdy hlavním přístavem pro Řím. Tam tedy vystoupili, aby šli dále pěšky:

15. Forum Appii (Náměstí Appiovo, Trh Appiův), městečko as 75 km jihovýchodně od Říma. Tři hospody (Tres Tabernae) byly nejspíše tam, kde jest nyní Cisterna, as 50 km jižně od Říma.

nám naproti až na Forum Appiovo a ke Třem Hospodám; Pavel uzřev je, poděkoval Bohu a nabyl dobré mysli.¹⁶ Když pak jsme vešli do Říma, bylo dovoleno Pavlovi, aby zůstával pro sebe s vojínem, který by ho hlídal.

Sv. Pavel v Římě. 28, 17—31.

¹⁷ Po třech dnech svolal k sobě přední židy, a když se sešli, řekl jim: »Bratři, já neučiniv nic zlého proti lidu ani proti obyčejům otcovským, byl jsem jako vězeň vydán z Jerusalema do rukou Římanů.¹⁸ Ti vyslechnuvše mě chtěli mě propustiti, poněvadž na mně není žádného provinění k smrti.¹⁹ Ježto však židé tomu odpírali, byl jsem donucen odvolati se k císaři, ne jako bych měl co žalovati na svůj národ.²⁰ Pro tu příčinu tedy jsem žádal vás spatřiti a k vám promluvit, neboť pro naději lidu israelského jsem svázán tímto řetězem.«²¹ Ale oni řekli jemu: »My jsme ani psaní o tobě z Judska nedostali, aniž kdo z bratrů přišed co špatného o tobě nám

16. Směl bydliti sám pro sebe v bytě najatém, ale za stálé přítomnosti některého vojáka, k jehož levé ruce byl alespoň při vycházkách svých připoután svou rukou pravou. Povolilo se mu to zajisté vzhledem k pochvalným zprávám, které o něm podali jak vladař Festus, tak zvláště setník Julius. Poněvadž vojínové u něho se střídali, měl Pavel příležitost při své vazbě také různým vojínům tělesné stráže (pretoria) hlásati Krista.

oznamil nebo pověděl. ²² Avšak žádáme si poslechnouti od tebe, co smýšlíš, neboť o této sektě jest nám známo, že se jí všude odporuje.« ²³ Ustanovivše pak mu den, přišli k němu ve velikém počtu do jeho obydlí. I vykládal jim, vydávaje svědectví o království Božím a snaže se od rána do večera přesvědčiti je o Ježíši jak ze zákona Mojžíšova tak z proroků. ²⁴ A někteří věřili tomu, co pravil, jiní však nevěřili. ²⁵ Jsouce pak mezi sebou nesvorní, odcházeli; při tom Pavel řekl toto slovo jediné: »Dobře pravil Duch svatý k otcům vašim skrze proroka Isaiáše řka: ²⁶ „Jdi k lidu tomuto a řekni: Ušima budete poslouchati, a nesrozumíte, a hledíce budete se dívati, a neuvidíte,“ ²⁷ neboť ztuchnělo srdce lidu tohoto a těžce poslouchali ušima, zamhuřovali oči své, aby snad někdy očima neuviděli a ušima neslyšeli a srdcem nesrozuměli a neobrátili se, a abych neuzdravil jich.“ ²⁸ Budiž vám tedy známo, že pohanům byla poslána tato spása Boží, a ti budou slyšeti.« ²⁹ A když to pověděl, židé odešli od něho, majíce mezi sebou velikou hádku.

^{26—27.} Is. 6, 9—10. Jimi Pán Ježíš sám (u Mat. 13, 14—15; Mark. 4, 12; Jan 12, 40) vylíčil zaviněnou zaslepenost a zatvrzelost lidu israelského.

³⁰ Zůstal pak (Pavel) po celé dva roky v najatém bytě svém a přijímal všechny, kteří k němu přicházeli; ³¹ i hlásal království Boží a učil o Pánu Ježíši Kristu bez překážky s veškerou neohrožeností.

30—31. Krátce líčí sv. Lukáš dvouletou vazbu a s ní spojenou apoštolskou činnost Pavlovu. Dva roky pobyl v domě soukromém, potom as převeden byl do paláce císařského, kde nastal soud, uznala se jeho nevina a on propuštěn na svobodu.

LISTY APOŠTOLSKÉ.

Život sv. Pavla.

Po Skutcích apoštolských následují v kánoně církevním Listy apoštolské, a to nejprve 14 listů sv. Pavla. Spisovatel jich, sv. Pavel, pocházel z rodu hebrejského, z pokolení Benjamínova; narodil se v cilicijském městě Tarsu v téže skoro době, ve které Pán Ježíš; z rodičů, kteří byli stoupenci strany farisejské a požívali občanství nejen tarského, nýbrž i římského. Při obřízce obdržel jméno Šavel (vyžádaný), měl však také římské jméno Pavel (Paulus), jehož užíval o sobě ve svých listech výhradně. Mívaliť židé tehdy jména dvě, jedno hebrejské, druhé řecké neb římské.

Prvního vychování a vzdělání nabyl v Tarsu, v domě otcovském, potom zajisté i v tamní škole židovské. Vychován byl v přísné kázni a ve snaze o mravní bezúhonnost, jak toho žádal zákon mojžíšský a podání předků. (2. Tim. 1, 2; Filip. 3, 6; Skut. 23, 6; 26, 5.) Vedle aramštiny jakožto řeči mateřské osvojil si dokonalou zběhlou v jazyce řeckém, jímž mluvila většina obyvatelstva tarského. Řečtina v listech Pavlových hellenistickým a lidovým rázem svým ukazuje, že se jí nenaučil ve škole, nýbrž mezi lidem, obcováním s jinými. Pokud známost filosofie a literatury řecké měl, zjednal si ji vlastním pozorováním života řeckého, styky s jinými a četbou soukromou, zvláště v oné době as dvou neb tří roků, kterou pobyl ve svém rodišti již jako křesťan po své návštěvě u sv. Petra v Jerusalemě, kdy již věděl, k jakému úřadu jest povolán. — Když mu bylo as 15 roků, poslal ho otec do Jerusalema, aby tam u věhlasného učitele Gamaliela nabyl vyššího vzdělání v zákoně mojžíš-

ském; chtělť as míti z něho učitele zákona. Přece však dal ho — snad ještě v Tarsu — vyučiti také řemeslu stanařskému; neboť podle předpisů rabínských byl otec povinen dáti každého syna vyučiti některému řemeslu. U Gamaliela zjednal si nejen dokonalou známost Starého zákona, nýbrž i obratnost v řeči a v myšlení a dovednost předpisy zákona obracet na jednotlivé případy v životě; zároveň zahorel zápallem pro zákon a svědomité zachovávání jeho, takže, jak sám dí, prospíval v židovství nad jiné vrstevníky své a byl horlivým milovníkem zákona tradic otcovských. (Skutky 22, 3; Gal. 1, 14.)

Dokončiv po několika letech svá studia, vrátil se do svého rodiště, a to ještě dříve, než Pán Ježíš vystoupil veřejně; později odešel opět do Jerusalema, ale teprve tehdy, když Ježíš byl již vstoupil na nebesa. Obcuje s fariseji Kristu nepřátelskými, pojal nenávist proti vyznavačům jeho; nenáviděl je, poněvadž je pokládal za odpadlíky od pravé víry a za rušitele zákona, k němuž přilnul celou duší. Dalek jsa umírněnosti, kterou vynikal učitel jeho Gamaliel, nejen souhlasil s usmrcením sv. Štěpána a s pronásledováním, které hned nato proti křesťanům vzniklo, nýbrž i sám vystupoval fanaticky proti nim, vyhledáváje jich po domech a před soud je předváděje. Vyžádal si též od nejvyššího kněze plnomocenství do synagog damašských, aby tam směl zjišťovati a do Jerusalema přivésti všecky křesťany (ze židovství), které by tam našel. Nečinil to z převrácené vůle, nýbrž z horlivosti pro zákon mojžíšský a v tom pevném přesvědčení, ovšem bludném, že koná povinnost a skutek bohumilý, jakož i ve snaze přivésti k odpadu od Krista a zpět k židovství ty, kteří v něho uvěřili. (Skutky 26, 9—11.) Proto také Bůh shlédnuv

na něho svým milosrdenstvím, nejen přivedl ho k víře v Krista, nýbrž i vyvolil ho k úřadu apoštolskému. Když totiž blížil se již k Damašku, obklíčilo jej i družinu jeho náhle v době polední oslepujivé světlo s nebe, takže všichni úžasem padli na zem; zároveň ukázal se mu Pán Ježíš v oslaveném těle a zjeviv se mu jako Syn Boží a Vykupitel světa, dal mu najevo, k jakému úřadu ho vyvolil. Zjevením tím — ovšem i Boží milostí vnitřní — Šavel změnil se najednou tak, že uvěřiv ihned byl ochoten učiniti všecko, co Ježíš bude chtíti od něho. Byv od Pána vyzván, aby se odebral do Damašku, kde se mu poví, co má dělati, odebral se tam bez odkladu, veden jsa od svých průvodčích (neboť byl jasně onoho světla oslepl); byv tam od Ananiáše, jenž k němu od Krista zvláštním viděním byl poslán, a jehož i Pavel v tu dobu spatřil u vidění k sobě přicházeti, nejen od slepoty vzkládáním rukou uzdraven, nýbrž i pokřtěn, oddal se Kristu s celým srdcem svým a počal po Damašku o něm kázati, že jest Syn Boží (asi r. 35. po Kr.). Po několika dnech odebral se do Arabie, aby tam v samotě připravoval se modlitbou a rozjímáním na svůj úřad apoštolský. Pobyv tam ne celé tři roky, vrátil se do Damašku a kázal opět o Ježíši s takovou horlivostí, že židé strojili mu úklady, aby ho zahubili. Ale křesťané tamní, dověděvše se o tom, spustili ho v koši otvorem (nebo oknem), který byl v hradbě městské nebo v domě k hradbě přilehlém, a on uniknuv nebezpečení odebral se do Jerusalema, aby viděl Petra, t. j. aby ho poznal, jemu jako hlavě církve se představil i poctu vzdal (asi r. 37.). Poněvadž mu židé strojili úklady také tam, odešel po 15 dnech ke zvláštnímu příkazu Páně, a to do svého rodiště. Nato odebral se k pozvání Barnabášovu do Antiochie syrské, kde

zatím vznikla obec křesťanská, a působil tam s ním jeden rok s takovým zdarem, že veliké množství bylo získáno Kristu. Po roce (r. 44. neb 45.) byl od tamních křesťanů poslán i s Barnabášem do Jerusalema, aby tam odevzdali sbírku, kterou mezi sebou učinili k podpoře jerusalemských chudých křesťanů v době hladu, který prorok Agabus byl předpověděl a který za císaře Klaudia skutečně nastal. Vrátiv se do Antiochie a byv tam k rozkazu Božímu i s Barnabášem vysvěcen na biskupa, vykonal ony tři cesty apoštolské, které sv. Lukáš vyličuje ve Skutcích apošt. od 13, 4—21, 16, pobyv mezitím i na apoštolském sněmě jerusalemském asi r. 50. Když ze své třetí cesty vrátil se do Jerusalema, zúčastnil se slibu nazirejského a byv tam na křivé udání zatknut (r. 58) a v Cesarei po dva roky chován ve vazbě, vydal i tam svědectví Kristu před vladaři Felixem a Festem. Odvolav se pak k císaři, byl dopraven do Říma, kde byl chován po dva roky (r. 61—63) v mírné vazbě, hlásaje při tom Krista nejprve židům, potom pohanům, jak o těchto věcech sv. Lukáš vypravuje ve Skutcích apošt. od 21, 17—28, 31. Kde působil, byv r. 63. z vazby propuštěn, Skutky apoštolské nevypravují. Hledíc však k jistým pokynům, které se vyskytují v některých listech Pavlových a spisech sv. Otců, lze říci, že z Říma odebral se do Španělska a pobyv tam asi 3—4 měsíce, nastoupil cestu na východ nejspíše přes Řím, kde, jak se zdá, sešel se s Titem a Timotheem, ačli také oni nebyli s ním ve Španělsku. S nimi odebral se ještě před pronásledováním Neronovým (64) na Kretu, působil tam celou zimu a ustanoviv potom Tita biskupem, plavil se na jaře r. 65 do Malé Asie, odtud do Macedonie, do Nikopole (nejspíše) epirské, kde přezimoval a na jaře r. 66 (možná přes Efesus) do Korintu

a potom (snad se sv. Petrem) do Říma. Kázav tam nějaký čas nedlouhý, byl proto jat (i s Petrem) a vržen do tuhého žaláře (2. Tím. 1, 11—12). Ve vazbě té napsal svůj druhý list Timotheovi. Svě přátele směl přijímati, navštívil ho však málokdo. As po devítiměsíční vazbě byl stát mečem podle podání téhož dne, kterého byl ukřižován sv. Petr, totiž 29. června r. 67, a to as hodinu cesty od Říma vlevo od silnice Ostijské. Tělo jeho bylo pohřbeno as o dva km blíže k Římu na místě, kde nyní stojí chrám sv. Pavla za hradbami (San Paolo fuori le mura).

O listě Římanům.

Do Říma dostala se první zpráva o Kristu od poutníků, kteří přišedše z Říma, byli v Jerusalemě v den seslání Ducha sv. Křesťanskou obec založil tam a uspořádal sv. Petr, který tam přišel po prvé r. 42.¹⁾ Obec sestávala z křesťanů obrácených ze židovství i z pohanství. Císař Klaudius vyhnal sice r. 50 z Říma židy a křesťany ze židovství, ale Nero odvolal dekret jeho; i vrátili se mnozí z těch, kteří byli vyhnáni, do Říma. Potom chránili se židé znepokojovati křesťany; také nebylo tam sporů mezi křesťany ze židovství a z pohanství, jaké bý-

¹⁾ Nikoli pouhá legenda, nýbrž podání věrohodné, svědectví mužů hodnověrných a bezpečné památky, nápisy a vyobrazení v katakombách římských, ukazují nade vší pochybnost, že vlastním zakladatelem a uspořadatelem církevní obce římské byl apoštol, a to Petr, jenž r. 42 byv vysvobozen od anděla ze žaláře, do kterého ho uvrhl Herodes Agrippa I., odebral se do Říma; a přišed tam, nejen obec křesťanskou, církevní, založil a uspořádal, nýbrž ji též jako biskup její až do smrti spravoval, ač stále v Římě nedlel, nýbrž odtud apoštolské cesty podnikal, i do Jerusalema zašel a tam apoštolskému sněmu r. 50 přítomen byl.

valy jinde, aniž se tam vtírali bludaři. Byl tedy stav obce římské celkem utěšený.

Sv. Pavel píše, že již mnoho roků choval tužbu přijíti do Říma, aby se sdělil s římskými křesťany o nějakou milost duchovní k jich utvrzení; jako příčinu té tužby udává povinnost apoštolského úřadu svého, pravě, že jest zavázán všem, Řekům i Neřekům, moudrým i nemoudrým, a proto hotov také těm, kteří jsou v Římě, kázati evangelium (1, 11—15; 15, 23). Také oznamuje, že tužbě té dosud vyhověti nemohl, jsa zdržován pracemi na východě, nyní však, když práce ty již vykonal, doufá že je uzří, ano ohlašuje, že k nim přijde, s nimi okřeje, a jich užije na své cestě do Španělska (1, 13; 15, 22—32). Dříve však má jíti do Jerusalema, aby tam odevzdal sbírku, kterou Macedoňané a Achajci učinili pro chudé věřící jerusalemské (15, 25—26). A tu právě chystá se na cestu do Říma Fébe, jáhenka v církevní obci Cenchrejské. I používá té příležitosti, napíše a po jáhence Fébe posílá křesťanům římským tento list. V něm, jak sám poznamenává, nepředkládá jim věcí nových, nýbrž jen připomíná, co již vědí, a to pro milost mu udělenou, t. j. pro úřad mu svěřený k tomu konci, aby byl přísluhovatelem Krista Ježíše pro pohany. Způsobem tím dává dosti zřejmě najevo, že živé vědomí povinnosti s apoštolským úřadem spojené to bylo, které nejen vzbudilo v něm tužbu přijíti také do Říma a tam nějak k spáse přispěti, nýbrž i podnět i pohnutku dalo, aby nemoha dosud přijíti do Říma sám, alespoň list tento napsal a křesťanům římským poslal;¹⁾ účelem

¹⁾ Jakkousi měrou přičinila k tomu as také známost poměrů římských, pokud se mu jí dostalo, jmenovitě známost neshody v náhledech o tom, jsou-li ty

jeho bylo »sdělití se s nimi o nějakou milost duchovní k jich utvrzení« (1, 11—12), t. j. poučením utvrditi je ve víře, aby usilovněji víry své se drželi a podle ní živi byli.

Napsal pak list tento v Korintě r. 58 (57?) neb počátkem r. 59 (58?). V něm vyložil hlavní pravdy křesťanské; zejména ukazuje, že všichni lidé, pohané i židé, hřešili, a proto všichni potřebují ospravedlnění. Ospravedlnění toho pak že nedostává se ani židům zachováváním zákona mojžíšského, ani pohanům držením se zákona přirozeného, ale že Bůh je dává každému zdarma skrze víru, jakožto základní podmínku ospravedlnění, a to proto, poněvadž je zasloužil Ježíš Kristus všem lidem obětí smrtí svou, jak bylo předobrazeno již v Starém zákoně.

List sv. apoštola Pavla Římanům.)*

Nadpis a díkučinění. 1, 1—17.

1, ¹ Pavel, služebník Ježíše Krista, povolaný apoštol, vyvolený ke kázání evangelia Božího, ² které (Bůh) byl zaslíbil skr-

ony pokrmů dovoleny, ty ony dny a doby roční nad jiné světější (14, 1—12) a snad i obava, že tam přijdou judaisté neb jiní odpůrci jeho a budou vtíratí nepravé nauky své, působiti různice a tak překážeti jeho pracím neb kaziti víru tamních křesťanů.

*) List tento obsahuje mimo úvod (v. 1—17) a závěrek (15, 14—16, 27) část věroučnou (1, 18—11, 36) a část mravoučnou (12, 1—15, 13).

1, 2—6. V Písmech sv., na př. Is. 52, 7; 65, 1; Žalm: 18, 5 a j., kde bylo předpověděno neb naznačeno, že evangelium spásy bude hlášáno všem národům. — Podle těla, t. j. podle člověčenství svého (či lidské přirozenosti své); podle ducha svatosti

ze proroky své v Písmech svatých, ⁸ (evangelia) o Synu svým, jenž podle těla vzešel z potomstva Davidova; ⁹ podle ducha svatosti však prokázáno bylo o něm zmrtvýchvstáním, že je Syn Boží mocný, o Ježíši Kristu Pánu našem, ⁹ skrze něhož jsme obdrželi milost apoštolství k tomu, abychom zjednali poslušné (přijetí) víry pro jméno jeho mezi všemi národy, ⁶ z nichžto jste i vy, povolání od Ježíše Krista, — ⁷ všem miláčkům Božím, povolaným věřícím, kteří jsou v Římě: Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána našeho Ježíše Krista.

⁸ Nejprve děkuji Bohu svému skrze Ježíše Krista za vás všechny, že víra vaše rozhlašuje se po celém světě. ⁹ Svědkem zajisté jest mi Bůh, jemuž sloužím (celým) duchem svým hlásaje evangelium o Synu jeho, že neustále vzpomínám na vás, ¹⁰ a vždycky při svých modlitbách prosím, zdali by snad již konečně podařilo se mi po vůli Boží přijíti k vám. ¹¹ Neboť toužím vás uvidět, abych s vámi mohl se sdělit o nějakou milost duchovní k vašemu utvrzení, ¹² to jest, abych se spolu povzbudil mezi vámi věrou (nám) společnou, vaší i svojí. ¹³ Nechci však, bratří,

s v é, t. j. podle božské přirozenosti své. Prokázal se pak a prokáže se jako takový zvláště z m r t v ý c h v s t á n í m jak svým vlastním tak těch, kteří mocí jeho vstanou z mrtvých při vzkříšení všeobecném.

abyste nevěděli, že jsem si častokráte umínil přijít k vám, abych vzal nějaký užitek také mezi vámi, jakož i mezi jinými národy, ale měl jsem překážky až dosavad. ¹⁴ Jsemť zavázán (kázati) Řekům i Neřekům, moudrým i nemoudrým; ¹⁵ proto, co na mně jest, jsem hotov kázati evangelium také vám, kteří jste v Římě. ¹⁶ Vždyť se nestydím za evangelium; jeť to moc Boží ke spáse pro každého, kdo věří, pro žida i pro pohana; ¹⁷ neboť se v něm zjevuje spravedlnost Boží z víry k víře jak jest psáno: »S p r a v e d l i v ý však živ jest z víry.«

Potřeba ospravedlnění u pohanů.

1, 18—32. *)

¹⁸ Zjevuje se totiž s nebe hněv Boží

¹⁷. Spravedlností Boží rozumí ospravedlnění člověka, jež Bůh působí svojí milostí, a to z víry (nikoli ze skutků zákona) a k víře, t. j. v každém, kdo má víru. Spravedlnost tato zjevuje se v něm, v evangeliu či v hlásání evangelia, pokud totiž od věrozvěstů jasně a zřejmě se hlásá, že z víry lze dosíci ospravedlnění každému, židu i pohanu, a pokud o pravdě toho dostává se ujištění a potvrzení také různými zjevy nadpřirozenými a dary mimořádnými (darem jazyků, divučinění a j.), kterých mnohdy nabývali ti, kteří uvěřivše apoštolskému kázání, přijali křesťanství.

*) V části první, věroučné (1, 18—11, 36) pojednává o pravdě, že jediné věrou v Krista Ježíše lze (z pouhé lásky Boží) dojíti ospravedlnění a spásy.

18—23. učí, že pohané, kteří měli (a mají) pouze přirozený zákon mravní, mohli a měli Boha poznati z věcí stvořených svým rozumem, že však nevzdá-

proti každé bezbožnosti a nespravedlnosti těch lidí, kteří pravdu Boží zdržují nespravedlností. ¹⁹ Neboť vědomost o Bohu jest v nich zjevna; Bůh totiž ji zjevil jim; ²⁰ vždyť neviditelné vlastnosti jeho od stvoření světa se spatřují, jsouce poznávány z věcí stvořených, a to i jeho věčná moc i božství, takže nemají omluvy. ²¹ Neboť ač poznali Boha, neoslavili ho jako Boha, ani mu nepoděkovali, ale zmarněli ve svých myšlenkách a zatemnilo se nemoudré srdce jejich; ²² říkajíce, že jsou moudří stali se pošetilci: ²³ zaměniliť slávu neporušitelného Boha za podobu obrazu porušitelného člověka a ptactva i čtvernožců a plazů.

²⁴ Proto Bůh je vydal v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých, — ²⁵ neboť zaměnili Boha

vali mu pocty povinné, nýbrž, ač za moudré se pokládali, svou vlastní vinou upadli v nesmyslnou modloslužbu.

18. h n ě v B o ž í, t. j. trestající spravedlnost Boží; n e s p r a v e d l n o s t, t. j. veškeré pohanstvo; t ě c h l í d í, k t e ř í p r a v d u B o ž í z d r ž u j í, t. j. pohanů, kteří svými nepravostmi překážky činí, aby zjevená pravda náboženská nevnikla do jejich myslí a srdcí, čili aby nevešla jim ve známost a nepůsobila u nich blahodárně v jejich mravy a život.

24. Bůh vydal je, t. j. dopustil (taktéž ve v. 26.).

24.—32. učí, že Bůh za trest pro tu modloslužbu dopustil na pohany, aby upadli v nejhnusnější a protipřirozené neřesti, ačkoliv uznávali, že jsou trestuhodní i ti, kteří je páchají, i ti, kteří je schvalují.

pravého za (bohy) nepravé a ctili i klaněli se tvorstvu místo Tvůrci, jenž má býti veleben na věky amen; — ²⁶ proto Bůh je vydal v náruživosti hanebné: vždyť ženy jejich zaměnily přirozené obcování za protipřirozené; ²⁷ podobně i muži, zanechavše přirozeného styku pohlavního se ženami, rozpálili se v chtíči svém k sobě vespolek a páchali mrzkost mužští s mužskými; docházeli (tak) za své poblouzení na sobě samých odplaty, která jim náležela. ²⁸ Poněvadž nevážili si toho, aby měli poznání Boha, vydal je Bůh ve smýšlení nevážné, aby činili věci neslušné; ²⁹ jsoutě naplněni všelikou nepravostí, nešlechterností, smilstvem, lakotou, špatností, plni závisti, vraždy, sváru, lsti, zlovolnosti; ³⁰ jsou pomlouvači, utrhači, nenávidci Boha, hanliví, pyšní, domýšliví, vynalézaví věcí zlých, rodičů neposlušní, ³¹ nemoudří, věrolomní, bezcitní, nesmiřliví, nemilosrdní. ³² Neboť ač poznali ustanovení Boží, že smrti hodni jsou ti, kteří takové věci páší, netoliko je činí, nýbrž i přisvědčují těm, kteří je páší.

32. Tak podle textu řeckého, podle Vulgaty bylo by: ač poznali spravedlnost (ustanovení či zákon) Boží, (přece) nesrozuměli, že smrti hodni jsou ti, kteří takové věci páší, a netoliko ti, kteří je činí, nýbrž i ti, kteří přisvědčují těm, kteří je činí.

Potřeba ospravedlnění u židů. *2, 1—3, 20.*

1. Provinění židů. 2, 1—24.

2, ¹ Proto jsi bez omluvy, člověče, a to každý, který je soudíš; neboť tím, že soudíš jiného, sám sebe odsuzuješ, ježto činíš totéž, co soudíš (na jiném). ² Víme však, že soud Boží stíhá podle pravdy ty, kteří takové věci činí. ³ I domníváš se snad, člověče, jenž soudíš ty, kteří takové věci páší, a sám je činíš, že ty unikneš soudu Božímu? ⁴ aneb pohrdáš bohatstvím jeho dobrotivosti a trpělivosti a shovívavosti nevěda, že dobrotivost Boží vede tě k pokání? ⁵ Podle zatvrzelosti své však a nekajícího srdce svého hromadíš sobě hněv Boží na den hněvu a zjevení spravedlivého soudu Božího, ⁶ jenž »o d p l a t í k a ž d é m u p o d l e s k u t k ů j e h o.«
⁷ Těm totiž, kteří s vytrvalostí v díle dobrém hledají slávy a cti a neporušenosti, (odplatí) životem věčným, ⁸ těm pak, kteří jsou sobečtí a neposlouchají pravdy, nýbrž poslouchají nepravosti, (odplatí) hněvem a nemilostí. ⁹ Soužení a úzkost přijde na každou lidskou duši, která páše zlé, jak na žida, a to předem, tak na pohana, ¹⁰ sláva však i čest a pokoj každé-

mu, kdo činí dobré, jak židovi, a to přede-
dem, tak pohanovi; ¹¹ neboť u Boha není
stranictví.

¹² Ti totiž, kteří zhřešili bez zákona, bez
zákona též zahynou, a ti, kteří pod záko-
nem zhřešili, zákonem budou odsouzeni;
¹³ neboť nikoli posluchači zákona jsou
spravedliví u Boha, nýbrž činitelé zákona
budou uznáni za spravedlivé. — ¹⁴ Když
totiž pohané, kteří nemají zákona, přiro-
zeným způsobem činí to, co zákon před-
pisuje, ti nemajíce zákona jsou sami sobě
zákonem; ¹⁵ ukazují, že dílo zákona jest
vštípeno v srdcích jejich, a o tom svě-
dectví spolu vydá jejich svědomí, tím to-
tiž, že myšlenky jejich budou se vzájem-
ně obviňovati nebo i zastávati, — ¹⁶ a to
v den, kdy Bůh skrze Ježíše Krista bude

12n. B e z z á k o n a, totiž zjeveného, mojžíšského.
Na soudě Božím nebudou uznáni za spravedlivé a
věčné blaženosti hodné ti, kteří zákon Boží sice
slyší, ale neplní, nýbrž ti, kteří jej zachovávají, po-
dle něho žijí.

14.—16. J s o u s a m i s o b ě z á k o n e m, t. j.
ne v tom smyslu, že by si sami dávali zákon mravní,
nýbrž že sami v sobě, ve své přirozenosti mají vští-
pené pravidlo či normu mravní. — Svědomí (násled-
né) soudí sice již nyní o vině a následcích vykona-
ného činu, a to i u pohana, svědčíc tak, že přiro-
zený zákon mravní jest mu vštípen skutečně, avšak
svědectví to může nyní býti a bývá mnohdy ohlu-
šeno, nepovšimnuto, avšak v den soudu, kdy
Bůh »osvítí i skryté věci temnosti«, umlčeno nebude,
stane se zjevným. — Souditi bude skryté
věci podle evangelia mého, t. j. jak jsem
kázal a káži.

souditi skryté věci lidské podle evangelia mého.

¹⁷ Ty však sloveš židem, spoléháš na zákon a honosíš se Bohem; ¹⁸ jsa vyučován zákonem znáš vůli jeho i schvaluješ to, co jest lepší; ¹⁹ také se domýšlíš, že jsi vůdcem slepých, světlem těch, kteří jsou ve tmě, ²⁰ pěstounem nemoudrých, učitelem nedospělých, a to proto, poněvadž v zákoně máš obraz poznání a pravdy. ²¹ Nuže, ty učíš jiného, a sám sebe neučíš; ty kážeš, že se nemá krásti, a kradeš; ²² ty pravíš, že se nemá cizoložiti, a cizoložíš; ty máš v ohavnosti modly, a dopouštíš se svatokrádeže; ²³ ty se honosíš zákonem, a přestupováním zákona Boha zneuctíváš. ²⁴ Neboť jak psáno jest, »j m é n o B o ž í b ý v á h a n ě n o o d v á s m e z i p o h a n y.«

2. Výsady židům dané nemohou ochrániti od hněvu Božího. 2, 25—3, 8.

²⁵ Obřízka sice prospívá, zachováváš-li zákon; jsi-li však přestupcem zákona, obřízka tvá stala se ti neobřízkou. ²⁶ Jestli tedy neobřezaný zachovává předpisy zákona, nebude-liž neobřízka jeho počítati se za obřízku? ²⁷ Ano ten, jenž od přírody jest neobřezán a zákon Boží plní, ten bude souditi tebe, jenž pod písmem a ob-

řízkou jsi přestupcem zákona. ²⁸ Neboť nikoli ten jest žid (pravý), který jest jím zevně, aniž ta obřízka (jest pravá), která jest zřejmá na těle, ²⁹ nýbrž ten jest židem, kdo jest jím uvnitř, a obřízka srdce Duchem, nikoli v liteře (jest pravá obřízka), (neboť) jemu chvály se dostane ne od lidí, nýbrž od Boha.

3, ¹ Kterou tedy přednost má žid, aneb který prospěch jest z obřízky? ² Velikou každým řádem. První, že jsou jim svěřeny výpovědi Boží. ³ Ale což, jestli někteří z nich neuvěřili? Zmaří jejich nevěra věrnost Boží? ⁴ Nikoli, nýbrž »b u d i ž B ů h

3, 1—8. Aby z toho, co v předešlé kapitole řekl, židé nemohli namítati, že Pavel staví jim ve věci náboženské pohany úplně na roveň, činí si tu námitku sám a hned ji vyvrací ukazují, že židům zůstávají jejich výsady, zejména Boží výpovědi či zjevení a mesiášská zaslíbení (v. 1—2), nevěrou jednotlivců pak, že se neruší ona zaslíbení, nýbrž spíše jasněji se ukazuje božská věrnost a spravedlnost (v. 3—4), ale ovšem z toho, že nevěra přispívá někdy ke slávě Boží, nelze souditi právem, že by ji Bůh neměl trestati, ani že by se mělo činiti zlé, aby z něho vyšlo dobré (v. 5—8).

v. 4., t. j. b u d i ž B ů h v úsudcích lidských spravedlivý či budiž Bůh uznáván za spravedlivého ve všech svých výpovědích, každý člověk pak proti němu za lháře, ježto Bůh jest pravda naprostá, která nemůže ani se mýlit ani klamati, člověk však nejen může se mýlit a klamati, nýbrž vskutku mnohdy se mýlí i klame. Sv. Pavel uvádí ta slova (dílem z Jan. 3, 33, dílem ze žal. 115, 11), aby ukázal, že nejen nevěrnost jednotlivců, nýbrž ani převrácenost všechněch nepřekazí božské věrnosti, tak aby Bůh nevyplnil toho, co slíbil. — Podle Vulgaty bylo by »Bůh jest pravdomluvný, každý člověk pak lhář«. — Slova »a b y s b y l s h l e d á n . . . s o u z e n b ý v á š« jsou ze žalmu 50, 6.

pravdomluvný, každý pak člověk lhář,« jak jest psáno: »A bys byl shledán spravedlivý ve svých slovech a zvítězil, když souzen býváš.«⁵ Jestli však nepravost naše staví na světlo spravedlnost Boží, co díme? Jest nespravedliv Bůh, který vypouští hněv? — Po lidsku to pravím. —⁶ Nikoliv, sic kterak by mohl Bůh souditi ten svět? ⁷ Neboť jestli pravda Boží vynikla mou lží k jeho slávě, proč právě já mám jako hříšník býti odsuzován? ⁸ A proč bychom (neřekli), jak se o nás praví pomluvou a jak někteří tvrdí, že říkáme: Čiňme věci zlé, aby vzešly dobré? Odsouzení těchto (lidí) je spravedlivé.

3. Také podle výpovědí Písma sv. jsou pod hříchem pohané i židé. 3, 9—20.

⁹ Co tedy? Předčíváme je? Nikoli. Vždyť jsme svrchu obvinili židy i pohany, že všichni jsou pod hříchem, ¹⁰ jak jest psáno: »Není člověka spravedli-

5. vypouští hněv, trestá.

7. Slova tato praví sv. Pavel s hlediska pohanova, aby ukázal nesmyslnost domněnky, že by Bůh žida pro jeho nevěru nemohl trestati. Nemohl by pak stejným právem trestati nikoho, ani pohana, poněvadž i jeho nevěra a hříchy jakousi měrou přispívají k slávě Boží.

8. Spravedlivé jest odsouzení těch, kteří pomluvou říkají o apoštolích, že takové učení nepravé hlásají.

10. viz Ekkł. 7, 21.

vého; ¹¹ není moudrého, není, kdo by hledal Boha. ¹² Všichni se odchýlili, vesměs stali se neužitečnými; není, kdo by činil dobré, není ani jediného. ¹³ Hrobem otevřeným jest hrdlo jejich, svými jazyky jednají lstivě, jed hadí jest pod jejich rty. ¹⁴ Jejich ústa jsou plna zlořečení a hořkosti; ¹⁵ nohy jejich jsou rychlé k prolévání krve, zkáza a bída na cestách jejich, ¹⁶ a cesty pokoje nepoznali. ¹⁷ Není bázně Boží před očima jejich.« ¹⁸ Víme však, že všechno, co zákon praví, mluví k těm, kteří jsou pod zákonem, ¹⁹ aby všechna ústa se odmlčela a veškeren svět se uznal před Bohem vinným; ²⁰ neboť ze skutků zákona nebude ospravedlněn před ním nižádný člověk, ježto skrze zákon přichází poznání hříchu.

11n. Viz žalm 13, 2—3.

13a. viz žalm 5, 11; jako z hrobu otevřeného vychází nesnesitelný a zhoubný zápach, tak z hrdla jejich vycházejí odporné a škodlivé řeči. 13b. viz žalm 139, 4.

14. viz žalm 9, 28. (podle Hebr. 10, 7).

15n. Viz Is. 59, 7—8; Přísl. 1, 16.

Ospravedlnění dostává se z víry v Ježíše Krista darem všem, kdo věří. 3, 21—31.

²¹ Nyní však zjevilo se opravedlnění od Boha bez zákona, osvědčované zákonem i proroky, ²² míním ospravedlnění od Boha, které (přichází) věrou v Ježíše Krista ke všem a na všechny, kteří věří (v něho); není totiž rozdílu. ²³ Neboť všichni zhřešili a postrádají slávy Boží, ²⁴ ospravedlnění pak bývají zdarma jeho milostí, protože jsou vykoupeni skrze Krista Ježíše. ²⁵ To-

21n. Ospravedlnění či dar, kterým býváme od hříchů očištěni, stáváme se Bohu milými, přijatými dítkami Božími a dědici blaha věčného; bylo zjeveno a zjevuje se nyní, t. j. v době mesiášské, kdy Pán Ježíš nás vykoupil, a to jednak hlásáním evangelia, jednak mimořádnými oněmi dary, které Bůh uděloval mnohdy těm, kteří uvěřivše přijali křest, dávaje tak najevo, že jim odpustil a svou milost udělil. Učení o tomto ospravedlnění bez zákona mojžíšského není nové, nýbrž osvědčuje se již v zákoně a proročích, t. j. v knihách Starého zákona.

22. Ovšem netvrdí tím, že víra sama o sobě postačí k ospravedlnění, nýbrž že jest základní podmínkou ospravedlnění, takže bez ní nikdo dospělý ospravedlnění nedochází.

23. Slávy či posvěcující milosti Boží.

25n. Jako Mojžíš na poušti povýšil na tyč a tak lidu představil hada měděného, aby každý, kdo by uštknut byv od hada, naň se s důvěrou podíval, byl uzdraven, tak Bůh povýšil (dopustil, aby povýšili) na kříž a tím jakožto oběť smírnou lidstvu představil vtěleného Syna svého, aby každý, kdo by s věrou k němu se obrátil, byl od hříchů očištěn, posvěcen a ke spáse veden. Učinil to za tím účelem, aby obětováním Syna svého za hříchy lidstva ukázal svoji spravedlnost; vzhledem k zákonu Starému, kdy ve své shovívavosti opomíjel trestati hříchy tak, jak zasluhovaly, takže se mohlo

ho Bůh představil v jeho krvi jakožto oběť smírnou skrze víru, aby ukázal svou spravedlnost (vzhledem k tomu), že hříchy dříve spáchané opomíjel (trestati) ²⁶ ve své shovívavosti; (též) aby ukázal svou spravedlnost v čase nynějším, aby (zřejmo bylo, že) sám je spravedliv a též ospravedlňuje toho, kdo jest z víry Ježíše Krista.

²⁷ Kde tedy jest chlouba tvá? Jest vyloučena. Kterým zákonem? Skutků-li? Nikoli, nýbrž zákonem víry. ²⁸ Neboť soudíme, že člověk bývá ospravedlňován věrou bez skutků zákona. ²⁹ Či je snad Bůh toliko (Bohem) židů? Není-liž i (Bohem) pohanů? Ano, i pohanů, ³⁰ neboť jest jeden Bůh, jenž ospravedlňuje obřezané z víry a neobřezané skrze víru. ³¹ Rušíme

zdáti, jakoby nedbal na zachovávání zákona mravního, a tedy nebyl ani svatý ani spravedlivý; vzhledem k zákonu Novému či k době mesiášské, kdy chtěl nejen obětováním Syna svého ukázati svoji spravedlnost, nýbrž i odpouštěním hříchů a udělováním milosti a spásy pro jeho zásluhy najevo dáti svou nejvyšší dobrotu a milosrdnost.

27—30. Oslovuje žida; dovozuje z toho, co řekl, že židé nemají příčiny vychloubati se nad pohany v příčině spravedlnosti, ježto potřebují ospravedlnění jako pohané, ospravedlnění toho pak, že může se dostat jak židům, tak pohanům, nikoli ze skutků zákona Starého, nýbrž z víry v Krista Ježíše. Zákonem skutků (v. 27) míní zákon mojžíšský, zákonem víry pak zákon evangelní, zákon Nový, který žádá víry v Krista. Věrou ve v. 31 míní učení své o tom, že člověk dochází ospravedlnění z víry bez skutků zákona, zákonem pak rozumí tu starozákonní zjevení vůbec. — S t v r z ů j e m e z á k o n i. t. j. šetříme a hájíme jeho vážností.

snad tedy věrou zákon? Nikoli, nýbrž stvrzujeme zákon.

**Zákon Starý svědčí, že ospravedlnění
dostává se z víry každému věřícímu
bez skutků zákona. 4, 1—25.**

4, ¹ Čeho tedy, řekneme, že došel Abraham, praotec náš podle těla? ² Neboť byli Abraham ospravedlněn ze skutků, má příčinu se honositi, ale ne u Boha. ³ Neboť co dí Písmo? »Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počteno ke spravedlnosti.« ⁴ Ale tomu, kdo pracuje, mzda nepočítá se z milosti, nýbrž z povinnosti; ⁵ tomu pak, kdo nepracuje, nýbrž věří v toho, jenž ospravedlňuje bezbožníka, počítá se víra jeho ke spravedlnosti [podle ustanovení Boží milosti], ⁶ jak i David blahoslaví člověka, kterému Bůh přičítá spravedlnost bez skutků (řka):

4, 1—5. Pavel uvádí tu sice toliko slova z 1. Mojž. 15, 6, má však na mysli nejen tu víru, kterou Abraham projevil tehdy v údolí Mambré, když Bůh mu zaslíbil četné potomstvo, nýbrž veškerou tu víru, kterou měl a projevil od svého povolání, a hledí k veškeré spravedlnosti jeho, i k té, kterou obdržel, byv ospravedlněn a posvěcující milostí obdařen, i k té, kterou se posvěcující milost v něm rozmnožovala. Bylť Abraham již při svém povolání pojal a projevil víru a naději ve Vykupitele tím, že uvěřil Božímu zaslíbení, že v něm budou pozehnána všechna pokolení země (1. Mojž. 12, 3). — Tomu, kdo nepracuje, t. j. kdo nekoná skutků přirozeně dobrých v domnění, že by pro ně mohl býti od hříchů ospravedlněn. Slova v závorce (v. 5.) jsou sice ve Vulgátě, ale ne v textě řeckém.

7 »Blaženi jsou ti, jimž nepravosti jsou odpuštěny, a jejich hříchy jsou zakryty.⁸ Blažený člověk, kterému Hospodin nepřičítá hříchu.«⁹ Nuže, vztahuje se blahoslavenství toto (jenom) na obřezané nebo také na neobřezané? Pravíme totiž: »Počtena byla Abrahamovi víra ke spravedlnosti.«¹⁰ Kterak tedy byla počtena, v obřízce-li, čili v neobřízce? Nikoli v obřízce, nýbrž v neobřízce.¹¹ A on přijal znamení obřízky jako pečeť spravedlnosti z víry, kterou měl dokud nebyl obřezán, aby byl otcem všech věřících z neobřízky, aby také jim to bylo počteno ke spravedlnosti,¹² a aby byl otcem obřezaných těch, kteří nejen jsou obřezáni, nýbrž též krácejí v šlépě-

7n. Viz žalm 31, 1—2. Slova »hříchy jsou zakryty« a »nepřičítá hříchu« znamenají totéž, co slova před tím řečená, »jimž nepravosti (hříchy) jsou odpuštěny«. Neníť před Bohem nic zakryto, a Bůh nemůže nic přičítati, čeho není. Praví-li tedy Písmo, že přičítá spravedlnost, tvrdí tím, že mu ji uděluje, ho ospravedlňuje.

10a. Smysl jest: kterak, t. j. v kterém stavu byla mu víra počtena ke spravedlnosti, v tom-li, kdy byl již obřezán, či-li v tom, kdy byl ještě neobřezán.

11n. Abraham přijal obřízku jako potvrzení a známku spravedlnosti, kterou obdržel, byv ještě neobřezán. Byl ospravedlněn z víry byv ještě neobřezán, 1. aby příkladem svým stal se duchovním otcem všech těch, kteří by uvěřili z pohanství, 2. aby byl (nejen tělesným, nýbrž) také duchovním otcem i židů, ale ne všech, nýbrž jen těch, kteří by ve víře následovali jeho (Abrahama).

jích víry, kterou měl otec náš Abraham (již) před obřízkou. ¹³ Vždyť nikoli skrze zákon dostalo se Abrahamovi nebo potomstvu jeho zaslíbení, že se stane dědicem světa, nýbrž skrze spravedlnost z víry. ¹⁴ Neboť jsou-li dědici (toliko) ti, kteří jsou ze zákona, marnou stala se víra a zrušeno jest zaslíbení. ¹⁵ Vždyť zákon působí hněv. Kde však není zákona, není ani přestoupení; ¹⁶ proto z víry (přichází dědictví), aby z milosti (bylo, a to za tím účelem), aby pevné bylo zaslíbení veškerému

13. Přihlíží hlavně k 1. Mojž. 13, 15 a 17, 8. v jejich smyslu předobrazném, ač má na mysli zaslíbení mesiášská vůbec. — Smysl veršů 14—15a jest: Kdyby dědici zaslíbení a tím i dědici království mesiášského a spásy byli pouze ti, kteří mají zákon mojíšský a jej přirozenými silami svými zachovávatí hledí, víra neprosplvala by ke spáse, k ospravedlnění (ač právě z víry Abraham byl ospravedlněn) a zaslíbení daná Abrahamovi a jeho potomstvu by se zrušila, ježto Bůh slíbil, že všechna pokolení země — celý svět — budou v něm, v jednom z jeho potomků, požehnána. To však býti nemůže, poněvadž Bůh jest ve svých slibech nejvýš věrný. Zákon mojíšský sám o sobě ani nemůže působiti ospravedlnění, ježto působí hněv Boží, ne sice přímo, nýbrž tím, že svými příkazy a zákazy dává příležitost, aby člověk přestupováním jich hřešil a tak pod hněv Boží (trestající spravedlnost Boží) upadal. (Srv. 3, 20; 5, 13; 7, 8—10.)

15b—16. Právě proto, poněvadž kde není zákona, není ani přestoupení jeho, a tedy ani překážky, pro kterou by nemohlo se dáti dědictví (dary mesiášské, ospravedlnění), chtěl Bůh, aby dědictví nedávalo se ze zákona (mojíšského) jako odměna za jeho zachovávání, nýbrž z víry jako dar z milosti a lásky; a chtěl to k tomu konci, aby zaslíbené dědictví to bylo pevné, nezvratně platné pro všechny duchovní potomky Abrahamovy či pro všechny věřící, ať by to byli rodilí židé nebo rodilí pohané.

potomstvu, nejen tomu, které jest ze zákona, nýbrž i tomu, které jest z víry Abrahamovy; tenť jest otcem nás všech, ¹⁷ (jak jest psáno: »O t c e m m n o h a n á r o d ů j s e m t ě u s t a n o v i l,«) a to před Bohem, jemuž uvěřil, jenž obživuje mrtvé a povolává to, co není, jako by bylo.

¹⁸ On proti očekávání v naději uvěřil, že bude otcem mnoha národů podle toho, co mu bylo řečeno: »T a k b u d e p o t o m s t v o t v é.« ¹⁹ A poněvadž neochabl ve víře, nehleděl na své tělo odumřelé, — ač byl již téměř stoletý — ani na odumřelý život Sárin. ²⁰ Pro zaslíbení Boží však nepochyboval z nedůvěry, nýbrž posilnil se věrou, vzdav (tak) chválu Bohu; ²¹ byl pevně přesvědčen, že jest mocen též učiniti, co slíbil. ²² Proto také bylo mu to počteno ke spravedlnosti.

²³ Nebylo však pouze pro něho napsáno, že mu to bylo počteno ke spravedlnosti, ²⁴ nýbrž i pro nás, jimž se to také počte, budeme-li věriti v toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše Krista, Pána našeho,

17. Viz 1. Mojž. 17, 5.

18. Proti očekávání t. lidskému (či mimo nadání). V naději, t. j. důvěře v božské zaslíbení. — Tak (t. nesčetné) bude potomstvo tvé, jako nesčetné jsou hvězdy. (Viz 1. Mojž. 15, 5.)

23n. Pro Abrahama bylo to napsáno, aby se pochválila jeho víra, pro nás pak proto, bychom z příkladu jeho se učili, že také my budeme ospravedlněni, budeme-li věriti v Boha, jenž vzkřísil Ježíše, a tím i v Ježíše Krista.

²⁵ jenž byl vydán za hříchy naše a vstal pro ospravedlnění naše.

Užitky ospravedlnění.

**a) Pokoj s Bohem a naděje v život věčný.
5, 1—21.**

5, ¹ Jsouce tedy ospravedlnění z víry, máme pokoj s Bohem — skrze Pána našeho Ježíše Krista, ² skrze něhož jsme obdrželi věrou i přístup k té milosti, ve které stojíme, — a honosíme se nadějí ve slávu Boží. ³ A nejen to, nýbrž také se honosíme souženými vědouce, že soužení působí vytrvalost, ⁴ vytrvalost osvědčení se, osvědčení naději; ⁵ naděje však nezklame, neboť láska Boží vylita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého, kterýž nám byl dán. ⁶ Neboť proč zemřel Kristus za nás, když jsme byli ještě mdlí, v čas to příhodný, za bezbožné? ⁷ Vždyť sotva za spravedlivého kdo umírá; za dobrého totiž snad někdo se i odhodlá zemřít. ⁸ Bůh však ukazuje svou lásku k nám tím, že Kristus zemřel za nás, když jsme byli ještě hříšníky. ⁹ Mnohem spíše tedy nyní,

5, 1. »Skrze Ježíše Krista«, pro jeho zásluhy.

2. Ve slávu Boží; podle Vulgáty: ve slávu synů Božích.

5. Naděje křesťanská (v život věčný) nezklame. Neboť koho Bůh tak miluje, že svého Syna za něj obětoval a Ducha sv. mu dal, tomu neodepře zaslíbeného dědictví.

byvše ospravedlnění krví jeho, budeme uchováni skrze něho od hněvu (Božího).

¹⁰ Neboť jestli byvše v nelásce, byli jsme smířeni s Bohem smrtí Syna jeho, tím spíše byvše smířeni, budeme zachováni v životě jeho; ¹¹ a nejen to, nýbrž se i honosíme v Bohu skrze Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož nyní jsme došli smíření.

¹² Proto jako skrze jednoho člověka hřích přišel na tento svět a skrze hřích smrt, a (jako) tak na všechny lidi smrt přišla, poněvadž (v něm) všichni zhřešili... — ¹³ Až do zákona totiž hřích byl na svě-

10. Budeme zachováni v životě jeho (v. 10.), t. j. nyní, když vstav z mrtvých žije (i jako člověk) životem oslaveným.

12—21. Jako Adam jsa praotcem a zástupcem lidstva veškerého, přestoupením daného příkázání stal se původcem hříchů prvotního (dědičného) a jeho následků pro všechny, kteří řádem přirozeným (plozením) od něho pocházejí, tak Pán Ježíš jakožto druhý praotec a zástupce lidstva vykoupeního stal se vykupitelským dílem svým původcem milosti a ospravedlnění pro všechny, kteří z něho duchovně jsou znovuzrozeni (na křtu sv.).

12. Toto souvětí jest nedokončeno. Úplně znělo by takto: Jako skrze jednoho člověka (Adama) hřích (dědičný) přišel na tento svět (na všechny lidi) a skrze hřích smrt tělesná, tak skrze jednoho člověka (Bohočlověka Ježíše Krista) přišla spravedlnost (ospravedlnění) na ten svět a skrze ni život věčně blažený. (Srovn. v. 18—19.)

13n. Adam byl potrestán smrtí, poněvadž přestoupil příkázání, na jehož přestoupení byl stanoven trest smrti (slovy: V kterýkoli den bys z něho jedl, zemřeš). Od Adama však až do »zákona« mojíšského nebylo zákona Božího, který by stanovil trest smrti na některá přestoupení, a proto, ač také tehdy (do zákona mojíšského) byl hřích na světě (ač také tehdy lidé hřešili), hřích

tě, ale hřích se nepřičítal, poněvadž nebylo zákona. ¹⁴ Přece však smrt panovala od Adama až do Mojžíše, a (to) nad těmi, kteří nezhřešili přestoupením podobným (přestoupení) Adama, jenž jest předobrazem (Adama) příštího. ¹⁵ Avšak ne tak jest to s darem (z milosti), jako s proviněním; neboť jestli proviněním toho jednoho zemřelo jich mnoho, tím spíše milost Boží

ten nepřipočítal se jim jako provinění smrti hodné, takže ani pro ty lidi, kteří zahynuli při potopě a zkáze Sodomy, nebyla trestem za osobní hříchy jejich smrt, nýbrž způsob smrti. Přece však smrt panovala také tehdy nade všemi lidmi, takže umírali všichni, lidé to, kteří nehřešili jako Adam přestoupením zákona, na jehož přestoupení by stanoven byl trest smrti. Patrně tedy neumírali pro osobní hříchy své. I nezbyvá proto leč uznati, že zemřeli pro hřích přirozenosti, t. j. pro hřích Adamův, který obtíživ vinou lidskou přirozenost, dědictvím na ně přešel a kterým v Adamovi jakožto praotci a zástupci svém zhřešili všichni. — Adama nazývá předobrazem příštího Adama, t. j. Ježíše Krista, pro podobnost účinků jejich ve směru protivném.

15—17. Pán Ježíš (druhý Adam), jsa Bohem i člověkem, mnohem více prospěl a prospěti mohl vykupitelským dílem svým, než uškodil a uškoditi mohl svým pádem Adam (první), jsa pouhým člověkem. Uvaliti Adam na lidstvo hřích jeden, dědičný, Kristus však zasloužil odpuštění a ospravedlnění nejen od hříchu dědičného, nýbrž i ode všech osobních hříchů, kterých by se kdy lidé dopustili; Adam zavinil vládu smrti, Kristus však nejen překonal smrt, nýbrž i zasloužil a udělil panování v životě věčně blaženém všem, kteří milost od něho přijatou uchovají až do konce života časného. — Darem ve v. 15. jakož i pravým činem (spravedlností) ve v. 18. a poslušností ve v. 19. rozumí vykupitelské dílo Kristovo, neposlušností pak ve v. 19. Adamův pád. Praví, že jich zemřelo či smrti podrobena bylo mnoho. ve smyslu: všichni, a těch bylo mnoho.

a dar v milosti jednoho člověka, Ježíše Krista, přišly přehojně na mnohé.¹⁶ A ne tak jest to s darem, jako (se stalo) skrze jednoho provinivšího se; soud totiž (vedl) z jednoho provinění k odsouzení, milodar však (vede) z mnoha provinění k ospravedlnění.¹⁷ Neboť jestli proviněním jednoho smrt kralovala skrze toho jednoho, mnohem spíše ti, kteří dostávají hojnost milosti a daru ospravedlnění, budou kralovati v životě věčném skrze jednoho, Ježíše Krista.¹⁸ Nuže, jako s proviněním jednoho (došlo) na všechny lidi k odsouzení, tak i pravým činem jednoho (dochází) na všechny lidi k ospravedlnění životodárnému.¹⁹ Neboť jako neposlušností jednoho člověka stalo se jich hříšnými mnoho, tak i poslušností jednoho stane se jich spravedlivými mnoho.²⁰ Zákon pak přistoupil vedle toho, aby se rozhojnilo provinění; kde však se rozhojnil hřích, (tam) rozhojnila se nad míru milost,²¹ aby jako

18n. Vrací se k porovnání, které započal ve v. 12., a provádí je.

20n. Poněvadž ve 13. v. pravil, že hřích trval až do zákona (možjíšského), poučuje nyní o tom, co se stalo v době zákona. Hřích v té době nepřestal, nýbrž rozhojnil se; neboť zákon možjíšský přistoupil či dán byl, nikoliv aby hřích shladil, nýbrž aby dáváje svými příkazy a zákazy podnět ku přestupování, hřích rozhojnil a tím nejen přiváděl k vědomí, jak slabá a porušená jest lidská přirozenost, a jak velice jest potřebí Vykupitele, nýbrž i aby budil tužbu po Vykupiteli a tak připravoval na něho.

hřích kraloval ve smrti, tak i milost kralovala skrze spravedlnost k životu věčnému skrze Ježíše Krista, Pána našeho.

**b) Druhý užitek ospravedlnění
jest osvobození od poroby hříchu.
6, 1—23.**

6, ¹ Co tedy řekneme? Máme snad zůstávat ve hříchu, aby se milost rozhojnila? ² Nikoliv. My, kteří jsme zemřeli hříchu, kterak ještě budeme v něm žít? ³ Aneb

6, 1—14. Sv. Pavel učí, že na křtu sv. člověk vchází v tak úzké spojení s Kristem umírajícím a z mrtvých vstávajícím, že také umírá s ním vzhledem k hříchu a vstává k životu novému, spravedlivému.

3—5. V prvních dobách křesťanských totiž udílel se křest trojím ponořováním do vody a vynořováním z ní. Kony těmi naznačovaly se dva hlavní účinky křtu, totiž odpuštění hříchů (prvotního i jiných) a trestů čili usmrcení neb ukřižování starého člověka našeho (ponořením), a znovuzrození k životu milosti čili vzkříšení člověka nového (vynořením). Poněvadž však tyto účinky křtu sv. spočívají na obětní smrti a vzkříšení Ježíše Krista, pokládaly se ony kony (ponoření a vynoření) též za symboly či obrazy Kristovy smrti a jeho vzkříšení. Vzhledem k tomu sv. Pavel praví, že všichni, kteří byli pokřtěni v Krista (křtem zasvěcení k službě Kristově), byli pokřtěni ve smrt Kristovu (v. 3.), pohřbeni s ním skrze křest ve smrt Kristovu (v. 4.), vštípeni v něj co do podobnosti jeho (v. 5.), t. j. v tak úzké spojení vešli s Kristem pro hříchy lidstva umírajícím i pohřbeným a tedy i z mrtvých vstalým, že jako by s ním byli srostli v jedno, spolu s ním zemřeli duchovně, vzhledem k hříchu, a to k tomu konci, aby s ním také vstali k životu novému slávou Otcovou, t. j. slavným činem Boha Otce.

nevíte-li, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrt jsme byli pokřtěni? ⁴ Byli jsme tedy pohřbeni s ním skrze křest ve smrt, abychom tak, jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slávou Otcovou, i my vedli život nový. ⁵ Neboť jestliže jsme byli vštípeni v něj co do podobnosti smrti jeho, zajisté i co do vzkříšení (budeme v něj vštípeni). ⁶ Vždyť víme, že starý člověk náš byl spolu (s ním) ukřižován, aby zničeno bylo tělo hříchu, (a to k tomu konci), bychom nesloužili již hříchu. ⁷ Neboť kdo zemřel, jest sproštěn od hříchu. ⁸ Jestliže však jsme zemřeli s Kristem, věříme, že také živi budeme s ním; ⁹ vždyť víme, že Kristus vstav z mrtvých již neumírá, smrt nad ním již nepanuje. ¹⁰ Neboť že zemřel, zemřel pro hřích jednou, že však žije, žije pro Boha. ¹¹ Tak i vy mějte za to, že jste mrtvi pro hřích, živi však pro Boha v Kristu Ježíši, Pánu našem. ¹² Nekraluj tedy již hřích ve smrtelném těle vašem, tak abyste poslou-

6. Aby zničeno bylo tělo hříchu, čili aby tělo jejich (a každého člověka pokřtěného) bylo vybaveno z moci (poroby) žádostivosti nezřízené.

7. Jako ten, kdo umřel smrtí tělesnou, osvobozen jest od závazků a obtíží, které snad se proviniv měl před soudem lidským, tak i ten, kdo na křtu sv. zemřel duchovně, osvobozen jest od obtíží a moci hříchu čili zlé žádostivosti, takže silen jsa pomocí božskou, hnutí její překonati může i má.

8. Živi budeme s ním, t. životem milosti posvěcující zde na zemi i životem věčně blaženým na nebi.

chali žádostí jeho, ¹³ ani nedávejte údů svých hříchu za nástroj nepravosti, nýbrž oddejte se Bohu jako takoví, kteří (vstavše) z mrtvých jsou živi, a své údy (oddejte) Bohu za nástroj spravedlnosti. ¹⁴ Vždyť hřích nebude panovati nad vámi, neboť nejste pod zákonem, nýbrž pod milostí.

¹⁵ Co tedy? Smíme snad hřešiti, poněvadž nejsme pod zákonem, nýbrž pod milostí? Nikoliv. ¹⁶ Nevíte-li, že jste služebníky toho, komu se oddáváte za služebníky ku poslušnosti (toho), koho posloucháte, buďto (služebníky) hříchu k smrti, aneb (služebníky) poslušnosti ke spravedlnosti? ¹⁷ Ale díky Bohu, že byvše služebníky hříchu, uposlechli jste ze srdce toho vzoru učení, ve který jste byli uvedeni, ¹⁸ byvše pak osvobozeni od hříchu, učinění jste služebníky spravedlnosti. ¹⁹ Lidskou věc to pravím pro slabost těla vašeho; neboť jako jste dávali údy své ve službu nečistotě a nepravosti k nepravosti, tak nyní dejte údy své ve službu spravedlnosti k posvě-

14. H ř í c h, t. j. žádostivost zlá nebude míti nad vámi moci takové, abyste jí nemohli odolati, neboť nejste již pod zákonem mojžíšským, který sice obsahoval četné příkazy a zákazy, ale svým zřízením nepodával pomoci potřebné k jeho zachovávaní, nýbrž jste pod milostí, t. j. pod evangeliem čili zákonem Kristovým, který nejen ukládá povinnosti, nýbrž poskytuje i pomoc nadpřirozenou k tomu, abyste je plniti mohli.

19. L í d s k o u v ě c, přiměřenou lidským silám.

cení; ²⁰ neboť když jste byli služebníky hříchu, byli jste svobodni proti spravedlnosti. ²¹ Nuže, který užitek měli jste tehdy? Věci, za které se nyní stydíte; neboť konec těch věcí jest smrt. ²² Nyní však byvše osvobozeni od hříchu, ale učinění služebníky Božími, máte za užitek svůj posvěcení, za konec pak život věčný; ²³ neboť odplata hříchu jest smrt, milodar Boží však (jest) život věčný v Kristu Ježíši, Pánu našem.

**c) Třetím užitek ospravedlnění
jest osvobození od mojžíšského zákona.*)
7, 1—25.**

7, ¹ Aneb nevíte-li bratří, — mluvím k těm, kteří zákon znají, — že zákon pa-

20. Byli jste svobodni proti spravedlnosti, t. j. nebyli jste podrobni spravedlnosti, nijak jste nesloužili jí, nýbrž hříchu (zlé žádostivosti), proto nyní jsou podrobni (služebníky) spravedlnosti a svobodni proti hříchu, neslužte nijak hříchu, nýbrž spravedlnosti.

7, *) Osvobozením od zákona (totiž mojžíšského) míní osvobození od toho stavu, ve kterém zákon četnými příkazy a zákazy svými pouze p a n o v a l nad svými podřízenými, avšak sám o sobě nedával jim síly ani pomoci, aby předpisy ty konali a hříchu ochrániti se mohli.

1—4. Zákon (mojžíšský) panuje pouze nad živými (v. 1). Křesťané však na křtu sv. zemřeli podle starého člověka svého (4a). Nad nimi tedy zákon (mojžíšský) již nepanuje (4b). Že však zákon mojžíšský panuje pouze nad živými, dokazuje ve v. 2—3 ze zákona manželského, který byl již v ráji stanoven a od Krista znovu potvrzen i prohlášen, a podle něhož byla žena připoutána k muži pouze na čas jeho života, takže po jeho smrti jsouc uvol-

nuje nad člověkem, pokud žije? ² Neboť žena provdaná připoutána jest zákonem k muži, pokud jest živ; zemře-li muž (její), jest rozvázána od zákona o muži. ³ Proto za života mužova bude slouti cizoložnicí, oddá-li se muži jinému; zemře-li však muž její, jest svobodna od zákona (o muži), takže nebude cizoložnicí, oddá-li se muži jinému. ⁴ Tak i vy, bratři moji, byli jste usmrceni zákonu skrze tělo Kristovo, abyste se oddali jinému, tomu, jenž vstal z mrtvých, abychom přinášeli užitek Bohu. ⁵ Neboť když jsme byli v těle, působily v údech našich žádosti k hříchům (vzbuzené) skrze zákon, aby přinášely užitek smrti; ⁶ nyní však jsme svobodni od zákona odumřevše tomu (stavu), ve kterém jsme byli drženi, takže sloužíme v novotě ducha, a ne ve starobylosti litery.

něna, mohla se provdati za jiného. Při tom pojímá věc tak, že zemře-li muž, spolu s ním i žena jeho umírá duchovně, vzhledem k řečenému zákonu, t. j. potud, pokud jest ženou (manželkou).

5. když jsme byli v těle, t. j. ve stavu člověka starého, prvotním hříchem stíženého. — **Žádosti k hříchům** byly zákonem buzeny potud, pokud, jak Pavel sám níže dává najevo, zákon mojžíšský četnými příkazy a zákazy svými stával se příležitostí neb podnětem k hříchu, ježto člověk snadno nakloní se k věcem zakázaným. — **Ab**y přinášely užitek smrti, t. j. abychom konali skutky, za něž odplatou jest smrt věčná.

6. **V novotě ducha**, t. j. v novém stavu, totiž ve stavu milosti Ducha sv., která nám byla dána na křtu sv. **Ve starobylosti litery**, t. j. v onom stavu starém, ve kterém jsme byli pod zákonem mojžíšským.

⁷ Co tedy řekneme? Jest zákon hříšný? Nikoliv. Ale hříchu jsem nepoznal, leč skrze zákon; neboť o žádostivosti bych nevěděl, kdyby zákon nepravil: »N e p o - ž á d á š.« ⁸ Hřích však vzav podnět skrze přikázání, způsobil ve mně veškerou žádost; neboť bez zákona hřích jest mrtev. ⁹ Já pak jsem žil kdysi bez zákona; když však přišlo přikázání, hřích ožil, ¹⁰ ale já jsem zemřel, a tak se shledalo, že přiká-

7—12. Ačkoliv zákon ten jest sám o sobě dobrý a do hříchu neuvádí přímo, přece člověku prvotním hříchem porušenému stal se příležitostí neb podnětem k hříchu, a to tím, že svými příkazy a zákazy nejen vede ku poznání toho, co jest hříchem, nýbrž i budí zlou žádostivost lnoucí k věcem zakázaným, avšak sám o sobě nedává potřebné pomoci k tomu, aby žádostivost zlá mohla se překonati a všechny předpisy mohly se plnit.

8. H ř í c h, t. j. žádostivost zlá vzavši příležitost z přikázání, které zakazuje věci nepravé (nepožádáš), způsobil, že ve mně (i v jiných) skutečně povstaly žádosti věcí zakázaných. — B e z z á k o - n a h ř í c h j e s t m r t e v, t. j. pokud není zákona pro člověka, buď že vůbec nebyl dán aneb že ho člověk bez své viny nepoznal (nedospěl ještě k užívání rozumu), h ř í c h, t. j. žádostivost zlá jako by mrtva byla, nejeví v něm působivosti; neboť i když budí v něm žádosti po věcech nepravých, nepředstavuje mu věci těch jako zakázané, a proto žádosti po nich vzbuzené nejen nebývají mocné a prudké, nýbrž ani nejsou hříšné.

9n. Pokud jsem (já i jiní) nedospěl k užívání rozumu, byl jsem bez zákona, t. j. zákon pro mne neplatil, a proto i když jsem učinil něco, co bylo proti zákonu, žil jsem duchovně, t. j. neměl jsem hříchu osobního. Když však přišel k užívání rozumu zákon jsem poznal, přikázání přišlo (platilo i pro mne), žádostivost zlá ožila, se probudila, a já zemřel duchovně či měl jsem hřích, když svoliv k zlé žádostivosti, učinil jsem něco proti zákonu.

zání, které (bylo dáno) k životu, jest mi k smrti. ¹¹ Hřích totiž vzav podnět skrze přikázání, podvedl mě a usmrtil skrze ně. ¹² A tak zajisté zákon jest svatý, i přikázání jest svaté a spravedlivé a dobré.

¹³ Tedy-li to, co dobré jest, mně stalo se smrtí? Nikoliv. Avšak hřích, aby se ukázal hříchem, působil mi skrze to dobré smrt, aby nadmíru hříšným stal se hřích skrze přikázání. ¹⁴ Víme zajisté, že zákon jest duchovní, ale já jsem tělesný, zaprodaný hříchu; ¹⁵ neboť tomu, co dělám, nerozumím; vždyť nekonám to, co chci, nýbrž to činím, čeho nenávidím. ¹⁶ Činím-li

11. Poněvadž věci zakázané zdají se člověku býti příjemnějšími, hřích, t. j. žádostivost zlá vzala z přikázání nepožadovati jich podnět, aby své síly projevila, se probudila; byvši však probuzena, pozvedla ho planou nadějí ve štěstí a blaho, ježto věci zakázané představovala jako příjemnější a prospěšnější a odvrátivši ho tak od cesty zákona, vedoucí ku pravému životu a k pravé blaženosti, přivedla, svolil-li, ke hříchu, k duchovní smrti.

13. Není to zákon (mojžíšský), který přivádí k smrti věčné, nýbrž zlá žádostivost, která zneužívajíc zákona, pobádá člověka k tomu, aby žádal a jednal proti zákonu a tak hřeše připravil si věčnou smrt; Bůh pak připouští jí to, aby se ukázala takovou, jakou vskutku jest, totiž zlou, čelící proti vůli Boží.

14. Zákon (mojžíšský) nazývá duchovním proto, že jest svatý a dobrý. Sebe pak a vůbec židy, jak byli neb jsou pod zákonem mojžíšským, nazývá tělesnými a zaprodanými hříchu (zlé žádostivosti), poněvadž jsouce ještě bez milosti posvěcující, byli poddáni tělu a ovládnáni zlou žádostivostí, souhlasíce snadno s tím, čeho žádalo tělo (smyslnost) a žádostivost zlá.

15. Slova dobré a zlé chybějice ve všech ru-

však to, čeho nechci, souhlasím se zákonem, že jest dobrý. ¹⁷ I nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně. ¹⁸ Vím totiž, že ve mně, totiž v mém těle, nepřebývá dobré, neboť chtění jest při mně, konání dobra však nikoliv; ¹⁹ vždyť nečiním to dobré, které chci, nýbrž konám to zlé, kterého nechci. ²⁰ Činím-li však právě to, čeho nechci, nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně. ²¹ Shledávám tedy v sobě pravidlo, že když chci činiti dobré, jest při mně zlé. ²² Libuji si totiž v zákoně Božím podle člověka vnitřního, ²³ ale vidím jiný zákon v údech svých, který bojuje proti zákonu mysli mé a jímá mě pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých. ²⁴ Já nešťastný člověk! Kdo mě vysvobodí z těla smrti této? ²⁵ Díky Bohu skrze Ježíše Krista, Pána našeho!

kopisech řeckých a v některých latinských, nejsou původní, nýbrž dostala se sem z v. 19.

17. ten hřích, t. j. ta žádostivost zlá.

22n. podle člověka vnitřního, t. j. po stránce mojí vyšší, duševní, rozumové. Ačkoli však libuje si v zákoně Božím, mojíšském po vyšší, rozumové stránce své, přece když přichází k činu, nečinívá toho, co velí zákon, a to proto, poněvadž, jak ze zkušenosti poznal, v údech jeho, v jeho nižší smyslné stránce, jest zákon jiný, odlišný, totiž žádostivost zlá, která bojuje proti zákonu mysli jeho, proti zákonu Božímu s takovou silou, že si člověka toho (neobrozeného) podrobuje, strhuje k tomu, aby nečinil, čeho žádá zákon Boží, nýbrž čeho žádá ona, a tak aby zhřešil.

24. z těla smrti této, t. j. z toho stavu, ve kterém smyslnost a žádostivost zlá mě ovládá.

Nuže tedy, já sám myslí sloužím zákonu Božímu, tělem však zákonu hříchu.

**d) Čtvrtý užitek ospravedlnění
jest blaženost člověka v Kristu znovu
zrozeného.*) 8, 1—39.**

8, ¹ Žádného tedy zavržení není již pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši [kteří nežijí podle těla]. ² Neboť zákon ducha oživujícího osvobodil mě v Kristu Ježíši od zákona hříchu a smrti. ³ Co totiž nemožno bylo zákonu, poněvadž byl slabý skrze tělo, (to způsobil) Bůh: poslav Syna svého v podobě těla hříchu a pro hřích, odsoudil ten hřích na těle (jeho), ⁴ aby ustanovení zákona naplnila se v nás jakožto těch,

8, *) Člověk ospravedlněný milostí Boží bývá nejen osvobozen od nadvlády smyslnosti a smrti a uschopněn konati spravedlnost či předpisy zákona (v. 1 až 11), nýbrž i za dítko Boží přijat a právem na život věčný obdařen (v. 12—17) a spolu posilován, aby všelike strasti překonati mohl (v. 18—39).

1n. Není nic zavržení hodného při těch, kteří na křtu sv. byli v Kristu znovuzrozeni, poněvadž od té nadvlády, kterou nad nimi měla zlá žádostivost, osvobodil je »z á k o n d u c h a«, t. j. moc Ducha sv., jenž na křtu sv. uděluje nový, nadpřirozený život.

3n. Kristus přišel na svět v p o d o b ě (v podobě) t ě l a h ř í c h u, poněvadž přijal sice pravou přirozenost lidskou, avšak bez hříchu prvotního. Rozumíť zde tělem hříchu lidskou přirozenost (prvotním) hříchem porušenou. Odsoudil ten hřích na těle jeho, t. j. Kristovou smrtí na kříži zkazil sílu a nadvládu zlé žádostivosti, a to k tomu konci, abychom ustanovení a předpisy zákona Božího mohli s pomocí Boží konati náležitě.

kteří nežijeme podle těla, nýbrž podle ducha. ⁵ Neboť ti, kteří jsou podle těla, obmýšlejí věci tělesné, ti však, kteří jsou podle ducha, (obmýšlejí) věci duchovní. ⁶ Smýšlení těla totiž jest smrt, smýšlení ducha však život a pokoj, ⁷ (to proto), poněvadž smýšlení těla jest nepřítelem Bohu, neboť nepoddává se zákonu Božímu, ba ani (poddati se) nemůže, ⁸ a ti, kteří jsou v těle, nemohou se líbiti Bohu. ⁹ Vy však nejste v těle, nýbrž v duchu, ač-li Duch Boží přebývá ve vás; jestliže však někdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho. ¹⁰ Ale je-li Kristus ve vás, tělo sice jest mrtvé pro hřích, duch však žije pro ospravedlnění. ¹¹ A přebývá-li ve vás Duch toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše, zajisté ten, jenž vzkřísil Krista Ježíše, oživí také smrtelná těla vaše pro svého Ducha, jenž přebývá ve vás.

¹² Nuže bratři, jsme povinni nikoli tělu,

9—11. Nejste v těle, t. j. v onom stavu, ve kterém zlá žádostivost panuje, nýbrž v duchu, t. j. ve stavu, ve kterém panuje duch osvícený milostí Boží, ačli Duch Boží přebývá ve vás, čili ačli jste těžkým hříchem milosti Boží neztratili. — Ducha sv. nazývá ve v. 9. i Duchem Božím (Boha Otce) i Duchem Kristovým, poněvadž vychází od Otce i od Syna.

10. tělo jest sice mrtvé, t. j. smrtelné pro hřích prvotní, duch (duše) však žije život milosti pro ospravedlnění, kterým byl převeden ze stavu hřichu do stavu milosti.

12. Na konci tohoto verše sluší v mysli doplniti slova »n ý b r ž d u c h u, a b y c h o m p o d l e d u c h a ž í l í.«

abychom podle těla žili. ¹³ Neboť žijete-li podle těla, zemřete; jestli však duchem kony těla umrtvujete, budete žítí. ¹⁴ Vždyť všichni ti, kteří se dávají vésti Duchem Božím, jsou synové Boží. ¹⁵ Neboť nepřijali jste ducha služebnosti, abyste se zase strachovali, nýbrž přijali jste ducha synovství, ve kterém voláme: »Abba, Otče!« ¹⁶ Ano, i Duch vydává svědectví s duchem naším, že jsme dítkami Božími. ¹⁷ Jsme-li však dítkami, (jsme) i dědici: dědici Božími a spoludědici Kristovými, ač-li spolu s ním trpíme, abychom s ním i oslaveni byli.

¹⁸ Myslím totiž, že utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se zjeví na nás. ¹⁹ Vždyť i tvorstvo

14—16. Obdrželi s ospravedlněním od Ducha sv. nikoli ducha služebnosti, aby sloužili Bohu zase s bázní otrockou, nýbrž ducha čili dar synovství Božího, kterým jsouce naplnění, Boha svým Otcem nazývají. Neboť jestli darem tím naplnění volají k Bohu ve svém duchu »Otče«, vydává tím již duch jejich svědectví, že jsou dítkami Božími. A že to svědectví jest správné, patrně z toho, že je s ním spolu vydává i Duch sv., potud totiž, pokud je oním darem synovství či dětinné lásky pobádá, aby k Bohu volali »Otče«.

19—30. dokazuje čtyřmi důvody, že ospravedlněným (vytrvají-li v dobrém) dostane se věčné oslavy zcela jistě, a to a) z toho, že veškeré tvorstvo nerozumné touží po vysvobození z nynějšího stavu svého, jakožto stavu násilného a otrockého, ale tužba ta vyplnit se nemůže, leč oslavení budou synové Boží (v. 19—22); b) z toho, že my sami (ospravedlnění) chováme tužby po věčné oslavě a naději, že se jí nám dostane; neboť tužba a naděje ta, byvši vštípena od Ducha sv., nemůže zůstat ne-

očekává s toužebností zjevení synů Božích.²⁰ Neboť marnosti bylo poddáno tvorstvo, nikoli dobrovolně, nýbrž pro toho, jenž je poddal s nadějí,²¹ že i to tvorstvo bude osvobozeno od poroby porušení ve svobodu slávy synů Božích.²² Víme zajisté, že veškeré tvorstvo spolu stená

vyplněna (v. 23—25); c) z přispění Ducha sv., jenž spravedlivé pobádá, aby za oslavu věčnou prosili, a tu prosbu podporuje svojí přimluvou, jež oslyšena býti nemůže (v. 26—27); d) z tužby samého Boha (Otce), který má péči o ty, kteří ho milují, a v té péči jistě je přivede k věčné oslavě (v. 28—30).

19. zjevení synů Božích, t. j. tu dobu, ve které spravedliví obdrží plnou oslavu svoji (i co do těla) a všem jakožto synové Boží se zjeví.

20n. Marností rozumí marné, mnohdy i nekalé a nedůstojné snahy člověka; jim bylo tvorstvo nerozumné poddáno, t. j. nuceno sloužiti jim, pokud totiž člověk zneužíval a zneužívá jich při oněch snahách svých; bylo jim poddáno nedobrovolně, pokud totiž se přiči přirozenosti každého tvora, aby se ho užívalo k účelům nesrovnávacím se s těmi, pro něž byl stvořen. Přece však poddáno bylo či sloužilo a slouží tvorstvo oněm snahám (marnosti), a to pro toho, jenž je poddal, t. j. pro Boha, či proto, že Bůh sám pro hřích člověka prvního ustanovil to dopustit, ale s nadějí (v. 21.), dav totiž naději či ustanovení, že svým časem (při vzkříšení) je osvobodí od té poroby mravního i fysického porušení, do kterého se dostalo pro hřích Adamův, a uvede je ve svobodu slávy synů Božích čili do stavu přiměřeného té slávě, ve které budou přijatí synové Boží, kdy zase užívatí se ho bude jenom k účelům, pro které bylo stvořeno, ke cti a chvále Boží a podle vůle Boží.

22. O kletbě, kterou Bůh pro hřích prvního člověka vyslovil nad zemí viz 1. Mojž. 3, 17—18; o budoucím osvobození a obnově přírody Skutk. ap. 3, 21; 2. Petr. 3, 12—13; Apokal. 21, 1—4.

a trpí bolest až dosud. ²³ A nejen ono, nýbrž i my, ač máme prvotiny Ducha, i my sami v sobě stenáme, očekávající synovství, (totiž) vykoupení těla svého. ²⁴ Neboť (jen) co do naděje byli jsme spaseni. Naděje však, kterou jest viděti, není naděje, neboť kterak má kdo naději v to, co vidí? ²⁵ Ale nadějeme-li se toho, čeho nevidíme, očekáváme to s trpělivostí. ²⁶ Podobně však i Duch spolu přispívá slabosti naší. Nevíme totiž, zač bychom měli se modlit, jak jest potřebí; ale Duch sám přimlouvá se za nás za všechny vzdechy nevyslovenými. ²⁷ Ten pak, jenž zpytuje srdce, ví, čeho Duch žádá, že (totiž) podle Boha se přimlouvá za věřící. ²⁸ Víme však,

23. Prvotiny Ducha, t. j. první dary Ducha sv. čili spása počáteční (spocívající v posvěcující milosti, v synovství Božím, v právu na věčnou blaženost). Po synovství, totiž po dokonalém čili po životě věčně blaženém nejen co do duše, nýbrž i co do těla, jehož by se nám dostalo dědictvím jakožto přijatým synům Božím.

24n. Že dokonalé synovství očekáváme, ukazuje z toho, že dosud nejsme spaseni co do věci čili co do skutečného požívání blaha věčného, nýbrž jen co do naděje, k pojmu naděje pak že patří, aby se vztahovala k věci budoucí; neboť jestli někdo již vidí a užívá té věci, o níž choval naději, nemá již naděje o té věci, nýbrž jest v jejím držení.

26. Duch sv. sám za své věrné se přimlouvá, t. j. k modlitbě je pobádá a prosby jejich řídí tak, aby se děly podle vůle Boží a došly vyslyšení, jakož i tím, že budí v nich zbožné a vroucí vzdechy, pocity »nevyslovené« čili tiché, jimž oni sami nerozumějí, nevědouce, k čemu čelí, jimž však rozumí Bůh, věda, k jakému účelu Duch sv. je byl vnukl.

že těm, kteří milují Boha, všechny věci pomáhají k dobrému, (jakožto) těm, kteří podle úradku (Božího) jsou povoláni.²⁹ Neboť ty, které předzvěděl, také předurčil (k tomu), aby byli připodobnění obrazu Syna jeho, aby on byl prvorozeným mezi mnoha bratry.³⁰ Ty pak, které předurčil, také povolal, a ty, které povolal, též ospravedlnil, ty však, které ospravedlnil, také oslavil.

³¹ Co tedy řekneme k tomu? Je-li Bůh pro nás, kdo proti nám? ³² Ten, jenž ani vlastního Syna neušetřil, nýbrž za nás všechny ho vydal, — kterak i s ním nedá nám všeho? ³³ Kdo bude žalovati na vyvolence Boží? Bůh jest to, jenž ospravedlňuje. ³⁴ Kdo jest, jenž by je odsoudil? Kristus Ježíš to jest, jenž za nás umřel, ano i z mrtvých vstal, jenž jest na pravici Boží, jenž se též přimlouvá za nás. ³⁵ Kdo (tedy) nás odloučí od lásky Kristovy? Soužení-li nebo úzkost nebo hlad nebo na-

29. t. j. ty, o nichž Bůh od věčnosti věděl a ví, že vytrvají v povolání k pravé víře a v činné lásce k Bohu až do smrti, ty předurčil k tomu, aby jednou — po svém vzkříšení — měli také tělo oslavené, jako je má oslavené Pán Ježíš od svého vzkříšení, a chtěl to tak proto, aby Pán Ježíš nebyl sám, který by také podle člověčenství požíval blaha věčného, nýbrž s ním též mnoho jiných.

31—39. Apoštol zakončuje poddíl druhý (o účincích ospravedlnění) poučením, že ospravedlnění nemají se čeho báti, nýbrž vše doufati; neboť spása jejich spočívá na lásce Boha Otce i Ježíše Krista k nim, od které nic nemůže jich odloučiti.

hota nebo nebezpečenství nebo pronásledování nebo meč? — ³⁶ Tak jest psáno: »Neboť pro tebe jsme na smrt vydávání po celý den; pokládání jsme za ovce na zabití —.«

³⁷ Ale v tom všem vítězíme úplně skrze toho, jenž si nás zamiloval. ³⁸ Neboť jsem přesvědčen, že ani smrt ani život, ani andělé ani knížata ani mocnosti, ani věci přítomné ani budoucí, ani síla ³⁹ ani výška ani hloubka, ani které stvoření jiné nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.

Nynější vyloučení Israelitů ze spásy neodporuje daným zaslíbením. 9, 1—29.

9, ¹ Pravdu pravím v Kristu, nelžu, a spolu se mnou moje svědomí vydává svědectví v Duchu svatém, ² že mám zármutek veliký a ustavičnou bolest v srdci mém. ³ Vždyť bych si přál, abych já sám byl zavržen od Krista pro své bratry, mé příbuzné podle těla. ⁴ Vždyť to jsou Israelité,

9, 1—5. Jako úvodem k této části apoštol vyjadřuje velikou bolest nad nevěrou židů i vroucí tužbu po jejich spáse, uznáváje zároveň jejich přednosti a výsady.

3. Tak velice miluje své soukmenovce, židy, že by byl hotov býti pro ně zavržen (odloučen) od Krista, kdyby tím přivedl je ke spáse, a kdyby to bylo možno tak, aby sice byl odloučen od slávy Kristovy, od požívání věčné blaženosti, ne však od lásky Kristovy. (Srovn. 2, 17—3, 5; 8, 35—39.)

4n. Mají čestné jméno Israelité, jakožto jméno po praotci Jakubovi, jenž je obdržel od samého

jejich jest synovství a sláva a úmluva i zákonodárství a bohoslužba a zaslíbení;
⁵ jejich jsou otcové a z nich jest Kristus podle těla, jenž jest nade všechno, Bůh velebený na věky. Amen.

⁶ Tím však nepravím, že by zmařeno bylo slovo Boží. Neboť ne všichni ti jsou Israelité (praví), kteří pocházejí od Israele; ⁷ aniž proto, že jsou potomstvem Abra-

Boha; mají s y n o v s t v í, pokud totiž národ israelský nazývá se prvorozeným synem Božím (2. Mojž. 4, 22); mají s l á v u, t. j. sloup oblakový a oblak světlý nad archou úmluvy, jimiž Bůh dával u nich najevo svou přítomnost, též ú m l u v u, kterou Bůh učinil s Abrahamem a nato s Isákem a Jakubem opakoval a později prostřednictvím Mojžíšovým s celým národem obnovil, z á k o n na Sinaji slavnostně daný skrze Mojžíše, b o h o s l u ž b u Bohem samým stanovenou, o t c e, t. j. patriarchy, kteří vynikali ctnostmi a obdrželi veliká zaslíbení (mesiášská) pro sebe i své potomky, a přednost největší, že totiž z nich naroditi se měl a se narodil V y k u p i t e l, J e ž í š K r i s t u s.

6—13. Ačkoli veliká část Israelitů zůstavši v nevěře, vyloučila se od spásy zaslíbené, nezůstala proto nevyplněna zaslíbení mesiášská daná Abrahamovi a jeho potomstvu. Neboť pravými Israelity, pravými dítkami (syny) Abrahamovými, na něž zaslíbení ona se vztahují, nejsou ti, kteří toliko podle těla pocházejí od Israele (Jakuba) a Abrahama, nýbrž ti, kteří věrou se podobají Abrahamovi (Gal. 3, 7), takže právě synovství Abrahamovo, k němuž ona zaslíbení se vztahují, nespočívá na tělesném původě od Abrahama, nýbrž na milosti Boží. Patrně to již ze života Abrahamova a Isákova. Mělť Abraham mimo Isáka (ze Sary) také syna Ismaele z Hagar a šest synů z Ketury, a přece dědicem zaslíbení jemu daných stal se podle vůle Boží pouze Isák, a ačkoli Esau a Jakub byli dítkami týchž rodičů, a to blíženci, přece pouze jeden z nich, mladší Jakub, stal se dědicem zaslíbení.

7. Viz 1. Mojž. 2, 11. — 8. Srovn. Gal. 4, 23, 28.

hamovým, jsou všichni dítkami, nýbrž »v Isákovi bude tobě nazváno potomstvo.«⁸ To jest: nikoliv ti jsou dítkami Božími, kteří jsou dítkami podle těla, nýbrž ti se počítají ku potomstvu, kteří jsou dítkami podle zaslíbení.⁹ Slovo zaslíbené jest totiž toto: »O t o m t o č a s e (za rok) p ř i j d u (zase), a S á r a b u d e m í t i s y n a.«¹⁰ A netoliko ona (dostala zaslíbení), nýbrž i Rebeka, počavši (dva syny) z jednoho (muže), z Isáka, otce našeho.¹¹ Neboť když se ještě nenarodili, aniž co dobrého nebo špatného učinili, — aby (v platnosti) zůstával úrdek Boží o vyvolení nikoli ze skutků, nýbrž z toho, jenž povolává, —¹² bylo jí řečeno: »S t a r š í b u d e s l o u ž i t i m l a d š í m u,«¹³ jak jest psáno: »J a k o b a j s e m s i z a m i l o v a l, E s a u a v n e n á v i s t j s e m p o j a l.«

¹⁴ Co tedy řekneme? Jest u Boha ne-

9. Viz 1. Mojž. 18, 10.

12. Viz 1. Mojž. 25, 23. Slova »jsem si zamiloval« a »v nenávist jsem pojal« ve smyslu »méně jsem miloval« řečena jsou o vnějších projevech božské dobrotivosti a lásky, pokud totiž Bůh Jakuba (beze všech zásluh jeho) vyvolil za praotce národa, z něhož by vyšel Vykupitel, a pokud jak jemu, tak jeho potomstvu zvláštní dobrodiní prokazoval. Esauovi však a jeho potomstvu takových dobrodiní nečinil; nijak však nevyjadřují zde vnitřního zalíbení, vnitřní milosti neb nemilosti Boží, tím méně vyslovují se o jejich spáse věčné.

13. Viz Mal. 1, 2—3.

14—18. Aby z toho, že Bůh jedny vyvolil a povolal k pravé víře, jiných nikoli, nemohl nikdo sou-

spravedlnost? Nikoli. ¹⁵ Neboť řekl Mojžíšovi: »Smiluji se nad tím, nad kým se chci smilovati, a slituji se nad tím, nad kým se chci slitovati.« ¹⁶ Nezáleží tedy na tom, kdo chce, ani na tom, kdo běží, nýbrž na Bohu, jenž se smilovává. ¹⁷ Neboť Písmo sv. praví faraonovi: »Právě k tomu jsem tě vzbudil, abych ukázal na tobě svou moc, a aby se rozhlásilo jméno mé po veškeré zemi.« ¹⁸ Nuže nad kým chce, se smilovává, a koho chce, zatvrzuje. ¹⁹ Řekneš mi tedy: »Proč ještě si stěžuje? Neboť kdo odolá vůli jeho?« ²⁰ Ó člověče, ano ty, kdo jsi, jenž odmlouváš Bohu? Řekne-liž výrobek výrobcí: »Proč jsi mne udělal takto?« ²¹ Aneb nemá-li hrnčíř moci nad hlinou, aby z téhož truple udělal nádobu jednu k ozdobě, jinou k nezdobě? ²² Jestliže

dití právem, že Bůh jest nespravedliv, poučuje a výpověďmi Písma sv. potvrzuje, že Bůh v udělování i v odpírání darů svých jest zcela svoboden, takže nikomu nekřivdí, dá-li jednomu milost svou, jinému nikoliv, a to ani tehdy, když z odepření darů povstává u člověka zatvrzení.

15. Viz 2. Mojž. 33, 19.

17. Viz 2. Mojž. 9, 16.

18. Koho chce, zatvrzuje odepřením větších milostí tomu, kdo nedbá neb odmítá stále ty, které mu již udělil.

22n. Nádob y h ně v u, t. j. hříšníky. Této větě chybí závěť; doplniti dalo by se na konci v. 23. takto: zdali může obviňován býti z nespravedlnosti? Jestli Bůh přes to, že chce ukázati trestající spravedlnost svou, snášel a snáší hříšníky.... a jestli, aby ukázal (chtěje ukázati) bohatství své

však Bůh přes to, že chce ukázati hněv a v známost uvésti svoji moc, snášel u veliké shovívavosti nádoby hněvu způsobilé k zahynutí, ²³ aby ukázal bohatství své slávy na nádobách milosrdenství, které připravil ke slávě? — ²⁴ Jako takové povolal i nás nejen ze židů, nýbrž i z pohanů, ²⁵ jak dí v Oseáši: »Nazvu lidem svým toho, jenž nebyl mým lidem, a milou tu, která byla nemilá, [a milosrdenství došlo tu, která nedošla milosrdenství;] ²⁶ a na tom místě, na kterém jim bylo řečeno: „Vy nejste lid můj,“ tam budou nazváni syny Boha živého.« ²⁷ Isaiáš pak volá nad Israelem: »Byť byl počet synů israelských jako písek mořský, zbytek (toliko)

slávy čili nesmírné milosrdenství své na nádobách milosrdenství (na těch, na nichž chce ukázati milosrdenství své), t. j. na těch, které připravil ke své slávě, některé vyvolil k víře pravé a povolal k ní nás nejen ze židů, nýbrž i z pohanů, může-liž proto viněn býti z nespravedlnosti?

25n. Viz Os. 2, 23—24 a Os. 1, 10. Prorok předpovídá tuto, že také pohané budou povoláni do království mesiášského. Slova »a milosrdenství — milosrdenství« chybějí v textě řeckém, jsouce pouze jiným překladem neb výkladem slov předchozích.

27n. Viz Is. 10, 22—23. Proroctvím tímto, jakož i následujícím ve v. 29. (z Is. 1, 9) předpovídá prorok ve smyslu předobrazném, že veliká část židů ke spáse zaslíbené nepřijde. Ve smyslu literárním týkají se slova Isaiášova porážky, která byla jim za Ezechiáše způsobena od Sancheriba, krále assyrského.

bude spasen, ²⁸ neboť slovo (hrozebne) vykoná a ukrátí ve spravedlnosti; slovo totiž ukrácené učiní Hospodin na zemi.«
²⁹ A jak předpověděl Isaiáš: »Kdyby Hospodin zástupů nebyl nám ponechal (něco) potomstva, byli bychom se stali jako Sodoma a Gomoře byli bychom připodobnění.«

Židé sami svojí vinou připravili se o spásu mesiášskou. 9, 30—10, 21.

³⁰ Co tedy řekneme? To, že pohané, kteří spravedlnosti nehledali, spravedlnosti dosáhli, spravedlnosti totiž, která jest z víry, ³¹ Israelité však, kteří hledali zákona spravedlnosti, k zákonu spravedlnosti nepřišli. ³² Proč? Poněvadž (hledali jí dojíti) ne z víry, nýbrž jako ze skutků; narazili (zajisté) na kámen úrazu, ³³ jak jest psáno: »Hle, kladu na Sioně

28. V krátkosti vykoná hrozbu, kterou byl učinil.

30—33. Veliká část židů přes úsilí své nedošla zaslíbení mesiášských, poněvadž usilovali dojíti ospravedlnění nikoli tou cestou, kterou jediné lze dojíti, totiž z víry v Krista Ježíše, nýbrž ze skutků zákona přirozenými silami svými konaných, a proto narazili na kámen úrazu, t. j. vzavše pohoršení z Kristovy osoby a jeho nízkého, chudobného stavu vnějšího neuvěřili v něho. Zákon spravedlnosti = spravedlnost.

33. Uvedeno dílem z Is. 28, 16, dílem z Is. 8, 14. Viz též Mat. 21, 42. 44; 1. Petr. 2, 6.

kámen úrazu a skálu pohoršení, a žádný, kdo v něho věří, nebude zklamán.«

10, ¹ Bratři, tužba srdce našeho a prosba k Bohu (děje se) za ně, aby byli spaseni. ² Neboť jim vydávám svědectví, že mají horlivost pro Boha, ale ne podle rozumu. ³ Neuznávajíce totiž spravedlnosti Boží a hledíce stanovití (spravedlnost) vlastní, nepoddali se spravedlnosti Boží. ⁴ Vždyť konec zákona je Kristus, jenž jest k ospravedlnění pro každého, kdo (v něho) věří. ⁵ Neboť Mojžíš napsal o spravedlnosti, která jest ze zákona: »Člověk, který ji bude činiti, živ bude v ní.« ⁶ Spravedlnost však, která jest z víry pra-

10, 3n. Židé neusilovali o spravedlnost Boží čili takovou, jaká platí před Bohem, nýbrž o spravedlnost svoji domnělou, nepováživše, že zákon jejich (zákon Starý) jest toliko přípravou na Krista, skrze něhož jediné lze dosíci spravedlnosti pravé.

5—13. Domnělá spravedlnost židů jest velmi těžká, mohouc býti zjednána toliko plněním celého zákona, spravedlnost pravá však jest velmi lehká, poněvadž ji lze dojíti věrou, a to každému.

5. 3. Mojž. 18, 5. Zaslibuje se život tomu, kdo celý zákon (mojžíšský) ve všech jeho částkách a předpisech bude plnit. To však nebylo možno pouhými silami přirozenými, nýbrž jediné pomocí božskou, které před Kristem dostávalo se věrou a nadějí v budoucího Vykupitele. Když však Vykupitel přišel, a židé většinou odepřeli mu víru, připravili se tím o onu pomoc vyšší, bez které všech předpisů zákona náležitě konati a spravedlnosti dojíti nemohli.

6—8. Užito volně 5. Mojž. 30, 11—14. Sv. Pavel však užívá slov těch, aby jimi vyjádřil myšlenku svojí, totiž tu, že nyní, když již evangelium Kristo-

ví: »Neříkej v srdci svém: Kdo vstoupí na nebe? aby totiž Krista dolů svedl, — ⁷ nebo: Kdo sestoupí do propasti? — aby totiž Krista z mrtvých vyvedl.« — ⁸ Ale co dí (dále)? »Blízko tebe jest to slovo, v ústech tvých a v srdci tvém.« Jest to slovo víry, které kážeme; ⁹ neboť budeš-li vyznávat ústy svými Pána Ježíše a budeš-li věřit v srdci svém, že Bůh ho vzkřísil z mrtvých, spasen budeš. ¹⁰ Srdcem totiž se věří ke spravedlnosti, ústy však děje se vyznání ke spáse. ¹¹ Neboť Písmo praví: »Žádný, kdo v něho věří, nebude zklamán.« ¹² Není zajisté rozdílu mezi židem a pohanem, neboť jeden a týž jest Pán všech, jsa bohat pro všechny, kteří ho vzývají; ¹³ vždyť »každý, kdo vzývá ti bude jméno Hospodinovo, spasen bude.« ¹⁴ Nuže, kterak budou vzývati toho,

vo skrze apoštoly bylo a jest hlásáno, není více těžko dojiti spravedlnosti pravé; třebať jen věriti v Krista a tu víru slovy i skutky vyznávat.

10. t. j. vnitřní kony víry směřují (vedou) k tomu, aby člověk dosáhl ospravedlnění, vyznávání pak víry vytrvalé (které se děje až do smrti slovy i skutky) vede k dosažení života věčně blaženého.

11. Viz Is. 28, 16.

13. Viz Joel 2, 32. Hospodinem míní tu Boha Vykupitele, Ježíše Krista, jež každý podle božské i lidské přirozenosti jeho má vyznávat.

14—18. Židé mohli poznati, že víra v Krista Ježíše a její vyznávání jest pravou cestou ke spáse, poněvadž Bůh poslav věrozvěsty učinil se své strany všechno, čeho bylo třeba, aby tu cestu poznali.

v koho neuvěřili? Kterak však uvěří v toho, o kom neuslyšeli? A kterak uslyší bez hlasatele? ¹⁵ A kterak budou hlásati, nebudou-li posláni? — jak jest psáno: »Jak milý jest příchod těch, kteří zvěstují pokoj, kteří zvěstují věci dobré!« ¹⁶ Avšak ne všichni uposlechli evangelia. Neboť Isaiáš praví: »Pane, kdo uvěřil kázání našemu?« ¹⁷ Nuže víra (jest) z kázání, kázání pak z rozkazu Kristova (se děje). ¹⁸ Avšak táži se: Zdali neslyšeli? Ba ano; po veškeré zemi rozešel se hlas jejich a na konec země (zní) slova jejich.« ¹⁹ Táži se však:

15. Jak milý jest příchod... (doslovně: jak krásné jsou nohy). Slova ta jsou z Is. 52, 7. V literním smyslu byla pověděna o těch, kteří zvěstovali návrat ze zajetí babylonského, v duchovním smyslu však podle výkladu sv. Pavla týkají se apoštolů, kteří zvěstovali vysvobození z poroby hříchu skrze Krista.

16. Is. 53, 1. (Jan 12, 38.)

18. Slova žalmu 18, 5. Žalmista vyličuje jimi chválu, kterou Bohu vzdává nebe hvězdné; sv. Pavel užívá jich ve smyslu duchovním o kázání apoštolském.

19—21. Ukazuje, že židé nemohou svou nevěrou omlouvati neporozuměním kázání apoštolskému, neboť porozuměli mu pohané, mohli tedy tím spíše porozuměti mu oni.

19. Viz 5. Mojž. 32, 21. Nenárodem a národem nemoudrým míní pohany, jakožto lid, který pravého Boha nezná. Na místě onom Bůh vytýká Israelitům, že ho podráždili a k hněvu popudili nakloněním se modlám, které nejsou Bohy, a ohlašuje jim, že je za trest podráždí čili k řevnivosti a k hněvu popudí tím, že se láskou nakloní k pohanům, kteří Israelitům byli jako nenárodem. Slova ta vyplnila se jistou měrou již těmi vítězstvími, jichž pohané do-

Zdali snad Israel neporozuměl? Předem Mojžíš praví: »K řevnivosti vás přivedu skrze nenárod a popudím k hněvu skrze národ nemoudrý.«²⁰ Isaiáš pak odvážně praví: »Nalezen jsem byl od těch, kteří mě nehledali, zjevil jsem se těm, kteří se po mně neptali.«²¹ K Israeli však dí: »Po celý den jsem roztahoval ruce své k lidu nevěřícímu a odmítajícímu.«

**Nynější nevěra a zavržení židů
jsou toliko částečné a dočasné. 11, 1—36.***

11, ¹ Proto pravím: Zavrhl snad Bůh lid svůj? Nikoli. Vždyť i já jsem Israelita, z potomstva Abrahamova, z pokolení Benjamínova. ² Bůh nezavrhl lidu svého, který předvěděl. Aneb nevíte-li, co praví Písmo při Eliášovi, kterak si stěžuje u Bo-

byli nad židy, vyšší měrou však se vyplnila povoláním pohanů do církve Kristovy.

20. Viz Is. 65, 1.

21. Viz Is. 65, 2.

*) 11, 1—36. ukazuje, že ačkoli velká část židů nevěrou se vyloučila ze spásy mesiášské, nebyl přece zavržen národ celý, a ani těm, kteří v nevěře zůstali, veškerá útěcha a naděje odňata nebyla.

1. Zavrhl Bůh, tak totiž, aby celý národ byl vyloučen ze spásy mesiášské, a žádná část, žádný člen jeho nestal se členem církve a účasten zaslíbení mesiášských.

ha proti Israelitům? ³ »Hospodine, proroky tvé pobili, oltáře tvé zbořili; já jsem zůstal sám, a hledají bezživotí mého.« ⁴ Ale co praví jemu Boží odpověď? »Pozůstavil jsem si sedm tisíc mužů, kteří nesklonili kolena před Bálem.« ⁵ A tak i v tomto čase ostatek zůstal podle vyvolení z milosti. ⁶ Jestliže však z milosti, (tedy) ne již ze skutků; sic jinak milost nebyla by již milostí. ⁷ Co tedy? Čeho Israel hledal, toho nedošel, vyvolení však došli, ostatní pak jsou zaslepeni, ⁸ jak jest psáno: »Bůh dal jim ducha otupělosti, oči, aby ne-

3n. Viz 3. Král. 19, 10. a 19, 18.

6. Jestliže jistá část stala se účastna mesiášských zaslíbení z milosti Boží, jest na jevě, že se jí darů mesiášských nedostalo pro zásluhy, jež by si byla zjedнала konáním předpisů zákona. Neboť k pojmu milosti patří, aby bylo dáno zdarma, ne pro zásluhy.

8—10. Zaslepenost židů (dočasná) byla předpověděna. Výpověď první (v. 8.) uvedena jest volně z 5. Mojž. 29, 4 (se záměnou některých slov z Is. 29, 10). Výpověď druhá (ve v. 9. a 10.) uvedena jest ze žalmu 68, 23—24. Slovy »budiž — a odplatou« (v. 9.) David předpovídá, že ty dary mimořádné, které židé obdrželi od Boha, stanou se jim příležitostí k pádu, jako bývá zvířatům pokrm v léce neb pastí. Sv. Pavel rozumí těmi dary, stolem, zákon mojžíšský neb Písmo sv. S. z. Slovy »zatemnětež se — vždycky« (v. 10.) vysvětluje, kterak dary ty, zákon mojžíšský, mohly jim býti k pádu, tím totiž, že Bůh odepřel jim za trest vyšší pomoc svou (než jakou jim dosud dával). a oni proto nejen neporozuměli zákonu mojžíšskému jakožto pěstounu a vůdci ke Kristu, nýbrž i pod jeho předpisy jako pod břemenem těžkým se shýbali.

viděli, a uši, aby neslyšeli až do dnešního dne.«⁹ A David praví: »Budiž jim stůl jejich osidlem a léčkou a pastí a odplatou;¹⁰ zatemnětež se oči jejich, aby neviděli, a hřbet jejich skláněj se vždycky.«

¹¹ Táži se tedy: Zdali narazili jen proto, aby padli? Nikoliv, nýbrž pádem jejich (přišla) spása k pohanům, aby řevnili po nich.¹² Byl-li však pád jejich bohatstvím pro svět a zmenšení jich bohatstvím pro pohany, čím spíše plnost jejich!¹³ Vám tedy, pohanokřesťanům, pravím: Pokud já jsem apoštolem pohanů, oslavuji úřad svůj,¹⁴ zdali bych nějak k řevnivosti povzbudil své soukmenovce a přivedl ke spáse některé z nich.¹⁵ Neboť jestli zavržení

11n. Evangelium Kristovo, od židů odmítnuté, mělo tím dříve dostat se k pohanům, by pak jejich příkladem židé povzbuzeni jsouce, také se obrátili a uvěřili (v. 11.). Obrácení židů přinese pohanům veliký prospěch. Neboť byl-li pád, t. j. nevěra židů, pro svět bohatstvím čili příležitost k tomu, aby pohané přijmouce víru v Krista stali se účastni bohatství božských milostí, a bylo-li zmenšení, to jest malý počet těch židů, kteří přijali křesťanství, bohatstvím čili příležitost, aby pohané stali se účastni hojnou měrou statků mesiášských, čím větší prospěch vzejde z toho lidstvu, až se obrátí plnost, t. j. celý národ israelský ve svém celku. (v. 12.)

13n. »Oslavuje«, s horlivostí vykonává; své tělo, t. j. své soukmenovce židy, a tak alespoň některé z nich přivedl k pravé víře a ke spáse.

15n. Prvotinami a kořenem míní patriarchy, celkem (masou) a ratolestmi židy jakožto potomky

jejich jest smířením světa, čím bude jejich přijetí, leč životem z mrtvých? ¹⁶ Jsou-li však prvotiny svaté, jest i celek (svatý), a je-li kořen svatý, jsou i ratolesti (svaté). ¹⁷ Jestliže některé ratolesti se ulomily, ty však byv olivou planou, byl jsi v ně vštípen a stal jsi se účastníkem kořene i tučnosti olivy, ¹⁸ nechlub se proti ratolestem; chlubiš-li se však, (pomni, že) ne ty neseš kořen, nýbrž kořen tebe. ¹⁹ Řekneš tedy: Ratolesti byly ulomeny, abych já byl vštípen. ²⁰ Dobře: nevěrou byly ulomeny, ty však věrou stojíš; nesmyslej vysoce, nýbrž boj se. ²¹ Neboť neušetří-li Bůh ratolestí přirozených, ani tebe neušetří. ²² Viz tedy dobrotivost i přísnost Boží: k padlým přísnost, k tobě pak dobrotivost Boží, setrváš-li v dobrotě; jiných; nemíní svatosti vnitřní, nýbrž vnější čili jakousi posvátnost zakládající se na spojení s patriarchy.

17—21. Pohanokřesťané ať pro pravou víru svou se nepyšní nad nevěřícími židy, spíše ať dají pozor, by neklesli a tak o spásu se nepřipravili. Olivou ušlechtilou míní církev Kristovu, Jejím kořenem jsou patriarchové pro svou víru a naději ve Vykupitele, kmenem theokracie (bohovláda) starozákonní, korunou církev Kristova. Ratolestmi jsou údové církve. Židé pro svůj původ od patriarchů jsou ratolestmi přirozenými, ale pro svou nevěru od toho stromu Božího odseknutými; olivou planou jsou pohané, kteří ve své modloslužbě nemohli konati skutků nadpřirozeně dobrých; přijavše však víru, byli vštípeni v olivu pravou, stali se údy církve.

18. Spásy mesiášské přijali nikoli židé od pohanů, nýbrž pohané od židů.

21. Ani tebe neušetří, odpadneš-li totiž od víry.

nak i ty budeš vyřat.²³ Ale také oni, nezůstanou-li v nevěře, budou vštípeni; mocen jest zajisté Bůh zase je vštípiti;²⁴ neboť jestliže ty byl jsi vyřat z olivy podle přirozenosti plané a mimo přirozenost vštípen v olivu dobrou, čím spíše ti, kteří jsou (ratolestmi) přirozenými, budou vštípeni ve svou olivu!

²⁵ Nechci totiž, bratří, abyste neznali toho tajemství (byste nebyli moudří u sebe), že totiž slepota připadla na Israele z části, dokud by plnost pohanů nevešla,²⁶ a tak veškeren Israel spasen nebyl, jak jest psáno: »Přijde se Sionu Vykupitel a odvrátí bezbožnost od Jakuba;²⁷ a v tom bude má úmluva s nimi, že odejmu hříchy jejich.«²⁸ Vzhledem k evangeliu jsou sice nepřáteli (Božími) pro vás, vzhledem k vyvolení však jsou miláčky

25. Byste nebyli moudří sami u sebe, t. j. byste podle své lidské moudrosti nečinili si úsudek o národě israelském, jako by totiž pravé bylo mínění, že celý národ jest zavržen, a to navždy.

26—29. Přijde se Sionu... Viz Is. 59, 20. 21. a 27, 9.

28. Vzhledem k tomu, že židé tvrdošíjně odmítají evangelium jakožto nutný prostředek spásy, jsou nyní Bohu nemilí, a to ve prospěch váš, ve prospěch pohanů, aby totiž u příležitosti nevěry a dočasného zavržení židů pohané věrou dosáhli spásy; vzhledem k tomu však, že národ jejich byl před ostatními od Boha vyvolen, aby byl jeho vlastnictvím, jsou mu i při té nevěře národem milým, a to pro jejich »otce« čili ve prospěch jejich patriarchů, aby totiž nezůstala nevyplněna zaslíbení daná jim i o jejich potomstvu.

pro otce. ²⁹ Vždyť Bůh neželí darů a povolání svého. ³⁰ Neboť jako vy někdy jste nevěřili Bohu, nyní však milosrdenství jste došli jejich nevěrou, ³¹ tak i oni nyní neuvěřili, aby milosrdenstvím vám prokázaným také sami došli milosrdenství. ³² Zahrnul zajisté Bůh všechny v nevěru, aby se smiloval nade všemi.

³³ Ó hlubokosti bohatství a moudrosti i vědomosti Boží! Jak nevyzpytatelné jsou soudy jeho a nevystihlé cesty jeho! ³⁴ Neboť kdo poznal mysl Páně? Aneb kdo byl jeho rádcem? ³⁵ Aneb kdo prve dal jemu, a bude mu odplaceno? ³⁶ Vždyť z něho a skrze něho a k němu jsou všechny věci; jemu sláva na věky. Amen.

Povšechná napomenutí s ohledem na život náboženský. 12, 1—8.

12, ¹ Proto napomínám vás, bratří, skrze milosrdenství Boží, abyste vydali tělo své v oběť živou, svatou, Bohu libou, by to

32. Jako totiž Bůh odepřev pohanům za trest pro jejich modloslužbu větší milosti, dopustil, by upadli v neposlušnost a v nejhnusnější i protipřirozené neřesti (1, 24—32), tak odepřev i židům za trest pro jejich předešlé přečiny milosti větší, dopustil, aby se zaslepili a upadli v neposlušnost (zatvrzelost), ze které přirozenými silami svými nemohli se vybavit. Dopustil to k tomu konci, aby jedni i druhí poznali, že spásy, které smilováním Božím se jim dostalo a dostane, nepřičítali silám svým, nýbrž milosti Boží.

33—36. Apoštol zakončuje část věroučnou velebením moudrosti Boha trojjediného, který vede lidi ke spasení cestami lidem nevystihlými.

bylo duchovní bohoslužbou vaší. ² A nepřipodobňujte se tomuto světu, nýbrž přeměňujte se obnovou mysli své, abyste zkoušeli, co jest vůle Boží, co totiž jest dobré a příjemné a dokonalé. ³ Neboť skrze milost mi danou pravím každému, jenž jest mezi vámi, aby nemyslel (o sobě) více, než sluší mysliti, nýbrž aby myslil skromně, a to podle úměry víry, kterou Bůh každému udělil. ⁴ Jako totiž v jednom těle máme mnoho údů, ale všichni údové nemají téhož úkonu, ⁵ tak i my (počtem) mnozí jsme jedním tělem v Kristu, každý jednotlivec však údem jeden druhého. ⁶ Majíce však podle milosti nám udělené dary rozdílné: (kdo má) prorockví, (užívej ho) podle úměry víry, ⁷ (kdo má) úřad, (pracuj) v tom úřadě, kdo má dar vyučování, (zabývej se) vyučováním, ⁸ kdo dar povzbuzování, povzbuzováním; kdo uděluje, (uděluj) v prostnosti, kdo jest představeným, (buď jím) s pečlivostí, kdo činí milosrdenství, (čiň je) s veselím.

3—5. Podle úměry víry, t. j. v mezích darů, které kdo obdržel, mluvit věrou dary mimořádné jakožto ovoce víry.

7. Úřad totiž církevní, ale nikoli řádný úřad (biskupa, kněze, jáhna), nýbrž mimořádný, jakých bylo v prvních dobách církve více.

8. Kdo uděluje, t. j. kdo darem Ducha sv. povzbuzen, rozdává statky své na pokrmy a potřeby chudých.

Povšechná napomenutí s ohledem na život soukromý. 12, 9—21.

⁹ Lásku mějte nelíčenou, nenávidíce zlého a přidržující se toho, co jest dobré.
¹⁰ V příčině lásky bratrské vespolek se milujte srdečně, v uctivosti předcházejte jeden druhého, ¹¹ co do pečlivosti nebuďte liknaví; duchem buďte vroucí sloužící Pánu; ¹² v naději se radujte, v soužení buďte trpělí, na modlitbě vytrvalí; ¹³ s věřícími v potřebách jejich se sdílejte, pohostinství ochotně prokazujte. ¹⁴ Dobrořečte těm, kteří vás pronásledují, dobrořečte a nezlořečte. ¹⁵ Radujte se s radujícími, plačte s plačícími. ¹⁶ Buďte stejného smýšlení k sobě vespolek, nemyslíce vysoko, nýbrž sklánějící se k nízkým. Nepokládejte sami sebe za moudré. ¹⁷ Nikomu neoplácejte zlého za zlé; bedliví buďte dobrého [nejen před Bohem nýbrž i] přede všemi lidmi. ¹⁸ Možno-li, pokud jest na vás, mějte pokoj se všemi lidmi; ¹⁹ nemstěte se sami, miláckové, nýbrž dejte místo hněvu (Božímu), neboť jest psáno: »Mně (p a t ř í) p o m s t a, j á o d p l a t í m, p r a v í H o s p o d i n.« ²⁰ Avšak

12. »Majíce naději v život věčný.«

17. Slova »nejen před Bohem, nýbrž i« chybějí v starých rukopisech řeckých i v překladech mnohých; sem dostala se as z 2. Kor. 8, 21.

18. Viz Žid. 12, 14.

19. Viz 5. Mojž. 32, 35. Žid. 10, 30.

20. Přísl. 25, 21.

»lační-li nepřítel tvůj, nakrm ho; žízni-li, dej mu píti; neboť to čině, uhlí žhavé shrneš na hlavu jeho.«²¹ Nedej se přemoci zlému, nýbrž přemáhej zlé dobrým.

Povšechná napomenutí s ohledem na život veřejný. 13, 1—14.

13, ¹ Každý buď poddán mocnostem vyšším; neboť není mocnosti, leč od Boha, a ty, které jsou, od Boha zřízeny jsou. ² Proto kdo se protiví mocnosti, zřízení Božímu se protiví, ti pak, kteří se protiví, odsouzení sobě zjednají. ³ Neboť vrchnosti nejsou postrachem činu dobrému, nýbrž zlému. A chceš se nebáti mocnosti? Čiň dobré a budeš míti chválu z ní. ⁴ Neboť jest služebníkem Božím, tobě k dobrému. Činíš-li však zlé, boj se, neboť ne nadarmo nosí meč; jest zajisté služebníkem Božím, mstitelem k (vylití) hněvu na toho, kdo páše zlé. ⁵ Proto jest potřebí, abyste byli poddáni nejen pro hněv, nýbrž i pro svědomí. ⁶ Vždyť proto také daně dáváte; neboť jsou služebníky Božími, právě tím se zabývajíce. ⁷ Dávejte tedy všem, čím jste povinni: Komu daň (patří), tomu daň

13, 1. Viz Moudr. 6, 4; 1. Petr. 2, 13.

6. Právě tím, t. j. službou Boží, se zabývajíce; trvajíce totiž náležitě v úřadě od Boha jim svěřeném pečují o své poddané a o blaho veřejné.

(dávejte); komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest.

⁸ Nikomu nezůstávejte nic dlužni, leč abyste se milovali vespolek; neboť kdo miluje bližního, zákon naplnil; ⁹ (přikázání) zajisté »ne sesmilníš, nezabiješ, nepokradeš, [nepromluvíš křivého svědectví], nepožádáš,« a je-li které přikázání jiné, zahrnují se ve slově tomto: »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.« ¹⁰ Láska bližnímu zlého nečiní. Vyplněním zákona jest tedy láska. ¹¹ A to (čiňte) znajíce čas, že totiž jest hodina, abychom již ze spánku povstali: neboť nyní jest blíže naše spása, než (byla) když jsme uvěřili. ¹² Noc pokročila, den

9. Slovy »a je-li přikázání jiné« zahrnuje všechna přikázání ostatní. Praví, že všechna přikázání jsou zahrnuta v přikázání lásky k bližnímu (též v Gal. 5, 14), ač Pán Ježíš jmenoval též přikázání lásky k Bohu (Mat. 22, 39—40), poněvadž pravá láska k bližnímu lásku k Bohu předpokládá a z ní vychází. Slova »nepromluvíš křivého svědectví« chybějí ve vážných rukopisech latinských i řeckých.

11. Spása naše totiž úplná, kdy spravedliví vstanouce z mrtvých, budou také podle těla účastni blaženosti, jest nyní, kdy tento list píše, blíže než byla, když jsme v Krista uvěřili; neboť každým dnem blíží se nejen doba smrti naší, nýbrž i doba věčného soudu i věčné odplaty.

12. Nocí rozumí dobu od pádu Adamova do konce světa (pro jednotlivce dobu života jeho); dnem rozumí život věčně blažený v nebi (spásu to úplnou); příchodem Kristovým pokročila noc tak, že nastalo již svítání, takže lidé mohou nejen pravdy nadpřirozené náležitě poznávat i pomocí milosti

pak se přiblížil. Odložme tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla. ¹³ Jako ve dne počestně choďme: ne v hodování a opilství, ne v smilstvu a nestydatostech, ne ve sváru a závisti, ¹⁴ nýbrž oblecte se v Pána Ježíše Krista, a nemějte péče o tělo tak, aby povstávaly chťiče.

**Napomenutí zvláštní s ohledem na ty,
kteří jsou ve víře slabí. 14, 1—23.**

14, ¹ Toho však, kdo jest slabý ve víře, přijímejte, nikoli abyste posuzovali mínění. ² Jeden totiž věří, že smí jísti všecko, jiný však, jsa slabý, jí zeleninu. ³ Kdo jí, nepohrdej tím, jenž nejí, a kdo nejí neodsuzuj toho, jenž jí, neboť Bůh ho přijal. ⁴ Kdo jsi ty, jenž soudíš cizího služebníka? Vlastnímu Pánu stojí nebo padá. Bude však státi, neboť mocen jest Bůh postaviti

Boží skutky pro nebe záslužné konati, nýbrž i blaženosti nadpřirozené jistou měrou účastni se stávati.

14, 1—4. Slabým ve víře rozumí toho, kdo máje bludné svědomí, požívání některých pokrmů neprávem pokládal za nedovolené, na př. požívání masa zvířat, jež u židů pokládala se za nečistá. Toho mají ostatní věřící přijímati, totiž mezi sebe, ale nikoli, aby mínění jeho (byť mylné, ač ne hříšné) posuzovali, nýbrž aby je trpělivě snášeli. Ale ani ten, kdo při bludném svědomí svém zdržuje se těch oněch pokrmů, nemá odsuzovati toho, kdo je jí, jako by byl bezbožný neboť Bůh ho přijal, totiž ve své přátelství a za domácího služebníka. Pánu stojí nebo padá, t. j. co činí služebník, směřuje ku prospěchu neb ke škodě pánově, a proto pánu toliko přísluší jednání jeho schválit neb pokárat.

ho. ⁵ Někdo cení den jeden nad druhý, jiný cení (stejně) každý den. Každý o svém náhledě měl plné přesvědčení. ⁶ Kdo zachovává den, Pánu jej zachovává; a kdo jí, Pánu jí, neboť děkuje Bohu. A kdo ne-
jí, Pánu nejí a děkuje Bohu. ⁷ Nikdo zajisté z nás nežije sobě a neumírá sobě; ⁸ neboť žijeme-li, Pánu žijeme; umíráme-li, Pánu umíráme; ať tedy žijeme, nebo umíráme, Páně jsme. ⁹ K tomu (konci) zajisté Kristus zemřel a oživnul, aby panoval i nad mrtvými i nad živými. ¹⁰ Ty pak, proč soudíš bratra svého? Aneb i ty, proč pohrdáš bratrem svým? Všichni zajisté budeme státi před soudnou stolicí Boží, ¹¹ neboť psáno jest: »Živ jsem já, praví Hospodin, že přede mnou poklekne každé koleno a každý jazyk vyzná Boha.« ¹² Protož každý z nás bude (sám) za sebe počet vydávati Bohu.

¹³ Nesuďme tedy již jedni druhých, ný-

5. Někteří ty ony dny (soboty, první den nového měsíce) pokládali za světější, nežli druhé, jiní však všechny dny měli za stejně svaté. Sv. Pavel vyzývá, aby každý hleděl o té věci míti svědomí jisté a podle toho jednal.

6. Pánu ho šetří, t. j. pro Pána čili s ohledem na Pána Ježíše, v tom smyslu totiž, aby se to Pánu zalíbilo.

11. »Živ jsem já« atd. uvedeno jest toliko co do smyslu z Is. 45, 23.

13—23. Obraceje se k těm, kteří požívání všech pokrmů pokládali za dovolené (k silným ve víře), vyzývá je, aby volnějším jednáním svým nedávali pohoršení těm, kteří požívání některých pokrmů

brž to spíše usudte, abyste nečinili před bratrem nic urážlivého nebo pohoršlivého. ¹⁴ Vím a jsem přesvědčen v Pánu Ježíši, že nic není poskvrněno samo sebou; jen tomu, kdo se domnívá, že něco jest poskvrněno, tomu jest to poskvrněno. ¹⁵ Avšak zarmucuje-li se bratr tvůj pro pokrm, již více nejednáš podle lásky. Nevrhej v záhubu pokrmem svým toho, za koho Kristus zemřel. ¹⁶ Nebudiž tedy v potupu vydávána dobrá věc vaše. ¹⁷ Vždyť království Boží není pokrm a nápoj, nýbrž spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém; ¹⁸ neboť kdo tímto slouží Kristu, jest Bohu milý a lidem příjemný. ¹⁹ Nuže tedy dbejme toho, co jest k pokoji, a ostříhejme toho, co jest k vzájemnému vzdělání. ²⁰ Nekaz pro pokrm díla Božího. Všecko sice jest čisto, avšak zlem jest člověku, který jí na pohoršení. ²¹ Dobře jest nejísti masa a nepíti vína ani (nečiniti) čeho jiného, nad čím se tvůj bratr uráží, nebo se pohoršuje, nebo v čem slabý

měli mylně za nedovolené (slabým), buď že by jednáním svým dali jim podnět k nelaskavému posuzování, aneb že by je svedli příkladem svým, aby také jedli pokrmy domněle nedovolené a tak nejednajíce proti svému přesvědčení a svědomí, hřešili.

15. Nejednáš podle lásky, jíš-li totiž ty ony pokrmy před jinými věřícími, ač víš, že ten onen je má za nedovolené a se horší, vida tebe jich požívat.

20. Dílo Boží, t. j. bratra slabého, který milostí Boží stal se křesťanem.

jest. ²² Ty máš přesvědčení? Měj je sám pro sebe před Bohem; blahoslavený jest, kdo neodsuzuje sebe sama v tom, co schvaluje. ²³ Kdo však pochybuje, jí-li, jest odsouzen, poněvadž (nejí) z přesvědčení. Všecko pak, co není z přesvědčení, hřích jest.

**Další napomenutí s ohledem na slabé.
15, 1—13.**

15, ¹ Máme však my silní snášeti slabosti nesilných a nikoli hledati svého prospěchu. ² Každý z vás hledej prospěchu bližního k (jeho) dobrému, ke vzdělání. ³ Vždyť i Kristus hledal prospěchu ne sám sobě, nýbrž jak jest psáno: »P o t u p y t u p i t e l ů t v ý c h p ř i p a d l y n a m n e.« ⁴ Neboť cokoli bylo napsáno, k našemu poučení bylo napsáno, abychom trpělivostí a útěchou Písma měli naději. ⁵ Bůh pak, dárce trpělivosti a útěchy, dej vám jednotejně smýšleti vespolek podle Ježíše Krista, ⁶ abyste jednomyslně jedněmi ústy oslavovali Boha a Otce Pána

22. Kdo neodsuzuje sebe sama, t. j. komu svědomí jeho nepraví, že nedovolená jest ta věc, pro kterou se rozhodl.

23. T. j. kdo pochybuje o tom, zdali ten onen pokrm jest dovolen, a přece ho užívá, hřeší, poněvadž nejedná z přesvědčení čili při svědomí jistém, ba ani bezpečnějším; neboť jednati při svědomí nejistém, rozpačitém, není dovoleno.

15, 3. Viz Žalm 68, 10.

4. N a d ě j i života věčného.

našeho Ježíše Krista. ⁷ Proto přijímejte se vespolek, jakož i Kristus přijal vás ke slávě Boží. ⁸ Pravím totiž, že Kristus Ježíš stal se přísluhovatelem obřezaných pro pravdu Boží, aby potvrdil zaslíbení otcům (daná), ⁹ pohané však že pro milosrdenství oslavují Boha, jak jest psáno: »Proto budu tě slaviti mezi pohaný, Hospodine, a jménu tvému budu zpívati.« A opět dí: ¹⁰ »Veselte se pohané s lidem jeho.« A opět: ¹¹ »Chvalte Hospodina všichni pohané, a vychvalujte ho všichni národové.« ¹² A opět Isaiáš praví: »Bude výhon z kořene Jesseova, ten (totiž), jenž povstane, aby vládl nad národy; v něho pohané budou doufati.« ¹³ Bůh pak naděje naplň vás veškerou radostí a pokojem u víře, abyste oplývali v naději mocí Ducha svatého.

7n. Židé. majíce mesiášská zaslíbení. byli přijati jaksi právem, a to pro pravdu Boží, aby se totiž naplní oněch zaslíbení ukázala božská pravda čili pravdomluvnost a věrnost božská; pohané však, kteří zaslíbení mesiášských neměli, byli přijati pro milosrdenství Boží, aby totiž jejich přijetím zvláště milosrdenství Boží se ukázalo. Kristus Ježíš stal se přísluhovatelem obřezaných čili židů, pokud u nich osobně působil a své učení hlásal, ač spásu všem lidem zasloužil a v tom smyslu přísluhovatelem všech se stal.

9. Viz 2. Král. 22, 50; Žalm 17, 50.

10. Viz 5. Mojž. 32, 43.

11. Viz Žalm 116, 1.

12. Viz Is. 11, 10.

Závěrek.

a) Některá sdělení soukromá. 15, 14—33.

¹⁴ Jsem pak, bratři moji, i já sám o vás přesvědčen, že také vy jste plni dobrého smýšlení, jsouce naplnění veškerým poznáním, takže můžete i vespolek se napomínati. ¹⁵ Přece však poněkud směleji psal jsem vám, bratři, jako připomínaje vám pro milost mi udělenou od Boha (to, co již víte), ¹⁶ abych byl přísluhovatelem Krista Ježíše mezi pohany, evangeliem Božím konaje úkon obětní, aby obětování pohanů bylo příjemné, posvěceno v duchu svatém. ¹⁷ Mám tedy čím se honositi v Kristu Ježíši ve věcech, které se vzta- hují k Bohu; ¹⁸ neboť neosmělil bych se mluvit něco, čeho Kristus neučinil skrze mne — aby pohané (přijali) poslušně evangelium — slovem a skutkem, ¹⁹ mocí zázraků a divů, mocí Ducha svatého, tak-

15. Pro milost udělenou mi, t. j. pro apoštolský úřad mně udělený.

16. Apoštolské kázání své pokládá za část obět- ního úkonu, při němž Pán Ježíš jest obětujícím knězem, apoštol přísluhovatelem (jáhnem) a poha- né (i židé) k víře přistupující obětním darem. Jako přísluhovatel Krista Ježíše mezi pohany sv. Pavel připravuje kázáním svým z po- hanů obětní dar, který na křtu sv. vštěpuje se v Krista a v něm a s ním a skrze něho jako obět Duchem sv. posvěcená a proto i příjemná Bohu Otci se podává. (Srovn. 6, 3—8.) — Praví, že jest při- sluhovatelem mezi po h a n y, poněvadž po vůli Boží apoštolský úřad svůj hlavně, ač ne výhradně, mezi pohany měl konati.

že jsem dokončil (kázání) evangelia Kristova od Jerusalema v kruhu až do Illyrie.

²⁰ Vidím totiž čest v tom, že takto káži evangelium, ne tam, kde Kristus (již) byl jmenován, abych nestavěl na základě cizím, ²¹ nýbrž (tak), jak jest psáno: »U z ř í ti, jimž nebylo zvěstováno o něm, a ti, kteří neslyšeli, porozumějí.«

²² Proto také byl jsem zdržen mnohokrát, abych k vám nepřišel. ²³ Nyní však nemaje již více místa v těchto krajinách, a chovaje od mnoha roků tužbu přijíti k vám (přijdu k vám), ²⁴ jakmile půjdu do Španěl; mám naději, že na té cestě vás uzřím a od vás tam doprovoben budu, když vás dříve poněkud užiju. ²⁵ Nyní však jdu do Jerusalema ve službě pro věřící. ²⁶ Uvidělo se totiž Macedonským a Achajským učiniti nějakou sbírku pro chudé věřící, kteří jsou v Jerusalemě. ²⁷ Ano uvidělo se jim to; jsou také jejich dlužníky; neboť jestli pohanokřesťané stali se účastni duchovních statků jejich, jsou povinni posloužiti jim také statky tělesnými. ²⁸ Až tedy toto vykonám a ten užitek jim odevzdám, půjdu skrze vás do Španělska. ²⁹ A vím, že přijda k vám, přijdu s hojností požehnání (evangelia) Kristova. ³⁰ Prosím vás však pro Pána našeho

21. Viz Is. 52, 15.

30—32. Sv. Pavel byl pro svou působnost mezi

Ježíše Krista a pro lásku Ducha svatého, abyste mi pomáhali ve svých modlitbách za mne k Bohu, ³¹ abych byl vysvobozen z nevěřících, kteří jsou v Judsku, a aby moje odevzdání daru v Jerusalemě bylo příjemno věřícím, ³² bych po vůli Boží přišel k vám s radostí a pookřál s vámi. ³³ Bůh pak pokoje budiž se všemi vámi. Amen.

**b) Poručení jáhenky Féby a pozdravy.
16, 1—16a.**

16, ¹ Poroučím pak vám sestru naši Fébu, která jest jáhenkou církve cenchrejské, ² abyste ji přijali v Pánu (tak), jakož jest důstojno věřících, a abyste jí přispěli v každé záležitosti, ve které by vás potřebovala, neboť také ona přispěla mnohým, i mně samému.

³ Pozdravte Prisku a Akvilu, mé spolupracovníky, ⁴ kteří pro život můj nasadili hrdlo své, jimžto děkuji ne já sám, nýbrž též všechny církve pohanokřesťanů; ⁵ (po-

pohany a pro pomluvy od nepřátel jeho o něm šířené (Skut. 21, 28) v nelásce nejen u židů, nýbrž i u židokřesťanů jerusalemských. Nasnadě proto byla obava, že židé nevěřící způsobí mu nějaké příkoří, ano že snad ani židokřesťané, pomluvami svedení jsouce, nepřijmou z rukou jeho daru zasláného od pohanokřesťanů. Odtud ona prosba sv. Pavla k Římanům za přimluvu.

16, 1. S e s t r u, t. j. křesťanku. Jáhenky přisluhovaly nemocným, chudým, poutníkům, ženám při jejich pokřtění a j. — C e n c h r e e byl přístav korintský v moři Saronském pro plavbu na východ.

3. P r i s k a čili Priscilla; srovn. Skutk. 18, 2, 26.

zdravte) i domácí shromáždění jejich. Pozdravte milého mi Epeneta, kterýž jest prvotinou Asie v Kristu. ⁶ Pozdravte Marii, která mnoho pracovala mezi vámi. ⁷ Pozdravte Andronika a Junia, mé příbuzné a spoluvězně, kteří jsou znamenití u apoštolů, kteří též přede mnou byli v Kristu. ⁸ Pozdravte Ampliata, milého mi v Pánu. ⁹ Pozdravte Urbana, spolupracovníka našeho v Kristu Ježíši, a mně milého Stachya. ¹⁰ Pozdravte Apella, osvědčeného v Kristu; ¹¹ pozdravte ty, kteří jsou z domu Aristobulova; pozdravte mého příbuzného Herodiona; pozdravte ty, kteří jsou z domu Narcissova, ty (totiž), kteří jsou v Pánu. ¹² Pozdravte Tryfénu a Tryfosu, kteréž pracují v Pánu. Pozdravte milou Persidu, která mnoho pracovala v Pánu. ¹³ Pozdravte Rufa, vyvoleného v Pánu,

5. Domáci shromáždění jejich, neb domácí církve v jejich, t. j. společnost věřících, kteří se v jednom domě shromažďovali ke službám Božím.

8—15. Jména osob Ampliat, Urban, Stachys, Appelles, Tryféna, Tryfosa, Hermas, Patrobus, Filolog, Nereus shledávají se za císaře Klaudia a Nerona také při služebnících dvora císařského, mezi nimiž i podle Filipp., 4, 22. byli křesťané již za Nerona. Rufem (v. 13) rozumí se podle souhlasného skoro mínění syn onoho Šimona Cyrenského, který nesl za Pánem Ježíšem kříž. (Mark. 15, 21.) Matku Rufovu nazývá též matkou svojí zajisté pro přátelský poměr, ve kterém byl s ní již od dávných let, byv snad již ve svém mládí, když dlel v Jerusalemě u Gamaliela na studiích, přijat do domu Šimonova a od jeho manželky s mateřskou láskou chován zároveň se syny jejími.

a matku jeho i mou. ¹⁴ Pozdravte Asynkrita, Flegona, Hermu, Patrobu, Hermea a bratry, kteří jsou s nimi. ¹⁵ Pozdravte Filologa a Julii, Nerea a sestru jeho a Olympada i všechny věřící, kteří jsou s nimi. ¹⁶ Pozdravte se vespolek políbením svatým.

**c) Vzkazy s výstrahou, chvalořeč.
16, 16b—27.**

Pozdravují vás všechny obce Kristovy. ¹⁷ Prosím však vás, bratři, abyste měli pozor na ty, kteří činí různice a pohoršení proti učení, kterému jste se naučili; vyhněte se jim. ¹⁸ Neboť takoví lidé neslouží Kristu, Pánu našemu, nýbrž svému břichu, a lahodnými řeči a pochlebováním podvádějí srdce nevinných. ¹⁹ Vaše poslušnost zajisté rozhlásila se na každém místě; proto se raduji z vás; chci však, abyste byli moudří k dobrému a prostí ke zlému. ²⁰ Bůh pak pokoje potře satana pod nohy vaše v brzku. Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. ²¹ Pozdravuje vás můj spolupracovník Timotheus a moji příbuzní Lucius a Jason a Sosipater. ²² Pozdravuji vás v Pánu já, Tercius, který jsem napsal (tento) list. ²³ Pozdravuje vás Kaius, hostitel můj i celé církve. Pozdravuje vás městský důchodní Erastus a bratr Kvar-tus. ²⁴ Milost Pána našeho, Ježíše Krista, budiž se všemi vámi. Amen.

²⁵ Tomu pak, jenž mocen jest utvrditi vás v mém evangeliu, totiž v Ježíši Kristu zjevením tajemství, které bylo odvěkým časům skryto, ²⁶ nyní však zjeveno a skrze písmo prorocká podle rozkazu věčného Boha všem národům k poslušnosti víry oznámeno — ²⁷ jedinému moudrému Bohu skrze Ježíše Krista čest a chvála na věky věkův, Amen.

O PRVNÍM LISTĚ SV. PAVLA KORINTSKÝM.

Korint, hlavní město v Acháji, slynul v době apoštolské vědami, uměním, bohatstvím, ale i kleslostí mravní. Křesťanskou obec založil tam sv. Pavel na druhé apoštolské cestě své, kdy tam půl-druhého roku, asi od března r. 52 do srpna r. 53 pobyl a mimo neveliký počet židů zvláště pohanů mnoho Kristu získal. Po jeho odchodu vrátili se však někteří z nich k nemravnosti, které byli oddáni jako pohané. Pavel dověděl se o tom, napsal Korintánům list, který se záhy ztratil; jak patrně z 1 Kor. 5, 9., vyzýval je v něm, aby se zdržovali veškerého obcování s těmi křesťany, kteří porušují čistotu. Ale oni nedbali toho, ba ponechali ve své obci i krvesmilníka. Také se rozdělili ve strany, z nichž jedna pohrdala druhou, ve stranu Pavlovu, Apollovu a Petrovu, podle toho, zda kdo dával přednost Pavlovi, neb výmluvnému Apollovi, neb židovsko-křesťanským učitelům, dovolávajícím se autority Petrovy, kteří po odchodu Pavlově přišli do Korintu a nové údy do církve přivedli. Měli též spory mezi sebou a předkládali je soudům pohan-ským. Mimo to povstaly u nich různé pochybnosti v příčině svazku manželského a jiné, ano někteří popírali i vzkříšení mrtvých. Pavel dověděl se o tom v Efesu (1 Kor. 16, 18) dílem z pověstí, dílem od rodiny Chloë, hlavně však z listu, který mu Korintští poslali. A pohnut zprávou tou, napsal jim ihned (asi na jaře r. 57) tento list, aby odsoudil a odstranil všechny roztržky a jiné zlořády, které mezi nimi povstaly, a odpověděl k otázkám, které mu předložili.

Pravost listu tohoto osvědčují již nejstarší spisovatelé církevní; svědčíť o něm mimo jiné nejen

Ireneus, Zlomek Murat., Tertullian, Klement Alex., nýbrž i sv. Justin, Polykamp, ano i Klement Řím. (kól r. 95.), jenž ve svém listě Korintským (I, 47) praví: »Vezměte do rukou list blahoslaveného apoštola Pavla! Co vám psal na počátku evangelia?« (t. j. první čas jejich obrácení se ke Kristu). »Věru duchovně napsal sám v listě o sobě i o Kefovi a Apollovi, poněvadž i tenkrátě dály se mezi vámi roztržky.« (Srovn. 1. Kor. 1, 12; 3, 13.)

První list sv. Pavla Korintským.)*

Nadpis a díkůčinění. 1, 1—9.

1, ¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista povolaný vůlí Boží, a bratr Sosthenes ² církvi Boží, která jest v Korintě, posvěceným v Kristu Ježíši, povolaným věřícím a všem, kteří vzývají jméno Pána našeho, Ježíše Krista po všem místě jejich i našem: ³ Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

⁴ Děkuji Bohu svému vždycky za vás, za milost Boží, danou vám v Kristu Ježíši: ⁵ ve všem jste v něm zbohatli, ve všelikém slově i ve všelikém poznání, ⁶ a tím jest

*) Mimo úvod, jenž podává nadpis a díkůčinění (v. 1—9), a mimo závěrek (16, 1—24) obsahuje list tento dvě hlavní části, z nichž první hledí odstraniti vzniklé zlořády (I., 10—6, 20), druhá odpovídá k daným otázkám (7, 1—15, 58).

1, 5. Že jste zbohatli ve všem, t. j. že jste hojnou měrou nabyli milostí ke spasení potřebných, zejména ve všelikém slově čili učení pravém a ve všelikém poznání čili pochopení, že jste totiž pravé učení nejen slyšeli a přijali, nýbrž mu i porozuměli.

i svědectví o Kristu utvrzeno mezi vámi;
⁷ a tak nejste pozadu v žádné milosti
 a očekáváte (jen) zjevení Pána našeho Je-
 žíše Krista. ⁸ On vás utvrdí až do konce,
 abyste byli bez úhony v den (příchodu)
 Pána našeho Ježíše Krista. ⁹ Věrný jest
 Bůh, který vás povolal ke společenství
 Syna svého, Ježíše Krista, Pána našeho.

Sv. Pavel odsuzuje roztržky:

**a) poukazem na poměr křesťanů ke Kristu.
 1, 10—17.**

¹⁰ Zapřisahám vás, bratři, skrze jméno
 Pána našeho Ježíše Krista, abyste všichni
 mluvili jednomyslně, a aby nebylo mezi
 vámi roztržek, nýbrž abyste byli dokonalí
 v jednostejném smýšlení a v jednostejném
 mínění. ¹¹ Bylo mi totiž oznámeno o vás,
 bratři moji, od příslušníků Chloiných, že
 jsou mezi vámi různice. ¹² Míním pak to,
 že každý z vás říká: »Já jsem Pavlův,«
 - »Já jsem Apollův,« - »Já jsem Petrův.«
 Já však jsem Kristův. ¹³ Jest Kristus rozdě-
 len? Byl Pavel ukřižován za vás? Aneb

7. Nejste pozadu v žádné milosti
 za jinými obcemi církevními, t. j. nedostalo se vám
 méně milostí nežli jiným obcím a věřícím. Zjeve-
 ní Pána našeho J. Kr., k soudu, jehož ovšem
 nikdo nemůže očekávat s nadějí, leč jest ve stavu
 posvěcující milosti.

8n. Bůh povolav je ku pravé víře, tím již za-
 slíbil jim svou pomoc k tomu, aby spásy došli, a
 při své věrnosti vskutku učiní, co takto byl slíbil.

byli jste pokřtěni ve jméno Pavlovo?
¹⁴ Děkuji Bohu, že jsem nekřtil nikoho z vás leč Krispa a Kaia, ¹⁵ aby nikdo neřekl, že jste byli pokřtěni ve jméno mé.
¹⁶ Pokřtil jsem však také rodinu Štefanovu; více nevím, pokřtil-li jsem koho jiného. ¹⁷ Vždyť Kristus neposlal mě křtiti, nýbrž kázati evangelium, (a to) nikoli moudrostí slovní, aby se nezmařil kříž Kristův.

Sv. Pavel odsuzuje roztržky:

b) poukazem na poměr mezi moudrostí evangelijní a světskou. 1, 18—3., 4.

¹⁸ Slovo o kříži jest totiž pošetilostí pro ty, kteří hynou, pro ty však, kteří se zachraňují, to jest pro nás, jest mocí Boží.
¹⁹ Neboť psáno jest: »Z k a z í m m o u -

14. Krispus, představený synagogy (srov. Skutk. ap. 18, 8), Kaius, Pavlův hostitel za druhého jeho pobytu v Korintě při třetí jeho cestě apoštolské (srovn. Řím. 16, 23).

16. Štefán neb i Štěpán, jeden z těch, po nichž, jak se zdá, korintští křesťané poslali Pavlovi list do Efesu (7, 1; 16, 17).

17a. Kázání evangelia bylo hlavním úkolem apoštolů, křtění druhotním; proto evangelium kázali sami, křest však udíleli zhusta skrze průvodce své.

17b. A by se nezmařil kříž Kristův (v očích lidí), tak totiž, že by někteří nepřičítali obrácení pohanů moci božské, působící pro zásluhy Krista ukřižovaného, nýbrž výmluvnosti Pavlově.

19—31. To, co řekl v 17b a vysvětlil ve v. 18., že totiž apoštolé nejsou posláni, aby světskou moudrostí obraceli svět, dokazuje a) z Písma sv. ve v. 19. slovy Is. 39, 11. b) z n á p l n ě ř e č e -

drost mudrců a zavrhnou opatrnost opatrných.«²⁰ Kde jest mudrc, kde zákoník, kde vzdělanec tohoto věku? Neučinil-liž Bůh pošetilostí moudrost toho světa? ²¹ Neboť poněvadž ve (zjevené) moudrosti Boží svět nepoznal Boha tou (svou) moudrostí, zalíbilo se Bohu »pošetilostí« v hlásání spasiti ty, kteří věří. ²² Vždyť jako židé vyžadují zázraky, tak pohané hledají moudrosti, ²³ my však hlásáme Krista ukřižovaného, pohoršení židům, pohanům pošetilost, ²⁴ ale těm, kteří jsou povoláni, židům i pohanům, Krista, Boží to moc, a Boží moudrost; ²⁵ neboť »pošetilá« věc Boží jest moudřejší než lidé, a »slabá« věc Boží jest mocnější nad lidi. ²⁶ Hleďte jen na své povolání, bratři, že nemnoho moudrých podle těla, nemno-

ného prorocství Isaiášova, z toho totiž, že, jak učí zkušenost, mezi apoštoly a prvními věrozvěsty není žádného mudrce světského, a to ani učitele židovského, ani filosofa pohanského (v. 20 až 25), a že ani mezi těmi, kteří nejprve byli povoláni do církve, nebylo mnoho mudrců světských ani lidí, kteří by jinými přednostmi a statky časnými vynikali, nýbrž po většině lidé chudí, prostí, neučení (v. 26—28) a učí, že Bůh učinil to za tím účelem, aby nikdo nedbaje své závislosti na Bohu nezpyšněl a se nedomníval, že ku pravé víře přijíti a spásy dosíci možno jest pouze silami přirozenými a statky časnými (v. 29—31).

25. T. j. co v úradcích Božích zdá se lidem smyslným býti pošetilostí a bláznovstvím, jako na př. jest úradek o vykoupení lidstva křížem, to jest moudřejší než vše, co lidé svojí moudrostí mohou vymysleti neb vykonati, a to, co v úradcích Božích zdá se lidem takovým býti slabostí, jest mocnější nad veškerou sílu a moc jejich.

ho mocných, nemnoho urozených (jest mezi vámi); ²⁷ ale co pošetilé jest podle (soudu) světa, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil moudré, a co slabé jest podle (soudu) světa, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil silné; ²⁸ a co neurozené jest ve světě a opovržené a čeho není, to vyvolil Bůh, aby zkazil to, co jest; (a to k tomu konci), ²⁹ aby žádný člověk nemohl se chlubití před Bohem. ³⁰ Z něho však vy jste v Kristu Ježíši, který stal se nám milostí Boží moudrostí a spravedlností a posvěcením i vykoupením, ³¹ aby (se uskutečnilo), co jest psáno: »Kdo se chlubí, Pánem se chlub.«

2, ¹ Také já, přišed k vám, bratři, přišel jsem zvěstuje vám svědectví Boží nikoli se vznešeností slova nebo moudrosti, ² ne-

28. Čeho není, t. j. takoví lidé, kteří zůstávají bez povšimnutí, jako by jich nebylo, aneb se nepokládají ani za osoby, nýbrž za věc, jako otroci v době staré.

30. Z něho, t. j. z Boha (z milosti Boží), vy jste v Kristu Ježíši, t. j. spojení s ním jakožto údové duchovního těla jeho, církve sv., jediné tedy Bohu a jeho milosti máte děkovati, že jste přišli ku pravé víře.

31. Viz Jer. 9, 23. 24; 2. Kor. 10, 17. Pánem se chlub, uznáváje totiž, že vše vpravdě dobré, které máme, přímo neb nepřímo pochází od Boha.

2, 2. Pavel totiž při prvním pobytě svém v Korintě nepodal všech tajemství víry, poněvadž by jim jako začátečníci (nověobrácení) neporozuměli, nýbrž podával jim pravdy základní a ty, které byly patrný v Kristově životě, zejména že Pán Ježíš jest Synem Božím a Vykupitelem, který pro hříchy všeho lidstva na kříži umřel a z mrtvých vstal (5,

boť jsem usoudil, že nevím mezi vámi nic jiného, nežli Ježíše Krista, a to ukřižovaného. ³ Ano, já jsem byl u vás v slabosti a bázni i ve strachu mnohém, ⁴ a řeč má i hlásání mé (neděly se) přemlouvacími slovy moudrosti (lidské), nýbrž dokazováním Ducha a moci, ⁵ aby víra vaše nezacládala se na moudrosti lidské, nýbrž na moci Boží.

⁶ Moudrost pak mluvíme mezi dokonalými, ale nikoli moudrost světa tohoto, ani knížat tohoto světa, kteří hynou, ⁷ nýbrž moudrost Boží tajemnou, která byla skryta, kterou Bůh od věčnosti předurčil k naší slávě, ⁸ které žádný z knížat tohoto světa nepoznal; neboť kdyby ji byli poznali, Pána slávy nebyli by (nikdy) ukři-

3—4), který ustanovil nejsv. svátost oltářní (11, 23) a j.

3. Vida, jak malého úspěchu dodělal se v Athénách před svým příchodem do Korintu (Skut. 17, 33—34), a pozoruje slabost svou, obával se, že snad ani v Korintě práce jeho nebude úspěšná, zvláště když viděl, jaký odpor činili mu tam židé hned od počátku (Skutk. 18, 6—17).

4. Pavel hlásal dokazováním Ducha a moci či dokazováním mocného Ducha (neb moci Ducha sv.), hleděl totiž ne přemluvit, nýbrž přesvědčiti, a to důvody a důkazy, jichž původcem byl Duch sv., pokud totiž Duch sv. mocí svou Pavla osvěcoval, aby to a tak mluvil, by posluchači na-
byli o věci přesvědčení, a zároveň milostí svou v mysli posluchačů působil, aby slovům apoštolským uvěřili.

7n. Moudrostí Boží míní zde hlubší tajemství víry, jmenovitě ta, která se týkají našeho vykoupení.

žovali. ⁹ Ale (tak je tomu) jak jest psáno: »Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, (jest to), co Bůh připravil těm, kteří ho milují.« ¹⁰ Nám však zjevil to Bůh Duchem svým; Duch totiž zpytuje všecko, i hlubokosti božské. ¹¹ Neboť kdo z lidí ví, co jest v člověku, leč duch člověka, který jest v něm? Tak ani toho, co v Bohu jest, nepoznal nikdo leč Duch Boží. ¹² My však jsme nepřijali ducha tohoto světa, nýbrž Ducha, který jest z Boha, abychom věděli, co nám bylo darováno od Boha. ¹³ O tom také mluvíme, (ale) nikoli slovy naučenými moudrostí lidskou, nýbrž (slovy) naučenými Duchem (svatým), spojujíce duchovní (formu) s duchovním (obsahem). ¹⁴ Ale člověk duševní nepřijímá těch věcí,

9. Slova uvedena jsou volně z Is. 64, 4. Řečena jsou nejen o radostech nebeských, nýbrž i o všem tom, co Bůh učinil a učiní, aby člověka k oněm radostem přivedl. Sv. Pavel uvádí je jako důkaz pro to, co řekl, že totiž ona moudrost, která se hlásá v evangeliu, byla neznáma knížatům a všem.

14n. Člověkem duševním míní člověka, jaký by byl ve stavu pouhé přirozenosti neporušené, t. j. takového, který by se řídil pouze přirozeným rozumem svým, ani milostí Boží osvětleným ani zlou žádostivostí porušeným. Od něho rozeznává člověka tělesného, t. j. člověka ve stavu přirozenosti hříchem porušené, nevykoupené, tedy takového, který nemaje posvěcující milosti, dává se ovládati zlou žádostivostí (Řím. 7, 14), i člověka vykoupeného a ospravedlněného, pokud nejedná z principu nadpřirozeného (3, 1). Duchovním

které jsou Ducha Božího — vždyť mu to jest pošetilostí, — ano (on) nemůže jim porozuměti, poněvadž (ty věci) mají se posuzovati duchovně. ¹⁵ Člověk duchovní však posuzuje (a oceňuje) všecko, ale sám nebývá posouzen (a oceněn) od nikoho. ¹⁶ Neboť »kdo poznal mysl Páně, aby ho poučil?« My však máme mysl Kristovu.

3, ¹ A já, bratři, nemohl jsem k vám mluvit jako k duchovním, nýbrž jako k tělesným, jako nedospělým v Kristu. ² Mlékem jsem vás napájel, nikoli pokrmem (tuhým); neboť dosud nemohli jste (ho snést). Avšak ani nyní ještě nemůžete, neboť dosud jste tělesní. ³ Poněvadž totiž jest mezi vámi revnivost a svár, nejste-liž tělesní a nejednáte-liž podle člověka (tělesného)? ⁴ Neboť když jeden ří-

člověkem rozumí toho, který jsa ve stavu posvěcující milosti, jedná z principu nadpřirozeného, dává se řídit rozumem milostí Ducha sv. osvěceným. Člověk duševní a tím spíše tělesný, nepřijímá, nechápe a náležitě neoceňuje, ba ani oceniti nemůže tajemství zjevených, právě proto, poněvadž tajemství ta může oceniti náležitě pouze ten, kdo je posuzuje duchovně, t. j. rozumem milostí Boží osvěceným, on však milosti té nemá. — Duchovní člověk (či spíše tajemství, jež on náležitě posuzuje a oceňuje) nebývá náležitě posouzen a oceněn od nikoho totiž z těch, kteří nejsou duchovní v řečeném smyslu.

16. Moudr. 9, 13; Is. 40, 13; Řím 11, 34.

3. 1—4. Sděluje, že proto nemohl jim dosud podávati tajemství hlubších, poněvadž dosud nejsou dokonalí. — Mlékem míní základní články víry, pokrmem hlubší tajemství.

ká »Já jsem Pavlův,« druhý »Já Apollův,« nejste lidé (tělesní)?

c) Sv. Pavel odsuzuje roztržky poukazem na jejich nesmyslnost. 3, 5—17.

⁶ Co tedy jest Apollo? Co Pavel? Služebníci, skrze něž jste uvěřili. Každý tak, jak mu dal Pán: ⁶ Já jsem sázel, Apollo zaléval, ale Bůh dal vzrůst. ⁷ Proto není něčím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst. ⁸ Ten však, kdo sází, a ten, kdo zalévá, jsou jedno, — ale každý obdrží odplatu vlastní podle své práce. — ⁹ Neboť jsme spolupracovníci Boží; (vy pak) jste Boží rolí, Boží stavbou.

¹⁰ Podle milosti Boží mně dané jako moudrý stavitel položil jsem základ; jiný na něm staví. Každý však hled', kterak staví na něm. ¹¹ Neboť nikdo nemůže položití základ jiný mimo ten, který jest položen, a tím jest Ježíš Kristus. ¹² Staví-li však na ten základ zlato, stříbro, drahé kamení, dříví, seno, slámu, — ¹³ dílo jednoho kaž-

12. Zlatem, stříbrem, drahým kamením míní čistou nauku Kristovu bez přídatků lidských; dřívím, senem, slámou, nauky ne sice bludné, ale prázdné a neužitečné. Obrací se tu patrně proti třetí straně, proti Petrovcům, jejichž učitelé židokřesťanští zaváděli některé prázdné a zbytečné obřady a obyčeje židovské.

13. Onen den, totiž soudný, zjeví se v ohni, v onom totiž, o němž i sv. Petr mluví

dého přijde najevo; onen den zajisté to objeví; neboť se zjeví v ohni, a oheň vyzkouší, jaké jest dílo jednoho každého. ¹⁴ Zůstane-li něčí dílo, které na něm vystavěl, obdrží odměnu; ¹⁵ shoří-li něčí dílo, utrpí škodu, sám však bude spasen, ale tak jako ohněm. ¹⁶ Nevíte, že jste chrámem Božím, a že Duch Boží přebývá ve vás? ¹⁷ Kazí-li někdo chrám Boží, toho zkazí Bůh; neboť chrám Boží jest svatý, a tím jste vy.

Důsledky z předešlého učení.

a) **Nedávejte přednost jednomu věrozvěstu před druhým. 3, 18—23.**

¹⁸ Nikdo neklamej sám sebe. Domnívá-li se někdo, že jest moudrý mezi vámi, na tomto světě budiž pošetilcem, aby byl moudrý. ¹⁹ Moudrost totiž světa tohoto jest pošetilostí u Boha, neboť jest napsá-

a který tvářnost světa (země) obnoví. Viz 2. Petr 3, 10.

16n. Upozorňuje na velikou důstojnost křesťanů jakožto chrámu Ducha sv., ukazuje i na velikost viny, kterou na sebe uvalují ti, kteří nepravými naukami je porušují.

18. **N e k l a m e j s á m s e b e**, tím totiž, že by posuzoval věrozvěsty (Petra, Pavla, Apolla) a dával přednost jednomu před druhým; neboť to není pravá moudrost. — Na tomto světě, t. j. v očích lidí věrou neosvěcených, světsky smýšlejících. — Vulgata klade nevhodně čárku za slovo **s v ě t ě** místo za slovo **v á m i**.

19. Job. 5, 13.

no: »Jenž lapá moudré v chytrosti jejich.«²⁰ A opět: Hospodin zná myšlenky moudrých, že jsou marné.«²¹ Proto nikdo se nechlub lidmi, neboť všecko jest vaše,²² ať Pavel, nebo Apollo nebo Petr, nebo svět, nebo život nebo smrt, ať věci přítomné nebo budoucí, všecko jest vaše.²³ Vy pak jste Kristovi, a Kristus (jest) Bohův.

b) Neodsuzujte věrozvěstů svých. 4, 1—6.

4, ¹ Tak suď každý o nás, jako o služebnících Kristových a správčích tajemství Božích. ² Tu však se vyžaduje při správčích, aby každý byl shledán věrným. ³ Mně pak pramálo záleží na tom, abych byl souzen od vás nebo od soudu lidského, avšak ani sám se nesoudím; ⁴ neboť ničeho nejsem si vědom, ale tím nejsem ospravedlněn; ten však, jenž mě soudí,

20. Viz Žalm 93, 11.

21. Všecko jest vaše, t. j. k vašemu prospěchu zřízeno. Patří pak věřícím věrozvěstové, poněvadž působí k jejich spáse, svět, poněvadž jest pro ně stvořen, život, poněvadž to jest doba povolená k zjednání si zásluh smrti, poněvadž skrze ni přicházejí k odměně věčné, věci přítomné, poněvadž jim pomáhají v zjednávání si zásluh, věci budoucí, poněvadž se jim uchovávají k věčné odměně.

23. Kristus jest Boží i po své přirozenosti lidské, která jest od Boha stvořena, i po své přirozenosti božské, pokud totiž jest od Boha Otce od věčnosti zplozen.

jest Pán. ⁵ Proto nesudte (o ničem) před časem, dokud nepřijde Pán, jenž nejen osvítlí věci skryté v temnosti, nýbrž i na jevo uvede rady srdcí; a tehdy dostane se chvály každému od Boha. ⁶ Toto jsem, bratří, obrátil (podobenstvím) na sebe a na Apolla pro vás, abyste se na nás naučili tomuto (pravidlu): »Nic nad to, co jest psáno,« byste se nenadýmali pro jiného jeden proti druhému.

c) Varujte se pýchy. 4, 7—21.

⁷ Neboť kdo tě vyznamenává? A co máš, abys toho nebyl dostal? Jestli však jsi (také) dostal, proč se chlubíš, jako bys nebyl dostal? ⁸ Již jste nasyceni, již jste zbohatli, bez nás jste došli kralování.

4, 6. T. j. T o t o, co jsem pověděl o sobě a Apolovi (3, 4—9), platí sice o všech věrozvěstech, ale já jsem mluvil pouze o sobě a Apollovi jako porovnáním nebo podobenstvím, abyste se učili na našem příkladě, že se nemá nadýmati jeden proti druhému.

7—13. Napomenutí toto činí sice všem křesťanům korintským, předem však těm, kteří se stavěli v čelo stran. Otázkami řečnickými, k nimž čeká odpověď zápornou, ukazuje (v. 7), že ve skutečnosti nemají těch předností, jimiž se honosí; pokud však některé mají, že nemají jich ze sebe, nýbrž darem, a proto pyšní-li se pro ně, jednají nerozumně, ježto toliko nemoudrý chlubí se cizími dary jako by mu byly povinny. Označiv tak pýchu jejich jako nerozum nebo hloupost, tepe pýchu tu trpkou ironií ve v. 8—9 a srovnává domnělé štěstí jejich se skutečným stavem apoštolů ve v. 11—13.

8. Tak si počínali předáci ti, jako by již nasyceni byli všemi statky, jichž požívají blahoslavenci

A kéž jste došli kralování, abychom i my kralovali s vámi. ⁹ Neboť myslím, že Bůh nás apoštoly představil jako poslední, jako k smrti určené; vždyť jsme se stali podívanou světu, jak andělům, tak lidem.

¹⁰ My jsme pošetilci pro Krista, vy rozumní v Kristu; my slabí, vy však silní; vy slavní, ale my bezectní. ¹¹ Až do té chvíle trpíme hlad a žízeň i nahotu a býváme poličkováni a bez obydlí stálého; ¹² a lopotíme se pracující rukama svýma; jsouce tupeni žehnáme, jsouce pronásledováni snášíme to, ¹³ jsouce pomlouváni modlíme se; jako smetí toho světa jsme se stali, povrhelem u všech až dosud.

¹⁴ Nepíši to, abych vás zahanbil, nýbrž napomínám jako milované dítky své. ¹⁵ Neboť byť jste měli vychovatelů v Kristu na tisíce, přece nemnoho máte otců. Neboť v Kristu Ježíši (jen) já jsem vás zplodil skrze evangelium. ¹⁶ Prosím vás tedy, buďte následovníky mými [jakož i já jsem Kristovým]. ¹⁷ Proto vám posílám Timothea, jenž jest můj syn milovaný a věrný v Pánu; ten připomene vám cesty mé, (které jsou) v Kristu Ježíši, jak učím

v království mesiášském, ano jako by již s Kristem dosáhli království.

10. My (apoštolé) jsme pokládáni za pošetilce pro Krista, poněvadž hlásáme učení, jež se zdá světu býti pošetlostí.

17. Cesty mé, t. j. veškeren způsob mého života.

všude v každé církvi. ¹⁸ Někteří však se naduli, jako bych k vám neměl přijíti. ¹⁹ Ale přijdu k vám brzy, bude-li Pán chtíti, a poznám nikoli řeč těch, kteří se naduli, nýbrž moc (jejich). ²⁰ Neboť království Boží nespočívá ve slovech, nýbrž v moci. ²¹ Co chcete? S metlou-li mám přijíti k vám, či-li s láskou a v duchu mírnosti?

O vyloučení krvesmilníka a varování se špatných společností. 5, 1—13.

5, ¹ Vůbec jest slyšeti o smilství mezi vámi, a to o smilství takovém, jakého není ani mezi pohany, aby totiž někdo měl manželku svého otce. ² A vy jste (při tom) nadutí, a nezarmoutili jste se spíše, aby byl vyloučen z prostředí vašeho ten, jenž ten skutek spáchal? ³ Já totiž jsa vzdálen

19. Poznám nikoli řeč..., nýbrž moc, t. j. vyšetřím (jako soudce), nikoli s jakou lahodností mluvili, nýbrž co slovy svými zmohli.

20. T. j. ani počátek ani šíření se církve nezáleží na výmluvnosti a eleganci slovní, nýbrž na účinnosti kázání evangelia. Účinnosti té však kázání nemá z přirozené učenosti a výmluvnosti neb jiných přirozených předností kazatelových, nýbrž z pomoci Ducha sv.

5, 1. Muž ten vešel v krvesmilné manželství se svojí macechou, a to, jak lze souditi z 2. Kor. 7, 12, za života svého otce.

3—5. Jako měli apoštolové moc vymítáním duchů zlých posedlé uzdravovati, tak měli též moc uváděti ve stav posedlosti těžké provinilce, a to k tomu konci, aby provinilec takový trápením tělesným byl tím spíše pohnut ku pokání a tak zachoval duši

tělem, přítomen však duchem, usoudil jsem již, jako bych byl přítomen, aby ten, jenž tak učinil, ⁴ byl ve jménu Pána našeho Ježíše Krista ve vašem shromáždění a u přítomnosti mého ducha s mocí Ježíše, Pána našeho, ⁵ vydán satanu v záhubu těla, by duch jeho byl spasen v den Pána našeho Ježíše Krista. ⁶ Není dobrá vaše chlouba. Nevíte, že málo kvasu nakvasí všecko těsto? ⁷ Vyčistěte kvas starý, abyste byli těstem novým, jelikož jste přesní; vždyť i náš beránek velikonoční jest obětován, (totiž) Kristus. ⁸ Proto slavme hody nikoli s kvasem starým, ani s kvasem špatnosti a nešlechtnosti, nýbrž s přesnicemi upřímnosti a pravdy.

svou. Takový trest, aby totiž uveden byl do stavu posedlosti, zasloužil podle sv. Pavla také onen krvesmilník; neukládá mu ho však, nýbrž chce jen, aby ho vyloučili ze svého prostředí, t. j. z církve (v. 7, 13); ovšem vyloučení to měl učiniti ne kdokoli, nýbrž představený tamní obce církevní, ostatní měli pouze ve smyslu vyloučení toho vystříhati se ho.

7n. Narážejí na mojžíšský předpis, před hlavním svátkem velikonočním odstraňovati z domu všecko kvašené na význam čistoty a přesnosti, s kterou měli slaviti svátky velikonoční a obětovati beránka, vyzývá křesťany korintské, aby vyloučili ze své společnosti církevní onoho krvesmilníka (jakožto kvas starý); mají to učiniti k tomu konci, aby byli těstem novým. Židé, kteří obětovali beránka každý rok, zdržovali se kvašeného jen po jeden týden, my však, pro něž jediný toliko beránek, totiž Ježíš Kristus, byl obětován, a tou jedinou obětí učinil na věky dokonalými ty, kteří se posvěcují (Žid. 10, 14), máme se zdržovati kvasu špatnosti vždycky, stále tedy hody slaviti, t. j. život svatý vésti.

⁹ Napsal jsem vám v (tom) listě, abyste neobcovali se smilníky, ¹⁰ a to nikoli vůbec se smilníky tohoto světa, nebo s lakomci a lupiči, nebo s modláři — sice byste musili s tohoto světa vyjít, — ¹¹ nýbrž napsal jsem vám, abyste neobcovali, jestli by někdo, jenž se nazývá bratrem, byl smilníkem, nebo lakomcem, nebo modloslužebníkem, nebo utrhačem, nebo opilcem, nebo lupičem; s takovými ani nejezte. ¹² Neboť co jest mi na tom, abych soudil ty, kteří jsou vně? Nesoudíte-liž vy těch, kteří jsou uvnitř? ¹³ Ty, kteří jsou vně, Bůh bude souditi. Vyobcujte toho nešlechtníka ze svého prostředí.

Sv. Pavel vystupuje proti předkládání sporů před soudy pohanské. 6, 1—11.

6, ¹ Odvází se někdo z vás, maje při proti druhému, souditi se u nespravedlivých a ne u věřících? ² Aneb nevíte, že vě-

9—13. Kteří jsou vně, t. j. kteří nejsou údy církve. — Jenž se nazývá bratrem, t. j. křesťanem (v. 11); modloslužebníkem míní zde křesťana, který se zúčastňuje pohanské modloslužby, jmenovitě obětních hostin.

6, 1. U nespravedlivých, t. j. u pohanů.

2—4. Upozorňuje, že křesťané, kteří vytrvají Kristu věrni, budou mítí jakousi (nám neznámou) účast autoritativní při posledním soudě, ovšem menší nežli jest ta, kterou Pán Ježíš slíbil apoštolům. (Mat. 19, 28.) Aby pak ukázal, jak nepatrné jsou věci všední, a jak nízko stojí pod záležitostmi týkajícími se spásy, vyzývá je ironicky, aby k rozsu-

řící budou souditi svět? A jestliže mezi vámi souzen bude svět, jste-liž nehodni, abyste soudili věci nepatrné? ³ Nevíte, že budeme souditi anděly? Čím spíše záležitosti všední. ⁴ Máte-li tedy soudy o věcech všedních, ustanovte jako soudce ty, kteří jsou v pohrdání v církvi (vaší). ⁵ K zahanbení vám to pravím. Tak-li není mezi vámi nikoho moudrého, který by mohl rozsouditi mezi bratrem (a bratrem) svým? ⁶ nýbrž bratr s bratrem se soudí, a to před nevěřícími? ⁷ Již to věru jest chybou u vás, že máte soudy mezi sebou. Proč raději křivdy nesnášíte? Proč raději škody netrpíte? ⁸ Vy však činíte křivdy a škodíte, a to bratrům: ⁹ Nevíte, že nespravedliví království Božího neobdrží? Nemylte se, ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ¹⁰ ani změkčilí, ani ti, kteří smilní se stejným pohlavím, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani utrhači, ani lupiči neobdrží království nebeského. ¹¹ A takovými jste někteří byli; ale dali jste se obmýti, ale byli jste posvěceni, ale byli jste ospravedlněni ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu Boha našeho.

zování o takových věcech ustanovili ze svého středu ty, kteří jsou u nich ať pro nevědomost, ať pro chudobu v pohrdání neb v nevážnosti.

Sv. Pavel vystupuje proti smilstvu a nestydatostem. 6, 12—20.*)

¹² Všecko jest mi dovoleno, ale ne všechno prospívá; všecko jest mi dovoleno, ale já nesmím od žádné věci dát se podmaniti. ¹³ Pokrmy jsou pro břicho, a břicho pro pokrmy; Bůh však zruší ono i tyto. Ale tělo není pro smilství, nýbrž

*) Pohané pokládali smilstvo za věc lhostejnou (indiferentní) a tedy i dovolenou; podobně as soudili v Korintě též někteří křesťané z pohanství obrácení, omlouvajíce tak hříšné jednání své. Proti tomu sv. Pavel poučuje, že ani věci indiferentní, ač samy o sobě dovoleny jsou, neprospívají vždycky, nýbrž spíše mnohdy škodí (v. 12), smilství však že není věc indiferentní (v. 13—14), nýbrž velmi hanebná, poněvadž se jím poskvvrňují těla, která jsou údy Kristovy a chrámy Ducha sv. (v. 15—20).

13n. Pokrmy totiž Bůh určil k výživě člověka, — pokrmy pro břicho, aby je nasycovaly, břicho pro pokrmy, aby je přijímalo a stravující je udržovalo tělo. Pokud tedy kdo užívá jich pouze k výživě a ne k účelům jiným, užívá jich k účelu, který jim určil Bůh, a tedy dovoleně. Mimo to Bůh zruší břicho i pokrmy, zbaví je výživného úkolu jejich (při smrti), takže jich nebude potřeby po vzkříšení tělu k výživě; pokud tedy se týká výživy, pokrmy zanikají již pouhým užíváním a samy o sobě nepřispívají nijak ke spáse. Ale docela jinak jest to při smilství. Neboť tělo není pro smilství, nýbrž pro Pána. Jsouc určeno, aby s ním (Pánem Ježíšem) jako úd se svojí hlavou bylo spojeno a mu sloužilo, Pán pak jest dán pro tělo, aby s ním vešel ve spojení a je připodobnil oslavenému tělu svému. Mimo to tělo nepomine, neboť, ač zemře člověk, Bůh vzkřísí jej k životu nepomíjejícímu, jako vzkřísil Krista; kdo tedy smilní, nejen zneužívá těla svého k jinému účelu, než mu Bůh určil, on zneužívá věci (těla), která nepomine. Není tedy smilství věci indiferentní.

pro Pána a Pán pro tělo. ¹⁴ Bůh pak i Pána vzkřísil, i nás vzkřísí mocí svou. ¹⁵ Nevíte, že těla vaše jsou údy Kristovy? Mám tedy snad vzíti údy Kristovy a učiniti je údy nevěstky? Nikoliv. ¹⁶ Aneb nevíte-li, že kdo se přidržuje nevěstky, jest (s ní) jedním tělem? Neboť, jak praví (Písmo) »dva budou tělem jedním.« ¹⁷ Kdo však se přidržuje Pána, jest (s ním) jedním duchem. ¹⁸ Střezte se smilství. Každý hřích, který člověk učiní, jest kromě těla; kdo však smilní, hřeší proti tělu svému. ¹⁹ Aneb nevíte-li, že tělo vaše jest chrám Ducha svatého, jenž je ve vás, jehož máte od Boha, a že nejste svoji? ²⁰ Vždyť jste koupeni za cenu velikou. Nuže, oslavujte [a noste] Boha v těle svém.

O stavu manželském. 7, 1—24.*)

7, ¹ V příčině toho, o čem jste mi psali, jest dobře člověku, aby ženy se nedotý-

16. Dva budou tělem jedním, uvedeno z 1. Mojž. 2, 24.

17. Jest s ním jedním duchem, t. j. vchází s Kristem v přeužké spojení láskyplné.

7, *) V části druhé (7, 1—15. 58) odpovídá k otázkám, které mu byli Korintšané předložili, a to nejprve o stavu manželském (7, 1—24) a panickém (7, 25—40).

1—9. Poučuje manžely, že jest dobré (dobrem lepším) pro ně, zdržují-li se manželského obcování tělesného; že však obcování to jest jim nejen dovoleno, nýbrž i právem jejich, ve kterém nemá jeden druhého zkracovati, leč po vzájemném souhlase, a to jen na čas a za účely vyššími. Slova »manželku

kal. ² Ale pro uvarování se smilství každý měj manželku svou a každá muže svého. ³ Muž čiň manželce, čím jest jí povinen, a podobně i manželka muži (svému). ⁴ Manželka nemá moci nad svým tělem, nýbrž muž (její), podobně ani muž nemá moci nad tělem svým, nýbrž manželka (jeho). ⁵ Nezkracujte se vespolek (v té věci), leč za vzájemného svolení na čas, tak abyste se uprázdnilí k modlitbě a byli opět spolu, aby vás nepokoušel satan pro vaši nezdrželivost. ⁶ To však pravím jako povolení a ne jako rozkaz. ⁷ Neboť přeji si, aby všichni lidé byli jako jsem já; ale každý má od Boha dar vlastní, jeden tak, druhý onak. ⁸ Pravím však těm, kteří nejsou v manželství, zvláště vdovám: Dobře jest jim, zůstanou-li (tak) jako já. ⁹ Jestli-

míti, muže mítí« neznamená »ženiti se, vdávati se«, jak někteří vykládali, myslíce, že apoštol přikazuje každému v stav manželský vstoupiti, nýbrž znamenají v manželství žíti, a tedy i manželské povinnosti konati a manželských práv užívatí. Vytýká tu pouze vedlejší účel manželství (uvarování se smilství), poněvadž přihlíží k poměrům korintským; že však nemíní tím snižovati manželství na pouhý prostředek k uvarování smilstva, patrně z té vznešené představy, kterou o něm má a v Efes. 5. 23—24 vyjadřuje, přirovnávaje je ke spojení Krista s církví.

9. Jestliže však nemají zdrželivosti, t. j. cítí-li, že daru zdrželivosti nemají. Lépe jest v manželství vstoupiti, nežli hořeti, čili pokušením býti zmítán a jim podlehnouti. Dlužno však povážiti, že slova ta týkají se pouze těch, kteří jsouce svobodní, mají volnost v stav manželský vstoupiti, nikoli však těch, kteří svobody té vzdali se sami ať slibem čistoty, ať vstoupením

že však nemají zdržlivosti, vstuptež v manželství; neboť lépe jest v manželství vstoupiti, nežli hořeti.

¹⁰ Těm však, kteří jsou v manželství prikazuji, nikoliv já, nýbrž Pán, aby manželka od muže neodcházela; — ¹¹ odejde-li však, zůstaň nevdaná, anebo se smíř s mužem svým; — a muž nepropouštěj manželky své. ¹² Ostatním pak pravím já, nikoli Pán: Má-li který bratr manželku nevěřící a ta svoluje bydliti s ním, nepro-

dobrovolným do stavu, ve kterém úplná zdržlivost, celibát, se prikazuje. Zpozoruje-li neb pocítí-li ten, jenž sám se vzdal svobody vstoupiti v stav manželský ať slibem, ať zákonem dobrovolně přijatým (přijetím vyššího svěcení), že daru zdržlivosti nemá, nenabývá tím práva ženiti se, nýbrž má povinnost, aby modlitbou, hodným přijímáním svátostí a j. daru toho na Bohu si vyžádal.

10—24. Poučuje, že svazek manželský mezi křesťany jest nerozlučitelný (10—11); co však se týká manželství, která byla uzavřena mezi nekřesťany, z nichž však jedna strana přistoupila ke křesťanství, ta že jsou nerozlučitelná jenom tehdy, když strana nekřesťanská jest hotova bydleti se stranou křesťanskou bez potupování Stvořitele, t. j. když jí nebrání žíti podle víry její (12—14); jestliže by však strana nekřesťanská sama odešla (manželský svazek přerušila) aneb bránila straně křesťanské žíti podle její víry, manželský svazek jejich se rozlučuje, takže i strana křesťanská může vejíti ve sňatek nový (15—26). Napomíná však, aby v té věci nejednali lehkomylně, nýbrž aby hleděli, pokud křesťanská víra to připouští, manželství před přijetím křesťanství uzavřené zachovati i po přijetí jeho právě tak, jako zachovávají jiná postavení, ve kterých byli jsouce ještě nekřesťany (17—24).

10. Těm však, totiž věřícím.

12. Ostatním pak, totiž těm, kteří přijali křesťanství po uzavření sňatku manželského, ale druhá strana zůstala v nevěře.

pouštěj ji. ¹³ A má-li která žena věřící muže nevěřícího, a ten svoluje bydliti s ní, nepropouštěj muže; ¹⁴ neboť muž nevěřící posvěcen jest skrze ženu věřící, a žena nevěřící jest posvěcena skrze muže věřícího, sice jinak dítky vaše by byly nečisty; ale jsou čisty. ¹⁵ Jestli však nevěřící se odlučuje, ať se odloučí; není zajisté podroben bratr ani sestra v okolnostech takových, nýbrž k pokoji povolal nás Bůh. ¹⁶ Neboť odkud víš ženo, spasíš-li muže? Aneb odkud víš muži, spasíš-li ženu?

¹⁷ Jenom každý žij tak, jak každému udělil Pán, každý tak, jak každého povolal Bůh. A tak nařizují ve všech církvích. ¹⁸ Byl povolán někdo již obřezaný? Nedávej si předkožky. V neobřízce jest někdo povolán? Neobřezej se. ¹⁹ Obřízka není ničím, a neobřízka není ničím, nýbrž zachovávání přikázání Božích. ²⁰ Každý zůstavej v tom stavu, ve kterém byl povolán. ²¹ Byl jsi povolán jako otrok? Nedbej toho, nýbrž spíše zůstaň, i když můžeš nabýti svobody. ²² Neboť otrok povoláný v Pánu jest osvobozenec Páně, podobně povoláný svobodník jest otrok Kristův.

16. Jediná příčina, pro kterou by se doporučovalo, aby strana křesťanská zůstala v manželském svazku se stranou nekřesťanskou i tehdy, když jí brání žítí podle víry v Krista, byla by naděje, že strana nekřesťanská dá se časem pohnouti, aby v Krista uvěřila a tak na cestu spásy nastoupila. Ale naděje takové v řečených okolnostech není, leč jen velmi nejistá.

²³ Za cenu velikou jste koupeni; nebudte otroky lidí. ²⁴ Bratři, každý zůstávej u Boha v tom, v čem byl povolán.

O stavu panickém. 7, 25—40.

²⁵ V příčině panen však nemám příkazu Páně, ale radu dávám jako takový, jenž jsem došel milosrdenství od Pána, abych byl spolehlivým (rádcem). ²⁶ Myslím tedy, že jest to dobré pro přítomnou potřebu, ano, že jest dobré člověku tak býti. ²⁷ Jsi vázán k manželce? Nehledej rozvazu. Prost jsi manželky? Nehledej manželky. ²⁸ Oženíš-li se však, nezhřešíš, a vdá-li se panna, nezhřeší; avšak útrapy tělesné budou míti lidé takoví; já pak vás šetřím. ²⁹ Pravím však toto: Bratři, čas je krátký; zbývá, aby také ti, kteří mají manželky, byli tak, jako by jich neměli, ³⁰ a ti, kteří pláčí, jako by neplakali, a kteří se radují, jako by se neradovali, a kteří kupují, jako by v držení nebyli, ³¹ a kteří užívají toho světa, jako by neužívali; neboť tvářnost tohoto světa pomíjí. ³² Přeji si však, abyste

23. Nebudte otroky lidí, t. j. nepoddávejte se lidem ve službu tak, abyste nemohli sloužiti náležitě Kristu.

26. Býti tak, t. j. neženat. — Pro přítomnou potřebu, t. j. pro obtíže a strasti tohoto života, které v manželství bývají zvláště veliké.

30. Kterí pláčí, jako by neplakali, t. j. ti, kteří v bolestech a strastech pláčí, nepoddávejte se bolu svému, nýbrž počínejte si tak zmužile, aby se zdálo, že nepláčete.

byli bez starosti. Kdo není ženat, stará se o věci Páně, kterak by se zalíbil Pánu.³³ Kdo však se oženil, stará se o věci světské, kterak by se zalíbil ženě, a jest rozdělen.³⁴ A žena nevdaná, totiž panna, myslí na věci Páně, aby byla svatá tělem i duchem; provdaná však myslí na věci světské, kterak by se zalíbila muži.³⁵ To pak pravím k vašemu prospěchu nikoliv abych na vás vrhl osidlo, nýbrž abyste počestně a vytrvale sloužili Pánu bez roztržitosti.

³⁶ Domnívá-li se však někdo, že by měl hanbu pro svou pannu, je-li přestárlá, a musí-li tak býti, učiň, co chce; nehřeší, nechť se vezmou.³⁷ Ale kdo stojí ve svém srdci pevně, nepodléháje nutnosti, nýbrž maje v moci vůli svou a to usoudil ve svém srdci, že zachová pannu svou, dobře činí.

³⁸ A tak činí dobře i ten, kdo provdává pannu svou; ale kdo neprovdává ji, činí lépe.

³⁹ Manželka jest vázána (zákonem manželským), pokud jest živ muž její; zemřeli muž její, jest svobodna provdati se, za koho chce, jenom v Pánu.⁴⁰ Ale blaženější bude, zůstane-li tak, podle mé rady; myslím však, že i já mám Ducha Božího.

³⁶. Musí-li tak býti, aby se provdala. Nehřeší (totiž otec); nechť se vezmou (totiž jeho dcera a její milenec).

O požívání obětín s ohledem na bližního. 8, 1—13.*)

8, ¹ Co však se týká věcí obětovaných modlám, víme, že »všichni máme poznání«. Ale poznání nadýmá, láska pak vzdělává. ² Domnívá-li se však někdo, že něco poznal, nepoznal ještě tak, jak poznati jest dlužno; ³ ale jestli někdo miluje Boha, ten jest poznán od něho. ⁴ O požívání věcí obětovaných modlám tedy víme, že modla není ničím na světě, a že není žádného Boha, leč jeden. ⁵ Neboť byť byli tak zvaní bohové ať na nebi ať na zemi, — jakož vskutku jest mnoho »bohů« a mnoho »pánů«, — ⁶ pro nás přece jest (toliko) jeden

8, *) Od 8, 1—11, 1. odpovídá k otázce v příčině požívání masa ze zvířat obětovaných modlám. Jako u židů, tak ani u pohanů nespalovalo se při obětech krvavých vždy celé zvíře obětované, nýbrž jen některé jeho části; z jiných částí upravovala se obětní hostina buď ve chrámě (při chrámě) neb i doma, k ní pak zvali se také příbuzní a přátelé. Ostatní maso odevzdávalo se těm, kdo byli obět podali, a ti buď je snědli při obyčejném stolování domácím, neb je rozdali chudým, aneb prodávali veřejně v krámech. Pavel podává nejprve (8, 1—13) zásady teoretické s ohledem na bližního, uče, že maso ze zvířat obětovaných modlám samo o sobě není poskvrněno, a tedy požívati se smí, ale jen od těch, kteří té věci jsou si vědomi, nikoli však od těch, kteří si toho vědomi nejsou a myslí, že maso to poskvrňuje (v. 1—7); však i ti, kteří onu vědomost mají, jsou povinni zdržeti se ho, kdvž by požíváním dali bližnímu pohoršení (v. 8—13).

3. T. j. kdo má lásku k Bohu, která zahrnuje i lásku k bližnímu, ten nejen má poznání pravé, nýbrž jest též poznán a uznán od Boha (že totiž poznání jeho jest pravé).

Bůh, Otec to, z něhož (jest) všechno, a k němuž my (jsme určeni), a jeden Pán, (totiž) Ježíš Kristus, skrze něhož všechno a skrze nějž (jsme) i my.

⁷ Avšak ne ve všech jest to poznání; někteří spíše chovajíce dosavadní náhled o modle, jedí (to) jako věc obětovanou modlám, a svědomí jejich, jsouc slabé, se poskvvrňuje. ⁸ Ale pokrm nestaví nás před (soud) Boha; ani nemáme prospěchu, jíme-li, ani netrpíme škody, nejíme-li. ⁹ Hled'te však, aby tato svoboda vaše nebyla k úrazu slabým. ¹⁰ Neboť uzří-li někdo tebe, jenž máš to »poznání«, stolovati ve chrábě modlářském, zdaliž svědomí jeho, jsouc mdlé, nebude »vzděláno« k tomu, aby jedl věci obětované modlám? ¹¹ I zahyne ten (člověk) slabý pro tvé »poznání«, ten bratr, pro něhož Kristus umřel. ¹² Ale takto hřešice proti bratrům a urážejíce jejich svědomí slabé, hřešíte proti Kristu. ¹³ Proto pohoršuje-li pokrm bratra mého, nebudu jísti masa na věky, abych nepohoršil bratra svého.

8. Pokrm sám o sobě nečiní nás před Bohem ani lepšími ani horšími; sám o sobě ani nepřispívá ke spáse, ani od ní neodvrací.

11. Zahyne, totiž věčně, ačli včas neučiní pokání, a to proto, poněvadž sveden jsa tvým příkladem, jí maso to také, ale proti svému svědomí (bludnému). (Srovn. Řím. 14, 13—23.)

O zdržování se věcí dovolených vůbec s ohledem na spásu jiných i vlastní. 9, 1—27*)

9, ¹ Nejsem svoboděn? Nejsem apoštolem? Zdali jsem neviděl Krista Ježíše, Pána našeho? Zdali nejste vy mým dílem v Pánu? ² Jestli pro jiné nejsem apoštolem, pro vás přece jsem (jím), neboť početí mého apoštolství jste vy v Pánu. ³ To jest má obrana proti těm, kteří se mne vyptávají. ⁴ Nemáme-liž moci jísti a píti? ⁵ Nemáme-liž moci věřící ženu s sebou bráti, jakož i ostatní apoštolové, i bratři Páně i Petr? ⁶ Aneb-li jediný já a Barnabáš nemáme moci nevydělávati? ⁷ Kdo

9, *) Pavel učí svým příkladem, že jest mnohdy dobře, ano nutno zdržeti se i těch věcí, které jsou samy o sobě dovoleny (9, 1—27). Poukázav totiž na svou svobodu a na apoštolský úřad svůj, vykládá, že jako ostatní apoštolé má i on práva požadovati výživy od těch, pro jichž spásu pracuje (v. 1—14), že však práva toho neužívá, jednak aby dospěl k větší dokonalosti, jednak aby nikoho nezdržel od přijetí křesťanství (v. 15—23). Poukázav pak na příklad zápasníků o závod, ukazuje, jak velice třeba jest zdrželivosti pro vlastní spásu (v. 24—27).

4. T. j. nemáme-liž práva požadovati výživy od těch, pro něž pracujeme?

5. Věřící ženu, doslovně »sestru ženu«. Míni tu podle výkladu skoro obecného obyčej bráti s sebou starší ženu křesťanskou, bohatou, aby mu ze svého majetku zjednávala výživu, obyčej to, kterého se drželi ostatní apoštolé, i ti, kteří byli bratry či příbuznými Páně, ano i hlava apoštolů a církve, sv. Petr.

6. Nevydělávati čili nezjednávat si výživy vlastní prací tělesnou.

slouží kdy ve vojště na svůj plat? Kdo zakládá vinici a nejí ovoce jejího? Kdo pase stádo a nepožívá mléka od stáda? ⁸ Mluvíím toto (snad jen) po lidsku, aneb-li nepraví toho také zákon? ⁹ Vždyť v zákoně Mojžíšově jest psáno: »N e z a v á ž e š ú s t v o l u m l á t í c í m u.« Pečuje Bůh (tak) o voly, ¹⁰ aneb-li pro nás vůbec to praví? Pro nás zajisté bylo napsáno, že kdo orá, v naději má orati, a kdo mlátí, (má to činiti) v naději, že bude míti účast v užitku. ¹¹ Jestliže my jsme vám rozseli věci duchovní, je to veliké, budeme-li žíti my vaše věci tělesné? ¹² Jsou-li jiní účastni toho práva na vás, zdali ne tím spíše my? Ale neužili jsme práva toho, nýbrž snášíme všechno, abychom nezpůsobili žádné překážky evangeliu Kristovu. ¹³ Nevíte-li, že ti, kteří konají službu svatou, ze svatyně jedí, a že ti, kteří přisluhují oltáři, s oltářem se dělí? ¹⁴ Tak i Pán nařídil hlasatelům evangelia, aby z evangelia byli živi. ¹⁵ Já však nepoužil jsem z toho ničeho. Ale nepíši toho, aby se tak dělo při mně, neboť lépe jest mi umříti, nežli aby kdo zmařil chloubu moji. ¹⁶ Káži-li totiž evangelium, nemám se čím chlubit, vždyť jest to pro mne nutností, neboť běda mně, nebudu-li kázati. ¹⁷ Činím-li to totiž dobro-

9. Viz 5. Mojž. 25, 4; 1. Tim. 5, 18.

17—18. Rozeznává mezi dobrými skutky dobrovolnými čili nepřikázanými, jimž přísluší o d p l a -

volně, mám odplatu; jestli však nedobrovolně — úřadem jsem pověřen. ¹⁸ Na čem tedy spočívá moje odplata? (Na tom), že káže evangelium, bezplatně je zvěstuji, tak abych neužíval svého práva při evangeliu. ¹⁹ Ačkoli totiž jsem neodvislý ode všech, učinil jsem se služebníkem všech, abych jich více získal. ²⁰ I stal jsem se židům jako židem, abych židy získal; ²¹ těm, kteří jsou pod zákonem, (stal jsem se), jako bych byl pod zákonem, — ačkoli sám nejsem pod zákonem, — (jen) abych získal ty, kteří byli pod zákonem; těm, kteří byli bez zákona, (stal jsem se), jako bych byl bez zákona, — ač nejsem bez zákona Božího, nýbrž jsem v zákoně Kristově, — abych získal ty, kteří jsou bez zákona; ²² slabým stal jsem se (jako) slabý, abych získal slabé. Všem stal jsem se vším, abych vůbec některé přivedl k spáse. ²³ Všecko pak činím pro evangelium, abych se stal spolu účastným jeho (slibů).

²⁴ Nevíte-li, že ti, kteří běží o závod, všichni sice běží, ale (jen) jeden dostává cenu vítězství? Tak běžte (i vy), abyste

ta zvláštní, a mezi dobrými skutky nedobrovolnými čili přikázanými, jimž sice přísluší odplata také, ale ne zvláštní, nýbrž obecná. I míní: Za to, že káže evangelium, nebudu mít odplaty zvláštní, neboť kázat evangelium jsem jako apoštol povinen a hřešil bych, kdybych nekázal; abych tedy dostal odměnu zvláštní, činím něco, co mi přikázáno není, káže totiž evangelium zadarmo, nepožaduje výživy od těch, pro něž pracuji.

(jí) dosáhli. ²⁵ Každý však, kdo závodí, zdržuje se všeho; a oni (činí to), aby obdrželi věnec porušitelný, my však neporušitelný. ²⁶ Já tedy běžím nikoli tak, jako na nejisto, zápolím ne jako do vzduchu bije, ²⁷ nýbrž trestám tělo své a podrobuji v služebnost, abych snad kázav jiným, sám nebyl zavržen.

Výstražným příkladem Israelitů na poušti varuje před nezdrželivostí. 10, 1—14.*)

10, ¹ Nechci zajisté bratří, abyste nevěděli, že otcové naši všichni byli pod oblakem a všichni prošli mořem; ² a všichni v oblaci a v moři byli pokřtěni v Mojží-

*) 10, 1—14. Všichni Israelité, kteří vyšli z Egypta, stali se účastni týchž milostí, a přece jen málo jich přišlo do země zaslíbené, poněvadž ostatní zahynuli na poušti pro své hříchy. P. varuje tak Korintské, aby se měli na pozoru, by přes dobrodiní mnohem větší, jichž se jim dostalo a dostává v křesťanství, nepřipravili se nezdrželivostí a vůbec hříchy o přijetí do blaženosti věčné. Z dobrodiní, kterých Israelité byli účastni, jmenuje zvláště onu ochranu, kterou jim Bůh poskytoval pod oblakovým sloupem (2. Mojž. 13, 21; 4. Mojž. 9, 21) a bezpečným přechodem přes moře (2. Mojž. 14, 22), jakož i mannu a vodu vyvedenou ze skály (2. Mojž. 17, 6; 4. Mojž. 20, 11). Ve sloupě oblakovém a v přechodě přes moře vidí předobraz sv. křtu, který se uděluje vodou a Duchem sv. (Jan 3, 5), v manně pak a v oné vodě předobraz nejsv. Svátosti, a ovšem i těch milostí, kterých bývá v těchto svátostech člověk účasten.

2. Byli pokřtěni v Mojžíše, t. j. zasvěcení zákonu mojžíšskému čili závázání zákon ten zachovávat, podobně jako my na křtu sv. byli jsme zasvěceni Kristu a jeho zákonu.

še ³ a všichni jedli týž pokrm duchovní
⁴ a všichni pili týž nápoj duchovní; — pili
 jej totiž z duchovní skály, která šla s nimi,
 tou skalou pak byl Kristus. — ⁵ Avšak ve
 většině jich nezalíbilo se Bohu, neboť z a -
 h y n u l i n a p o u š t i. ⁶ To pak se událo
 jako předobraz pro nás, abychom nebyli
 žádostivi věcí zlých, jak i oni jich zažá-
 dali. ⁷ Ani modláři nebuďte, jako (byli)
 někteří z nich, jak jest psáno: »P o s a d i l
 s e l i d, a b y j e d l a p i l, a v s t a l i,
 a b y h r á l i.« ⁸ Ani nesmilněme, jako ně-
 kteří z nich smilnili, a padlo jich v jednom
 dni dvacet tři tisíce. ⁹ Ani nepokoušejme
 Krista, jako někteří z nich pokoušeli, a za-
 hynuli od hadů. ¹⁰ Ani nereptejte, jako ně-
 kteří z nich reptali, a zahynuli od zhoub-
 ce. ¹¹ Toto pak všecko událo se jim před-
 obrazně, napsáno však bylo k výstraze
 pro nás, na něž připadla doba poslední.
¹² Proto, kdo se domnívá, že stojí, hled,

3—4. Pokrm, nápoj d u c h o v n í, t. j. zázračný.
 Vodu tu dala nikoli skála přirozená, nýbrž jiná,
 duchovní, totiž Kristus čili to Slovo neb Syn Boží,
 který se později vtělil, aby nás vykoupil.

5. Viz 4. Mojž. 26, 64—65.

6. Viz žalm 105, 14.

7. Viz 2. Mojž. 32, 6.

8. Viz 4. Mojž. 25, 1.

9. Viz 4. Mojž. 21, 5—6.

10. Viz 4. Mojž. 11, 4—33; 17, 41—49. Zhoubcem
 míní nejspíše hněv Boží čili trestající spravedlnost
 božskou.

11. D o b a p o s l e d n í, doslovně »k o n e c v ě -
 k ů«, d o b a m e s i á š s k á.

abys nepadl. ¹³ Pokušení vás zachvátilo jen lidské; Bůh však jest věrný; ten nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete (snést), nýbrž s pokušením učiní také úspěch, abyste (je) mohli snést. ¹⁴ Proto, miláčkové moji, střeďte se modloslužby.

Praktické pokyny v příčině požívání masa ze zvířat obětovaných modlám.

10, 15—11, 1.*)

¹⁵ Jako rozumným pravím: Posudte vy sami, co ¹⁶ dím: Kalich požehnání, který žehnáme, není-liž společenstvím krve Kristovy? A chléb, který lámeme, není-li společenstvím těla Kristova? ¹⁷ Poněvadž (to jest) jeden chléb, jsme my mnozí tělem jedním; neboť všichni jsme účastni jed-

13. T. j. všecka pokušení a protivenství, která dosud na vás přišla, byla přiměřena lidské slabosti, takže jste je s pomocí Boží překonati mohli a překonali. Bůh učiní, co slíbil, a tedy nedopustí vás pokoušeti nad vaše síly.

14. Modloslužby, t. j. modloslužebných hostin obětních.

*) 10, 15—11, 1. a) obětních hostin pohanských třeba zdržovati se docela (v. 15—22a), b) masa, které prodává se v krámech neb se předkládá na hostinách soukromých, mohou požívatí beze vší úzkostlivosti (22b—27), vyjma že by je někdo upozornil na to, že předložené maso pochází ze zvířat obětovaných modlám; neboť kdo na to upozorňuje, pokládá požívání masa toho za nedovolené, a byl by pohoršen, kdybys ho požíval i byv upozorněn na to (v. 28—30), a končí vyzváním, by po jeho příkladě při všem směřovali ke cti a chvále Boží (10, 31—11, 1).

noho těla. ¹⁸ Patřete na Israelity podle těla; nejsou-liž ti, kteří jedí oběti, účastni oltáře? ¹⁹ Co tím tedy chci říci? Že snad jest něčím věc obětovaná modlám anebo že modla jest něčím? ²⁰ (Nikoli), nýbrž že co oběťují pohané, oběťují duchům zlým a ne Bohu. Nechci však, abyste byli společníky duchů zlých. ²¹ Nemůžete píti kalich Páně i kalich duchů zlých; nemůžete zúčastňovati se stolu Páně i stolu zlých duchů. ²² Aneb-li máme popouzeti Pána k revnivosti? Jsme snad silnější než On?

Všecko jest (mi) dovoleno, ale ne všecko prospívá; ²³ všecko jest (mi) dovoleno, ale ne všecko vzdělává. ²⁴ Nikdo nehledej prospěchu svého, nýbrž (prospěchu) druhého. ²⁵ Všecko, co se prodává v masných krámech, jezte nic se nevyptávajíce pro svědomí, ²⁶ neboť »H o s p o d i n o v a j e s t z e m ě i p l n o s t j e j í.« ²⁷ Pozve-li vás někdo z nevěřících a chcete-li jíti, jezte všecko, co se vám předloží, nic se nevyptávajíce pro svědomí. ²⁸ Jestli však někdo vám řekne: »Toto jest věc obětovaná modlám,« nejezte pro toho, jenž to oznámil, a pro svědomí. ²⁹ Míním

24. Smysl: při takových věcech indiferentních ne-užívej své svobody bezohledně, nýbrž dbej všude a vždy duchovního prospěchu bližního.

26. Viz žalm 23, 1. Poněvadž všecky věci jsou Hospodinovy, není žádná poskvrněna sama o sobě.

29. Není příčiny, proč bych svobodu svou podroboval soudu cizího svědomí tak, abych měl za věc o sobě nedovolenou to, co po mém přesvědčení jest

pak svědomí nikoli tvoje, nýbrž toho druhého; neboť proč má svoboda měla by souzena býti od svědomí cizího? ³⁰ Zúčastňuji-li se (jídla) s vděčností, proč měl bych tupen býti pro to, zač díky činím? ³¹ Buďte tedy jíte, nebo pijete, nebo cokoli jiného činíte, všecko ke slávě Boží činite. ³² Nebuďte na úraz ani židům ani pohanům ani církvi Boží, ³³ jak i já všechněm ve všem vyhovuji, nehledaje prospěchu svého, nýbrž (prospěchu) mnohých, aby byli spasení.

11, ¹ Buďte následovníky mými, jako i já jsem Kristovým.

O vnější slušnosti v bohoslužebných shromážděních. 11, 2—16.

² Chválím pak vás, bratři, že ve všem na mne pamatujete a zachováváte nauče-

o sobě dovoleno. Povinen-li jsem tedy přece zdržeti se věci té, jsem tím povinen ne pro svědomí svoje, nýbrž pro svědomí cizí, abych totiž bližnímu nedal pohoršení.

30. T. j. požívám-li předložený pokrm vděčně s dobrým svědomím jako dar Boží, není příčiny, aby mě kdo tupil jako modloslužebníka pro věc, za kterou jako za dar Boží činím díky. Pouze tedy ohled na svědomí bližního jest to, pro který pokrmu toho mám se zdržeti.

11, 2—16. V Acháji (a vůbec u Řeků) byl obyčej, aby ve shromážděních muži objevovali se s hlavou nekrytou, ženy s hlavou závojem zakrytou. Obyčej ten měli tam po vůli Pavlově zachovati také věřící při svých shromážděních bohoslužebných. Sv. Pavel vystupuje rozhodně pro to, aby obyčej onen se zachoval (v. 2—6), a to a) pro ten poměr, ve kterém

ní, jak jsem je vám podal. ³ Chci však, abyste věděli, že hlavou každého muže jest Kristus, hlavou pak ženy muž, hlavou však Kristovou Bůh. ⁴ Každý muž, který se modlí aneb prorokuje s hlavou přikrytou, ohyzduje hlavu svou; ⁵ každá však žena, která se modlí a prorokuje s hlavou nezakrytou, hyzdí hlavu svou; neboť jest to jedno, jako by se oholila. ⁶ A nezakrývá-li si žena hlavy, ať se (také) oholí; je-li však ohyzdno ženě stříhati se nebo holiti, ať zakrývá si hlavu svou. ⁷ Muž totiž nemá

muž a žena jsou k Bohu a k sobě vespolek (v. 7—12), b) pro vrozený cit slušnosti (v. 13—15) a c) pro obyčej v církevních obcích zavedený (v. 16).

3. V příčině hierarchické ženy nemají v církvi s muži místa stejného; muži všichni jsou řízení (v církvi) od Krista přímo, ženy však všechny toliko nepřímě; po vůli Kristově pouze mužové přijímají se ke kněžství a k řízení církve, a ti, kteří se přijímají, spravují a řídí bratry své nikoli jako vlastní hlava jejich, nýbrž jako zástupci a služebníci Kristovi. Vzhledem k tomu jest tedy v církvi žena podřízena muži (hlavou ženy jest muž), muž pak podřízen Kristu (hlavou muže Kristus), Kristus pak jako člověk Bohu (hlavou Kristovou Bůh), od něhož jako člověk obdržel veškerou moc na nebi a na zemi.

4—6. T. j. znakem nadřízenosti jest hlava nekrytá, znakem podřízenosti pak hlava zakrytá. Muž přikrývá si hlavu, zakrývá svou nadřízenost, a to k necti své; žena však, je-li s hlavou nezakrytou, zapírá svou podřízenost, a to jest jí k necti, podobně jako by jí bylo k necti a k nezdobě hlavu si holiti.

7—12. Poněvadž ženy, které se odchylovaly od zavedeného obyčeje, odůvodňovaly as jednání své poukazováním na to, že Kristem byly ženy postaveny mužům na roveň, ukazuje, že církev nezměnila původního řádu, ježto již při stvoření prvních lidí byla stanovena jistá nadřízenost muže nad ženou.

pokrývati hlavy své, neboť jest obrazem a slávou Boží; žena však jest slávou mužovou. ⁸ Neboť není muž ze ženy, nýbrž žena z muže; ⁹ vždyť ani nebyl stvořen muž pro ženu, nýbrž žena pro muže. ¹⁰ Proto má žena míti znak moci na hlavě pro anděly. ¹¹ Avšak v Pánu ani muž není bez ženy, ani žena bez muže. ¹² Neboť jako jest žena z muže, tak jest i muž skrze ženu (zrozen), všechno pak z Boha (jest). ¹³ Posuďte sami u sebe: Sluší se, aby se žena modlila k Bohu nezakryta? ¹⁴ A neučí vás i příroda, že jest nectí pro muže, nechá-li si dlouhé vlasy růsti? ¹⁵ Má-li však žena dlouhé vlasy, jest jí to okrasou; neboť

— Slova »muž jest obrazem a slávou Boží, žena slávou mužovou« (v. 7) praví vzhledem k postupu stvořitelskému, k tomu totiž, že Bůh stvořil nejprve muže k obrazu a podobnosti svému, aby panoval nad vším, co jest na zemi (1. Mojž. 1, 26—27), a potom teprve ženu jakožto »pomoc podobnou jemu« (Adamovi, 1. Mojž. 2, 18).

10. Znak moci, doslovně moc v témž smyslu. — Pro anděly, t. j. z úcty k andělům, kteří byli svědky toho poměru, který Bůh stanovil mezi mužem a ženou, i z bázně před nimi, aby nesvědčili proti nim při soudu.

11n. V Pánu, t. j. ve spojení s Kristem a tedy v křesťanství (mezi křesťany). Ačkoli Bůh tím, že stvořil ženu z muže, naznačil, že žena má býti muži podřízena. přece také tím, že ji učinil jako pomocnicí podobnou jemu (Adamovi) ze žebra boku (jeho) a že chtěl, aby rozplozování pokolení lidského dělo se skrze ženu, ukázal, že žena při vší podřízenosti má býti společnicí jemu rovnou.

13. Aby se modlila v bohoslužebných shromážděních.

vlasý jsou jí dány místo závoje. ¹⁶ Líbí-li se však někomu přiti se, (věz:) my takového obyčejem nemáme, ani církve Boží.

Sv. Pavel kárá zlořád při slavení večeře Páně. 11, 17—34. *)

¹⁷ Toto však přikazuje, nechválím, že se scházíte nikoli k lepšímu, nýbrž k horšímu. ¹⁸ Předem totiž slyším, že když se scházíte ve shromáždění, bývají mezi vámi roztržky, a z části tomu i věřím; ¹⁹ neboť i odštěpenství musí býti mezi vámi, aby se stali zjevní mezi vámi ti, kteří jsou osvědčeni. ²⁰ Když tedy se scházíte na jedno (místo), není to již slavení večeře Pá-

*) Poněvadž Pán Ježíš ustanovil Svátost oltářní, když byl dříve pojedl beránka, spojovali v prvních dobách církve se slavením Eucharistie také hostinu, k níž přinášel každý podle svého majetku a které se zúčastnili stejně všichni, bohatí i chudí. Účelem hostin takových bylo projevovati a rozněcovati vzájemnou lásku; sluly proto hody lásky (αγάπης). Později však dostaly se do nich různé zlořády, a ty byly příčinou, že ony hody znenáhla se odstranily. V Korintě již za života sv. Pavla, zdá se, konali hody lásky přede mší sv. a společným přijímáním, ale nesdíleli se o to, co kdo přinesl, s ostatními, nýbrž rozdělivše se as ve kroužky a nečekavše na chudé, jedl a pil každý to, co sám si přinesl, a tak ovšem stávalo se, že jedni, chudí, byli lačni, druzí, bohatí, přesyceni a napilí (v. 21). Sv. Pavel zlořád ten odsuzuje (v. 17—22), ukazuje, že takové slavení hodů lásky není hodnou přípravou ke sv. přijímání (v. 23—32) a dává krátký návod, jak v té věci mají si počínati (v. 33—34).

20. Večeří Páně míní zde mši sv. a s ní spojené společné přijímání i hody lásky, jež obé pojímá jako jeden celek.

ně, ²¹ neboť každý bere napřed svoji večeři při jídle, a jeden lační, druhý pak jest opilý. ²² Zdaliž nemáte domů k jídlu a pití? Či snad pohrdáte církví Boží a zahanbujete ty, kteří (nic) nemají? Co mám říci vám? Mám vás chváliti? V této věci (vás) nechválím. ²³ Neboť já jsem přijal od Pána to, co jsem též podal vám, (totiž) že Pán Ježíš v té noci, ve které byl zrazen, »vzal chléb ²⁴ a učiniv díky, rozlámal jej a řekl: Toto jest tělo mé, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku. ²⁵ Tak též vzali kalich po jídle a řekl: Tento kalich jest nová úmluva (potvrzená) mou krví; to čiňte kolikrátekoli (jej) pítí budete, na mou památku.« ²⁶ Kdykoli totiž jíte chléb tento a pijete kalich, smrt Páně zvěstujete, dokud nepřijde. ²⁷ Proto kdo bude jísti chléb tento aneb pítí kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. ²⁸ Zkusiž však každý sám sebe a tak z toho chleba jez a z kalicha pij; ²⁹ neboť kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí

23—26. Srovn. Luk. 22, 19—20; Mat. 26, 26—27; Mark. 14, 22 — které se vydává (v. 24), podle řeckého: které se láme — za vás, tak i u sv. Luk. 22, 20; u sv. Mat. 26, 28 a Mark. 14, 24 praví »za mnohé«.

26. Smrt Páně zvěstujete, t. j. představujete čili nekrvavě obnovujete Kristovu oběť na kříži, a to bude se dít, dokavad nepřijde Pán Ježíš k soudu.

a pije, poněvadž nerozeznává těla Páně.
³⁰ Proto jest mezi vámi mnoho nemocných a slabých, a mnozí zesnuli. ³¹ Kdybychom sami sebe posuzovali, nebyli bychom souzeni. ³² Jsouce však souzeni, od Pána jsme trestáni, abychom s tím světem nebyli zavrženi. ³³ Proto, bratři moji, když se scházíte k jedení, čekejte jedni na druhé. ³⁴ Má-li hlad někdo, jez doma, abyste se nescházeli k odsouzení. Ostatní věci uspořádám, jakmile přijdu.

O mimořádných darech Ducha svatého.

12, 1—31.*)

12, ¹ O duchovních však darech nechci, bratři, abyste byli v nevědomosti. ² Víte,

30—31. Vyčítá časné tresty, které stihly ty, kteří přijímali méně hodně, totiž nemoci a předčasnou smrt.

32. Bůh tedy dopouští ony tresty časné na člověka k jeho duševnímu prospěchu, aby totiž povzbuzen byl jimi ku pravému pokání a polepšení se a nebyl zavržen.

33. K jedení, t. j. k hodům lásky.

*) Od 12, 1—14, 40. Jak byl Pán Ježíš slíbil (Mark. 16, 17. 18), dostávali v první době křesťanské mimořádné dary Ducha sv. také mnozí věřící, jedni ten, jiní onen, jedni jeden, jiní několik. Ovšem, kdo je obdrželi, měli jich užívatí k u p r o s p ě c h u jiných. V Korintě počali jich záhy zneužívatí. Cenili je totiž nikoli podle jejich původu a užitečnosti, nýbrž podle vnějšího zjevu jejich, ty majíce za vzácnější, které budily úžas a podivení. Nejvíce cenili dar jazyků, nejméně dar proroctví, t. j. dar z vnuknutí Ducha sv. povzbuzovati jiné, jakož i správně poučovati o pravdách zjevených, někdy též oznamovati věci skryté neb předpovídati věci budoucí. Všichni toužili po darech vzácnějších, zejména po daru jazyků, nevážíce si daru proroctví,

že když jste byli pohany, k němým modlám jakkoli puzeni jste chodili. ³ Proto vám oznamuji, že nikdo mluvě v Duchu Božím nepraví: »Proklet buď Ježíš,« a nikdo nemůže říci: »Pánem (jest) Ježíš,« leč v Duchu svatém. ⁴ Jsou pak dary rozličné, ale tentýž Duch; ⁵ a rozličné jsou služby, ale tentýž Pán, ⁶ a rozličné jsou působnosti, ale tentýž Bůh, který působí to všechno ve všech. ⁷ Každému však dává se zjevení Ducha k prospěchu (církve). ⁸ Jednomu totiž dává se skrze Ducha řeč moudrosti, jinému řeč poznání podle téhož Ducha, ⁹ jinému víra v témž Duchu, jinému pak dar uzdravování v tom jednom Duchu, ¹⁰ jinému divů činění, jinému proroko-

a ti, kteří jej měli, užívali ho nikoli ku prospěchu či vzdělání jiných, nýbrž k vlastní chloubě. Chybu tu hledí sv. Pavel odstraniti poučením: a) o původě a užitečnosti oněch darů vůbec (12, 1—31), b) o poměru oněch darů k lásce (13, 1—13), c) o poměru daru jazyků ku proroctví (14, 1—25) a d) přičiněním některých pokynů praktických (v. 26—40).

1—3. Učí, kterak lze rozeznati pravé dary Ducha sv. od nepravých.

5. Služby čili úřady církevní (biskupský, kněžský, jáhenský...).

7. Zjevení Ducha, t. j. dar Ducha sv. (kterým se Duch sv. zjevuje).

8. Řeč moudrosti, t. j. schopnost učití a vykládati tajemství víry; řeč poznání, t. j. schopnost pochopitelným způsobem vykládati a odůvodňovati pravdy křesťanské vůbec, zejména ty, které každý má znáti.

9. Věrou rozumí víru divotvornou. (Srovn. Mat. 17, 29.)

10. Dar rozeznávání, t. j. schopnost rozeznati, zdali ten, kdo (předstíraje dar prorocký)

vání, jinému rozeznávání duchů, jinému rozličné jazyky, jinému vykládání řečí;
¹¹ to pak všecko působí jeden a týž Duch, rozděluje zvláště jednomu každému, jak chce.

¹² Jako totiž tělo jest jedno a přece mnoho údů má, všechny pak údy těla, ač jich mnoho jest, (jen) jedním tělem jsou, tak i Kristus. ¹³ Neboť v jednom Duchu my všichni byli jsme pokřtěni v jedno tělo, ať jsme byli židy nebo pohany, ať nevolni nebo svobodni: a všichni jedním Duchem byli jsme napojeni. ¹⁴ Vždyť ani tělo nestává z jednoho údu, nýbrž z mnoha údů. ¹⁵ Řekne-li noha: »Poněvadž nejsem ruka, nepatřím k tělu,« zdali proto k tělu nepatří? ¹⁶ A řekne-li ucho: »Poněvadž nejsem oko, nepatřím k tělu,« zdali proto k tělu nepatří? ¹⁷ Kdyby celé tělo bylo okem, kde byl by sluch? Kdyby celé tělo bylo sluchem, kde byl by čich? ¹⁸ Než Bůh umístil údy v těle, jeden každý z nich, jak chtěl. ¹⁹ Kdyby všechny byly jedním údem, kde bylo by tělo? ²⁰ Jest však mnoho údů, ale jedno tělo. ²¹ I ne-

povzbuzuje neb výklady činí, skutečně dar ten má neb ne, aneb zda mluví skutečně z vnuknutí Ducha sv. neb ze svého. — V y k l á d á n í ř e č í, podle textu řeckého »vykládání jazyků«, t. j. dar tlumočiti věci, které cizí řečí pověděl ten, jenž byl opatřen darem jazyků.

21—30. Vyzývá ty, kteří obdrželi dary, jak myslí, vyšší, aby nepohrdali těmi, kteří dostali dary podle jejich mínění méně vzácné, ježto mnohdy dary zdán-

může oko říci ruce: ²² »Nepotřebuji tebe,« aneb zase hlava nohám: »Nepotřebuji vás,« nýbrž mnohem potřebnější jsou ty údy těla, které se zdají býti slabšími; ²³ a ty údy těla, které máme za méně čestné, přiodíváme čestněji, a údy naše neslušné mají hojnější slušnost, ²⁴ údy však naše slušné nepotřebují toho. Ale Bůh spojil tělo tak, že dal hojnější čest tomu (údu), kterému se jí nedostávalo, ²⁵ aby nebyla roztržka těla, nýbrž aby údové pečovali o sebe vespolek stejně. ²⁶ A trpí-li úd jeden, trpí spolu s ním všechny údy; oslavuje-li se jeden úd, radují se spolu s ním všichni údové. ²⁷ Vy však jste tělem Kristovým a údy (jeho) podle údělu. ²⁸ A některé Bůh ustanovil v církvi předem apoštoly, po druhé proroky, po třetí učiteli; potom (udělil) moci divotvorné, potom dary uzdravování, pomáhání, vedení správy, rozličné jazyky, [vykládání řečí]. ²⁹ Jsou snad všichni apoštoly? všichni proroky? všichni učiteli? Činí snad všichni divy? ³⁰ Všichni mají dar uzdravování? Všichni mluví jazyky? Všichni vykládají?

livě nižší jsou potřebnější a prospěšnější, nežli ty, které mají za vyšší.

23. Mají hojnější slušnost, tím totiž, že je pečlivěji přiodíváme.

27. Podle údělu, t. j. podle postavení, které vám v církvi Pán přikázal a podle daru, který vám k řádnému zastávání postavení čili úřadu toho udělil.

³¹ Horlete o dary lepší. A ještě ukáži vám cestu na výsost vznešenější.

O poměru mimořádných darů Ducha sv. k lásce. 13, 1—13.

13, ¹ Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. ² A kdybych měl proroctví a znal všecka tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl všecku víru, takže bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl. ³ A kdybych rozdal na pokrmy chudých veškeren statek svůj a vydal své tělo k spálení, lásky však kdybych neměl, nic by mi to neprospělo. ⁴ Láska jest shovívavá, dobrotivá; láska nezávidí, nechlubí

31. Ačkoliv žádám, abyste byli spokojeni každý s darem svým, přece neodsuzuji, nýbrž spíše přeji si, abyste vroucí modlitbou usilovali dojítí darů lepších, vyšších. A ještě (mimo to) ukáži vám dar nad jiné vznešený, o který zvláště horlete, dokavad ho nenabudete, totiž o lásku (K. 13).

13, 1—13. Ukazuje, že láska vyniká nade všechny dary mimořádné, a to a) svou nutností, ježto bez ní ostatní dary neprospívají (v. 1—3), b) svými vlastnostmi, ježto láska jest matka a jako kořen ctností jiných (v. 4—7), c) svým trváním, ježto láska přetrvává všechny dary mimořádné, zůstane i v životě budoucím (v. 8—11), ba předčívá i víru a naději, jsouc údobou či formou všech ctností ylitých a zůstávajíc též v životě věčném, kde víra přejde v patření, naděje v držení a požívání.

Ve 3. v. míní nepochybně onen dar, který ve 12, 28 nazval pomáháním, t. j. dar obětavé a hrdinské skutky konati ve prospěch bližních, zvláště chudých a nemocných.

se, nenadýmá se, ⁵ není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se, nemyslí o zlém, ⁶ neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou; ⁷ všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všecko přetrpívá. ⁸ Láska nikdy nepomíjí; budže (jest u koho dar) prorocství, zanikne, aneb (dar) jazyků, přestane, aneb poznání, zanikne. ⁹ Neboť částečně (jen) poznáváme, částečně prorokujeme; ¹⁰ když však přijde to, co jest dokonalé, zanikne to, co jest částečné. ¹¹ Když jsem byl dítkem, mluvil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, soudil jsem jako dítě; když však jsem se stal mužem, odložil jsem, co bylo dětinské. ¹² Nyní patříme skrze zrcadlo v záhadě, ale tehdy tváří v tvář; nyní poznáváme částečně, ale tehda poznám úplně, jakož i úplně poznán jsem. ¹³ Nyní však trvají víra, naděje, láska, tyto tři; ale největší z nich jest láska.

5. Není ctižádostivá, tak podle textu latinského; podle řeckého bylo by: nejedná neslušně; nemyslí o zlém, t. j. nepřičítá zlého, křivdy, nýbrž odpouští v pomyšlení, že to nebylo učiněno s úmyslem zlým.

12. Nyní patříme skrze zrcadlo, t. j. poznáváme Boha toliko nepřímo, prostředně, totiž z věcí stvořených a věrou, v budoucím životě však poznáme ho přímo; nyní poznáváme ho v záhadě, t. j. nedokonale, nejasně, v budoucím životě však poznáme ho dokonale, jasně, a skrze něj a v něm poznáme též všechny věci.

13. Všecky dary mimořádné mohou býti člověku odňaty, ale víra, naděje a láska zůstávají mu, ač-li sám o ně se nepřipraví.

O poměru daru jazyků k daru prorockví. 14, 1—25.

14, ¹ Usilujte o lásku, horlete o dary duchovní, zvláště však o to, abyste prorokovali. ² Neboť kdo mluví jazykem (cizím), nemluví lidem, nýbrž Bohu; nikdo totiž mu nerozumí. Ale duchem mluví tajemství. ³ Kdo však prorokuje, mluví lidem ke vzdělání a k povzbuzení a k útěše. ⁴ Kdo mluví jazykem (cizím), vzdělává sebe, ale kdo prorokuje, vzdělává církev. ⁵ Přál bych si ovšem, abyste všichni mluvili jazyky, ale raději, abyste prorokovali; neboť větší jest, kdo prorokuje, nežli ten, kdo mluví jazyky, leč by také vykládal, aby církev vzala vzdělání. ⁶ Nuže tedy, bratři, přišel-li bych k vám mluvě jazyky, co vám prospěji, nebudu-li vám mluvit na základě

14, 1—9. Srovnáváje dar prorockví (čili poučování a povzbuzování z vnuknutí Ducha sv.) s darem jazyků, učí, že prorockví prospívá věřícím více než dar jazyků (v. 1—6), a ukázav několika podobnostvými na neužitečnost daru jazyků v bohoslužebném shromáždění (v. 7—12), prohlašuje, že jest nemístno užívatí ve shromáždění daru jazyků, není-li přítomen někdo, jenž by vyložil, co bylo pověděno jazykem neznámým (v. 13—19).

2. Mluví duchem, t. j. zbožně a vroucně. Duchem nemíní Ducha sv., nýbrž ducha lidského po stránce náboženského cítění. Tajemství, t. j. věci, které posluchačům jsou nesrozumitelné proto, poněvadž byly pověděny jazykem cizím. Apoštol má tu na mysli případy, ve kterých někdo byl obdařen pouze darem jazyků, ale ne také darem vykládání, kdy tedy ani sám nerozuměl tomu, co pověděl jazykem cizím.

zjevení nebo poznání anebo proroctvím nebo poučováním? ⁷ Jestliže věci bezdušné, buďsi flétna nebo citera, vydávající zvuky, nečiní rozdíl v tónech, kterak přece porozumí se tomu, co se píská nebo na citeru hraje? ⁸ A kdo bude se strojit k boji, vydá-li polnice zvuk neurčitý? ⁹ Tak jest to i s vámi. Nevydáte-li jazykem řeči srozumitelné, kterak se pozná to, co se mluví? Budete zajisté mluvit jen do vzduchu. ¹⁰ Tolik věru jest druhů jazyků na světě, a žádný (z nich) není o sobě nesrozumitelný. ¹¹ Neznám-li tedy významu řeči, budu cizincem tomu, kdo mluví, a ten, kdo mluví, bude cizincem pro mne. ¹² Tak tedy i vy, poněvadž horlíte o dary duchovní, snažte se o to, abyste oplývali těmi, jež přispívají ke vzdělání církve. ¹³ Proto kdo mluví (cizím) jazykem, modli se, aby také mohl vykládati. ¹⁴ Neboť modlím-li se jazykem (cizím), duch můj se modlí, můj rozum však jest bez užitku. ¹⁵ Co z toho? Budu se modliti duchem, budu však modliti se i rozumem; budu zpívati (žalmy) duchem, budu však zpívati (je) též rozumem. ¹⁶ Neboť velebíš-li duchem, kterak ke tvému díkůčinění řekne »amen« ten, jenž zaujímá místo nevědomého? Vždyť neví, co pravíš. ¹⁷ Ty ovšem

16. Velebiti (díky činiti) duchem znamená zde velebiti neb díky činiti jazykem neznámým. — Zaujímá místo nevědomého. t. j. nerozumí té řeči, ve které mluvíš.

děkuješ pěkně, ale druhý se nevzdělává.
¹⁸ Děkuji Bohu, mluvím jazyky více, nežli vy všichni, ¹⁹ avšak ve shromáždění (církevní obce) chci raději pět slov promluvíti svým rozumem, abych poučil také jiné, nežli deset tisíc slov v jazyce (cizím).
²⁰ Bratři, nebudte dětmi co do soudnosti, nýbrž co do špatnosti buďte dítkami, co do soudnosti buďte dokonalí. ²¹ V zákoně

19. Pět, t. j. málo slov; deset tisíc, t. j. mnoho slov.

21. Uvedeno volně z Is. 28, 11. Poněvadž Israelité nechtěli rozuměti slovům, která k nim mluvil Bůh skrze proroky jazykem jejich, pohrozil jim slovy svrchu uvedenými, že (nepolepší-li se) bude k nim mluvíti jazyky jinými, řečí cizí, tak totiž, že je vydá v moc národa mluvícího jazykem cizím, jim nesrozumitelným. Vykonal, čím pohrozil, vydav je v moc Assyřů, takže poddanství toto pod národ cizím jazykem mluvící byvší předpověděno jako trest za nevěru a neposlušnost k Bohu, bylo pro ně znamením či událostí upozorňující na působnost Boží, na to, že k poddanství působil Bůh, aby je potrestal. Sv. Pavel vidí v Assyrech cizím jazykem mluvících předobraz těch, kteří měli dar jazyků, a to v nevěřících Israelitech předobraz nekřesťanů (nevěřících), jmenovitě těch, kteří nevěřili apoštolům, ani když činili zázraky. Dovojuje z tohoto v. 22, že jazyky jsou znamením působnosti Boží nikoli pro věřící, nýbrž pro nevěřící, znamením výstražným či mimořádným zjevem upozorňujícím na to, že tu působí Bůh, jenž nedá pohrdati sebou a svým zjevením a toho, kdo nevěrou učinil se zjevené pravdy a Boží milosti nehodným, trestá. Sv. Pavel dovojuje tak za tím účelem, aby Korintané vidouce, že dar jazyků může býti i trestem pro obec, přestali tím spíše přeceňovati jej a toužiti po něm. Označuje-li však dar ten předem jako znamení výstražné pro nevěřící, nepopírá tím, že by neprospíval jim vůbec. Působíť v nich úžas (když slyší mluvíti jazyky ně k o h o, o němž vědí, že se jim nikdy neučil),

jest psáno: »Jinými jazyky a jinými rty budu mluvit lidu tomuto, a ani tak neposlechnou, praví Hospodin.«²² Jazykové jsou tedy na znamení nikoli pro věřící, nýbrž pro nevěřící, prorokování však nikoli pro nevěřící, nýbrž pro věřící.²³ Jestliže by tedy se sešla celá církev na jedno místo, a všichni by mluvili jazyky, a jestliže by tam vešli (lidé) nevědomí nebo nevěřící, neřeknou-li, že blázníte?²⁴ Kdyby však všichni prorokovali a vešel by tam někdo nevěřící nebo nevědomý, bude ode všech usvědčován, ode všech posuzován,²⁵ tajnosti srdce jeho přijdou (mu) najevo, a tak on, padna na tvář, bude se klaněti Bohu, vyznávaje, že vskutku Bůh jest ve vás.

a byť neuvěřili hned, poněvadž nerozumějí tomu, co se praví jazykem cizím, přece jsou oním zjevem alespoň někteří připravováni k tomu, aby uvěřili, až by se jim hlásalo evangelium jazykem jejich, řečí jim známou, podobně jako při seslání Ducha sv. Židé sice v nevěře posmívali se apoštolům, jako by byli opilí, když mluvili před nimi jazyky cizími, ale přece byli pohnuti tak, že ještě toho dne přijalo křest na tři tisíce lidí.

24n. Slyše, kterak proroci nadšeně mluví o Bohu pravém a lichosti bohů nepravých, jest ve svém nitru usvědčen z nevěry, z toho, že jest ve bludu; pozoruje, jak neřesti lidské odsuzují a liché výmluvy vyvracejí, pocituje ve svém nitru, že i on jest správně posouzen; vida, kterak upozorňují také na prameny hříchů, seznává, že se tím odhalují také tajnosti jeho srdce; pojat úžasem nad tím, uznává Boha pravého a čině pokání koří se mu.

Některé pokyny praktické v příčině užívání darů mimořádných. 14, 26—40.

²⁶ Co je tedy činiti, bratři? Když se sejdete, jeden z vás má žalm, jiný poučení, jiný zjevení, jiný dar jazyků, jiný dar vykládání; všecko děj se ke vzdělání. ²⁷ Mluví-li kdo jazykem (cizím), mluvež dva nebo nanejvýš tři, a to jeden po druhém a jeden vykládej. ²⁸ Nebylo-li by vykladače, mlč ve shromáždění, ale mluv sám sobě a Bohu. ²⁹ Proroci mluvte dva nebo tři, a ostatní posuzujte; ³⁰ dostane-li se však zjevení někomu jinému, když sedí, první ať mlčí. ³¹ Neboť můžete jeden po druhém všichni prorokovati, aby se všichni učili a všichni se vzdělávali, ³² a duchové proroctví podřizují se prorokům; ³³ neboť Bůh není Bohem rozbroje, nýbrž pokoje.

Jako ve všech obcích věřících (křesťanů) ³⁴ ženy ve vašich shromážděních mlčte,

26—40. Vyzvav, aby vůbec darů duchovních užívali ke vzdělání církevní obce, učí, kterak mají užívatí daru jazyků (27—28), a kterak daru proroctví (29—30), a zakázav, aby ženy neužívaly takových darů veřejně (v bohoslužebném shromáždění; v. 24—36), přikazuje, aby tyto pokyny čili předpisy jeho uznali jako předpisy božské (37—40).

28. Mluv potichu sobě, t. j. k svému vlastnímu vzdělání, a Bohu, t. j. ke cti a chvále Boží.

29. Posuzujte, zdali totiž ten, kdo mluví, nevydává něco za zjevení, co jím není.

34. V 11, 5. připouští, aby ženy ve shromáždění (bohoslužebném) se modlily a prorokovaly, pokud

neboť nedopouští se jim mluvit, nýbrž podřizovati se (mají), jak i zákon praví.³⁵ Chtějí-li však něčemu se naučiti, ať se zeptají doma svých mužů; neboť potupno jest pro ženu mluvit ve shromáždění.³⁶ Či snad od vás vyšlo slovo Boží, aneb-li k vám toliko přišlo?³⁷ Zdá-li se někomu, že jest prorokem nebo duchovní dary má, poznej, že příkazem Páně jest to, co vám píši,³⁸ pak-li toho někdo neuznává, nebude uznán.³⁹ Nuže, bratři, snažte se o to, abyste prorokovali, a mluvit jazyky nebraňte.⁴⁰ Všecko však děj se slušně a podle řádu.

O vzkříšení z mrtvých. 15, 1—58.)*

15, ¹ Oznamuji vám, bratři, evangelium, které jsem vám kázal, které jste také přijali, ve kterém též trváte, ² skrze něž i ke spáse přicházíte, ač-li se ho držíte tak, jak jsem vám je kázal, leč byste byli uvě-

to činí s hlavou přikrytou: zde však mluví o promluvách z vlastního popudu konaných.

35. Srovn. 11, 2—16.

38. Nebude uznán od Boha za proroka pravého.

15, *) Od 15, 1—58 odpovídá k otázce o budoucím vzkříšení z mrtvých. Že vstaneme, dokazuje hlavně ze zmrtvýchvstání Kristova a z úzkého spojení našeho s Kristem, to jest z toho, že Kristovo zmrtvýchvstání vyžaduje i vzkříšení naše (v. 1 až 28), potom i z jednání některých Korintanů, kteří se chtěli dáti pokřtiti za ty, kteří zemřeli beze křtu (v. 29) a z jednání apoštolů, kteří hlásali evangelium i s nasazením života, což by nečinili, kdyby neměli jistoty o budoucím vzkříšení (v. 30—34).

řili nadarmo. ³ Podal jsem vám totiž mezi prvními věcmi to, co jsem také přijal, že Kristus umřel za hříchy naše podle Písem, ⁴ a že byl pohřben a že vstal z mrtvých třetího dne podle Písem, ⁵ a že se ukázal Petrovi a potom jedenácti. ⁶ Potom se ukázal více než pěti stům bratrů najednou — z nichž většina žije dosud, někteří však zesnuli. — ⁷ Potom se ukázal Jakubovi, poté všem apoštolům. ⁸ Nejposléze pak ze všech jako nehodnému ukázal se i mně. ⁹ Neboť jsem nejmenší z apoštolů, jenž nejsem hoden slouti apoštolem, poněvadž jsem pronásledoval církev Boží. ¹⁰ Milostí Boží však jsem to, co jsem, a milost jeho ke mně nebyla marná, nýbrž pracoval jsem více než oni všichni, ale ne já, nýbrž milost Boží se mnou. ¹¹ Budže tedy (jsem to) já nebo oni, takto hlásáme, a tak jste uvěřili.

¹² Hlásá-li se však o Kristu, že vstal z mrtvých, kterak praví někteří mezi vámi, že není vzkříšení z mrtvých? ¹³ Jestli není vzkříšení z mrtvých, ani Kristus nevstal z mrtvých. ¹⁴ Nevstal-li však Kristus z mrtvých, marné jest hlásání naše,

3. Is. 53, 5—9.

4. Jon. 2, 1.

5. Luk. 24, 34; Mark. 16, 14; Jan 20, 19—29.

8. Skutk. 9, 3—8, 17. »N e h o d n é m u«, doslovně bylo by »nedochůdčeti«.

9. Skutk. 8, 3; 9. 1—2; 26, 9, 10; Gal. 1, 13 — Efes. 3, 8.

marná i víra vaše, ¹⁵ my pak se shledáváme i křivými svědky Božími, poněvadž jsme osvědčili proti Bohu, že vzkřísil Krista, jehož nevzkřísil, ač-li totiž mrtví nevstávají. ¹⁶ Neboť nevstávají-li (vůbec) mrtví z mrtvých, ani Kristus nevstal; ¹⁷ jestli však Kristus nevstal z mrtvých, planá jest víra vaše, neboť jste dosud v hříších svých. ¹⁸ Zahynuli tedy také ti, kteří zesnuli v Kristu. ¹⁹ Jestliže toliko v tomto životě máme v Kristu (pouhou) naději, jsme bídnejší, nežli všichni lidé. ²⁰ Avšak Kristus vstal z mrtvých, prvotina to těch, kteří zesnuli. ²¹ Poněvadž totiž skrze člověka (přišla) smrt, (přichází) též skrze člověka vzkříšení z mrtvých. ²² Neboť jako v Adamovi všichni umírají, tak i v Kristu všichni budou oživeni. ²³ Každý však ve své

19. Kdyby totiž Kristus nevstal z mrtvých, nebyl by Vykupitelem, poněvadž podle předpovědí prorockých Vykupitel měl zemřít a z mrtvých vstát. Kdyby však nebyl Vykupitelem, nebyl by nás vykoupil, a proto věřícím nebyly by hříchy odpuštěny, zemřelým křesťanům nedostalo by se spásy, nýbrž zavržení a křesťané žijící byli by politováni bídnejší nežli všichni lidé ostatní, a to proto, poněvadž ve své víře a naději mnohých věcí se zdržují, jichž si jiní dopřávají, a mnohé nesnáze a protivenství podstupují, jimž jiní hledí uniknouti. — Jestliže toliko v tomto životě... máme pouhou naději, ale nebude-li naděje tato vyplněna v životě budoucím.

20. Kol. 1, 18. Zjev. 1, 5.

21—22. 1. Mojž. 3, 17—19; Řím. 5, 12. 18.

23. Viz 1. Thess. 4, 15, 16. — Kterí jsou Kristovi, t. j. věřící. Ti vstanou při jeho příchodu k soudu.

řadě; jakožto prvotina Kristus, potom ti, kteří jsou Kristovi, (a to) při jeho příchodě; ²⁴ potom bude konec, když bude odevzdávati království Bohu a Otci, až zničí veškeré panství a veškerou moc i sílu. ²⁵ Musí totiž kralovati, dokud nepoloží všech nepřátel pod nohy své. ²⁶ Jakožto poslední nepřítel bude zničena smrt; neboť všechno poddal (Bůh) pod nohy jeho. ²⁷ Když však praví, že všechno jest (mu) poddáno, jest patrné, že (všecko), vyjma toho, jenž mu všecko poddal. ²⁸ Když pak mu bude poddáno všecko, tu i Syn poddá se tomu, jenž mu poddal všecko, aby byl Bůh všecko ve všem. ²⁹ Sic jinak co činí ti, kteří dávají se křtíti za mrtvé? jestli vůbec mrtví nevstávají z mrtvých, proč dávají se také křtíti za ně? ³⁰ Proč i my podstupujeme nebezpečnoství každou hodinu? ³¹ Denně umírám; (přisahám to) při té chloubě, kterou z vás, bratři, mám v Kristu Ježíši, Pánu našem. ³² Bojoval-li jsem v Efesu se šelmami — po lidsku (mluve-

25. Musí (kralovati) po úřadku božském. Viz žalm 109, 1.

32. Mluvě o bojích se šelmami, míní nejspíše (obrazně) nějaké prudké boje s odpůrci svými, kteří prahli po jeho bezživotí. — Po lidsku, t. j. jako člověk přirozený, který nevěda o životě posmrtném a nedoufaje ho, při svých činech pouze časné účely má na mysli. — Slova »jezme a pijme...« jsou z Is. 22, 13. Jímí vrstevníci Isaiášovi odmítali posměšně prorocké výstrahy a napomínání k pokání.

no) — jaký mám z toho prospěch? Jestli mrtví nevstávají, »je z m e a p i j m e, n e b o ť z e j t r a z e m ř e m e.«³³ Nemylte se: »Š p a t n é s p o l e č n o s t i k a z í d o b r é m r a v y.«³⁴ Vystřízlivějte náležitě a nehřešte, neboť někteří, (mezi vámi) nemají (pravé) známosti Boha; k zahanbení vašemu to pravím.

³⁵ Ale řekne někdo: Kterak vstanou mrtví? S jakým tělem přijdou? ³⁶ Nemoudrý, co ty rozséváš, nebývá oživeno, leč prve zemře. ³⁷ A co seješ, to není ono tělo, které povstane, nýbrž holé zrno, pšeničné nebo nějaké jiné. ³⁸ Bůh však mu dává tělo, jakož byl chtěl, a to každému semeni tělo vlastní. ³⁹ Není každé tělo stejným tělem, nýbrž jiné (jest tělo) lidské, jiné čtvernožců, jiné ptačí, jiné rybí. ⁴⁰ A (jsou) těla nebeská a těla pozemská; avšak jiný jest lesk (těl) nebeských a jiný (těl) pozemských. ⁴¹ Jiný (jest lesk slunce, jiný lesk měsíce, a jiný lesk (je) hvězd; ano hvězda od hvězdy liší se leskem. ⁴² Tak (bude) i vzkříšení z mrtvých. Rozsévá se v porušitelnosti, vstane v neporušitelnosti; ⁴³ rozsévá se v necti, vstane v slávě; rozsévá se v slabosti, vstane v síle; ⁴⁴ rozsévá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní.

33. Slova »Š p a t n é s p o l e č n o s t i . . . « jest výpověď řeckého básníka Menandra

44—49 ukazuje, že řečená proměna těla živočišného v duchovní jest možná (v. 44b) a potvrzuje to slovy 1. Mojž. 2, 7.

Je-li tělo živočišné, jest i duchovní. ⁴⁵ Tak jest také psáno: »První člověk Adam stal se živočichem žijícím,« poslední Adam duchem oživujícím. ⁴⁶ Není však dříve to, co jest duchovní, nýbrž to, co jest živočišné, potom co jest duchovní. ⁴⁷ První člověk (jsa) ze země (byl) pozemský, druhý člověk (jsa) s nebe (jest) nebeský. ⁴⁸ Jaký byl (onen) pozemský, takoví jsou též ti, kteří jsou pozemští, a jaký jest ten nebeský, takoví jsou i ti, kteří jsou nebeští. ⁴⁹ Proto jako jsme nesli obraz pozemského, nesme též obraz nebeského.

⁵⁰ Toto však, bratři, pravím, že tělo a krev nemůže obdržeti království Božího ani porušitelnost nedostává neporušitelnosti. ⁵¹ Hle tajemství vám pravím: vši-

45. Viz 1. Mojž. 2, 7, živočichem žijícím. Pán Ježíš jakožto praotec čili hlava lidstva vykoupeného jmenuje se Adamem posledním, poněvadž po něm nebude více žádného jiného praotce lidského pokolení.

50—58. Ukazuje, že řečená proměna v tělo duchovní (oslavené) jest nutná tak, že se jí musí dostat i těm, kteří před příchodem Kristovým k soudu nezemrou, aby se tak zjednalo plné vítězství nad smrtí a hříchem.

50. T. j. tělo a krev čili člověk v nynějším stavu svém nemůže účasten býti království nebeského, ani tělo smrtelné nemůže požívat slavné nesmrtelnosti.

51. Toto místo zní v různých rukopisech trojím způsobem: a) Všichni sice vstaneme z mrtvých, ale ne všichni budeme proměněni. (Tak jest ve Vulgátě.) b) Všichni sice zemřeme, ale ne všichni budeme proměněni. c) Všichni (sice) nezemřeme, ale všichni budeme proměněni. Toto poslední znění,

chni nezemřeme, ale všichni budeme proměnění⁵² pojednou, v okamžiku, při troubě poslední; neboť trouba zazní, a mrtví vstanou neporušitelní; a my budeme proměnění.⁵³ Musí zajisté porušitelné toto (tělo) obléci neporušitelnost a smrtelné toto (tělo) obléci nesmrtelnost.⁵⁴ Když pak (toto porušitelné tělo obleče neporušitelnost a toto) smrtelné obleče nesmrtelnost, tehdá se naplní to slovo, které jest psáno: »Pohlce na jest smrt ve vítězství.⁵⁵ Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? Kde jest, ó smrti, osten tvůj?«⁵⁶ Ostnem pak smrti

vyskytující se v převážné většině rukopisů řeckých (i nejstarších), u všech skoro sv. Otců (řeckých), v překladě syrském, koptickém, gotském, a byvší podle sv. Jeronýma i v nemálo rukopisech překladu latinského, jest asi správné. Podle něho nezemrou někteří z těch spravedlivých, kteří se dočkají příchodu Kristova k soudu, nýbrž zvláštní milostí Boží beze smrti přejdou v život věčně blažený s tělem proměněným, oslaveným. — Všichni, t. j. všichni spravedliví budeme proměnění, obdržíme tělo oslavené. (O nespravedlivých zde nemluví, ač ti vstanou také, ale s tělem neoslaveným.) Při čtení Vulgaty byl by smysl, že všichni sice vstanou z mrtvých, ale ne všichni oslavené tělo dostanou; nedostanou ho odsouzení.

52. 1. Thess. 4, 16. Mat. 24, 31.

54b—55. Slova ta jsou volně uvedena z Is. 25, 8. (Srovn. Os. 13, 14.) Úplně a navždy jest smrt zničena, takže se dosáhlo vítězství (Kristova neb života věčného). Slov daných do závorky v některých rukopisech není.

56. T. j. ostnem usmrcujícím, kterým smrt nabyla moci nad lidmi, jest hřích prvotní, skrze nějž smrt přišla na svět (čili vlastní příčinou smrti jest hřích); a zákon mojžíšský nejen ne-

jest hřích, a mocí hříchu jest zákon.⁵⁷ Ale díky Bohu, který nám dává vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista.⁵⁸ Proto, bratři moji milí, buďte pevní, nepohnutelní, vždycky přehorliví v díle Páně vedouce, že práce vaše není nadarmo v Pánu.

Závěrek. 16, 1—24.*)

16, ¹ V příčině sbírky pro věřící učiňte i vy tak, jak jsem nařídil církvím galatským. ² Každou neděli jedenkaždý z vás u sebe ukládej a schovávej, co bude moci, aby se neděly sbírky teprv, až přijdu. ³ Když pak přijdu, pošlu s listy ty, které uznáte za hodny, aby donesli dar váš do Jerusalema. ⁴ Bude-li záhodno, abych také já šel, půjdou se mnou.

⁵ Přijdu pak k vám, až projdu Macedonii; Macedonii totiž (toliko) projdu, ⁶ u vás však as pobudu nebo i přezimovat budu, abyste mne (poté) doprovodili, kamkoliv bych šel. ⁷ Nechci totiž nyní uzříti vás

zjednával vítězství nad hříchem, nýbrž spíše mu dodával moci tím, že četnými příkazy a zákazy svými budil sice a dráždil zlou žádostivost, ale sám sebou nepodával pomoci, aby člověk mohl všecky ty předpisy plnit. Kristus však hřích potřel, shladil, a tak potřel i smrt.

16, *) V závěrku (16, 1—24) vyzývá korintské křesťany, aby vykonali sbírku pro chudé křesťany jerusalemské (v. 1—4), připovídá, že k nim přijde a u nich pobude (v. 5—9), doporučuje Timothea a vysvětluje, proč Apollo ještě k nim nepřichází (10 až 14), a dává ještě některá napomenutí a některé pozdravy, končí apoštolským požehnáním.

mimochodem, neboť doufám, že nějaký čas pobudu u vás, dopustí-li Pán. ⁸ Zůstanu pak v Efesu až do letnic, ⁹ neboť dveře se mi tu otevřely veliké a účinné, odpůrců pak jest mnoho. ¹⁰ Přijde-li Timotheus, hleďte, aby byl u vás beze strachu, neboť koná dílo Páně, jako já. ¹¹ Nikdo tedy jím nepohrdej, nýbrž doprovoděte ho v pokoji, aby přišel ke mně, neboť ho očekávám s bratry. ¹² Co však se týká Apolla, velice jsem ho žádal, aby šel k vám s bratry; ale zhola nebylo vůle, aby šel nyní, přijde však, až bude míti čas příhodný. ¹³ Bděte, pevně stůjte ve víře, zmužile si počínejte a buďte silní; ¹⁴ všecko vaše (konání) děj se v lásce.

¹⁵ Napomínám však vás, bratři — znáte rodinu Štefánovu [a Fortunátovu a Achaikovu], že jest prvotinou Acháje a že se oddali ve službu věřících, — ¹⁶ abyste se i vy poddávali takovým (lidem) a každému, kdo spolupůsobí a se namáhá. ¹⁷ Raduji se z přítomnosti Štefánovy a Fortunátovy a Achaikovy, neboť nahradili nepřítomnost vaši. ¹⁸ Osvěžili ducha mého i vašeho. Uznejte tedy (lidi) takové.

¹⁹ Pozdravují vás církve asijské. Pozdravují vás v Pánu mnohokrát Akvila a Pris-

9. Dveře se mi otevřely..., t. j. naskytá se mi tu příležitost k účinnému hlásání evangelia.

19. Akvila a Priscilla, viz Skutk. 18, 2. 26; Řím. 16, 3.

cilla s církví v jejich domě [u nichž jsem i pohostinu]. ²⁰ Pozdravují vás všichni bratři. Pozdravte se vespolek políbením svatým. ²¹ Pozdravení rukou mojí, Pavlovou. ²² Nemiluje-li někdo Pána našeho Ježíše Krista, buď proklet. Maranatha. ²³ Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s vámi. ²⁴ Láska moje (jest) se všemi vámi v Kristu Ježíši. [Amen.]

22. M a r a n a t h a, slovo aramské, jež jedni čtou maran atha («Pán náš přišel» neb »Pán náš přijde»), jež však zde spíše má se čísti maraná tha, t. j. »Pane náš, přijď«. Vyslovuje tím tužbu, aby Pán přišel a své dílo dovršil.

O DRUHÉM LISTĚ SV. PAVLA KORINTSKÝM.

Sv. Pavel, chtěje zvědět, jaký účinek měl v Korintě první list jeho, poslal tam Tita, aby seznal stav tamní obce. Byv pak bouří Demetriovou (Skut. 19, 21—40) donucen opustiti Efesus dříve, než byl původně myslel, sešel se s ním zase někde v Troadě, jak očekával, nýbrž až v Macedonii; slyšel od něho, že většina křesťanů korintských uposlechla jeho napomenutí a, vyloučivši ze své obce krvesmilníka, se polepšila, ale sbírky pro křesťany jerusalemské dosud neučinila; někteří však že nejen zůstali při svých neřestech, nýbrž i rozhořčení byvše listem jeho, podávají sluchu učitelům směru židovského, judaistům, kteří chtějí si připravit půdu, aby mohli se zdarem hlásati závaznost obřadního zákona Mojžíšova, hleděli pomluvami různými podkopati autoritu sv. Pavla, jenž tak rozhodně tvrdil, že obřadný zákon mojžíšský neváže křesťanů. Zprávou tou pohnut, sv. Pavel napsal ihned (asi na podzim r. 57, nejspíše ve Filippech) druhý list svůj Korintským.

Pravost tohoto listu jest uznávána všeobecně i od nadkritiků. Pro pravost jeho svědčí nejen mluva, sloh a obsah listu srovnávající se úplně s mluvou, slohem a povahou sv. Pavla, jmenovitě též s jeho oddaností k Pánu Ježíši, otcovskou láskou k duchovním dítkám jeho, nýbrž i hodnověrná svědectví vnější; shledávajíť se narážky na něj neb citáty z něho již u sv. Klementa Řím., Ignáce, Polykarpa, v listě Diognetovi, výslovně pak uvádějí neb jmenují jej jako list sv. Pavla kánon Murat., Ireneus, Tertullián, Klement Alex. a j.

*Druhý list sv. Pavla Korinským.***Nadpis, díkůčinění, přechod. 1, 1—14.*)**

1, ¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista (povolaný) skrze vůli Boží, a bratr Timotheus církvi, která jest v Korintě, a všem věřícím, kteří jsou po celé Acháji: ² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

³ Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy! ⁴ On nás potěšuje ve všelikém soužení našem, abychom mohli těšiti ty, kteří jsou ve velikém soužení, (a to) útěchou, kterou my sami býváme potěšováni od Boha. ⁵ Neboť jako utrpení Kristova plynou hojně na nás, tak hojná jest skrze Krista i útěcha naše. ⁶ Avšak buďto že jsme soužení, (děje se to) pro vaši útěchu a spásu, anebo jsme potěšováni, (jest to) pro vaši útěchu, která se jeví působivou ve snášení týchž utrpení, jež také my trpíme. ⁷ A (tak) pevná jest naše naděje (pokud jde) o vás, neboť víme, že jako jste s námi účastni utrpení, tak (budete účastni) i naší útěchy. ⁸ Nechceme, bratři, abyste nevěděli o soužení našem, které se (nám) přihodilo v Asii, že

1, *) List tento obsahuje mimo úvod (1, 1—14) a závěrek (13, 11—13) části tři: obrannou (1, 15—7, 16), přímluvnou čili parenetickou (8, 1—9, 14) a polemickou (10, 1—13, 10).

jsme (totiž) nesmírně nad svoji sílu byli (jím) stížení, takže jsme ztratili naději i o životě.⁹ Ano sami v sobě měli jsme výrok smrti, abychom nespolehali na sebe, nýbrž na Boha, Křisitele mrtvých.

¹⁰ Ten z tak velikého nebezpečení smrti nás vytrhl a (dosud) vytrhuje; v něho doufáme, že (nás) také ještě vytrhne,¹¹ ježto také vy spolupůsobíte pro nás modlitbou, aby z mnoha úst vzdaly se za nás díky z milosti nám udělené skrze mnohé.

¹² Neboť to jest naše chlouba: svědectví našeho svědomí, že v prostnosti a čistotě Boží, nikoli v moudrosti tělesné, nýbrž v milosti Boží jsme život vedli na tom světě, zvláště u vás.¹³ Nepíšemť zajisté vám nic jiného, nežli jste četli a poznali; doufám však, že až do konce budete znáti,¹⁴ jakož jste také poznali nás z části: totiž že jsme vaší chloubou, jako i vy naši v den Pána našeho Ježíše Krista.

Sv. Pavel vyvrací pomluvu z vrátkosti.

1, 15—2, 17.)*

¹⁵ A v této důvěře chtěl jsem prve k vám přijíti, abyste měli milost druhou,¹⁶ a vá-

9. Sami v sobě měli jsme výrok smrti, t. j. sám u sebe řekl jsem si: Z tohoto utrpení živ nevyvážnu.

13. »Co jste četli (a čítáte) v předešlých listech mých, a co jste poznali (a poznáváte) z mých kázání, která jsem měl u vás.«

*) V části první, obranné (1, 15—7, 16)

mi projíti do Macedonie a opět z Macedonie přijíti k vám a od vás dáti se doprovoditi do Judska. ¹⁷ To tedy chtěje jednal jsem lehkovážně? Aneb snad podle těla zamýšlím to, co zamýšlím, tak aby bylo při mně a n o i n e? ¹⁸ Věrný však jest Bůh, že slovo naše k vám není a n o i n e. ¹⁹ Neboť Syn Boží, Ježíš Kristus, kterého jsme mezi vámi hlásali my, — totiž já a Silván a Timotheus, — nestal se a n o i n e, nýbrž a n o bylo v něm. ²⁰ Všecka totiž zaslíbení Boží (stala se) v něm a n o;

vyvrací pomluvy proti němu šířené, a to nejprve pomluvy z vrátkosti. Poněvadž totiž sv. Pavel si kdysi umínil a nejspíše v jednom listě (záhy ztraceném) jim oznámil, že k nim přibude z Efesu přímo (po moři) a od nich teprve odeběře se do Macedonie a zase k nim se vrátí, později však dověděl se o neblahých poměrech tamních, úmysl ten změnil a jim (I. Kor. 16, 5—6) ohlásil, že k nim přijde přes Macedonii, použili toho odpůrci jeho (judaisté) k pomluvě, že jest vrátký a lehkovážný, a rovněž tak že vrátké a nestejně jest jeho kázání (15—22). Chtěli tak odvrátiti od něho Korintany a k sobě přikloniti. Pomluvu tu odmítá Pavel prohlášením, že úmysl svůj změnil nikoli z vrátkosti a lehkovážnosti, nýbrž z lásky k nim, chtěje dříve jim psáti a pohnouti je k polepšení, aby nemusil k nim přijíti se zármutkem, nýbrž s radostí. (1, 23—2, 17.)

15. A byste měli milost druhou, t. j. abyste z příchodu mého obdrželi milost druhou (po druhé).

17. Podle těla, t. j. z pohnutek zlé žádostivosti, které se mění a jen k časnému prospěchu směřují. — Tak, aby bylo při mně a n o i n e, abych touž věc i tvrdil i popíral, podle toho, co by kdy prospívalo pro časnost.

18. Volá božskou věrnost, t. j. Boha nejvýš věrného za svědka, že kázání jeho není vrátké, nestejně.

proto také skrze něho (zaznívá) a m e n Bohu ke slávě skrze nás. ²¹ Ten pak, jenž nás utvrzuje s vámi ke Kristu a nás pomazal, jest Bůh. ²² On také si nás poznamenal a dal závdavek Ducha v srdce naše.

²³ Já pak Boha vzývám za svědka na svou duši: Ze šetrnosti k vám jsem nepřišel ještě do Korintu, nikoli že bychom byli pány vaší víry, nýbrž že jsme spolupůsobci vaší radosti; neboť věrou stojíte pevně.

2, ¹ To však uložil jsem sám v sobě, abych nepřišel k vám opět v zármutku. ² Neboť jestliže já zarmucuji vás, i kdož jest, jenž by mě potěšoval, leč (snad) ten, který jest zarmucován ode mne? ³ A to právě jsem vám psal, abych přijda neměl zármutek (nad zármutek) z těch, z nichž bych se měl radovati; důvěřujiť se do vás všech, že moje radost jest (radostí) všech vás; ⁴ neboť z mnohé tísně a úzkosti srdce jsem vám psal s mnoha slzami, nikoliv abyste se zarmoutili, nýbrž abyste poznali lásku, kterou mám zvláště k vám.

22. Z á r u k a D u c h a s v., t. j. záruka, která záleží v Duchu sv. (viz 5, 5; Řím. 8, 16; Efes. 1, 13. 14).

23b. Nemínil jsem říci, že bych chtěl vykonávat nad vámi moc v příčině víry vaší (snad tím, že bych vás káral), nýbrž že jsem chtěl se svými průvodci spolupůsobiti, přispěti ke zvýšení vaší radosti; neboť co se týká víry, tou stojíte p e v n ě.

2, 1. »Uložil jsem si, aby druhý příchod můj k vám nebyl v zármutku.«

⁵ Jestliže však kdo zarmoutil, nezarmoutil mne, nýbrž z části (abych nepřitěžoval) vás všechny. ⁶ Tomu, jenž jest takový, dostačuje trest ten, kterého se mu dostalo od většiny, ⁷ tak abyste naopak spíše mu odpustili a ho potěšili, by přílišným zármutkem nestrávil se ten, jenž jest takový. ⁸ Proto vás vyzývám, abyste ustanovili k němu lásku; ⁹ neboť proto jsem vám také psal, abych seznal vaši osvědčenost, jste-li (totiž) ve všem poslušní. ¹⁰ Komu však odpouštíte něco, (tomu) odpouštím také já; neboť i já k vůli vám před Kristem jsem odpustil, co jsem odpustil, jestli jsem co odpustil, ¹¹ abychom nebyli oklamáni od satana; neboť nejsou nám neznámy jeho úmysly.

¹² Když pak jsem přišel do Troady hlá-

5—11. Aby tím více ukázal jim lásku svou a jim radost udělal, svoluje, ba vyzývá je k tomu, aby zase přijali do církevní obce své onoho krvesmilníka, kterého byl rozkázal vyobcovati (I. Kor. 5, 1—13). Ze šetrnosti však ho nejmenuje, nýbrž toliko naznačuje.

8. Abyste ustanovili k němu lásku, t. j. aby právě tak byl veřejným ustanovením od představených do církve zase přijat, jako byl od nich veřejným ustanovením z církve vyloučen.

11. Abychom nebyli oklamáni od satana tím, že pod rouškou věci dobré svedl by nás ku přílišné přísnosti proti provinilcům, kterou by tito stržení byli v zoufalství a v záhubu.

12—17. Svou lásku ke Korintťanům ukazuje také vylíčením své starostlivosti, kterou měl o ně, i když první list (nám zachovaný) jim poslal. Chtěje totiž ve své starosti zvědět, jaký účinek ten list u nich měl, poslal k nim k tomu konci z Efesu Tita, ujednav s ním, že se spolu zase se-

sat evangelium Kristovo a dveře mi byly otevřeny v Pánu, ¹³ neměl jsem (přece) pokoje pro ducha svého, poněvadž jsem nenalezl Tita, bratra svého, nýbrž rozloučiv se s nimi, odešel jsem do Macedonie. ¹⁴ Ale díky Bohu, který nám dává vždycky vítěziti v Kristu Ježíši a na každém místě zjevuje skrze nás vůni známosti o sobě. ¹⁵ Neboť jsme Kristovou vůní libou Bohu mezi těmi, kteří bývají spasení, i mezi těmi, kteří hynou, ¹⁶ jedněm libou vůní smrtnou k smrti, jiným libou vůní životnou k životu. A k tomu kdo jest (tak) způsobilý? ¹⁷ Nejsme zajisté jako mnozí, kteří kazí slovo Boží, nýbrž jako z čistoty, jako z Boha před Bohem mluvíme v Kristu.

jdou v Troadě. Když však přišel do Troady Tita nenalezl, neměl při své starostlivosti o ně pokoje v duchu svém, a proto nezdržel se tam, ač se mu naskytala příležitost působiti tam s prospěchem (byly mu dveře otevřeny v Pánu), nýbrž rozloučiv se s tamními křesťany, dal se na další cestu do Macedonie, aby co nejdříve setkal se s Titem a zprávy o Korintánech obdržel. Dostal pak od něho zprávy celkem příznivé, jakož dává najevo díkůčiněním, které ve 14—17 vzdává Bohu za pomoc poskytovanou mu vždycky tak, aby v utrpeních mohl evangelium hlásati a jako pravý apoštol se osvědčovati.

16. Apoštolé hlásající Krista byli jedněm k věčné záhubě, jiným ke spáse, podle toho, zdali učení od nich hlásané odmítli, neb je přijali a zachovávali. K otázce: »Kdo jest způsobilý k tomu?« domyslíti jest odpověď: Já (Pavel) a Silvanus a Timotheus.

17. Z čistoty..., t. j. z čistých úmyslů, v Kristu čili ve spojení s Kristem a jsouce naplnění a vedeni jeho duchem.

Sv. Pavel odmítá od sebe pomluvu z osobivosti a sebechvály. 3, 1—4, 6. *)

3, ¹ Začínáme opět se doporučovati? Aneb-li potřebujeme jako někteří doporučovacích listů k vám nebo od vás? ² Listem naším jste vy, vepsaným v srdce naše; znají jej a čtou všichni lidé; ³ neboť jest o vás zjevno, že jste listem Kristovým, zhotoveným od nás a napsaným nikoli inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na deskách kamenných, nýbrž na tělesných deskách srdce. ⁴ Důvěru takovou však máme skrze Krista k Bohu, ⁵ ne že bychom sami od sebe jako ze sebe byli způsobilí něco mysliti, nýbrž že způsobilost naše jest z Boha; ⁶ ten nás také uzpů-

3, *) V prvním listě Kor. Pavel vystupoval s velikou neohrožeností. Z toho vzali odpůrci jeho podnět pomlouvati ho, že jest osobivý, sám sebe chválí a doporučuje. Pomluvu tu odmítá nyní Pavel poukazem na vznešenost úřadu, který zastává. Nepotřebuje žádného doporučení, poněvadž listem doporučovacím jest mu sama obec korinská, kterou založil (3, 1—3); co nazývají osobivostí a sebechválou, není leč účinkem a projevem jeho důvěry v Boha; v. 4—6; apoštolský úřad novozákonný jest tak vznešený, že přísluší s volností a neohrožeností mluvití těm, kteří jej zastávají (3, 7—4, 6).

2. Listem naším doporučovacím jste vy, pokud totiž svou věrou a svými mravy vydáváte svědectví, že jsem apoštolem pravým.

3. Jste listem Kristovým..., pokud totiž Kristus Pán sám skrze mne vepsal či vštípl v srdce vaše víru, naději a lásku.

6. Litera, t. j. zákon Starý zabíjí, pokud totiž četnými příkazy a zákazy svými podněcuje zlou žádostivost a tím (nemoha sám sebou dáti vyšší pomoci proti ní) podnět dává k hříchu a

sobil (k tomu), abychom byli služebníky zákona Nového, nikoli litery, nýbrž ducha; neboť litera zabíjí, duch pak oživuje.

⁷ Jestliže však služba smrti literami vrytá na kamenech byla ve slávě, takže synové Israelovi nemohli pohleděti ve tvář Mojžíšovu pro záři jeho obličejů, která pomíjela, ⁸ kterak nebude více (ještě) ve slávě služba ducha? ⁹ Neboť jestli služba odsouzení byla slávou, mnohem více oplývá slávou služba spravedlnosti. ¹⁰ Vždyť v té příčině není ani oslaveno to, co oslaveno jest, proti přenesmírné slávě té.

smrti duševní, věčné (Řím. 7, 6). Duch, t. j. zákon Nový, pokud chová v sobě princip života nadpřirozeného, o b ž i v u j e, t. j. působí milost Ducha sv. a tou povznáší člověka ze stavu duševní smrti (hříchu) k životu nadpřirozenému a vede k životu věčně blaženému.

7—11. Službou smrti a službou odsouzení (v. 9) míní úřad starozákonní, kterým Mojžíš prostředkoval zákon daný na Sinaji; službou ducha a službou spravedlnosti míní úřad Nového zákona, neboť zákon Starý (ač sám o sobě svatý) byl svou povahou zákonem smrti (ve smyslu řečeném ve v. 6), působil odsouzení a měl trvání dočasné; zákon Nový však jest povahou svou zákonem ducha (oživujícího), působí spravedlnost a bude trvatí stále. Přihlížeje pak Pavel k té oslavě, které se dostalo úřadu a služebníku zákona Starého tím, že obličej služebníka a prostředníka jeho Mojžíše byl ozářen, když sestupoval se Sinaje a když i potom mluvil s Bohem (2. Mojž. 34, 29, 35), vidí v tom důkaz vnitřní vznešenosti jak úřadu, tak služebníka starozákonního a dovozuje, že tím větší vznešenost a sláva přísluší úřadu a služebníkům mnohem vznešenějšího zákona Nového, a to nejen v tomto životě, nýbrž i v životě budoucím, po vzkříšení.

¹¹ Neboť bylo-li oslaveno to, co pomíjí, jest mnohem více ve slávě to, co zůstává.

¹² Majíce tedy takovou naději, jednáme úplně neohroženě ¹³ a nebereme si roušky, jako Mojžíš kladl si roušku na svou tvář, aby synové Israelovi nepatřili na konec toho co pomíjí. ¹⁴ Avšak otupěly smysly jejich, neboť až do dneška zůstává táž rouška na čtení zákona Starého, ježto se (jim) neodhaluje, že v Kristu přestává; ¹⁵ ano, až do dneška, kdykoli se čte Mojžíš, rouška leží na srdci jejich. ¹⁶ Ale když obrátí se (někdo) k Pánu, odejme se rouška ta. ¹⁷ Ten Pán však jest ten duch; a kde je Duch Páně, tam jest svoboda. ¹⁸ My pak všichni patříce jako v zrcadle s tváří odkrytou na slávu Páně, přetvořujeme se v týž obraz od slávy ke slávě, jako od Duha Páně.

4, ¹ Proto majíce tuto službu podle mi-

12—18. Mojžíš kladl si roušku na svou tvář, kdykoliv obdržev příkazy od Boha, oznamoval je lidu. Činil to sice za tím účelem, aby zář jeho obličeje nepřekážela lidu hleděti k němu a poslouchati pozorně slova jeho; ale podle výkladu sv. Pavla ona zář předobrazovala řízením Božím velebnost budoucího Vykupitele a rouška na jeho tváři byla předobrazem oné zaslepenosti židů, která jim bránila, aby po příchodu Kristově nepoznali, že jest již konec toho, co pomíjí, t. j. konec zákona Starého.

17. Svoboda od hříchu a od Starého zákona.

18. My křesťané poznáváme, ne sice přímo, nýbrž nepřímou (v zrcadle evangelia) velebnost Vykupitelovu a připodobňujeme se mu vždy víc a více svým smýšlením a životem.

losrdenství, kterého jsme došli, neztrácíme myslí; ² nýbrž odřekše se nečestného tajnůstkování, nejednáme lstivě ani nekazíme slovo Boží; ale doporučujeme se zjevováním pravdy všemu svědomí lidskému před Bohem. ³ Je-li však (přece) zakryto evangelium naše, zakryto jest u těch, kteří hynou, ⁴ u těch nevěřících, při nichž bůh tohoto světa zaslepil myslí, aby se jim nerozsvítlo světlo evangelia o velebnosti Krista, jenž jest obrazem Božím; ⁵ neboť nehlásáme sebe samých, nýbrž Krista Ježíše jakožto Pána, sebe pak (projevujeme) jako služebníky vaše skrze Ježíše. ⁶ Vždyť ten Bůh, který řekl, aby ze tmy světlo zasvitlo, jest to, jenž zasvítl v srdcích našich, aby se rozsvítlo poznání velebnosti Boží ve tváři Krista Ježíše.

Poučuje, za kterým cílem koná apoštolský úřad svůj přes všecko utrpení. 4, 7—5, 10.*)

⁷ Máme však poklad tento v nádobách hliněných, aby přenesmírná moc ta jevila

4, *) Bůh právě proto vyvolil si k hlásání evangelia lidi slabé a na ně dopouští utrpení četná, aby nesmírná moc a působivost evangelia nebyla přičítána lidem, nýbrž Bohu (v. 7—12); P. v úřadě svém všecko snáší a podniká pro ně v naději ve slavné vzkříšení (v. 13—18) a jen za tím účelem, aby se zalíbil Kristu, od něhož doufá odměny (5, 1—10); pohnutkou k tomu jest mu nesmírná láska Kristova, s kterou za všechny trpěl a umřel, aby žil jemu, a ne sobě (5. 11—6, 10).

7. Poklad tento, t. j. světlo evangelia v nádobách hliněných, t. j. v lidech to sla-

se jako (moc) Boží, a ne jako (moc vycházející) z nás. ⁸ Jsme souženi v každé příčině, ale nepodléháme; býváme v nesháněch, ale nezoufáme, ⁹ pronásledováni, ale ne opouštěni, (na zem) poráženi, ale ne zahubeni; ¹⁰ povždy nosíme mrtvení Ježíše na svém těle, aby i život Ježíšův se zjevil na těle našem. ¹¹ Povždy totiž my, kteří žijeme, jsme vydáváni na smrt pro Ježíše, aby i život Ježíšův zjevil se na smrtelném těle našem. ¹² Smrt tedy jeví se působivou v nás, ale život ve vás.

¹³ Majíce však téhož Ducha víry, jak jest psáno: »Uvěřil jsem, proto jsem mluvil,« také my věříme a proto mluvíme ¹⁴ vědouce, že ten, jenž vzkřísil

bých; nositeli pokladu zjevení Božího jsme jen slabí lidé.

10. T. j. stálým utrpením, jež snášíme konajíce úřad svůj, jsme stále blízko smrti a podobajíce se tak trpícímu Pánu Ježíši, představujeme na sobě ono mrtvení čili utrpení a umučení, jež bylo vykonáno na něm, a to řízením Božím za tím účelem, abychom představovali na svém těle také život jeho (že žije vstav z mrtvých), pokud totiž naše záchrana z takových útrap a nebezpečností smrti jest svědectvím, že Kristus (vstav z mrtvých) žije, nás zachovává a v nás vítězí. (Viz I. Kor. 15, 31.)

12. V nás apoštoly smrt jeví působivost svou, pokud totiž hlásajíce evangelium jsme stále v nebezpečnosti smrti, ve vás však život jeví působivost svou, pokud totiž jsme vám přinesli život duševní, život milosti, víry a lásky, a pokud ten život hledíme ve vás udržeti a zesílit.

13. T. j. majíce téhož Ducha víry, kterého měl žalmista, jenž v nebezpečnosti smrti neklesl na mysl, nýbrž pevnou víru a důvěru v Boha choval a vyjádřil v žalmu 115, 10 slovy: Uvěřil jsem atd., neklesáme ani my na mysl.

Pána Ježíše, také nás s Ježíšem vzkřísí a postaví s vámi (před Něho).¹⁵ Neboť všechno (děje se) pro vás, aby se milost rozmnožila větším počtem (příjematelů) a rozhojnila díky ke slávě Boží.¹⁶ Proto neklesáme na mysli, nýbrž ačkoli vnější člověk náš hyne, přece člověk náš vnitřní se obnovuje den ode dne.¹⁷ Neboť (nynější) soužení naše, které jest pomíjející, lehké, zjednává nám v míře přenesmírné slávu věčnou, plnovážnou,¹⁸ ježto my nehledíme k tomu, co jest viditelné, nýbrž k tomu, co jest neviditelné; neboť věci viditelné jsou pomíjející, neviditelné však (jsou) věčné.

5, ¹ Vždyť víme, že zbourá-li se pozemský náš příbytek stánkový, máme budovu u Boha, příbytek nikoli rukama udělaný, věčný, v nebesích. ² Neboť v tomto (stán-

16. Vnější člověk náš, t. j. tělo naše; člověk náš vnitřní, t. j. duše; různými útrapami a pronásledováním tělo sice slábne a hyne, ale duše se tříbí a nových sil i milostí nabývá.

17. Plnovážnou, t. j. plnou, nesmírnou. Srovn. Řím. 8, 17—18.

18. Nehledíme k tomu, co lze viděti nyní, ke strastem, radostem, počtám, důstojnostem, statkům, rozkošem, nýbrž k neviditelným statkům a radostem života věčného.

5, 1. Víme totiž věrou. Pozemským příbytkem stánkovým čili stánkem nazývá nynější tělo naše pro jeho křehkost, smrtelnost, budovou pak rukama neudělanou, věčnou, míní tělo oslavené, nesmrtelné, jakého se dostane spravedlivým po vzkříšení.

2—5. Svou víru a naději ve slavné vzkříšení potvrzuje vroucí tužbou od Boha samého apoštolům

ku) vzdycháme toužíce svrchu se přiodíti obydlím svým, které jest s nebe, ³ ač-li budeme shledáni oděni, nikoli nazí. ⁴ Stenáme totiž my, kteří jsme v tom stánku, jsouce sklíčení, poněvadž si nepřejeme svléknouti se, nýbrž svrchu se přiobléci, aby život pohltil to, co jest smrtelné. ⁵ Ten pak, jenž nás k tomu připravil, jest Bůh, který vám dal závdavek Ducha. ⁶ Jsouce tedy stále plni důvěry a vědouce, že pokud jsme doma v těle, dlíme v cizině od Pána — ⁷ žijeme totiž ve víře, nikoli v patření, — ⁸ jsouce pak plni důvěry, chceme raději býti v cizině od těla a dlíti doma u Pána. ⁹ Proto také usilujme, abychom se mu líbili, ať jsme v těle, ať kromě těla. ¹⁰ Neboť my všichni musíme se ukázati před (soudnou) stolicí Kristovou, aby každý obdržel to, co vykonal tělem, podle toho, co vykonal, buď dobré nebo zlé.

**Poučuje o pohnutce, z které koná úřad
svůj. 5, 11—6, 10.***

¹¹ Znajíce tedy bázeň Páně, přesvědču-

a všem spravedlivým vlitou, aby při Kristově příchodu k soudu nezemřeli, nýbrž beze smrti přešli v život věčný s tělem oslaveným, neboť tužby takové Bůh nebyl by dal, kdyby ji nechtěl vyplnit. Svrchu se přiodíti, čili na nynější smrtelné tělo své jako svrchovník vzíti obydlí, které jest s nebes, t. j. tělo nesmrtelné, oslavené; oděni tělem svým, čili budeme-li živi a nikoli nazí, t. j. bez těla, čili mrtvi; svléknouti se, t. j. odložití tělo, zemřítí.

* 11—21. Prohlásiv, že obrany této nepíše, aby

jeme lidi, Bohu však jsme zjevní, a doufám, že také vašemu svědomí jsme zjevní.¹² Nechválíme vám zase sebe samých, nýbrž dáváme vám podnět honositi se námi, abyste měli (co říci) proti těm, kteří se honosí vnějškem a ne srdcem.¹³ Vždyť buď že jsme byli bez smyslu, pro Boha (se to stalo), nebo že jsme při smysle, pro vás (jsme takovými).¹⁴ Neboť láska Kristova nás pudí, ježto jsme usoudili toto: Jeden zemřel za všechny, všichni tedy zemřeli;¹⁵ a za všechny zemřel (Kristus), aby ti, kteří jsou živi, nežili již sobě, nýbrž tomu, jenž za ně umřel a z mrtvých vstal.¹⁶ Proto my od nynějška neznáme podle

se chválil, nýbrž aby čtenáři jeho (Korintané) měli co odpověděti jeho pomlouvačům, vidouce, že všechno činí ke cti Boží a k jejich spáse (v. 11—13), ukazuje, že pohnutkou k neúnavnému vykonávání úřadu apoštolského jest mu láska Kristova k nám, s kterou se obětoval za všechny (v. 14—15); neboť láska ta ho pobádá, aby jako náměstek Kristův všechno podnikal pro spásu těch, pro něž Kristus zemřel (v. 16—18); poté líčí, jak si v té příčině počíná (6, 1—10).

12. Abyste měli co odpověděti našim pomlouvačům, kteří se honosí vnějškem, t. j. jednak věcmi vnějšími (původem od Abrahama, výmluvností, nadáním a p.), jednak, a to hlavně, líčenou horlivostí apoštolskou, a ne srdcem, t. j. poctivostí, upřímností, opravdovou horlivostí apoštolskou pro čest Boží a spásu lidí.

13. Buďže jsme byli »bez smyslu« ve vytržení mysli, stalo se to pro Boha, k jeho cti a chvále, aneb jsme a působíme »při smysle«, ve stavu obyčejném, děje se to pro vás, pro vaši spásu; nikdy tedy neusilujeme o čest neb prospěch vlastní.

16n. Od nynějška, t. j. od svého obrácení

těla nikoho; ačkoli jsme znali podle těla Krista, přece nyní již neznáme ho tak.¹⁷ Je-li tedy někdo v Kristu, jest novým stvořením, staré věci pominuly; hle, všechno se obnovilo.¹⁸ Ale to všechno přichází od Boha, který nás smířil s sebou skrze Krista a dal nám službu toho smíru,¹⁹ neboť Bůh to byl, který skrze Krista svět s sebou smířil nepřičítaje mu přestupků jeho a vloživ v nás slovo smíru.²⁰ Na místě Kristově tedy konáme poslání, jakoby Bůh skrze nás napomínal; prosíme na místě Kristově: Smiřte se s Bohem.²¹ Toho, jenž hříchu nepoznal, učinil pro nás hříchem, abychom my stali se v něm spravedlností Boží.

6, ¹ Jsouce pak spolupracovníky (Boží-

či jako křesťané nikoho neznáme čili neposuzujeme podle těla, t. j. podle toho, jak se kdo jeví tělesným očím porušené přirozenosti lidské; před svým obrácením posuzoval jsem tak jiné, zejména Krista, maje ho za rušitele soboty, rouhače a svůdce lidu od velerady právem odsouzeného.

18. Službu smíru, t. j. službu čili úřad, kterým se prostředkuje smír s Bohem, úřad apoštolský. Viz 3, 9; 4, 1; 6, 3.

19. Vloživ v nás (v naše srdce) slovo smíru, t. j. učení o tom, že Kristovou smrtí na kříži Bůh jest usmířen; vložil je v nás (apoštolech) k tomu konci, abychom je jiným hlásali a k smíru s Bohem přiváděli.

21. Hříchem, t. j. jako největším hříšníkem, na němž by nebylo nic jiného leč hřích, pokud totiž všechny hříchy všech lidí a všech časů na něho vložil.

6, 1n. Nyní, kdy vykupitelské dílo jest vykonáno, jest příhodná doba ke spáse; proto použijte jí, pů-

mi), také napomínáme (vás), abyste nepřijali milosti Boží nadarmo.² Neboť praví: V čas příjemný vyslyšel jsem tě, a v den spasení pomohl jsem tobě. Hle nyní jest čas příjemný, hle, nyní jest den spasení.³ Nikomu v ničem nedáváme pohoršení, aby se nepohaněla služba naše,⁴ nýbrž ve všem se prokázujeme jako služebníci Boží mnohou trpělivostí v souženích, v nesnázích, v úzkostech,⁵ v ranách, žalářích, v nepokojích, v námahách, v bděních, v postech,⁶ čistotou, poznáním, shovívavostí, dobrotivostí, Duchem svatým, láskou nelíčenou,⁷ slovem pravdy, mocí Boží, zbrojí spravedlnosti v pravici i v levici,⁸ za pocty i potupy, při zlé i dobré pověsti; za svůdce jsme pokládáni a přece pravdu mluvíme, neznámi jsme a přece dobře známi,⁹ umíráme, a hle, žijeme, jsme trestáni, ale ne usmrcováni,¹⁰ jsme smutni, ale vždy veselí, chudí, a přece mnohé obohacujeme; nic nemáme, a přece všemi věcmi vládeme.

sobíce s milostí, kterou Kristus nám zasloužil a již udělil a uděluje.

8—10. Ukazuje, za jakého pomlouvači vydávají ho i jiné věrozvěsty, a jakými ve skutečnosti jsou.

Vyzývá Korintány, aby splácejíce mu lásku láskou, varovali se zhoubného společenství s pohany. 6, 11—7, 1.

¹¹ Ústa naše otevřela se k vám, Korintané, srdce naše se rozšířilo. ¹² Nejste stísnění v nás, ale tísníte se v útrobách svých; ¹³ k téže odplatě — jako k dítkám to pravím — rozšiřte se i vy. ¹⁴ Nespřahejte se s nevěřícími; neboť jaká součinnost spravedlnosti s nepravostí, aneb které společenství světla s tmou? ¹⁵ A kterou shodu má Kristus s Belialem, nebo který díl má věřící s nevěřícím? ¹⁶ A jaké srovnání má chrám Boží s modlami? Neboť vy jste chrámem Boha živého, jak řekl Bůh: »Přebývat budu mezi nimi a choditi, a budu jejich Bohem a oni budou mým lidem.
¹⁷ Proto vyjděte z prostředu

12. Nemáte málo místa v mém srdci, já vás miluji; ale já nemám dosti místa v srdci vašem, vy nemilujete mě dosti.

13. Otevřte mi srdce své a odplacujte mi podobnou láskou, jakou já miluji vás.

14. Nespřahejte se, t. j. nespojujte se s pohany, totiž důvěrně, tak abyste se dali svěsti příkladem jejich ve věcech víry a mravů.

15. Belial značí ničemnost, zlobu, špatnost. Sv. Pavel označuje jím ďábla, knížete duchů zlých.

16. Že jsme chrámem Božím, dokazuje slovy Písma sv., jež uvádí volně z 3. Mojž. 26, 12 vzhledem k Ezech. 37, 27.

17. Volně z Is. 52, 11. Ve smyslu literním týkají se lidu israelského a jeho návratu ze zajetí babylonského. Sv. Pavel obrací je ve smyslu duchovním

jejich a oddělte se, praví Hospodin, a nečistého se nedotýkejte, ¹⁸ a já přijmu vás a budu vám Otcem a vy mi budete syny a dcerami, praví Hospodin všemohoucí.«

7, ¹ Majíce tedy tato zaslíbení, miláčkové, očistíme se od veškeré poskvrny těla i ducha, dokonávající posvěcení (své) v bázni Boží.

Sv. Pavel osvědčuje svou lásku ke Korintským. 7, 2—16.

² Pojměte nás; nikomu jsme neublížili, nikoho nepokazili, nikoho nepodvedli.

³ Nepravím to k vašemu odsouzení; vždyť jsem pravil prve, že jste v našem srdci, abyste spolu se mnou zemřeli i živi byli.

⁴ Velikou důvěru mám k vám, velikou chloubu z vás; jsem naplněn útechou, překypuji radostí při všem soužení mém.

⁵ Neboť když jsme přišli do Macedonie, tělo naše nemělo žádného klidu, nýbrž v každé příčině byli jsme soužení, zevně boje, uvnitř strachy. ⁶ Ale ten, jenž těší ponížené, Bůh, potěšil nás příchodem Ti-

na křesťany, jmenovitě na Korintány, vyzývá je jimi, aby se zdržovali neřestí pohanských a všeho, co by je k tomu svádělo.

7, 2. Pojměte nás, totiž ve své srdce, mějte lásku ke mně.

5. Tělem míní celou svoji osobnost.

6. Srovn. 2, 12—17.

tovým, ⁷ a nejen příchodem jeho, nýbrž i tou potěchou, kterou měl z vás, když nám vypravoval o vaší tužbě, o vašem nářku, o vaší horlivosti pro mne, takže jsem se ještě více zaradoval. ⁸ Neboť ačkoliv jsem vás zarmoutil tím listem, nelituji toho; ačkoliv jsem litoval vida, že onen list, byť (jen) na chvíli, vás zarmoutil, ⁹ nyní se raduji, nikoli, že jste byli zarmoucení, nýbrž že jste se zarmoutili k pokání. Zarmoutili jste se totiž podle Boha, abyste v ničem nevzali z nás škody. ¹⁰ Zármutek totiž, který jest podle Boha, působí pokání ke spáse, kterého se nelituje, ale zármutek světa působí smrt. ¹¹ Neboť hle, právě to, že jste se zarmoutili podle Boha, jak velikou způsobilo ve vás snahu, ano i obranu, i nevoli, i obavu, i tužbu, i horlivost, i potrestání; v každé příčině jste prokázali, že jste nevinní v té věci. ¹² Nuže, ačkoli jsem vám psal, (ne-

8. Tím listem, totiž naším prvním listem ke Korintským, ve kterém jim činil různé výtky.

11. Snahu napravití bývalou netečnost a pohoršení dané krvesmilníkem (I. Kor. 5); obranu, kterou jednotlivci omlouvali nebo vysvětlovali své jednání, jmenovitě to, jak se zachovali ke krvesmilníkovi (snad tvrzením, že o tom nevěděli); nevoli nad tím, že strpěla se ona hanebnost, jež zatím přišla všem ve známost; obavu (bázeň), aby neztratili lásky Pavlovy; tužbu po příchodě Pavlově; horlivost usmířiti Pavla potrestáním krvesmilníka; potrestání vinníka toho vyloučením z církevní obce své. (2, 6—7.)

12. Pro toho, jenž křivdu učinil, t. j. pro krvesmilníka, který svému otci učinil křivdu

učinil jsem to) pro toho, jenž křivdu učinil, ani pro toho, jenž křivdu utrpěl, nýbrž aby přišla najevo naše pečlivost, kterou pro vás máme u sebe před Bohem. ¹³ Proto jsme se potěšili. A při tomto potěšení svým zaradovali jsme se mnohem více nad radostí Titovou, poněvadž duch jeho se občerstvil ode všech vás. ¹⁴ Neboť chlubil-li jsem se v čem vámi před ním, nebyl jsem zahanben, nýbrž jakož jsme vám mluvili všecko v pravdě, tak i chlouba naše před Titem stala se pravdou. ¹⁵ A srdce jeho jest vám oddáno ještě více, ježto se rozpomíná na poslušnost všech vás, kterak jste ho přijali s bázní a s třesením. ¹⁶ Raduji se, že ve všem mohu vám důvěřovati.

Příkladem křesťanů macedonských vyzývá ke sbírce. 8, 1—15.

8, ¹ Oznamujeme vám však, bratři, milost Boží, která byla dána v církvích macedonských: ² při mnohém zkoušení v soužení přehojná byla radost jejich a z převelike chudoby jejich se rozhojnilo bohatství jejich dobrosrdečnosti. ³ Neboť podle

tím, že mu odvedl manželku. Podle starších rukopisů řeckých bylo by však: »aby přišla najevo vaše pečlivost, kterou pro nás máme«, abyste se nám ve všem zalíbili.

8, 2. T. j. při všem soužení, které na ně přišlo (I. Thess. 1, 6; 2, 14, 15; 3, 5; Filip 1, 29; Skutk. K. 16 a 17).

sil svých — dosvědčuji to — i nad síly své, dobrovolně, ⁴ s mnohým přimlouváním nás prosíce (odevzdali) dar a zúčastnili se ve sbírce pro věřící, ⁵ a to nikoli tak, jak jsme čekali, nýbrž i sami sebe dali předem Pánu, (potom) i nám z vůle Boží. ⁶ Tak jsme vyzvali Tita, aby jak započal, i dokončil u vás též dílo lásky.

⁷ Než jako ve všem oplýváte, ve víře a v slově i v poznání a ve všelike snaživosti i ve své lásce k nám, (tak hleďte), abyste oplývali též v tomto díle lásky. ⁸ Nepravím to jako příkazem, nýbrž že snaživostí jiných chci zkusiti pravost také vaší lásky, ⁹ neboť znáte tu milost Pána našeho Ježíše Krista: že totiž jsa bohat, stal se pro vás chudým, abyste vy zbohatli chudobou jeho. ¹⁰ A (jen) radu dávám v té věci, neboť jest to užitečno vám, kteří jste dříve, od předešlého roku, začali nejen vykonávati to, nýbrž i chtíti. ¹¹ Nyní však také to vykonávání dokončete, aby (tak) jako jest (u vás) ochota chtíti, bylo i dokončení z toho, co máte. ¹² Neboť je-li tu ochota, jest příjemna (Bohu) podle toho, co kdo má, nikoli podle toho, čeho nemá. ¹³ Vždyť ne (tak má

7. V slově i poznání viz 1. Korint, 1, 5.

9. A byste vy zbohatli, totiž Božími milostmi, statky nadpřirozenými.

13n. Podle rovnosti čili podle míry v rovnosti, tak totiž, aby sebranými dary vyrovnala se jistou měrou nerovnost mezi majetnými a nuznými.

se dítí sbírka), aby jiným stala se úleva, vám však tíseň, nýbrž podle rovnosti; ¹⁴ v nynější době vaše hojnost (přispěj) jejich nedostatku, aby také jejich hojnost přispěla nedostatku vašemu, by (tak) nastala rovnost, ¹⁵ jakož jest psáno: »Kdo mnoho nasbíral, neměl přebytku, a kdo málo, neměl nedostatku.«

Sv. Pavel udává a doporučuje ty, kteří mají sbírku provést. 8, 16—9, 5.

¹⁶ Ale díky Bohu, jenž dal touž snáživost pro vás v srdce Titovo. ¹⁷ Neboť vyzvání (moje) přijal sice, avšak jsa velmi snaživý, sám ze své vůle k vám odchází. ¹⁸ Posíláme však s ním také bratra, o němž jde chvála v příčině evangelia po všech církvích, ¹⁹ a nejen to, nýbrž také zvolen byl od církví za našeho průvodce při tom-

mi, pokud by totiž jedni přispívali druhým statky časnými, tito pak oněm by dopomáhali modlitbami k statkům duchovním. (Viz Řím. 15, 26—27.)

15. Slova jsou z 2. Mojž. 16, 18.

19n. Bratřa, t. j. křesťana. Muž ten byl zvolen za Pavlova průvodce při tomto díle lásky, t. j. k tomu, aby sv. Pavla provázel do Jerusalema, až by tam nesl výnos sbírky macedonské i korintské. Pavel chtěl mít svědka sbírek těch sebou, aby odpůrci jeho nemohli haněti, t. j. podezřívati a pomlouvati ho, že sbírek užívá pro sebe. Ke své ochotě, t. j. »abychom projevíli (osvědčili) svou ochotu«. Při tom bohatství, t. j. při té bohaté, hojné almužně, kterou obstaráme.

to díle lásky, které konáme ke slávě Páně a ke své ochotě. ²⁰ Varujeme se toho, aby někdo nás nehaněl při tom bohatství, kterým posluhujeme; ²¹ neboť prozíráme k dobrému nejen před Pánem, nýbrž i před lidmi. ²² Posíláme však s nimi (také toho) bratra našeho, kterého jsme častokráte zkusili ve mnoha věcech jako takového, který jest snaživý a nyní mnohem snaživější pro velikou důvěru k vám. ²³ Buď že (mluvím) pro Tita, jest to můj společník a spolupracovník mezi vámi, aneb pro bratry svoje, jsou to vyslanci církví, sláva Kristova. ²⁴ Podejte jim tedy důkaz své lásky a naší chlouby z vás před církvemi.

9, ¹ Jest mi zajisté zbytečno psáti vám o té službě, která se koná pro věřící. ² Neboť znám ochotu vaši, pro kterou se vámi chlubím u Macedoňanů, že totiž Achája připravena jest od loňska, a ta horlivost vaše pobídla většinu. ³ Posílám však přece ty bratry, aby naše chloubu vámi v té věci se nezmařila, abyste, jak jsem řekl, byli připraveni, ⁴ bychom snad, kdyby přišli se mnou Macedoňané a našli vás nepřipraveny, nezastyděli se v této věci my,

24. Podejte... důkaz... naší chlouby z vás, t. j. láskyplným přijetím těchto tří mužů, poslušností jich a hojnými dary pro chudé křesťany jerusalemské podejte důkaz nejen křesťanské lásky své, nýbrž i toho, že jsem se vámi honosil právem.

ať nedím vy. ⁵ Pokládal jsem proto za potřebné vyzvati bratry ty, aby napřed šli k vám a připravili ten požehnaný dar prve slíbený, by byl hotov tak jako dar požehnání, ne jako dar z lakomství.

Sv. Pavel povzbuzuje k štědrosti poukazem na její záslužnost. 9, 6—15.

⁶ Pravím pak toto: Kdo rozsévá skoupě, skoupě též bude žíti, a kdo rozsévá v požehnání, v požehnání též žíti bude. ⁷ Každý (dej tak), jak si byl uložil ve svém srdci, nikoli se zármutkem aneb z donucení, neboť veselého dárce miluje Bůh.

⁸ Jest pak Bůh mocen všelikou milost hojně vylíti na vás, abyste majíce ve všem vždycky veškeren dostatek, byli bohati pro každý skutek dobrý, ⁹ jak psáno jest: »Plýtvá, jak dává chudým, spravedlnost jeho zůstává na věky.« ¹⁰ Ten pak, jenž dává símě rozsevači a chléb k jídlu, poskytne a rozmnoží vaše símě a dá vzrůst plodům vaší spravedlnosti, ¹¹ tak abyste ve všem bohatli ke všeliké dobrosrdečnosti, která působí skrze

9, 7. Jak si byl uložil před rokem (v. 2), totiž ochotně a s myslí veselou, radostnou, nikoliv smuten a jen okolnostmi mravně nucen.

9. Uvedeno ze žalmu 111, 9. Spravedlnost, t. j. jeho ctnost a blaho s ní spojené.

10. Srovn. Is. 55, 10.

nás děkování Bohu. ¹² Neboť služba toho úkonu obětního nejen odpomáhá nedostatkům věřících, nýbrž přináší též hojný užitek skrze díky mnohých (vzdávané) Bohu, ¹³ ježto oni za příčinou prokázané služby této velebiti budou Boha pro poslušnost vaší víry v evangelium Kristovo a pro dobrosrdečné sdílení se s nimi a se všemi. ¹⁴ I budou v modlitbách za vás toužiti po vás pro nesmírnou milost Boží ve vás. ¹⁵ Díky Bohu za nevýslovný dar jeho.

Sv. Pavel odmítaje pomluvu z nemůžnosti, hájí apoštolské důstojnosti své. 10, 1—18.*)

10, ¹ Já sám pak, Pavel, napomínám vás skrze tichost a mírnost Kristovu, já, který jsa přítomen, jsem (prý) pokorný mezi vámi, jsa však vzdálen, odvažuji se na vás.

² Prosím však (vás), abych až budu přítomen (u vás), nemusil se odvážiti (vystoupiti) s tou sebedůvěrou, s kterou po-

12. Pokládá udílení almužny a sbírky pro chudé za »úkon obětní«.

10, *) V části třetí (10, 1—13, 10) obrací se přímo proti nepravým učitelům, kteří pomluvami podřývali jeho vážnost. Vyzvav je, aby se polepšili, by nebyl nucen vystoupiti proti nim přísně, hájí apoštolské důstojnosti své proti pomluvě, jakoby jsa nepřítomen troufal si na ně v listech, jsa však u nich přítomen, počínal si mírně a poníženě (10, 1—18).

2. Podle těla, t. j. hověce náklonnostem těla a zlé žádostivosti.

mýšlím osměliti se proti jistým lidem, kteří se o nás domnívají, že žijeme podle těla. ³ Neboť ačkoli žijeme v těle, nebojujeme podle těla. ⁴ Vždyť zbroj našeho bojování není tělesná, nýbrž mocná pro Boha ke zboření hradeb: ⁵ boříme myšlenky (mudrácké) a všecku vyvýšeninu, která se povyšuje proti poznání Boha, jímáme všelikou mysl v poslušenství Kristovo ⁶ a jsme hotovi potrestati každou neposlušnost, až bude dokonalá poslušnost vaše.

⁷ Na to hleďte, co jest před očima. Důvěruje-li si někdo, že jest Kristův, sud' opět u sebe, že tak, jako on jest Kristův, jsme i my. ⁸ Neboť bych se i něco více pochlubil mocí naší, kterou Pán dal nám ke vzdělání a nikoli ke zkáze vaší, nebudu zahanben. ⁹ Aby se (však) nezdálo, že vás straším skrze listy — říkají totiž: ¹⁰ »Listy jsou závažné a mocné, ale přítomnost osobní jest slabá a řeč nicotná« — ¹¹ ta-

4. Tělesná, ne rázu lidského, pozemského, ne tedy slabá, nýbrž duchovní, a proto mocná pro Boha, v jehož službě a k jehož slávě jí užívá; ke zboření hradeb, t. j. těch prostředků, kterými odpírají pravdě evangelní aneb ji hledí porušiti.

5n. Prohlašuje, že duchovní zbroj, které užívá, jest příhodná k tomu, a) aby překonal překážky šíření evangelia, jako jsou zdánlivé důvody, a všechno to, co židovská i pohanská moudrost vymyslela a vymýšlí proti poznání Božímu či proti pravdě zjevené, proti evangeliu, jakož i b) k tomu, aby všelikou mysl podrobil Kristu a v jeho poslušenství uvedl, a c) aby neposlušné a odbojné křesťany potrestal.

kový (člověk) pomysli, že jakými jsme ve slově skrze listy, jsouce nepřítomni, takovými jsme též ve skutku, jsouce přítomni.

¹² Neboť se neosmělujeme rovnati se nebo přirovnávati se k jistým lidem (z těch), kteří sami se doporučují, ale měříce se sami sebou a přirovnávající se sami k sobě jsou nesmyslní. ¹³ My však se nebudeme chlubití bez míry, nýbrž podle rozměrů působistě, které Bůh nám přidělil a odměřil, abychom přišli až i k vám! ¹⁴ Neboť se nenatahujeme přespříliš, jako bychom k vám nedosahovali, vždyť až i k vám jsme přišli s evangeliem Kristovým; ¹⁵ nechlubíme se bez míry pracemi cizími, naději však máme, že poroste-li vaše víra, budeme zveličeni mezi vámi podle působistě našeho přehojně, ¹⁶ (tak

12. Slova »my se neosmělujeme... k jistým lidem« jsou řečena ironicky.

13—17. Já se nechlubím bez míry, jak činí moji odpůrci; mám míru, podle které posuzuji apoštolskou činnost svou. Měrou tou jest obvod od Boha mi vykázaný. K němu však patří též Korint a Achája vůbec, ba i země ležící na západě od Korintu. A já skutečně jsem přišel také až do Korintu a tam kázal jsem vám evangelium s úspěchem. Čítám-li tedy Korint ke svému působistí a pokládám-li se také za vašeho apoštola, nenatahuji se přespříliš přes obvod svůj, nechlubím se bez míry, ani pracemi cizími; spíše mám naději, že budete-li ve své víře prospívati, budu moci kázati evangelium také v krajích na západ od vás ležících a když je obrátím, honositi se nikoli v cizím, nýbrž ve svém obvodě, pracemi nikoli cizími, nýbrž svými, ovšem honositi se ne v sobě, nýbrž v Bohu, který pracím mojim žehná. Slova v. 17. jsou z Jer. 9, 23; viz 1. Kor. 1. 31.

totiž), že bychom kázali evangelium (také) v krajinách za vámi ležících, a nechlubili se v cizím údělu věcmi (již od jiného) spravenými. ¹⁷»Ale kdo se chlubí, v Pánu se chlub,« ¹⁸neboť ne ten jest osvědčen, kdo sám se chválí, nýbrž ten, koho Bůh chválí.

Sv. Pavel ukazuje, že nestojí za svými odpůrci, nýbrž je předčí. 11, 1—12, 10. *)

11, ¹Kéž snesete ode mne trochu nemoudrosti mé, ano sneste to ode mne. ²Neboť já horlím o vás horlivostí Boží; vždyť jsem vás zasnoubil muži jednomu, Kristu, abych mu vás představil jako pannu čistou. ³Bojím se však, aby snad, jako had svedl Evu svojí lstivostí, nebyla porušena mysl vaše (a neodpadla) od prostoty (směřující) ke Kristu. ⁴Neboť jestli ten, kdo přichází, hlásá jiného Ježíše, kterého jsme nehlásali, aneb přijímáte-li ji-

11, *) Od 11, 1—12, 10 apoštol chtěje ukázati, že předčí svoje odpůrce a učitele nepravé, vyličuje svou nezištnost (11, 1—15), své práce a utrpení, jež pro Krista podstoupil (11, 16—33), a dary, které od Boha obdržel (12, 1—10). Činí to však nerad a jen okolnostmi donucen a za tím účelem, aby ochránil věřící Korintšany od zhoubného vlivu oněch učitelů. Proto nejen předesílá omluvu, proč tak činí (v. 1—6), nýbrž i potom mezi líčením vetkává krátké poznámky omluvné.

2n. Z a s n o u b i l, získal Pánu Ježíši, aby mu je, jejich obec církevní, představil při jeho příchodu k soudu jako pannu čistou, t. j. jako ty, kteří své víry a věrnosti k němu (ke Kristu) neporušili.

ného ducha, kterého jste nepřijali, aneb jiné evangelium, kterého jste neobdrželi, pěkně to snášíte. ⁵ Neboť myslím, že jsem nezůstal v ničem za těmi nadapoštoly; ⁶ a jsem-li nevyycvičen v řeči, přece ne v poznání, nýbrž v každé příčině projevíli jsme (je) vám ve všech věcech.

⁷ Aneb-li jsem se dopustil hříchu sám se pokořuje, abyste vy byli povýšeni, že totiž zadarmo jsem vám kázal evangelium Boží? ⁸ Jiné obce církevní jsem oloupil, přijav (od nich) plat, abych vám sloužil, ⁹ a když jsa u vás upadl jsem v nedostatek, nikomu jsem nebyl na obtíž; neboť čeho se mi nedostávalo, doplnili bratři, kteří přišli z Macedonie, a v každé příčině jsem se chránil, abych vám nebyl obtížný, a (i dále) chránit se budu. ¹⁰ (Tak jistě jako) jest ve mně pravda Kristova, tato chloubka nepřekazí se pro mne v krajinách achajských. ¹¹ Proč? Že vás nemiluji? Bůh to ví. ¹² Ale co činím, to také činiti budu,

8. »Oloupil jsem«, řečeno nadsázkou ve smyslu: »raději jsem přijal ve své nouzi od jiných obcí příspěvek na výživu a tím jim jaksí křivdu činil, jen abych mohl kázati evangelium, a to zadarmo, nepožaduje od vás výživy.«

10. Nikdy nedám jednáním svým k tomu příčinu, aby se překázelo křesťanům achajským honositi se tím, že u nich káží zcela zadarmo.

12. Chtějí míti podnět... t. j. pozorujíce, že moje nezištnost působí při většině křesťanů příjemný dojem, ale nechtíce od své praxe upustiti, přejí si, abych také bral plat od vás, by se mi v té příčině vyrovnali.

abych odňal podnět těm, kteří chtějí (mí-
ti) podnět, aby v tom, čím se chlubí, byli
shledáni jako my.¹³ Neboť lidé takoví jsou
apoštolové nepraví, pracovníci lstiví, pře-
podobují se (jen) v apoštoly Kristovy.
¹⁴ A není divu; neboť i satan se přepodo-
buje v anděla světla.¹⁵ Není to tedy nic
zvláštního, jestli také služebníci jeho se
přepodobují, jako (by byli) služebníky
spravedlnosti; jejich konec bude podle
skutků jejich.

¹⁶ Opět pravím: Nikdo mě neměj za ne-
moudrého; pak-li přece, i jako nemoudré-
ho mě přijměte, abych také já se trochu
pochlubil.¹⁷ Co mluvím v této příčině
chlouby, nemluvím podle Pána, nýbrž ja-
ko v nemoudrosti.¹⁸ Poněvadž mnozí se
chlubí podle těla, i já se pochlubím.
¹⁹ Vždyť rádi snášíte nemoudré, sami
jsouce moudří;²⁰ snášíte totiž, jestli vás
někdo v porobu vrhá, jestli vás kdo stra-
vuje, jestli vás kdo jímá, jestli kdo (nad
vás) se vypíná, jestli vás někdo bije v tvář.
²¹ Ke svému zahanbení vyznávám, že (v té
věci) byli jsme jaksi slabí. Ale v čem kdo
se osměluje (chlubiti), — v nemoudrosti

19n. S ironií vytýká jim, že pokládajíce se za
moudré snášejí to, jestli nepraví učitelé (judaisté)
zacházejí s nimi pánovitě (vrhají je v po-
robu), neb je pod rozličnými záminkami o statek
připravují (je stravují, viz Mat. 23, 14), neb
je jímají či sobě podmaňují neb nad ně se vy-
vyšují, neb s nimi tvrdě nakládají (v tvář bijí).

pravím — v tom osměluji se (chlubiti) i já. ²² Hebreji-li jsou? Já také. Israelity jsou? Já také. Potomstvem Abrahamovým jsou? Já také. ²³ Služebníky Kristovými jsou? Jako nesmyslný pravím: já více. V pracích (jsem býval) přehojně, ve vězeních přehojně, v ranách nad míru, v nebezpečenství smrti častokrát. ²⁴ Od židů pětkrát jsem dostal čtyřicet ran bez jedné, ²⁵ třikrát jsem byl metlami mrskán, jednou jsem byl kamenován, třikráte jsem se ztroskotal, noc a den byl jsem v hlubokosti mořské. ²⁶ Na cestách často, v nebezpečenstvích na řekách, v nebezpečenstvích od lotrů, v nebezpečenstvích od lidí svého národa, v nebezpečenstvích od pohanů, v nebezpečenstvích v městě, v nebezpečenstvích na poušti, v nebezpečenstvích na moři, v nebezpečenstvích mezi nepravými bratry.

²⁷ V práci a námaze, v nočních bděních často, v hladě a žízní, v postech často, v zimě a nahotě. ²⁸ (K tomu přistupuje) mimo jiné denní nával ke mně, péče o vše-

23—27 ukazuje, že pracemi apoštolskými a utrpením pro Krista a evangelium podstoupeným judaisty předčí.

24. Podle 5. Mojž. 25, 3. nesměli u židů dáti od-souzení více ran nežli 40.

25. Srovn. Skutk. ap. 16, 22; 14, 18.

27. Srovn. 6, 5; 1. Thess. 2, 9.

28. N á v a l, t. j. četné návštěvy křesťanů a svěřenců, kteří hledali u něho rady a pomoci v přerozmanitých záležitostech. Srovn. Skutk. 20, 18—22.

cky církve. ²⁹ Kdo jest sláb, abych já ne-
 byl sláb (také)? Kdo se pohoršuje, abych
 já nehořel? ³⁰ Mám-li se chlubití, budu se
 chlubití tím, co se vztahuje k mé slabosti.
³¹ Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista,
 jenž jest veleben na věky, ví, že nelžu.
³² V Damašku etnarcha krále Arety ostří-
 hal města Damašku, aby mě zajal, a ok-
 nem jsem byl spuštěn v koši skrze hradbu
 a tak jsem ušel rukám jeho.

12, ¹ Mám-li se chlubití, — prospěšno to
 ovšem není, — přijdu k viděním a zjeve-
 ním Páně. ² Zním člověka v Kristu, jenž
 před čtrnácti roky byl vtržen až do třetího
 nebe — zdali v těle, nevím, aneb-li kromě
 těla, nevím; Bůh to ví. — ³ A vím o tomto
 člověku, že byl — zdali v těle aneb-li kro-
 mě těla, nevím, Bůh to ví — ⁴ vtržen do rá-

29. Cítil co nejživěji s jednotlivými obcemi v je-
 jich slabosti a ubohosti (1 Thess. 3, 1—15; 1. Kor.
 9, 22), a pociťoval bolesti zvláště veliké, viděl-li, že
 někdo jest pohoršován, ke zlému sváděn (1. Kor.
 8, 11—13; 2. Thess.)

32. Srovn. Skutk. 9, 24. 25.

12, 1—10. Poukazuje na mimořádné milosti (zje-
 vení a vidění), kterými byv obdařen předčí své
 odpůrce.

2. Zním člověka v Kristu, t. j. křesťa-
 na. Jak patrně z v. 5., míní sám sebe. U vytržení
 mysli (v extasi) byl vtržen až do třetího
 nebe, t. j. do sídla blaženosti věčné, a přišed
 zase do stavu přirozeného, nenabyl jasného poznání
 o tom, byl-li v extasi té vtržen do nebe s celou
 osobností svou, s duší i s tělem, aneb pouze s duší,
 takže by tělo na tu chvíli zůstalo bezduchým. —
 Prvním nebem jest nebe vzduchové, druhým nebe
 hvězdné.

je a uslyšel slova nevypravitelná, kterých nepřísluší člověku mluvit. ⁵ Takovýmto (člověkem) budu se chlubit, sám sebou však nebudu se chlubit, leč jen svými slabostmi. ⁶ Budu-li totiž chtít se chlubit, nebudu nemoudrý, neboť povím (jen) pravdu; uskrovňuji se však, aby někdo nemyslel o mně více, nežli co při mně vidí, aneb ode mne slyší. ⁷ A abych pro nesmírnost zjevení se nevyvyšoval, byl mi dán osten pro tělo, anděl to satanův, aby mě poličkoval. ⁸ Pro něj jsem prosil třikráte Pána, aby odstoupil ode mne. ⁹ Ale on mi řekl: Postačí ti moje milost; neboť síla v slabosti se zdokonaluje. Budu tedy (spíše) velmi rád se chlubit svými slabostmi, aby síla Kristova ve mně přebývala. ¹⁰ Proto libuji si ve svých slabostech, v příkořích, v nedostatecích, v pronásledováních, v úzkostech pro Krista; neboť když jsem sláb, tehdá jsem silný.

Sv. Pavel stěžuje si, že byl donucen mluvit o svých přednostech. 12, 11—18.

¹¹ Stal jsem se nemoudrým. Vy jste mě (k tomu) donutili; neboť já jsem měl od

7. Osten pro tělo, t. j. nějaký velice bolestivý neduh tělesný; nazývá jej andělem či poslem satanovým, poněvadž jej s dopuštěním Božím způsobil satan.

10. Když jsem sláb, t. j. když uznávám přirozenou slabost svou, tehdá jsem silný účinnou milostí a pomocí Kristovou.

11. Stal jsem se nemoudrým, tím to-

vás býti poručen. Neboť v ničem jsem nezůstal za těmi nadapoštoly, ačkoli nejsem ničím. ¹² Znamení apoštola děla se mezi vámi s veškerou vytrvalostí zázraky a divy a činy mocnými. ¹³ Neboť v čem jste byli zkráceni proti ostatním církvím, leč že já sám nebyl jsem vám na obtíž? Odpusťte mi tu křivdu. ¹⁴ Hle, po třetí jsem hotov přijíti k vám a nebudu vám na obtíž, neboť nehledám vašich věcí, nýbrž vás. Nemajíť dítky shromažďovati poklady pro rodiče, nýbrž rodiče pro dítky. ¹⁵ Já pak sám milerád (vše) vynaložím, ano sám sebe vydám za duše vaše, bych i více vás miluje, méně byl milován. ¹⁶ Ale budiž;

tiž, že jsem promluvil o svých přednostech. Korintští donutili ho k tomu tím, že se ho nezastali proti pomluvám šířeným o něm od nepravých učitelů, ač věděli, s jakým prospěchem a jak nezištně působil u nich jak on sám (v. 11—16), tak jeho druhové (v. 17—18). Nadapoštoly zve ironicky judaisty (učitele nepravé), své odpůrce.

13. Ironicky praví, aby mu odpustili tu křivdu, kterou jim učinil tím, že nebyl jim na obtíž požadováním neb přijímáním od nich výživy, jaké žádal neb přijímal od jiných obcí. Srovn. 11, 7—12.

14. Pavel nemluví o svých cestách, nýbrž o svých úmyslech do Korintu přijíti a tedy jen to chce vyjádřiti, že od svého prvního pobytu u nich již po třetí pojímá a vyjadřuje úmysl svůj k nim přijíti, jehož však posud uskutečniti nemohl; po prvé pojal a vyjádřil jej v listě pro nás již ztraceném (srovn. 1, 15. 16.), po druhé v 1. Kor. 16, 5.—7., po třetí nyní.

15. Bych i více vás miluje..., t. j. kdybych tím méně byl od vás milován, čím více bych já miloval vás.

16—18. Slova v. 16 jsou pomluvou šířenou od Pavlových odpůrců. Odmítá ji ve v. 17. a 18. takto:

»já jsem vám nebyl na obtíž, avšak jsa chytrák, polapil jsem vás lstí.«¹⁷ Oklamal jsem vás skrze někoho z těch, které jsem k vám poslal?¹⁸ Požádal jsem Tita a s ním jsem poslal bratra; oklamal vás Titus? Zdaliž jsme nekráčeli v témž duchu, zdali ne v týchž šlépějích?

Sv. Pavel upozorňuje, že o svých přednostech psal pro jejich vzdělání. 12, 19—21.

¹⁹ Dlouho již se domníváte, že se hájíme před vámi. Před Bohem v Kristu mluvíme; všechno však, miláčkové, pro vaše vzdělání.²⁰ Neboť se obávám, abych snad přijda (k vám) nenalezl vás takovými, jakými nechci, a abych já nebyl shledán od vás, jakým si (mě) nepřejete, aby totiž nebylo mezi vámi svárů, revnivostí, hněvů, sobectví, pomluv, utrhání, nadutosti, nepokojů,²¹ aby mě, až opět přijdu, Bůh můj

Budiž, vy uznáváte, že já sám nebyl jsem vám na obtíž; ale snad jsem vás vydíral skrze své druhy, jak říkají moji odpůrci. Ani to ne. Neboť vy sami jste toho svědky, že ani Titus ani jiní druhové moji vás nevydírali ani nepodváděli.

19. Čtouce tento list, domníváte se zajisté již dlouho, že tyto věci píší, abych se hájil před vámi jako soudci svými. Ne tak; mluvím před Bohem, jemuž jsem jedině odpovědný, a to ve spojení s Ježíšem jakožto jeho služebník; při tom ovšem přihlížím také k vám, ale nikoli, abych se hájil, nýbrž abych přispěl k vašemu vzdělání.

21. A by mě Bůh nepokořil u vás tím, že by dopustil, aby mnozí z vás zůstali ve svých

nepokořil u vás, a já abych nemusil truchliti nad mnohými z těch, kteří prve zhřešili a přece nečinili pokání z nečistoty a smilství a chlipnosti, kterou páchali.

Sv. Pavel ohlašuje, že přijda vystoupí přísně proti neposlušníkům. 13, 1—10.

13, ¹To jest po třetí, že přicházím k vám; »v ústech dvou nebo tří svědků stane pevně každé slovo.« ²Předpověděl jsem a předpovídám, jako bych byl přítomen po druhé, ač nyní ještě jsem nepřítomen, těm, kteří prve zhřešili, i všem ostatním, že přijdu-li opět, šetřiti nebudu. ³Žádáte si snad zkusiti Krista ve mně mluvícího, kterýž není sláb

(veřejných) hříších nekajícně, a já přijda byl ke svému zármutku nucen je trestati.

13, 1. Od svého prvního pobytu u nich již po třetí se hotoví k nim přijíti, ač dosud úmysl ten vykonati nemohl. (Srovn. 12, 14.) Slova »v ústech dvou« atd. jsou z 5. Mojž. 19, 15 (Mat. 18, 16; Jan 8, 17; Žid. 10, 28); smysl jejich: Souhlasné svědectví alespoň dvou svědků jest právoplatné. Sv. Pavel uvádí je, aby ohlásil, že přijda do Korintu vystoupí proti neposlušníkům jako soudce, trestati však bude toliko ty přečiny, které budou náležitě vyšetřeny a osvědčeny.

3. Vytyká jim totiž, že ho (mnozí z nich) svým jednáním takřka vyzývají, aby podal důkaz o tom, zdali v něm a skrze něho mluví Kristus. Dostane se jim toho, neboť ten Kristus, který ukázal již svou moc mezi nimi nejen milostmi a divy, které skrze něho (Pavla) působil, nýbrž i přísnými tresty, kterými je stihl (1. Kor. 5, 5; 11, 30), uzpůsobí ho, aby zakročil s mocí proti neposlušníkům a nekajícím.

proti vám, nýbrž mocný mezi vámi?
⁴ Vždyť on byl sice ukřižován ze slabosti, ale žije z moci Boží; vždyť i my jsme slabí v něm, ale budeme žítí s ním z moci Boží proti vám. ⁵ Sami sebe zkoušejte, jste-li ve víře; sami sebe zkoumejte! Či nepoznáváte sami sebe, že Kristus Ježíš jest ve vás? Leč snad jste neosvědčeni. ⁶ Doufám však, že poznáte, že my nejsme neosvědčeni. ⁷ Ale modlíme se k Bohu, abyste nečinili nic zlého; nikoli (za to se modlíme), abychom my se ukázali osvědčenými, nýbrž abyste vy činili dobré, my pak abychom byli jako neosvědčeni. ⁸ Neboť nemůžeme nic proti pravdě, nýbrž pro pravdu. ⁹ Radujeme se zajisté, když my jsme slabí, vy pak jste mocni; za to také

4. Jako Kristus jevil se slabým při svém utrpení, ale vstav mocí božskou z mrtvých, kraluje v těle oslaveném, tak i já (a všichni apoštolé) jevím se sice býti slabým, podrobeným utrpení a strastem, avšak jako apoštol Kristův projevují a projevím ve spojení s ním vyšší moc, kterou jsem obdržel, a to bude-li třeba i přísným trestáním neposlušníkův a nekajících.

7n. Nemodlím se za to, abych měl příležitost osvědčiti trestající moc svou, nýbrž za to, abyste vy činili dobré, tak abych já přijda k vám nemohl vás trestati a zůstal tedy v očích vašich neosvědčen v příčině trestající moci své; neboť nemám moci vystupovati s tresty proti pravdě, t. j. proti těm, kteří pravdu křesťanskou uznávají a jí se řídí, nýbrž působiti ve prospěch jejich (pro pravdu).

9. Když jsme slabí, t. j. když nemohu užítí trestající moci své vida, že vy jste mocni, totiž v dobrém, takže není příčiny trestati, nýbrž radovati se.

se modlíme, za vaše zdokonalení. ¹⁰ Proto píši toto jsa nepřítomen, abych, až budu přítomen, nemusil si počínati příkře podle moci, kterou mi dal Pán, abych vzdělával, a nikoli, abych kazil.

Závěrek listu. 13, 11—13.

¹¹ Konečně, bratři, radujte se, zdokonalujte se, povzbuzujte se, smýšlejte jednotejně, žijte v pokoji, a Bůh pokoje a lásky bude s vámi. ¹² Pozdravte se vespolek políbením svatým. Pozdravují vás všichni věřící. ¹³ Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží a společenství Ducha svatého budiž se všemi vámi. Amen.

O LISTĚ SV. PAVLA GALATŮM.

List tento jest psán všem obcím křesťanským, které byly v Galatii. Byla pak Galatie krajina ve středu Malé Asie a měla jméno po Galatech čili Keltech, kteří se tam usadili ve 3. stol. před Kristem. Avšak Galatii nazývala se též provincie římská, která mimo řečenou krajinu galatskou obsahovala část Lykaonie, Pysidii, Pamfylíi, Isaurii. Podle náhledu většiny vykladačů byl poslán list tento do Galatie vlastní. Je-li tomu tak, jakož myslíme vzhledem k tomu, že Lykaonové a Pisidlové nejmenují se v Novém zákoně nikde Galaty, a že ve Skutcích apoštolských Pisidie a Lykaonie se odlišuje od Galatie, byl psán ke konci r. 54 nebo počátkem r. 55., a to v Efesu.

Přijali pak v Galatii učení Kristovo od Pavla s radostí, ale po jeho odchodě přišli tam učitelé směru židovského (judaisté) a tvrdili, že jest nutno ke spasení zachovávat obřadní zákon Mojžíšův, zejména obřízku. Pavel přišed do Galatie po druhé, postavil se rozhodně proti tomu učení, ale, když odešel, oni učitelé počali podkopávat jeho autoritu pravice, že není ani pravým apoštolem, a činili to s úsilím takovým, že mnozí počali již skutečně pochybovati o jeho hodnosti apoštolské a zachovávali některé obřady a svátky židovské. Proto sv. Pavel dovědév se o tom, napsal Galatům tento list, ve kterém hájí apoštolské hodnosti své i svého učení a dokazuje, že člověk bývá ospravedlněn živou věrou v Ježíše Krista, a nikoli zachováváním zákona Mojžíšova, zákon ten tedy že neváže křesťanů a vyzývá, aby vytrvali v křesťanské svobodě od zákona (Mojžíšova), avšak aby nezaměňovali ji za bezuzdnost. (Viz Český slovník bohovědný IV., 367-378.)

List sv. apoštola Pavla Galatům.)***Úvod. 1, 1—10.**

1, ¹ Pavel apoštol — (poslaný) nikoliv od lidí, ani skrze člověka, nýbrž skrze Ježíše Krista a Boha Otce, jenž ho vzkřísil z mrtvých — ² a všichni bratři, kteří jsou se mnou, církvím galatským: ³ Milost vám a pokoj od Boha Otce a (od) Pána našeho Ježíše Krista, ⁴ kterýž vydal sebe sama za hříchy naše, aby nás vysvobodil z nynějšího věku nešlechtného, podle vůle Boha a Otce našeho, ⁵ jemuž sláva (buď) na věky věků.

⁶ Divím se, že tak rychle se uchylujete

*) List tento obsahuje mimo úvod (v. 1—10) a závěrek (6, 11—18) tři části: obrannou (1, 11—2, 21), věroučnou (3, 1—4, 31) a mravoučnou (5, 1—6, 10). V úvodě podává obšírnější nadpis, ve kterém s důrazem vytýká apoštolskou důstojnost svoji (v. 1—5) a činí výtku Galatům, že tak rychle odvracejí se od evangelia Kristova k učení jinému, nepravému (v. 6—10), odsuzuje zároveň svůdce jejich.

1, 2. Bratři, t. j. všichni moji spolupracovníci.

3. Viz Řím. 1, 7.

4. Věk (svět) tento nazývá nešlechtným, pokud jsa bez Krista neb nedrže se Krista, s dopuštěním Božím podléhal neb podléhá moci ďáblově a zlé žádostivosti; proti němu jest věk (svět) budoucí, t. j. věk s Kristem, a to předem v království Božím na nebi, ale i v církvi jeho na zemi, ježto církve Kristem jsouc řízena k životu věčně blaženému vede.

6. Tak rychle; bylť v Galatii před několika měsíci a tehdy ještě drželi se evangelia pravého.

6n. V milosti Kristově, t. j. pro zásluhy Kristovy.

od toho, jenž vás povolal v milosti Kristově, k »evangeliumu jinému«, ⁷ jež není jiným, leč že jsou někteří, kteří vás matou a chtějí převrátiti evangelium Kristovo. ⁸ Avšak i kdybychom my nebo anděl s nebe kázal vám proti tomu, co jsme vám kázali, buď proklet. ⁹ Jak jsme dříve pověděli, i nyní opět pravím: Káže-li vám někdo proti tomu, co jste přijali, buď proklet. ¹⁰ Neboť zdaliž se snažím nyní získati lidi, čili Boha? Aneb-li hledám líbiti se lidem? Kdybych ještě se zaliboval lidem, nebyl bych služebníkem Kristovým.

**Ne od apoštolů, nýbrž přímo od Krista obdržel Pavel poslání a učení, které hlásá.
1, 11—24.**

¹¹ Oznamuji vám, bratři, že evangelium ode mne hlásané není podle člověka, ¹² neboť jsem ho ani nepřijal ani se mu nenaučil od člověka, nýbrž zjevením Ježíše Krista. ¹³ Vždyť přece jste slyšeli o někdejšíм životě mém v židovství, že jsem

11—24. Že poslání a učení, které hlásá, nepřijal od lidí, nýbrž od Krista, dokazuje vylíčením svého života do té doby, kdy jako apoštol vystoupil; po svém obrácení pak od apoštolů ani poučen býti nemohl, poněvadž až do svého vystoupení jako apoštol žil až na 15 dní stále vzdálen od apoštolů a všeho styku s nimi, a těch patnáct dní, jež přece v té době ztrávil v Jerusalemě, nikterak nestačilo, aby byl v nich o Kristu a jeho učení náležitě poučen a do apoštolského úřadu uveden.

13. Viz Skut. ap. 9, 1—2; 22, 4—5; 26, 9—11.

nad míru pronásledoval církev Boží a ji hubil, ¹⁴ a že jsem prospíval v židovství nad mnohé vrstevníky (své) ve svém národě, jsa úsilnějším horlitem pro podání od svých otců přijatá. ¹⁵ Když však se zalíbilo tomu, jenž mě oddělil ze života matky mé a povolal svou milostí, ¹⁶ zjevití ve mně Syna svého, abych ho hlásal mezi pohany, neobrátil jsem se hned k tělu a krvi, ¹⁷ ani jsem nešel do Jerusalema k těm, kteří byli přede mnou apoštoly, nýbrž odešel jsem do Arabie a opět jsem se vrátil do Damašku. ¹⁸ Potom po třech letech přišel jsem do Jerusalema, abych uzřel a poznal Petra, a pobyl jsem u něho patnáct dní; ¹⁹ jiného však z apoštolů jsem neviděl, leč Jakuba, bratra Páně. — ²⁰ A co vám píši, hle, před Bohem to pravím, že nelžu. — ²¹ Potom jsem přišel do krajin

14. Viz Skut. 26, 4—5.

15. Zjevil ve mně Syna svého, t. j. vnitřním zjevením způsobil ve mně náležité poznání jak Ježíše Krista, tak jeho učení.

16. K tělu a krvi, t. j. k lidem; nehledal totiž rady neb poučení o apoštolském úřadě svém a o evangeliu ani u lidí vůbec, ani u apoštolů.

18. Po třech letech totiž od svého obrácení (asi r. 35., 36., 37.). Byv v Damašku pokřtěn, kázal tam několik dní (Skut. 9, 19—22); potom odešel do Arabie, nejspíše až k Sinaji (Gal. 4, 25) a pobyv tam skoro tři roky, vrátil se zase do Damašku a kázal opět, a nato teprve, celkem po třech letech od svého odchodu z Jerusalema a od svého obrácení, »když uplynulo dnů mnoho« (Skut. 9, 23), přišel zase do Jerusalema (asi r. 37.).

21. Srvn. Skut. 9, 30. Byv strojenými úklady židovskými donucen opustiti město, odešel v prů-

syrských a cilicijských. ²² Zůstal jsem však osobně neznám církvím judským, které jsou v Kristu; toliko slýchali: Ten, jenž nás někdy pronásledoval, nyní káže tu víru, kterou někdy hubil; i velebili na mně Boha.

**Učení a apoštolství Pavlovo bylo jako
pravé uznáno od apoštolů. 2, 1—21.**

2, ¹ Potom po čtrnácti letech opět jsem se odebral do Jerusalema s Barnabášem, vzav s sebou také Tita. ² Odebral jsem se (tam) podle zjevení a předložil jsem jim evangelium, které hlásám mezi pohany, zvláště těm, kteří mají vážnost, zdali snad

vodu svých přátel do Cesaree. Tam as vstoupil na loď a plavil se do Antiochie syrské, a tu vystoupiv, šel krajinami syrskými a cilicijskými do svého rodiště Tarsu, kde pobyl, až ho Barnabáš pozval do Antiochie, aby mu byl nápomocen. Proto zůstal osobně neznám církevním obcím judským, t. j. palestinským, ovšem vyjma jerusalemskou. (Nestýkal se tedy s apoštoly ani, když již kázal o Kristu a jeho učení; patrně tedy, že ani po svém obrácení nepřijal od nich poslání a učení, které hlásá.)

2, 1. Po čtrnácti letech, totiž od svého obrácení (tedy asi r. 50) odebral se do Jerusalema, byv tam i s Barnabášem a jinými poslán od Antiochijských, aby předložil apoštolům otázku, je-li potřebí ke spasení zachovávat obřadní předpisy starozákonní. (Srovn. Skut. ap. kap. 15.) Kde si byli vědomi, že obřízky není potřebí ke spasení, nebránil jí. (Skut. 16, 3.)

2. Byl sice poslán od antiochijských křesťanů (Skut. 15, 2), ale mimo vyzvání jejich přiměl ho k cestě té také zvláštní popud Ducha sv.; neběží, t. j. nepracuje a nepracoval nadarmo, bez užitku ve věcech spásy.

neběžím nebo jsem neběžel nadarmo.³ Ale ani Titus, který byl se mnou, nebyl přinucen dáti se obřezat, ač byl (rozeným) pohanem,⁴ a to pro vetřelé bratry nepravé; ti se vloudili (mezi nás) aby vyzvěděli naši svobodu, kterou máme v Kristu Ježíši, aby nás v službu podrobili.⁵ Jim jsme neustoupili ani na okamžik poddáním se, aby pravda evangelní zůstala u vás.⁶ Od těch však, kteří něco váží — jakými někdy byli, na tom mi nezáleží; Bůh nehledí na osobu člověka; — ti tedy, kteří mají vážnost, nenamítali ničeho,⁷ nýbrž naopak, když uzřeli, že mně jest svěřeno evangelium pro neobřezané, jako Petrovi pro ob-

4. Bratry nepravými rozumí křesťany obrácené ze židovství, kteří horlili pro zákon mojžíšský, tvrdíce, že jest nutno ke spasení obřadní předpisy jeho zachovávat. Vloudili se do církve, vstoupili totiž do ní bez pravého úmyslu zřici se židovství a chtěli vyzvědět naši svobodu čili osvobození od povinnosti zachovávat obřadní předpisy starozákonní, kterého se nám křesťanům dostalo pro zásluhy Kristovy a ve spojení s ním: chtějí to vyzvědět k tomu konci, aby nás tím snáze uvedli pod zákon mojžíšský a jmenovitě aby křesťany z pohanství obrácené zákonem tím zavázali.

6. Pavel chtěl asi říci: Od těch, kteří něco váží, nebylo mi nic namítnuto. Vzpomenuv však na to, že oni bratři falešní pro své tvrzení poukazovali také k bývalé praxi apoštolů a jiných mužů vážnost majících, totiž k tomu, že druhdy nepřijímali do církve žádného pohana, leč by dříve přistoupil k židovství, přerušil větu započatou, aby odmítl dříve jejich námitku prohlášením, že na tom nezáleží, jak oni muži dříve soudili o závaznosti obřadních předpisů starozákonních, a to tím méně, poněvadž nyní soudí o tom jinak.

řezané — ⁸ neboť ten, jenž pomáhal Petrovi v apoštolství mezi obřezanými, pomáhal také mně (v apoštolství) mezi pohany — ⁹ a když poznali milost mi danou, Jakub a Petr a Jan, kteří jsou pokládáni za sloupy, podali mně a Barnabášovi pravice (na význam) společenství, abychom my kázali mezi pohany, oni pak mezi židy, ¹⁰ jenom abychom pamatovali na chudé; a to právě snažil jsem se také učiniti.

¹¹ Když pak Petr přišel do Antiochie, do očí jsem se mu opřel, poněvadž byl hoden domluvy. ¹² Prve totiž než přišli někteří od

9. Milost, t. j. apoštolství. Jakuba jmenuje na prvním místě proto, že jeho jména judaisté zneužívali pro nepravé učení své o nutnosti zachovávat obřadní předpisy starozákonní.

10. Srovn. (Skutky 11, 29—30), 1. Kor. 16, 1—4; 2. Kor. 8, 1—9, 15.

11—21. líčí, kterak Petr přijav mlčky výtku od něho mu učiněnou, tak uznal nejen rovnocennost jeho apoštolství (nehledíc k primátu), nýbrž i shodu jeho učení s učením apoštolským.

12—14. Petr přišed do Antiochie, jídal s počátku nejspíše při tak zvaných hodech lásky čili agapách zároveň s pohanokřesťany i takové pokrmy, které byly židům zákonem mojžíšským zakázány; souhlasil tak se sv. Pavlem, že nejen pohanokřesťané, nýbrž ani židokřesťané nejsou vázáni obřadními předpisy mojžíšskými. Když však tam (za nějakým účelem nám neznámým) přišli někteří od Jakuba, t. j. z Jerusalema, kde apoštol Jakub Malý byl biskupem, křesťané to ze židovství, kteří také po svém obrácení zachovávali přísně obřadní předpisy mojžíšské, myslíce, že jako rození židé jsou tím povinni, tu Petr odloučiv se od pohanokřesťanů, přidržel se příchozích křesťanů jerusalemských a jedl zároveň s nimi toliko takové pokrmy, které byly židům dovoleny. Činil to, nikoli, že by obřadné předpisy mojžíšské pokládal za závazné

Jakuba, jídal společně s pohanokřesťany, ale když přišli, stranil se a odlučoval se z bázně před těmi, kteří byli z obřízky.
¹³ A s ním přetvařovali se také ostatní židokřesťané, takže i Barnabáš byl stržen

také pro křesťany, nýbrž z obavy, aby přichozí židokřesťané se nepohoršili a jeho působení apoštolskému mezi židy nečinili překážek. Nechybil tedy ani věroučně, ani mravoučně, nýbrž ve věci o sobě indiferentní řídil se touž zásadou opatrnosti, kterou i sv. Pavel zachovával ze šetrnosti k těm, kteří byli ve víře slabí. (Řím. 14, 1—23; 1. Kor. 10, 12, 11, 1.) Když pro vážnost, které požíval Petr jako hlava církve, byli příkladem jeho stržení také židokřesťané antiochijské, kteří dosud při hodech lásky jídali společně s pohanokřesťany, vědouce z učení sv. Pavla, že ani oni nejsou více vázáni řečenými předpisy mojžíšskými, ano když příkladem jeho byl stržen i Barnabáš, který dříve tak rozhodně zastával pravdu, že obřadní zákon mojžíšský křesťanů neváže (Skutky 15, 2), nastalo nebezpečí, že vznikne roztržka mezi křesťany z pohanství a mezi křesťany ze židovství a že snad pohanokřesťané i v příčině věroučné upadnou v omyl, jako by obřízka a vůbec zachovávání obřadních předpisů mojžíšských byly ke spasení ne-li potřebny, přece velice prospěšny, dodávající snad křesťanu zvláštní důstojnosti a zajišťující mu větší odměnu. Proto Pavel vytknul veřejně Petrovi nesprávnost jeho jednání vzhledem k možným následkům, nijak se nedotýkaje autority jeho jako hlavy církve. Nazval pak jednání jeho přetvářkou, ne že by se byl vskutku přetvářel, nýbrž že jednání jeho nesrovnávalo se s přesvědčením jeho; věděl totiž, že křesťané nejsou vázáni obřadními předpisy starozákonními, a přece šetřil jich jako by jimi byl vázán. Jestliže ty jsi a žid atd. (v. 14), t. j. jestliže ty, ač židokřesťanem jsi, přece žítí můžeš a podle okolností mnohdy vskutku žiješ po pohanstvu, t. j. bez ohledu na obřadní předpisy mojžíšské, kterak nyní svým příkladem nepřímou, mravně nutíš, pobádáš pohanokřesťany, aby žili po židovsku, zachovávající totiž obřadní předpisy mojžíšské?

tou přetvářkou jejich. ¹⁴ Leč když jsem uzřel, že nejednají podle pravdy evangelní, řekl jsem Petrovi přede všemi: Jestliže ty jsa židokřesťan žiješ po pohanstvu a ne po židovsku, kterak nutíš pohankřesťany, aby žili po židovsku? ¹⁵ My jsme rodem židé a nikoli z pohanů hříšníci. ¹⁶ Avšak vědouce, že člověk nebývá ospravedlňován ze skutků zákona, nýbrž skrze víru v Ježíše Krista, také my jsme uvěřili v Krista Ježíše, abychom byli ospravedlněni z víry Kristovy, a nikoli ze skutků zákona; neboť ze skutků zákona **n e b u d e o s p r a v e d l n ě n ž á d n ý č l o v ě k.** ¹⁷ Jestliže však hledající býti ospravedl-

15n. Viz žalm 142, 2. Srovn. Řím. 3, 21—22.

17—19. Tím, že jsme odstoupili od zákona mojžíšského a že jsme hledali dojíti ospravedlnění skrze Krista, nehřešili jsme a nestali se jakožto lidé bez zákona také hříšníky, jako jsou pohané. Sice jinak šlo by z toho, že Kristus Ježíš, pro něhož jsme odstoupili od zákona mojžíšského, jest jakožto příčina (přisuzovaného) hříchu toho přísluhovatelem čili pomahačem hříchu. To však jest rozhodně nepravda. Naopak, kdybychom se zase vrátili k zákonu mojžíšskému a uznali jej opět za závazný a tak znovu stavěli, co jsme zbořili odstoupivše od něho ke Kristu, stali bychom se přestupníky, přestupníky vůle Boží, přestupníky samého zákona mojžíšského. Neboť že jsme odstoupili od zákona toho a tak mu (duchovně) zemřeli, pro něj jako mrtví se stali, k tomu přivedl nás zákon ten sám, byv toliko vychovatelem a vůdcem ke Kristu a tedy závazným jen potud, pokud nás ke Kristu nepřivedl. Kdybychom se tedy k němu vrátili a zase uznali jeho závaznost, jednali bychom proti zákonu mojžíšskému, chovajíce se k němu tak, jako by dosud nevykonal vychovatelské úlohy své.

nění v Kristu, byli jsme také my nalezeni hříšníky, není-liž Kristus přísluhovatelem hříchu? Nikoliv.¹⁸ Neboť stavím-li zase to, co jsem zbořil, jevím se jako přestupník.¹⁹ Vždyť já jsem skrze zákon zemřel zákonu, abych žil Bohu.²⁰ S Kristem ukřižován jsem; žiji pak již nikoli já, nýbrž žije ve mně Kristus. Co však žiji v těle, žiji ve víře v Syna Božího, jenž si mě zamiloval a sebe sama vydal za mne.²¹ Neodmítám milosti Boží; neboť nabývali se spravedlnosti skrze zákon, tedy Kristus zemřel nadarmo.

**Že mojžíšský zákon nepřispívá
k ospravedlnění, učí a) zkušenost Galatů
samých. 3, 1—7.*)**

3, ¹ Nesmyslní Galaté, kdo vás očaroval,

20. Zákonu zemřeli tím, že na křtu sv. duchovně zemřeli spolu s Kristem a tak se stali účastní zásluh, jež Kristus zjednal smrtí svou; nový život pak vedou Bohu, t. j. vedou život v posvěcující milosti Boží, jehož původcem jest Kristus. (Srovn. Řím. 6, 3—5, 7, 6.) Nyní po křtu sv., žije sice také v těle, neboť tělesně nezemřel; ale ten život, který nyní vede, jest jiný, než jaký vedl dříve před křtem sv.; jest to život ve víře v Ježíše Krista, život nadpřirozený, z vyšších pohnutek a za vyšším cílem.

21. Neodmítám, t. j. nepodceňuji milosti vykupitelského díla Kristova tím, že bych zase uznával závaznost zákona mojžíšského, jako by skrze něj se dostávalo ospravedlnění.

3, *) V části druhé, věroučné (3, 1—4, 31), podává důkazy toho, že ospravedlnění a spásy dostává se člověku nikoli ze skutků zákona mojžíšského, nýbrž z víry v Ježíše Krista.

abyste neposlouchali pravdy, ježto přece vám před očima Ježíš Kristus byl vyličen jako ukřižovaný mezi vámi? ² To jenom chci od vás zvědět: Ze skutku-li zákona jste obdrželi Ducha, čili z poslechnutí víry? ³ Tak nesmyslní jste, že počavše s Duchem, dokonáváte nyní s tělem? ⁴ Tolik jste trpěli nadarmo? Ač-li v skutku nadarmo. ⁵ Ten tedy, jenž vám uděluje Ducha a působí zázraky mezi vámi, (činí to) ze skutků zákona, čili z poslechnutí víry? ⁶ Jakož (psáno jest): »A b r a h a m u v ě ř i l B o h u, a b y l o m u t o p o č t e n o k e s p r a v e d l n o s t i.« ⁷ Nuže, poznávejte, že ti, kteří jsou z víry, ti jsou synové Abrahamovi.

1—5. Křesťané galatští byli velikou většinou rodilí pohané, kteří zákona mojžíšského neznali, a přece uvěřivše v Krista obdrželi (na křtu sv. a ve sv. biřmování) Ducha sv. s jeho dary nejen vnitřními, nýbrž i, alespoň někteří z nich, také s dary vnějšími, mimořádnými, jež v prvních dobách církve nezřídka se dávaly mimo jiné také jako známka ospravedlnění a milostí vnitřních (Skutk. 10, 44). Skutečnost tuto připomíná jim sv. Pavel, aby vlastní zkušeností byli donuceni doznati, že byli ospravedlněni z víry, a že zákon mojžíšský nepřispěl k tomu nijak, a že tedy jednají nesmyslně, když se nakloňují k učení nepravých učitelů, jako by bez zákona mojžíšského spasení býti nemohli. Tělem (v. 3) pak míní obřadný zákon mojžíšský jakožto zákon, jehož předpisy vztahují se k tělu.

6n. 1. Mojž. 15, 16; Řím. 4, 3.

**Že zákon mojžišský nepřispívá
k ospravedlnění, učí b) výpovědi Písma sv.
3, 8—4, 20.**

⁸ Předvídajíc pak Písmo, že Bůh ospravedlňuje národy z víry, předpovědělo Abrahamovi: »Požehnání budou v tobě všichni národové.« ⁹ Budou tedy požehnání s věřícím Abrahamem ti, kteří jsou z víry. ¹⁰ Všichni za-

8n. Písmo, t. j. v Písmě sv. Bůh. »Požehnání« atd. jest z 1. Mojž. 12, 3, jenže místo slova »pokolení«, které jest na řečeném místě, sv. Pavel užil slova »národové« z místa paralelního (3, Mojž. 18, 18). Sv. Pavel totiž chce říci: Podle zaslíbení daného Abrahamovi budou v něm jakožto ve svém praotci požehnání všichni národové, jak židé, tak i pohané. Avšak pohané nebyli a nejsou v Abrahamovi ani podle původu svého ani podle obřízky a zákona mojžišského, nýbrž jedině podle víry své, pokud totiž věříce v Krista, se mu připodobňují a tak duchovními dítkami jeho se stávají. Patrně tedy, že jenom ti, kteří jsou z víry, dosáhnou požehnání s Abrahamem ve víře věrným. — Požehnáním míní nejen ospravedlnění, nýbrž i všechny milosti, které nám Pán Ježíš zasloužil, tedy i přístup do nebe.

10—12. Zákon vyslovuje zlořečenství nad každým, kdo trvale nekoná všech jeho předpisů (5. Mojž. 27, 26); avšak všech předpisů jeho nemůže nikdo vykonati pouhou mocí zákona mojžišského, neboť zákon ten pouze podává předpisy a zákazy, ale neposkytuje pomoci potřebné k tomu, by je kdo všechny zachovati mohl. Proto všichni, kteří hledají dojíti ospravedlnění bez víry v Krista jedině konáním předpisů zákona mojžišského, jsou pod zlořečenstvím — stížení kletbou (v. 10). A kletby té zákon ten sám o sobě nemůže zprostiti. Neboť jak dí Bůh u proroka Habakuka (2, 4) s p r a v e d l i v ý má svůj vyšší, nadpřirozený život z víry, čili spravedlnost vnitřní jest z víry. Avšak jak patrně

jisté, kteří vyvozují spravedlnost ze skutků zákona, podléhají zlořečenství, neboť jest psáno: »Zlořečen (jest) každý, kdo nečiní vytrvale vše, co jest psáno v knize zákona.« — ¹¹ Že však zákonem nikdo nebývá ospravedlněn před Bohem, jest zjevno, neboť »Kdo je spravedliv z víry, živ bude.« ¹² Zákon však nežádá víry, nýbrž »kdo jej vykoná, ten živ bude z něho.« — ¹³ Kristus nás vykoupil ze zlořečenství zákona, stav se pro nás zlořečenstvím, — neboť jest psáno: Zlořečen jest každý, kdo visí na dřevě, — ¹⁴ aby požehnání Abrahamovo dostalo se k pohanům v Kristu Ježíši,

ze 3. Mojž. 18, 5, zákon mojžíšský není z víry, t. j. neobsahuje tak předpisů o tom, co třeba věriti, jako o tom, co třeba konati, nezjednává proto sám o sobě vnitřní spravedlnosti a tedy ani neodstraňuje onoho zlořečenství, jež vyslovil nad svými přestupníky. Životem, který se přislubuje u Habakuka slovy uvedenými ve v. 11, míní se ve smyslu literním osvobození od nepřátel a pokojný život časný, ve smyslu předobrazném však míní se jím osvobození od poroby hříchu, život v. milosti Boží a život věčně blažený. Podobně i slovy z 3. Mojž. 18, 5, uvedenými ve v. 22.

13. Řečeného zlořečenství zprostil nás Kristus, a to tím, že vzav na sebe nejen hříchy lidstva, nýbrž i tu kletbu, kterou zákon vyslovil nad svými přestupníky, učinil za ně dosti; učinil to k tomu konci, aby (po odstranění) kletby té dostalo se v Kristu požehnání meslášské k pohanům, a abychom všichni, židé i pohané, obdrželi Ducha sv. s jeho dary způsobem stejným, totiž věrou. Slova »Zlořečen každý ...« jsou v 5. Mojž. 21, 23.

(a) abychom zaslíbeného Ducha obdrželi věrou.

¹⁵ Bratři, po lidsku pravím: Nikdo přece neruší (ani) lidského pořízení právoplatného, ani (k němu) nepřidává. ¹⁶ Abrahmovi však byla dána zaslíbení; »t a k é p o t o m s t v u j e h o.« Nepraví: »Také potomkům« jako o mnohých, nýbrž jako o jednom: »T a k é p o t o m s t v u t v é - m u«: tím jest Kristus. ¹⁷ Pravím (tím) toto: Ustanovení učiněného dříve od Boha neruší zákon daný po čtyřech stech třiceti letech, tak aby zmařil to zaslíbení. ¹⁸ Ne-

15—18. Zákonem mojžíšským nebyla zmařena ani změněna zaslíbení mesiášská. Poukazuje totiž k oněm místům biblickým, podle nichž mesiášská zaslíbení byla dána nejen Abrahamovi, nýbrž i p o t o m s t v u j e h o (1. Mojž. 13, 15; 17, 18). Vede důkaz takto: Nikdo neruší a nemění ani lidského pořízení právoplatně učiněného, tím méně může kdo rušiti neb v něčem měniti ustanovení Boží. Ale zaslíbení mesiášská Bůh dal nejen Abrahamovi, nýbrž i p o t o m k ů m j e h o, a to nikoli, pokud jsou mezi sebou rozdělení, nýbrž potud, pokud jsou spojeni v jednom celku, v Kristu, v církvi Kristově. Nemůže tedy zákon mnohem později skrze Mojžíše daný rušiti ani měniti to, co Bůh oním zaslíbením ustanovil, tak aby náplň onoho zaslíbení visela potom na konání předpisů zákona mojžíšského.

18. Dědictví čili požehnání mesiášské neuděluje se zároveň i ze zaslíbení jako dar, i ze skutků zákona jako mzda, jak někteří tvrdí, neboť pojmy dar a mzda jsou spolu nesrovnatelné. Buď tedy se uděluje ze zaslíbení jako dar, a neudílí se ze zákona, aneb se uděluje ze zákona jako mzda, a neudílí se ze zaslíbení jako dar. Ze zaslíbení se však uděluje, neboť Abrahamovi a potomstvu jeho bylo d a r o v á n o zaslíbením, neuděluje se tedy ze skutků zákona.

boť je-li dědictví ze zákona, není již ze zaslíbení: Abrahamovi však Bůh je daroval zaslíbením.

¹⁹ K čemu tedy zákon? Pro přestupy byl přidán, dokud by nepřišlo »potomstvo«, jemuž zaslíbení bylo učiněno; byl zřízen

19—24. Zákon byl dán jako pěstoun a vůdce ke Kristu.

19n. Ačkoli zákon mojžíšský nepůsobil sám sebou ospravedlnění, byl přece velice prospěšný, neboť byl dán k tomu, aby budil v člověku vědomí viny a slabosti jeho; byl však nižší, méně dokonalý než zaslíbení, a to i s ohledem na účel (připravovati na náplň oněch zaslíbení), i s ohledem na trvání (byl dán toliko na čas, do příchodu Krista duchovního — církve), i s ohledem na způsob, kterým byl dán (byl dán nikoli přímo Bohem, nýbrž skrze anděly, a ne přímo lidu, nýbrž Mojžíšovi a skrze něho lidu.) Byl přidán k zaslíbením; potomstvo, t. j. do příchodu Krista mystického čili do založení církve Kristovy. (Srovn. Řím. 4, 15; 5, 13, 20; 7, 7.) Skrze anděly nejspíše v tom smyslu, že andělé to byli, kteří působili ony zjevy mimořádné (blýskání, hřímání, slova...), které bylo lze slyšeti neb viděti při prohlásování zákona na Sinaji (Skutk. 7, 53; Žid. 2, 2; 2. Mojž. 19, 16—19, 20, 1—22); slovy rukou prostředníka míní, že zákon byl dán přímo nikoli lidu, nýbrž Mojžíšovi, a jeho prostřednictvím lidu. Prostředník není jednoho, t. j. k pojmu prostředníka patří, aby prostředkoval alespoň mezi dvěma stranami; Bůh dal najevo, že »zákon« má ráz úmluvy dvou stran, při níž tedy Bůh vzal jen potud na sebe závazek učinit, co zákonem slíbil, pokud by také lid dostal svému závazku plněním předpisů zákona. Bůh však jest jeden, t. j. zaslíbení mesiášská dal (Abrahamovi a potomstvu jeho) Bůh sám, bez prostředníka a bez závazku pro jiného; mají tedy ráz závazku strany jedné, při níž zavázal se toliko Bůh nejvýš věrný, a to bezpodmínečně vykonat, co slíbil; stojí tedy co do dokonalosti nad zákonem, a nemohla proto býti zákonem zrušena ani změněna.

skrze anděly rukou prostředníkovou.
²⁰ Prostředník totiž není jednoho, Bůh však jest jeden.

²¹ Jest tedy snad zákon proti zaslíbením Božím? Nikoliv. Ano, kdyby zákon byl dán jako takový, který by mohl obživit, spravedlnost byla by skutečně ze zákona.

²² Avšak Písmo uzavřelo všecko pod hřích, aby toho, co bylo zaslíbeno, dostalo se z víry v Ježíše Krista těm, kteří věří.

²³ Prve však, nežli přišla víra, pod zákonem jsouce uzavírání, byli jsme střeženi k té víře, která měla být zjevena. ²⁴ A tak

21n. Kdyby zákon nebyl dán pro přestupky, nýbrž proto, aby obživoval čili život nadpřirozený (v posvěcující milosti) a věčnou blaženost působil; také ospravedlnění jakožto základ života nadpřirozeného by pocházelo nikoli ze zaslíbení jako dar, nýbrž ze skutku zákona jako mzda. Ale tomu není tak; patrně je to z toho, že Písmo uzavřelo všecko pod hřích, t. j. Bůh četnými výpověďmi v Písmě sv. prohlásil a usvědčil, že všichni lidé, pohané i židé, jsou stíženi hříchem a hodni zavržení tak, že nemohou ani se vymlouvatí nevědomostí nebo popíratí vinu svou, ani sami sobě pomoci, a učinil to k tomu konci, aby zaslíbení splnilo se z víry..., t. j. chtěl přivést lidstvo, a to předem židy, k vědomí jejich viny a nedostatečnosti ve věcech spásy a tak pohnouti je, by nastoupili ke spáse na tu cestu, kterou byl sám ustanovil a připravil ve víře v Ježíše Krista.

24. U Řeků a Římanů pedagogové čili pěstouni měli svěřenců svých stříci, aby nevybíhali z mezí a nepřišli k úrazu, a dováděti je k učiteli; podobně i zákon mojžíšský měl stříci židů, aby nezašli k modlářství a neupadli v mravní zkázu, a měl dovésti je k pravému a nejdokonalejšímu učiteli, Ježíši Kristu, aby poučení jsouce od něho uvěřili a z víry ospravedlnění došli.

stal se zákon naším vychovatelem ke Kristu, abychom byli ospravedlněni z víry. ²⁵ Když však přišla víra, nejsme již pod vychovatelem. ²⁶ Všichni zajisté syny Božími jste věrou v Kristu Ježíši. ²⁷ Neboť všichni, kteří jste byli v Kristu pokřtěni, Krista jste oblékli. ²⁸ Tu není žida ani pohana, není otroka ani svobodníka, není muže ani ženy, neboť všichni jste jeden v Kristu Ježíši. ²⁹ Jste-li však Kristovi, jste potomstvem Abrahamovým, dědici podle zaslíbení.

4, ¹ Pravím pak: Pokud dědic jest nedospělý, nic se neliší od služebníka, ač jest pánem všeho, ² nýbrž jest pod poručníky a správci až do času ustanoveného napřed od otce. ³ Tak i my, když jsme byli nedospělí, byli jsme podrobeni pod prvopočátky světa. ⁴ Když však přišla plnost času, Bůh vyslal Syna svého, učiněného z ženy, podřízeného zákonu, ⁵ aby vykoupil ty, kteří byli pod zákonem, abychom obdrželi

25. Příchodem víry Kristovy čili novozákonního zřízení (církve) vyplněn byl vychovatelský (pěstounský) úkol zákona mojžíšského a přestala jeho závaznost.

26—29. Zákon mojžíšský příchodem víry Kristovy přestal býti závazným, a to pro všechny, i pro pohany. Dokazuje to z důstojnosti křesťanů jakožto přijatých symů Božích.

4, 3. Prvopočátky světa rozumí základní formy bohoslužebné, jakými pro židy byly ty, které předpisoval obřadní zákon mojžíšský, pro pohany pak různé formy, jimiž ctili ty, které měli za bohy.

přijetí za syny. ⁶ A poněvadž jste syny, Bůh poslal Ducha Syna svého v srdce naše, jenž volá: Abba, Otče! ⁷ Proto nejsi již služebníkem, nýbrž synem; jestli však synem, (tedy) i dědicem skrze Boha.

⁸ Avšak tehda, neznajíce Boha, sloužili jste bohům, kteří po své přirozenosti (bohy) nejsou, ⁹ nyní však, když jste Boha poznali, ano i poznání a uznání byli od Boha, kterak se zase obracíte k slabým a nuzným prvopočátkům a chcete opět znova jim sloužiti? ¹⁰ (Vždyť) slavíte dni a měsíce i doby sváteční a roky. ¹¹ Bojím se o vás, abych snad nebyl pracoval u vás nadarmo.

¹² Buďte, jako (jsem) já, neboť i (já jsem byl) jako (jste byli) vy, bratři, prosím vás. V ničem jste mi neublížili; ¹³ víte však, že po prvé jsem vám kázal evangelium ve mdlobě těla, ¹⁴ a nepohrdli jste ani neopovrhli pokušením, které bylo pro vás na

8—11. Nejen poznali Boha pravého, nýbrž i od něho za dítky přijati a uznáni byli. Světí (spolu se židy) dni, totiž sobotní, a měsíce, totiž každý nový měsíc a zvláště měsíc sedmý v roce, jež židům byly posvátny, též doby sváteční, tudíž velikonoce, letnice a slavnost stánků, a roky totiž (každý) rok sedmý (jubilejní).

12—16. Mdlobou rozumí buď chorobu, kterou jsa u nich byl stížen. Mdloba ta byla ovšem velkým pokušením pro Galaty, aby kázání jeho nedbali, avšak oni překonali je, přijavše ho (apoštola) s takovou láskou. Kde jest blahoslavení vaše?, t. j. kde jest ona doba, kdy jste s takou láskou a ochotou přijali mě a učení ode mne hlásané.

mém těle, nýbrž přijali jste mě jako anděla Božího, jako Krista Ježíše. ¹⁵ Kde jest tedy blahoslavení vaše? Neboť svědectví vám dávám, že kdyby bylo možno, oči byste si byli vyloupali a mně dali. ¹⁶ Nuže, stal jsem se vaším nepřítelem tím, že jsem mluvil vám pravdu?

¹⁷ (Oni) horlí o vás nedobře, (ale) vyloučit vás chtějí, abyste horlili o ně. ¹⁸ Dobré jest však, aby se horlilo (o člověka) v dobrém vždycky, a nikoli jen, když jsem přítomen u vás, ¹⁹ dítky moje, s nimiž mám opět bolesti rodičky, až by Kristus utvářil se ve vás. ²⁰ Chtěl bych býti nyní u vás a změnití svůj hlas, neboť jsem v rozpacích o vás.

**Že zákon mojžíšský nepřispívá
k ospravedlnění, učí c) předobrazný ráz
příhod synů Abrahamových. 4, 21—31.**

²¹ Povězte mi vy, kteří chcete býti pod

17—20. Nepraví učitelé, judaisté, horlí o mě, o jejich přízeň; chtějí totiž vyloučiti Galaty ze společnosti Pavlovy a jiných věrozvěstů pravých, aby oni (Galaté) jsouce osamoceni, horlili potom o ně, o judaisty, o jejich přízeň, a aby poddali se jejich vedení.

18. Jest dobré, aby ve věci dobré horlilo se o člověka vždycky, dobré tedy jest i pro vás, abych já (Pavel) horlil o vás v příčině spásy vaší vždycky, nejen když jsem u vás přítomen, nýbrž i když od vás jsem vzdálen.

20. Chtěl by změnití svůj hlas, mluvití totiž k nim nikoli hlasem psaným (v listě), nýbrž živým a tedy býti u nich přítomen.

21. »Zdaliž neslyšíte« s náležitým poroz-

zákonem, neslyšíte zákona? ²² Vždyť jest psáno: Abraham měl dva syny, jednoho z nevolnice a jednoho ze svobodnice. ²³ Ale ten, který byl z nevolnice, narodil se podle (zákonů) těla, ten pak, který byl ze svobodnice, skrze zaslíbení (se narodil). ²⁴ To jest předobrazné. Jsou to totiž (předobrazeny) dva zákony, jeden (daný) na hoře Sinaj, který plodil ke služebnosti, to jest Agar; — ²⁵ Sinaj totiž jest hora v Arabii, — ta rovná se nynějšímu Jerusalemu, neboť (také on) slouží s dítkami svými. ²⁶ Hoření však Jerusalem jest svo-

uměním? Totiž v bohoslužebných shromážděních, když se předčítají knihy Písma sv.

22n. Narodil se podle zaslíbení, t. j. řádem sice přirozeným, ale způsobem mimořádným, zázračným, z matky totiž neplodné a obou rodičů již do takového věku pokročilých, ve kterém plodnost dávno byla již přestala, a to mocí zaslíbení čili tím, že Bůh vzhledem ke svému zaslíbení, oživil plodnost obou, aby vyplnil, co byl Abrahamovi slíbil o jeho potomstvu.

25. Agar předobrazovala zákon Starý, který podřízence své držel ve služebnosti a nedával jim práva na dědictví (mesiášské) Abrahamovi a jeho potomstvu zaslíbené. A povahy této nepozbyl ani tehdy, když Jerusalem se stal hlavním městem židovstva; neboť rovná se nynějšímu Jerusalemu, církvi totiž starozákonní, židovské, jakož patrno z toho, že také on (nynější Jerusalem) jakožto representant církve starozákonní, židovstva, slouží s dítkami svými (židy) pod zákonem na Sinaji daném.

26. Sára, jsouc sama svobodnicí, porodila syna, který byl také svoboden a měl právo na dědictví po otci; předobrazovala zákon Nový, který jsa svoboden od zákona mojžíšského, zjednává pravou svobodu synů Božích a podává právo na zaslíbení mesiášská, na milost a věčnou blaženost. Zákon ten

boden; to jest naše matka, ²⁷ neboť jest psáno: »Rozvesel se, neplodná, která nerodíš; zajásej a zapsej, která neznáš bolesti porodních; neboť mnoho dětí bude míti ta, která jest opuštěna, více nežli ta, která má muže. ²⁸ My však, bratři, jsme podle Isáka dítkami zaslíbení.« ²⁹ Ale jako tehda ten, který se narodil podle (zákonů) těla, pronásledoval toho, který byl podle ducha, tak i nyní. ³⁰ Avšak co dí Písmo? »Vyvrz nevolnici i syna jejího, neboť nebude děditi syn nevolnice se synem svobodnice.« ³¹ Proto,

rovná se Jerusalemu hořejšímu, nebeskému, t. j. církvi novozákonní, Kristově, která je svobodná od zákona Starého a duchovní matkou naší, všech nás křesťanů, ať jsme obráceni ze židů nebo z pohanů.

27. Slovy proroka Isaiáše (54, 1) sv. Pavel chce říci: Církev Kristova jest svobodná, neboť se podobá svobodnici Sáře, a to tím, že podobně jako ona byla sice přirozeně neplodná a jako opuštěná, mocí zaslíbení Božího však předčí počtem dětí (údů) svých církev starozákonní.

28. Jerusalem hoření čili církev Kristova jest naší matkou. Jsmeť dítkami jejími všichni, kteří v Krista věříme, zrodivše se z ní duchovně podle zaslíbení, způsobem nadpřirozeným, podobně jako Isák podle zaslíbení se narodil ze Sáro. Viz Řím. 9, 7—9.

29n. Jako tehdy Ismael jakožto syn nevolnice byl vyloučen z domu a dědictví po Abrahamovi, tak i židé jakožto dítky Jerusalema nynějšího (církve starozákonní) budou vyloučeni ze spásy mesiášské, včas-li se neobráť. Srovn. 1. Mojž. 21, 10.

bratři, nejsme dítkami nevolnice, nýbrž svobodnice; k té svobodě osvobodil nás Kristus.

Obecná napomenutí praktická. 5, 1—25.

5, ¹ Stůjte pevně tedy a nepoddávejte se opět pode jeho služebnosti. ² Hle já Pavel pravím vám: Budete-li se obřezávati, Kristus vám nic neprospěje. ³ A opět osvědčuji každému člověku, který se obřezává, že jest povinen naplniti celý zákon. ⁴ Odloučení jste od Krista, kteří hledáte ospravedlnění v zákoně; vypadli jste z milosti. ⁵ Neboť my skrze Ducha z víry očekáváme naději spravedlnosti. ⁶ V Kristu Ježíši totiž ani obřezanost nic neplatí ani neobřezanost, nýbrž víra, která skrze lásku působí.

⁷ Běželi jste dobře. Kdo vám překazil, abyste pravdy neposlouchali? ⁸ Ten návod není z toho, jenž vás povolal. ⁹ Málo kvasu všecko těsto nakvasí. ¹⁰ Já důvěřuji ve vás v Pánu, že nebudete smýšleti nic jiného; ale kdo vás mate, ponese svůj soud, ať to jest kdokoli. ¹¹ Co však mne se týká,

5, 5. Naděje spravedlnosti jest to, čeho spravedlnost (ospravedlněný) očekává, se naděje. (Srovň. Řím, 8, 24. Kol. 1, 5. Tit. 2, 13.)

7—12. Varuje před nepravými učiteli.

11n. Kdyby Pavel skutku kázal obřízku a tím i závaznost zákona Starého jako věci ke spasení potřebné, přestalo by pohoršení kříže, oni neměli by příčiny horšiti se nad jeho učením

bratři, káži-li ještě obřízku, proč jsem posud pronásledován? Tu přestalo pohoršení kříže. ¹² Ó by se i vyřezali ti, kteří vás pobuřují.

¹³ Vy zajisté, bratři, byli jste povoláni ke svobodě; jenom nezneužívejte svobody k podnětu tělu, nýbrž posluhujte si ve spolek skrze lásku (Ducha). ¹⁴ Neboť všechen zákon se naplňuje jedním přikázáním, tím (totiž): »M i l o v a t i b u d e š b l i ž n í h o s v é h o j a k o s e b e s a m é h o.« ¹⁵ Jestliže vespolek se koušete a žerete, hleďte, abyste navzájem se nestrávili. ¹⁶ Pravím však: Podle Ducha žijte, a žádosti těla nevykonáte. ¹⁷ Neboť tělo žádá proti duchu, duch pak proti tělu; ti totiž jsou proti sobě, abyste nečinili to, co byste chtěli. ¹⁸ Jste-li však vedeni du-

o Kristu ukřižovaném a tedy ani příčiny pronásledovati ho, poněvadž by zároveň s nimi uznával, že ne skrze Krista, nýbrž ze skutků zákona lze dojít spásy. Trvají-li na tom, že obřízka (odříznutí kousku pokožky) jest ke spasení tak nutná, že by bez ní spasení býti nemohli, ať se třeba vyklestí, jen ať již vám dají pokoj a nematou vás takovým tvrzením.

13. K podnětu tělu, t. j. tak, aby tělo nebo žádostivost zlá vzala z toho podnět ukojovati nezřízené chťice své. Neboť svoboda křesťanská (evangelní neb synů Božích) není nevázanost, ne svoboda hřešiti, nýbrž služba Bohu a bližnímu prokázaná z lásky (Řím. 6, 18. 22).

14. Pravá láska k bližnímu předpokládá lásku k Bohu a z ní vychází, takže bez lásky k Bohu pravé lásky k bližnímu není (1. Jan 4. 20).

18. Pod zákonem t. j. ve služebnosti zákona tresty hrozícího.

chem, nejste pod zákonem. ¹⁹ Zjevný pak jsou skutky těla; jsou to smilství, nečistota, (nestydatost), chlipnost, ²⁰ modloslužba, čarodějství, nepřátelství, sváry, řevnivosti, zlosti, osobivosti, různice, roztržky, ²¹ závist, vraždy, opilství, obžerství a věci jim podobné; o těch vám předpovídám, jakož jsem byl již předpověděl, že kdo takové věci dělají, království Božího nedojdou. ²² Plodem ducha však jest láska, radost, pokoj, (trpělivost), přívětivost, dobrotivost, shovívavost, ²³ (tichost), důvěra, mírnost, zdrželivost, (čistota). Proti takovým věcem zákon není. ²⁴ Ti však, kteří jsou Kristovi, ukřižovali tělo své i s vášněmi a žádostmi. ²⁵ Žijeme-li tedy duchem, ducha také následujme.

Různá napomenutí zvláštní. 5, 26—6, 10.

²⁶ Nebudme marné chvály žádostivi, vespolek se popouzejíce a jedni druhým závidíce.

6, ¹ Bratři, jestliže by někdo v přenáhlení byl i stržen k nějakému poklesku, vy, kteří jste duchovní, napravujte takového v duchu mírnosti, hled' však (každý) sám na sebe, abys také ty nebyl pokoušen. ² Neste břemena jeden druhého a tak naplníte zákon Kristův; ³ neboť domnívá-li

6, 2. Mějte jeden s druhým v jeho slabostech, nedokonalostech, pokušeních a poklescích soucit.

se někdo, že jest něčím (velikým) nejsa ničím, sám sebe klame. ⁴ Každý však zkoumej dílo svoje, a tu bude míti chloubu toliko s ohledem na sebe, a nikoli s ohledem na jiného; ⁵ neboť každý své břímě ponese. ⁶ Kdo jest vyučován ve slově (Božím), sdílej se s učitelem (svým) o všecek statek. ⁷ Nemylte se, Bůh nenechá se posmívati, ⁸ neboť co kdo bude síti, to bude i žíti. Kdo totiž rozsévá na svém těle, z těla také bude žíti záhubu; kdo však rozsévá na duchu, z ducha bude žíti život věčný. ⁹ Dobré pak činme bez ustání, neboť časem svým budeme kliditi, neochabneme-li. ¹⁰ Nuže, dokud máme čas, činme dobré vůči všem, zvláště vůči souvěrcům.

Závěrek listu. 6, 11—18.

¹¹ Vizte, jak velikými písmeny vám píši svojí rukou. ¹² Všichni ti, kteří se chtějí zalíbiti v těle, nutí vás, abyste se obřezali, jenom aby nebyli pronásledováni pro kříž Kristův. ¹³ Vždyť ani ti, kteří se dá-

4. A potom poznaje své nedostatky i poklesky i to, že sám o sobě není ničím, bude jedině s ohledem na sebe a svoje nedostatky i poklesky míti příčinu a předmět chlouby, totiž v Bohu a jeho milosti, kteréž jest povinen vším dobrým, jež má.

6. Věřící mají sdíleti se s nimi o všeliký druh statků časných, pokud jest toho třeba k jejich živě. (Srovn. 1. Kor. 9, 4.—14; 2. Kor. 11, 7.—11.; Filip 4, 4, 10.—18.; a j.)

11. Svojí rukou psal nejspíše jen tuto část závěrečnou; části předešlé as diktoval.

vají obřezati, nezachovávají zákona, nýbrž chtějí, abyste vy se dali obřezati, aby se honosili vaším tělem. ¹⁴ Ode mne však daleko budiž, abych se honosil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož svět ukřižován jest mně a já světu. ¹⁵ Neboť v Kristu Ježíši neplatí nic ani obřezanost ani neobřezanost, nýbrž nové stvoření. ¹⁶ A nade všemi, kteří podle pravidla toho budou žíti, budiž pokoj a milosrdenství; též nad Israelem Božím. ¹⁷ Budoucně nikdo nečiň mi obtíže, neboť já nosím jízvy Pána Ježíše na mém těle. ¹⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. Amen.

14. Viz 1, 31.; 2, 2.

15. Viz 3, 28; 5, 6; 1. Kor. 7, 19.

16. Israel Boží, t. j. pravý křesťan.

17. Jízvy (šrámy) po ranách, které byl utrpěl pro Krista od nepřátel učení jeho, jakož i různé jiné stopy a známky utrpení, které mu bylo snášeti.

LIST EFESKÝM.

List tento označuje jako list Efeským nejen církevní kánon, nýbrž i nadpisy ve všech zachovaných rukopisech jak originálu jeho řeckého, tak překladu latinského, syrského a j. Po našem soudě list byl předem napsán pro Efeské a jim jediné též v textě věnován výslovně (slovy 1, 1: »v Efesu«), že však jako okružný byl určen také pro jiné obce křesťanské v Asii prokonsulární (západní části Malé Asie); ale okružný ráz ten nebyl vytknut v listě, nýbrž toliko ústně oznámen příslušným obcím od jeho doručovatele Tychika, jenž zároveň nesl list pro Koloské a list pro Filemona; obce ty pak vědouce, že také jim jest určen, ve svých opisech jméno »Efesu« vynechaly neb místo něho jméno svoje napsaly.

Byl pak Efes v době apoštolské hlavním městem Asie prokonsulární, měl rozsáhlý přístav a velkolepý chrám bohyně Diany, který se čítal k sedmi divům světa, byl proslulý svým bohatstvím, ale též zkázou mravní. Za obchodem usadilo se tam mnoho židů. Křesťanskou obec založil v něm sv. Pavel, pracovav v Efesu několik dní na druhé a přes dva roky na třetí apoštolské cestě své asi od listopadu r. 54 do května nebo června r. 57 (Kugler). A jak patrně ze zprávy, kterou sv. Pavel obdržel (1, 15n.), obec ta zkvétala velmi utěšeně, prospívajíc v živé víře a činné lásce k bližnímu; ale jak souditi lze z obsahu listu samého, zvláště srovná-li se obsah jeho s předpovědí, kterou Pavel podle Skutk. 20, 29n. učinil v Miletě o vniknutí nepravých učitelů do křesťanských obcí maloasijských, ona zpráva obsahovala též některé věci méně příznivé, sdělovala asi také, že do Efesu a obcí okolních přicházejí učitelé nepraví, kteří hlásají nauky bludné (asi takové,

jaké později byly rozvinuty ve bludě gnostickém), a snad i to, že křesťané obrácení ze židovství, vypínají se nad pohanokřesťany, jako méněcenné a tím ohrožují jednotu a pokoj v obci, jakož i že někteří křesťané obrácení z pohanství, porušují čistotu mravní neřestmi, jimž byli oddáni, jsouce ještě pohaný. Sv. Pavel dověděl se o tom v Římě ve své první vazbě tamní, nejspíše od Epastry, biskupa koloského, který ho v Římě navštívil, a chtěje křesťany efeské i okolní utvrditi ve víře a pohnouti k tomu, aby zachovali vespolek jednotu a šetřili čistoty mravů, poslal jim po Tychíkovi, který šel právě do Kolos, ke konci roku 62, nebo počátkem r. 63 list, v jehož první části velebil nesmírné dobrodiní vykoupení lidstva, ukazoval jeho všeobecnost a prosil na Bohu, aby utvrdil Efeské ve víře (1, 1—3, 21), v části druhé podal některá pravidla života křesťanského vůbec, rodinného pak zvlášť a označil prostředky, kterými lze šťastně vésti boj duchovní (4, 1—6, 24). Viz Český slovník bohovědný III 676—683.

List sv. Pavla Efeským.

Nadpis. 1, 1—2.*

1, ¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista z vůle Boží, všem věřícím [v Efesu] a věrným v Kristu Ježíši: ² Milost vám a pokoj od

* List tento mimo úvod, jenž podává nadpis (v. 1, 2.) a závěrek (6, 10.—24.), obsahuje části dvě, věroučnou a mravoučnou.

V části věroučné (1, 3.—3, 21.) vyličuje ve formě díky a proseb, milostí, kterých se dostalo v Kristu jemu i věřícím.

Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Díky za milosti vůbec. 1, 3—14.

³ Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který nás požehnal v Kristu všelikým požehnáním duchovním v nebesích. ⁴ Vždyť si nás v něm vyvolil před ustanovením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění. V lásce ⁵ nás předurčil ku přijetí za syny své skrze Ježíše Krista podle zalíbení vůle své, ⁶ ke chvále slavné milosti své, kterou nás omilostnil v milém Synu svém. ⁷ V něm (zajisté) máme vykoupení skrze krev jeho, odpuštění hříchů podle přebohaté milosti jeho, ⁸ kterou na nás vylil hojně s veškerou moudrostí a opatrností. ⁹ Tím, že tajemství vůle své nám oznámil podle svého zalíbení, které si byl uložil sám u sebe ¹⁰ vzhledem k uspořádání plnosti

1.—2. Viz Řím 1, 1, 7.; 1. Kor. 1, 1. 3.

4.—6. V něm, v Kristu Ježíši, t. j. vzhledem k jeho zásluhám. Podle zalíbení vůle své, t. j. proto, že ve své dobrotivosti chtěl.

8. S veškerou moudrostí a opatrností, udělil nám totiž nejen milost svou, nýbrž i moudrost čili poznání vůle své a opatrnost čili praktické porozumění vůli té, abychom totiž podle poznání toho také jednali.

9. Tajemství vůle jeho, t. j. úrůdek o vykoupení lidstva vtělením a smrtí Syna jeho, kterým se zasloužilo odpuštění hříchů a oblažující spojení s Bohem v Kristu Ježíši, a to všem lidem, židům i pohanům, takže každý může býti spasen.

10. Vzhledem k uspořádání, které by bylo vlast-

časů, aby (totiž) všecko (pod jednou hlavou) opět spojil v Kristu, co jest na nebi i co jest na zemi. ¹¹ V něm také stali jsme se dědici byvše (k tomu) předurčení podle ustanovení toho, jenž všecko působí podle úradku vůle své, ¹² (a to k tomu konci) abychom byli ke chvále velebnosti jeho; my (totiž), kteří jsme prve měli naději v Kristu; ¹³ v něm (však) i vy uslyševše slovo pravdy, evangelium o své spáse, v něm i vy uvěřivše, byli jste poznamenáni zaslíbeným Duchem svatým, ¹⁴ který jest závdavkem našeho dědictví, na vykoupení vlastnictví ke slávě velebnosti jeho.

ní plnosti času čili době mesiášské a které by záleželo v tom, že by v Kristu jakožto ve svém středu a své hlavě bylo opět všecko spojeno, andělé i lidé a tvorstvo nerozumné. Překládá-li Vulgata *omnia instaurare in Christo* »aby napravil (obnovil) všecko v Kristu«, místo správného »aby všecko (pod jednou hlavou) spojil v Kristu«, jest to potud správné, ač ne dosti přesné, pokud se hledí k tomu, že opětným spojením veškerenstva v Kristu napraven či spíše obnoven bude onen soulad v tvorstvu, jaký byl před pádem.

12. My rodilí židé.

13n. I vy, rodilí pohané, poznamenáni Duchem sv., t. j. přijali jste ve sv. biřmování Ducha sv., a ten nejen potvrzuje či zajišťuje vaše dědictví neboli blaženost věčnou, nýbrž jest i závdavkem, t. j. předpojatou částí čili předčítím blaženosti té. A byli jste poznamenáni řečeným způsobem na vykoupení vlastnictví Božího, t. j. na potvrzení toho, že se dostane plného vykoupení vám a vůbec všem věrným křesťanům, kteří jsou ve zvláštním smyslu slova vlastnictvím Božím.

Díky a prosba za Efeské zvlášť. 1, 15—2, 22.*)

¹⁵ Proto i já uslyšev o vaší víře v Pánu Ježíši a o lásce ke všem věřícím, ¹⁶ nepřestávám za vás děkovati, vzpomínaje na vás ve svých modlitbách: ¹⁷ Bůh Pána našeho Ježíše Krista, Otec slávy, dej vám ducha moudrosti a zjevení v poznání jeho, ¹⁸ osvět oči mysli vaší, abyste věděli, která jest naděje, k níž vás povolal, jak bohatá je sláva dědictví jeho mezi věřícími, ¹⁹ a jak přenesmírně veliká jest moc jeho pro nás, kteří věříme, (moc) rovná působivosti moci síly jeho, ²⁰ kterou vykonal v Kristu vzkřísiv ho z mrtvých a posadiv na pravici své v nebesích — ²¹ vysoko nade všecko knížectvo, nade vši mocnost i sílu, nade všecko panstvo a nad každé jméno, které se jmenuje nejen ve věku tomto,

*) Od 1, 15—2, 22 děkuje Bohu zvláště za jejich živou víru a činnou lásku ke všem křesťanům a prosí Boha, aby osvítil mysl jejich, by poznali vznešenost svého povolání ku pravé víře a velikost blaha, kterého v povolání tom mohou a mají doufati, jakož i aby poznali velikost té moci božské, která se zjeví na věřících (v. 15—19a); zároveň ukazuje, z čeho ji mohou poznati (19a—2, 22).

17n. Boha jmenuje Bohem Pána našeho Ježíše Krista vzhledem k jeho přirozenosti lidské.

19b—23. Knížectvem, mocností, silou (silami) a panstvem míní kůry andělské, zahrnuje ostatních pět kůrů (trůny, serafíny, cherubíny, archanděly a anděly) slovy »nad každé jméno, které se jmenuje... i budoucím.«

nýbrž i budoucím, — ²² a všecko poddal pod nohy jeho, a (právě) jeho dal za hlavu nade všecko církví, ²³ která jest tělem jeho, plností toho, jenž všecko ve všem naplňuje.

2, ¹ Také vás, když jste byli mrtvi poklesky a hříchy svými, — ² v nich jste druhdy žili podle ducha světa tohoto, podle knížete mocnosti ovzdušní, duchů to, kteří působí nyní v neposlušnicích; ³ mezi

22. Dal ho církvi za hlavu nade všecko, t. j. za hlavu všeovládající.

23. Církev jest plností, t. j. jest naplněna Kristem, jeho duchem, silou a mocí, pokud totiž Kristus skrze Ducha sv. v církvi trvá, ji řídí a věřící svými dary a silou nadpřirozenou (milostí) proniká; ten Kristus, jenž stále všecko ve všem čili v každé příčině vždy víc a více svým duchem naplňuje, až by konečně vše bylo opět spojeno v něm a skrze něho jak mezi sebou, tak s Bohem.

2, 1—10. Velikost řečené moci božské lze poznati také z toho, co Bůh učinil Efeským; byliť oni někdy duchovně mrtvi podobně jako i židé, ale Bůh v lásce své v Kristu je duchovně obživil (posvěcující milostí) a vzkřísil je i oslavil (dáv jim pevnou naději na slavné vzkříšení k životu věčně blaženému).

2. Jan 12, 31; 14, 30; 16, 11. Mocností ovzdušní (doslovně mocí ovzduší) míní veškerenstvo duchů zlých, satanu podrobených. Jmenují se říší (neboli mocí neb mocností) ovzdušní (v ovzduší), poněvadž s dopuštěním Božím mohou až do posledního soudu z pekla vycházeti na tento svět a zejména v ovzduší se zdržovati a odtud zhoubný svůj vliv vykonávati.

3. Nejen vy pohanokřesťané, nýbrž i my, rození židé, byli jsme před svým obrácením ke Kristu duchovně mrtvi, stížení byvše hříchy jak osobními, tak přirozenostním čili prvotním; ano byli jsme

nimi také my všichni někdy jsme obcovali v žádostech těla svého, činíce vůli těla i myšlenek, a byli jsme od přirozenosti předmětem hněvu, jak i ostatní —
 ‘Bůh bohatý v milosrdenství, — pro velikou lásku svou, kterou nás miloval, ⁵ i když jsme byli mrtvi přestupky svými — spolu obživil nás v Kristu, — milostí totiž jste spaseni — ⁶ a spolu (s ním) vzkřísil a posadil (nás) na nebesích v Kristu Ježíši, ⁷ aby ukázal v časech budoucích přenesmírné bohatství milosti své v dobrotivosti k nám v Kristu Ježíši. ⁸ Milostí totiž spaseni jste skrze víru, — a to nikoli ze sebe; Boží jest to dar — ⁹ nikoli ze skutků, aby nikdo se nechlubil. ¹⁰ Jeho jsme dílem, byvše stvoření v Kristu Ježíši ke skutkům dobrým, které Bůh byl připravil, abychom v nich žili.

¹¹ Proto pamatujte, že někdy vy, pohané podle těla — zvaní neobřezanými od těch, kteří se nazývají obřezanými rukama na již od přirozenosti předmětem (doslovně dítkami) hněvu čili předmětem nemilosti Boží, pokud totiž hned od početí byli jsme stíženi hříchem prvotním.

4n. Vrací se k větě započaté ve v. 1, kterouž byl veršem 2 a 3 přerušil, užívá však náměstky osoby první (nás) místo náměstky vás (v. 1), poněvadž tu myslí nejen na pohanokřesťany, k nimž začal mluvit ve v. 1, nýbrž i na sebe a na křesťany ze židovství, o nichž mluvil ve v. 2 a 3.

9. Ke skutkům dobrým, abychom totiž konali skutky nadpřirozeně dobré, a to tím spíše, poněvadž on sám připravil a dává nám milost, abychom je konati mohli.

těle — ¹² že jste byli onoho času bez Krista, oddálení od občanství israelského a cizí od úmluv zaslíbení, jsouce bez naděje a bez Boha na tom světě. ¹³ Nyní však vy, kteří jste někdy byli daleko, v Kristu Ježíši jste se sblížili v krvi Kristově. ¹⁴ Neboť on jest pokojem naším, jenž z dvou učinil jedno, a to tím, že sbořil stěnu ohra-
dy, která byla mezi nimi, (zdroj to) nepřátelství, ¹⁵ zrušiv na svém těle zákon předpisů (záležející) v ustanoveních. (To proto), aby v sobě samém vzdělal dva v jednoho člověka nového zjednávaje pokoj (mezi nimi), ¹⁶ a aby oboje v těle jednom smířil s Bohem skrze kříž, usmrtiv nepřátelství na sobě samém. ¹⁷ A přišed zvěstoval pokoj vám, kteří jste byli daleko, i pokoj těm, kteří byli blízko; ¹⁸ neboť skrze

14n. P o k o j e m n a š í m, t. j. zdrojem pokoje pro nás, rozené židy i pohaný; z dvou tříd lidstva, t. j. ze židů a pohanů, ve které se tehdy dělilo veškeré lidstvo, učinil jedno, jednu společnost, církev sv. Zbořil stěnu ohra-
dy, t. j. zrušil zákon Starý, který četnými předpisy svými obřadními takřka stěnu neb ohra-
du tvořil mezi nimi, ztěžuje židům obcování s pohaný, a dává tak i příčinu k nepřátelství jedněch proti druhým; proto sv. Pavel nazývá jej též nepřátelstvím. Na svém těle, t. j. svou smrtí na kříži. Zrušil jej, aby v sobě samém čili ve spojení s sebou samým vzdělal dva, žida i pohana (židovstvo a pohanstvo) v jednoho člověka nového (v jednu společnost novou), který by jakožto úd duchovního těla jeho (církev), nebyl již ani židem ani pohanem, nýbrž tvorem novým, křesťanem (křesťanstvem).

17. Jan 10, 16. Mat. 8, 11.

něho my obojí v jednom Duchu máme přístup k Otci. ¹⁹ Nuže tedy nejste již cizinci a přistěhovalci, nýbrž jste spoluobčané věřících a domácí Boží, ²⁰ jsouce vzděláni na základě apoštolů a proroků, an (nejhlubším) kamenem úhelním jest sám Kristus Ježíš. ²¹ V něm veškerá stavba se spojuje a roste v chrám svatý v Pánu, ²² v něm i vy se spoluvzděláváte v příbytek Boží v Duchu.

Sv. Pavel, poukázav na apoštolský úřad svůj, vyprošuje Efeským milost utvrzení a setrvání ve víře. 3, 1—21.

3, ¹ Proto já Pavel (jsem) vězeň Ježíše Krista pro vás, pro pohaný. ² Vždyť jste uslyšeli o zřízení milosti Boží, která mi byla dána pro vás, ³ že totiž zjevením bylo mi oznámeno to tajemství, jak jsem svrchu napsal v krátkosti. ⁴ Podle toho čtouce, můžete posouditi moji znalost v tom tajemství o Kristu, ⁵ které za jiných věků

19. Domácí Boží, t. j. příslušníci domu Božího či církve.

3, 1. Pro tu pravdu, že pohané tvoří v církvi zároveň se židokřesťany společnost jednu (výše 2, 13—21) jsem já Pavel, apoštol vězněm (pro) Krista Ježíše a ve váš i jiných pohanů prospěch; neboť kdybych pravdy té nebyl hlásal, nebyl bych uvězněn.

2—4. Milosti Boží, t. j. apoštolského úřadu, který mi byl dán (před Damaškem), abych byl apoštolem pohanů. Povolání pohanů do církve, o němž svrchu krátce se zmínil, jest tajemstvím, o němž on zvláštním zjevením byl poučen.

5. Prorokům, t. j. těm křesťanům, kteří byli obdařeni darem proročským.

nebylo oznámeno synům lidským tak, jako nyní v Duchu bylo zjeveno svatým apoštolům jeho a prorokům: ⁶ že (totiž) pohané jsou v Kristu Ježíši spoludědici a spoluvtělenci a spoluúčastníky zaslíbení skrze evangelium, ⁷ jehož služebníkem jsem se stal podle daru milosti Boží, která mi byla dána podle působivosti moci jeho. ⁸ Mně, nejmenšímu ze všech věřících, byla dána milost tato, zvěstovati mezi pohany nevystihlé to bohatství Kristovo ⁹ a objasnit všem, kterak bylo uskutečněno to tajemství, jež od věků bylo skryto v Bohu, Stvořiteli všeho, ¹⁰ aby nyní skrze církve uvedla se ve známost knížatstvům a mocnostem v nebesích přerozmanitá moudrost Boží. ¹¹ (Byl to jeho) úradek odvěký, který vykonal v Kristu Ježíši, Pánu našem; ¹² v něm máme zmužilost a přístup s důvěrou skrze víru v něho.

¹³ Proto prosím, abyste neklesali na

7. Podle daru milosti Boží, t. j. darem, který záleží v milosti Boží mně udělené čili v apoštolském úřadě mně svěřeném.

10. Jmenuje sice jen dva kůry andělské, knížetstva a mocnosti, ale míní všechny.

12. T. j. tím, že jsme v Kristu uvěřili (skrze víru) a s ním na křtu sv. ve spojení vešli (v něm), máme zmužilost čili můžeme se osmělití Boha nazývatí Otcem a v modlitbě přistupovati k němu s důvěrou jako děti k otci.

13. »Proto,« poněvadž apoštolský úřad svůj mám od Boha (v. 7—12.), a poněvadž s vykonáváním

mysli v mých souženích pro vás; jsouť slávou vaší. ¹⁴ Za tou příčinou skláním kolena svá před Otcem [Pána našeho Ježíše Krista], ¹⁵ po němž se jmenuje všeliký rod na nebi i na zemi: ¹⁶ Dej vám podle bohatství velebnosti své skrze Ducha svého v síle zmohutněti pro vnitřního člověka, ¹⁷ (tak) aby Kristus přebýval skrze víru v srdcích vašich, zakořeněných a založených v lásce, ¹⁸ byste mohli pochopiti se všemi věřícími, která jest šířka a délka i výše a hloubka, ¹⁹ i poznati Kristovu lásku převyšující veškeré poznání (a to k tomu konci), abyste byli naplněni ve veškerou plnost Boží.

²⁰ Tomu pak, jenž může učiniti všecko, mnohem více, nežli prosíme nebo rozumíme, podle síly, která v nás působí, ²¹ tomu budiž sláva v církvi, a to v Kristu Ježíši po všecka pokolení na věky věkův. Amen.

úřadu toho spojeno jest po úradku božím i utrpení, »prosím vás...«

14. »Za tou příčinou,« aby totiž neklesali na mysli. (v. 15). Pro vnitřního člověka, t. j. na mysl či vyšší rozumovou stránku jejich, aby tedy dal jim, by vyšší rozumová stránka jejich skrze Ducha sv. co do síly zmohutněla, zesílila. — V. 19. Aby byli naplněni ve veškerou plnost Boží, t. j. aby vždy větší měrou byli naplňováni oněmi statky a dobry, jichž plnost jest v Bohu.

20. Podle síly, která v nás působí, t. j. podle síly či moci Boží (milosti Ducha sv.).

Pavel napomíná k zachování jednoty.

4, 1—16.

4, ¹ Napomínám vás tedy já vězeň v Pánu: Žijte hodně toho povolání, kterým jste povoláni, ² s veškerou pokorou a tichostí, s trpělivostí. Snášejte se vespolek v lásce. ³ Snažte se zachovávat jednotu Ducha ve svazku pokoje. ⁴ Jedno tělo (jest) a jeden Duch, jakož také jste byli povoláni v jedné naději povolání svého. ⁵ Jeden (jest) Pán, jedna víra, jeden křest, ⁶ jeden Bůh a Otec všech, jenž jest nade všemi a skrze všechny a ve všech (nás). ⁷ Jednomu každému pak z nás byla dána

4, 4—6. Jest jen jedno tělo církve Kristovy (jedna církev Kristova) a jeden oživující princip její, Duch sv., který všechny věřící proniká a v jeden celek pojí.

7—16. Jednota církve a křesťanů pravověrných nevylučuje veškerého rozdílu v milostech a úřadech. Podle míry daru Kristova čili tak, jak každému odměřil Kristus podle zalíbení svého (v. 7—11). Že Kristus jest rozdávačem milostí, vyjadřuje Písmo sv. Slova: Vystoupiv do výše... (Žalm 67, 19) ve smyslu předobrazném vztahují se ke Kristu, jenž sestoupiv svým vtělením a se poníživ až k smrti kříže a tak překonav nepřátele, zejména smrt a ďábla, vystoupil do výše na nebesa a dosáhl tak nejvyššího oslavení lidské přirozenosti své mimo jiné také k tomu konci, aby rozdával milosti, které nám zasloužil, naplnil svými dary a svým duchem všechno, zejména všechny věřící. Zajatci ve v. 8 rozuměti jest ďábla a jeho přívržence, jichž ovšem do nebe s sebou nevzal, nad nimiž však vstupuje na nebesa, vítězství slavil. Za evangelisty, t. j. za hlasatele evangelia.

milost podle míry daru Kristova. ⁸ Proto praví: »Vystoupiv do výše, odvedl zajatce, dal dary lidem.« ⁹ To však, že vystoupil, co jest to, leč že (dříve) také sestoupil na dolní části země? ¹⁰ Ten, jenž sestoupil, ten právě jest to, jenž také vystoupil nade všechna nebesa, aby naplnil všechno. ¹¹ On také dal jedny za apoštoly, jiné za proroky, jiné za evangelisty, jiné za pastýře a učitele, ¹² aby za účelem zdokonalení věřících konali službu, aby vzdělávali tělo Kristovo, ¹³ až bychom se sešli všichni v jednotu víry a poznání Syna Božího, v muže dospělého, v míru věku plnosti Kristovy. ¹⁴ Abychom již nebyli nedospělci kolísanými a zmítanými každým větrem učení skrze podvod lidský a lstivost (směřující) ku provedení bludu, ¹⁵ nýbrž abychom vyznávající pravdu, v lásce rostli ve všem k němu, ke Kristu, jenž jest hlavou. ¹⁶ Z něho

13. Řečené zdokonalení nastane, až všichni věřící budou jedno ve své víře v Ježíše Krista a v dokonalém poznání všeho toho, co se týká jeho osoby a díla, až veškeré křesťanstvo dospěje k mravní dospělosti křesťanské (v muže dospělého) k oné totiž, ve které všichni stanou se plnou měrou účastni milostí Kristových.

16. Z Krista jakožto hlavy celé tělo, t. j. celá církev bere svůj vzrůst, svou živnou sílu, svůj rozvoj. A vzrůst ten děje se za spolupůsobení všech údů. Kloubem služebným (doslovně kloubem služby) míní každého úda církve, pokud každý svou měrou slouží či přispívá ke vzrůstu a rozvoji církve.

celé tělo, jsouc spojováno a svazováno každým kloubem služebným podle působivosti v míře jednoho každého údu, bere vzrůst svůj ke vzdělání svému v lásce.

**Sv. Pavel napomíná k životu bohumilému.
4, 17—5, 20.**

¹⁷ Toto tedy pravím a osvědčuji v Pánu, abyste již nežili tak, jak i pohané žijí v marnosti mysli své; ¹⁸ jsoutě zatemnění v rozumu, odcizení od života Božího pro nevědomost, která jest v nich pro zatvrzení srdce jejich. ¹⁹ Oni otupěvše oddali se chlipnosti k páchání všelike nečistoty v lakotě; ²⁰ vy však takto jste se nenaučili o Kristu, ²¹ vždyť jste ho uslyšeli a v něm tak vyučení byli, jak jest pravda v Ježíši, ²² že totiž s ohledem na dřívější život svůj máte odložití starého člověka, který bere zkázu podle chtíčů klamných, ²³ (že máte) obnoviti se na duchu mysli své ²⁴ a obléci člověka nového, stvořeného podle Boha ve spravedlnosti a svatosti pravé.

²⁵ Proto odložíte lež, mluvte pravdu jeden každý s bližním svým, neboť jsme si vespolek údy. ²⁶ Hněvej-

21. Krista, hlavní to a vlastní obsah učení křesťanského.

22. Viz Řím. 9, 4—14; Kol. 3, 8.

25. Viz Zach. 8, 16.

26. Viz žalm 4, 5. Nepoddávejte se hněvu (nevůli) tak, abyste zhřešili.

te se, ale ne hřeš te; slunce nezapadej nad hněvem vaším, ²⁷ nedávejte místa ďáblu. ²⁸ Kdo kradl, již nekraď, ale pracuj spíše, ať si vydělá rukama svýma majetek, aby měl z čeho udělití tomu, kdo má nouzi. ²⁹ Žádné slovo špatné nevycházej z úst vašich, nýbrž (jen takové), které jest dobré ke vzdělání (podle) potřeby, aby prokazovalo dobrodiní těm, kteří (je) slyší. ³⁰ A nezarmucujte svatého Ducha Božího, kterým jste byli poznamenáni ke dni vykoupení. ³¹ Veškerá hořkost a zlost a hněv i křik a utrhaní odstup od vás s veškerou zlobou. ³² Buďte však k sobě ve spolek dobrotiví, milosrdní, odpouštějící jeden druhému, jakož i Bůh odpustil vám v Kristu.

5, ¹ Buďte tedy následovníky Boha jakožto dítky jeho milé ² a žijte v lásce, jakož i Kristus miloval nás a vydal sebe sama za nás v žertvu, a to v oběť krvavou Bohu k vůni líbezné.

³ Smilství však a všeliká nečistota nebo lakota nebudiž ani jmenována mezi vámi, jak sluší na věřící; ⁴ taktéž ani mrzkost a prázdné tlachání nebo vtipkování, která se nesluší, nýbrž spíše děkování. ⁵ Toto

30. Byli jsme poznamenáni viz 1, 13 — ke dni vykoupení, t. j. ke dni Kristova příchodu k soudu, kdy vykoupení bude dovršeno uvedením spravedlivých do věčné blaženosti také podle těla.

5, 5. Lakotníka nazývá modloslužebníkem as vzhledem k Mat. 6, 14; Luk. 16, 13.

pak vězte a znejte, že žádný smilník nebo nečistý nebo lakotník — to jest modloslužebník — nemá dědictví v království Kristově a Božím. ⁶ Nikdo vás nesváděj marnými řečmi, nebo pro tyto věci hněv Boží přichází na neposlušníky; ⁷ nestávejte se tedy účastníky jejich. ⁸ Byliť jste někdy tmou, nyní však jste světlem v Pánu; jako účastníci světla žijte, — ⁹ neboť ovoce světla (záležití) ve všelike dobré a spravedlnosti a pravdě — ¹⁰ zkoušejte, co se líbí Bohu, ¹¹ a nezúčastňujte se v neúčelných skutcích temnosti, nýbrž spíše je kárejte. ¹² Neboť to, co se páše od nich potají, jest hanebno i říci. ¹³ Všecko však, co se kárá, od světla přichází najevo; neboť všecko, co se vyjevuje, jest světlo. ¹⁴ Proto praví: Probud' se, jenž spíš, a povstaň z mrtvých, a zasvitne ti Kristus. ¹⁵ Hleďte tedy, bratři, kterak byste žili pečlivě, ne jako nemoudří, nýbrž jako moudří, ¹⁶ a vykupujte čas, neboť dnové jsou zlí. ¹⁷ Proto nebuďte nerozumní, nýbrž

12n. Všecko, co se kárá atd., t. j. budete-li kárati ony hříchy tajné ukazováním na jejich hnusnost a škodlivost, ukáží se v pravém světle svém tomu, kdo je páše; on pozná a uzná jejich ohavnost, pojme lítost i odpor proti nim a silen jsa milostí Boží, započne život lepší, neboť jak učí zkušenost, všecko, co se vyjevuje, jest světlo, t. j. kam světlo vnikne, nejen temnotu zapudí, nýbrž i samo na místo tmy nastoupí.

14. Volně vzhledem k Is. 26, 19 a vzhledem k Is. 60, 1.

16. Čas vykupovati, t. j. neplýtvati jím.

srozumějte, která jest vůle Boží.¹⁸ A neopíjejte se vínem, — jest v tom prostopášnost, — nýbrž naplňujte se Duchem svatým,¹⁹ mluvíce k sobě vespolek v žalmech a chvalozpěvech a v písních duchovních, zpívající a hrající ve svém srdci Pánu,²⁰ děkující vždycky za všechno ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otci.

Povinnosti členů rodiny k sobě vespolek. 5, 21—6, 9.

²¹ Poddáni buďte jedni druhým v bázni Kristově. ²² Ženy buďtež poddány mužům svým jako Pánu, ²³ neboť muž jest hlava

19n. Ukazuje, kterak se jeví řečená náplň Duchem sv. na venek, tím totiž, že a) křesťané Duchem sv. naplnění ve svých (zvláště bohoslužebných) shromážděních mluví k sobě čili vzdělávají se různými formami duchovního básnictví (žalmy, t. j. zpěvy složenými podle vzoru starozákonních žalmů od křesťanů dary Ducha sv. obdařených, chvalozpěvy, t. j. zpěvy ke chvále Boha a Ježíše Krista, písněmi duchovními, tedy ne světskými), b) tím, že nejen zevně, nýbrž také ve svém srdci Pánu zpívají a hrají čili ho velebí, c) tím, že Bohu děkují pro zásluhy Kristovy a ve spojení s Kristem za všechno, za příjemné i nepříjemné, ježto Bůh všechno řídí k našemu dobru.

23. Spasitelem těla svého, t. j. církve své, která jest duchovním tělem Kristovým (1, 23). — Jak patrně z díla stvořitelského (I. Mojž. 2, 21, 22; I. Kor. 11, 8, 9; I. Tim. 2, 13), muž jest hlavou ženy (manželky) již podle řádu přirozeného, u manželů křesťanských však jest jím také podle řádu nadpřirozeného, k němuž Kristus povznesl manželství, učiniv je obrazem svého spojení s církví.

ženy, jakož i Kristus jest hlava církve; on jakožto spasitel těla (svého). ²⁴ Ale jako církev poddána jest Kristu, tak i ženy (budťež poddány) mužům svým ve všem.

²⁵ Muži, milujte své manželky, jak i Kristus miloval církev a vydal sebe sama za ni, ²⁶ aby ji posvětil, očistě ji koupelí vodní při slově, ²⁷ aby sám sobě představil církev jako slavnou, jako takovou, která by neměla poskvrny ani vrásky nebo něco podobného, nýbrž aby byla svatá a bezúhonná. ²⁸ Tak i mužové mají milovati své manželky jako tělo své. Kdo miluje svou manželku, sama sebe miluje; ²⁹ nikdo zajiště nikdy neměl v nenávisti těla svého, nýbrž živí a chová je jakož i Kristus (živí a chová) církev svou, ³⁰ poněvadž jsme údy těla jeho [z masa jeho a z kostí jeho]. ³¹ »Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží

24. Poddány býti mužům svým všem, co není v neshodě s vůlí Boží.

26. Koupelí vodní při slově (= vodou a slovem Božím), t. j. na křtu sv.

28. Kdo miluje svou manželku, sám sebe miluje, neboť, jak řečeno, muž a žena tvoří spolu v manželství jedno tělo duchovní, jeden organismus.

29. Svou církev, věřící Kristus živí svým učním a zvláště svým tělem a svou krví v nejsvět. svátosti, chová či zahřívá ji sdílením Ducha sv. a jeho milostí.

30. Slova položená v hranaté závorce, jsou sice ve Vulgátě, avšak v rukopisech nejstarších chybějí.

31. Slova tato jsou z 1. Mojž. 2, 24 (Mat. 19, 5; Mark. 10, 7).

se manželky své a budou dva tělem jedním.«³² Tajemství toto jest veliké; já však to pravím s ohledem na Krista a na církev.³³ Ale také vy milujte jedenkaždý manželku svou tak, jako sebe sama, manželka pak boj se muže svého.

6, ¹ Dítky, poslouchajte rodičů svých v Pánu, neboť jest to spravedливо. ² »Cti otce svého i matku svou,« to jest první přikázání se zaslíbením, ³ »a by se ti dobře vedlo a ty a bys dlouho živ byl na zemi.«⁴ A vy, otcové, nepouzejte k hněvu dítek svých, nýbrž vychovávejte je v kázni a napomínání Páně.

⁵ Služebníci, poslouchajte pánů tělesných s bázní a třesením, v prostnosti srdce svého, jako Krista, ⁶ sloužíce ne na oko jako ti, kteří chtějí se zalíbiti lidem, nýbrž jako služebníci Kristovi, konající vůli Boží ze srdce, ⁷ sloužíce s dobrou myslí jako Pánu a ne lidem ⁸ u vědomí, že každý obdrží od Pána to, co dobrého učiní, ať jest ne-

32. To úzké spojení a ta jednota, která podle řečených slov Písma trvá mezi mužem a ženou v manželství, jest velikým tajemstvím, ale nikoli samo o sobě, nýbrž s ohledem na Krista a na církev, t. j. proto a potud, poněvadž a pokud jest obrazem spojení Krista s církví, a tedy také nejen nerozlučným, nýbrž i svatým a milostí plným (zdrojem milostí), jako nerozlučno, svato a milostí plno jest spojení Krista s církví.

6, 2. Viz 2. Mojž. 20, 12; 5. Mojž. 5, 16; Sirach 3, 9; Mat. 15, 4; Mark. 7, 10; Kol. 3, 20.

5. Srovn. Kol. 3, 22; Tit. 2, 9; 1. Pet. 2, 14.

volník nebo svoboden. ⁹ A vy, páni, čiňte totéž vzhledem k nim, upouštějíce od hrozeb u vědomí, že jejich i váš Pán jest v nebesích a že není u něho strannosti.

Závěrečná napomenutí k mravnímu boji a k modlitbě. 6, 10—24.

¹⁰ Nadále nechte se posilňovati v Pánu, a to mocnou silou jeho. ¹¹ Oblect se v plnou zbroj Boží, abyste mohli čeliti úkladům ďáblovým; ¹² neboť bojování naše není proti krvi a tělu, nýbrž proti knížectvím a mocnostem, proti světovládcům této temnosti, proti duchům zlým v povětrí. ¹³ Proto vezměte plnou zbroj Boží, abyste mohli odolati v den zlý a vykonávejte všecko státi (vítězně). ¹⁴ Stůjte tedy (pohotově) jsouce opásáni na bedrech pravdou, oblečení v pancíř spravedlnosti ¹⁵ a obuti na nohou hotovostí pro evangelium pokoje, — ¹⁶ vezměte ke všemu tomu štít víry, kterým byste mohli uhasiti vše-

10. Čerpejte sílu ze spojení s Kristem.

12. Proti krvi a tělu, t. j. proti lidem, proti knížectvím a mocnostem, t. j. proti duchům zlým. Duchy ty nazývá a) světovládci této temnosti čili vládci nad světem, který jest temnotou, t. j. vládci nad světem od Boha odvráceným, b) duchy zlými a praví c), že jsou v povětrí či ovzduší, udávaje tak i obvod jejich vlády i jejich povahu i místo, kde s dopuštěním Božím nejvíce se zdržují. Srovn. Kol. 1, 13; Jan 14, 30; 1. Petr 5, 8. 9.

cky ohnivé šípy nešlechtníkovy.¹⁷ A vezměte přílbici spásy a meč Ducha, to jest slovo Boží.¹⁸ Modlete se v Duchu všelikou modlitbou a prosbou každého času a k tomu konci bděte ve vší vytrvalosti a přimluvě za všechny věřící;¹⁹ i za mne, aby mi bylo dáno slovo, když otvírám ústa svá, bych neohroženě uváděl v známost tajemství evangelia,²⁰ za které konám poslání (své) v okovech, (a) abych v něm mluvil neohroženě tak, jak mluvití mám.

²¹ Abyste pak také vy seznali moje postavení, jak se mi vede, všechno vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný služebník v Pánu.²² Posílám ho k vám právě k tomu konci, abyste seznali, jak se máme a aby potěšil srdce vaše.²³ Pokoj bratrům a láska s věrou od Boha Otce a Pána Ježíše Krista.²⁴ Milost (budiž) se všemi, kteří milují Pána našeho Ježíše Krista neproměnlivě. [Amen.]

17. Přílbici spásy, t. j. naději ve věčnou blaženost (1. Thess. 5, 8), která chrání člověka před malomyslností.

O LISTĚ SV. PAVLA FILIPSKÝM.

Křesťanskou obec ve Filipech založil sv. Pavel r. 52. na druhé cestě své. Potom působil v ní několik roků sv. Lukáš. Stav její byl celkem velmi uspokojivý. Neboť věřící lnuli láskou k zakladateli obce své, sv. Pavlu, vynikali stálostí ve víře, trpělivostí v utrpení a láskou i dobročinností k bližnímu. Přece však povstávaly tam marnivosti některých údů jakési roztržky a hrozilo nebezpečení od učitelů směru židovského, judaistů, kteří znepokojovali již v obcích sousedních věřící tvrzením, že obřadný zákon Mojžíšův váže také křesťany. Nemálo také zarmoutila je zpráva o uvěznění sv. Pavla v Římě, neboť se báli, aby nebylo na újmu šíření církve. Poslali proto k němu Epafrodita s peněžní sbírkou, aby mu přispěli a spolu podali zprávu o stavu obce své a se dověděli o stavu jeho. Tím pohnut sv. Pavel napsal jim list, ve kterém je poučil o svém stavu pravě, že vazba jeho neškodí, nýbrž prospívá evangeliu, vyzýval, aby vedli život opravdu křesťanský, byli svorní a varujíce se bludařů, vytrvali ve víře a v životě ctnostném. V zá-

Filippi (Filipy) bylo město ve staré Macedonii mezi řekami Nestem (nynějším Mestem) a Strymonem (Strumou). Původně slulo Krenidy, později Datos, a když macedonský král Filip II. je zvětšil a ohradil, bylo nazváno po jeho jméně Filippi (r. 356 nebo 358 př. Kr.). Když pak po bitvě u Pydny (r. 168 př. Kr.) domácí dynastie královská byla svržena a Macedonie stavši se provincií římskou ve čtyři části rozdělena, připadlo r. 146 k části první. Roku 42 př. Kr. prosluly Filipy vítězstvím, kterého dobyli u nich Antonius a Oktavian Augustus nad Brutem a Cassiem. Již po tomto vítězství uvedl tam Augustus některé obyvatele z měst italských; když pak zvítězil r. 31 př. Kr. u Aktia také nad Antoniem, stal se pánem celé říše

věrku děkuje jim za podporu zaslano. List ten napsal v Římě nejspíše až ke konci první své vazby římské, totiž počátkem r. 63. Použil ho již sv. Klement Řím., osvědčil jej již žák sv. Jana evang., sv. Polykarp.

List sv. Pavla Filipským.

Úvod. 1, 1—11.

1, ¹ Pavel a Timotheus, služebníci Ježíše Krista, všem věřícím v Kristu Ježíši, kteří jsou ve Filipech, s biskupy a jáhny:
² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

³ Děkuji Bohu svému za veškerou vzpo-

římské, rozmnožil jejich počet a dal městu i jeho obyvatelstvu právo občanství římského. Mimo obyvatelstvo pohanské (domácí i usazené) obývali tam tehdy také židé v počtu nevelkém; neboť neměli ani synagogy, nýbrž jen modlitebnu za městem.

1, 1n. Srovn. Řím. 1, 1. 7; I. Kor. 1, 1—3. Jmenuje také Timothea, poněvadž byl Filipským znám osobně, pobýv u nich při druhé cestě Pavlově a poněvadž byl u Pavla v Římě v tu dobu, když psal tento list. — Biskupy rozumí jak biskupy, tak i kněze. (Srovn. Skut. ap. 14, 22.)

3—11. Děkuje Bohu za dobrý stav Filipských ve příčině náboženské a za jejich účast v šíření evangelia, kterou od prvního dne, t. j. od počátku svého obrácení až po tu dobu projevovali jmenovitě také tím, že mu a jiným věrozvěstům poskytovali podpory peněžité, aby nejsa nucen prací tělesnou zjednávat si výživu, mohl tím více času věnovati hlásání evangelia. K díkům těm připojuje (ve v. 9—11) prosbu k Bohu, aby vždy více rozmnožovala se jejich láska, kterou míní lásku k Bohu a k bližnímu, aneb spíše lásku jejich u Boha či posvěcující milost Boží.

mínku vaši ⁴ a konám vždycky při všech modlitbách svých s radostí prosbu za vás všechny ⁵ pro vaši účast v evangeliu Kristově od prvního dne až dosud. ⁶ Důvěřuji právě v to, že ten, jenž započal ve vás dílo dobré, dokoná je až do dne Krista Ježíše. ⁷ Vždyť jest mi spravedливо smýšleti to o všech vás, poněvadž vás mám v srdci jakožto ty, kteří jste všichni účastni mé milosti jak v okovech mých, tak v hájení a utvrzování evangelia; ⁸ neboť Bůh jest mi svědkem, jak toužím po vás všech v srdci Ježíše Krista. ⁹ A za to se modlím, aby láska vaše víc a více se rozmáhala v poznání a veškerém cítění, ¹⁰ byste schvalovali věci lepší, (a to k tomu konci), abyste byli čisti a nepohoršivi ke dni Kristovu, ¹¹ naplnění jsouce ovocem spravedlnosti skrze Ježíše Krista ke slávě a chvále Boží.

7. Mé milosti = apoštolského úřadu mého.

8. V srdci Ježíše Krista, t. j. toužím po vás podobnou tužbou a láskou, jaká jest v Ježíši Kristu, tedy z týchž pohnutek, za týmž cílem a podobnou silou a mocí, jako vás miluje a po vás touží Pán Ježíš.

10. Aby schvalovali, t. j. aby ve všech okolnostech života dovedli nejen rozeznati dobré od zlého, nýbrž i to, co jest lepší, od toho, co jest méně dobré, a nejen rozeznati, nýbrž i rozhodnouti se pro ně a vykonati je; nepohoršivi, žádného pohoršení nedávající, a to nikoliv pouze na čas, nýbrž až ke dni Kristovu, t. j. ke dni soudu aby byli naplnění ovocem spravedlnosti, aby byli plni zásluh dobrých skutků, které za pomoci Boží milosti vycházejí ze spravedlnosti (z ospravedlnění).

Sv. Pavel vyslovuje se o své vazbě římské. 1, 12—26.

¹² Chci však, bratři, abyste věděli, že postavení moje vyšlo spíše na prospěch evangelia, ¹³ takže okovy moje staly se v Kristu zjevný mezi celou stráží a všemi ostatními ¹⁴ a že většina bratrů důvěřujíc v Pánu mým okovům, větší měrou se osměluje mluvití beze strachu slovo Boží. ¹⁵ Někteří ovšem hlásají Krista také ze závesti a soupeřství, někteří však i z dobré vůle; ¹⁶ jedni z lásky, vědouce, že jsem určen k obraně evangelia, ¹⁷ druzí ze sobectví zvěstují Krista, z pohnutky nikoli čisté se domnívajíce, že mým okovům způsobí soužení. ¹⁸ Co z toho? Jen když každým způsobem, ať pod záminkou (nějakou), ať opravdově zvěstuje se Kristus! A z toho se raduji.

Avšak též radovati se budu, ¹⁹ neboť

12.—14. Ku potěšení Filipských sděluje, že jeho postavení, t. j. vazba římská nebyla ke škodě, nýbrž spíše ku prospěchu evangelia, a to proto, poněvadž nejen sám tím nabyl příležitosti kázat evangelium jak mezi tělesnou stráží, tak mezi ostatními obyvateli římskými, nýbrž také jiní křesťané, jmenovitě spolupracovníci jeho příkladem jeho pozbuzení byvše, horlivěji začali o Kristu kázati, než to činili dříve, byť ne všichni z pohnutek čistých. — Důvěřujíc v Pánu mým okovům; vědouce totiž, že trpím pro Krista, čerpali z toho nejen naději, že vazba moje bude k dobru, nýbrž i povzbuzení a zmužilost horlivěji kázat evangelium, a ta důvěra zakládala se v Pánu, v tom přesvědčení, že Pán bude chránit a pomáhat.

vím, že mi to bude ke spáse vaší modlitbou a přispěním Ducha Ježíše Krista,²⁰ a to podle očekávání a naděje mé, že v ničem nebudu zahanben, ale že s veškerou neohrožeností jako vždy, tak i nyní Kristus bude zveleben na mém těle, ať životem, ať smrtí (mou).²¹ Vždyť pro mne žítí jest Kristus a umřítí zisk; ²² jestli však život v těle (se míní), jest to pro mne ovoce práce. A tak nevím, co bych vyvolil; ²³ jsem však držen z obou stran, maje tužbu odebrati se a býti s Kristem, — to mnohem lepší (pro mne), ²⁴ avšak zůstatí v těle jest potřebnější pro vás. ²⁵ A to důvěruje vím, že zůstanu a pobudu pro vás všecky k vašemu prospěchu a (k vaší) radosti ve víře, ²⁶ aby chloubba vaše rozhojnila se v Kristu Ježíši na mně mým opět-ným příchodem k vám.

20. Nebude zahanben tím, že by ustal neohroženě Krista vyznávatí a hlásati; oslaven na jeho těle, ježto bude-li živ, užije tělesných sil svých ke službě a oslavě Kristově, zemře-li, obětuje život svůj pro Krista a jeho učení a tak svou smrtí Krista oslaví.

21n. Pozemský život v těle znamená však pro mne tolik, co pracovati pro Krista a vydávati ovoce dobrých skutků. Kdybych tedy měl voliti mezi životem a smrtí, nevím, co bych vyvolil.

26. Chloubba vaše, t. j. předmět vaší chlouby či vaše víra a z ní vycházející dobrý stav nábožensko-mravní vždy více se rozhojňoval či zkvétal, a to na mně, t. j. mou činností, kterou bych jevil ve vás, až bych k vám zase přišel.

Sv. Pavel vyzývá k životu křesťanskému vůbec. 1, 27—30.

²⁷ Jenom žijte důstojně evangelia Kristova, abych ať přijda a vida vás, ať nepřítomen jsa slyšel o vás, že pevně stojíte v jednom duchu, jednomyslně zápasíce za víru v evangelium, ²⁸ a nedávajíce se ničím zastrašovat od protivníků; to jest pro ně znamením (jejich) záhuby, vaší však spásy, a to od Boha, ²⁹ neboť vám bylo dáno pro Krista — nejen věřiti v něho, nýbrž i trpěti pro něho; ³⁰ máte tentýž zápas, jaký jste viděli při mně a nyní slyšíte o mně.

Sv. Pavel vyzývá ke svornosti a pokoře zvlášť. 2, 1—18.

2, ¹ Jestli tedy jaké povzbuzení v Kristu, jestli jaká potěcha lásky, jestli jaké společenství Ducha, jestli jaká srdečnost a slitovnost, ² naplňte radost mou tak, abyste totéž smýšleli, touž lásku majíce, stejnomyslně jedno smýšlejíce, ³ nic podle sobectví, ani podle ctižádosti, nýbrž v pokoře pokládajíce jeden druhého za lepšího než sebe, ⁴ ne tak, abyste hleděli

28. To jest pro ně znamením . . . , t. j. řečená pevnost, vytrvalost a neohroženost vaše.

29n. Sami ve Filipech viděli bouři lidu, která proti němu povstala, i rány a vězení, které utrpěl (Skutk. ap. 16, 22—23), a slyšeli o jeho vazbě římské.

každý věcí svých, nýbrž tak, abyste hleděli každý také toho, co jest jiných.

⁵ To smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši, ⁶ jenž jsa ve způsobě Boží, nepokládal to za věc uloupenou, že jest rovný Bohu, ⁷ nýbrž sebe sama zmařil přijav způsobu služebníka tím, že podobným se stal lidem a ve vnějším zjevu svém byl shledán jako člověk. ⁸ Ponížil sebe sama stav se poslušným až k smrti, a to k smrti kříže. ⁹ Proto také Bůh povýšil ho a dal mu jméno, které jest nade všecko jméno, ¹⁰ aby ve jménu Ježíšově pokleklo veškeré koleno, nebešťanů, pozemčanů i těch, kteří jsou v podsvětí, ¹¹ a aby každý jazyk vyznal, že Pánem jest Ježíš Kristus ke slávě Boha Otce.

¹² Proto, miláčkové moji, jako jste vždycky poslechli, pracujte s bázní a třesením o své spáse, nejen jako v mé přítomnosti, nýbrž i nyní mnohem spíše v mé nepřítomnosti.

2, 5—7. Za věc uloupenou a tedy sobě nepřislušnou. Sv. Pavel chce říci: Nemyslete, že Pán Ježíš proto se zmařil přijav na sebe lidskou přirozenost, že by byl svou soupodstatnost a rovnost s Bohem Otcem pokládal za něco jemu nepatřícího; nikoli; proto se zmařil, poněvadž z lásky k lidem ponížiti se chtěl, tedy dobrovolně, a to z pokory a lásky k nám.

9—11. Dal mu jméno, t. j. nejvyšší slávu a moc nad veškerým tvorstvem, a to k tomu konci, aby mu i jako člověku (Bohočlověku) byla vzdávána pocta božská ke slávě Boha Otce; neboť oslava jeho jest zároveň oslavou Boha Otce, podobně jako pohrdání Synem jest zároveň pohrdáním a potupením Boha Otce.

tomnosti; ¹³ neboť Bůh jest to, jenž působí ve vás i chtění i konání podle dobré vůle (své). ¹⁴ Všecko čiňte bez reptání a bez rozpakování, ¹⁵ abyste byli bez úho-ny a čisti, neposkvrněnými dítkami Bo-žími uprostřed pokolení nešlechtného a převráceného, mezi nimiž se jevíte jako světla na světě, chovající slovo života, ¹⁶ a to mně na chloubu ke dni Kristovu, poněvadž jsem neběžel nadarmo, ani nadarmo se nenamáhal, ¹⁷ nýbrž bychť i v oběť proléván byl, nad obětováním a přisluhováním víry vaší budu se rado-vati, a to s vámi všemi radovat se budu. ¹⁸ Podobně však radujte se i vy, a to se mnou se radujte.

Sv. Pavel myslí, že bude moci poslati do Filip Timothea, opovídá možný příchod svůj i příchod Epafroditův. 2, 19—3, 1a.

¹⁹ Doufám v Pánu Ježíši, že v brzku pošlu k vám Timothea, abych i já byl dobré

16n. To, že učení Kristovo s věrou živou cho-váte, jeho se držíte, bude nejen k vaší spáse, nýbrž i k mé chloubě (předmětem mé chlouby) v den soud-ný, a to proto, poněvadž jsem u vás nepracoval nadarmo, a tedy bych i v brzku, v nynější vazbě své, měl pro Krista krev prolítí a tak jako úlitbou (mučednickou smrtí) apoštolské práce své ukon-čítí, nebudu se rmoutiti, nýbrž radovati se nad obětováním a přisluhováním víry vaší, t. j. nad tou obětí a službou, kterou jste podali a podáváte Bohu tím, že jste víru Kristovu přijali a podle ní žijete.

mysli seznaje vaše okolnosti; ²⁰ nemám totiž nikoho (jiného) stejně smýšlejícího, jenž by se upřímně staral o vaše věci; ²¹ neboť všichni hledají věci svých, a ne těch, které jsou Ježíše Krista. ²² Kterak on se osvědčil, víte, neboť jako dítko otci sloužil se mnou v evangeliu. ²³ Toho tedy doufám, že k vám pošlu hned, jak uvidím, co se stane se mnou. ²⁴ Důvěřuji však v Pánu, že také sám v brzku k vám přijdu.

²⁵ Za potřebno však pokládám poslati k vám Epafrodita, mého bratra a spolupracovníka i spolubojovníka, vašeho pak vyslance a přísluhovatele mých potřeb, ²⁶ neboť toužil po všech vás a byl smuten, poněvadž jste uslyšeli, že se rozstonal. ²⁷ A on rozstonal se na smrt; ale Bůh smiloval se nad ním, a nejen nad ním, nýbrž i nade mnou, abych neměl zármutek na zármutek. ²⁸ Spěšně proto posílám ho, abyste spatřice ho opět, se zaradovali, a já abych byl méně zarmoucen. ²⁹ Přijměte ho tedy v Pánu s veškerou radostí a mějte takové v úctě, ³⁰ neboť pro dílo Kristovo přiblížil se až k smrti, odváživ se života, aby nahradil to, že vy jste chyběli při

25. Přísluhovatelem svých potřeb jmenuje ho vzhledem k tomu, že ho poslali, aby mu donesl podporu na zaopatření si věcí k životu potřebných.

30. Že jste chyběli, t. j. že jste nebyli sami přítomni při odevzdávání té podpory, kterou jste mi po něm poslali jako obět pro mne učiněnou.

službě pro mne. 3,^{1a} Konečně, bratři, radujte se v Pánu.

**Sv. Pavel varuje před nepravými učiteli
a povzbuzuje k životu ctnostnému.**

3, 1b—4, 9.

3, ^{1b} Psáti vám tytéž věci mně není obtížno, vám však (je to) potřebno. ² Chraňte se těch psů, chraňte se těch špatných dělníků, chraňte se té seřízky. ³ Neboť obřízkou jsme my, kteří sloužíme duchem Bohu a se honosíme v Kristu Ježíši a neskládáme důvěry své v těle, ⁴ ač já mám příčinu důvěry i v těle. ⁵ Vidí-li se někomu jinému skládati důvěru v těle, já (mohu to) tím spíše, ⁶ byv obřezán osmého dne,

3, 1a. Po slovech »radujte se v Pánu« chtěl Pavel nepochybně zakončiti již svůj list, ale vzpomenuv si neb byv upozorněn na nebezpečství, jež Filipským hrozilo od nepravých učitelů, přičinil ještě výstrahu před nimi v části následující.

3, 1b. Tytéž věci, t. j. opětne varovati vás před nepravými učiteli (judaisty).

2. Nazývá je seřízkou (aneb, jak jiní překládají, rozřízkou), t. j. obřízkou zkomolenou či lidmi, kteří nemají obřízky pravé.

3. Ukazuje, že mají už obřízku a to obřízku pravou, t. j. obřízku duševní, obřízku srdce, která byla obřízkou starozákonní předobrazena a záleží v očištění od hříchu (milosti Boží na křtu sv.), v odřezávání či přemáhání zlých náklonností a v zasvěcení se službě Boží podle vůle Kristovy. Neskládáme důvěry své v těle, nespoleháme jako oni, že by nám prospěly ke spáse tělesné přednosti ve smyslu židovském, jako jsou obřízka, původ od Abrahama, přesnost a správnost zákonitá.

z rodu Israelova, z pokolení Benjaminova, Hebrej z Hebrejů, co do zákona byv farisejem, co do horlivosti pronásledovatelem církve (Boží), co do spravedlnosti zákonité byv živ bez úhony. ⁷ Avšak co mi bylo ziskem, to jsem položil pro Krista za škodné. ⁸ Ano, já pokládám za škodné všecko pro vznešenost poznání Ježíše Krista, Pána mého, pro nějž to všecko jsem obětoval a pokládám za brak, abych získal Krista ⁹ a byl nalezen v něm, (totiž) jako takový, jenž bych neměl spravedlnosti své, té, která jest ze zákona, nýbrž tu, která jest z víry v Krista Ježíše, tu spravedlnost (totiž), která jest od Boha na základě víry, ¹⁰ (a to k tomu konci), abych poznal jej i moc jeho zmrtvýchvstání a účast v jeho utrpení, připodobňuje se k smrti jeho, ¹¹ jestli bych snad došel vzkříšení z mrtvých. ¹² (Pravím to) ne že bych toho byl již dosáhl aneb již

8. T. j. nejen řečené přednosti vnější, nýbrž i všechny statky pozemské pokládám za bezcenné a škodné, pokud zdržují neb odvracejí od víry v Krista Ježíše, a to proto, poněvadž poznání a oblažující požívání Krista Ježíše převyšuje měrou nesmírnou všechny statky toho světa.

10n. Chtěl získati Krista a býti v něm, a by poznal jej..., totiž prakticky či z vlastní zkušenosti.

12—17. Praví »a bych též uchvátil (či dosáhl dokonalosti v Kristu), ježto jsem také byl uchvácen«..., narážející tak na své obrácení před Damaškem, kde byl milostí Kristovou uchvácen či zadržán, když jako pronásledovatel církve hnal se v záhubu.

dokonalý byl, nýbrž usiluji, abych též uchvátil, ježto jsem také byl uchvácen od Ježíše Krista. ¹³ Bratři, já nemyslím, že jsem uchvátil, jedno však (myslím, totiž, že) zapomínáje na to, co jest za mnou, a natahuje se po tom, co jest přede mnou, ¹⁴ ženu se po cíli k odměně hořeního povolání Božího v Kristu Ježíši. ¹⁵ Všichni tedy, kteří (jsme) dokonalí, toto smýšlejme a jestli v něčem smýšlíte jinak — a to vám Bůh zjeví — ¹⁶ jenom v tom, k čemu jsme přišli, touž cestou krácejme, (smýšlejme jednotejně).

¹⁷ Buďte mými následovníky, bratři, a patřte na ty, kteří tak žijí, jak máte příklad na nás. ¹⁸ Neboť mnoho žije těch, o nichž jsem vám často pravil, nyní pak i s pláčem pravím, že jsou nepřáteli kříže Kristova, ¹⁹ jichžto konec jest zahynutí, jichž bohem jest břicho a sláva v hanbě jejich, těch (totiž), kteří myslí na věci pozemské. ²⁰ Vždyť naše vlast jest v ne-

13n. Znovu připomíná, že k dokonalosti dosud nepřišel, a narážejí na jednání těch, kteří běžíce o závod, neohlízejí se nazad, kolik již uběhli, nýbrž kupředu hledí, kolik ještě uběhnouti musí, aby přišli k cíli a dosáhli odměny, poučuje, že ani sám nemyslí na to dobré, které již vykonal, nýbrž na to, co ještě vykonati musí, aby k dokonalosti přišel, a zejména aby dokonale vykonal ten úkol, k němuž byl povolán, a dosáhl té odměny nebeské, kterou Bůh stanovil na dokonalé vyplnění toho úkolu.

15n. Ve slovech »kteří (jsme) dokonalí« klade výraz »dokonalí« ve smyslu »kteří k dokonalosti spějeme«.

besích, odkud také jako spasitele očekáváme Pána našeho Ježíše Krista, ²¹ jenž promění nízké tělo naše, aby bylo podobno tělu slávy jeho, (a to) podle moci, kterou může také podmaniti si všecko.

4, ¹ Proto bratři moji rozmilí a přežádoucí, radosti a koruno má, tak stůjte pevně v Pánu, miláckové.

² Evodii prosím a Syntychu žádám, aby jednotejně smýšlely v Pánu. ³ Ano i tebe prosím, pravý Synzygu, pomáhej jim, neboť ony se mnou pracovaly v evangeliu i s Klementem a ostatními spolupracovníky mými, jejichž jména jsou v knize života. ⁴ Radujte se v Pánu vždycky, opět pravím, radujte se. ⁵ Vlídnost vaše budiž známa všem lidem; Pán blízko jest. ⁶ O nic nepečujte úzkostlivě, nýbrž ve všem žádosti vaše přicházejtež Bohu ve známost modlitbou a prosbou s díkůčiněním, ⁷ a pokoj Boží, který převyšuje všecko pomýšlení, ochrání srdce vaše i myšlenky vaše v Kristu Ježíši.

⁸ Konečně, bratři, všecko, co jest pravdivé, co důstojné, co spravedlivé, co čisté, co milé, co dobré pověsti, všecko, co jest

4, 2—9. S y n z y g u s spíše je jméno vlastní osoby nám jinak neznámé, která snad byla v čele Filipské obce křesťanské (biskupem), a sv. Pavel as proto nazývá ji Synzygem pravým, aby jakousi hrou slova naznačil, že jest vskutku tím, co jméno jeho značí — pravým soupeřníkem či pravým spolupracovníkem, jenž věrně táhne či pracuje s ním v stejném povolání.

ctnostné, co chvalitebné, to obmýšlejte.
° Co jste poznali a přijali i uslyšeli a viděli na mně, to konejte, a Bůh pokoje bude s vámi.

Sv. Pavel děkuje za dar mu zasláný.

4, 10—20.

¹⁰ Zaradoval jsem se v Pánu velice, že jste již jednou přišli (zase) k rozkvětu, abyste (blahovolně) pamatovali na mne; pamatovali jste na to také (dříve), ale byli jste v postavení nepříznivém. ¹¹ Nepravím to pro nedostatek, neboť já jsem se naučil přestávati na tom, co mám. ¹² Dovedu i v nouzi býti, dovedu i hojnost míti; v každém případě a ve všech okolnostech jsem vycvičen, i nasycen býti i lačněti, i hojnost míti i nedostatek trpěti. ¹³ Všecko mohu v tom, jenž mne posiluje. ¹⁴ Avšak dobře jste učinili, vzavše účasť v mém soužení. ¹⁵ Víte pak i vy, Filipští, že při počátku evangelia, když jsem vyšel z Macedonie, žádná církev se

10. Zaradoval jsem se, že jste konečně přišli zase do takových poměrů, abyste mohli sebrati a mi zaslati příspěvek na mé potřeby, na který jste sice již dříve pomýšleli, ale pro poměry nepříznivé úmysl svůj provésti nemohli.

15n. Narážejí na vedení účetních knih obchodních uznává, že v tu dobu, kdy se počalo evangelium kázati v Macedonii, Filipští jediní to byli, kteří za duchovní statky, které od něho či spíše od Boha skrze něho obdrželi, dali mu, a to několikráte, statky časné na jeho potřeby.

nezúčastnila se mnou v účtech příjmů a vydání, leč vy jediní; ¹⁶ (víte), že jste i (tehdy, když jsem byl) v Thessalonice, jednou, dvakrát poslali mně na potřeby. ¹⁷ (Pravím to), ne že bych vyhledával daru, nýbrž že hledám hojného užitku do účtu vašeho. ¹⁸ Mám všecko a oplývám; jsem naplněn obdržev od Epafrodita, co jste poslali, vůni líbeznou, obět příjemnou a milou Bohu. ¹⁹ Bůh můj pak vyplní veškerou potřebu vaši podle bohatství svého ve slávě v Kristu Ježíši. ²⁰ Bohu pak a Otci našemu budiž sláva na věky věků. Amen.

Závěrek listu. 4, 21—23.

²¹ Pozdravujte každého věřícího v Kristu Ježíši. ²² Pozdravují vás bratři, kteří jsou se mnou. Pozdravují vás všichni věřící, zvláště ti, kteří jsou z domu císařova. ²³ Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s duchem vaším. Amen.

O LISTĚ SV. PAVLA KOLOSKÝM.

Zakladatelem křesťanské obce ve frygijském městě Kolosách v Malé Asii byl sv. Epafras, občan koloský, který byv obrácen na víru nepochybně v Efesu od sv. Pavla, hlásal pak učení Kristovo nejen ve svém domově, nýbrž i v nedaleké Laodicei a Hierapoli, a byl prvním biskupem koloským. Netrvalo však dlouho, a přišli do Kolos a Laodicee bludaři, kteří pod rouškou vyššího poznání či »gnose« hlásali podobné bludy, jaké byly rozsívány v Efesu. Soudíc z 2. 16, kde sv. Pavel mluví o šetření soboty, nového měsíce a j., byli původu židovského. Ale nekladli takové váhy na obřizku a obřadní předpisy starozákonní, jakou judaisté kladli v Galatii, ač soudíc z narážky v. 2, 11, je doporučovali. Avšak směšovali své názory o nich s dualistickými názory východními a řeckými mysteriemi (tajným kultem). Zejména ukazují výstrahy a napomenutí v listě dané, že hověli nepravé askesi, spočívající na dualistických názorech východních, jakoby některé věci samy sebou byly dobré, jiné samy sebou zlé (2, 16. 20—23), zeslabovali účinky vykupitelského díla Kristova, tvrdíce, že Kristus není pravým prostředníkem mezi Bohem a lidmi, nýbrž andělé, a že nelze v něm (skrže něho a ve spojení s ním) dojíti úplného poznání o věcech spásy. Vystupování jejich bylo tím nebezpečnější, poněvadž řečené obce křesťanské nebyly založeny od žádného apoštola. Epafras proto pln starostí odebral se do Říma k sv. Pavlu, aby mu podal zprávu o stavu obcí, které byl založil, a vyžádal si od něho rady a pomoci v nastalém nebezpečení. Zprávou jeho pohnut, sv. Pavel napsal list Koloským, v jehož díle prvním (1, 9—2, 20) vylíčil dobrodiní přicházející skrze Krista, poučil o důstojnosti Pána Ježíše

vzhledem k Bohu Otci a vzhledem ke tvorstvu i k církvi, a vyzýval, aby zůstali stálými ve víře a varovali se bludařů, pamatujícíce, že mají v křesťanství zdroj všeliké pravdy a ctnosti; v druhém díle pak (3, 1—4, 6) naváděl k životu křesťanskému, předkládaje některá pravidla pro všechny vůbec a pro jednotlivé stavy zvlášť. Ke konci vyzval Koloské, aby přečtouce list, sdělili jej s Laodicejskými. Psal jej v Římě ke konci r. 62 neb počátkem r. 63, jako list k Efeským. A podržev u sebe na čas Epafru, poslal jej po témže Tychikovi, po kterém poslal list Efeským.

List sv. Pavla Koloským.

Nadpis a díky. 1, 1—8.

1, ¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista skrze vůli Boží, a bratr Timotheus ² svatým a věřícím bratrům v Kristu Ježíši, kteří jsou v Kolosách: ³ Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Děkujeme Bohu a Otci Pána našeho Ježíše Krista za vás vždycky při svých modlitbách. ⁴ Neboť jsme uslyšeli o vaší víře v Kristu Ježíši a o lásce, kterou máte ke všem věřícím ⁵ pro naději uloženou vám v nebesích. O té jste uslyšeli dříve skrze slovo pravdy (totiž) evangelia, ⁶ které (přišedši) k vám jest u vás, podobně jako

1, 1—3a. Viz Řím 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1—3.

6. Pro naději, t. j. pro statky nebeské (věčnou blaženost), v které jakožto praví a věrní křesťané mohou a mají doufat (srovn. Efes. 1, 18).

jest po celém světě, přinášejíc užitek a rostouc jak i u vás ode dne, kdy jste uslyšeli a poznali milost Boží v pravdě, ⁷ jak jste se naučili od Epafry, milého spoluslužebníka našeho. On jest věrným služebníkem Kristovým pro vás. ⁸ On také nás zpravil o vaší lásce v duchu.

**Sv. Pavel vyličuje nesmírná dobrodiní
a vznešenost Vykupitele Ježíše Krista.
1, 9—23.**

⁹ Proto také my nepřestáváme ode dne, kdy jsme to uslyšeli, modliti se a prositi za vás, abyste byli naplněni dokonalým poznáním vůle jeho s veškerou moudrostí a rozumností duchovní, ¹⁰ (a to k tomu konci), byste žili důstojně Boha, tak aby se mu ve všem líbili. Ve všelikém díle dobrém užitek přinášejte a prospívejte skrze poznání Boha. ¹¹ Veškerou silou posilňování jsouce podle moci velebnosti jeho k veškeré vytrvalosti a trpělivosti, s radostí ¹² děkujte Otci, který nás učinil hodny, abychom měli účast v podíle věřících ve světle. ¹³ On nás vytrhl z moci temnosti a přeložil do království milova-

8. O vaší lásce v duchu, t. j. o lásce duchovní či takové, která vychází z ducha, t. j. z vyšší, rozumové části člověka, pokud ona majíc milost posvěcující a jsouc osvěcována a rozněcována Duchem sv., jest principem činů pro nebe záslužných. (Viz Efes. 5, 22.)

ného Syna svého. ¹⁴ V něm máme vykoupení [skrze krev jeho], odpuštění hříchů: ¹⁵ on jest obraz Boha neviditelného, prvorozenec nade všechno tvorstvo. ¹⁶ Neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné; budže jsou to trůnové nebo panstva nebo knížectva nebo mocnosti; všechno je stvořeno skrze něho a pro něho. ¹⁷ A on jest přede vším, a všechno v něm stojí. ¹⁸ A on jest hlavou těla (to jest) církve; (neboť) on jest počátek, prvorozenec z mrtvých (vstalých), aby ve všem on měl přednost. ¹⁹ Neboť zalíbilo se (Otcí), aby v něm přebývala všechna plnost, ²⁰ a aby skrze něj smířil všechno s sebou, uveda v pokoj skrze krev kříže jeho i co jest na zemi i co jest v nebi.

²¹ Také vás, kteří jste mu někdy byli od-cizeni a nepřáteli (svým) smýšlením ve skutcích zlých, ²² nyní smířil (s sebou) v jeho těle z masa, skrze smrt, aby vás představil svatými a neposkvrněnými a bezúhonnými před sebou, ²³ ač-li zůstáváte ve víře založení a pevní a nepohnutelní od naděje evangelia, které jste usly-

15. »Prvorozenec nade všechno tvorstvo« (všeho tvorstva), t. j. prve zrozen, nežli povstalo tvorstvo, jsa zrozen od věčnosti z Boha Otce.

16. Trůnové atd. viz Efes. 1, 21. Pro něho, t. j. k jeho cti a chvále.

17. Jest přede vším, t. j. od věčnosti a všechno v něm stojí, t. j. skrze něho nejen původ má, nýbrž i zachováváno jest.

šeli, které bylo hlásáno ve všem tvorstvu pod nebem, kterého já Pavel stal jsem se služebníkem.

Sv. Pavel varuje před nepravými učiteli. 1, 24—2, 23.

²⁴ Nyní se raduji z utrpení pro vás, neboť vyplňuji na svém těle to, co zůstává z útrap Kristových pro jeho tělo, kterým jest církev. ²⁵ Jejím služebníkem já jsem se stal podle úřadu, který mi dal Bůh pro vás, abych naplnil slovo Boží, ²⁶ tajemství to — které od věků a pokolení bylo skryto, nyní však zjeveno bylo věřícím jeho; ²⁷ jím chtěl Bůh uvést ve známost, jak

24. Snáším a snášel jsem utrpení, poněvadž jakožto úd církve, duchovního těla Kristova, vyplňuji tím a snáším na svém těle to, co Kristus po vykonaném díle vykupitelském má podle úradku Božího trpěti ještě ve svém těle duchovním, t. j. v církvi, ovšem nikoli jakoby k působivosti vykupitelského díla Kristova něco chybělo, vždyť dostiučinění jím podané za veškeré lidstvo jest nadbytné a ceny nekonečné, nýbrž aby se mu církev připodobnila také v utrpeních, aby působením apoštolů a věrozvěstů, při němž mnoho jest se namáhati a trpěti, církev vždy více prospívala a se rozvíjela, jakož i aby utrpení a dobré skutky, zásluhy jednotlivců rozmnožovaly duchovní poklady církve a byly ku prospěchu jiným (obcování svatých).

27. Jmenuje pak tajemství o spáse lidstva, zejména o povolání pohanů do církve Kristem, poněvadž se zabývá Kristem jakožto tím, jenž lidstvo vykoupil a milosti k dosažení blaha věčného všem zasloužil. On jest též naděje, t. j. základem naděje ve věčnou spásu, pokud totiž doufáme, že dojdeme blaha věčného pro jeho zásluhy.

bohatá jest sláva tohoto tajemství mezi pohany, — jímžto jest Kristus mezi vámi, naděje slávy.²⁸ Jeho my zvěstujeme napomínající každého člověka a učíce každého člověka ve vší moudrosti, abychom představili každého člověka dokonalým v Kristu Ježíši.²⁹ K tomu konci také se lopotím, zápase podle jeho působnosti, která ve mně působí mocně.

2,¹ Neboť chci, abyste věděli, jakou starost mám o vás a o Laodicejské a (vůbec) o všechny, kteří neviděli tváře mé v těle,² aby byli povzbuzeni ve svém srdci, a spojení jsouce láskou (dospěli) také k veškerému bohatství plného porozumění, k úplnému poznání tajemství Boha Otce a Krista Ježíše,³ v němž jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti skryty.

⁴ Toto pravím, aby nikdo vás nemátl přemlouváním. ⁵ Neboť ačkoliv jsem tělem vzdálen, duchem přece jsem s vámi, s radostí patře na váš pořádek a na pevnost vaší víry v Krista. ⁶ Jako jste tedy přijali Krista Ježíše, Pána, tak v něm žijte ⁷ (jako lidé, kteří jsou) v něm vkoře-

7—8. Rozhájíte se v něm, totiž v Kristu, t. j. prospíváte vždy více v poznání a ve víře v Krista a v lásce k němu. Podle prvopočátku světa, t. j. podle prvopočátečních forem služby Boží. Srovn. Gal. 4, 3. 9. Někteří však v době novější hledíce k tomu, že nepraví učitelé v Kolosách a v okolí nevydávali svého učení za nějaké nauky prvopočáteční, nýbrž za moudrost, filosofii vyšší, a že níže ve v. 18 mluví o ctění andělů, prvo-

nění a na něm vzdělávání; i buďte pevní ve víře, jak jste v ní byli vyučeni rozhojňující se v něm s děkováním. ⁸ Hledte, ať nikdo vás neukořistí moudrostí světskou, totiž prázdným klamem podle podání lidského, podle prvopočátků světa, a ne podle Krista; ⁹ neboť v něm přebývá všechna plnost božství tělesně, ¹⁰ a vy jste v něm naplnění, nebo on jest hlavou všeho knížectva a vší mocnosti. ¹¹ V něm jste byli také obřezáni obřízkou rukama neudělanou, svlečením pleti těla, obřízkou Kristovou, ¹² a to tím, že jste byli s ním pohřbeni na křtu. V něm jste byli též vzkříšeni skrze víru v působnost Boha, jenž ho vzkřísil z mrtvých. ¹³ Také vás, počátky rozumějí daemony (duchy) ve zlém světě vládnoucí.

10. V něm (jediné a v nikom jiném) jste naplnění, t. j. hojnou měrou obdařeni dary a milostmi Božími. (Srovn. Jan 1, 16.) Tak je zároveň obrňuje, aby se nedali svést k nepravé počtě andělů, jako by oni a ne Kristus byli pravými a předními prostředníky mezi Bohem a lidmi; on jest hlavou; viz Efes. 1, 21.

11n. V něm jste byli obřezáni obřízkou rukama neudělanou, t. j. obřízkou nikoli tělesnou, jakou mají židé, nýbrž duchovní a tedy dokonalejší, nežli jakou mají židé. Obřízka tato záleží ve svlečení pleti těla, t. j. v odložení člověka starého či v osvobození od hříchů a toho stavu, ve kterém zlá žádostivost člověka ovládá. (Viz Řím. 6, 4—12.) Takto obrňuje zároveň Koloské proti těm, kteří je svádějí k přijetí obřízky tělesné.

13. Byli jste duchovně mrtvi, a to svými hříchy a neobřezaností těla svého, t. j. tím, že jste ve stavu hříchu prvotního podléhali zlé žádostivosti, která vás ovládala.

když jste byli mrtvi v hříších a neobřezanosti těla svého, také vás oživil, spolu s ním, odpustiv vám všechny hříchy, ¹⁴ když byl smazal úpis (záležející) v ustanoveních, který proti nám svědčil, který nám byl na odpor; i ten odstranil, přibiv jej na kříž; ¹⁵ a odzbrojiv knížectva i mocnosti postavil je na odiv zjevně, oslaviv v něm vítězství nad nimi. ¹⁶ Nikdo tedy nesud

14. Úpisem (dlužním) někteří rozumějí závaznost či propadlost k věčným trestům pro hřích prvotní a hříchy osobní. Správněji však jiní, a to většinou, rozumějí jím zákon Starý, mojžíšský, se všemi jeho předpisy. Úpis, zákon ten Bůh smazal, t. j. zrušil, ba on jej odstranil, přibiv jej na kříž, t. j. pro zásluhy Krista ukřižovaného nejen závaznosti zbavil, nýbrž i dostiučnění zjednal za hříchy spáchané jeho přestupováním. Srovn. Řím. 7, 14—15; Gal. 3, 13; Efes. 2, 14—18; 1. Petr 2, 24.

15. Knížectvími a mocnostmi míní duchy zlé.

16—22. Varuje, aby se nedali svést ani k zachovávaní obřadních předpisů starozákonních, jako by to bylo ke spasení nutné (v. 16, 17), ani k nepravé počtě andělů (v. 18, 19), ani k nepravé askesi (v. 20—23).

16n. Nikdo nemá práva odsuzovati vás, nezachováte-li obřadních předpisů starozákonních, zejména předpisů o pokrmech čistých (dovolených) a nečistých (nedovolených) a o slavení židovských svátků výročních (velikonoc, letnic a j.), prvního dne v měsíci (novoluní) a soboty (srovn. Řím. 14, 3), neboť řečená ustanovení byla toliko stínem čili předobrazem věcí budoucích, ustanovení novozákonních, takže tělo, které onen stín vrhalo, či pravda oměmi ustanoveními starozákonními předobrazena, jest v Kristu a jeho zřízení; i není proto dovoleno držeti se stínu, když jest tu tělo onen stín vrhající, není dovoleno držeti se předobrazu, ustanovení starozákonních, když jest tu již náplň oněch předobrazů, totiž Kristus a jeho zřízení.

vás pro pokrm nebo pro nápoj, aneb v příčině svátku nebo nového měsíce nebo soboty, ¹⁷ neboť to (vše) jest (toliko) stínem věcí budoucích, tělo však jest Kristovo. ¹⁸ Nikdo vás nesváděj svévolně pokorou a ctěním andělů pouštěje se do věcí, kterých neviděl, bez příčiny se nadýmaje smyslem těla svého ¹⁹ a nedrže se hlavy, ze které celé tělo, upravováno a spojováno jsouc klouby a svazy, roste vzrůstem Božím. ²⁰ Jestli tedy jste zemřeli s Kristem prvopočátkům toho světa, proč ještě, jako byste žili ve světě, necháváte si ukládati předpisy: ²¹ »Nesahej (po tom) ani neokoušej ani se (toho) nedotýkej?« ²² Věci ty jsou vesměs určeny ke zkáze

18—19. T. j. poněvadž Kristus jest hlavou všech andělů (jakož řečeno ve v. 10), chraňte se, ať vás nikdo nesvede od něho k nepravé (pověrečné) počtě andělů a tím i od spáasy věčné. Nikdo vás nesváděj (v. 18), tak podle textu latinského; podle textu řeckého bylo by »nikdo vás nepřipravuj o cenu vítězství«, t. j. o odměnu věčnou odváděje vás totiž od Krista a tím i od věčné spáasy.

20—23. vyzývá, aby se nedali svést k nepravé askesi či k nepravé přísnosti života zachováváním obřadních předpisů starozákonních a jiných v domnění nepravém, že by to bylo potřebné ke spasení aneb alespoň k vyšší dokonalosti.

21. Není příčiny mařizovati vám, abyste neokoušeli, ba ani nedotýkali se těch pokrmů neb nápojů, které jako nečisté zakazuje zákon Starý neb filosofie světská.

22. Nepraví učitelé nakazují vám, abyste jistých věcí se zdržovali, jako by o sobě byly nečisty. Ale činí to neprávem. Neboť věci ty berou zkázu již pouhým užíváním a tak sloužíce k prospěchu těla,

samým užíváním; (jsou) podle stanov a nauk lidských. ²³ To sice zdá se býti moudrostí jakožto dobrovolná služba (Boží) a pokora a nešetření těla, ne jako něco čestného, avšak jest to k nasycení těla.

Pavel dává obecná napomenutí k životu křesťanskému. 3, 1—17.

3, ¹ Jestliže tedy jste povstali s Kristem, hledejte těch věcí, které jsou svrchu, kde jest Kristus, sedě na pravici Boží; ² o to pečujte, co svrchu jest, ne o to, co jest na zemi. ³ Neboť jste zemřeli, a život váš jest skryt s Kristem v Bohu. ⁴ Když se ukáže Kristus, váš život, tehdy i vy se ukážete s ním ve slávě.

⁵ Nuže, umrtvěte pozemské údy své, dosahují svého účelu již pouhým upotřebením jich; jsou tedy samy o sobě indiferentní a duši ani neškodí ani neprospívají, leč pokud jsou pojaty pod nějaký zákaz neb příkaz Boží neb oprávněné vrchnosti. »Podle stanov a nauk lidských«. Pavel s jakousi narážkou na Is. 29, 13 vyznačuje řečené předpisy nepravých učitelů jako předpisy osob neoprávněných.

3, 1n. Vstal s Kristem (na křtu sv.) k životu novému.

3n. Na křtu sv. zemřeli duchovně podle člověka starého, dosáhše odpuštění hříchů, a oblékli člověka nového, byvše povzneseni k nadpřirozenému životu v milosti Boží. (Viz Řím. 6, 6.) Tento život v milosti Boží jest sice nyní skryt v Bohu lidem smýšlení světského, neboť lidé takoví ho nepozorují, ba ani nechápou, podobně jako nevidí slavného života, ke kterému Kristus vstal z mrtvých, avšak časem svým, v den Kristova příchodu k soudu, objeví se věrní vyznavači Kristovi i s ním ve slávě.

5. Pozemskými údy rozumí různé neřesti jakožto

smilství, nečistotu, chlipnost, žádost zlou a lakotu, která jest modloslužbou. ⁶ Neboť pro ty věci hněv Boží přichází na neposlušníky. ⁷ V těch jste chodili také vy někdy, když jste žili v nich. ⁸ Nyní však odložte od sebe i vy to všecko, hněv, prchlivost, zlobu, utrhaní, potupné řeči z úst svých. ⁹ Neobelhávejte se vespolek, neboť jste svlékli se sebe člověka starého s jeho skutky ¹⁰ a oblékli jste nového (člověka), jenž se obnovuje k poznání podle obrazu Stvořitele svého. ¹¹ Tu není Řek a Žid, obřezaný a neobřezaný, nevzdělanec, Skytha, otrok, svobodník, nýbrž vším a ve všech jest Kristus.

¹² Oblect se tedy jako vyvolenci Boží, svatí a milí, v srdečnou milosrdnost, dobrotu, pokoru, mírnost, shovívavost, ¹³ snášejíce jeden druhého a odpouštějíce si vespolek, má-li kdo žalobu proti jinému; jako i Pán odpustil vám, tak i vy ¹⁴; ke

údy onoho těla, které v Řím. 6, 6 nazývá tělem hříchu a které tam i jinde jmenuje člověkem starým. Viz Řím. 6, 6—14. Efes. 4, 24. L a k o t u viz Efes. 4, 19.

10. Člověk byl sice již na křtu sv. zrozen k životu novému; ale má se stále obnovovati či zdokonalovati, a to podle obrazu Stvořitele svého, t. j. tak, aby vždy více se připodobňoval svému Stvořiteli.

11. T. j. všichni, kteří na křtu sv. byli duchovně obnoveni (znovuzrozeni), tvoří s Kristem jedno tělo duchovní (církve), ve kterém přestává ve věcech spásy veškeren rozdíl národnostní, náboženský i společenský, takže všichni mají stejné právo na prostředky spásy.

všemu tomu však mějte lásku, která jest svazem dokonalým.¹⁵ A pokoj Kristův, ke kterému také jste byli povoláni, (aby jste byli) v jednom těle, vládni v srdcích vašich. A buďte vděční.¹⁶ Slovo Kristovo přebývej ve vás hojně, tak abyste ve vši moudrosti poučovali a napomínali se ve spolek žalmy, chvalozpěvy a písněmi duchovními, v milosti je zpívající ve svých srdcích Bohu.¹⁷ A cokoli činíte slovem nebo skutkem, všecko (čiňte) ve jménu Pána Ježíše Krista, děkující Bohu Otci skrze něho.

Zvláštní napomenutí k životu křesťanskému. 3, 18—4, 6.

¹⁸ Ženy, buďtež poddány mužům svým, jak sluší v Pánu.¹⁹ Muži, milujte své manželky a neroztrpčujte se na ně.²⁰ Dítky, poslouvejte svých rodičů ve všem, neboť to jest milé Pánu.²¹ Otcové, nepopouzejte k hněvu dítek svých, aby nemalomyslněly.²² Služebníci, poslouvejte ve všem pánů tělesných, sloužíce ne na oko, jako ti, kteří se chtějí zalíbiti lidem, nýbrž v prostosti srdce, bojíce se Boha.²³ Cokoli činíte, konejte ze srdce jako Pánu a ne lidem,²⁴ vědouce, že od Pána obdržíte v od-

14. Lásky jest svazem dokonalým, pokud nejen všechny ctnosti, nýbrž i lidi spojuje a k dokonalosti vede.

16. Srovn. Efes. 5, 19. 20.

platu dědictví; Kristu Pánu služte. ²⁵ Neboť kdo činí křivdu, obdrží to, co ukřivdil, a není strannosti u Boha.

4, ¹ Páni, prokazujte služebníkům co jest spravedlivo a slušno, vědouce, že také vy máte Pána na nebi.

² Trvejte na modlitbě, bdíce v ní s děkováním; ³ modlete se zároveň i za nás, aby Bůh otevřel našemu slovu dveře k hlásání tajemství Kristova, pro které jsem také uvězněn, ⁴ abych je uváděl ve známost tak, jak mluvití mám. ⁵ Žijte moudře před těmi, kteří jsou vně, vykupující čas. ⁶ Řeč vaše budiž vždycky v milosti, okořeněna solí, abyste věděli, kterak máte odpovídati jednomu každému.

Závěrek listu. 4, 7—18.

⁷ Co se týká mého postavení, všecko vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný služebník a spoluslužebník v Pánu. ⁸ Posílám ho k vám právě k tomu konci, abyste seznali naše okolnosti a potěšil srdce vaše; ⁹ (posílám ho) s Onesimem, milým a věrným bratrem, jenž jest vaším krajanem. Ti vám oznámí všecko, co se tu děje.

¹⁰ Pozdravuje vás Aristarchus, můj spolu-

4, 5. Před těmi, kteří jsou vně, t. j. nejsou údy církve, před židy a pohany; vykupující čas, t. j. svědomitě užívejte času. (Ef. 5, 16.)

6. Solí moudrosti.

vězeň, a Marek, příbuzný Barnabášův — o něm jste dostali nařízení; přijde-li k vám, přijměte ho, — ¹¹ a Jesus přijmím Justus; tito jsou z obřízky, jsou to (nyní) jediní spolupracovníci moji (z obřízky) pro království Boží, a stali se mi útěchou. ¹² Pozdravuje vás Epafra, váš krajan, služebník to Krista Ježíše, povždy starostlivý o vás na modlitbách, abyste stáli pevně jako dokonalí a úplní ve všem, co jest vůle Boží. ¹³ Neboť dosvědčuji mu, že má mnoho námahy pro vás i pro ty, kteří jsou v Laodicei a v Hierapoli. ¹⁴ Pozdravuje vás milý Lukáš, lékař, a Demas. ¹⁵ Pozdravujte bratry, (kteří jsou) v Laodicei, zvláště Nymfu a církvev v jeho domě. ¹⁶ A když tento list bude přečten u vás, dejte jej přečísti také v církvi laodicejské a list z Laodicee přečtete také vy. ¹⁷ A řekněte Archippovi: Dbej služby, kterou jsi obdržel v Pánu, abys ji plnil. ¹⁸ Pozdravení rukou mojí, Pavlovou. Pamatujte na mé okovy. Milost s vámi. [Amen].

16. List tento mají tedy Koloští vyměnit s listem, který měli Laodicejští, a jímž pravděpodobně rozuměti se má kánonický náš list Efeským.

O PRVNÍM LISTĚ SV. PAVLA THESSALONICKÝM.

V Thessalonice,¹⁾ nynější Soluni (Saloniki), sv. Pavel působil na své druhé cestě r. 52 asi dva měsíce. Založil tam obec křesťanskou, velikou většinou z bývalých pohanů. Sotva odešel, propuklo tam pronásledování působením židů. Avšak křesťané thessaloničtí osvědčili přes všecko utrpení takovou vytrvalost ve víře a lásku křesťanskou, že mohli býti dáni jiným za příklad. Velice vzpomínali též na Pavla a přáli si ho zase spatřiti. Někteří židé však, chtějíce zeslabiti jejich zápal, pomlouvali Pavla, jako by z pouhé ctižádosti a lakoty hlásal nové učení. Křesťané sami pak nerozuměli dobře učení o Kristově příchodu k soudu, myslíce, že nastane co nejdříve, a byli v rozpacích o tom, jaký osud stihne ty, kteří zemrou dříve, zda snad nebudou připraveni o slávu, které se dostane těm spravedlivým, kteří v čas Kristova příchodu k soudu budou ještě žítí. Také jevily se u nich některé vady v příčině mravní, jednak že podrželi je z pohanství, jednak že se jim oddali z toho bludu, který pojali o brzkém příchodu Páně. Sv. Pavel dověděl se o tom v Korintě (koncem r. 52 neb počátkem r. 53) od Timothea, jehož byl poslal z Athen do Thessaloniky, aby seznal stav tamní obce. A hned nato napsal Thessalonickým tento list, ve kterém, pochváliv jejich vytrvalost a trpělivost, kterou osvědčili v čas pronásledování, vyložil, jak nezištně si počí-

¹⁾ Když po bitvě u Pydny (168) Macedonie stavši se provincií římskou, byla rozdělena ve čtyři části. Thessalonika připadla k části druhé jako město její hlavní. Stavši se sídlem praetora a střediskem obchodním, mohutněla a bohatla čím dále více, takže se stala nejpřednějším městem macedonským.

nal, když byl u nich, a jakou starost má o ně, jsa od nich vzdálen, hledě tak nepřímou i vyvrátiti židovské pomluvy i povzbuditi je, aby vytrvali na cestě dobré. Spolu vyzýval je, aby odložíce vady své, dbali čistoty a jiných ctností, poučoval je o vzkříšení z mrtvých a nabádal je k bdělosti a konání povinností stavu svého.

První list sv. Pavla Thessalonickým.)*

Nápis. Výraz díků. 1, 1—10.

1, ¹ Pavel a Silván a Timotheus církvi thessalonické v Bohu Otci a Pánu Ježíši Kristu: Milost vám a pokoj.

² Děkuje Bohu vždycky za vás všechny, připomínajíce si vás na svých modlitbách; ³ bez ustání (totiž) pamatujeme před Bohem a Otcem naším na dílo vaší víry a námahu vaší lásky i na vytrvalost vaší naděje v Pána našeho Ježíše Krista; ⁴ neboť víme, bratři milovaní od Boha, o vyvolení vašem. ⁵ Vždyť evangelium naše nepřišlo k vám toliko v slově, nýbrž

*) List tento obsahuje mimo úvod (kap. 1.) část dějepisně obrannou (k. 2.—3) a věroučně mravní (k. 4.—5.).

1, 1. Viz Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1.

5. Mocí rozuměli vyšší (božskou) moc, kterou kázání apoštolské bylo oživováno a působivým se stávalo, Duchem svatým pak božskou moudrost, která se jevila v jeho kázání působením Ducha sv. (srovn. Mat. 10, 20; Skut. 6, 10); přesvědčením pak míní nezvratné přesvědčení svoje. Mluvil tak, že bylo zřejmo, jak jest přesvědčen o pravdě toho, co káže.

i v moci a v Duchu svatém i v přesvědčení mnohém, jakož víte, jakými jsme byli mezi vámi pro vás. ⁶ A vy jste se stali následovníky našimi i Páně, přijavše slovo při mnoha soužení s radostí Ducha svatého, ⁷ takže jste se stali vzorem všem věřícím v Macedonii i v Acháji. ⁸ Neboť od vás se rozšířilo slovo Páně nejen v Macedonii a v Acháji, nýbrž i po všem místě roznesla se vaše víra v Boha, takže nám není potřebí o tom něco mluvit. ⁹ Vždyť oni sami vypravují o nás, jaký jsme měli příchod k vám, a kterak jste se obrátili k Bohu od model, abyste sloužili Bohu živému a pravému, ¹⁰ a očekávali Syna jeho s nebes, kterého vzkřísil z mrtvých, (totiž) Ježíše, jenž nás vysvobodil od hněvu budoucího.

Sv. Pavel připomíná své působení v Thessalonice. 2, 1—16.

2, ¹ Sami zajisté víte, bratři, že náš příchod k vám nebyl prázdný, ² nýbrž, — ačkoliv jsme, jak víte, prve trpěli a poha-

9. Oni sami, t. j. křesťané macedonští a jiní, kteří mně (Pavlovi) dali zprávu o vás (Thessalonických).

2, 1. P r á z d n ý, t. j. nebyl slabý, nýbrž mocný, působivý. Jest tu záporným způsobem vyjádřeno totéž, co ve v. 5. bylo řečeno slovy, evangelium přišlo k vám v moci.

2. »Ačkoliv jsme prve trpěli« naráží na bičování a vězení, které zároveň se Silou utrpěl ve Filípech (Skut. ap. 16, 20—24).

nění byli ve Filipech, — přece jsme se vzmužili v Bohu našem hlásati vám evangelium Boží při mnohém zápase. ³ Neboť napomínání naše není z bludu ani z nekalosti, ani z podvodu, ⁴ nýbrž tak mluvíme, jak jsme osvědčeni od Boha, aby se nám svěřilo evangelium, ne jako takoví, kteří se zalibují lidem, nýbrž Bohu, jenž zkoumá srdce naše. ⁵ Nikdy zajisté neužili jsme řeči pochlebné, — jak víte, — ani záminky lakomství, — Bůh je svědek, — ⁶ ani jsme nehledali slávy lidské, ani od vás, ani od jiných. ⁷ Ačkoli jsme jako apoštolové Kristovi mohli býti (vám) na obtíž, stali jsme se maličkými mezi vámi, jako když matka chová dítky své. ⁸ Tak jsme toužili po vás a byli jsme hotovi sděliti se s vámi nejen o evangelium Boží, nýbrž i o sebe samy, protože jste se nám stali milými. ⁹ Pamatujete se zajisté, bratři, na naši práci a námahu; ve dne i v noci pracujíce, abychom neobtížili nikoho z vás, kázali jsme vám evangelium Boží. ¹⁰ Vy jste svědky, i Bůh, jak svatě a spravedlivě a bez úhony jsme se měli k vám,

7. »Býti na obtíž« vykládají mnozí o požadování výživy. Stali se maličkými, t. j. bez nároků, neosobivými, skromnými.

9. A bychom neobtížili, totiž požadováním výživy. Ve dne kázal, v noci pak a pokud mohl bez újmy apoštolského úřadu svého, i ve dne pracoval v řemesle (stanařském), aby si vydělal na výživu.

kterí jste uvěřili; ¹¹ vždyť víte, kterak jsme jednoho každého z vás — jako otec dítky své — ¹² napomínali a povzbuzovali a zapřisahali, abyste žili hodně toho Boha, který vás povolal do svého království a své slávy.

¹³ Proto také my děkujeme Bohu bez ustání, že obdrževše od nás slovo evangelia Božího, přijali jste je nikoli jako slovo lidské, nýbrž — jak jest v pravdě — jako slovo Boží, jež také působivým se jeví ve vás, kteří věříte. ¹⁴ Neboť vy, bratři, stali jste se následovníky církví Božích, které jsou v Judsku v Kristu Ježíši; totéž zajisté utrpěli jste od svých soukmenovců, jak i oni od židů. ¹⁵ Ti totiž i Pána Ježíše zabili, i proroky, a nás pronásledovali; Bohu se nezalibují a všem lidem se staví na odpor. ¹⁶ Brání nám totiž kázati pohanům, by spaseni byli, aby jen stále naplňovali míru hříchů svých; přišel však na ně hněv Boží k vrcholu.

14—16. Jako totiž křesťané judští a jerusalemské byli pronásledováni pro svou víru od svých soukmenovců židovských (Skut. ap. 8, 3; 12, 1), tak křesťané thessalonické po valné většině z pohanů obrácení, byli pronásledováni pro svou víru od svých soukmenovců pohanských, a to ku podnětu židů (Skut. ap. 17, 5—8). Hněv Boží k vrcholu, užívá tu po způsobu proroků času minulého (přišel) místo budoucího přijde, ohlašuje, že míra shovívavosti Boží již v brzkou se naplní a je (židy) zanedlouho trest stihne (zkáza Jerusalema).

Kterak si vedl Pavel vzhledem k Thessalonickým za své nepřítomnosti, a kterak v té době vedli si oni. 2, 17—3, 13.

¹⁷ My však, bratři, byvše odloučení od vás na krátkou dobu — tělem, nikoli srdcem — usilovali jsme tím více spatřiti tvář vaši s tužbou velikou. ¹⁸ Proto jsme chtěli přijíti k vám, totiž já, Pavel, a to ne jednou, nýbrž opět, ale satan překazil nám to. ¹⁹ Neboť kdo jest naší nadějí, naší radostí nebo korunou chlouby, ne-li také vy, před Pánem naším Ježíšem Kristem při jeho příchodě? ²⁰ Vy jste skutečně naší slávou i radostí.

3, ¹ Proto nemohše to déle snést, rozhodli jsme se zůstatí v Athénách samotni, ² a poslali jsme (k vám) Timothea, svého

19. Nadějí či předmětem a příčinou naděje jsou mu potud, pokud doufá, že Thessaloničtí podobně jakož i jiné obce křesťanské před soudem Božím obstojí a jemu také pro ty práce, které u nich konal, dostane se odměny; radostí pak a korunou chlouby potud, pokud v den soudu bude moci také z nich jako věrných učeníků svých i z blaha jejich se radovati a jimi se honositi.

3, 2. Pavel byv donucen utéci z Beree, odebral se do Athén a povolav tam narychlo Silu a Timothea z Beree, kde zůstali, poslal je do Macedonie, Timothea zejména do Thessaloniky (Skut. 17, 14 až 15; 18, 5), aby vyzvěděli stav tamních obcí, jmenovitě Thessalonické. Ti vykonavše poslání své, vrátili se, ale Pavla nezastihli již v Athénách, nýbrž v Korintě; a odtud Pavel přijav jejich zprávu, napsal tento list.

bratra a služebníka Božího v evangeliu Kristově, aby vás utvrdil a povzbudil ve prospěch vaší víry, ³ by se nikdo nezviklal v souženích těchto. Vždyť sami víte, že jsme k tomu určeni; ⁴ neboť když jsme byli u vás, také jsme vám předpovídali, že přijdou na nás soužení, a tak se též stalo, jak víte. ⁵ Proto (tedy) také já nemohu to déle nésti, poslal jsem (k vám), abych se-
 znal vaší víru, zdali snad nepokoušel vás pokušitel, a nebude-li zmařena práce naše.

⁶ Nyní však, když Timotheus přišel k nám od vás a přinesl nám radostnou zprávu o vaší víře a lásce i o tom, jak nás máte stále v dobré paměti, žádající si nás viděti, jakož i my vás, ⁷ potěšili jsme se proto z vás, bratři, při vší bídě a tísní své vaší věrou; ⁸ neboť nyní žijeme, jestli vy (pevně) stojíte v Pánu. ⁹ Ano, jaké díky můžeme vzdáti z vás Bohu za všecku tu radost, kterou pocítujeme pro vás před Bohem naším? ¹⁰ Modlíme se co nejvroucněji dnem i nocí, abychom uzřeli tvář vaši a doplnili to, čeho se nedostává víře vaší. ¹¹ Sám však Bůh i Otec náš a Pán náš Ježíš Kristus uprav naši cestu k vám. ¹² Vás pak Pán rozmnož a rozhojníž v lásce k sobě vespolek a ke všem, jak i my (ji máme) k vám, ¹³ aby utvrdil srdce vaše, tak abyste byli bez úhony ve svatosti

před Bohem a Otcem naším při příchodě Pána našeho Ježíše Krista se všemi svatými jeho. [Amen.]

Sv. Pavel varuje před hříchem a vybízí k etnosti. 4, 1—12.

4, ¹ V příčině ostatní tedy, braři, prosíme vás a napomínáme v Pánu Ježíši, abyste podle toho vždy více prospívali, jak jste přijali od nás poučení o tom, kterak máte žíti a Bohu se líbiti, jakož i žijete. ² Víte zajisté, která přikázání jsem vám dal skrze Pána Ježíše. ³ To jest totiž vůle Boží, vaše posvěcení: abyste se zdržovali od smilství, ⁴ aby každý z vás dovedl držeti tělo své ve svatosti a ve cti, ⁵ nikoli v náruživé žádostivosti, jakož i pohané, kteří neznají Boha; ⁶ a nikdo aby nezkracoval a nepodváděl v té věci bratra svého, neboť mstitelem toho všeho jest Pán, jak jsme vám byli pověděli a osvědčili. ⁷ Vždyť nepovolal nás Bůh k nečistotě, nýbrž k posvěcení. ⁸ Proto kdo tím pohrdá, nepohrdá člověkem, ný-

4, 4. Varuje před nečistotou (smilstvím) vyzývá, aby každý zachoval čistotu svému stavu povinnou (panickou, manželskou, vdovskou). Každý totiž (ať žije ve stavu svobodném neb v manželství) má tělo své (doslovně: nádobu svou) držeti ve svatosti a ve cti, zdržováním se totiž všeho, co by porušovalo čistotu jeho stavu příslušnou.

brž Bohem, který dává svatého Ducha svého na nás.

⁹ O lásce bratrské však nemáme potřeby vám psáti, neboť sami jste se naučili od Boha milovat se vespolek. ¹⁰ Vždyť také to činíte ke všem bratrům po celé Macedonii. Prosíme vás však, bratři, prospívejte v tom vždy více ¹¹ a vynasnažujte se žítí pokojně a konati své záležitosti a pracovati rukama svýma, jak jsme vám přikázali, ¹² byste žili počestně před těmi, kteří jsou vně, a abyste ničeho cizího nepotřebovali.

**O stavu těch, kteří zemrou
před Kristovým příchodem k soudu.
4, 13—18.*)**

¹³ Nechceme však, bratři, abyste byli

12. Kteří jsou vně, t. vně církve. Viz Kol. 4, 5.

*) V odstavci tomto poučuje, že ti spravedliví, kteří zemrou před příchodem Kristovým k soudu, při jeho příchodu z mrtvých vstanou a ne později, nýbrž zároveň s těmi, kteří tou dobou budou na živu, vyjdou Kristu vstříc a s ním na věky (v blaženosti nebeské) spojení budou. Činí tak proto, poněvadž (alespoň mnozí) Thessaloničané se domnívali, že Kristus přijde k soudu v brzku a myslíce, že ti, kteří do té chvíle zemrou, budou v příčině věčné oslavy za těmi, kteří budou při jeho příchodu na živu, oddávali se nesmírnému smutku při smrti svých známých a báli se, že nedožijí se příchodu toho a utrpí v blaženosti nějakou újmu.

13. Ostatní, t. j. pohané, kteří nevědí o budoucím zmrtvýchvstání.

v nevědomosti o těch, kteří zesnuli, byste netruchlili (nad nimi) jako ostatní, kteří nemají naděje. ¹⁴ Neboť věříme-li, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, (jest nám také věriti, že) Bůh i ty, kteří zesnuli skrze Ježíše, přivede (zároveň) s ním. ¹⁵ Toto zajiště pravíme vám na základě slova Páně: my, kteří žijeme, kteří zůstáváme ku příchodu Ježíšovu, nepředstihneme těch, kteří zesnuli. ¹⁶ Neboť Pán sám sestoupí s nebe s rozkazem, s hlasem archandělovým a s troubou Boží, a zemřelí v Kristu vstanou nejprve. ¹⁷ Potom my, kteří žijeme, kteří zůstáváme, budeme spolu s nimi uchvázeni v oblacích Kristu vstříc do vzduchu; a tak vždycky budeme s Pánem. ¹⁸ Proto potěšujte se vespolek těmito slovy.

15. Praví v čase přítomném, »my, kteří žijeme...« ne že by myslel, že se dožije příchodu Kristova k soudu, nýbrž proto, že se v mysli vpravuje do doby, kdy Pán Ježíš k soudu přijde. O tom, zdali také tito zemrou při Kristově příchodu a hned nato vstanou, nezmiňuje se, avšak vyjadřuje se tak, že se zdá, že alespoň někteří z těch spravedlivých, kteří budou při Kristově příchodu ještě na živu, zvláštní milostí Boží nezemrou, nýbrž beze smrti přejdou ve stav oslavenců. (Srovn. 1. Kor. 15, 51.)

16. Kristus Pán sestoupí s r o z k a z e m, který dá Bůh Otec neb On sám jako Bohočlověk po vůli Otcově, aby mrtví vstali; sestoupí s hlasem archandělovým, který onen rozkaz prohlásí, a s t r o u b o u B o ž í či za mohutného zvuku podobného zvuku trouby, který po vůli Boží způsobí andělé (Mat. 24, 31, 1. Kor. 15, 51), a po kterém mrtví vstanou z mrtvých. Možná však, že všechny tři výrazy (rozkaz, hlas, trouba) znamenají jeden a týž projev vůle Boží, aby mrtví vstali z mrtvých.

O tom, že doba Kristova příchodu k soudu jest neznáma. 5, 1—11.

5, ¹ O časech pak a chvílích nepotřebujete, bratři, abychom vám psali. ² Neboť sami dobře víte, že den Páně přijde tak jako zloděj v noci. ³ Když (totiž) budou říkati: »Jest pokoj a bezpečnost,« tu náhle přijde na ně záhuba jako porodní bolesti na ženu těhotnou, a neuniknou. ⁴ Vy však, bratři, nejste ve tmě, aby vás ten den zachvátil jako zloděj. ⁵ Neboť vy jste všichni dítky světla a dítky dne; nenáležíme noci, ani tmě. ⁶ Nuže tedy, nespěme, jako ostatní, nýbrž bděme a budme střízliví. ⁷ Neboť ti, kdo spí, v noci spí, a ti, kdo se opíjejí, v noci se opíjejí; ⁸ my však náležíce dni, budme střízliví, obléknouce si pancíř víry a lásky a přilbu naděje ve

5, 3. Právě když lidé nešlechetní budou v nevěře své pokládati se zcela za bezpečny, Pán přijde k soudu. Srovn. Mat. 24, 37—41. Slovy »jest pokoj a bezpečnost« naráží na Jer. 6, 14; 8, 11; Ezech. 13, 10.

4n. Vy, Thessaloničtí křesťané, nebojte se, že budete nepřipraveni, byť jste se dožili příchodu Kristova k soudu. Neboť vy nejste ve tmě — v nevěře a hříších, nýbrž jste dítkami světla a dne — osvíceni světlem víry a zjevené pravdy a jak (alespoň o většině z vás) předpokládám, i ve stavu milosti. Třeba tedy jen, abyste v tom stavu vytrvali a proto se neoddávali spánku hříchu, nýbrž bděli a střízliví byli — t. j. abyste dávající na sebe pozor a zachovávající ve všem dovolenou míru, vedli život čistý a svatý, užívající k tomu jako zbroje živé víry, činné lásky a vytrvalé naděje v život věčně blažený.

spásu. ⁹ Vždyť Bůh neurčil nás ke hněvu nýbrž k získání si spásy skrze Pána našeho Ježíše Krista, ¹⁰ jenž zemřel za nás, abychom, ať bdíme, ať spíme, žili spolu s ním. ¹¹ Proto potěšujte se vespolek a vzdělávejte jeden druhého, jakož i činíte.

**Napomenutí k životu bohumilému;
závěrek. 5, 12—28.**

¹² Žádáme však vás, bratři, abyste uznávali ty, kteří pracují mezi vámi a jsou vašimi představenými v Pánu a vás napomínají, ¹³ a abyste si jich vysoce vážili v lásce pro jejich dílo. Mějte pokoj s nimi. ¹⁴ Prosíme však vás, bratři, napomínejte nepokojné, povzbuzujte malomyslné, ujímejte se slabých, shovívaví buďte ke všem. ¹⁵ Vizte, aby nikdo neoplácel nikomu zlým za zlé, nýbrž vždycky usilujte o to, co jest dobré pro vás vespolek i pro všechny. ¹⁶ Vždycky se radujte, ¹⁷ bez ustání se modlete, ¹⁸ ve všem díky činite, neboť jest to vůle Boží v Kristu Ježíši o vás všech. ¹⁹ Ducha neuhášejte,

9. Ke hněvu, t. j. k záhubě věčné.

10. Ať bdíme, ať spíme, t. j. ať jsme na živu ať mrtví tu dobu, kdy Pán Ježíš přijde k soudu.

19—21. Duchem rozumí mimořádné dary Ducha sv., jako jsou dar jazyků, dar divy činiti a j. Těch nemají uhášeti, t. j. překážeti působnosti jejich. Zejména nemají pohrdati proroctvím, dostal-li je někdo darem, totiž konati poučnou a povzbu-

²⁰ prorocstvími nepohrdejte; ²¹ všecko však zkoušejte, co dobré jest, toho se držte. ²² Od všeliké způsoby zlého se zdržujte. ²³ Sám pak Bůh pokoje posvětiž vás do-
cela, ať váš duch i duše vaše a tělo vaše úplně zachová se bez úhony ku příchodu Pána našeho Ježíše Krista. ²⁴ Jestliž věrný ten, jenž vás povolal, jenž to i učiní.

²⁵ Bratři, modlete se za nás. ²⁶ Pozdravte všecky bratry políbením svatým. ²⁷ Zapřisahám vás skrze Pána, aby tento list se přečetl všem [věřícím] bratřím. ²⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. [Amen.]

zující přimluvu z vnuknutí Ducha sv. Aby však někdo nepředstíral neprávem, že takový dar obdržel, aneb k tomu, co z vnuknutí sv. by mluvil, nepřičiňoval sám ze sebe něco nepravého, mají ve světle víry a rozumu milostí Boží osvětleného zkoušeti všecko, co říkají ti, kteří si dar prorocký přičítají, a jen toho, co dobré jest, se přidržeti.

23. Slovy duch a duše rozumí jednu a touž duši, slovem duch však potud, pokud jest principem života intelektuelního (pokud rozumí, volí), slovem duše pak potud, pokud jest principem života živočišného, smyslového (pokud cítí).

O DRUHÉM LISTĚ SV. PAVLA THESSALONICKÝM.

Neuplynulo dlouho od té doby, kdy sv. Pavel poslal první list svůj Thessalonickým, a již došly ho ještě v Korintě zprávy o tom, jak u nich ten list působil. Zprávy ty byly z části příznivé, z části nepříznivé. Thessaloničtí totiž odložili některé vady, které sv. Pavel byl vytýkal v listě prvním, prospěli v ctnosti a opětně osvědčili se vytrvalými a trpělivými v pronásledování, které je stihlo zase. Poněvadž však sv. Pavel, mluvě v prvním listě svém o příchodě Kristově k soudu, užil první osoby čísla množného a vyzýval ke bdělosti, aby snad nebyli shledáni nepřipraveni, zůstali při svém domnění, že Kristus Pán přijde soudit co nejdříve, a v bludu tom byli utvrzováni podvrženým listem, který kdosi pode jménem Pavlovým rozšířil, a nepravými zjeveními, která různí podvodníci předstírali. Bludem tím byli jedni velice znepokojeni, jiní pak svedeni k nečinnosti, k zanedbávání povinností a k zneužívání dobročinnosti osob zbožných. Proto Pavel, chtěje zjednati v té věci nápravu, poslal jim list druhý; v něm předem chválil víru, lásku a trpělivost Thessalonických a vyvrátil blud o brzkém příchodě Kristově k soudu (k. 1.—2); na to nabádal je, aby vytrvali v dobrém a varovali se zahálky (3, 1.—66). Ke konci přičiňuje pozdravení vlastní rukou, aby mohli budoucně po písmě jeho rozeznati list jeho pravý od nepravého. Napsal jej v Korintě r. 53. List tento osvědčuje jako list Pavlův mimo jiné již nejen Tertullián a Klement Alex., nýbrž i sv. Ireneus, Zlomek Murat., Marcion, ba narážku na něj činí již sv. Polykarp a snad i Učení apošt. (Didache). Proto také nikdo nikdy nepochyboval

v církvi o jeho pravosti, a i protestanté uznávali vesměs pravost jeho. Teprve na počátku předešlého století počali někteří rationalističtí protestanté popíráti neb v pochybnost uváděti apoštolský původ jeho. Nemajíce důvodů vnějších uváděli pouze důvody vnitřní. Avšak důvody tyto jsou tak nicotné, že nedokazují pranic proti pravosti tohoto listu.

Druhý list sv. Pavla Thessalonickým.

Nadpis a díkyčinění. 1, 1—12.

1, ¹ Pavel a Silvanus a Timotheus církvi Thessalonické v Bohu, Otci našem, a v Pánu Ježíši Kristu: ² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána našeho Ježíše Krista.

³ Děkovati máme Bohu vždycky z vás, bratři, jak jest hodno, (za to), že víra vaše náramně vzrůstá a vzájemná láska jednoho každého z vás se rozohňuje. ⁴ Proto i my se honosíme vámi v církvích Božích pro vaši vytrvalost a víru ve všech pronásledováních vašich a souženích. Snášíte je, ⁵ aby se ukázal spravedlivý soud Boží, abyste byli učiněni hodni království Božího, pro něž také trpíte. ⁶ Neboť je spravedlivo u Boha, aby těm, kteří vás

1, 4. H o n o s í m e s e v á m i, jakožto vaši učitelé, ale ovšem ne v sobě, jako bychom my ten úspěch způsobili, nýbrž v Bohu, který našim pracím žehnal a jemuž za to vždycky děkujeme.

sužují, odplatil soužením, ⁷ vám však, kteří jste souženi (aby odplatil) odpočinutím s námi (a to v den), kdy Pán Ježíš se zjeví s nebe s anděly moci své ⁸ v plameni ohnivém, aby potrestal ty, kteří neznají Boha a kteří neposlouchají evangelia Pána našeho Ježíše Krista. ⁹ Ti budou potrestáni záhubou věčnou (odloučení) od tváře Páně a od slávy moci jeho, ¹⁰ v onen den (totiž), kdy přijde, aby byl oslaven ve svých svatých a podivným se ukázal ve všech věřících (i ve vás), neboť se uvěřilo našemu svědectví k vám. ¹¹ Proto také se modlíme vždycky za vás, aby Bůh náš učinil vás hodny povolání svého a mocně naplnil (ve vás) veškerou zálibu (svou) v dobrém smýšlení i (všeliký) skutek víry. ¹² Aby tak jméno Pána našeho Ježíše Krista bylo oslaveno ve vás a vy v něm podle milosti Boha našeho a Pána Ježíše Krista.

Sv. Pavel poučuje o příchodu Kristově k soudu. 2, 1—16.*)

2, ¹ Prosíme však vás, bratři, v příčině

7. Zjeví se s anděly moci své, t. j. s anděly, kteří jsou ve službě jeho moci. (Srovn. Mat. 16, 27; 24, 30; 25, 31; Mark. 13, 26; Luk. 21, 27.)

2, *) V části první, dogmatické (k. 2) varuje, aby se nedali ničím svést k domněnce, že poslední soud nastane v brzkou (v. 1. 3a), a učí, že prve než Kristus přijde k soudu, nastane jakési obecné odpadání od Boha a objeví se člověk hříchu

příchodu Pána našeho Ježíše Krista a našeho spojení s ním, ² abyste nedali honem se pomásti na myslí nebo děsiti ani duchem (prorockým) ani slovem ani listem od nás (prý) poslaným, jako by den Páně (již) nastával. ³ Nikdo vás nesved' nižádným způsobem, neboť (den Páně nenastane), leč prve přijde odpad a objeví se člověk hříchu, syn záhuby; ⁴ protivník, jenž se povýšovat bude proti všemu, co slove bohem aneb čemu se vzdává pocta božská; posadí se dokonce ve chrámě Božím a bude si počínati, jako by byl Bohem. ⁵ Nepamatujete se, že jsem vám to pravil jsa ještě u vás? ⁶ Také nyní víte, co (ho)

či antikrist, který se bude stavěti proti každému náboženství i všelike bohopoctě a s pomocí ďáblou bude činiti zdánlivé zázraky či věci podivuhodné, a kouti různé jiné pikle, aby jiné svedl, avšak potom rázem bude zahuben od Krista k soudu přicházejícího (3b—12).

3. Člověkem hříchu míní antikrista, t. j. nikoli ďábla, ani nějaký směr od Boha odvrácený, nýbrž člověka, který bude v nevěře vystupovati veřejně nejen proti Kristu, nýbrž i proti každé bohopoctě a sveda mnohé, dá si vzdávati jako bohu poctu vyšší od svých stoupenců. Člověkem hříchu (člověkem nepravosti, nezákonnosti) nazývá ho pro jeho velikou hříšnost, nezákonnost, jako člověka veskrz hříšného, jenž žádných zákonů nedbá; synem záhuby (hebraisticky) nazývá ho ve smyslu člověka věčné záhuby plnou měrou hodného.

6. Poněvadž i ve v. 3. i ve v. 7. jest řeč o zjevení se antikrista (člověka hříchu, bezbožníka), jest zajisté správně i ve v. 6. rozuměti antikrista. Někaký čas nechá ho působiti jak k vytříbení spravedlivých, tak ku potrestání zlých (v. 9—10), potom však Pán Ježíš zničí, zahubí ho dechem úst

zdržuje, aby se zjevil časem svým; ⁷ neboť skrytá bezbožnost (již) působí; jenom dokud ten, jenž zdržuje, neustoupí s cesty. ⁸ A tehdy se objeví onen bezbožník, kteréhož Pán Ježíš zahubí dechem úst svých a zničí jasem příchodu svého; ⁹ jeho přítomnost bude podle působnosti satanovy s veškerou mocí a s divy a zázraky lživými, ¹⁰ a s veškerým podvodem nepravosti pro ty, kteří hynou, a to proto, že nepojali lásky ku pravdě, aby byli spasení. ¹¹ Ano proto pošle jim Bůh působnost klamu, aby uvěřili lži, ¹² by odsouzení

svých, t. j. pouhým rozkazem svým, a to jasem svého příchodu či hned, jak se objeví jako soudce (v. 8). Tu tedy nastane i soud. Poněvadž tedy bezbožnost ona posud nejeví své činnosti veřejně, nýbrž jen skrytě (v. 7), je to pro Thessalonické znamením, že den soudu obecného ještě nenastane. Ačkoli zde udává se znamení příchodu Kristova k soudu (obecný odpad, antikrist), není odporu mezi tímto výrokem a mezi Thess. 5, 1—4, kde se praví, že Pán přijde k soudu znenadání jako zloděj v noci. Neboť i když odpad onen nastane a antikrist se objeví, zůstane přece neznámo, jak dlouho Bůh nechá ho působiti, a tedy i to, v který den a kterou chvíli Pán k soudu přijde, ať nedíme nic o tom, že pro mnohé nastane příchod Páně k soudu také proto znenadání, že v těch zjevech, které ať Pán Ježíš (Mat. 24, 23—31; Mark. 13, 21—27; Luk. 21, 25—28), ať z jeho zjevení sv. Pavel předpověděl jako znamení blížícího se soudu, nebudou pro pozemskou mysl svou viděti nic jiného, nežli mimořádné sice, ale zcela bezvýznamné zjevy přírodní neb jiné, podobně jako před potopou lidé neuznali a nedbali výstražného hlasu, kterým Bůh je varoval skrze Noema.

11. Pošle, t. j. dopustí.

byli všichni ti, kteří neuvěřili pravdě, nýbrž zalíbili si v nepravosti.

¹³ My však máme děkovati Bohu vždycky z vás, bratři milovaní od Pána, (za to), že Bůh vás vyvolil od počátku ke spáse posvěcením ducha a věrou v pravdu; ¹⁴ proto také povolal vás skrze evangelium naše, abyste dosáhli slávy Pána našeho Ježíše Krista. ¹⁵ Nuže bratři, stůjte (pevně) a zachovávejte podané nauky, kterým jste se naučili ať skrze naši řeč, ať skrze náš list. ¹⁶ Sám pak Pán náš Ježíš Kristus a Bůh, Otec náš, který si nás zamiloval a v milosti nám dal útěchu věčnou i naději dobrou, potěš srdce vaše a utvrdí (vás) v každém skutku i slově dobrém.

Různá povzbuzení, napomenutí a varování; závěrek. 3, 1—18. *)

3, ¹ Konečně, bratři, modlete se za nás, aby slovo Páně se rozšiřovalo a oslavilo, jako i u vás, ² abychom byli osvobozeni od lidí nepravých a zlých, neboť není u všech víry. ³ Věrný pak jest Bůh, jenž

3, *) V části druhé, mravoučné (3, 1—15) doporučuje sebe (i jiné věrozvěsty) jejich modlitbě, by evangelium se šířilo vždy více bez překážky a přinášelo užitek, ujišťováním božské pomoci a ochrany povzbuzuje k důvěře v Boha, sám důvěřuje, že budou s pomocí Boží působiti a přikázání zachovávat (3, 1—5); na to je varuje před obcováním s těmi křesťany, kteří proti jeho příkladu i opětnému příkazu vedou život nečinný a nepořádný, zároveň je vyzývá, by vytrvali v dobrém (v. 6—15).

vás utvrdí a ochrání od zlého. ⁴ Důvěřujeme však v Pánu o vás, že to, co vám přikazujeme, také konáte a konati budete. ⁵ Pán pak řídíž srdce vaše k lásce Boží a k trpělivosti (Ježíše) Krista.

⁶ Přikazujeme však vám, bratři, ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, abyste se stranili každého bratra, který se chová nepořádně a ne podle naučení, které obdrželi od nás. ⁷ Sami zajisté víte, kterak máte nás následovati, neboť jsme nebyli nepořádní mezi vámi, ⁸ ani jsme nejedli chleba od nikoho darmo, nýbrž v práci a námaze, ve dne i v noci pracujeme, abychom neobtěžili nikoho z vás, ⁹ ne že bychom neměli (k tomu) moci, nýbrž abychom se vám dali za příklad, byste nás následovali. ¹⁰ Vždyť i když jsme byli u vás, přikazovali jsme vám toto: »Nechce-li kdo pracovati, ať nejí.« ¹¹ Slyšíme totiž, že někteří žijí mezi vámi nepořádně, nic nedělajíce, nýbrž všetečně si počínajíce. ¹² Takovým přikazujeme a napomínáme v Pánu Ježíši Kristu, aby pokojně pracujíce, jedli chléb svůj. ¹³ Vy pak, bratři, neustávejte dobře činiti. ¹⁴ Jestli však někdo neposlouchá slova našeho (daného) tímto listem, toho poznamenávejte a neobcujte s ním, aby byl zahanben, ¹⁵ avšak nemějte ho jako nepřítele, nýbrž kárejte ho jako bratra.

¹⁶ Sám pak Pán pokoje dej vám. pokoj vždycky v každé příčině na každém místě. Pán (budiž) se všemi vámi. ¹⁷ Pozdravení, rukou mojí, Pavlovou. Toť znamení v každém listě (mém), tak píši. ¹⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista se všemi vámi. [Amen.]

O PRVNÍM LISTĚ SV. PAVLA TIMOTHEOVI.

Timotheus narodil se pravděpodobně v Lystře, lykaonském městě Malé Asie, a to z otce pohana a matky židovky. (Skut. 16, 1—3.) Ke křesťanství byl přiveden od sv. Pavla za prvního jeho pobytu v Lystře. Známostí Písma sv. a ctnostným životem zjednal si záhy pověst velmi dobrou u křesťanů v Lystře a Ikoniu. Proto sv. Pavel přišed r. 52 do Lystry po druhé, vyvolil si ho za svého průvodce a spolupracovníka. I provázal ho pak Timotheus na druhé a třetí cestě jeho, konaje mu při tom různé služby a poselství (1. Thess. 2, 1, 2; Skutk. 18, 5; 1. Thess. 3, 6; Skutk. 19, 22; 1. Kor. 4, 17; 16, 10. 11). Také v Římě byl mu po ruce za první vazby jeho (Filip 1, 1; 2, 19; Kolos. 1, 1); ano i sám byl kdysi uvězněn, ale brzy propuštěn (Žid. 13, 23). Když sv. Pavel vracel se ze Španělska, sešel se s ním někde v Italii, ačli ho neměl s sebou i ve Španělsku, a odešed s ním (a s Titem) na východ, ustanovil ho biskupem v Efesu. Jda pak dále sám do Macedonie, a to, jak se pravdě podobá, nikoli přímo, nýbrž zacházkou skrze některé obce maloasijské, dostal zprávu, že nepraví učitelé velice znepokojují křesťanskou obec v Efesu. Obávaje se proto, aby Timotheus, poměrně ještě mladý, nepřišel do rozpaků, jak si má vésti v nebezpečných okolnostech těch, poslal mu, nejspíše ještě z některého města maloasijského (r. 65) list, ve kterém mu dával návod, jak si má vésti jako vrchní pastýř svěřené obce křesťanské. Proto nazývá se pastýřským, jako i druhý list Timotheovi a list Titovi, kteréž obsahují naučení podobná. Podle podání Timotheus zemřel v Efesu smrtí mučednickou za císaře Domitiana neb za Nervy.

List tento znal a použil ho již sv. Klement Řím., sv. Ignác muč., sv. Polykarp, list k Diognetovi; zjevně jmenuje jej neb uvádí jako list sv. Pavla Zlomek Murat., Ireneus, Tertullian; Eusebius čítá jej ke knihám, které byly vždy v celé církvi ode všech uznávány za pravé a kanonické.

První list sv. Pavla Timotheovi.

Nadpis. 1, 1—2.

1, ¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista, podle příkazu Boha, spasitele našeho, a Krista Ježíše, naděje naší, ² Timotheovi, milému synu svému ve víře: Milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Pána našeho.

Poučuje, kterak by zachoval čistotu víry v boji proti nepravým učitelům. 1, 3—20.

³ Jda do Macedonie přimluvil jsem ti, abys zůstal v Efesu, bys jistým lidem přikázal neučit jinak ⁴ a nezabývat se báje-mi a nekonečnými rodokmeny, ježto působí spíše hádky, nežli vzdělání Boží (za-ložené) ve víře. (Tak přimlouvám ti nyní toto): ⁵ Cílem kázání jest láska z čistého srdce a dobrého svědomí a víry nelíčené. ⁶ Od těchto věcí někteří pobloudivše obrá-tili se k prázdným tlachům; ⁷ chtějí býti

1, 7. Z á k o n a mojíšského. Sami neměli jas-ného ponětí ani o tom, co pravili — o svých

učiteli zákona, ač nerozumějí ani tomu, co praví, ani tomu, co tvrdí. ⁸ Víme však, že zákon jest dobrý, užívá-li ho kdo náležitě ⁹ to věda, že zákon není dán pro spravedlivého, nýbrž pro nespravedlivé a nepodajné, pro bezbožníky a hříšníky, pro nešlechtníky a poskvrněnce, otcovrahy a matkovrahy, pro vražedníky, ¹⁰ smilníky, pro ty, kteří smilní se stejným pohlavím, pro lidokupce, lháře, křivopřísežníky a co jiného ještě se přičí zdravému učení. ¹¹ (Tak jest) podle evangelia o slávě blaženého Boha, kterým já jsem byl pověřen. ¹² Díky vzdávám tomu, jenž mě posilnil, Kristu Ježíši, Pánu našemu, že mě uznal za věrného, ustanoviv mě ke službě, ¹³ ač jsem byl dříve rouhačem a pronásledovatelem a násilníkem; ale došel jsem smilování Božího, poněvadž jsem to činil z nevědomosti v nevěře. ¹⁴ A rozhojnila se náramně milost Pána našeho s věrou

teoriích, ani o tom, co tvrdili — o důvodech, o které své teorie opírali.

8n. Byl dán pro nespravedlivé, t. j. k tomu, aby v člověku budil vědomí viny a potřeby Vykupitele a tím i tužbu po něm, a nikoli pro spravedlivé, t. j. pro ty, kteří již v Kristu ospravedlnění došli, pro křesťany; byl tedy jen vychovatelem či vůdcem ke Kristu (Gal. 3, 24), a proto neužívá ho již náležitě ten, kdo pokládá zachovávání obřadních předpisů jeho za potřebné ke spáse.

11. Hádky o Starém zákoně jsou marné a neúčinné, poněvadž spásy lze dojíti jedině skrze Krista bez zákona Starého.

12n. Viz Skutk. 26, 9; 2. Tim. 1, 3.

a láskou, která jest v Kristu Ježíši. ¹⁵ Spolehlivé jest to slovo a hodné všeho přijetí, že (totiž) Kristus Ježíš přišel na ten svět spasit hříšníky, z nichžto první jsem já; ¹⁶ ale proto jsem došel smilování, aby Kristus Ježíš na mně (jako) prvním ukázal veškerou shovívavost svoji pro příklad těch, kteří v něho uvěří, aby dosáhli života věčného. ¹⁷ Králi pak věků, nesmrtelnému, neviditelnému, jedinému Bohu (budiž) čest a sláva na věky věků. Amen.

¹⁸ Toto kázání svěřuji tobě, synu Timothee, podle prorocství, která vedla k tobě, abys bojoval v nich boj dobrý, ¹⁹ maje víru a dobré svědomí, které někteří odvrhše od sebe ztroskotali se ve víře; ²⁰ k nim patří Hymeneus a Alexander, kteréž jsem vydal satanu, aby se naučili nerouhati se.

15. Prvním, t. j. největším.

18. »Podle prorocství«, t. j. podle výpovědi, které křesťané darem prorockým obdaření učinili z vnuknutí Ducha sv. v Efesu před vysvěcením Timothea na biskupa o jeho věrnosti a způsobilosti, a které poukazovaly na něho jako na muže, jemuž má býti svěřena vrchní správa duchovní v Efesu a jeho okolí; »v nich«, v oněch prorocstvích, t. j. abys čerpal v nich sílu, vzpomínaje, že jsi byl ustanoven za vrchního pastýře (biskupa) podle vůle Boží zjevně projevené.

20. Vydal jsem satanu, viz I. Kor. 5, 5. Hymeneus jest as týž, jenž podle 2. Tim. 2, 17 popíral vzkříšení těla. Alexandr pak totožný s oním, o němž jest řeč ve 2. Tim. 4, 14.

Čeho šetřiti při veřejných pobožnostech. 2, 1—15.

2, ¹ Napomínám (tě) tedy předem, aby se konaly prosby, modlitby, přimluvy, děkování za všechny lidi, ² za krále i za všechny, kteří jsou v důstojenství, abychom vedli život tichý a pokojný ve vši pobožnosti a počestnosti; ³ neboť to jest dobré a příjemné před Bohem, Spasitelem naším, ⁴ jenž chce, aby všichni lidé byli spaseni a přišli k poznání pravdy. ⁵ Jeden zajisté jest Bůh, jeden též prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš, ⁶ jenž dal sebe sama ve výkupné za všechny, svědectví to časem svým, ⁷ ke kterémuž jsem byl ustanoven hlasatelem a apóstolem — mluvím pravdu, nelžu — učitelem pohanů ve víře a pravdě.

⁸ Chci tedy, aby muži se modlili na velikém místě, pozvedajíce ruce čisté bez hněvu a svárlivosti; ⁹ taktéž i ženy, zdobíce se oděvem slušným se stydlivostí a cudností, nikoli vrkoči a zlatem, nebo

2, 6. Svědectvími jest rozuměti hlá s á n í o vykoupení všeho lidstva smrtí Kristovou, které se mělo a má konati v době nynější (po Kristu) jakožto v době přiměřené, od Boha k tomu ustanovené. — Ku kterémuž totiž svědectví, t. j. k tomu, abych osvědčoval a v známost uváděl pravdu, že Kristus svou smrt na kříži za všechny lidi podstoupil. — Byl ustanoven učitelem pohanů, ovšem ne výlučně, nýbrž předem; mohlť i židům kázati, a skutečně také jim kázal. Srovn. Gal. 2, 7.

perlami nebo rouchem drahým, ¹⁰ nýbrž, jak sluší na ženy, které se přiznávají k pobožnosti, skrze dobré skutky. ¹¹ Žena uč se v tichosti s veškerou poddaností; ¹² vyučovati však ženě nedopouštím ani panovati nad mužem, nýbrž býti v tichosti. ¹³ Neboť Adam byl stvořen první, potom Eva, ¹⁴ a Adam nebyl oklamán, žena však byvši oklamána octla se v přestoupení. ¹⁵ Avšak bude spasena rozením dětí, setrvá-li ve víře a lásce a posvěcování se se zdržlivostí.

Kterých vlastností jest vyhledávati při svěcencích. 3, 1—4, 5.

3, ¹ Spolehlivé jest to slovo: Snaží-li se někdo o biskupství, díla dobrého si žádá. ² Biskup tedy má býti bezúhonný, muž jedné manželky, střízlivý, obezřelý, vážný, pohostinný, způsobilý vyučovati, ³ ne pijan, ne rváč, nýbrž mírný, ne svárlivý, ne lakomý, ⁴ nýbrž takový, který dům svůj dobře spravuje, drže dítky v poslušnosti s veškerou počestností; ⁵ jestli však někdo nedovede spravovati dům svůj, kterak bude míti péči o církev Boží? — ⁶ ne novo-

3, 2. Mužem jedné manželky, t. j. ne vícekrát než jednou ženatým.

6. Aby zpyšně, neupadl v soud ďáblův, t. j. aby zpyšně, nebyl podobně odsouzen (pro pýchu), jako ďábel byl odsouzen pro pýchu. O kněžích zvláště nemluví nepochybně proto, poněvadž je zahrnuje slovem biskup (episkopos = dozor-

věrec, aby zpyšně neupadl v soud ďáblův. ⁷ Musí však také míti dobré svědectví od těch, kteří jsou vně, aby neupadl v poputu a osidlo ďáblovu.

⁸ Jáhnové musí taktéž býti počestní a ne obojetní, ne mnoha vínu oddaní, ne mrzkého zisku chtiví, ⁹ držíce tajemství víry ve svědomí čistém. ¹⁰ Také tito buďtež nejprve vyzkoušeni, a potom ať spravují úřad jáhenský, jsou-li bez úhony. ¹¹ Ženy musí taktéž býti počestny, ne pomlouvačny, střízlivy, věrny ve všem. ¹² Jáhnové buďtež muži jedné manželky, kteří dobře spravují své dítky i své domy. ¹³ Neboť ti, kteří dobře spravovali úřad jáhenský, zjednávají si dobrý stupeň a velikou zmužilost ve víře, která jest v Kristu Ježíši.

¹⁴ Toto píši ti v naději, že přijdu k tobě brzy, ¹⁵ zdržím-li se však, abys věděl, jak si máš počínati v domě Božím, kterým jest církev Boha živého, sloup to a základ

ce, představený), kterého se užívalo také o kněžích, podobně jako slova presbyter (starší, kněz) užívalo se také o biskupech. Viz Skutk. ap. 14, 22.

11. Ženami ve v. 11. míní jáhenky, jichž úkolem bylo navštěvovati nemocné ženy, poučovati katechumenky a posluhovati kněžím a biskupům při křtu žen. (Viz Řím. 16, 1.)

15. Církev Kristovu nazývá sloupem pravdy, poněvadž nosí, udržuje zjevenou pravdu, jako sloup, pilíř nese, udržuje klenbu, a nazývá ji základem pravdy, poněvadž pravda zjevená na ni spočívá bezpečně a jistě, podobně jako dům stojí bezpečně a jistě na základě pevném. Vyjadřuje tak, že církev jest neomylnou nositelkou a zachovavatelkou pravdy zjevené.

pravdy. ¹⁶ A bez odporu veliké jest to tajemství pobožnosti: Ten, jenž se zjevil v těle, byl ospravedlněn v duchu, ukázal se andělům, byl hlásán mezi národy, došel víry na světě, vzat ve slávě.

4, ¹ Duch pak zřejmě praví, že v pozdějších časech někteří odpadnou od víry, přidržující se duchů svůdných a ďábelských nauk ² (lidí takových), kteří v pokrytství mluví lež a jsou znamenáni na svém vlastním svědomí, ³ kteří brání ženiti se a přikazují zdržovati se pokrmů,

16. Slovy Ten, jenž se zjevil atd. krátce vyjadřuje tajemství Kristova vtělení a vykoupení lidstva. Nazývá je tajemstvím pobožnosti či pocty Boží, poněvadž ve víře v tajemství to spočívá zvláště pravá pobožnost, kterou Bůh se uctívá. Syn Boží vtěliv se, byl ospravedlněn v duchu, t. j. prokázán a potvrzen duchem či božskou přirozeností svou jakožto ten, za koho se vydával, jako Syn Boží a Vykupitel lidstva. Ukázal se andělům sice již při svém vtělení a pozemském působení a smrti, zvláště však při svém oslavení, kdy ukázal se jim zejména též jako jejich pán a velitel. Byl vzat ve slávě při svém nanebevstoupení.

4, 1. Duch, t. j. Duch svatý. Uvádí tu proroctví, které Duch sv. učinil skrze něho (Pavla) aneb skrze jiné osoby darem prorockým obdařené. (Viz 2. Petr. 3, 3; Jud. 18.)

2. Jsou znamenáni na svém vlastním svědomí, totiž jako lidé zločinní, jež vlastní jejich svědomí odsuzuje.

3. Brání ženiti se a přikazují zdržovati se jistých pokrmů, proto totiž, poněvadž pokládají jak manželství, tak některé pokrmy a nápoje (maso, víno) za zlé samy o sobě, jako by pocházely od ducha zlého. Hlásali tedy bludy, které později byly rozvinuty a v soustavy uvedeny od gnostiků (Saturnina, Marciona, Tatiana, Manichejských a j.).

které Bůh stvořil, aby jich s děkováním požívali věřící, ti totiž, kteří poznali pravdu. ⁴ Neboť všechno, co Bůh stvořil, jest dobré a nic zavržitelno, požívá-li se s děkováním; ⁵ ba ono se posvěcuje slovem Božím a modlitbou.

Kterak si vésti vzhledem k bludařům.

4, 6—16.

⁶ Toto-li předkládáš bratrům, budeš dobrým služebníkem Krista Ježíše, živen jsa slovy víry a dobrého učení, kterého jsi následoval. ⁷ Světských však a babských bájí se varuj, ale cvič se ke zbožnosti; ⁸ neboť tělesné cvičení jest užitečno k málu, zbožnost užitečna jest ke všemu, majíc zaslíbení života nynějšího i budoucího. ⁹ Spolehlivé je to slovo a hodno všeho přijetí. ¹⁰ Vždyť proto se lopotíme a ne-

5. Nejen že žádná věc, žádný pokrm není sám o sobě (po své přirozenosti) poskvrněný, nýbrž čistý. on posvěcuje se, ve zvláštní vztah k Bohu se uvádí slovem Božím (v Písmě sv. obsaženém a odtud do modlitebních formulí pojatém) a modlitbou (před jeho požíváním vykonanou).

7. Srov. 1, 4; 2. Tim. 2, 23; Tit. 1, 14; 3, 9.

8. Srov. žalm 1, 1. Mat. 6, 25—33, 19, 29; Mark. 10, 30; Luk. 18, 30.

10. Srov. 2, 4; Tit. 2, 11; Řím. 1, 15; 3, 29. 30; 2. Kor. 5, 19; Gal. 3, 28; Kol. 3, 11. Jest spasitelem všech lidí, poněvadž všecky vykoupil a pro všecky církve ustanovil, aby všichni mohli býti spaseni; je spasitelem zvláště věřících, poněvadž ti z věřících, kteří s milostí Boží spolupůsobí, skutečně ke spáse věčné přijdou a poněvadž věřícím zvláště své

cháváme se tupiti, poněvadž jsme složili naději svou v Boha živého, jenž jest spasitelem všech lidí, zvláště věřících. ¹¹ Příkazuj věci tyto a uč jim. ¹² Nikdo nepohrdej tvojí mladostí, nýbrž buď vzorem věřících ve slově, v obcování, v lásce, ve víře, v čistotě. ¹³ Dokud nepřiжду, dbej předčítání, povzbuzování, poučování. ¹⁴ Nezanedbávej milosti, která jest v tobě, která ti byla dána podle proroctví za vzkládání rukou duchovenstva. ¹⁵ O to se starej, v tom buď, aby prospěch tvůj byl zjevný všem. ¹⁶ Dej pozor na sebe i na poučování; trvej při tom, neboť to čině, spásíš i sám sebe i ty, kteří tě poslouchají.

Kterak zacházeti s jednotlivými stavy v obci. 5, 1—6, 2.

5, ¹ Na muže staršího se neosopuj, nýbrž přimlouvej mu jako otci, mladším jako bratrům, ² ženám starším jako mat-

milosti udílí, ač dává každému člověku tolik milostí, kolik dostačí, aby do života věčného přijíti mohl.

12. Bylo mu tehdy asi 35 roků.

13. Předčítání t. j. knih Písma sv. Starého zákona a těch novozákonních, které již měli.

14. Milosti oné totiž, které obdržel při svěcení na biskupa k vykonávání úřadu biskupského. Podle proroctví, srov. 1, 18; za vzkládání rukou duchovenstva (doslovně staršinstva), světil ho sice na biskupa Pavel sám (2. Tim. 1, 6.), avšak staršinstvo, t. j. biskupové a kněží přítomní vzkládali při tom také na něho ruce na význam souhlasu, jakož se děje dosud při svěcení na kněze. (Viz Skutk. 14, 22; 20, 17.)

kám, mladším jako sestrám ve vší čistotě.
³ Vdovy měj v úctě, ty (totiž), které jsou
 vskutku vdovami. ⁴ Má-li však která vdo-
 va dítky nebo vnuky, ať oni se učí nejprve
 dům svůj chovati v úctě a odpláceti před-
 kům, neboť to jest příjemné před Bohem.
⁵ Ta, která jest skutečně vdovou a osamě-
 lou, složila svou naději v Boha a trvá na
 prosbách a modlitbách dnem i nocí, ⁶ ta
 však, která žije v rozkoších, jest za živa
 mrtva. ⁷ A toto přikazuj, aby byly bez
 úhony. ⁸ Nestará-li se kdo o svoje a zvláš-
 tě o domácí své, zapřel víru a jest horší
 nežli nevěřící.

⁹ Jako vdova budiž do seznamu zapsána

5, 3, 4. Mínil tu totiž ony vdovy, které pro svou
 chudobu a opuštěnost měly dostávat podporu neb
 výživu z jmění obecního — z darů a obětí věřících.
 (Srov. Skutk. 6, 1.) Aby však dobročinnosti té se
 nezneužívalo, mělo podpory té dostávat se pouze
 takovým vdovám, které vskutku byly
 v d o v a m i, t. j. tím, co jméno vdova, řecké chéra,
 značí, totiž (oloupenými, zbavenými muže, pak i
 členů rodiny i pomoci a tedy) opuštěnými, neboť
 jak dále praví, o ty, které mají dítky neb vnuky,
 tito mají se starati.

8. Slova tato řečena jsou k oněm příslušníkům
 domácnosti, dítkám, vnukům, o nichž byla řeč ve
 v. 4. S důrazem připomíná se jim, že oni předem
 mají se starati o své domácí, v první řadě o matky,
 báby pomoci jejich potřebující. Z a p ř e l v í r u, t. j.
 jedná proti tomu, co hlásá a ukládá víra křesťan-
 ská; jest horší nežli nevěřící, poněvadž
 i nevěřící, byť nenáviděl své nepřátele, přece uznává
 povinnost podporovati potřebné své rodiče a pří-
 buzné, kterou ukládá i zákon přirozený, a poněvadž
 má méně jasné poznání o té povinnosti nežli
 křesťan, má také menší vinu, jedná-li přece proti ní.

9.—16. Mluví alespoň, jak se podobá pravdě,

ne méně nežli šedesátiletá, která byla manželkou jednoho muže ¹⁰ a má svědectví v dobrých skutcích, jestli dítky vychovala, jestli pocestné do domu přijímala, jestli věřícím nohy umývala, jestli soužným pomáhala, jestli o všeliký skutek dobrý se vynasnažovala. ¹¹ Mladší vdovy však odmítej, neboť když zbudní proti Kristu, chtějí se vdávati, ¹² uvalující tak na sebe soud, poněvadž první víru zrušily; ¹³ zároveň však učí se býti též lenivými, chodíce po domech, ale nejen býti lenivými, nýbrž i klevetnými a všetečnými, mluvíce co nesluší. ¹⁴ Chci tedy, aby mladší vdovy se vdávaly, dítky rodily, domácnost vedly, žádné příčiny nedávaly protivníkovi k tupení. ¹⁵ Vždyť některé se již obrátily zpět po satanovi. ¹⁶ Má-li některý

o těch vdovách, které chtěly se oddati službě církevní jako jáhenky (viz 3, 11); neměly se přijmouti a do seznamu jáhenek zapsati, leč měly vlastnosti, které tu vytýká.

12. Zrušily první víru či slib, který učinily Kristu, přijímajíce úřad jáhenky.

15. T. j. jak učí zkušenost, některé z těch vdov mladších, které byly přijaty do seznamu jáhenek, zrušily skutečně svůj slib čistoty vdovské a odvrátily se tak od Krista k satanu, buď že se dopustily smilství, aneb proti slibu svému vstoupily v manželství druhé, a snad i od víry odpadly, uzavřevše manželství s pohanem, a tedy ne v P á n u (I. Kor. 7, 39.), poněvadž žádný křesťan pořádný si takové vdovy vzíti nechtěl.

16. Také na jáhenky vztahuje, co byl v oněch verších pověděl. Mají-li tedy rodiče neb blízcí příbuzní takovou dceru, sestru neb neteř, která ovdověvši stala se jáhenkou, nemají vrhati péči o její

věřící vdovy, podporuj je, a nebudiž obtěžována církev, aby mohla podporovati vdovy skutečné.

¹⁷ Duchovní, kteří dobře spravují svůj úřad, buďtež uznáváni za hodny dvojí cti, zvláště ti, kteří se lopotí v slově a učení.

¹⁸ Neboť Písmo praví: »N e z a v á ž e š ú s t v o l u m l á t í c í m u« a »H o d e n j e s t d ě l n í k m z d y s v é.« ¹⁹ Proti duchovnímu žaloby nepřijímej, leč na zá-

kladě dvou nebo tří svědků. ²⁰ Ty, kteří se prohřešují, kárej přede všemi, aby také ostatní měli bázeň. ²¹ Zapřisahám tě před

Bohem a Kristem Ježíšem a vyvolenými anděly, abys těchto věcí šetřil bez před-

sudků, nečině nic podle přízně. ²² Rukou nevzkládej ukvapeně na nikoho, ani ne-

měj účastenství v hříších cizích. Sebe sama uchovávej čistým. ²³ Nepij již (jen)

výživu na církevní obec, nýbrž sami ji podporovati, mohou-li. Za slovy »některý věřící« mají některé rukopisy ještě a n e b n ě k t e r á v ě ř í c í (ἡ πλειστή)

17.—20. Dává Timotheovi návod, kterak se má chovati k duchovním, t. j. ke kněžím a biskupům.

18. První výrok jest z 5. Mojž. 25, 4. (I. Kor. 9, 9.), druhý z Luk. 10, 7. (Mat. 10, 10.)

22. Rukou nevzkládej, t. j. nevysvěcuj rychle t. nevyšetřiv dříve, zdali ten, jehož chceš vysvětit, jest toho hoden, aby byl vysvěcen; neměj účastenství v hříších cizích tím totiž, že bys vysvěcoval na jáhna neb na kněze lidi nehodné neb k tomu nezpůsobilé a tak jednak bez nápravy nechával chyby a hříchy, jichž se dopustili v minulosti, jednak spolu zaviňoval ty chyby a hříchy, kterých by v budoucnosti se dopustili jako kněží nehodní.

vody, nýbrž požívej skrovně vína pro svůj žaludek a časté choroby své. ²⁴ Hříchy některých lidí jsou zcela zjevny, předcházejíce soud, některých však také následují. ²⁵ Podobně i skutky dobré (při některých) jsou zcela zjevny, a ty, s kterými to jest jinak, nemohou zůstatí ve skrytě.

6, ¹ Všichni, kdo jsou pode jhem jako otroci, pokládejte své pány za hodny veškeré úcty, aby jméno Páně a učení se netupilo. ² Ti však, kteří za pány mají věřící, nepohrdejte jimi proto, že jsou bratry, nýbrž tím ochotněji služte jim, protože to jsou věřící a miláčci (Páně), kteří se vynasnažují dobře činiti. Tomu uč a to přimlouvej.

Zvláštní pokyny a napomenutí pro Timothea samého. 6, 3—21.

³ Učí-li někdo jinak a nedrží-li se zdravých slov Pána našeho Ježíše Krista a toho učení, které jest podle zbožnosti, ⁴ jest nadutý, ačkoli ničemu nerozumí, nýbrž stůně na sporné otázky a hádky o slova.

24. Soud teprve následují, t. j. přicházejí najevo teprve po náležitém šetření.

6, 1.—2. Vyžaduje, aby otroci prokazovali úctu (čest) spojenou s poslušností povinnou i tehdy pánům svým, když pány jejich jsou pohané; mají-li však za pány bratry, t. j. křesťany, ať nemyslí, že pro to bratrství a rovnost s nimi před Bohem a církví smějí je podceňovati a s menší horlivostí neb věrností jim sloužiti.

Z toho povstávají závist, sváry, utrhaní, špatná podezření, ⁵ třenice lidí na myslí pokažených a pravdy zbavených, kteří se domnívají, že pobožnost jest pramenem zisku. ⁶ A vskutku velikým pramenem zisku jest pobožnost se spokojeností. ⁷ Nic jsme zajisté nepřinesli na ten svět; patrně, že také nic nemůžeme odnésti. ⁸ Majíce pak živobyetí a oděv, spokojíme se s tím. ⁹ Kdo však chtějí bohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo (d'áblovu) a v mnoho žádostí nerozumných i škodlivých, které vrhají lidi ve zkázu a záhubu. ¹⁰ Neboť kořenem všeho zla jest chtivost peněz, po nichž někteří bažíce zbloudili od víry a způsobili si mnoho bolestí.

¹¹ Ty však, muži Boží, varuj se toho, usiluj však o spravedlnost, zbožnost, víru, lásku, trpělivost, tichost. ¹² Bojuj dobrý boj víry, dosáhni života věčného, k němuž jsi byl povolán a učinil krásné vyznání před mnoha svědky. ¹³ Prikazuji ti před Bohem, jenž všechno obživuje, a před Kristem Ježíšem, jenž pod Pontiem Pilá-

7. Viz. Job. 1, 21.; Kazatel, 5, 24.

12. Vyznáním míní zde nejspíše ono vyznání víry, které Timotheus učinil při svém svěcení na biskupa u přítomnosti všeho duchovenstva (biskupů a kněží) i křesťanské obce. Nazývá je krásným vzhledem k zápalu, s kterým je Timotheus učinil.

13. O s v ě d ě l i l či potvrdil ono vyznání, které byl činil slovy i skutky po celý veřejný život svůj, vyznání totiž, že jest Vykupitelem světa, Synem Božím (Mat. 27, 11.; Jan, 18, 33. 37.).

tem osvědčil krásné vyznání, ¹⁴ abys zachoval přikázání bez poskvrny, bez úhony, až do příští Pána našeho Ježíše Krista, ¹⁵ kteréž svým časem ukáže blažený a jediný mocnář, král nad králi a pán nad pány, ¹⁶ jenž jediný má nesmrtelnost a přebývá ve světle nepřístupném, jehož nikdo z lidí neviděl, ba ani viděti nemůže, jemuž čest a panování věčné. Amen.

¹⁷ Boháčům tohoto světa prikazuj, ať se nepyšní ani nevzkládají své naděje v nejisté bohatství, nýbrž v Boha [živého], jenž nám dává všechno bohatě k požívání. ¹⁸ Ať činí dobře a bohatnou v dobrých skutcích, ať jsou štedří a sdílní, ¹⁹ skládající si dobrý základ pro budoucnost, aby dosáhli života pravého.

²⁰ Timothee, opatruj statek svěřený, chraň se světských řečí planých a sporů lichojmenné vědy, ²¹ ke kteréž někteří se přiznávajíce, zbloudili ve víře. Milost s tebou. [Amen.]

14. Přikázání, t. j. učení Kristovo, evangelium. Až do příští Ježíše Krista; chce sice říci »až do smrti,« přece však praví »až do příští Ježíše Krista«, totiž k soudu, aby vzpomínkou na druhý příchod Kristův viditelný vzbudil též vzpomínku na soud a tak tím více povzbudil ho k vytrvání.

16. Světle míní se božská dokonalost.

20. Statek svěřený, t. j. evangelium.

O DRUHÉM LISTĚ SV. PAVLA TIMOTHEOVI.

Sv. Pavel, byv uvězněn v Římě po druhé a předvídaje blízkou smrt, přál si, aby Timotheus přišel k němu, by mu mohl dát ještě jednou přiměřené rady a pokyny. Pozval ho proto k sobě zvláštním listem a při té příležitosti napsal mu hned, co mu leželo na srdci nejvíce. Povzbuzovalť ho, aby oživil v sobě milost, přijatou svěcením, nestydl se vydávati svědectví o Kristu, nýbrž zmužile pracoval o rozšíření evangelia, poučoval ho, kterak má vystupovati proti bludařům, a nabádal, by horlivě kázal slovo Boží a vůbec věrně konal úřad sobě svěřený. Na konci vyzýval ho, by přišel k němu s Markem. List ten napsal v Římě as koncem léta r. 66.

Že tento list pochází skutečně od sv. Pavla, ukazují mimo některé narážky na něj, které se shledávají ve spisech sv. Ignáce Muč. a Polykarpa, zřejmě svědectví zlomku Murat., sv. Ireneae, Klementa Alex., Tertulliana, Origena a j., s nimiž se srovnává i to, že mluva a učení tohoto listu jsou příbuzny s mluvou a učením Pavlovým v jiných jeho listech podaným. V předešlém století počali sice někteří protestanté popírat pravost jeho, namítajíce proti němu, že časové okolnosti ze života Pavlova v tomto listě připomenuté nesrovnávají se s těmi, které se udávají ve Skutcích apošt. a v jiných listech Pavlových (mimo pastýřské), na př., že není u něho nikdo leč Lukáš, že Timotheus má k němu přijíti ještě před zimou a Marka vzíti s sebou (4, 11. 21.) a j. Ale neprávem to namítají proti pravosti listu. Neboť námitka, že časové okolnosti ze života Pavlova v tomto listě udané nesrovnávají se se Skutky ap. a jinými listy Pavlovými, spočívá na předpokladě,

že sv. Pavel z první vazby římské nevyšel, nýbrž v ní (r. 64) usmrčen byl. Avšak předpoklad tento jest nesprávný. Jak naznačují i Pavlovy listy (Filip. 1, 25; 2, 24; Filem. 22; Žid. 13, 23) a jak tu přímo (Eusebius, Jeronym), tu nepřímo (Klement Ř., Zlomek Murat., Theodoret a j.) dosvědčují sv. Otcové a spisovatelé církevní a jak nyní uznávají i protestantští kritikové (Spitta, Steinmetz, Frey, Lietzmann a j.), sv. Pavel byl (po prokázané nevině) z první vazby propuštěn, působil pak až do r. 66. dílem na západě (ve Španělsku), dílem na východě (v Malé Asii), r. 66. pak přišel do Říma a tam krátký čas působil, byl uvězněn a r. 67. usmrčen. A teprve v této druhé jeho vazbě staly se ony příhody, které jak svrchu řečeno, v tomto listě se připomínají a v nichž někteří, jak vidno, neprávem shledávají příčinu popírati pravost listu tohoto.

Druhý list sv. Pavla Timotheovi.

Nadpis. 1, 1—2.

1, ¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista skrze vůli Boží podle zaslíbení života, který jest v Kristu Ježíši, ² Timotheovi, milému synu svému: Milost, milosrdenství, pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Pána našeho.

Povzbuzuje ke zmužilosti. 1, 3—18.

³ Díky činím Bohu, jemuž sloužím od svých předků s čistým svědomím, když bez ustání vzpomínám na tebe ve svých modlitbách, dnem i nocí, ⁴ touže tebe uzří-

ti, pamětliv jsa tvých slzí, abych byl naplněn radostí. ⁵ Neboť jsem se rozpomenul na nelíčenou víru, (která jest) v tobě, která nejprve přebývala ve tvé bábě Loidě a v tvé matce Evnice, a jsem přesvědčen, že i v tobě (přebývá).

⁶ Z této příčiny připomínám ti, abys opět rozněcoval milost Boží, která jest v tobě vzkládáním rukou mých. ⁷ Vždyť Bůh nedal nám ducha bojácnosti, nýbrž ducha moci a lásky a střízlivosti. ⁸ Nestyď se tedy za svědectví o Pánu našem ani za mne, jeho vězně, nýbrž spolu trp pro evangelium podle moci Boží. ⁹ Onť nás vysvobodil a povolal [svým] povoláním svatým, ne podle našich skutků, nýbrž podle úradku svého a podle milosti, která nám byla dána v Kristu Ježíši před věčnými časy, ¹⁰ nyní však ve známost přišla příchodem Spasitele našeho Ježíše Krista. Onť zkaziv smrt, vyvedl na světlo život a neporušitelnost skrze evangelium, ¹¹ pro kteréž já jsem byl ustanoven hlasatelem i apoštolem a učitelem [pohanů]. ¹² Z té příčiny také toto trpím; ale nestydím se (za to), neboť vím, komu jsem uvěřil, a jsem přesvědčen, že jest mocen zacho-

1, 6. Milost Boží, t. j. moc biskupskou a milost potřebnou k vykonávání biskupského úřadu, kterou jsi obdržel svěcením na biskupa. (1. Tim. 4, 14.) Roznítiti milost tu a tím i oživiti dřívější zápal svůj má ovšem modlitbou, rozjímáním, duchovním cvičením, četbou a pod.

vati vklad můj až do onoho dne. ¹³ Jako vzoru zdravých slov drž se těch, která jsi uslyšel ode mne, (zůstávaje) ve víře a lásce, které jsou v Kristu Ježíši. ¹⁴ Krásný statek ten opatruj skrze Ducha svatého, jenž přebývá v nás. ¹⁵ Víš o tom, že se odvrátili ode mne všichni, kteří jsou v Asii; patří k nim Fygelus a Hermogenes. ¹⁶ Dejž Pán milosrdenství domu Onesiforovu, neboť on mě často občerstvil a nestyděl se za mé okovy, ¹⁷ nýbrž přišel do Říma pilně mě hledal a našel. ¹⁸ Dej mu Pán, aby našel milosrdenství od Pána v onen den. A jak veliké služby konal v Efesu, ty víš lépe.

Povzbuzuje k svědomitému spravování svěřeného úřadu. 2, 1—13.

2, ¹ Ty tedy, synu můj, posilňuj se v milosti, která jest v Kristu Ježíši, ² a co jsi uslyšel ode mne před mnoha svědky, to svěřuj lidem věrným, kteří budou způso-

^{13.} S t a t k e m (doslovně v k l a d e m) rozumí zde podobně jako v 1. Tim. 6, 20., evangelium.

^{15.} Všichni, kteří jsou v Asii, t. j. ne všichni křesťané maloasijské vůbec, nýbrž buď všichni ti z nich, kteří s ním z Asie r. 66. do Říma přišli, aneb spíše všichni ti, kteří po jeho návratu měli do Říma přijíti, aby při výslechu vystoupili jako svědkové vývodní. Vidouce, že jest ve vazbě, zdráhali se ze zbabělosti (jíti do Říma a) svědčiti podle pravdy v jeho prospěch, o jeho nevině, ano oni odvrátili se od něho, přerušili spojení s ním.

bilí také jiné učití. ³ Spolu snášej utrpení jako dobrý bojovník Krista Ježíše. ⁴ Nikdo, jenž sloužil ve vojště, nezaplétá se do záležitostí života, aby se zalíbil vojévůdci. ⁵ Vždyť ani ten, jenž zápasí o závod, nebývá ověnčen, leč zápasí náležitě. ⁶ Ten rolník, jenž se lopotí, má předem bráti užitek. ⁷ Rozuměj, co pravím. Dá ti zajisté Pán porozumění ve všem. ⁸ Pamatuj na Ježíše Krista, jenž jsa z potomstva Davidova, vstal z mrtvých podle evangelia mého, ve kterém snáším utrpení až do vazby jako zločinec; ⁹ avšak slovo Boží není přivázáno. ¹⁰ Proto všechno snáším pro vyvolence, aby také oni dosáhli té spásy, která jest v Kristu Ježíši, i se slávou věčnou. ¹¹ Spolehlivé jest to slovo; neboť jestli jsme s ním zemřeli, budeme s ním i žítí; ¹² jestli s ním trpíme, budeme s ním i kralovati; zapřeme-li ho, také on nás zapře; ¹³ jsme-li nevěrní, on zůstává věrným, neboť zapřítí sám sebe nemůže.

2, 6. Jako rolník předem, dříve než jiným podává, má sám bráti užitek své práce, tak i Timotheus (a každý věrozvěst a učitel křesťanský) má dříve sám bráti užitek evangelia, učení Kristova, zachováváním totiž jeho příkazův a dobrými mravy, než ten užitek prostředkuje jiným.

8. Podle evangelia mého, t. j. jakož všudy učím a hlásám. — Pavel dlí sice ve vazbě jako zločinec, ale tím nezabrání se šíření evangelia, slova Božího; neboť slovo to není přivázáno, nýbrž volně tam skrze jiné apoštoly a věrozvěsty, tu i skrze samého Pavla ve vazbě hlásati se může a se hlásá.

Kterak chovati se vzhledem k nepravým učitelům. 2, 14—26.

“Ty věci připomínej, zapřisahaje před Pánem. Neveď hádek; není to k ničemu užitečné, jen ke zkáze posluchačů. ¹⁶ Vynasnaž se pilně, aby ses představil Bohu osvědčena, jako pracovníka, který nemusí se stydět (za svou práci), který podává náležitě slovo pravdy. ¹⁶ Světských však řečí planých se varuj. Neboť (takoví) budou postupovati vždy k většímu stupni bezbožnosti ¹⁷ a slovo jejich bude mít pastvu jako rakovina; patří k nim Hymeneus a Filetus, ¹⁸ kteří pobloudili v příčině pravdy, říkajíce, že vzkříšení již se stalo, a podvracují víru některých. ¹⁹ Avšak pevný základ Boží stojí, maje tento nápis: »Pán poznal ty, kteří jsou jeho« a »Odstup od nepravosti každý, kdo jmenuje jméno jeho.« ²⁰ Ve velikém domě však nejsou to-

16. Budou postupovati, totiž ti učitelé nepraví, kteří ony řeči plané vedou, věci nicotné pod jménem vědy roztrušují.

17. Bude mít (nalezne) pastvu, totiž na zdravých údech církve. Jako rakovina vždy víc se rozlévá, nakazujíc kolem místa zdravá, tak slovo učení jejich nepravé bude se potají rozšiřovati, kazíc pravověrné údy církve.

19. Pevný základ Boží, t. j. církev. (4. Mojž. 16, 5., Jan 10, 29., Is. 52, 11; 26, 13.)

20. Jsou ovšem v církvi vedle křesťanů dobrých také křesťané špatní, ale to při svobodné vůli člověka, které Bůh nechce rušiti, není s podivením,

liko nádoby zlaté a stříbrné, nýbrž i dřevěné a hliněné, a jedny jsou ke cti, jiné k necti. ²¹ Očistí-li se tedy kdo řádně od těchto, bude nádobou ke cti, posvěcenou, užitečnou Pánu, připravenou ke každému skutku dobrému. ²² Jinošských žádostí se chraň, usiluj o spravedlnost, víru, lásku, pokoj s těmi, kteří vzývají Pána z čistého srdce. ²³ Otázek pošetilých a nevzdělávajících se vystříhej věda, že plodí hádky; ²⁴ služebník Páně však nemá se hádati, nýbrž býti přívětivý ke všem, způsobilý vyučovati, trpělivý, ²⁵ jenž by s vlídností káral odpůrce (pravdy), zdali by snad Bůh dal jim někdy (milost) pokání k poznání pravdy, ²⁶ a oni (aby) vystřízlivěli z osidla ďáblova, byvše od něho zajati, aby konali jeho vůli.

Další poučení o tom, kterak si vésti vzhledem k nepravým učitelům a naukám.

3, 1—17.

3, ¹ Toto pak věz, že v posledních dnech nastanou časy těžké. ² Lidé totiž budou so-

podobně jako není podivno, že ve velikém domě jsou nádoby nejen drahocenné, nýbrž i prosté, z nichž jedněch se užívá ke službám a věcem čestným, druhých k nečestným, povržlivým. Avšak od křesťanů špatných jest se očistiti a to řádně, varovati se totiž nejen společnosti jejich, nýbrž i jejich zásad. A kdo tak učiní, bude nádobou ke cti, podobati se té nádobě, které se užívá ke službě čestné.

beční, hrabiví, chlubní, pyšní, rouhaví, rodičů neposlušní, nevděční, bezbožní, ³ nelaskaví, nesmířliví, utrhační, nezdrželiví, neurvalí, dobrému nepřizniví, ⁴ zrádní, lehkomyšní, nadutí, více rozkoší nežli Boha milovní, ⁵ majíce sice tvářnost pobožnosti, moc její však zapřevše. A těch se varuj. ⁶ Neboť patří k nim ti, kteří se vluzují do domů a chytají ženštiny obtížené hříchy, puzené rozličnými chťíci, ⁷ které vždycky se učí a nikdy k poznání pravdy přijíti nemohou. ⁸ Jako však Jannes a Jambres protivili se Mojžíšovi, tak i tito protiví se pravdě, lidé to na mysl porušení, v příčině víry neosvědčení. ⁹ Ale nebudou postupovati dále, neboť jejich nesmyslnost bude zjevna všem, jako byla i oněch.

¹⁰ Ty jsi však následoval mého učení, způsobu života, úmyslu, mé víry, shovívavosti, lásky, trpělivosti, ¹¹ mých pronásledování, utrpení, která se mi přihodila v Antiochii, v Ikoniu, Lystře, pronásledování, jaká jsem vytrpěl, a ze všech vytrhl mě Pán. ¹² Ale také všichni, kteří chtějí

3, 8. Jannes a Jambres (podle Vulgaty Mambres), čarodějové egyptští, kteří podle 2. Mojž. 7, 11. 22. odporovali Mojžíšovi. Jmen jejich však Mojžíš neudává. Pavel udává je nejspíše na základě podání ústního.

10. Následoval Pavlova úmyslu, máje při svých pracích tentýž úmysl, cíl, přivést co nejvíce lidí ke Kristu.

11. Srovn. Skutk. 13, 50; 14, 2.—5., 19.—20.

pobožně žíti v Kristu Ježíši, budou pro-následováni. ¹³ Špatní lidé však a podvod-níci budou postupovati k horšímu bloudíce a v blud uvádějíce. ¹⁴ Ale ty zůstávej v tom, čemu ses naučil a o čem jsi se pře-svědčil, neboť víš od koho jsi se naučil, ¹⁵ a znáš od dětinství Písma svatá, která tě mohou naučiti ke spáse věrou, (jež jest) v Kristu Ježíši. ¹⁶ Všecko Písmo od Boha vdechnuté jest (také) užitečno k učení, ke kárání, k napravování, k výchově ve spra-vedlnosti, ¹⁷ aby člověk Boží byl dokonalý, způsobilý ke každému skutku dobrému.

**Poslední vyzvání k neohroženému
a svědomitému spravování úřadu. 4, 1—8.**

4, ¹ Zapřisahám tě před Bohem a Kris-tem Ježíšem, jenž bude souditi živé i mrtvé, skrze příchod jeho a království jeho: ² hlásej slovo, naléhej včas i ne-včas, usvědčuj, přimlouvej, kárej, (a to) se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou. ³ Neboť bude čas, kdy zdravého učení ne-snesou, nýbrž nashromáždí si učitelů po-dle vlastních chtíčů, majíce šimrání v uších, ⁴ a (kdy) od pravdy sluch svůj od-vrátí a obrátí se k bájím. ⁵ Ty však buď střízliv ve všem, snášej zlé, konej dílo evangelisty, naplň službu svou. ⁶ Neboť

4, 3. M a j í c e š i m r á n í v u š í c h, t. j. toužíce slyšeti něco nového, příjemného, co by jim lichotilo a hovělo chtíčům a přáním jejich.

já již jsem vydáván v oběť a čas mé smrti nastává. ⁷ Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonal, víru jsem zachoval; ⁸ pro budoucnost jest mi uložena koruna spravedlnosti, kterou mi dá v onen den Pán, spravedlivý soudce, ale nejen mně, nýbrž i všem těm, kteří milovali příchod jeho.

Závěrek listu. 4, 9—22.

⁹ Pospěš, abys brzy přišel ke mně. Neboť Demas mě opustil, zamilovav tento svět, a odešel do Thessaloniky, ¹⁰ Krescens do Galatie, Titus do Dalmacie. ¹¹ Lukáš jediný jest se mnou. Marka vezmi a přiveď s sebou, neboť jest mi užitečný k službě. ¹² Tychika však jsem poslal do Efesu. ¹³ Plášť, který jsem nechal v Troadě u Kappa, přines s sebou, až přijdeš, též knihy a zvláště pergamen. ¹⁴ Kovář Alexander způsobil mi mnoho zlého. Odplatí mu Pán podle skutků jeho. ¹⁵ Před ním chraň se i ty, neboť velice se protivil slovům našim. ¹⁶ Při první mé obraně nikdo nebyl

7. Běh, totiž běh života.

8. Milovali příchod jeho, totiž k soudu, tím totiž, že se na něj těšili a k němu ctnostným životem připravovali.

9. Marka, totiž evangelistu.

14. Způsobil mu mnoho zlého nejspíše tím, že před soudem (v Římě) mluvil proti němu a jeho vývody zeslabiti hleděl, či jak praví ve v. 15., protivil se mu.

16. Co míní první obranou? Snad první výslechi za jeho druhé vazby římské, že z těch křesťanů,

při mně, nýbrž všichni mě opustili; nebudiž jim to přičítáno. ¹⁷ Ale Pán byl při mně a posilnil mě, aby skrze mne hlásání se naplnilo a uslyšeli je všichni národové; i byl jsem vysvobozen z tlamy lví. ¹⁸ A Pán vysvobodí mě od všelikého díla zlého a zachová mě k nebeskému království svému. Jemu sláva na věky věkův. Amen.

¹⁹ Pozdrav Prisku a Akvilu i dům Onesiforův. ²⁰ Erastus zůstal v Korintě, Trofima jsem nechal nemocného v Milétě. ²¹ Pospěš, abys přišel před zimou. Pozdravují tě Eubulus a Pudens a Linus a Klaudia i všichni bratři. ²² Pán Ježíš Kristus buď s duchem tvým. Milost s vámi. [Amen.]

kteří tehdy byli v Římě, nikdo se nedostavil při prvním jeho výslechu k soudu, aby se ho zastal, ale Bůh že mu přispěl, aby nejen mohl před soudem za přítomnosti lidí z různých národů do Říma přišlých se hájiti a Kristu svědectví vydati (hlásati o něm), nýbrž i z nebezpečení smrti se dostal, nebyv tehdy před napsáním tohoto listu ještě odsouzen.

17. Pán mě posilnil, aby skrze mne hlásání se naplnilo, dal mi totiž zmužilost, abych i před nejvyšším soudem císařským v Římě evangelium zvěstoval, ho hájil a tak naplnil vůli Kristovu nésti jméno jeho před pohany a krále. (Skutk. 9, 15.)

18. Vysvobodí mě od všelikého díla zlého, povoláním mě totiž s tohoto světa k životu věčně blaženému.

O LISTĚ SV. PAVLA TITOVÍ.

Titus narodil se z rodičů pohanských, nejspíše v Antiochii Syrské. Ke křesťanství byl přiveden od sv. Pavla; alespoň lze tak souditi z toho, že Pavel nazývá ho milým synem svým. (Tit. 1, 4.) Roku 50. šel se sv. Pavlem do Jerusalema na sněm apoštolský (Gal. 2., 3.), potom působil nejspíše v Galatii. Vykonal Pavlovi důležité služby, byv od něho poslán do Korintu, jednou z Efesu, kdy měl vyzvědět, jak působil v obci korintské jeho list, po druhé z Makedonie, kdy donesl Korintánům list druhý. Kde působil potom, není známo. Když sv. Pavel, vykonav cestu do Španělska, bral se na východ, sešel se s ním kdesi, nepochybně v Italii, a vzav ho s sebou, ustanovil ho biskupem na Krétě a svěřil mu úkol, aby uspořádal tam obce církevní, zejména vysvěcením a ustanovením duchovních správců po osadách. Kterak by si měl při tom vésti, poučil ho zajisté ústně. Aby však naučení jeho zachoval spíše v paměti, poslal mu na další cestě své z některého místa makedonského r. 65. (as v měsíci září nebo říjnu) list a připomínal mu v něm, kterých vlastností má vyhledávati při těch, jež by chtěl vysvětit na duchovní (biskupy, kněze), a k čemu naváděti jednotlivé stavy věřících jak vzhledem k nim samým, tak vzhledem k pohanské vrchnosti a nekřesťanům vůbec. Na konci pozval ho do Nikopole, kde by se s ním sešel a podal mu některé zprávy osobní.

V čas druhé vazby Pavlovy v Římě Titus působil v Dalmacii (2. Tim. 4, 10.); odtud vrátil se zase na Kretu a podle podání zemřel tam v Gortyně jako stařec čtyřiaředesátiletý, zachovav ustavičné panictví. Tělo jeho zůstalo v Gortyně do r. 823, kdy bylo přeneseno do Benátek. Tam chová se ve chrámě svatého Marka.

O pravosti tohoto listu platí skoro všecko to, co bylo řečeno o pravosti listů k Timotheovi. Pokud byly učiněny námitky proti ní, spočívají hlavně na nesprávném předpokladě, že sv. Pavel z první vazby římské již nevyšel.

List sv. Pavla Titovi.

Nadpis a pozdrav. 1, 1—4.

1, ¹ Pavel, služebník Boží a apoštol Ježíše Krista pro víru vyvolenců Božích a (pro) poznání pravdy, která jest ke zbožnosti, ² k naději v život věčný, který zaslíbil neklamný Bůh před věčnými časy, — ³ ale časem svým uvedl ve známost slovo své hlásání, kterým já jsem byl pověřen podle příkazu Spasitele našeho, Boha, — ⁴ Titovi, pravému synu svému podle společné víry: Milost a pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Spasitele našeho.

1n. Apoštol pro víru... t. j. poslaný k tomu, aby přiváděl ku pravé víře a k poznání pravdy ty, které Bůh k tomu ve své lásce vyvolil, a to k poznání pravdy té, která jest ke zbožnosti, t. j. té, která ke zbožnosti, k službě Boží vede, ji živí a udržuje. Slova k naději patří ke slovu pravdy ve smyslu »k poznání pravdy, která vede ke zbožnosti a k naději v život věčný«. Věčný život ten zaslíbil Bůh před věčnými časy, t. j. před pradávnými časy. Někteří však rozumějíce slova před věčnými časy o věčnosti pojmají slovo zaslíbil ve smyslu ustanovil dáti. (Od věčnosti ustanovil Bůh dáti život věčný svým věrným.)

2, 5.—9. Viz 1. Tim. 3, 1.—5. Duchovní (řecky a latinsky presbytery), t. j. biskupy i kněze. (Srovn. Skut. 14. 22; 1. Tim. 5, 17.

Kterých vlastností vyhledávati jest při svěcencích. 1, 5—16.

⁵ K tomu jsem tě nechal na Krétě, abys spravil nedostatky a ustanovil po městech duchovní, jak jsem ti byl nařídil: ⁶ totiž je-li kdo bez úhony, muž jedné manželky a má dítky věřící, o nichž nejde pověst, že jsou nevázané nebo nepoddajné. ⁷ Neboť biskup má býti bezúhonný jakožto správce Boží, ne samolibý, ne hněvivý, ne pijan, ne rváč, ne mrzkého zisku chtivý, ⁸ nýbrž pohostinný, dobra milovný, střízlivý, spravedlivý, zbožný, zdrželivý, ⁹ držící se spolehlivého slova, které jest podle učení, aby mohl i přimlouvat i v učení zdravém i usvědčovati odpůrce. ¹⁰ Neboť jest mnoho i neposlušníků, tlachalů a podvodníků, zvláště takových, kteří jsou z obřízky; ¹¹ ty dlužno umlčovati, neboť podvracují celé domy, učíce věcem nepřístelným pro mrzký zisk. ¹² Pravitel jeden z nich, vlastní jejich prorok: »K r é t ě a n é j s o u v ž d y c k y l h á ř i, z l á z v ě ř, b ř i-

10.—16. Udává důvody, proč takových vlastností má vyhledávati při svěcencích, proto totiž, poněvadž jest mnoho svůdců (v. 10—11.) a poněvadž Kréťané při své povaze snadno dají se svést (v. 12.—13.), takže jest potřebí s důrazem je varovati a napomínati.

12. Byl to krétský básník Epimenides v 6. stol. před Kr. Pavel nazývá ho prorokem, poněvadž v této věci pověděl pravdu také o vrstevnících jeho a snad i proto, že u pohanů byl pokládán za věštce.

ch a l e n i v á.« ¹³ Svědectví to jest pravdivé. Proto je kárej přísně, aby byli zdraví ve víře, ¹⁴ nezabývajíce se židovskými bájemi a příkazy lidí, kteří se odvracejí od pravdy. ¹⁵ Všecko jest čisté čistým; poskvrněným však a nevěřícím nic není čisto, nýbrž poskvrněna jest i mysl i svědomí jejich. ¹⁶ Vyznávají, že Boha znají, skutky však ho zapírají, jsou ohavní a neposlušní a ke všelikému skutku dobrému nepůsobí.

K čemu nabádati věřící vzhledem k nim samým. 2, 1—15.

2, ¹ Ty však mluv, co se srovnává se zdravým učením: ² starci ať jsou střízliví, počestní, rozvážní, zdraví ve víře, v lásce, v trpělivosti. ³ Stařenky taktéž ať jsou ve svém vnějšku slušny, ne pomlouvačny ani mnoha vínu oddány, učitelkami dobrého, ⁴ aby nabádaly mladé ženy, by své muže

15. Všecko, co Bůh stvořil, samo o sobě jest dobré a neposkvrňuje čistých, t. j. těch, kteří očistivše se (věrou a křtem sv.) mají svědomí čisté, jestli jich užívají náležitě, a s dobrým svědomím. Těm však, kteří se poskvrnili na duši (těžkými hříchy, zvláště nevěrou), že všecko jest nečisté, ne sice samo o sobě, nýbrž proto, že oni to poskvrňují, buď že požívají jen jistých pokrmů a nápojů proto pouze, poněvadž je mají za dobré samy o sobě, jiných pak se zdržují proto jen, že je mají za zlé samy o sobě, aneb že z neposlušnosti požívají v ty které dny pokrmy, které církev pro ty dny zakázala, aby věřící tím následovali příklad Kristův, cvičili se ve zdrželivosti a přemáhali zlé náklonnosti. Srovn. Řím. 14, 20.

milovaly, své dívky v lásce měly, ⁶ byly rozvážny, čistotny, střízlivy, hospodárny, dobrotivy, svým mužům poddány, aby slovo Boží se nezlehčovalo. ⁶ Mladé muže taktéž napomínej, aby byli střízliví. ⁷ Ve všem prokazuj sám sebe jako vzor dobrých skutků; (prokazuje) v učení neporušenost, vážnost, ⁸ slovo zdravé, bezúhonné, aby odpůrce se zastyděl, nemaje co zlého mluvit o nás. ⁹ Služebníky (napomínej), ať jsou svým pánům poddáni ve všem, příjemni, neodmlouvajíce, ¹⁰ neokrádajíce, nýbrž v každé příčině věrnost pravou osvědčující, aby ve všech věcech byli na ozdobu učení Boha, Spasitele našeho.

¹¹ Ukázala se zajisté milost Boha, Spasitele našeho, všem lidem; ¹² (ta) učí nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně byli živi na tomto světě, ¹³ oče-

5. Kdyby pohané viděli, že křesťanské ženy od-
pírají svým mužům poslušnost, přičítali by to křesťanskému učení a brali by z toho podnět zlehčovat i je.

9. Viz Efes. 6, 5; Kolos. 3, 22; 1. Petr. 2, 18. Čárku klademe se sv. Jeronymem, Ambrosiastrem a j. vzhledem ke Kolos. 3, 22.

11—15. Odůvodňuje předešlá napomenutí. Má napomínati a povzbuzovati příslušníky všech stavů, poněvadž Kristus všecky lidi vykoupil, všem milost a blaho věčné zasloužil. V důvodě tom však jest i pohnutka, aby věřící oněch napomenutí tím spíše šetřili.

13. Očekávajíce blahou nadějí, t. j. předmět blahé naděje, blaženost věčnou. Příchod slávy Ježíše Krista, t. j. jeho slavný

kávající blahou nadějí a slavný příchod velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista. ¹⁴ (Toho,) jenž dal sebe sama za nás, aby nás vykoupil od všelike nepravosti a očistil si lid příjemný, jenž by byl horlitem dobrých skutků. ¹⁵ To mluv a přimlouvej a vytýkej s veškerým důrazem. Nikdo tebou nepohrdej.

K čemu nabádati věřící vzhledem k pohanské vrchnosti a nekřesťanům vůbec.
3, 1—11.

3, ¹ Připomínej jim, ať vrchnostem a mocnostem se podřizují, jich poslouchají, ke každému skutku dobrému hotovi jsou, ² ať nikomu neutrhají, ať nejsou svárliví, nýbrž přívětiví, prokazující veškerou vlídnost ke všem lidem. ³ Neboť někdy byli jsme i my nerozumní, neposlušní, bludní, sloužíce rozličným chtíčům a rozkošem, žili jsme ve zlobě a závisti, jsouce opovržení hodni, nenávidíce se vespolek. ⁴ Když však se ukázala dobrota a lidumilnost Boha, Spasitele našeho, ⁵ (tu) nikoli ze skutků (učiněných) ve spravedlnosti, příchod k soudu, kdy spravedliví stanou se účastni jeho slávy i podle těla.

14. Lid příjemný, doslovně lid vlastnický (zvláštní). Sv. Pavel naráží tu na ona místa starozákonní, ve kterých národ israelský jakožto národ vyvolený nazývá se vlastnictvím Božím nebo lidem vlastnickým, zvláštním (2. Mojž. 19, 5; 5. Mojž. 7, 6; 14, 2).

které bychom byli vykonali my, nýbrž podle svého milosrdenství (Bůh) spasil nás skrze koupel znovuzrození a obnovy Ducha svatého; ⁶ toho vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista, Spasitele našeho, ⁷ aby-
chom byvše ospravedlnění milostí jeho stali se podle naděje dědici života věčného. ⁸ Spolehlivé jest to slovo, a chci, abys tyto věci potvrzoval, by se snažili v dobrých skutcích vynikati ti, kteří uvěřili Bohu. Ty věci jsou dobré a užitečné lidem. ⁹ Pošetilých však otázek a rodokmenů a sporů a hádek o zákon se varuj, neboť jsou neužitečny a marny. ¹⁰ Člověka bludaře po jednom a druhém napomenutí se varuj, ¹¹ věda že takový (člověk)) jest převrácen a hřeší, sám sebe odsuzuje.

Závěrek listu. 3, 12—15.

¹² Až pošlu k tobě Artema nebo Tychika, pospěš přijít ke mně do Nikopole;

3, 9. Viz. 1, 14; 1. Tim. 4, 7; 2. Tim. 2, 23.

10. Srovn. Mat. 18, 15—17. Mínil tu nepochybně takové křesťany (as ze židovství obrácené a na Krétu přicestovalé), kteří sice ještě zjevně neodpadli od církve, ale již bludné názory v příčině víry chovali a projevovali. Odsuzují se pak sami, svým totiž svědomím, neboť byvše upozorněni a napomenuti nemohou ničím své poblouzení omluviti.

12. Tychikus jmenuje se v Novém zákoně častěji (Skut. ap. 20, 4; Efes. 6, 21, 22; Kolos. 4, 7, 8; 2. Tim. 4, 12). Ve své péči o věřící nechce apoštol, aby odešel k němu z Kréty dříve, než dojde k němu zástupce. Nikopolis byla sice také v Cilicii, v Thracii, zde však míní nejspíše Nikopoli epirskou.

tam totiž umínil jsem si přezimovati. ¹³ Zákoníka Zenu a Apolla opatři pečlivě (na cestu), aby v ničem neměl nedostatku. ¹⁴ Avšak i našinci ať se učí v dobrých skutcích vynikati pro nutné potřeby, aby nebyli neužiteční. ¹⁵ Pozdravují tě všichni, kteří jsou se mnou; pozdravuj ty, kteří nás milují ve víře. Milost Boží budiž se všemi vámi. [Amen.]

13. Apollo jest snad tentýž, o němž jest zmínka ve Skut. ap. 18, 24—28; 1. Kor. 1, 12; 3, 4—5, 4, 6; 16, 12. Muži tito nejspíše přinesli tento list Títovi a chtěli brzy nato další cestu konati; na tu cestu měl jim Titus opatřiti věci potřebné.

O LISTĚ SV. PAVLA FILEMONOVI.

Filemon byl vznešený občan koloský, kteréhož sv. Pavel nejspíše v Efesu obrátil od pohanství ke křesťanství. V Kolosách měl dům, ve kterém křesťané se shromažďovali ke službám Božím. Jemu utekl otrok Onesimus a přišed do Říma, setkal se tam se svatým Pavlem a byl od něho přiveden k víře v Ježíše Krista. Nato poslal ho sv. Pavel k jeho pánu do Kolos s Tychikem, který tam právě šel s listem Efeským a Koloským. Aby pak Filemon netrestal ho pro jeho útěk, dal mu k němu list doporučující, ve kterém se přimlouval u Filemona, aby ho přijal laskavě a odpustil mu. Přimluvu svou odůvodňoval poukazováním k tomu, že Onesimus se obrátil a jemu v Římě mnohé služby prokázal, že se vrací dobrovolně a že on (Pavel) sám nahradí mu škodu, kterou mu Onesimus způsobil. Napsal jej v Římě v první vazbě své (koncem roku 62 neb počátkem r. 63), v téže době, ve které napsal list Efeským a Koloským.

Listu tohoto nepřipomínají sice sv. Otcové, zajiště proto, že pro svoji krátkost a soukromý ráz nepřišel jim ještě ve známost, aneb že neměli příležitosti ve svých spisech jej uváděti, aneb že spisy, ve kterých jej užili, se nám nezachovaly. Přijal jej však do svého kánonu již i gnostik Marcion, jmenuje jej jako list Pavlův, zlomek Murat., Tertulian, vyskytá se v nejstarších překladech (syřském i starolatinském) a Eusebius čítá jej ke knihám (od počátku) souhlasně uznaným. Někteří sice neuznávali ho pro nepatrný obsah jeho, ježto prý neobsahuje nic vzdělávajícího, nýbrž jest jen listem doporučujícím. Podobně činili a činí od předešlého století také někteří protestanté rationalističtí, ale, ať pomlčíme o katolících, jiní protestanté odmítají

náhled jejich, uznávající s katolíky zcela právem jeho pravost i kánonický ráz (Renan, Ewald, Haupt, Barth, Feine a j.); ano Soden a Feine vidí v něm výmluvné svědectví o Pavlově láskyhodnosti, něžnosti, taktu a dobré mysli, s kterou doporučuje Onesima.

List sv. Pavla Filemonovi.

Úvod. 1—7.

¹ Pavel, vězeň Krista Ježíše, a bratr Timotheus Filemonovi, miláčkovi a spolupracovníku svému, ² též (milé) sestře Apii a spolubojovníku svému Archipovi a církvi v tvém domě: ³ Milost a pokoj od Boha, Otce našeho, a Pána Ježíše Krista.

⁴ Děkuji Bohu svému, vždycky vzpomínaje na tebe ve svých modlitbách, ⁵ ježto slyším o tvé lásce a víře, kterou máš v Pána Ježíše a ke všem věřícím. ⁶ Kéž by

1—3. Krista Ježíše, t. j. pro Krista Ježíše. Apie sestra (t. j. křesťanka) byla nejspíše manželkou Filemonovou. Archipus byl asi biskupem (neb knězem) a jako takový vedl správu v Kolosách v tu dobu, kdy Epafras, biskup tamní, byl v Římě. K církevnímu úřadu jeho poukazuje také výraz spolubojovník. Církví v domě Filemonově míní ony křesťany koloské, kteří se scházeli v domě jeho ke službám Božím. Viz též Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1—3.

6. Účastenstvím víry správněji rozuměti z víry plynoucí účast s jinými a s ní spojenou sdílnost, dobročinnost. Poznáním lze rozuměti poznání Filemonovo, a všelikým dobrem všechno to, čeho se nám dostalo Kristovým učením a dílem vykupitelským; (vzhledem) ke Kristu, t. j. aby dobročinnost ta konala se pro Krista.

účastenství víry tvé bylo účinné v poznání všelikého (díla) dobrého, které jest mezi vámi (vzhledem) ke Kristu Ježíši. ⁷ Neboť radost velikou jsem měl a potěchu z tvé lásky, že (totiž) srdce věřících občerstvilo se skrze tebe, bratře.

Přímluva za Onesima. 8—20.

⁸ Proto ačkoli mám v Kristu Ježíši plnou svobodu přikazovat tobě, co náleží, ⁹ přece pro lásku raději prosím; jsa takový, jako Pavel stařec, nyní pak i vězeň (pro) Ježíše Krista, ¹⁰ prosím tě za svého syna, jehož jsem zplodil v okovech, za Onesima, ¹¹ jenž někdy byl ti neužitečný, nyní však tobě i mně (jest) užitečný, jehož ti zase posílám. ¹² Ty ho přijmi jako mé srdce. ¹³ Rád bych ho byl podržel u sebe, aby místo tebe posluhoval mi v okovech (které trpím) pro evangelium, ¹⁴ avšak bez tvého souhlasu nechtěl jsem nic učiniti, aby dobrý skutek tvůj nebyl jako z přinucení, nýbrž dobrovolný. ¹⁵ Snad proto odešel od tebe na krátký čas, abys ho obdržel na věky, ¹⁶ ne již jako otroka, nýbrž více než otroka, jako bratra milého,

7. Srdce věřících se občerstvilo, potěšili se totiž, rozradovali se tvou dobročinností, láskou činnou.

9. Jsa takový, totiž, že raději prosím, než bych přikazoval.

10. Zplodil jsem ho, totiž duchovně, přivedl ho ke Kristu, ke křesťanství.

zvláště mně, a čím více tobě i v těle i v Pánu. ¹⁷ Máš-li mě tedy za účastníka, přijmi ho jako mne; ¹⁸ jestli ti v něčem ublížil aneb dlužen je, přičti to mně, — ¹⁹ já Pavel píši to svojí rukou, já to zaplatím, — ať nedím, tobě, neboť mi dlužen jsi i sebe sama. ²⁰ Ano, bratře, ať mám z tebe ten užitek v Pánu; občerstvi mé srdce v Kristu.

Závěrek listu. 21—25.

²¹ Důvěřuje v tvoji poslušnost, píši ti věda, že učiníš i nad to, co pravím. ²² Zároveň však připrav mi pohostinství, neboť doufám, že modlitbami vašimi budu vám darován. ²³ Pozdravuje tě Epafras, můj spoluvězeň v Kristu Ježíši, ²⁴ Marek, Aristarchus, Demas a Lukáš, moji to spolupracovníci. ²⁵ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s duchem vaším. [Amen.]

17. Za účastníka téže víry.

18n. Praví, že by mohl škodu od Onesima mu způsobenou v účtech s ním připsati sobě, t. j. odepsati ji jako splátku od toho, co sám dlužen jest Pavlovi. Filemon dlužen je Pavlovi sebe sama, své totiž obrácení ke Kristu.

O LISTĚ SV. PAVLA ŽIDŮM.

List tento nejmenuje čtenářů, kterým byl určen, jako se děje v ostatních listech Pavlových; má ve svém čele nadpis »pros hebraiús«, »k Hebreům«, který pochází z dob prastarých a vyskytá se ve všech rukopisech řeckých i v překladech. Podle toho byl psán křesťanům obráceným ze židovství, kteří byli v Palestině, zejména Jerusalemě. Neboť Hebreji sluli židé a křesťané ze židovství, jejichž jazykem mateřským byla aramština (hebrejšťina v širším smyslu slova), jako bylo v Palestině. Že udání to je správné, dokazuje nejen starobylost a obecnost onoho nadpisu, nýbrž i svědectví starých sv. Otců a spisovatelů církevních, na př. Pantaena, Klementa Alexandrijského, Origena, Eusebia, Jeronyma a j., a potvrzují je i důvody vnitřní, zejména obsah listu, který předpokládá čtenáře dokonale znalé Starého zákona a obřadů vykonávaných ve chrámě, a takové, kteří dlouhý čas byli již křesťany a pro víru svou i pronásledování vytrpěli.

Křesťané tito byli v nebezpečení, že se vrátí k židovství. Způsobilo jim je dílem časté nazírání na velkolepý chrám a na bohoslužbu židovskou na pohled skvělou, proti níž bohoslužba křesťanská zdála se býti chudinkou, dílem pronásledování a přemlouvání židů, kteří je chtěli buď potlačiti neb pohnouti, aby se vrátili k židovství. Nebezpečení se zvětšilo, když r. 62 usmrcen byl apoštol sv. Jakub Malý, jenž jakožto biskup jerusalemský v pravé víře je byl utvrzoval a k vytrvalosti povzbuzoval. Sv. Pavel dověděl se o tom v Římě krátce nato, jak byl propuštěn z tamní vazby své. I poslal jim hned (r. 64) list, ve kterém hleděl oživit víru jejich a pohnouti je ke stálosti a tak

odvrátiti od nich nebezpečností. K tomu konci ukazoval v něm, že zákon Nový vyniká nad Starý i s ohledem na prostředníka a velekněze i s ohledem na svatostánek a oběti a vyzýval je, aby zůstali věrni Ježíši Kristu i v utrpení, aby byli trpěliví a prospívali v lásce a jiných ctnostech.

Sv. Pavel nejmenuje se sice autorem listu toho, jako se jmenuje v ostatních listech svých, avšak prozrazuje se na konci, když nazývá Timothea milovaným bratrem svým a označuje ho jako průvodce svého. Obsah listu jest zcela přiměřen duchu a snahám sv. Pavla, vyjadřuje zřejmě myšlenky jeho, avšak řeč (řečtina) jeho jest čistší a sloh mnohem uhlazenější nežli v ostatních listech jeho. To však vyloží se snadno, uzná-li se, že sv. Pavel nestilisoval listu toho sám, nýbrž ústně a snad i písemnými poznámkami pověděl některému žáku neb příteli svému, snad Apollovi neb Klementu Římskému, ty myšlenky, o které chtěl se sdělit s křesťany palestinskými a ten že k vyzvání jeho sepsal je v list, kterýž pak apoštol přečetl a schváliv jej, poslal do Jerusalema.

List sv. Pavla židům.

Úvod. 1, 1—3.

1, ¹ Druhdy Bůh na mnohokráté a mnoha způsoby mluvil k otcům (našim) skrze

1, 1. Druhdy, t. j. v zákoně Starém, na mnohokráté či po částech, a tedy jen zlomkovitě; mnoha způsoby (ve snu, ve vidění, v obrazech a zjevech vnějších a j.). V těchto dnech doby poslední či mesiášské, tedy v zákoně Novém zjevil se dokonale nám, t. j. rozeným židům.

proroky. V těchto však dnech doby poslední mluvil k nám skrze Syna (svého),² kteréhož ustanovil dědicem všech věcí, skrze nějž i světy učinil.³ On jest výblesk slávy a výraz podstaty jeho. Udržuje všecko mocným slovem svým. Zasedl na pravici velebnosti na výsostech, když byl vykonal očistu od hříchů.

Pán Ježíš vyniká nad anděly.

1, 4—2, 18.

⁴ On stal se tím přednějším nad anděly, čím znamenitější jméno zdědil nežli oni.

2n. Syn Boží (který jako Bůh jest od věčnosti pánem všehomíra, také) jako člověk byl ustanoven dědicem či pánem všech věcí a vykonal svou smrtí na kříži očistu či vykoupení od hříchu, zasedl na pravici velebnosti Boží, t. j. dostal účast v moci a vnější slávě velebnosti božské a tím oslavu lidské přirozenosti své (viz Skut. ap. 7, 55), jako Bůh pak jest stvořitel všeho světa, s Otcem soupodstatný a jemu rovný (výblesk slávy i výraz podstaty jeho) a zachovatel všech věcí (udržuje všecko).

*) V části první (1, 4—10° 18) sv. Pavel chtěje ukázati přednost zákona Nového před Starým srovnává prostředníka a velekněze Nového zákona (Ježíše Krista) s prostředníky (anděly a Mojžíšem) i veleknězi Starého zákona a vede důkaz, že novozákonní prostředník a velekněz Ježíš Kristus vyniká i nad prostředníky (1, 4—4. 13) i nad velekněze starozákonní (4, 14—10, 18).

4. Znamenitějším jménem rozumí jméno Syn Boží. Jméno to zdědil a tedy právem má i jako člověk; neboť Synem Božím jest nikoliv jako přirozenost neb podstata, nýbrž jako osoba; osobu má však jen jednu, osobu božskou, a ta jest stále osobou Syna Božího, ať si ji myslíme jako nositele božské nebo lidské přirozenosti.

⁵ Neboť kterému z andělů řekl kdy (Bůh):
 »Syn můj jsi ty, já dnes zplodil
 jsem tebe?« A opět: »Já mu budu
 otcem, a on mi bude synem.« ⁶ Ale
 když opět uvede prvorozence (svého) na
 svět, řekne: »Klanějte se mu vši-
 chni andělé Boží.«

⁷ Též o andělech praví: »Jenž andě-
 ly své činíš větry a služební-

5. Bůh Otec v žalmu 2, 7. praví, že ho zplodil
 dnes, t. j. od věčnosti; neboť u Boha není žádné
 minulosti ani budoucnosti, nýbrž pouhé trvání, přítomnost. Zplodil ho ovšem duchovně, tím, že sám
 sebe od věčnosti co nejdokonaleji poznává a tomu
 poznání výraz dává. — Slova Já mu budu ot-
 cem atd. uvedena jsou z 2. Král. 7, 14.

6. Když opět uvede, t. j. při druhém pří-
 chodu Kristově na konci světa — k soudu všeobec-
 nému, řekne, t. j. prohlásí, totiž Bůh. Klaněj-
 tež se mu... viz žalm 97, 7.

7—9. Praví (v. 7), totiž Písmo sv. Slova jenž
 činíš anděly atd. jsou ze žalmu 103, 4 podle
 překladu alexandrijského, s nímž srovnává se
 i Vulgata. Jimi sv. Pavel upozorňuje, že andělé jsou
 duchové služební, jichž Bůh užívá ke své služ-
 bě jako větru a ohně, a kteří rychle jako vítr a
 se zápalením konají a oznamují vůli Boží, po případě
 též jako oheň⁶ žhoucí vykonávají trestající sprave-
 dlnost jeho. Proti nim jakožto duchům služeb-
 ným staví ve v. 8—9 Krista Ježíše jakožto nejvyš-
 šího krále; činí to slovy žalmu 44, 7—8. (Trůn
 tvůj, ó Bože...), jimiž se předpovídá o budoucím
 Vykupiteli, že bude králem, že království jeho
 bude věčné, že bude kralovati spravedlivě a do-
 sáhne proto (i jako člověk) blaženosti a oslavy
 nade všechny účastníky blaha věčného (tedy
 větší než i andělé). Zezlem pravosti jest
 království tvé, t. j. spravedlivé bude kralo-
 vání tvé. Pomaže tě olejem radostí, t. j.
 učiní tě účastna radosti a oslavy. Mínil se tu oslava,
 které Ježíš Kristus jako člověk došel po svém
 zmrtvýchvstání a nanebevstoupení.

ky své žhoucím ohněm,«⁸ o Synu však: »Trůn tvůj, o Bože, (trvá) na věky věkův; žezlem pravosti jest žezlo království tvého;⁹ miluješ spravedlnost a nenávidíš nepravosti; proto pomaze tě, Bože, Bůh tvůj olejem radosti nad účastníky tvé.«¹⁰ A opět: »Ty jsi, Hospodine, na počátku založil zemi a dílem rukou tvých jsou nebesa;¹¹ ona pomínou, Ty však zůstaneš a všechna zvetšejí jako roucha, ¹²i změníš je jako oděv a změněna budou. Ty však jsi (stále) tentýž, a léta tvá nepřestanou.«¹³ A ke kterému z andělů řekl kdy: »Sed na pravici mé, dokud nepoložím nepřátele tvých za podnoží nohou tvých?«¹⁴ Nejsou-liž oni všichni služební duchové posílání ke službě pro ty, kteří dědictvím obdrží spásu?

10—12. Srovn. žalm 101, 26.

13n. Slovy žalmu 109, 1. dokazuje, že Vykupitel jest nejvyšší pán, jemuž vše se pokoří; nato staví proti němu anděly jako duchy služebné a tedy nižší než jest On, podobně jako byl slovy jinými učinil již ve v. 7. Právě-li, že bude s ním vládnouti dokavad nepoloží nepřátele jeho za podnoží nohou jeho, netvrdí tím, že přestane vládnouti a účast míti v moci božské, až nepřátelé ti budou pokořeni, spíše dává najevo, že potom, až budou pokořeni a mu podrobeni, bude vládnouti tím spíše.

2, ¹ Proto musíme tím snažněji dbáti toho, co jsme slyšeli, abychom snad někdy nepropadli; ² neboť jestli slovo vyjádřené skrze anděly bylo pevné, takže každé přestoupení a neposlušensství vzalo náležitou odplatu: ³ kterak my unikneme, zanedbáme-li spásy tak veliké, která byvši s počátku hlásána skrze Pána, utvrzena jest mezi námi od těch, kteří ho slyšeli, ⁴ an Bůh spolu (s nimi) osvědčoval (ji) znameními a divy a různými zázraky i dary Ducha svatého podle vůle své.

⁵ Vždyť nikoliv andělům poddal Bůh svět budoucí, o kterém mluvíme. ⁶ Osvěd-

2, 1—4. Z toho, že prostředník Nového zákona. Ježíš Kristus, jest přednější než prostředníci zákona Starého, andělé, vyvozuje pro své čtenáře, rodilé židy, naučení, že mají bedlivěji zachovávat to, co slyšeli, t. j. zákon Nový či učení Kristovo, než zachovávali (před svým obrácením se ke Kristu) slovo vyjádřené skrze anděly či zákon Starý, mojžíšský, který podle Gal. 3, 19. byl zřízen skrze anděly; mají tak činit k tomu konci, aby nepropadli, t. j. aby nepřišli v záhubu věčnou.

Utvrzena jest, t. j. učení Kristovo jest od apoštolův a učenníků jeho tak bezpečně osvědčeno mezi námi, že máme pevné přesvědčení o jeho pravosti.

5. Nikoliv andělům, nýbrž Kristu (neb »vtělenému Synu Božímu«); nikoliv andělé, nýbrž Kristus jest ustanoven hlavou světa budoucího či mesiášského, t. j. církve jak bojující na zemi, tak vítězné a oslavené na nebi.

6—8a. Srv. žalm 8, 5—7; dokazuje, že vtělený Syn Boží stal se skutečně hlavou církve. Bude sice nakrátko (po čas pozemského života svého) ponížěn pod anděly (zvláště utrpením a smrtí svou), potom však (po svém vzkříšení a nanebevstoupení) oslaven a účastným učiněn v božské moci a

čil však někde kdosi takto: »Co jest člověk, že jsi naň pamětliv, aneb syn člověka, že ho navštívuješ? ⁷ Ponížil jsi ho nakrátko pod anděly, slávou a ctí jsi ho korunoval a ustanovil jsi ho nad díly rukou svých; ⁸ všechno jsi poddal pod nohy jeho.« Tím totiž, že mu poddal všechno, neponechal ničeho, co by mu poddáno nebylo. Než ale, dosud nevidíme, že by mu bylo poddáno všechno; ⁹ avšak patříme na toho, jenž byl nakrátko ponížen pod anděly, na Ježíše, který pro utrpení a smrt svou byl slávou a ctí korunován, (byv ponížen), aby z milosti Boží podstoupil smrt za všechny.

¹⁰ Slušelo se zajisté na toho, pro něhož jest všechno, a skrze nějž jest všechno, aby

vládě nad vším tvorstvem, tedy i nad anděly a nad církví, jak bojující, tak vítěznou. Praví neurčitě »někde kdosi«, ne že by nevěděl, kdo a kde ta slova pověděl, nýbrž že mluví k rodilým židům, kterým to bylo známo.

8b—9. Dosud ovšem není mu podrobena všechno, neboť, jak učí zkušenost, mnozí protiví se mu a urážejí ho, na př. nevěrci, hříšníci, avšak přijde doba, kdy poddáno mu bude vskutku všechno. Souditi to lze najisto z toho, že se vyplnila první část uvedeného proroctví; žalmista totiž předpověděl také, že Vykupitel bude nakrátko ponížen pod anděly a potom pro své utrpení a smrt slávou a ctí korunován. To stalo se již, jak všichni víme. Stane se tedy zajisté i to, co předpověděl o budoucí vládě nad veškerým tvorstvem.

10—18. Bůh pojav úmysl vtělením Syna svého lidstvo vykoupiti a přivéstí ke spáse všechny ty,

ustanoviv přivést ke slávě mnoho synů, utrpením dokonal původce a vůdce spásy jejich. ¹¹ Neboť ten, jenž posvěcuje, a ti, kteří bývají posvěcováni, pocházejí všichni od jednoho; z té příčiny nestydí se nazývati je bratry ¹² řka: »Zvěstovati budu jméno tvé bratrům svým; ve shromáždění budu tě velebiti;« a opět: »Já budu doufati v něho;« ¹³ a opět: »Hle já i dítky (mé), které mi dal Bůh.« ¹⁴ Poněvadž tedy dítky byly účastny krve a těla, zúčastnil se jich podobně i on, aby smrtí

kterí by milosti jeho užili, právě utrpením dokonal, t. j. nejvyšší slávy a blaženosti účastna učinil i původce a vůdce jejich spásy, totiž vtěleného Syna svého.

11—14a. Bylo přiměřeno, aby i ten, jenž posvěcuje, t. j. Vykupitel, i ti, kteří bývají posvěcováni, t. j. vykoupenci, lidé, pocházeli všichni od jednoho praotce (Adama) a měli tedy stejnou přirozenost. Avšak lidé mají přirozenost podrobenou utrpení a smrti, a vskutku mnoho trpí i umírají; bylo tedy přiměřeno, aby i Vykupitel měl přirozenost utrpení a smrti podrobenou, aby trpěl i umřel. A v tom jest (první) příčina, proč Kristus nestyděl se nazývati nás bratry a tedy přijmouti přirozenost lidskou i s její podrobeností utrpení a smrti. Výrazu nestyděl se užívá vzhledem k tomu, že Pán Ježíš není pouze člověkem, nýbrž též Bohem. »Zvěstovati budu... velebiti« uvedeno ze žalmu 21, 23; »Já budu doufati v něho« ze žalmu 17, 3; »Hle, já i dítky mé« atd. z Is. 8, 18.

14. Dábel měl moc nad smrtí potud, pokud svedl lidi k hříchu, pro něž po ustanovení Božím smrt přišla na svět. Moc tu zkazil Vykupitel tím, že podav svou smrtí nekonečné dostiučinění, zasloužil nám nejen odpuštění toho hříchu, pro nějž smrt přišla na svět, nýbrž i slavné zmrtvýchvstání.

zkazil toho, jenž měl moc nad smrtí, to jest ďábla, ¹⁵ a (aby) vysvobodil ty, kteří strachem před smrtí byli po celý život drženi v porobě. ¹⁶ Vždyť nikde neujímá se andělů, nýbrž ujímá se potomstva Abrahamova. ¹⁷ Proto měl se ve všem připodobniti bratrům, aby byl milosrdným a věrným veleknězem v záležitostech u Boha ke smíření hříchů lidu. ¹⁸ Poněvadž totiž sám trpěl byv zkušén, může pomoci těm, kteří jsou zkoušeni.

Pán Ježíš vyniká nad Mojžíše.

Jest proto třeba poslouchati ho. 3, 1—4, 13.

3, ¹ Proto bratří věřící, účastníci nebeského povolání, ² pozorujte apoštola a velekněze našeho vyznání, Ježíše, kterýž jest věren tomu, jenž ho ustanovil, jak i Mojžíš (byl věren) v celém domě jeho; ³ neboť

15. Držení v porobě, t. j. v hrůze smrti. Z té vysvobodil nás tím, že podstoupiv sám smrt a vstav z mrtvých, způsobil, aby spravedlivým byla smrt snazší jednak pro jeho příklad, jednak pro naději ve vzkříšení a proto, že se jím stala přechodem do života věčně blaženého.

16. Proto slušelo se, aby přijal přirozenost lidskou i s jejími slabostmi vyjma hřích, poněvadž přišel vykoupit lidi a ne anděly. Kdyby byl chtěl ujmouti se andělů (padlých), bylo by se slušelo, aby přijal na sebe přirozenost andělskou.

10. Byv zkušén, t. j. zakusiv či podstoupiv utrpení a smrt.

3, 2. Pána Ježíše zove apoštolem či poslem (vyslancem) našeho vyznání či naší víry, poněvadž byl poslán, aby hlásal učení víry, které se držíme.

on byl uznán za hodna tím větší slávy než Mojžíš, čím větší čest má stavitel než dům. ⁴ Každý totiž dům staví se od někoho, ten však, jenž postavil všecko, jest Bůh. ⁵ Mojžíš byl sice věrný v celém domě jeho jako služebník k osvědčení toho, co se mělo hlásati, ⁶ Kristus však jako Syn nad domem svým; jeho domem jsme my, ač-li důvěru a chloubu naděje zachováme pevně až do konce.

⁷ Proto, jak praví Duch svatý: »D n e s -

4. Jako každý dům se staví od někoho, tak má stavitele svého i ten dům či národ, k němuž patří Mojžíš jako jeho část. Stavitelem však či tvůrcem domu toho jest ten, jenž stvořil všecko, totiž Bůh. Ale Kristus Ježíš jest Synem Božím, jenž s Otcem působí a skrze nějž, jak svrchu řečeno (1, 2), Otec všecko stvořil; jest tedy i On (Kristus) stavitelem či tvůrcem toho domu či národa, jehož částí Mojžíš jest.

5. K o s v ě d ě n í, t. j. aby oznámil lidu israelskému to, co Bůh chtěl, aby mu oznámil.

6. D ů v ě r u v Krista Ježíše, jakožto původce a zdroj naší spásy; c h l o u b u n a d ě j e, t. j. onu naději v blaženost věčnou, která jest příčinou naší chlouby.

7—11. Slova d n e s - l í . . . o d p o č i n u t í jsou ze žalmu 94, 8—11. Sv. Pavel uvádí je, aby vzpomínkou na výstražný příklad židů na poušti varoval své čtenáře tím mocněji před nevěrou a odpadlictvím, by snad nebyli pro nevěru a neposlušnost podobně vyloučení od vejítí do země zaslíbené, jako ti židé, kteří v nevěře a neposlušnosti na poušti proti Mojžíšovi i Hospodinu reptali. Výrazy R o z h o ř č e n í a P o k u š e n í odpovídají slovům M e r i b h á a M a s s á v textě hebrejském. Jsou to vlastní jména oněch míst na poušti v Rafidím (2. Mojž. 17, 1—7) a v Kadesu (4. Mojž. 20, 2—13), na nichž židé pro nedostatek vody se rozhořčivše, reptali a jako by zkoumatí chtěli, co Bůh dovede, ho pokoušeli.

li uslyšíte hlas jeho, ⁸nezatvrzujte srdce svého jako v Rozhořčení, jako v den Pokušení na poušti, ⁹kde otcové vaši mě pokoušeli, zkoumali mě, ač viděli má díla ¹⁰po čtyřicet roků. Proto jsem se rozhněval na pokolení toto a řekl jsem: »Ustavičně bloudí srdcem.« Ale oni nedbali cest mých, ¹¹takže jsem přísáhl ve hněvu svém: »Nevejdou do mého odpočinutí.« ¹²Hleďte, bratři, aby snad nebylo v některém z vás zlého srdce nevěrného, takže by odpadlo od Boha živého, ¹³nýbrž povzbuzujte se vespolek každého dne, pokud se říká »dnes«, aby se nezatvrdil některý z vás klamem hříchu. ¹⁴Neboť jsme se stali účastníky Kristovými, ač-li pevně zachováme počátek

11. Do mého odpočinutí, t. j. do pokojného držení a užívání země zaslíbené, Palestiny, kteréž bylo předobrazem odpočinutí věčného či blaženosti věčné.

13. Pokud se říká »dnes«, t. j. pokud trvá pozemský život náš a tím i doba, ve které lze dojíti odpuštění hříchů a činiti skutky pro nebe záslužné.

14n. Stali jsme se účastníky Kristovými, t. j. na křtu svatém vešli jsme v úzké spojení s Kristem, stali jsme se jeho spoludědici či dostali jsme právo na věčnou blaženost, a my staneme se účastní té blaženosti skutečně, jestli zachováme až do smrti počátek bytnosti, t. j. onu bytnost nadpřirozenou či stav milosti posvěcující, který se v nás započal, když uvěřivše v Krista, byli jsme pokřtěni.

bytnosti až do konce, ¹⁵ pokud se říká: »Dnes-li uslyšíte hlas jeho, nezatvrzujte srdce svého, jako v Rozhořčení.« ¹⁶ Neboť někteří uslyševše, rozhořčili se, ale ne všichni ti, kteří vyšli z Egypta pod Mojžíšem. ¹⁷ Nuže, na koho hněval se po čtyřicet roků? Ne-li na ty, kteří zhřešili, jejichž těla zahynula na poušti? ¹⁸ A komu přísáhl, že nevejdou do jeho odpočínutí, leč těm, kteří byli nevěrní? ¹⁹ I vidíme, že nemohli vejít pro nevěru.

4, ¹ Bojme se tedy, aby snad někdo z vás přes to, že (ještě) zůstává zaslíbení o vejítí do jeho odpočínutí, nebyl shledán, že ho nedošel. ² Neboť i nám byla dána zvěst radostná jako jim, ale jim neprospělo slovo poslechnuté, poněvadž nebylo spojeno s věrou u těch, kteří je uslyšeli. ³ Vejdeme totiž do odpočinku ti, kteří

4, 1. Odpočínutím jeho (Božím) rozumí se ve smyslu literárním odpočínutí v zemi Kanaan, ve smyslu předobrazném odpočínutí v Bohu či věčná blaženost; ve smyslu předobrazném trvá zaslíbení to posud, a vzhledem k tomu dí sv. Pavel, že ještě zůstává.

3b—10. Odpočínutím, o němž Bůh mluví v řečeném žalmu (94, 11), skrze Davida, nemíní se odpočínutí v zemi Kanaan, nýbrž odpočínutí v Bohu či věčná blaženost, a to jednak poukazováním na to, že odpočínutí to bylo podle Písma sv. (1. Mojž. 2, 2) připraveno již od stvoření světa, jednak upozorněním, že ještě tehdy, když byli židé již dávno vešli do Kanaan, prohlásil Bůh v řečeném žalmu skrze Davida, že ti, kteří neuvěří do jeho odpočínutí nevejdou, a tedy ti, kteří uvěří, do něho vejdou.

jsme uvěřili, jakož byl pravil: Tak že jsem přísáhl ve hněvu svém: »Nevejdou do mého odpočinutí,« a přece díla byla dokonaná od založení světa; ⁴neboť kdesi řekl o sedmém dni takto: »I odpočinul Bůh sedmého dne ode všeho díla svého,« ⁵a na tomto místě opět (dí): »Nevejdou do mého odpočinutí.« ⁶Poněvadž tedy zůstává, aby někteří do něho vešli, a ti, jimž radostná zvěst byla dána dříve, nevešli pro nevěru, ⁷stanoví opět jakýsi den, jakési dnes, pravě u Davida po čase tak dlouhém, jakož bylo řečeno: »Dnes-li uslyšíte hlas jeho, nezatvrzujte srdce svého.« ⁸Neboť kdyby je byl Josue uvedl do odpočinutí, nebyl by potom mluvil o dni jiném. ⁹Nuže, zůstává odpočinek lidu Božímu. ¹⁰Neboť ten, jenž vejde do

4. Kdesi, t. j. v 1. Mojžíš. 2, 2.

7. Stanoví opět jakýsi den, totiž dobu mesiášskou, aby mohli vejíti do blaženosti věčné ti, kteří by uvěřili.

9. Odpočinutí, doslovně sobotování, t. j. svěcení soboty. Nazývá tak blaženost nebeskou (odpočinek lidu Božímu či pravým ctitelům Božím zaslíbený) jednak proto, že blaženost ta byla oním svěcením (odpočinutím) sobotním předobrazena, jednak že jest účastenstvím v blaženosti Boha samého, naznačené oním odpočinutím, jemuž, jak dí Písmo, oddal se Bůh dne sedmého, dokonav dílo stvořitelské.

10. Jenž vejde do odpočinku, t. j. do blaženosti věčné, odpočine také od skutků svých, t. j. od strastí, útrap, námah, nesnází a p.

odpočinutí, odpočine také od skutků svých, jako Bůh od svojich. ¹¹ Snažme se tedy vejíti do odpočinutí toho, aby nepadl někdo ve stejném příkladě nevěry; ¹² neboť živé jest slovo Boží a účinné a různější nad každý meč dvojbřitý; proniká až do rozdělení duše a ducha, kloubův i mor-ku, a rozeznává myšlenky a úmysly srdce. ¹³ A není žádného tvora neviditelného před ním, ale všecko jest holé a otevřeno před očima toho, před nímž nám (bude činiti) počet.

Pán Ježíš jest veleknězem. 4, 14—5, 10.

¹⁴ Majíce tedy velekněze velikého, který pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího, držme se té víry, kterou vyznáváme. ¹⁵ Vždyť nemáme velekněze, jenž by nemohl míti soucit s našimi slabostmi, nýbrž takového, který byl podobně (jako my) zkušěn ve všem kromě hříchu. ¹⁶ Přistupujme tedy

12n. Slovo Boží, kterým Bůh slibuje odměnu neb hrozí trestem, jakým jest i to, které ve v. 4 uvedl ze žalmu 94, 11, jest živé a účinné, účinné tak, že proniká i nejvnitřnější útroby člověka, zná (totiž Bůh, jenž ono slovo projevuje) i nejtajnější myšlenky a úmysly, a tedy i to, kdo zasluhuje odměnu, kdo trest.

14—16. Chtěje ukázati, že Pán Ježíš jest skutečně veleknězem, vyzývá dříve své čtenáře, aby vidouce, že máme velekněze nejen velikého (vyvýšeného nad anděly a Mojžíše), nýbrž i soucitného s našimi slabostmi, s důvěrou přistupovali ke trůnu milosti, t. j. ke svému veleknězi, Kristu Ježíši, a skrze něho k Bohu samému.

s důvěrou ke trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a našli milost k pomoci příhodné.

5, ¹ Každý totiž velekněz, jsa brán z lidí, ustanovuje se pro lidi ve věcech, které se vztahují k Bohu, aby přinášel dary a oběti za hříchy, ² (a to takový), který by mohl lítost míti nad nevědomými a bloudícími jsa též sám obklíčen slabostí; ³ a proto má za hříchy obětovati jak za lid, tak za sebe. ⁴ A nikdo nebere té důstojnosti sobě sám, nýbrž jsa povolán od Boha, jak i Aron. ⁵ Tak ani Kristus neosobil si sám důstojnosti velekněze, nýbrž (dal mu ji ten), jenž k němu pravil: »Syn můj jsi ty; já dnes zplodil jsem tebe,« ⁶ jak i na jiném místě dí: »Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova.« ⁷ On obětoval za času pozemského života svého s křikem silným a se slzami prosby a modlitby tomu, jenž mohl ho vysvoboditi ze smrti, a byl vyslyšen pro svou uctivost. ⁸ A přes to, že byl Synem Božím, konal poslušnost tím, co vytrpěl, ⁹ a byv dokonán stal se pří-

5, 5. »Syn můj — zplodil jsem tebe«. slova ta jsou ze žalm. 2, 7. Uváděje je jako slova toho, jenž k němu pravil, jako slova Boha Otce, nepřímě tím dokazuje, že velekněžství dal mu Bůh Otec; přímo vztahují se slova ta k odvěkému zplození osoby Boha Syna od Boha Otce.

6. Srv. žalm 109, 4.

9. Byv dokonán, t. j. obdržev dokonanou či nejvyšší oslavu lidské přirozenosti své.

činou věčné spásy všem, kteří ho poslouchají, ¹⁰ nazván byv od Boha veleknězem podle řádu Melchisedechova.

Výtka, výstraha a povzbuzení. 5, 11—6, 20.*)

¹¹ O tom jest nám mluvití mnoho, a to věci těžko vysvětlitelné, poněvadž jste se stali liknavými ke slyšení; ¹² neboť majíce vzhledem k času býti učiteli, potřebujete opět, aby vás někdo poučoval o tom, které jsou první počátky učení o Bohu, a stali jste se potřebni mléka a ne pokrmu tuhého. ¹³ Každý totiž, kdo požívá ještě mléka, je nezkušený ve slově spravedlnosti, neboť jest dítě; ale pro dokonalé jest pokrm tuhý, pro ty, kteří mají mysl návykem vycvičenou k tomu, aby rozeznávala dobré i zlé.

6, ¹ Proto pomínouce počáteční vyučo-

*) Od 5. 11—6, 20 apoštol činí čtenářům svým výtku, že ochabli ve víře, varuje před odpadnutím od víry a dodává jim útěchy povzbuzuje k vytrvalosti ve víře.

11. O tom, t. j. o Kristově velekněžství

12. Vzhledem k času, t. j. k dlouhé době, po kterou jste křesťany. Mlékem rozumí první počátky křesťanského učení, jež snadno lze pochopiti, pokrmem tuhým pravdy hlubší a těžší.

13. Slovem spravedlnosti rozuměti jest učení dokonalé, t. j. hlubší pravdy zjevené, podobně jako stravou tuhou.

6, 1—3. Proto »pomínou mlčením počáteční vyučování to a budu vykládati pravdy hlubší« — K naukám počátečním čítá pak 1. pokání ze skutků mrtvých či z hříchů, 2. víru v Boha trojjediného, a to víru živou, jež se osvědčuje skutky dobrými, 3. učení o křtech, t. j. uče-

vání o Kristu, přistupme k věcem dokonalejším a nekladme znova základu pokáním skutků mrtvých a věrou v Boha, ²učením o křtech a vzkládání rukou, o zmrtvýchvstání a o soudě věčném. ³A to učiníme, dopustí-li Bůh.

⁴Neboť jest nemožno, aby ti, kteří jednou byvše osvíceni a okusivše daru nebeského, stali se účastni Ducha svatého ⁵a okusili také dobrého slova Božího i sil věku budoucího ⁶a (potom) padli, — opět se obnovili ku pokání, (a to proto), poněvadž Syna Božího si znova křižují a v posměch vydávají. ⁷Země zajisté, která pije déšť často na ni přicházející a plodí bylinu příhodnou těm, kteří ji vzdělávají, dostává požehnání od Boha; ⁸vydává-li však trní a hloží, jest zavržitelná a kletbě blízká, a konec její jest spálení.

⁹Nadějeme se však do vás, miláčkové,

ní o křtu svátostném a jeho poměru ke křtu Janovu a k očišťováním židovským, snad i o tom, že je též křest žádosti a křest krve; 4. učení o vzkládání rukou či o svátosti biřmování, 5. o všeobecném zmrtvýchvstání a 6. o soudě obecném, jež nazývá věčným, poněvadž rozsudek na něm vynesený bude míti platnost věčnou.

4.—8. Jest mravně nemožno či velmi těžko, aby se obrátili zase pravým pokáním ti, kteří odpadnou od víry Kristovy. Syna Božího znova křižují tím totiž, že podobně jako židé, kteří Krista ukřižovali, hlásají k veliké škodě své, že není tím, za koho se vydával, vtěleným Synem Božím, nýbrž podvodníkem hodným smrti.

9.—12. Aby čtenáři nezmalomyslněli tím, co řekl od 4.—8., projevuje nyní k útěše jejich naději, že

věcí lepších a blízkých spáse, ačkoliv tak mluvíme. ¹⁰ Neboť Bůh není nespravedliv, aby zapomenul na vaše jednání a na lásku, kterou jste ukázali k jménu jeho tím, že jste sloužili a sloužíte věřícím. ¹¹ Přejeme si však toužebně, aby každý z vás jevil touž horlivost vzhledem k plné naději (naší) až do konce, ¹² byste neochabli, nýbrž následovníky byli těch, kteří věrou a trpělivostí docházejí zaslíbení. ¹³ Neboť Bůh čině zaslíbení Abrahamovi a nemaje nikoho většího, skrze něhož by přísahal, přísáhl skrze sebe sama ¹⁴ řka: »Jistě požehnám ti hojně a rozmnožím tě velice.« ¹⁵ A tak on trpělivě očekává, dosáhl zaslíbení. ¹⁶ Lidé totiž přísahají skrze většího (než jsou sami), a ukončením všech rozepří jejich, tak, aby věc byla utvrzena, jest přísaha. ¹⁷ Proto Bůh, chtěje tím více ukázati dědicům zaslíbení nezměnitelnost svého úradku, při-

spásky dojdou. Mluvil tak tvrdě o odpadlících a půdě neúrodné, ne že by jich (čtenářů) přirovnával již k zemi plodící trní a hloží, nýbrž že si přeje snažně, aby ve víře vytrvali a po příkladě patriarchů došli zaslíbení Božích či blaha věčného.

13.—20. ukazuje, že zaslíbení Boží, jsouce nezměnitelná, trvají stále v platnosti (i pro ně).

14. Volně z I. Mojž. 22, 17.

17. K zaslíbení, které samo o sobě jest (u Boha) nepohnutelné či nezměnitelné, přičinil přísahu rovněž pevnou a nezměnitelnou, aby tak dvojím způsobem, zaslíbením a přísahou ujistil nás co nejvíce, že vyplní, co slíbil, a to k tomu konci, bychom v utrpeních měli mocnou útěchu my, dědicové božských zaslíbení.

činil přísahu, ¹⁸ abychom dvěma věcmi nepohnutelnými, v nichž klamati Boha nelze, měli mocnou útěchu my, kteří jsme se utekli, abychom se chopili a drželi předložené naděje. ¹⁹ V té máme kotvu duše bezpečnou i pevnou a vcházející do vnitřku za oponu. ²⁰ Tam jako předchůdce pro nás vešel Ježíš, stav se veleknězem na věky podle řádu Melchisedechova.

**Pán Ježíš jest veleknězem
podle řádu Melchisedechova. 7, 1—3.**

7, ¹ Tento Melchisedech totiž, král sálemský, kněz Boha nejvyššího, vyšel na-

18. Předložené naděje, t. j. naděje v bla-ho věčné, kteréž se věrou předkládá před oči naší mysli podobně jako se předkládala před (tělesné) oči závodníků odměna, kterou dostával ten, jenž v závodě zvítězil.

20. »Do vnitřku za oponu«; slovy těmi naráží na velesvatyni starozákonní, která byla od svatyně oddělena oponou, míní však nebe, jakožto sídlo Boha samého, které onou velesvatyní bylo předobrazeno. Tvrdí tedy, že naděje naše vniká až do nebe a zakotvuje se v Bohu samém.

7, 1—3. Pán Ježíš jest veleknězem podle řádu Melchisedechova, Melchisedech byl předobrazem jeho; podobal se mu svým jménem (ježto Pán Ježíš jest králem nejvyšším spravedlivým a zdrojem spravedlnosti pro nás), svým postavením (ježto Pán Ježíš jest nejvyšším králem pokoje, smířiv člověka s Bohem); tím, že byl králem i knězem a že Písmo sv. nezmiňuje se o jeho otci ani o matce a předcích, ani o počátku a konci jeho života; podle toho mohlo by se zdáti, že neměl žádného otce, ani matky, ani předků, že se nenarodil ani nezemřel; Písmo sv. pomlčuje o tom po výkladě Pavlově řízením Božím nikoli proto, že by byl Melchisedech neměl sku-

proti Abrahamovi, když se vracel od porážky králů a jemu požehnal; ² a tomu Abraham i desátky přidělil ze všeho. Ten v překladě jména svého slove předem král spravedlnosti, potom však i král Salemu, to jest král pokoje. ³ Ten jest bez otce, bez matky, bez rodokmenu, ten nemá ani počátku dní ani konce života, avšak (tím) připodobněn jest Synu Božímu a zůstává knězem na věky.

Pán Ježíš vyniká nad kněžstvo levitské.

7, 4—28.

‘Vizte tedy, jak veliký jest ten, jemuž i desátek dal Abraham z věcí předních,

tečně žádného otce, ani matky, atd., nýbrž aby byl předobrazem budoucího Vykupitele, který skutečně jako člověk nemá otce, jako Bůh nemá matky ani předkův a rodokmene a jsa věčný nemá počátku ani konce. (Srovn. 1. Mojž. 14, 17—20.)

4.—10. Melchisedech, Kristův předobraz, a tím i Kristus sám jako velekněz vyniká nad Abrahama a tím nad kněze levitské. od něho pocházející; neboť Abraham dal Melchisedechovi desátky a přijal od něho požehnání (1. Mojž. 14, 18—20); nikoli vyšší nižšímu, nýbrž nižší vyššímu dává desátky, podobně i požehnání přijímá nikoli vyšší od nižšího, nýbrž nižší od vyššího. Při tom upozorňuje na trojí přednost Melchisedechovu, před kněžími starozákonními: a) kněží leviti dostávali desátky toliko mocí a dobrodiním zákona, Melchisedech však vzhledem k velekněžství svému (dříve než byl zákon dán v. 4.), b) kněží levit. umírali a tak pozbývali práva na desátky, o Melchisedechovi však nepraví se v Písmě, že umřel, nýbrž jen, že žije (v. 8.), c) kněží starozák., kteří dostávali desátky od lidu, sami dali desátky Melchisedechovi ve svém praotci Abrahamovi a skrze něj (v. 9.—10.).

on, patriarcha. ⁵ A zajisté ti, kteří ze synů Leviových dostávají kněžství, mají příkaz, aby podle zákona brali desátky od lidu, to jest od svých bratrů, ačkoliv i oni vyšli z beder Abrahamových; ⁶ ale on (Melchisedech), jehož rodokmen se ne-odvozuje od nich, obdržel desátek od Abrahama a požehnal tomu, jenž měl za-slíbení. ⁷ Beze všeho odporu však to, co menší jest, dostává požehnání od většího. ⁸ A tuto dostávají desátky lidé smrtelní, tam však ten, o němž se vydává svědec-tví, že žije. ⁹ A, ať tak dím, skrze Abra-hama dal desátek i Levi, jenž desátky do-stával; ¹⁰ neboť byl ještě v bedrách otco-vých, když mu vyšel naproti Melchise-dech.

¹¹ Působila-li se tedy dokonalost skrze kněžství levitské, — pod ním totiž lid ob-

11.—28. Velekněz novozákonní, Kristus Ježíš, vyniká nad kněžstvo starozákonní; to vyplývá ze žalmu 109, 4. z toho, že a) kněžstvo levitské byvši je-nom na čas, přestalo, Kristus však jest knězem na v ě k y (v. 11.—19.); b) že starozákonní kněží byli zřízeni bez přísahy Boží, Kristus však s přísahou (v. 20.—22.); c) že levitských kněží bylo pro jejich smrtelnost mnoho, jedni po druhých, velekněz po-dle řádu Melchisedechova však jest stále jeden a týž (v. 23.—25.); d) že velekněží levitští jsouce hříšní, měli potřebu obětovati nejen za lid, nýbrž i za sebe, a to denně, poněvadž oběti jejich byly nedokonalé, Kristus však jsa nejvyšš svatý a vy-výšený obětoval sebe sama pouze za lid a to jen j e d n o u, poněvadž obět jeho byla nejvyšš d o k o n a l á (v. 26.—28.). V. 11. nn.: Kdyby kněžstvo starozákonní (prostředky ovšem, které podal zákon mojžíšský) bylo mělo moc působiti d o k o n a l o s t.

držel zákon, — k čemu ještě bylo potřebí, aby povstával jiný kněz podle řádu Melchisedechova a nejmenoval se podle řádu Aronova? ¹² Vždyť mění-li se kněžství, mění se tím nutně i zákon. ¹³ Ten zajisté, o němž toto se praví, patří k jinému pokolení, z něhož nikdo nesloužil oltáři; ¹⁴ neboť jest zjevno, že Pán náš vyšel z Judy, pokolení to, při němž Mojžíš nemluvil nic o kněžích. ¹⁵ A ještě více jest to zjevno, když podle podobnosti Melchisedechovy povstává kněz jiný, ¹⁶ který se jím stal nikoli podle zákona příkazu tělesného, nýbrž podle moci života neporušitelného; ¹⁷ neboť svědčí: »T y j s i k n ě z n a v ě k y p o d l e ř á d u M e l c h i s e d e c h o v a.« ¹⁸ A tak zrušuje se sice příkaz předešlý pro jeho bezmocnost a neužitečnost, — ¹⁹ neboť zákon nepřivedl k dokonalosti ničeho — ale uvádí se lepší

t. j. ospravedlnění a spásu, nebylo by bývalo potřebí, aby vystoupil kněz jiný, ne z potomstva Levi, ne podle řádu Aronova, nýbrž jak předpověděno v žalmu 109, 4., podle řádu Melchisedechova, a aby tak kněžstvo levitské bylo zrušeno a nejen kněžstvo levitské, nýbrž i zákon mojžíšský, který ono kněžstvo stanovil (v. 11.—13.). Avšak taková změna stala se skutečně. V. 16 podle moci života neporušitelného, tedy velekněz nesmrtelný, věčný, jenž nástupce nepotřebuje. Byl tedy skutečně zrušen zákon mojžíšský i se svým kněžstvím, a to pro svoji bezmocnost, t. j. proto, že nebyl s to, aby sám sebou, svými prostředky, působil dokonalost či ospravedlnění a spásu a že tedy v té příčině byl neužitečný; zároveň však byla uvedena lepší naděje, t. j. zákon Nový (křesťanství).

naděje, skrze niž se přibližujeme k Bohu.
²⁰ A pokud to jest nikoli bez přísahy —
 onino totiž stali se kněžími bez přísahy,
²¹ tento však s přísahou skrze toho, jenž
 k němu pravil: »P ř i s á h l H o s p o d i n,
 a n e b u d e t o h o ž e l e t: T y j s i
 k n ě z n a v ě k y p o d l e ř á d u M e l -
 c h i s e d e c h o v a,« — ²² potud Ježíš stal
 se rukojmím lepší úmluvy. ²³ A oněch uči-
 něno jest kněžími mnoho, poněvadž jim
 smrt bránila, aby nezůstávali, ²⁴ tento však
 má kněžství nepomíjející, poněvadž zů-
 stává na věky; ²⁵ proto také může doko-
 nale spasiti ty, kteří přistupují k Bohu
 skrze něho, jsa vždycky živ, aby za ně
 orodoval.

²⁶ Takový zajisté příslušel nám velekněz,
 svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený
 od hříšníků a vyvýšenější nad nebesa,
²⁷ jenž nemá potřebí každého dne, jako

20.—22. Přísahy se užívati nemá, leč ve věcech
 důležitých. Z toho tedy, že kněží levitští stali se
 kněžími prostě, bez přísahy Boží, velekněz novo-
 zákonní však, Kristus, s přísahou, Pavel vede další
 důvod, že velekněz novozákonní vyniká nad kněž-
 stvo starozákonní, a ovšem Nový zákon nad Starý.
 Zákon Nový či křesťanství jest ú m l u v a l e p š í;
 zjednávát větší statky nežli zákon Starý: odpuštění
 hříchů, milost Boží a vede k blaženosti věčné.

26—28. Sv. Pavel mluví zde pouze o krvavé oběti
 kříže, a ne o jejím nekrvavém obnovování při mši
 sv. Slovem přísahy pozákonní rozumí
 pevný úradek Boží, kterým Kristus ustanoven
 byl od věčnosti veleknězem; pozákonním slove
 proto, poněvadž skrze Davida byl (v žalmu 109.)
 projeven, když zákon mojžíšský byl již (dávno) dán.

(jiní) velekněží, konati oběti nejprve za hříchy svoje, potom (za hříchy) lidu; toto učinil najednou, obětovav sebe sama.²⁸ Neboť zákon ustanovuje za kněze lidi mající nedostatky, ale slovo přísahy pozákonní ustanovuje Syna na věky dokonalého.

Kristova přednost před velekněžími starozákonními s ohledem na svatostánek a zákon, k němuž patří, 8, 1.—13.

8, ¹ Hlavní však věci při tom, o čem mluvíme, jest: Takového máme velekněze, který se posadil na pravici trůnu velebnosti v nebesích ² jakožto bohoslužebník velesvatyně, a to svatostánku pravého, který postavil Hospodin a nikoli člověk. ³ Každý totiž velekněz ustanovuje se k tomu, aby obětoval dary a oběti; proto jest potřebí, aby také on měl něco, co by obětoval. ⁴ Kdyby tedy byl na zemi, ani by nebyl knězem, poněvadž tu jsou (kněží), kteří přinášejí podle zákona dary, ⁵ a ti slouží obrazu a nástinu velesvatyně nebeské, jakož bylo zjeveno Mojžíšovi, když

8, 1—5. Kristus koná úřad svůj ve svatostánku nebeském, velekněží levitští ve svatostánku pozemském. Na zemi nemohl ani zůstatí viditelným způsobem trvale a působiti jako velekněz, neboť tu byli již kněží levitští, kteří podle zákona mojžíšského jediní byli oprávněni obětovat, k nimž však Pán Ježíš nepatřil.

5. 2. Mojž. 25, 40; Skut. 7, 44.

měl vzdělati stánek. Praví totiž: »Hleď, ať uděláš všechno podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.«

⁶ Avšak on obdržel tím znamenitější službu kněžskou, čím i vznešenější úmluvy jest prostředníkem, která byla ustanovena na vznešenějších zaslíbeních. ⁷ Neboť kdyby ona první (úmluva) byla bez úhony, nehledalo by se místa pro druhou. ⁸ Vždyť čině jim výtku praví: »Hle, přijdou dnové, praví Hospodin, a dokonám nad domem israelským i nad domem judským úmluvu novou, ⁹ ne podle úmluvy, kterou jsem učinil s otci jejich v ten den, ve který jsem je vzal za ruku, abych je vyvedl ze země egyptské; neboť oni nezůstali v úmluvě mé, a já jsem je opustil, praví Hospodin. ¹⁰ Toto jest totiž úmluva, kterou učiním s domem israelským po oněch dnech, praví Hospodin: Dám své zákony

6—13. Nový zákon, ve kterém Pán Ježíš vykonává velekněžský úřad svůj, vyniká nad zákon Starý, ve kterém působili kněží levitští, a který již podle předpovědi proroka Jeremiáše 31, 31—34 jakožto nedokonalý měl býti zrušen a nahrazen novým.

8—12. Je uvedeno skoro doslovně z Jerem. 31, 31—34.

9. Viz 2. Mojž. 19, 5—6.

10. Domem israelským rozumí zde všechny Israelity.

v mysl jejich a napíši je v srdce jejich, a budu jim Bohem, a oni budou mi lidem. ¹¹ A nikdo nebude poučovati svého spoluobčana a nikdo svého bratra říkáje: „Poznej Hospodina,“ neboť všichni budou mě znáti od maličkého až do velikého z nich, ¹² ježto budu milostiv nepravostem jejich a na hříchy jejich nebudu již vzpomínati.« ¹³ Praví-li však (smlouvu) »n o v o u«, prohlašuje první za zvetšelou; ale co větší a stárne, jest blízko zániku.

Kristova přednost před veleknězi starozákonními s ohledem na oběti. 9, 1—10, 18.

9, ¹ Měla sice i první (úmluva) příkazy bohoslužebné a svatyni pozemskou. ² Byl totiž zřízen stánek přední, ve kterém byly svíce a stůl a předkladné chleby: ten slove svatyně. ³ A za druhou oponou byl stánek zvaný velesvatyně, ⁴ který obsahoval zlatou kadidelnici a archu úmluvy, obloženou odevšad zlatem; v té byla zlatá nádoba s mannou a hůl Aronova vy-

9, 2. Viz 2. Mojž. 25, 23. 30. 31; 26, 1; 36, 8.

3. Viz 2. Mojž. 26, 33.

4n. Viz 2. Mojž. 16, 33; 25, 10. 16. 21; 3. Mojž. 16, 12; 4. Mojž. 17, 10; 2. M. 25, 18; 26, 34. Kadidelnice této se užívalo pravděpodobně pouze jednou v roce, v den smíření.

pučelá a desky zákona; ⁶ nad ní pak byli cherubové slávy, zastiňující slitovnici; o těch věcech mluvití nyní dopodrobna není na místě. ⁶ Ale když věci takto jsou upraveny, do předního stánku vcházejí sice kněží vždycky, když konají úkony bohoslužebné, ⁷ do druhého však (vchází) jedině velekněz jednou v roce, (a to) ne bez krve, kterou obětuje za hříchy své i za hříchy lidu.

⁸ Tím Duch svatý naznačuje, že ještě není zjevna cesta do velesvatyně, pokud trvá stánek přední. ⁹ Neboť ten jest obra-

7. Viz 2. Mojž. 30, 10; 3. Mojž. 16, 2. 14. 15.

8—14. Ukazuje, že Kristova oběť vyniká nad levitské svou účinností, neboť skrze ni Kristus zasloužil nám vniterné očištění a ospravedlnění, jehož oběťmi levitskými nebylo lze dosíci.

8—10. D o b y p ř e d m e s i á š s k é, doslovně d o b y p ř í t o m n é, kterou však se míní doba předmesiášská podobně jako d o b o u n á p r a v y neb d o b o u b u d o u c í (věkem budoucím) se rozumí doba mesiášská. Smysl jest: Tím, že do velesvatyně nejen lid, nýbrž ani kněží nesměli vstoupiti, leč jen nejvyšší kněz jednou v roce (v den smíření), Duch sv. naznačoval, že ještě není otevřen a ve známost uveden přístup do nebe; stánek ten byl obrazem doby předmesiášské, ve které přístup do nebe otevřen nebyl, a přiměřeně té době oběti tehdy podávané neměly moci zjednávatí vnitřní očištění a ospravedlnění tomu, k d o b o h o s l u ž b u konal, t. j. ani tomu, kdo obětoval, ani tomu neb těm, jichž jménem neb za něž je obětoval; p ř í k a z y t ě l e s n é, t. j. takové, které se vztahovaly pouze k tělu, ke vnějšku člověka, a proto mohly sice, podobně jako šetření předpisů o pokrmech, nápojích a rozličných umýváních (3. Mojž. 11, 1—47; 10, 9; 2. Mojž. 30, 18—20, Kol. 2, 16), zjednatí čistotu vnější, levitskou či zákonnou, ale ne očištění vnitřní, ve svědomí, duševní.

zem doby předmesiášské, podle něhož se obětují dary a oběti, které nemohou ve svědomí zdokonaliti toho, kdo koná bohoslužbu. Jsou toliko přičiněny k pokrmům a nápojům ¹⁰ a rozličným umýváním jako příkazy tělesné až do doby nápravy. ¹¹ Kristus však vystoupiv jako velekněz budoucích statků skrze větší a dokonalejší stánek ne rukama udělaný, to jest ne z tohoto tvorstva, ani ¹² skrze krev kozlů nebo telat, nýbrž skrze vlastní krev vešel jednou provždy do velesvatyně, zjednav vykoupení věčné. ¹³ Neboť jestli krev kozlů a býků a pokropení popelem z jalovice posvěcuje poskvrněné k čistotě tělesné, ¹⁴ čím spíše krev Kristova, jenž skrze Ducha věčného sama sebe obětoval jako obět bezúhonnou Bohu, očistí svě-

11n. Pavel naráží na obřady v den smíření. V ten den totiž vcházel velekněz starozákonní skrze svatyni (stánek přední) do velesvatyně s krví telete, které byl obětoval za hříchy své a svého domu, a s krví kozla, kterého obětoval za hříchy lidu, a pokropil jí slitovnici, aby tak zjednal sobě a lidu vnější očištění od hříchů (3. M. 16). Podobně Kristus vystoupiv na zemi jako velekněz, jenž by zasloužil statky budoucí či mesiášské, vešel také skrze svatyni (stánek přední), ale větší a dokonalejší, totiž skrze nebe hvězdné, do velesvatyně nebeské; vešel tam jednou provždy nikoli skrze krev cizí, ne skrze krev telete a kozla, nýbrž skrze krev vlastní, t. j. na základě zásluh a se zásluhami, které si byl zjednal obětováním sebe sama na kříži, a kterými lidstvu zasloužil vykoupení věčné.

13. Viz 4. Mojž. 19.

14. O d m r t v ý c h s k u t k ů, t. j. o d h ř í c h ů, které působí smrt duševní.

domí naše od mrtvých skutků, abychom sloužili Bohu živému.

¹⁵ A proto jest prostředníkem nové úmluvy (závěti), aby skrze smrt podstoupěnou na vykoupení přestupů (spáchaných) pod první úmluvou obdrželi zaslíbené dědictví věčné ti, kteří jsou povoláni. ¹⁶ Neboť kde (jest) závěť, tam (jest) nutno, aby osvědčena byla smrt toho, kdo závěť učinil. ¹⁷ Závěť totiž jest pravomocna (tepr-

15—24. Aby nikdo nebral pohoršení ze smrti Kristovy, jakož činili židé, poučuje o potřebě smrti jeho. Při tom přihlíží k tomu, že slovo řecké *diathéké* znamená nejen úmluvu, nýbrž i závěť (pořízení poslední) a to tím spíše, poněvadž zákon Nový má nejen ráz úmluvy, kterou Bůh učinil s lidstvem, nýbrž jistou měrou i ráz závěti, pokud totiž Kristus odkázal nám statky věčné. Úmluva, (zákon Starý), kterou učinil s národem israelským, byla po jeho vůli potvrzena krví obětní (2. Mojž. 24, 8), a nejen posvěcení svatostánku a jeho nářadí, nýbrž takřka veškeré očišťování levitské podle zákona dělo se krví obětní (v. 19—22). Jestliže tedy svatostánek, který byl pouze předobrazem svatostánku nebeského, byl zasvěcen krví obětní, čím spíše bylo po vůli Boží nutno, aby obětí, a to obětí nesmírně dokonalejší, byl očištěn, t. j. zasvěcen svatostánek nebeský, tak totiž, aby nebylo lze dostati statků nebeských leč skrze oběť Vykupitelovu (23—24). Kristus zemřel sice za hříchy všech lidí, přece však sv. Pavel připomíná ve v. 15. pouze hříchy spáchané pod Starým zákonem, hříchy Israelitů; činí tak proto, poněvadž chce znovu také tímto způsobem upozorniti, že oběti starozákonní nebyly samy o sobě s to, aby zjednaly vnitřní, duševní očištění, Kristova oběť na kříži však že byla tak účinná, že podala dostiučinění za všechny hříchy spáchané nejen v Novém, nýbrž i ve Starém zákoně, takže skrze Krista mohli a mohou býti spaseni všichni lidé, jak ti, kteří žili a žijí po Kristu, tak ti, kteří žili před ním.

ve) při mrtvých; jinak nenabývá moci, pokud žije závěťce. ¹⁸ Proto ani ta první úmluva (závěť) nebyla zasvěcena bez krve. ¹⁹ Neboť když Mojžíš ohlásil všemu lidu každé přikázání zákona, vzav krev telat a kozlů s vodou a vlnou šarlatovou a s yzopem, pokropil jak knihu samu, tak i veškeren lid ²⁰ řka: »T o t o j e s t k r e v ú m l u v y, k t e r o u s v á m i u č i n i l B ů h.« ²¹ Také svatostánek a veškeré nářadí bohoslužebné pokropil krví podobně.« ²² A skoro všechno krví se očišťuje podle zákona a bez vylití krve není odpuštění. ²³ Jest tedy nutno, aby obrazy věcí nebeských těmito (prostředky) se očišťovaly, věci nebeské však samy oběťmi lepšími, nežli jsou tyto. ²⁴ Neboť Kristus Ježíš nevešel do velesvatyně rukama udělané, která by byla napodobením (velesvatyně) pravé, nýbrž do samého nebe, aby se ukázal nyní před Bohem za nás. ²⁵ Nikoliv, aby se obětoval častokráte, jako velekněz vchází do velesvatyně každý rok s krví cizí, ²⁶ sice jinak byl by musil trpěti častokráte od počátku světa; ale jednou na

9, 25—10, 18. Vraceje se ku předmětu, o němž mluvil ve v. 8—14, dokazuje účinnost a tím i přednost oběti Kristovy před levitskými také z toho, že jeho jediná oběť stačila (nadbytně) na dosti- učinění za všechny hříchy všeho lidstva, levitské však oběti jakkoli často podávané nestačily na ospravedlnění nikoho (v. 25).

26. N a s k o n á n í v ě k ů, t. j. v době mesiášské.

skonání věků se ukázal, aby shladil hříchy svojí obětí.²⁷ A jako jest uloženo lidem jednou umřítí, a potom soud,²⁸ tak i Kristus byl obětován jednou, aby shladil hříchy mnohých; po druhé bez hříchu se ukáže těm, kteří ho čekají, ke spáse.

10,¹ Poněvadž totiž zákon má (toliko) stín budoucích statků, a nikoli samu podobu těch věcí, nemůže nikdy týmiž oběťmi každoročními, které přinášejí ustavičně, zdokonaliti ty, kteří (k oltáři) přistupují;² sic jinak byly by přestaly se přiná-

27n. T. j. jako lidé po úradku Božím jenom jednou umírají a potom již neobjevují a neobjeví se v těle živém leč až bude soud, tak i Kristus Ježíš jenom jednou se obětoval za hříchy mnohých, t. j. všech lidí, jichž bylo a jest mnoho, a potom (vstav z mrtvých a vstoupiv na nebesa) neobjeví se již na zemi k životu smrtelnému jako oběť za hříchy, nýbrž bez hříchu, t. j. nemaje již trpěti za hříchy lidstva (poněvadž již za ně dostiučinil), přijde na konec světa jako soudce, aby své věrné učinil věčně blaženy i podle těla.

10, 1—4. Zákon Starý obsahoval toliko předobraz (= stín) statků mesiášských, nikoli vlastní jejich podstatu (= podobu), a pro tento předobrazný svůj ráz nemohl ovšem ani při každoročním podávání týchž obětí smírných zdokonaliti či vniterně ospravedlniti a posvětití toho, kdo »přistupoval« obětí ctít Boha (v. 1). Že tomu tak, patrno z toho, že by jinak nebylo již třeba podávati oběti smírné za hříchy. Ty však nepřestaly se podávati, ano každého roku v den smíření připomíná a vyznává velekněz hříchy lidu a obětuje za sebe i za ně oběti smírné. Patrně tedy předešlými oběťmi hříchy shlazeny nebyly, vnitřního očištění a posvěcení se nedostalo. A to zcela přirozeně; neboť není možno, aby krev býků a kozlů sama o sobě měla nadpřirozenou moc shladiti hříchy (2—4).

šetí, poněvadž by neměli již žádného vědomí hříchu ti, kteří konají službu (Boží), jsouce jednou očištěni. ³ Ale při nich činí se připomínka hříchů každoročně, ⁴ neboť jest nemožno, aby krev býků a kozlů shladila hříchy. ⁵ Proto vchází na svět praví: »O b ě t í (k r v a v ý c h) a n i d a r ů j s i n e c h t ě l, a l e t ě l o p ř i p r a v i l j s i m i; ⁶ o b ě t i z á p a l n é a z á -

5—14. Slovy uvedenými ve v. 5—7 ze žalmu 39, 7—9 v literním smyslu David praví, že se Bohu nelíbí tak oběti starozákonní jako pokorná poslušnost, kterou David mu ochotně chce prokazovati (5—7). Poněvadž však David byl Kristovým předobrazem, sv. Pavel přičítá je ve smyslu předobrazném Synu Božímu, kterak on vchází na svět svým vtělením, projevuje ochotu, že bude jako Bohočlověk poslušen nebeského Otce svého až k obětování sebe sama za hříchy lidstva, věda, že Otec takové poslušnosti od něho žádá, poněvadž oběti starozákonní jsouce nedokonalé, nestačí, aby učinily dosti za hříchy lidstva a zjednaly milost a spásu. I dovozuje z toho, že na místo obětí starozákonních jakožto nedokonalých a nedostatečných nastoupila jediná oběť Kristova jakožto dokonalá a taková, která vniterná ospravedlnění a věčnou spásu všem lidem zjednati může a skutečně zjednává těm, kteří prostředky od Krista ustanovenými zásluhy jeho si přivlastňují a se posvěcují (v. 8—14). T ě l o p ř i p r a v i l j s i m i. uvedeno podle překladu alexandrijského. V z á v í t k u k n i h y, doslovně v h l a v ě k n i h y, t. j. v závítku knihy zákona (v Písmě sv.). O b ě t í . . j s i n e c h t ě l, pokud se týká Davida, nebyly mu tak milé jako dokonalá poslušnost jeho vůle, a pokud se týká Krista, nestačily k vykoupení lidstva. Kristova oběť však úplně k tomu stačila. K a ž d ý k n ě z (v. 11.) totiž levitský, stojí totiž před Bohem u oltáře. »O č e k á v á« úplného účinku své oběti jednou podané, úplné totiž poroby všech svých nepřátel.

hříšné nelíbily se tobě. ⁷ Tu jsem řekl: Hle, přicházím, (jakož) v závitku knihy psáno jest o mně, abych vykonal vůli tvou, Bože. ⁸ Svrchu pravil: »Obětí krvavých ani darů ani obětí zápalných a záhříšných jsi nechtěl ani sobě nezalíbil«, a přece podávají se podle zákona; ⁹ potom však řekl: »Hle, přicházím, abych vykonal vůli tvou.« (Tak) zrušuje ono první, aby ustanovil to druhé. ¹⁰ V této vůli jsme posvěceni obětováním těla Ježíše Krista jednou provždy. ¹¹ A každý kněz tu stojí denně, konaje svoji službu a přinášeje častokráte tytéž oběti, jež nikdy nemohou shladiti hříchy; ¹² tento však obětovav jednu oběť za hříchy, posadil se navždy na pravici Boží. ¹³ Od té chvíle očekává, až nepřátelé jeho budou položeni za podnoží nohou jeho. ¹⁴ Neboť jednou obětí zdokonalil navždy ty, kteří se posvěcují. ¹⁵ Svědčí nám to však i Duch svatý; neboť když byl řekl: ¹⁶ »Toto jest úmluva, kterou učiním s nimi po oněch dnech,« praví Hospodin, »dám své zákony do srdce jejich a napíši je v myslí jejich ¹⁷ a na hříchy a nepravosti jejich nebudu již vzpo-

m í n a t i.« ¹⁸ Kde však jest odpuštění hříchů, tam není již oběti záhříšné.

Sv. Pavel povzbuzuje ke stálosti ve víře poukazem na soud a na osvědčenou již vytrvalost v čas pronásledování.

10, 19.—39.

¹⁹ Máme tedy, bratři, důvěru ve vstup do velesvatyně v krvi Kristově, ²⁰ který nám zasvětila jako cestu novou a živou, (vedoucí) skrze oponu, to jest skrze tělo jeho. ²¹ (Máme) t a k é k n ě z e v e l i k é - h o n a d d o m e m B o ž í m. ²² Přistupujme proto s opravdovým srdcem v plné víře, skropení jsouce na srdci od svědomí zlého a umytí na těle vodou čistou; ²³ držme vyznání své naděje nezvratným, — neboť věrný je ten, jenž zaslíbil. — ²⁴ mějme pozor jedni na druhé, bychom se povzbudili k lásce a k dobrým skutkům.

19.—22. Máme bezpečnou důvěru, že nám je otevřen přístup do velesvatyně nebeské; důvěra ta zakládá se v krvi Kristově, t. j. v oběti krvavé, kterou Kristus podal za nás na kříži. Ta krev (Kristus svojí obětí) nám jej zasvětila, otevřela jako cestu novou, které dosud nebylo, a jako cestu živou, která skutečně vede nejen k životu milosti na zemi, nýbrž i k životu věčně blaženému ve velesvatyni nebeské, a to skrze oponu těla Kristova, či skrze smrt jeho obětní, podobně jako cesta stará, která také ne bez krve obětní byla zasvěcena (9, 15), vedla skrze oponu skutečnou do velesvatyně starozákonního svatostánku, který byl pouhým předobrazem svatostánku nebeského.

²⁵ Neopouštějme shromáždění svého, jakož někteří mají obyčej, nýbrž napomínejme, a to tím více, čím více spatřujeme, že den se blíží. ²⁶ Neboť hřešíme-li dobrovolně dosáhše poznání pravdy, již nezůstává oběť za hříchy, ²⁷ nýbrž hrozné jakési očekávání soudu a žár ohně, který stráví protivníky. ²⁸ Porušil-li kdo zákon Mojžíšův, bez milosrdenství na základě dvou nebo tří svědků propadá smrti, ²⁹ čím horšího trestu hodným, — zdá se vám — bude uznán ten, jenž by Syna Božího pošlapal a za poskvrněnou měl krev úmluvy, kterou byl posvěcen, a Ducha milosti by potupil? ³⁰ Neboť známe toho, jenž řekl: »Má jest pomsta a já odplatím,« a opět: »Souditi bude

25. t. j. nezanedbávejme bohoslužebných shromáždění svých. Spatřujete, že den se blíží, t. j. den soudný; sv. Pavel mluví tak, jako by den ten měl v brzkou nastati, ne že by o blízkosti dne toho byl přesvědčen, nýbrž že nemaje v té příčině žádného zjevení zvláštního, pokládal blízkost jeho za možnou.

26. Těmi, kteří dobrovolně hřeší, rozuměti jest odpadlíky od víry. Opustí-li oni dobrovolně Krista, skrze něhož jediné lze dojíti spásy, není již oběti jiné, která by jim spásu zjednala. Viz 6, 4.

27. Žár ohně atd. viz Is. 26, 11.

28. Viz 4. Mojž. 15, 30; 35, 30; 5. Mojž. 17, 6; Mat. 18, 16; Jan 8, 17; 2. Kor. 13, 1.

29. t. j. jenž by svým odpadem od víry Syna Božího na výsost potupil, jeho krev, skrze kterou Nová úmluva byla potvrzena a on na křtu sv. omilostněn a posvěcen, za krev obyčejnou, veškeré moci prostou, pokládal a tak odmítaje od sebe milost, Ducha sv. potupil.

30. Z 5. Mojž. 32, 35.—36. (Řím. 12. 19.)

Pán lid svůj.« ³¹ Hrozné jest upadnouti v ruce Boha živého.

³² Rozpomínejte se na předešlé dny, ve kterých byvše osvětleni přestáli jste veliký boj utrpení, ³³ jednak potupami a útisky staveni jsouce na odiv, jednak stavše se účastníky těch, jimž se takto vedlo. ³⁴ Vždyť nejen jste se ukázali soucitni s vězni, nýbrž i s radostí jste snesli odebrání svého majetku vědouce, že máte statek lepší a to trvalý. ³⁵ Neodmítejte tedy své důvěry, která má velikou odplatu. ³⁶ Vytrvalosti zajisté jest vám potřebí, abyste vykonávajíce vůli Boží, obdrželi statek zaslíbený; ³⁷ neboť ještě velmi maličko a přijde ten, jenž přijíti má a nebude meškati. ³⁸ »Spravedlivý pak můj živ jest z víry,« ale »straní-li se, nemá v něm zalíbení duše má.« ³⁹ My však nepatříme k těm, kteří se straní ke (své) záhubě, nýbrž k těm, kteří mají víru, aby získali život.

Sv. Pavel povzbuzuje ke stálosti ve víře příklady starozákonními, 11, 1.—40.

11, ¹ Jest pak víra základem věcí, kte-

32. Byvše osvětleni, totiž světlem pravdy a milosti Kristovy.

37. Srovn. Is. 26, 20; Habak. 2, 3.

38. Habak. 2, 4.

11, 1. Naděje spočívá, zakládá se na víře; přesvědčenost či jistota, spočívající na spolehli-

rých doufáme, přesvědčeností o věcech neviditelných; ² pro ni zajisté staří obdrželi (dobré) svědectví. ³ Věrou poznáváme, že vesmír je stvořen slovem Božím, aby z věcí neviditelných povstaly viditelné. ⁴ Věrou Abel přinesl Bohu lepší oběť nežli Kain a pro ni obdržel svědectví, že jest spravedlivý, neboť Bůh sám vydal svědectví nad jeho dary, a umřev skrze ni ještě mluví. ⁵ Věrou Henoch byl vzat (se země), aby nezemřel; i nenalezali ho, poněvadž ho vzal Bůh; neboť prve, nežli byl vzat, měl svědectví, že se zalíbil Bohu. ⁶ Bez víry však nelze líbiti se Bohu, neboť ten, jenž přistupuje k Bohu, musí uvěřiti, že (Bůh) jest a odplácuje těm, kteří ho hledají. ⁷ Věrou Noe, dostav zjevení o tom, čeho ještě viděti nebylo, v bázni připravil koráb na záchranu domu svého, a tou odsoudil svět a stal se dědicem té spravedlnosti, která jest z víry. ⁸ Věrou uposlechl Abraham, když byl vyzýván, aby vyšel na místo, které měl dostati v dědictví; i vyšel nevěda, kam jde. ⁹ Vě-
vém důvodě (na autoritě božské), že zaslíbených statků dojdeme.

3. t. j. aby to, co bylo od věčnosti v Bohu toliko jako neviditelné ideje tvorstva, uskutečnilo se vůlí Boží.

4. Viz 1. Mojž. 4, 4; Mat. 23, 35; 1. Mojž. 4, 10. Věrou, t. j. mocí víry.

5. Viz 1. Mojž. 5, 24; Sirach 44, 16.

7. Viz 1. Mojž. 6, 8, 9. 1.—22; 7, 1; Sir. 44, 17.

8. 1. Mojž. 12, 1. 4.

9. Viz 1. Mojž. 23, 4; 26, 3; 35. 12.

rou se ubytoval v zemi zaslíbené jako v cizí, přebýváje ve stanech s Isákem a Jakobem, spoludědici to téhož zaslíbení;¹⁰ neboť očekával město pevně založené, jehož stavitelem a tvůrcem jest Bůh.¹¹ Věrou i Sára neplodná obdržela moc státi se matkou, a to mimo čas věku, neboť věřila, že věrný jest ten, jenž zaslíbil;¹² proto také z jednoho, a to odumřelého (muže) povstali (potomci) jako hvězdy nebeské co do množství a jako písek na břehu mořském, ten nescíslný.¹³ Ve víře zemřeli tito všichni, neobdrževše toho, co bylo zaslíbeno, nýbrž zdaleka (jen) to spatřivše a pozdravivše a vyznavše, že jsou příchozí a pohoštinu na zemi.¹⁴ Neboť ti, kteří takové věci mluví, dávají najevo, že vlasti hledají.¹⁵ A kdyby byli mínili onu, ze které vyšli, byli by měli vhodný čas navrátiti se;¹⁶ ale oni si žádají (vlasti) lepší, to jest nebeské. Proto Bůh nestydí se za ně, slouti jejich Bohem, vždyť jim připravil město.¹⁷ Věrou Abraham obětoval Isáka, jsa zkoušen, a obětoval to jednorozence, on,

10. Město pevně založené či trvalé, t. j. vlast nebeskou; kterou tak nazývá proti stanům, které základů neměly.

11. Viz 1. Mojž. 17, 19; 21, 2.

12. Viz Řím. 4, 19; 1. Mojž. 22, 17.

13. Naráží na 1. Mojž. 23, 4.

16. Viz 2. Mojž. 3, 6; Mark. 12, 26. 27.

17. Viz 1. Mojž. 22, 1.—13.

jenž byl obdržel zaslíbení, ¹⁸ k němuž bylo řečeno: V Isákovi bude ti nazváno potomstvo; ¹⁹ povážilť, že Bůh jest mocen i z mrtvých vzkřísiti; proto ho obdržel i jako předobraz. ²⁰ Věrou také vzhledem k věcem budoucím Isák požehnal Jakuba a Esaua. ²¹ Věrou Jakub umíraje požehnal každého syna Josefova a poklonil se k vrchu berly své. ²² Věrou Josef skonávaje zmínil se o vyjití synů Israelových a učinil nařízení o svých kostech. ²³ Věrou Mojžíš narodiv se byl ukryt po tři měsíce od svých rodičů, poněvadž viděli, že dítě jest krásné, a nebáli se rozkazu králova. ²⁴ Věrou Mojžíš dospěv zřekl se, aby se nazýval synem dcery faraonovy, ²⁵ a zvolil si raději trpěti

18. Viz 1. Mojž. 21, 12.

19. Předobraz budoucího Vykupitele, jako předobraz jeho krvavé oběti a vzkříšení.

20. Viz 1. Mojž. 27, 27.—29; 39.—40.

21. Viz 1. Mojž. 47, 31; 48, 15.—16. Buď pozvedl se (na lůžku svém) a obrátil se k hlavě lůžka svého (podle textu hebr.), aneb spíše povstav z lůžka opřel se o berlu svou, takže se poklonil směrem k vrcholu své berly.

22. Viz 1. Mojž. 50, 23.

23. Viz 2. Mojž. 1, 2. 17.

24. Zůstati na dvoře královském a požívatí tam pocty a různých příjemností dočasných, bylo by požitkem z hříchu; přidržeti se egyptského dvora, Egyptanův a tím i jejich bohů, bylo by bývalo zároveň odloučením se od národa vyvoleného i odvrácením se od pravého Boha. — Za bohatství pokládal pohanu Kristovu, pokud totiž v utrpení a pohaně lidu israelského, které s nimi snášeti chtěl, (milostí Boží osvícen) viděl předobraz utrpení a pohany budoucího Vykupitele.

protivenství s lidem Božím, nežli míti dočasný požitek z hříchu, ²⁶ pokládaje za větší bohatství pohanu Kristovu nežli poklady Egyptanů, nebo prohlédal k odplatě. ²⁷ Věrou opustil Egypt neboje se hněvu králova, neboť jakoby takřka viděl toho, jenž jest neviditelný, nabyt síly. ²⁸ Věrou slavil hod beránka a vylití krve, aby se jich nedotekl ten, jenž hubil prvorozence. ²⁹ Věrou přešli Rudé moře jako po suché zemi, Egyptané však pokusivše se o to, byli pohlceni. ³⁰ Věrou padly zdi Jericha, byvše obcházeny po sedm dní. ³¹ Věrou nevěstka Rahab nezahynula s nevěřícími, přijavši vyzvědače s pokojem.

³² A co mám ještě říci? Vždyť by mi nestačil čas, kdybych měl vypravovati o Gedeonovi, Barákovi, Samsonovi, Jeftovi, Davidovi, Samuelovi a prorocích, ³³ kteří věrou přemohli království, vykonali spravedlnost, dosáhli věcí zaslíbených, zacpali tlamy lvům, ³⁴ uhasili prudkost

27. 2. Mojž. 2, 15.

28. 2. Mojž. 12, 1.—13. 21.

29. 2. Mojž. 14, 22. 27.

30. Jos. 6, 20.

31. Jos. 2, 11.—12; 6, 17.—23. Jak. 2, 25.

33. Přemohli království, říše nepřátelské na př. Soudcové, David; vykonali spravedlnost »vykonávali spravedlivě úřad sobě svěřený«, jako Samuel, David; dosáhli (za živa) věcí zaslíbených, jako vítězství nad nepřáteli, prospěch země a j., na př. Soudcové, David; zacpali tlamy lvům, na př. Samson, David, Daniel.

34. Uhasili prudkost ohně mládenci v peci ohnivé (Dan. 3, 24; 1. Mak. 2, 59), unikli

ohně, unikli ostří meče, posilnili se ze slabosti, stali se hrdiny v boji, zahnali vojska cizích (národů). ³⁵ Ženy obdržely vzkříšením své mrtvé. Jiní však byli nataženi (na mučidla) nepřijavše vysvobození, aby dosáhli lepšího vzkříšení; ³⁶ jiní zakusili posměchy a bití, ano i okovy a žaláře; ³⁷ byli kamenováni, rozřezáni, (mučením) zkušeni, mečem usmrceni; chodili v skopovicích, v kožích kozích, trpíce nedostatek, jsouce soužení a trápení; ³⁸ oni, jichž svět nebyl hoden, bloudili v pustinách a v horách a v jeskyních a v rozsedlinách zemských. ³⁹ A ti všichni, ač

ostří meče (1. Král. 18, 11; 19, 10; 21, 10; 3. Král. k. 19, 4. Král. k. 6.), posilnili se ze slabosti, byvše slabí nabyli mimořádné síly (Samson, Soudc. 16, 19).

35. Ženy obdržely své mrtvé vzkříšeny (3. Král. 17, 17—23; 4. Král. 4, 17—37); jiní byli nataženi na mučidla a bití (2. Makk. 6, 18—30; 7, 1—41).

36. Týká se zvlášť proroků (3. Král. 22, 24—27; Jer. 37, 14—20; 38, 6).

37. Byli kamenováni Nabot (3. Král. 21, 13), Zachariáš, syn Ioiadův (2. Paral. 24, 20—22; Mat. 23, 35), podle podání též Jeremiáš; rozřezán podle podání Isaiáš; chodili v skopovicích a kožích kozích, t. j. v obleku chudobném, zejména proroci, nemajíce přístřeší stálého a bezpečného.

39. Obdrželi (dobré) svědectví, totiž v Písmě sv. (taktéž ve v. 2); nedošli toho, co bylo zaslíbeno, totiž plné spásy mesiášské či blaha věčného co do duše i co do těla. Co do duše došli ho sice již, ale ne v době starozákonní, nýbrž mesiášské, až Kristus, dokonav dílo vykupitelské, vzal duše jejich z předpekli s sebou do nebe; co do těla nedošli ho vůbec ještě, neboť po vůli

(dobré) svědectví obdrželi pro svou víru, nedošli toho, co bylo zaslíbeno, ⁴⁰ poněvadž Bůh předzřídil pro nás něco lepšího, aby nepřišli k dokonalosti bez nás.

Sv. Pavel povzbuzuje ke stálosti ve víře poukazem na příklad Kristův a na otcovskou lásku Boží. 12, 1.—13.

12, ¹ Proto i my, majíce kolem sebe tak veliký oblak svědků, odložme veškeré břímě a hřích (nás) obstupující. Běžme s vytrvalostí běh o závod nám předložený, ² patříce na vůdce a dokonatele víry, na Ježíše. Ten pro radost sobě předloženou přestál kříž, nedbaje potupy, a posadil se na pravici trůnu Božího. ³ Pomyslete přec na toho, jenž takový odpor proti sobě snesl od hříšníků, abyste neustávali, ocha-
bující na mysli.

Boží nemají k dokonalosti či k plné spáse mesiášské přijít bez nás, ne dříve nežli světci novozákonní, nýbrž všichni stejně až při všeobecném vzkříšení v den soudný. Pro nás křesťany předzřídil něco lepšího tím totiž, že nám dal žítí v době mesiášské.

12, 1. Veškeré břímě, t. j. vše, co překáží životu křesťanskému. Obraz od běhu o závod, k němuž závodníci odkládali veškeré břímě i šat, vůbec vše, co by v běhu překáželo, aby tím spíše mohli v běhu vytrvatí a dosáhnouti cíle, a vyzývá čtenáře, aby podobně učinili a odložili překážky v životním běhu na dráze víry a ctnosti.

2n. Dokonatelem, jenž nejen sám běh ten vítězně dokonat a nejvyšší oslavy lidské přirozenosti své došel, nýbrž i jiným k dokonalosti, k vítěznému dokonání běhu toho a k oslavě věčné pomáhá a je k tomu přivádí.

⁴ Dosud jste neodporovali až do krve ve svém boji proti hříchu, ⁵ a zapomenuli jste na napomenutí, které k vám jako k synům mluví (pravíc): »Synu můj, nepovrhuj kázní Páně, ani neochabuj, když jsi kárán od něho, ⁶ neboť koho Pán miluje, toho kárá; šlehá však každého syna, kterého přijímá.« ⁷ V kázni vytrvávejte; Bůh se k vám chová jako k synům; neboť který jest syn, jehož by otec nekáral? ⁸ Jste-li však bez kázně, které stali se účastni všichni, jste cizoložnáta a ne synové. ⁹ Mimo to otcové těla našeho kárali nás, a my jsme je ctili; nepoddáme-liž se mnohem spíše Otci duchů, abychom žili? ¹⁰ Vždyť oni kárali nás pro málo dní podle zdání svého, tento však k tomu, co jest prospěšno, abychom se stali účastni svatosti jeho. ¹¹ Každá kázeň pro přítomnost nezdá se býti radostnou, nýbrž smutnou, ale později vydává pokojné ovoce spravedlivosti těm, kteří skrze ni byli vycvičeni. ¹² Proto pozdvihněte ochablé ruce a zemdlená kolena

5n. Přís. 3, 11. 12.

8. Kázně stali se účastni všichni svrchu jmenovaní světcí starozákonní; jste cizoložnáta a ne synové, t. j. nepoddáváte-li se kázni Boží, jste nepraví synové Boží.

9. Otci duchů, od něhož máme svůj nadpřirozený život duševní, Bohu.

10. T. j. rodiče vychovávali nás kázní pouze pro časný život, Bůh však pro život věčně blažený.

(svá) ¹³ a přímé si učiňte stezky pro nohy své, aby (úd) chromý se nevymknul, nýbrž uzdravil.

Sv. Pavel napomíná k pokoji a k svatosti. 12, 14.—29.

¹⁴ Usilujte o pokoj se všemi a o svatost, bez které nikdo nespátří Boha. ¹⁵ Přihlížejte k tomu, aby nikdo se nepřipravoval o milost Boží, aby nějaký kořen hořkosti vzrůstaje nepřekážel a mnozí skrze něj se neposkvrnili, ¹⁶ aby nikdo nebyl smilníkem nebo poskvrněncem, jako Esau, jenž za jedno jídlo prodal své prvorozenství. ¹⁷ Neboť vězte, že byl odmítnut také potom, když požehnání zděditi chtěl; neboť nenalezl místa ke změně smýšlení, ač si ji žádal s pláčem. ¹⁸ Vždyť jste nepřistoupili k ho-

13. Přímé si učiňte stezky, t. j. kráčejte přímo, čili žijte správně, aby ten křesťan, jenž by se ve víře kolísal, od pravé víry nezbloudil, neodpadl, nýbrž se v ní utvrdil.

15. Hleďte... aby kořen hořkosti..., t. j. hleďte, aby nepovstal někdo mezi vámi, jenž by jako rostlina hořká, jedovatá, nepravým učením neb pohoršlivým životem vás mátl a mnohé od pravé víry neb dobrých mravů odvrátil. Srovn. 5. Mojž. 29, 18.

16. Viz 1. Mojž. 25, 33—34.

17. Esau nepohnul otce svého, aby změnil smýšlení a dal mu požehnání prvorozenské, které byl dal již Jakobovi. Srovn. 1. Mojž. 27, 37—40.

18—24. Zákon Starý byl pozemský, nedokonalý a vzbuzoval hrůzu, podobně jako i ten způsob, kterým byl na Sinai prohlášen. Nový zákon však jest

ře makavé a k ohni rozpálenému, ani k temnu a mrákotě a bouři,¹⁹ ani ke zvuku trouby a k hlasu slov, kterýž kdo slyšeli, vyprosili si, aby k nim již nebylo mluveno slovo;²⁰ neboť nesnášeli příkazu, »b y ť i z v í ř e d o t k l o s e h o r y, b u d e u k a m e n o v á n o.« —²¹ Tak hrozný byl ten zjev, že Mojžíš řekl: »Ulekl jsem se a třesu se.« —²² Ale přistoupili jste k hoře Sionu a k městu Boha živého, k Jerusalemu nebeskému a k přemnoha tisícům andělů, shromáždění to slavnostnímu,²³ a k obci prvorozců, zapsaných v nebesích, a k Bohu, soudci všechněch a k duchům spravedlivců dokonaných,²⁴ a ku prostředníku Nové úmluvy, k Ježíšovi, a ke krvi pokropení, která mluví lépe nežli Abel.²⁵ Hleďte, ať neodmítáte toho, jenž

nebeský, dokonalý, spojuje s nebešťany a jest zákonem milosti a lásky.

18—20. Srovn. 2. Mojž. 19, 12. 13. 16. 18. 19; 20, 19; 5. Mojž. 5, 23—27.

22. Sionem a městem Jerusalemem míní Kristovu církev jak bojující na zemi, tak vítěznou na nebi.

23. Obcí prvorozců zapsaných v nebesích míní nejspíše ony křesťany spravedlivé na zemi, o nichž Bůh ví, že v milosti jeho vytrvají a zemrou a proto do nebe vzati budou; duchy spravedlivců dokonaných rozumí ony duše spravedlivců St. i N. zákona, které již do nebe přišly.

24. Ke krvi, t. j. Kristově, kterou byl potvrzen N. zákon a která proto volajíc o smilování mluví lépe, nežli krev Abelova, která volala o pomstu (1. Mojž. 4, 10).

25. Toho, jenž (tu) mluví, totiž Boha.

(tu) mluví; neboť jestli onino neunikli odmítnuvše toho, jenž mluvil na zemi, čím méně my, kteří se odvracíme od toho, jenž mluvil s nebes, ²⁶ jehož hlas tehdy otřásl zemí, nyní pak zaslíbil řka: J e š t ě j e d n o u (a) j á o t ř e s u nejen z e m í, n ý b r ž i n e b e m. ²⁷ Pravě »j e š t ě j e d n o u,« naznačuje proměnu toho, co se otřásá, jakožto věci, která byla učiněna (na čas), aby zůstalo to, co jest neotřesné. ²⁸ Proto docházejíce království neotřesného, prokazujeme vděčnost, kterou bychom sloužili Bohu způsobem milým s bázní a uctivostí. ²⁹ Neboť náš B ů h j e s t o h e ň s ž í r a j í c í.

Slovem »odmítnuvše« míní různá reptání a přestupování zákona mojžíšského, kterých se Israelité na poušti a později dopustili a proto trestáni byli.

26n. Jeho (Boží) hlas otřásl zemí, když totiž dával zákon na Sinaji. Naráží tím sice na 2. Mojž. 19, 18, ale míní účinky, které zákon Starý způsobil v dějinách připravované spásy; jevily se pouze pro tuto zemi, ježto před Kristem nikdo nepřišel do nebe. Nyní, t. j. vzhledem k nynější době mesiášské zaslíbil Bůh skrze proroka Aggea (2, 7), že ještě jednou otřese, a to nejen zemí, nýbrž i nebem, totiž ustanovením zákona N. (křesťanstvím), který bude jeviti a již jeví účinky nejen pro zemi, nýbrž i pro nebe. Sv. Pavel klade důraz na: »ještě jednou« (ne vícekrát); dovozujet z toho, že zákon nebude otřesen či nahrazen jiným, nýbrž zůstane na věky. — Tím, co se otřásá (věci otřesnou, pohnutelnou) míní zákon Starý s jeho zřízením; věci neotřesnou (nepohnutelnou) zákon Nový, království Kristovo.

29. Viz 5. Mojž. 4, 24.

Napomenutí k různým ctnostem křesťanským. Závěrek listu. 13, 1.—25.

13, ¹ Láska bratrská zůstávej mezi vámi. ² Na hostinnost nezapomínejte, neboť skrze ni někteří nevědouce pohostili anděly. ³ Pamatujte na vězně jakožto spoluvězňové a na soužené jako ti, kteří sami bydlí v těle. ⁴ Manželství budiž ve všem počestné a lože neposkvrněné, neboť smilníky a cizoložníky souditi bude Bůh. ⁵ Život váš budiž bez lakomství a mějte dosti na tom, co máte, neboť On sám řekl: »Nezanechám tě ani neopustím,« ⁶ takže s důvěrou pravíme: »Hospodin jest mi pomocníkem, nebudu se báti (toho), co mi učiní člověk.«

⁷ Pamatujte na své představené, kteří k vám mluvili slovo Boží, patřte na konec života jejich a následujte jejich víru. ⁸ Je-

13, 3. Spoluvězňové, t. j. jakožto ti, kteří jsou s nimi spojeni touž páskou co údové téhož duchovního těla Kristova, církve, majíce na paměti, že sami bydlí v těle smrtelném a strasti podrobeném.

5n. Jos. 1, 5; žalm 117, 6.

8. Vyzývá, aby pamatující na zemřelé představené své, následovali stálou a čistou víru jejich.

8—11. Jak lze souditi z v. 9, naráží tu hlavně na nepravé názory judaistův. Dobré či prospěšné jest utvrzovati se v dobrém a v životě ctnostném milostí, t. j. veškerým křesťanstvím a jeho učením, zřízením, svátostmi, zvláště nejsvětější svátostí oltářní, a že není prospěšno utvrzovati se pokrmý (oněmi totiž, které pocházejí

žíš Kristus (jest) týž včera i dnes i na věky. ⁹ Naukami různými a cizími sváděti se nedávejte; neboť dobré jest utvrzovati srdce milostí, ne pokrmy (obětními); ony neprospěly těm, kteří jich požívali. ¹⁰ Máme oltář, z něhož jísti nemají moci ti, kteří slouží stánku. ¹¹ Neboť těla zvířat, jejichžto krev za hříchy se vnáší do velesvatyně skrze velekněze, spalují se vně ležení. ¹² Proto vně brány trpěl i Ježíš, aby posvětil lid svou krví. ¹³ Nuže, vyjděme k němu vně ležení, nesouce jeho potupu; ¹⁴ neboť nemáme zde města zůstávajícího, nýbrž vyhledáváme toho budoucího. ¹⁵ Skrze něho tedy přinášejme Bohu vždycky obět chvály, to jest ovoce rtů velebících jméno jeho. ¹⁶ Na dobročinnost však a na sdílnost nezapomínejte, neboť v takovýchto obětech Bůh má zalíbení. ¹⁷ Poslouchejte svých představených a buďte jim poddáni, neboť oni bdí (nad vámi) jakožto ti, kteří vydají účet za duše vaše, aby to činili s radostí a ne se vzdechy; neboť toto by vám nebylo užitečno.

z obětí levitských), t. j. účastňováním se levitských obětí a obětních hostin, jakož vidno z toho, že (jak učí zkušenost) nikomu neprospěly k utvrzení. (3. Mojž. 16, 27.)

13n. Zanechme úplně židovství a přidržme se dokonale Krista, snášejíce pro něho i potupu, neboť naše pravá vlast není na zemi, nýbrž v nebesích.

15. Skrze něho, Krista, ne tedy již skrze bohoslužbu mojžíšskou.

17. Aby to činili s radostí, totiž ono bdění a péči o vás.

¹⁸ Modlete se za nás; neboť důvěřujeme, že máme dobré svědomí, chtíce ve všem dobře si počínati. ¹⁹ A tím více vás prosím, byste to učinili, abych tím dříve vám byl navrácen. ²⁰ Bůh pak pokoje, jenž vzkřísil z mrtvých Pána našeho Ježíše Krista, velikého pastýře ovcí skrze krev úmluvy věčné, ²¹ uzpůsobíž vás v každém díle dobrém ke konání vůle jeho, čině ve vás, co se mu líbí, skrze Ježíše Krista, jemuž sláva na věky věků. Amen. ²² Prosím vás, bratři, snášejte trpělivě slovo napomenutí; vždyť také v krátkosti jsem vám psal. ²³ Vězte, že náš bratr Timotheus jest propuštěn; s ním vás uvidím, přijde-li brzy.

²⁴ Pozdravte všecky své představené a všecky věřící. Pozdravují vás bratři z Itálie. ²⁵ Milost (budiž) se všemi vámi. Amen.

O LISTĚ SV. JAKUBA.

Ostatních sedm listů apoštolských, které jsou v kánoně církevním, slovou od starodávna listy katolickými. Byly tak nazvány nejspíše proto, že byly okružné, určeny nikoli pro jednu osobu neb obec, nýbrž pro všechny obce a věřící celých krajů.

List sv. Jakuba sepsal apoštol Jakub Malý (Menší), syn Alféa (Kleofáše) a jeho manželky Marie, příbuzné matky Páně, Marie Panny (Jan 19, 25). Apoštol ten byl pro svou příbuznost s Pánem Ježíšem nazýván také bratrem Páně (Gal. 1, 19), podobně jako i bratři jeho Josef, Juda, Šimon (Mat. 13, 55; Mark. 6, 3). Zůstal po seslání Ducha sv. trvale v Palestině a jakožto biskup jerusalemský spravoval tamní křesťany až do mučednické smrti své. Od své mladosti vedl podle svědectví Hegesippova život přísný po způsobu Nasirejských, zachoval ustavičné panictví a byl tak horlivý v modlitbách, že kolena jeho klečením zmožovatěla a ztvrdla jako kůže velbloudova. Pro svou zbožnost a šetření zákona Mojžíšova požíval veliké vážnosti jak u křesťanů ze židovství, tak u židů, a to nejen v Palestině, nýbrž i mimo ni. Byl nazván spravedlivým od židů, a přes to, že nebyl knězem levitským, směl podle svědectví Hegesippova vcházeti i do svatyně chrámu jejich. Přivedl mnoho židů ke Kristu, ale popudil tím proti sobě velekněze Anána a byl k jeho popudu r. 62 usmrčen, byv s cimbuří chrámového svržen, dole kamenován a od jednoho valcháře dotlučen valchářským sochořem. Podle Hegesippa byl pochován na téměř místě, kde zemřel; později (v 6. stol.) byly ostatky jeho dopraveny do Říma a tam uloženy v kostele dvanácti apoštolů.

Svůj list věnoval dvanácti pokolením, která jsou v rozptýlení, t. j. všem křesťanům ze židovství, kteří žili mimo Palestinu, nevyloučil však z kruhu čtenářstva ani židokřesťanů palestinských. Křesťanům těm bylo snášeti různá příkoří od bohatých a mocných nekřesťanů, a oni počali ochabovati a chladnouti v ctnostech křesťanských. Dali se k tomu svěsti as oněmi příkořími.

Proto sv. Jakub dověděl se o tom, napsal jim nejspíše r. 61 v Jerusalemě list, ve kterém je vyzývá, aby zachovajíce trpělivost v utrpení, oddali se zcela Bohu a pamatujíce, že víra bez skutků ke spasení neprospívá, osvědčovali ji skutky dobrými. Jiní však kladou list do pátého desetiletí (40—50) prvního století. Podle toho jest list sv. Jakuba nejstarší květ písemnictví N. z. Viz Hejčl, List sv. Jakuba. Mor. Ostrava 1933, str. 9.

Že tento list pochází skutečně od řečeného Jakuba Malého, ukazuje sám mimo jiné zvláště tím, že v nadpise listu svého představuje se svým čtenářům pouze jako Jakub, služebník Boha a Pána Ježíše Krista (1, 1), a jest přesvědčen, že to postačí, aby nejen poznali, kdo jim píše, nýbrž i přijali jeho naučení a napomenutí. Tím totiž dává na srozuměnou, že byl osobou prvním křesťanům dobře známou a požíval u nich veliké vážnosti; neboť Jakub kterýkoli nebyl by mohl přestati na pouhém udání svého jména, chtěje býti poznán a dojíti svým listem nějakého úspěchu. Ale jak bylo obšírně dokázáno v Českém slovníku bohovědném (čl. »Bratři Páně«), byli pouze dva Jakubové, kteří vynikali mezi prvními křesťany svojí vážností, Jakub, syn Zebedeův, a Jakub Malý, syn Alfěův či Klopův (= Kleofášův), oba apoštolé. Jakub Zebedeův však zemřel již r. 42., dříve tedy, nežli náš list byl napsán, nemůže proto býti poklá-

dán právem za autora. Nezbyvá tedy leč Jakub Malý, na něhož řečené udání se hodí, a to tím spíše, poněvadž právě on podle svědectví Hegesippova (u Euseb. H. E.) a j. veliké vážnosti požíval nejen u židokřesťanů, nýbrž i u židů samých. Jeho proto jediné, hledíc k onomu údaji, lze míti právem za autora listu. A že tomu tak skutečně, ukazují nade vší odůvodněnou pochybnost důvody vnější. Neboť a) jakési stopy listu Jakubova shledávají se v 1. Petr., v oné totiž příbuznosti, která jen tím se vyloží s dostatek, že jeden autor, a to Petr, použil jistou měrou autora druhého, Jakuba. Narážky pak zcela zřejmé a i citáty více méně volné z listu Jakubova vyskytají se již u sv. Klementa Řím., v Pastýři Hermově, v 2. Klementově, jistou měrou též u sv. Justina a Theofila Antioch., jakožto důkaz, že list tento nejen v druhém, nýbrž i v druhé polovici století prvního byl na západě i na východě znám a u veliké vážnosti chován.

b) První, jenž ve spisech nám zachovaných označil autora jménem, a to Jakubem, apoštolem a bratrem Páně, byl Origenes († 254). Po něm jmenují autora v Alexandrii a Egyptě sv. Athanasius, Didymus, překlad koptický a ethiopský, v Palestině a Malé Asii Cyrill Jerusal., Marek poustevník, Hesichius Jerusal., v Africe prokonsulární sv. Augustin, Pelagius, v Itálii sv. Jeronym, Rufin, Gelasius, v Gallii Hilarius, Arnobius mladší, semipelagián Faustus.

Přes to však od doby Lutherovy nejedni tvrdí, že list pochází od některého autora neznámého z doby poapoštolské aneb aspoň z doby, kdy Jakub Alfeovec byl již mrtev.

Avšak — jak v Časop. katol. duchovenstva z r. 1917 obšírně jsme ukázali — důvody, pro které své tvrzení uvádějí, dílem spočívají na nepravdě neb

nesprávném výkladě těch oněch míst v listě, dílem jsou zcela nicotné.

List sv. Jakuba.

Nadpis 1, 1.: napomenutí k radostnému snášení pronásledování pro víru. 1, 2.—12.

1, ¹ Jakub, služebník Boha a Pána (našeho) Ježíše Krista, (vzkazuje) pozdravení dvanácti pokolení, která jsou v rozptýlení.

² Za čistou radost to mějte, bratři moji, když upadnete v rozličná pokušení, ³ vědouce, že zkoušení vaší víry působí vytrvalost; ⁴ vytrvalost však buď v díle dokonalejší, abyste byli dokonalí a celí, v ničem pozadu nezůstávájící. ⁵ Postrádá-li někdo z vás moudrosti, žádej (ji) od Boha, jenž dává všem prostě a neomlouvá, a bude mu dáno. ⁶ Žádej však ve víře, nic nepochybuje; neboť kdo pochybuje, podobá se vlně mořské, která větrem se čeří a zmítá; ⁷ jen ať se nedomnívá člověk takový, že dostane něco od Pána, ⁸ muž to dvojí mysli, nestálý na všech cestách svých.

⁹ Chlub se pak bratr ponížený svojí

1, 9—11. Bratr ponížený, t. j. křesťan, jenž žije v bídných okolnostech vnějších, ať v chudobě a nedostatku, ať v nevážnosti a v příkořích pro víru činěných; chlubiž se radostně svou vznešeností, t. j. tím, že jsa v pravé víře, jest údem duchovního těla Kristova (církve), přijatým dítkem

vznešeností; ¹⁰ bohatec (ať se chlubí) svojí ponížeností, ježto pomine jako květ trávy. ¹¹ Neboť slunce vzejde s žárem a usuší travu, a květ její opadne a krása tvářnosti její zanikne; tak i bohatý uvadne na svých cestách. ¹² Blahoslavený člověk, jenž vytrvá v pokušení, neboť když bude zkušén, obdrží korunu života, kterou Bůh zaslíbil těm, kteří ho milují.

Odkud pocházejí pokušení. 1, 13.—19a.

¹³ Nikdo jsa pokoušen neříkej: »Od Boha jsem pokoušen,« neboť Bůh nemůže býti pokoušen ke zlému, sám pak nepokouší nikoho. ¹⁴ Ale každý bývá pokoušen jsa lákán a vnađen od své (vlastní) žádosti; ¹⁵ potom žádost počavši, rodí hřích; hřích pak byv dokonán, plodí smrt. ¹⁶ Nemylte se (tedy), milovaní bratři moji; ¹⁷ všecko dání dobré a každý dar doko-

Božím a dědicem věčné spásy; bohatcem rozuměti bohatce vůbec, jmenovitě bohatce nekřesťanského, ponížeností pak pomíjejičnost a slova ať se chlubí, která dlužno domysleti z předešlého, brátí ve smyslu ironickém: »nechej, ať se chlubí bohatec svojí pomíjejičností«. Sv. Jakub chce tak tím mocněji povzbuditi křesťanské své čtenáře, aby nedbajíce na službu světa, na statky časné a vnější lesk, tím ochotněji oddali se službě Boží, vidouce, jak statky a sláva toho světa jsou pomíjející.

14. Viz Job 5, 17.

15. Žádost zlá (žádost něčeho zlého) sama o sobě není hříšnou; stává se však hříšnou, jak počne, t. j. jakmile člověk si jí zalíbí, k ní svolí.

17. Od Otce světél, t. j. od tvůrce a za-

nalý jest shůry, sestupuje od Otce světél, u něhož není proměny, ani z obratu zastínění. ¹⁸ Dobrovolně (zajisté) zplodil nás slovem pravdy, abychom byli jakousi prvotinou tvorstva jeho. ¹⁹ Víte to, milovaní bratři moji.

Naše povinnosti k slovu pravdy. 1, 19b—27.

Budiž však každý člověk rychlý ke slyšení, ale zdlouhavý k mluvení, zdlouhavý ke hněvu, ²⁰ neboť hněv člověka nekoná spravedlnosti Boží. ²¹ Proto odvrhnouce všecku nečistotu a všečen pozůstatek špatnosti, ujměte v tichosti vštípené slovo, které může spasiti duše vaše. ²² Buďte však činiteli slova a ne posluchači toliko, oklamávající sami sebe. ²³ Neboť je-li někdo posluchačem slova, a ne činitelem, ten se podobá člověku, jenž patří na přirozenou tvářnost svou v zrcadle; ²⁴ on totiž

chovatele těles nebeských; u něhož není... z obratu zastínění, jest nezměnitelný.

18. Jakousi prvotinou tvorstva Božího zove je vzhledem k tomu, že byli prvními tvory v Kristu znovuzrozenými, byvše dříve než jiní na křtu sv. v Kristu jako noví tvorové znovuzrozeni a posvěceni.

24n. Do zrcadla totiž dívá se člověk, aby seznal, co by měl opravit na svém vnějšku. Neučiní-li však potřebné úpravy hned před zrcadlem, nýbrž odejde-li po své práci, zapomene na to, co měl upravit, a neopraví nic, zrcadlo mu neprospělo. Takovému člověku podobá se, kdo slovo Boží (zákon svobody či učení evangelní s jeho předpisy mravními) slyší sice, ale nezachovává. Neboť čím jest zrcadlo vzhledem k tělu, tím do jisté míry jest slovo Boží pro

na sebe popatří a odejde, a hned zapomene, jaký byl. ²⁵ Kdo však pohlédne v dokonalý zákon svobody a při něm vytrvá, nejasa posluchačem zapomínavým, nýbrž činitelem díla, ten bude blahoslavený ve svém konání. ²⁶ Domnívá-li se pak někdo, že jest nábožný, ale nedrží na uzdě svého jazyka, nýbrž klame srdce své, toho nábožnost jest bez užitku. ²⁷ Nábožnost čistá a neposkvrněná před Bohem a Otcem jest tato: Navštěvovati sirotky i vdovy v soužení jejich a zachovati se neposkvrněným od toho světa.

O potřebě zachovati se neposkvrněným od toho světa. 2, 1.—13.

2, ¹ Bratři, nemějte víry ve slávu Pána našeho Ježíše Krista (ve spojení) se stranictvím. ² Neboť jestliže by vešel do vašeho shromáždění muž se zlatým prstenem v rouše nádherném a vešel by též chudák v rouše ošumělém, ³ a jestliže byste pohlédli na toho, jenž jest oblečen v roucho nádherné a řekli byste mu: »Ty posad' se pěkně tuto,« a chudákovi byste řekli: »Ty stůj tamo nebo se posad' u mého

duši. Má-li prospěti k mravnímu zdokonalení a tím i ke spáse, musí člověk nejen slyšeti je, zhlížeti se v něm, nýbrž i vytrvati při něm, užítí ho totiž, upravití mravní život svůj podle něho.

2, 1. Nemějte víry se stranictvím, t. j. nespojujte své víry se stranictvím.

podnoží,« ⁴ zdaliž jste nepřišli v pochybnost sami u sebe a nestali se soudci s myšlenkami zlými? ⁵ Poslechněte, milovaní bratři moji. Nevyvolil Bůh chudých pro tento svět za bohatce ve víře a dědice království, které zaslíbil těm, kteří ho milují? ⁶ Ale vy jste zneuctili chudého. Nejsou-liž to boháči, kteří vás mocí utiskují, a opět oni, kteří vás tahají k soudům? ⁷ Nejsou to oni, jižto se rouhají krásnému jménu, které bylo vzýváno nad vámi? ⁸ Jestli však plníte královský zákon (který zní) podle Písma: »M i l o v a t i b u d e š b l i ž n í h o s v é h o j a k o s e b e s a m é h o,« dobře činíte, ale ⁹ jste-li straničtí, děláte hřích a jste usvědčováni zákonem jakožto přestupníci. ¹⁰ Neboť kdo

4. »V p o c h y b n o s t«, neboť vy ceníte člověka podle věcí časných, vnějších, ač víra učí, že vnější velikost a bohatství před Bohem ceny nemají.

5. Srovn. I. Kor. 1, 26—28; Luk. 12, 21. Apoštol hledí tu ke zkušenosti, že do církve spíše vstupovali chudí nežli bohatí.

7. Slovy v z ý v a t i něčí jméno ve St. zákoně se vyjadřovalo, že ten, nad nímž jméno něčí se vzývá, zasvěcuje se ve vlastnictví a službu toho, či jméno se nad ním vzývá. Sv. Jakub přihlíží k úkonu křestnímu, při němž člověk vzýváním jména Ježíšova zasvěcuje se ve vlastnictví a službu Ježíšovu a stává se jeho vlastnictvím dostává i jméno po něm, christianus, Kristovec, t. j. příslušník Kristův či křesťan (srovn. Skut. 15, 17).

8. Příkázání lásky k bližnímu jmenuje se královským jednak pro jeho vznešenost, jednak proto, že pochází od krále nejvyššího.

9. J s t e u s v ě d ě v á n i z á k o n e m, totiž řečeným příkázáním lásky k bližnímu.

10. P r o v i n i l b y s e p r o t i v š e m, potud

by celý zákon zachoval, prohřešil by se však v jednom (příkazu jeho), provinil se proti všem. ¹¹ Vždyť ten, jenž řekl: »N e - s e s m i l n í š,« řekl také: »N e z a b í j e š.« Jestli tedy nesmilníš, ale zabíjíš, stal jsi se přestupníkem zákona. ¹² Tak mluďte a tak číňte jakožto ti, kteří budou souzeni podle zákona svobody. ¹³ Neboť soud nezná milosrdenství s tím, kdo sám neučinil milosrdenství; milosrdenství však se honosí nad soud.

O povinnosti konati skutky milosrdenství. 2, 14.—26.

¹⁴ Co prospěje, bratři moji, praví-li kdo, že má víru, skutků však nemá? Může ho víra spasiti? ¹⁵ A kdyby bratr nebo sestra byli nazí a měli nedostatek denní výživy, ¹⁶ někdo z vás pak by jim řekl: »Jděte v pokoji, ohřívejte se a nasycujte se,« avšak nedali byste jim věci tělu potřebných, co to prospěje? ¹⁷ Tak i víra, nemá-li skutků, jest mrtvá sama v sobě. ¹⁸ Ale

totiž, pokud všechna přikázání, jsouce výrazem jedné a téže vůle Boží, spolu souvisí, jeden celek tvoří.

18n. Sv. Jakub uvádí jaksi dramaticky slova kohosi třetího, jenž odpovídá tomu, který nemaje skutků honosil se ve v. 14., že má víru. Tento třetí vyzývá ho jaksi ironicky, by ukázal svou víru bez skutků, on že ukáže mu ze svých skutků víru svoji, jsa přesvědčen, že člověk ten nemůže prokázati své víry, nemaje skutků dobrých, sám však že snadno prokáže víru svou ze skutků svých. Zároveň poukázem na duchy zlé ukazuje způsobem na výsost

někdo řekne: »Ty máš víru, a já mám skutky. Ukaž mi svou víru bez skutků, a já ti ukáži ze svých skutků víru svou.¹⁹ Ty věříš, že jeden jest Bůh? Dobře činíš: i zlí duchové věří, ale třesou se.«

²⁰ Chceš však seznati, člověče prázdný, že víra bez skutků jest mrtvá? ²¹ Zdaliž otec náš Abraham nebyl ospravedlněn ze skutků, protože přinesl jako obět syna svého Isáka na oltář? ²² Vidiš, že víra spolupůsobila se skutky jeho a že ze skutků víra se dokonala. ²³ I naplnilo se Písmo řkoucí: »Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počteno ke spra-

mocným a jasným, že víra bez skutků dobrých nejen neprospívá, nýbrž spíše ještě k většímu odsouzení přivádí.

21—24. Ospravedlněním nemíní zde sv. Jakub tak zvaného ospravedlnění prvního, kterým člověk bývá od hříchů očištěn a posvěcen, a tak ze stavu nemilosti ve stav milosti Boží uveden — o té zmínil se krátce v 1, 18 — nýbrž míní tak zvané ospravedlnění druhé, kterým v člověku již ospravedlněném posvěcující milost Boží se udržuje a rozmnožuje. Proto pravě, že Abraham byl ospravedlněn ze skutků, a že vůbec člověk (dospělý) bývá ospravedlňován ze skutků, a ne z víry toliko, nemíní skutků vykonaných před dosažením ospravedlnění prvního (skutků přirozeně dobrých), nýbrž skutky vykonané ve stavu milosti, skutky vykonané z poslušnosti k Bohu za spolupůsobení víry, skutky tedy z víry vycházející a s věrou spojené. Neodporuje tedy sv. Pavlovi, podle něhož víra byla počtena Abrahamovi ke spravedlnosti. Neboť sv. Pavel nemíní víry pouhé, nýbrž víru činnou, která se projevuje skutky. (Srovn. Gal. 5, 6; Řím. 4, 1—5.) Slova »Uvěřil Abraham...« jsou z 1. Mojž. 15, 6; uvedena též v Řím. 4, 3; Gal. 3, 6. Přítelem Božím nazván v 2. Paral. 20, 7.

vedlnosti« a »byl nazván přítelem Božím.«²⁴ Vidíte, že člověk bývá ospravedlňován ze skutků a ne z víry toliko?²⁵ A podobně i Rahab, nevěstka, nebyla-liž ospravedlněna ze skutků, přijavši posly a propustivši je cestou jinou?²⁶ Neboť jako tělo bez ducha jest mrtvé, tak jest i víra bez skutku mrtvá.

O povinnosti držeti jazyk na uzdě. 3, 1—12.

3, ¹ Nebývejte mnoho učiteli, bratři moji, vědouce, že (tak) odnesete soud těžší, ² neboť namnoze (beztak) klesáme všichni. Jestli kdo neklesá ve slově, jest to muž dokonalý, mocen držeti na uzdě také celé tělo. ³ Dáváme-li však koňům uzdy do huby, aby nám byli povolní, řídíme též celé tělo jejich. ⁴ Hle, i lodi, ačkoli jsou tak veliké a prudkými větry bývají hnány, řídí se přemalým veslem, kamkoli chce tlak toho, jenž je řídí; ⁵ tak i jazyk je sice úd malý, ale velikými věcmi se honosí. Hle, jak malý oheň jak veliký les zapálí! ⁶ Tak i jazyk jest ohněm; souhrnem nepravostí stává se mezi údy našimi jazyk, jenž poskvvrňuje celé tělo a zapaluje běh

25. Viz Jos. 2, 1—26; Žid. 11, 31. Také zde Jakub mluví tak zvané ospravedlnění druhé.

3, 2. T. j. soud přísný beztak nás očekává, poněvadž namnoze, t. j. často klesáme všichni; přísnější však soud odneseme, budeme-li vystupovati mnoho jako učiteli, karateli jiných, nedržíce jazyk na uzdě.

života a jest rozpalován od pekla. ⁷ Neboť každá přirozenost zvířat a ptáků i plazů a zvěřů vodních zkrocuje se a zkrotila se přirozeností lidskou, ⁸ jazyka však žádný člověk nemůže zkrotiti; jest on zlem nepokojným, pln jedu smrtivého. ⁹ Jím velebíme Pána a Otce, a jím zlořečíme lidem, stvořeným podle obrazu Božího. ¹⁰ Z týchž úst vychází dobrořečení i zlořečení. Nemá se to tak díti, bratři moji. ¹¹ Vydává-liž pramen týmž otvorem (vodu) sladkou i hořkou? ¹² Může, bratři moji, fíkový strom nésti hrozny nebo vinný kmen fíky? Tak nemůže ani pramen slaný dávatí vodu sladkou.

O chybách čelících proti požadavkům pravé moudrosti životní. 3, 13—4, 12.

¹³ Kdo jest moudrý a rozumný mezi vámi? Ukaž na dobrém životě skutky své v tichosti (která náleží) moudrosti. ¹⁴ Máte-li však hořkou řevnivost a sobectví ve svém srdci, nechlubte se a nelžete proti pravdě. ¹⁵ To není moudrost, přicházející shůry, nýbrž pozemská, smyslná, ďábelská, ¹⁶ neboť kde řevnivost a sobectví, tam rozbroj a všeliký skutek zlý. ¹⁷ Moudrost shůry však jest předem čistotná, potom pokojná, mírná, povolná, plná milosrdenství a dobrého ovoce, prostá pochybnosti,

nepokrytecká. ¹⁸ Ovoce spravedlivosti pak rozsévá se v pokoji těm, kteří působí pokoj.

4, ¹ Odkud (vznikají) boje a půtky mezi vámi? Ne-li odtud, od vašich chtíčů, které bojují ve vašich údech? ² Žádáte a nemáte; zabíjíte a závidíte, a nemůžete dosíci; potýkáte se a bojujete, a nemáte, poněvadž neprosíte; ³ prosíte, a nedostáváte, protože špatně prosíte, abyste (to) promarnili ve svých chtíčích. ⁴ Cizoložníci, nevíte-li, že přátelství s tímto světem jest nepřátelství s Bohem? Kdo tedy chce býti přítelem toho světa, stává se nepřítelem Božím. ⁵ Aneb-li se domníváte, že Písmo nadarmo praví: »Řevnivě touží po duchu, je jž ubytoval v nás?« ⁶ Větší však dává milost; proto praví:

18. Ovoce spravedlnosti, t. j. ovoce, které záleží ve spravedlivosti či ospravedlnění druhém (rozmnožení posvěcující milosti Boží). Tohoto ovoce dostává se těm rozsevačům či činitelům slova Božího, kteří působí pokoj, t. j. smířlivým, a to v pokoji, t. j. tam a tehdy, kde a když vládne pokoj, a ne rozbíjí.

4, 2n. Žádáte si statků pozemských nemírně a bezohledně, a nemáte jich, poněvadž Bůh takové snahy vaše maří.

4. Cizoložníci, t. j. Bohu nevěrní.

5. Bůh touží po duchu našem, po nás, t. j. miluje nás jakožto své vlastnictví, a to řevnivě, nemoha snést bez trestání, jestli duch ten hříchem se mu odcizuje neb odvádí. Slova ta vyskytují se v Písmě sv. co do smyslu na různých místech (2. Mojž. 20, 5; 34, 14. 15. Žalm 37, 1; Zach. 8, 2 a jinde).

6. Srvn. Přísl. 3, 34. Rovněž 1. Petr. 5, 5.

»Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.« ⁷ Poddejte se tedy Bohu; odpírejte však ďáblu, a on uteče od vás. ⁸ Přiblížte se k Bohu, a (on) přiblíží se k vám. Očistěte ruce své, hříšníci, a posvěťte své srdce vy, kteří jste dvojí mysli. ⁹ Bědujte a kvilte a plačte; smích váš obrať se v nářek, a radost vaše v zármutek. ¹⁰ Pokořte se před Pánem, a povýší vás. ¹¹ Neutrhejte jeden druhému, bratři. Kdo utrhá bratru nebo soudí bratra svého, utrhá zákonu a soudí zákon. Soudíš-li však zákon, nejsi činitelem zákona, nýbrž soudcem. ¹² Jeden jest zákonodárce a soudce, jenž může zahubiti i spasiti; ty pak, kdo jsi, že soudíš bližního?

**Sv. Jakub odsuzuje mysl pozemskou,
4, 13.—17.**

¹³ Nuže vy, kteří říkáte: »Dnes nebo zítra půjdeme do toho města a pobudeme tam rok a budeme obchodovati a těžiti,«
¹⁴ (vy) kteří přece nevíte, co bude zítra!
¹⁵ Neboť jaký jest život váš! Parou jest, která nakrátko se ukazuje a potom mizí; místo abyste říkali: »Bude-li Pán chtíti, i živi budeme, i to nebo ono učiníme.«
¹⁶ Vy však se chlubíte v pýše své. Každá chloubá taková jest zlá. ¹⁷ Kdo tedy zná

činiti dobré, a nečiní, tomu jest to hříchem.

**Sv. Jakub odsuzuje bujnost a tvrdost
boháčů a dává napomenutí závěrečná,
5, 1.—20.**

5, ¹ Nuže, boháči, zaplaťte s kvílením nad bídami svými, které na vás přijdou. ² Bohatství vaše shnilo a roucha vaše prožrána jsou od molů. ³ Zlato a stříbro vaše zrezavělo a rez jejich bude na svědectví proti vám a stráví jako oheň tělo vaše. Nahromadili jste si poklady ve dnech posledních. ⁴ Hle, zadržaná mzda dělníků, kteří požali pole vaše, křičí od vás, a volání těch, kteří žali, vešlo v uši Pána zástupů. ⁵ Hýřili jste na zemi a rozkošili; vykrmili jste srdce své v den zabíjení. ⁶ Odsoudili jste a zabili jste spravedlivého; nevzpírá se vám.

5. 2. Užívaje časů minulých »shnilo, prožrána jsou, zrezavělo«, představuje věci budoucí, jako by se byly již staly. — Rez jejich bude na svědectví proti vám (v. 3), t. j. bude svědčiti i o vaší nespravedlnosti a bezcitnosti k bližnímu, i o tom, že propadáte záhubě, jako bohatství vaše upadlo ve zkázu.

3. Dny posledními míní dobu mesiášskou, jakožto poslední období v řízení spásy, ale tak, že hledí zároveň k poslednímu soudu, který na konci období toho nastane.

5. Vykrmili jste srdce své, t. j. ukojili jste a ukojujete své žádosti smyslné, a to ještě v den zabíjení, t. j. když soud Boží takřka již vám nastává.

⁷ Nuže, bratři, vytrvejte trpělivě až do příchodu Páně. Hle, rolník očekává draho-
cenného plodu zemského, jsa trpěliv, až
obdrží (plod) raný i pozdní. ⁸ Trpěliví
buďte i vy, posilňte srdcí svých, neboť
příchod Páně se přiblížil. ⁹ Nevzdychajte,
bratři, jeden proti druhému, abyste ne-
byli souzeni. Hle, soudce stojí přede dveř-
mi. ¹⁰ Za příklad snášení zlého a trpěli-
vosti vezměte si, bratři, proroky, kteří
mluvili ve jménu Páně. ¹¹ Hle, blahoslaví-
me ty, kteří vytrvali trpělivě; o trpělivosti
Jobově jste uslyšeli a konec od Pána jste
viděli, že totiž Pán jest velmi slitovný
a milosrdný. ¹² Přede všemi věcmi však,
bratři moji, nepřisahejte, ani nebem ani
zemí ani kterou přísahou jinou, ale budiž
řeč vaše »ano, ano,« a »ne, ne,« abyste ne-
upadli pod soud.

¹³ Strádá-li někdo z vás, modli se; je-li
někdo myslí dobré, pěj chválu. ¹⁴ Stůně-li
kdo z vás, povolej k sobě kněží církve,
a (ti) ať se modlí nad ním, mažíce ho ole-
jem ve jménu Páně, ¹⁵ a modlitba víry

9. Nevzdychajte, t. j. nestěžujte si, neža-
lujte jeden proti druhému jsouce příliš
citliví k slabostem a chybám bližního svého. (Srovn.
Mat. 7, 1.)

12. Mat. 5, 35—37.

14. Množným číslem kněží vytýká třídu či
kategorii ve smyslu jednoho z kněží církevních.
Ve jménu Páně, t. j. z rozkazu Páně či proto,
že to Pán Ježíš ustanovil.

15. Modlitba víry, t. j. modlitba, kterou
kněz koná právě tehdy, když nemocného maže ole-

uzdraví nemocného, a polehčí mu Pán, a je-li v hříších, budou mu odpuštěny.

¹⁶ Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých a modlete se za sebe ve spolek, abyste byli uzdraveni; mnoho může modlitba spravedlivého úsilovná. ¹⁷ Eliáš byl člověk podrobený utrpením jako my, a prosil modlitbou, aby nepršelo na zemi; i nepršelo tři roky a šest měsíců. ¹⁸ A opět

jem, a tak svátost posledního pomazání uděluje. Jmenuje se modlitbou víry, poněvadž celý ten úkon (modlitba a pomazání) koná se po rozkazu Páně a ve víře v pomoc Boží. Modlitba ta uzdraví nemocného, totiž duševně, od tak zvaných pozůstatků hříchů (jakými jsou náklonnost ke zlému a slabost k dobrému), mnohdy však i tělesně od nemoci, prospívá-li to ke spáse duše; polehčí (podle řeckého: pozvedne) mu Pán, rozmnoží totiž jeho víru, posilní jeho naději, rozšíří lásku jeho, dá mu trpělivost a statečnost, a tak poskytne mu úlevu a posilu, aby nemoc svoji trpělivě snášel a pokušení překonal. Je-li v hříších, budou mu odpuštěny (podle řeck. bude mu odpuštěno), a to nejen všední, nýbrž i těžké hříchy, jestli již nemůže se zpovídati z nich, a přece vzbudil nad nimi alespoň nedokonalou lítost nadpřirozenou.

16. Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých; slova tato vykládají mnozí o nesvátoštném vyznání z hříchů. Poněvadž však sv. Jakub užívá spojky tedy, praví slova ta jako závěrek z toho, co byl řekl ve verši předešlé, jest zajisté správnějším výklad, podle něhož Jakub nejen předpokládá, že nemocný povolav kněze církevního, aby se nad ním modlil, maže ho ve jménu Páně, také vyznání z hříchů knězi tomu učinil, nýbrž i z toho uzavírá vyzvání ke zdravým věřícím, aby ve jménu Páně také se vyznávali ze hříchů svých kněžím církevním, by dosáhli odpuštění, a že tedy mluví o vyznání svátostném, o zpovědi.

se modlil; i vydalo nebe déšť a země dala úrodu svou. ¹⁹ Bratři moji, jestliže by kdo mezi vámi zbloudil od pravdy a někdo by ho obrátil, ²⁰ věz, že kdo odvrátí hříšníka od bludné cesty jeho, vysvobodí duši jeho od smrti a přikryje množství hříchů.

20. Vysvobodí duši jeho od smrti, totiž věčné, a přikryje množství hříchů, t. j. přivede ho k tomu, aby čině pravé pokání, dosáhl odpuštění hříchů svých.

O PRVNÍM LISTĚ SV. PETRA.

Spisovatelem tohoto i následujícího listu je sv. Petr, původně Šimon zvaný. Narodil se v městečku Betsaidě na severozápadním břehu jezera Genesaretského z otce Jana či Jonáše. Do škol rabínských nechodil, jak patrně z toho, že velerada viděla v něm člověka neučeného (Skut. 4, 13); nabyt však vzdělání obecného, jakého bylo lze dosíci v domě otcovském a v synagogách. Oženiv se usadil se v Kafarnaum i s tchyní svojí a provozoval tam se svým bratrem Ondřejem živnost rybářskou, koupiv neb najav si tam dům s ním společně (Mark. 2, 29). Když Jan Křtitel začal připravovati na Vykupitele, oba bratři odešli k němu do krajiny jordanské. Ondřej stal se učedníkem jeho; zdali též Petr, není jisto, ale když Ondřej, seznáv jednak ze svědectví Janova, jednak vlastní rozmluvou s Kristem, že Ježíš jest Vykupitelem, nejen sám se ho přidržel, nýbrž přivedl k němu i Petra. A Pán Ježíš pohleděv naň, dal mu, či spíše slíbil mu dáti jméno Kefas, t. j. Petr (Skála), místo dosavadního jména Šimon (Jan 1, 42). Poté zůstal Petr u Krista po delší čas. Šel s ním do Kány galilejské, kde byl svědkem prvního zázraku jeho, a provázal ho odtud do Kafarnaa, do Jerusalema na slavnost velikonoční, a do ostatního Judska (Jan 1, 29—3, 22). Když Pán Ježíš opustiv as v prosinci Judsko, přišel přes Samařsko znovu do Galilee, Petr vrátil se s jeho souhlasem ke svému zaměstnání podobně, jak učinil i bratr jeho Ondřej a ostatní učedníci, které Pán Ježíš tehdy měl. Ale zanedlouho byl při zázračném zahrnutí ryb opět povolán od Krista i s bratrem svým (Mat. 4, 18—22, Mark. 1, 16 až 20) a zůstav potom u něho již trvale, byl při

volbě apoštolů vřazen na prvním místě do sboru apoštolského. I přilnul k němu pevnou věrou a vroucí láskou tak, že byl hotov za něho i umřít. Při utrpení Kristově popřel sice, že jest učedníkem Kristovým, ale učinil to nikoli, že by byl přestal v něho věřit, nýbrž že byv rozrušen tím, co se dělo, bál se vyznati své příslušenství k němu; ale byv pohnut milostí Boží ihned vzbudil dokonalou lítost nad činem svým a dosáhnuv odpuštění, přilnul k němu tím vroucněji. Pán Ježíš významával ho před ostatními apoštoly, dáváje tak najevo, že vyvolil ho k úřadu nad jiné vyššímu. Nejen učinil ho svědkem činů, ke kterým nepřipouštěl žádného apoštola jiného mimo Jakuba a Jana (vzkříšení dcery Jairovy, svého proměnění na hoře, své úzkosti v zahradě Getsemanské), nejen pouze jemu dal nové jméno, pouze za něho platil daň chrámovou (Mat. 17, 26), za něho zvlášť se modlil (Luk. 22, 32); vstav z mrtvých jemu zvlášť se ukázal (Luk. 24, 34), jemu jedinému způsob smrti předpověděl (Jan 21, 18—19), jemu jedinému též řekl: »Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou..., a tobě dám klíče království nebeského« (Mat. 16, 18, 19) a »Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé« (Jan 21, 15—17), a tak mu nejvyšší úřad (primát) v církvi nejen slíbil, nýbrž i svěřil.

Když pak Pán Ježíš vstoupil na nebesa, vedl si Petr ihned jako hlava církve a jevil horlivou činnost apoštolskou, jak vyličují Skt. ap. hll. 1—5, 8—12 a 15. Dať mimo jiné podnět k tomu, aby ze svědků života Kristova zvolen byl jiný apoštol na místo zrádného Jidáše; po seslání Ducha sv. ihned první kázal o Kristu židům užaslým, první též z apoštolů učinil zázrak, uzdraviv chro-

mého od narození, první s Janem trpěl pro Krista vězení a vydal mu před veleradou svědectví; první přijal do církve i pohany (Kornelia a dům jeho; Skt. 10) a jako vrchní pastýř církve visitoval či přehlížel křesťanské obce palestinské a přišed při té příležitosti až do Antiochie, syrské, zřídil tam podle svědectví Eusebiova sídlo biskupské. Přišed zase do Jerusalema, byl tam r. 42 po smrti sv. Jakuba Vel. od Heroda Agrippy I. uvězněn, aby po velikonocích byl usmrcen; byv však od anděla vysvobozen (Skt. 12), odebral se do Říma. V Římě nejen založil obec křesťanskou, nýbrž i zřídil sídlo biskupské,¹⁾ na kterém vytrval až do své smrti, ovšem ne tak, že by byl dlel v Římě nepřetržitě, nýbrž konal odtud také různé cesty apoštolské. Zejména odešel do Palestiny, ne-li dříve, jistě r. 50., kdy císař Klaudius vypověděl z Říma všecky rozené židy, a byl přítomen účinně církevnímu sněmu jerusalemskému. (Skut. 15.) Brzy nato přišel do Antiochie syrské a setkal se tam s Pavlem i s Barnabášem, přijal od Pavla výtku, kterou mu učinil veřejně pro jistou nedůslednost dobře sice míněnou, ale velice povážlivou (Gal. 2, 11—21). Kam se potom odebral, není známo, ale kon-

¹⁾ Že Petr v Římě byl a tam umřel smrtí mučednickou, uznávají dnes nejen všichni dějepisci katoličtí, nýbrž i většina badatelů protestantských. Budiž uveden z těchto Lietzmann, jenž píše: »Všecky výpovědi nejstarších pramenů z doby kolem r. 100 stávají se jasnými a snadno porozumitelnými, hodí se dobře do souvislosti a souhlasí mezi sebou, uznáme-li, že Petr v Římě dlel a tam smrtí mučednickou zemřel. Jakákoli jiná domněnka o konci Petrově kupí obtíž na obtíž a nemůže se ani o jeden jediný pramen opřít.« Jiný protest. učenec Lipsius († 1892) uzavírá správně: »Vstoupila-li však jednou noha knížete apoštolského do věčného města, přišel tam jistě nikoliv jako pouhý cestující, nýbrž jménem své apoštolské plné moci.«

cem r. 63. byl v Římě zase a napsal tam první list svůj. Přišel pak do Říma, byl tam uvězněn a dne 29. června r. 67 usmrčen. byv ukřižován, a to hlavou dolů, jak sám si byl vyžádal, pokládaje se za nehodna, aby zemřel na kříži týmž způsobem, kterým Pán Ježíš.

Oba své listy napsal křesťanům v Pontu, Galatii, Kappadocii, prokonsulární Asii a Bithynii, kteří většinou byli obráceni z pohanství. Křesťanům těm činili pohané (i židé) mnoho příkoří pro jejich víru, ano hrozilo jim i zjevné pronásledování; proto oni nevědouce, kterak srovnati utrpení své s prozřetelností Boha vševědouceho, přišli do pokušení, aby odpadli od víry. O věci té dověděl se sv. Petr v Římě i napsal ihned první list svůj oněm křesťanům, aby je potěšil v utrpení a utvrdil ve víře i naději křesťanské a tím je povzbudil, aby vytrvali v životě křesťanském, byť měli proto i utrpení snášeti. Proto upozornil je v něm, že dostalo se jim skrze Krista dobrodiní, které převyšuje veškeré statky pozemské, a vyzývá je, aby se ukázali toho hodnými životem opravdu křesťanským, dal k tomu konci naučení i obecná, týkající se všech, i zvláštní, týkající se jednotlivých stavů. Zároveň poučoval je, kterak si mají počínati v utrpení. List psán jest v Římě před vypuknutím pronásledování Neronova ke konci r. 63. neb počátkem r. 64. v Římě, kterýž sv. apoštol jmenuje Babylonem.*) Viz

*) Že tento list pochází skutečně od apoštola sv. Petra, jest nade vší pochybnost odůvodněnou jisto. Neboť co se týká důvodů vnitřních, autor sám nejen se představuje svým čtenářům jako Petr, apoštol Ježíše Krista, on také staví se proti čtenářům svým jakožto těm, kteří Krista neviděli (1, 6) a nejen nepřímo — častým vzpomínáním Kristova utrpení a vzkříšení i jeho účinků (1, 18. 19; 2, 21; 3, 18; 4, 1. 13), jakož i živým líčením toho, jak

Hejčl, List sv. Judy Tadeáše a nejstarší dva okružní listy biskupa římského (1 a 2 Petr), Olomouc 1933.

První list sv. Petra apoštola.

Nadpis s pozdravem a díky, 1, 1.—12.

1, ¹ Petr, apoštol Ježíše Krista, vyvoleným poutníkům, — rozptýleným po Pon-

Pán Ježíš počínal si při svém utrpení (2, 21—24), — nýbrž i přímo zřejmým prohlášením (4, 1) dává najevo, že byl svědkem Kristova utrpení a vzkříšení, častěji také upotřebuje neb uvádí výpovědi Kristovy způsobem na evangeliích nezávislým; prozrazuje tedy, že patřil k trvalým průvodcům, učeníkům Kristovým, jímž Petr skutečně byl; upomíná formou i obsahem na řeči Petrovy, které sv. Lukáš zaznamenal ve Skut. apošt.

b) důvody vnější. Neboť nejen že v celé starobylosti křesťanské nebylo nikoho, jenž by byl v pochybnost vzal pravost 1. listu Petrova, list tento připomíná již 2. Petr. 3, 1. a užívají ho i sv. Otcové apoštolští a křesťanští apologeté 2. stol. buď že na něj narážejí aneb z něho uvádějí některá místa více méně doslovně jako výpověď autoritativní. Jsou to zejména apoštolští žáci Klement, Ignác, Polykarp a Papiáš; jest to list Barnabášův, Učení dvanácti apoštolů či Didache, list Diognetovi, Pastýř Hermův, list církevní obce lyonské a viennenské, ano i gnostický bludař Basilides.

Výslovně pak přičítají tento list Petrovi v Alexandrii Klement Alex. a Origenes, v Africe prokonsulární Tertullián a sv. Cyprián, v Itálii překlad starolatinský, v Gallii Ireneus, v Malé Asii Firmilián, v Syrii překlad Pešittá. Taktéž činí Eusebius, jenž jej čítá ke spisům souhlasně za kánonické uznaným, jakož i, ať pomlčíme o jiných, kánon Mommsenův, Cyrilla Jerus, Řehoře Naz., kteří jej uvádějí mezi spisy kánonickými pode jménem Petrovým.

1, 1n. Upozorňuje na poměr božských osob k duším věřících, totiž na prozřetelnost Boha Otce.

tu, Galatii, Kappadocii, Asii a Bithynii —
² (vyvoleným) podle předvědení Boha Otce v posvěcení Duchem k poslušenství (víry) a skropení krví Ježíše Krista: Milost vám a pokoj buď rozmnožen!

³ Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, jenž podle velikého milosrdenství svého nás znovuzrodil k živé naději zmrtvýchvstáním Ježíše Krista, ⁴ k dědictví neporušitelnému a neposkvrněnému a nevadnoucímu, uchovanému v nebesích pro vás, ⁵ kteří jste mocí Boží chráněni skrze víru ke spáse, připravené, aby se zjevila v čase posledním. ⁶ Tehdy budete plesati, nyní nakrátko, třeba-li, se zarmoutivše v rozličných pokušeních, ⁷ aby vyzkoušená vaše víra, — (jsouc)

jenž podle předvědění či odvěkého úradku svého je ku pravé víře vyvolil a přivedl, ke smírné oběti vtěleného Syna Božího, jenž jim a všem milost a spásu zasloužil, a na posvěcování Duchem svatým, jenž je na křtu sv. znovuzrodil a svou milostí posvěcující s Bohem spojil; pozemský život náš jest toliko poutí do pravé vlasti nebeské, ač i na této zemi dostává se mu hojných milostí. Ke skropení krví Ježíše Krista, t. j. k tomu, aby byli přijati do té úmluvy, která byla potvrzena Kristovou obětí na kříži, a aby měli účast v těch milostech, které nám Pán Ježíš svou smrtí zasloužil. Viz Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1. 2.

3. Viz 2. Kor. 1, 3; Efes. 1, 3. Dědictví neporušitelného věčné blaženosti.

4n. Blaženost ta jest nyní jaksi zahalená; ve značné míře odhalí se po smrti těm duším, které přijdou do nebe, úplně však odhalí či zjeví se až v čase posledním, v den soudný, kdy dostane se jí spravedlivým nejen na duši, nýbrž i na těle.

dražší nad zlato, které (ač pomíjející jest, přece) ohněm se zkušuje, — byla shledána k (vaší) chvále a slávě a cti při zjevení se Ježíše Krista. ⁸ Jej milujete, ač jste ho neviděli; v něho věříte, ač naň nyní nepatříte, věřice pak budete plesati radostí nevýslovnou a oslavenou, ⁹ poněvadž dosáhnete cíle své víry: spásy duše. ¹⁰ O spáse té zkoumali a zpytovali proroci, kteří prorokovali o milosti pro vás (určené); ¹¹ zpytovali, na který nebo jaký čas ukazoval Duch Kristův v nich (mluvící), když předpovídal o Kristových utrpeních a potomních oslavách. ¹² Jim bylo zjeveno, že nikoli sobě, nýbrž vám přisluhovali těmi věcmi, které vám byly nyní zvěstovány skrze ty, kteří vám kázali evangelium v Duchu svatém s nebe poslaném, (věci,) do nichž nahlédnouti andělé touží.

10.—12. Hlásáním evangelia dostalo se jim spásy tak veliké, že i andělé si přejí do ní vniknouti, aby tím jasněji seznali zejména rozličné ty způsoby a cesty, kterými Bůh jednotlivce ke spáse vede a přivádí; spásou totiž nemíní zde spásy dokonalé či blaženosti věčné, jako ve v. 9., nýbrž spásu mesiášskou vůbec či ve smyslu širším, pokud Kristovým vtělením se počala a v den soudný se dovrší, a pokud v tomto životě se uděluje posvěcující milostí, v životě budoucím pak blažeností věčnou. Z toho, co Duch Kristův (v. 11.), t. j. Duch sv. prorokům zjevil, hleděli úvahami poznati čas, kdy Vykupitel a spása přijde, aneb alespoň jakost či okolnosti a poměry toho času, kdy přijde; nepřisluhovali sobě..., t. j. zaslíbení mesiášská, která jim byla dána, nevyplní se za života jejich, nýbrž za života jiných, za života křesťanů, a tedy i za života čtenářů Petrových. »z a v á s«.

Obecná napomenutí k životu křesťanskému. 1, 13.—2, 10.

¹³ Proto podpásající si bedra myslí své a jsouce střízliví, dokonale obraťte naději svou na tu milost, která se vám podá při zjevení se Ježíše Krista. ¹⁴ Jako dítky poslušné nepřizpůsobujte se již dřívějším chtíčům (které jste měli) ve své nevědomosti; ¹⁵ nýbrž jako je svatý ten, jenž vás povolal, buďte i vy svatí ve všem obcování svém, ¹⁶ jeť psáno: »Svatí buďte, neboť já svatý jsem.« ¹⁷ A jestli jako otce vzýváte toho, jenž soudí nestranně podle skutků jednoho každého, v bázni žijte po čas (pozemského) pobytu svého; ¹⁸ vždyť víte, že nikoli porušitelnými věcmi, zlatem nebo stříbrem, jste byli vykoupeni ze svého nicotného života, přijátého podáním otcovským, ¹⁹ nýbrž drahou krví Krista jakožto Beránka neúhonného a neposkvrněného. ²⁰ (Toho,) jenž byl předveděn před ustanovením světa, zjevil se však v době poslední pro vás, ²¹ kteří

16. Uvedeno z 3. Mojž. 11, 44; (19, 2; 20, 7.)

20. T. j. Bůh od věčnosti předvěděl a ustanovil, aby Kristus, vtělený Syn Boží, v čase na svět přišel a lidstvo vykoupil, a Kristus zjevil se skutečně v době poslední, t. j. v době mesiášské či křesťanské, která slove poslední, poněvadž jest posledním obdobím v rozvoji království Božího na zemi (viz Žid. 1, 1).

21. Dal mu slávu, srovn. Filip. 2, 9—11. takže víra vaše jest také nadějí v Boha, t. j. právě proto, že Bůh, v něhož věříte,

skrze něho věříte v Boha; (v toho,) jenž ho vzkřísil z mrtvých a dal mu slávu, takže víra vaše jest také nadějí v Boha. ²² Očistěte duše své poslušností pravdy k nepokryté lásce bratrské a milujte se vespolek upřímně ze srdce čistého; ²³ vždyť jste znovuzrozeni nikoli ze semene porušitelného, nýbrž neporušitelného, slovem Božím živým, a to zůstávajícím (na věky). ²⁴ Neboť »všeliké tělo jest jako tráva a všeliká sláva jeho jako květ travní; tráva uschne a květ její opadne, ²⁵ ale slovo Páně zůstává na věky.« A to je to slovo, které vám bylo hlášáno v evangeliu.

2, ¹ Odložte tedy veškerou zlobu a všechnu lest i pokrytství, a závist a všecko utrhaní; ² jakožto dítky novorozené požadujte mléka duchovního, čistého, abyste jím vyrostli ke spáse; ³ vždyť jste okusili, »jak dobrotivý jest Pán.« ⁴ K ně-

Krista jako člověka vzkřísil a oslavil, jest vaše víra v Boha zároveň nadějí, t. j. pohnutkou a potvrzením naděje vaší, že Bůh také vás vzkřísí a oslaví.

24. Viz Sirach 14, 18; Is. 40, 6; Jak. 1, 10. Všeliké tělo, t. j. všichni lidé.

2, 2n. Vyzývá, aby toužili po čistém mléku či pokrmu duševním, t. j. po čisté pravdě křesťanské a aby silou její prospívali v životě křesťanském a spěli k dokonalosti.

4n. Od Boha vyvolen, t. j. jako Vykupitel všeho lidstva a základ církve od Boha ustanoven a svým zmrtvýchvstáním a oslavením osvědčen; počten (v počtě) t. povznesením na pravici Boha

mu přistupující, kameni to živému, jenž byl od lidí zavržen, od Boha však vyvolen a poctěn, ⁵ také sami jako kameny živé se (na něm) vzděláváte v dům duchovní, v kněžstvo svaté, abyste podávali duchovní oběti příjemné Bohu skrze Ježíše Krista. ⁶ Proto v Písmě stojí: »Hle, já položím na Sionu kámen úhelný, vyvolený, ctěný, a kdo v něj uvěří, nebude zahanben.« ⁷ Vám tedy, kdo věříte, jest ctí, těm však, kteří nevěří, jest »kamenem, který stavitelé zavrhli; právě ten stal se kamenem úhelným, ⁸ a (to)

Otce a vůbec oslavou jeho člověčenství. Budou se vzdělávati v dům duchovní a v kněžstvo svaté, jednak potud, pokud všichni věřící tvoří s Kristem jednu velikou stavbu duchovní (církev), ve které všichni mají přinášeti Bohu oběti dobrých skutků, jednak potud, pokud každý sám má býti domem či chrámem, ve kterém by Bůh sídlil skrze Ducha svého, a každý též jakožto kněz v nevlastním smyslu slova toho podávati Bohu oběti vroucích modliteb a dobrých skutků, kteréž by ve spojení s Kristem a pro jeho zásluhy nabyly ceny nadpřirozené a byly Bohu příjemnými, pro nebe záslužnými.

6—8. »Hle, já položím«, uvedeno volně z Is. 28, 16 (Řím. 9, 33). Z posledních slov kdo v něj uvěří, nebude zahanben ve spojení se slovy žalmu 117, 32 (kámen, který... úhelným) a se slovy Is. 8, 14 (kamenem nárazu a skalou pádu) pak dovozuje, že Kristus Pán jest kamenem úhelným pro věřící i nevěřící, ale věřícím ke spáse; oni narážejí na Krista svojí nevěrou (nevěříce slovu evangelia) a padají v záhubu; k tomu, t. j. aby narazili a zahynuli, nevěrci jsou od Boha ustanoveni pro svou nevěru.

k a m e n e m n á r a z u a s k a l o u p á -
d u«; oni (na něj) narážejí, protože slovu
nevěří; k tomu též jsou ustanoveni. ⁹ Vy
však jste »r o d v y v o l e n ý«, »k r á -
l o v s k é k n ě ž s t v o«, »n á r o d s v a -
t ý«, l i d v l a s t n i c k ý«, abyste zvěsto-
vali vznešené vlastnosti toho, jenž z tem-
nosti vás povolal k podivnému světlu své-
mu. ¹⁰ Byli jste někdy »n e - l i d«, nyní
však jste lid Boží, byli jste (někdy)
»b e z m i l o s r d e n s t v í«, nyní však
j s t e m i l o s r d e n s t v í d o š l i.

9n. Vytýká velikou důstojnost křesťanů věřících
oněmi jmény čestnými, kterými v knihách S. z. lid
israelský byl nazýván; jmenuje se totiž r o d e m
v y v o l e n ý m (Is. 43, 20), pokud z nevěřících
byli ku pravé víře vyvoleni a přivedeni; k r á l o v -
s k ý m k n ě ž s t v e m (2. Mojž. 19, 6), poněvadž
jsou králi i kněžími, ovšem v nevlastním smyslu
těchto slov: králi potud, pokud jsou povoláni
i uzpůsobeni, aby panovali sami nad sebou, jakož
i aby kralovali s Kristem v království nebeském;
n á r o d e m s v a t ý m (2. Mojž. 19, 6), pokud od-
dělivše se od světa hříšného, tvoří společnost Bohu
zasvěcenou a ctnosti oddanou; l i d e m v l a s t -
n i c k ý m (Mal. 3, 17, Is. 43, 21), pokud zvlášt-
ním způsobem jako vlastnictví pa-
tří Bohu a jsou povinni mu sloužiti. Důstoj-
nost ta byla dána věřícím za tím účelem, aby
slovem i skutkem hlásali světu vzne-
šené vlastnosti Boží (Is. 43, 21), jmenovitě
ty, které se jeví ve vykupitelském díle Kristově,
milosrdenství, svatost, spravedlnost, moc, moudrost.
Srovn. Os. 1, 6. 9; 2, 3. 25; Řím. 9, 25.

Zvláštní napomenutí k životu křesťanskému mezi pohany.

a) Kterak si vésti vůbec mezi pohany. 2, 11.—3, 12.

¹¹ Miláčkové, napomínám vás, abyste jakožto cizinci a poutníci zdržovali se tělesných žádostí, ježto ony bojují proti duši; ¹² vedte život dobrý mezi pohany, aby v tom, v čem vám nyní utrhají jako zločincům, pro dobré skutky vaše, pozorující je, velebili Boha v den navštívení.

¹³ Poddáni buďte všelikému zřízení lidskému pro Boha, buďte králi jako (pánu) nejvyššímu, ¹⁴ aneb vladařům jakožto těm, kteří jsou posláni od něho k potrestání zločinců a k pochvale dobrých; ¹⁵ neboť tak jest vůle Boží, abyste dobře činíce umlčovali nevědomost lidí nerozumných; ¹⁶ jako svobodní, a ne jako lidé, kteří svobodu mají za zástěru zloby, nýbrž jako služebníci Boží. ¹⁷ Všecky ctěte, bratrstvo milujte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.

¹⁸ Služebníci, poddáni buďte ve vší bázní pánům, nejen dobrým a mírným, nýbrž

12. V den navštívení, t. j. v dobu, ve kterou pohané milostí Boží osvícení pravdu křesťanskou by poznali a přijali.

18—25. Srovn. Efes. 6, 5—8; Kol. 3, 22—24; Tit. 2, 9.

i zlým. ¹⁹ To zajisté jest milost, jestli někdo ze svědomitosti k Bohu snáší útrapy, trpě nespravedlivě. ²⁰ Neboť jaká jest to sláva, jestliže prohřešující se rány snášíte? Ale jestli dobře činíte trpíte a (to) snášíte, to jest milost u Boha. ²¹ Neboť k tomu jste povoláni, ježto i Kristus trpěl za vás, zůstavuje vám příklad, abyste následovali šlépějí jeho. ²² On hříchů neučinil, aniž se našla lest v ústech jeho; ²³ když mu spílali, nespílal v odvetu; když trpěl, nehrozil, nýbrž odevzdával (se) tomu, jenž soudí spravedlivě. ²⁴ On vznesl naše hříchů sám na svém těle na dřevo, abychom odumrouce hříchům, žili spravedlností; jeho zsinalostí byli jste uzdraveni. ²⁵ Neboť byli jste jako ovce bloudící, ale nyní jste se obrátili k pastýři a strážci duší svých.

3, ¹ Podobně ženy buďtež poddány svým mužům, aby i nevěřící-li někteří slovu, životem svých manželek byli bez slova zís-

19. To jest milost ve smyslu to jest milé Bohu.

22. Viz Is. 53, 9.

23. Sv. Petr naráží as na Jan 8, 50.

24. Srovn. Is. 53, 12. 5; Řím. 3, 24. 25.

25. Naráží na podobenství o ztracené ovci Jan 10, 11. 14.

3, 1. Slovu = evangelnímu; beze slova, t. j. bez (dalšího) poučování ústního.

3n. Člověk skrytý, srdce, t. j. člověk vnitřní, po své stránce vyšší, duševní, tedy vnitřní smýšlení a cítění.

káni, ² zpozorujete čistý život váš v bázni (Boží). ³ Jejich ozdoba nebudiž vnější, (způsobená) splétáním vlasů a obkládáním se zlatem nebo oblékáním si roucha, ⁴ nýbrž člověk skrytý, srdce, (oděný) neporušitelností ducha mírného a tichého, jenž jest drahocenný před Bohem. ⁵ Neboť tak někdy i svaté ženy doufající v Boha se zdobily, podřizující se mužům svým. ⁶ Tak Sára poslouchala Abrahama, n a z ý - v a j í c h o p á n e m; jejími dítkami jste se staly, pokud dobře činíte a se nebojíte žádného postrachu. ⁷ Podobně muži, žijte rozumně se svými ženami jakožto s pohlavím slabším, prokazující jim vážnost jakožto spoludědičkám milosti života, aby modlitby vaše neměly překážky.

⁸ Konečně všichni buďte jednomyslní, soucitní, bratrů milovní, milosrdní, pokorní; ⁹ neodplacujte zlým za zlé, ani spíláním za spílání, nýbrž naopak žehnejte, ježto jste povoláni k tomu, abyste po-

6. Viz 1. Mojž. 18, 12. Ženy pohanské staly se duchovními dítkami Sářinými, přijavše pravou víru, křesťanství, a osvědčují se dítkami jejími, pokud činí dobře, žijíce podle své víry, a pokud žádnými hrozbami ani útrapami nedají se od své víry odvrátiti.

7. A b y n e m ě l y p ř e k á Ź k y, aby totiž nepovstaly mezi vámi (manžely) různice, které by byly na překážku jak společným modlitbám vašim, tak vyslyšení proseb jednoho každého z vás.

8n. Srovn. Přísl. 17, 13; Řím. 12, 17; 1. Thess. 5, 15.

žehnání obdrželi dědictvím. ¹⁰ Neboť kdo chce milovati život a viděti dobré dny, zdržuj jazyk svůj od zlého a rty své od toho, aby nemluvily lstivě; ¹¹ odvráť se od zlého a čiň dobré; hledej pokoje a sháněj se po něm, ¹² neboť oči Páně (jsou obráceny) na spravedlivé a uši jeho (kloní se) k prosbám jejich, ale hněv Páně proti těm, kteří činí zlé.

**b) Kterak si vésti v čas pronásledování,
3, 13.—4, 19.**

¹³ A kdo jest, jenž by vám uškodil, budete-li horliteli o dobré? ¹⁴ Ano byste i trpěli pro spravedlnost, jste blahoslaveni. Postrachu jejich však se nebojte ani nelekejte; ¹⁵ ale Krista Pána oslavujte ve svých srdcích, jsouce vždy hotovi k obraně proti každému, kdo žádá od vás počet z naděje vaší. ¹⁶ Ale braňte se s tichostí a bázní, majíce svědomí dobré, aby ti, kteří tupí dobrý váš život v Kristu, zahánbeni byli v tom, v čem vám utrhnají (jako zločincům). ¹⁷ Neboť lépe jest, abyste — bude-li to chtíti vůle Boží — trpěli dobře činíce, nežli zlé činíce. ¹⁸ Vždyť

10—12. Žalm 33, 13.

14. Srovn. Mat. 5, 10.

16. Srovn. 2, 12. Is. 8, 12.

18. Srovn. 1. Kor. 15, 44. Tělem rozumí zde lid-

i Kristus zemřel jednou za hříchy naše — spravedlivý za nespravedlivé — aby nás přivedl k Bohu, byv usmrcen sice podle těla, ale obživen podle ducha.

¹⁹ V něm přišel hlásal také těm duchům, kteří byli ve vězení; ²⁰ ti někdy byli nevěřící, když (totiž) božská shovívavost čekala ve dnech Noemových za stavby korábu, v němž bylo zachráněno několik, to jest osm osob, skrze vodu.

²¹ Ta (voda) i vás nyní v tom, co před-

skou přirozenost Kristovu ve stavu jejího ponížení, duchem pak jeho duši s božstvím spojenou a oslavenou.

19n. V něm, t. j. v duchu či v duši své s božstvím spojené a oslavené, ale od těla oddělené, přišel Pán Ježíš po své smrti (před svým zmrtvýchvstáním) k duším zemřelých a také jim hlásal, že dílo vykupitelské jest již vykonáno. Duše ty byly ve vězení, t. j. v podsvětí či v říši zemřelých. Kristova duše vstoupila do předpekli, a tam podala radostnou zvěst o dokonaném vykoupení a o tom, že vezme je s sebou do nebe. Kázal i duším těch, kteří nevěřili výstražným slovům Noemovým, když stavěl koráb, z nichž však přece někteří alespoň při nastávající potopě opravdovou lítostí nad svými hříchy a věrou i nadějí ve Vykupitele byli proniknutí a tím od věčné záhuby zachráněni. Věc tuto vytýká sv. Petr zvláště, aby tím zřetelněji upozornil na velikou moc Kristova utrpení a vykupitelského díla vůbec; neboť židé mysleli, že všichni ti, kteří při potopě zahynuli, byli od blaha mesiášského na věčné časy vyloučení. Byli zachráněni skrze vodu, t. j. vodou, tak totiž, že vodou byla nesena archa, do které se utekli.

21. To, že vodou byli v arše zachráněni, bylo předobraz sv. křtu, při němž člověk vodou a slovem Božím bývá od hříchu očištěn a v Kristu k životu věčnému znovuzrozen, posvěcen a tak zachráněn, spasen.

obrazovala, zachraňuje ve křtu (totiž), jenž není odložení nečistoty tělesné, nýbrž vyžádání dobrého svědomí na Bohu, (a to) skrze vzkříšení Ježíše Krista. ² Toho, jenž jest na pravici Boží; on [pohltil smrt, abychom se stali dědici života věčného] přišel do nebe, kde jsou mu poddáni andělé i mocnosti a síly.

4, ¹ Poněvadž tedy Kristus za nás vytrpěl podle těla, ozbrojte se i vy touž myšlenkou — neboť kdo vytrpěl podle těla, upustil od hříchů — ² tak abyste zbývajíc čas v těle již nežili chťičům lidským, nýbrž vůli Boží. ³ Dosti jest zajisté na tom, že jste v čase minulém vykonali vůli pohanů, vedše život v chlipnostech, v chťičích, v pijanství, obžerství, opilství a v ohavném modlářství. ⁴ Proto se diví rouhající se, že s nimi neběháte k témuž výlevu hýřivosti. ⁵ Oni vydají počet tomu, jenž jest pohotově soudit živé i mrtvé, ⁶ neboť k tomu (konci) byla i mrtvým přinesena blahá zvěst, aby sice odsouzeni byli jako lidé podle těla, žili však jako Bůh podle ducha.

⁷ Všemu se přiblížil konec. Proto buďte opatrní a bděte na modlitbách. ⁸ Především mějte vytrvalou lásku k sobě ve-

4. 6. Žili podle těla jako Bůh, t. j. věčně blaženě, ačkoli podle těla byli odsouzeni k smrti a zemřeli podobně jako všichni lidé pro hřích Adamův k smrti jsou odsouzeni a umírají. (Srovn. 3, 10. 20.)

spolek, neboť láska přikrývá množství hříchů; ⁹ (budte) pohostinští jedni k druhým bez reptání. ¹⁰ Posluhujte si vespolek každý podle milosti, kterou obdržel, jako dobří správcové rozličné milosti Boží; ¹¹ mluví-li kdo, (mluv) jako slova Boží; přisluhuje-li kdo, (přisluhuj) jako z moci, kterou Bůh uděluje, aby ve všem byl oslaven Bůh skrze Ježíše Krista, jemuž jest sláva a vláda na věky věků, amen.

¹² Miláčkové, nedivte se tomu soužení, které na vás přichází ke zkušeni, jakoby se vám přiházelo něco nového, ¹³ nýbrž majíce účast v utrpeních Kristových, radujte se, abyste také při zjevu slávy jeho se zaradovali s plesáním. ¹⁴ Jste-li tupeni pro jméno Kristovo, blahoslaveni jste, neboť duch slávy a moci a (tedy) Duch Boží spočívá na vás. ¹⁵ Nikdo totiž z vás nesmí trpěti jako vrah nebo zloděj nebo zločinec, ani jako člověk, jenž se vměšuje do věcí cizích; ¹⁶ trpí-li však kdo jako

10n. Obrací se k těm, kteří byli obdařeni mimořádnými milostmi duchovními, a vyzývá, aby také těch užívali ve službě lásky k bližnímu, jako správcové darů od Boha svěřených a proto podle jeho vůle, totiž k duševnímu blahu bližních. Mluví-li kdo, totiž darem moudrosti, rozumu neb darem prorockým, darem jazyků neb výkladu. Posluhuje-li kdo, totiž darem zázračně uzdravovati neb nemocné ošetřovati, o chudé péči vésti, církevní služby konati a pod.

13. Při zjevu slávy (velebnosti) jeho, t. j. v den soudný. Srovn. Mat. 25, 31.

14. Srovn. Mat. 5, 11.

křesťan, nestyd' se, nýbrž (spíše) oslavuj Boha v tom jméně,¹⁷ neboť jest čas, aby se počal soud od domu Božího; jestli však počíná se od nás, jaký bude konec těch, kteří nevěří evangeliu Božímu?¹⁸ A jestli spravedlivý stěží se zachraňuje, kde se octne bezbožník a hříšník?¹⁹ Protož i ti, kteří trpí podle vůle Boží, poroučejte své duše věrnému Stvořiteli dobrými skutky.

c) Zvláštní napomenutí k představeným a podřízeným v církvi. 5, 1.—11.

5, ¹ Starších tedy, kteří jsou mezi vámi, napomínám já spolustarší a svědek utrpení Kristových a (proto i) účastník budoucí té slávy, která se zjeví: ² Pasterce stáde Boží, které jest u vás, přihlížejíce k němu nikoli z přinucení, nýbrž dobrovolně podle vůle Boží, ani s mrzkou ziskuchtivostí, nýbrž ochotně, ³ ani jako lidé, kteří vládnou pánovitě nad úděly, nýbrž jako ti, kteří jsou vzory stádcí; ⁴ a když se ukáže arcipastýř, obdržíte nevadnoucí korunu slávy. ⁵ Podobně vy, mladší, buďte poddání starším.

17. T. j. nyní v době mesiášské jest čas soudu, čas rozlišování a třibení duchů; po vůli Boží soud ten počal a počíná se od domu Božího, od údů církve.

5, 3. Nad úděly, t. j. nad obcemi duchovní své správě svěřenými.

4. Arcipastýř, t. j. Pán Ježíš.

5. Mladší, t. j. laikové či nekněží. Slova »Bůh

Všichni pak oblect se v pokoru, neboť Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. ⁶ Pokořte se tedy pod mocnou ruku Boží, aby vás povýšil v čas navštívení, ⁷ složíce veškerou svou starost na něj, neboť on má péči o vás. ⁸ Střízliví buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil. ⁹ Jemu odpírejte silni ve víře, vědouce, že totéž utrpení děje se bratrstvu vašemu na světě. ¹⁰ Bůh pak všelike milosti, jenž vás povolal k věčné slávě své v Kristu Ježíši, po krátkém utrpení sám vás zdokonalí, utvrdí a upevní. ¹¹ Jemu (buď) sláva a panování na věky věků, amen!

Závěrek listu. 5, 12.—14.

¹² Po Silvánovi, bratru to věrném, jakož soudím, psal jsem vám krátce, abych (vás) napomenul a (vám) osvědčil, že to jest pravá milost Boží, ve které stojíte. ¹³ Pozdravuje vás spoluvyvolená obec, kte-

se pyšným... jsou z Přísl. 3, 34. Rovněž v Jak. 4, 6.

12. Silván jest as totožný se Silou v I. a II. Thess. 1, 1. Slovy »Po Silvánovi (skrze Silvána) psal jsem vám«. Petr označuje Silvána jako doručitele listu.

13. V Babyloně, t. j. v Římě, který se někdy nazýval Babylonem, poněvadž se mu podobal velikou modloslužbou, mravní zkažeností, podmaněním si národů a tím, že se naň hodila mnohá místa starozákonní, která byla řečena o Babyloně. — Marek, totiž evangelista, jehož Petr nazývá svým sy-

rá jest v Babyloně, a Marek, můj syn.
14 Pozdravte se vespolek políbením svatým. Milost vám všem, kteří jste v Kristu [Ježíši. Amen.]

nem v duchovním smyslu, poněvadž ho poučil, pokřtil, a tak Kristu zplodil. Srovn. 1. Kor. 16, 20.

O DRUHÉM LISTĚ SV. PETRA.

List tento psal sv. Petr týmž křesťanům v Malé Asii, kterým zaslal list svůj první. Přišli k nim totiž bludaři, kteří popírajíce Boží prozřetelnost, soud a věčnou odplatu a učíce, že křesťané jsou svobodni od zákona vůbec, nejen sami páchali různé neřesti, nýbrž sváděli k nim i jiné. Zneužívali k tomu i učení sv. Pavla o křesťanské svobodě, nesprávně je vykládající. Petr dostav o tom zprávu, a chtěje utvrditi ony křesťany ve víře a posílniti proti bludařům, napsal jim list druhý; v něm je vyzýval, aby pamatující na dobrodiní, kterých se jim dostalo v křesťanství, prospívali v ctnostech a tak si pojistili přístup do blaženosti věčné; potom ukázal jim povahu a trestuhodnost bludařských učitelů a vyvrátil pochybnosti v příčině Kristova příchodu k soudu a odplaty věčné. Psal jej v Římě nedlouho před svou smrtí, a to buď koncem r. 66 neb počátkem r. 67.

Pro pravost tohoto listu nemáme sice tolik svědků z prvních tří století, kolik pro I. list Petrův, přece však tolik, kolik stačí, aby pravost jeho prokázala se nade vší oprávněnou pochybnost, zvláště přihlédne-li se také k důvodům vnitřním. Neboť 1. na tento list činí nárazky již sv. Klement Řím., Pastýř Hermův, Didaché či Učení dvanácti apoštolů, list Barnabášův, sv. Justin, Ireneus, Theofil, Klement Alex. pak podle svědectví Eusebiova (H. E. 6, 14) a Photiova vyložil jej zároveň s ostatními listy (zvanými) katolickými; počátkem 3. st. uvádí z něho Origenes některá místa (1, 2; 1, 4) výslovně jako slova Petrova; též Firmilián, Origenův žák, poukazuje k němu jako k listu Petrovu, Eusebius pak řadí jej sice k listům popíraným či takovým, které nebyly sice ode všech, přece však od mnohých

obcí uznávány za kánonické, sám však jest přesvědčen i o jeho pravosti; totéž přesvědčení měl sv. Athanasius, Cyrill Jerusl. a j., jakož i církevní sněmy v Laodicei (361), v Římě (375), v Hippo (397) a od té doby celá církev, a to tím spíše, poněvadž 2. pravost listu tohoto potvrzují též důvody vnitřní. Jeho autor představuje se svým čtenářům jako Simeon (= Šimon) Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista. A že to činí skutečně apoštol Petr sám, a nikoli nějaký podvrhovatel, jenž by pod jménem apoštola Petra svůj list odeslal, ukazuje dosti zřejmě sám, když Pavla nazývá milovaným bratrem (t. j. spoluapoštolem) svým (3, 15), když sděluje, že mu Pán Ježíš předpověděl blízkou smrt (1, 14); že tento list jest druhý, který zasílá svým čtenářům, a že jako svědek Kristova proměnění na hoře slyšel slova Boha Otce: »Tento jest Syn můj milý« atd. Neboť svědky proměnění toho byli pouze tři apoštolé, Petr, Jakub Vel., Jan. Pravda ovšem jest, že sloh kap. 2. liší se od slohu Petrova, ale to pochází odtud, že v ní použil listu Judova. Učení v listě tomto obsažené srovnává se skutečně s učním doby apoštolské, bludařský směr, proti němuž čelí, jevil se skutečně i podle některých listů Pavlových již v době apoštolské nejen v krajích malasijských, nýbrž i jinde, a při jeho sepsání nebylo použito žádného spisu, který by byl napsán až po roce 70.

Druhý list sv. Petra apoštola.

Nadpis a povzbuzení k ctnostnému životu. 1, 1.—21.

1, ¹ Šimon Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista, těm, kteří s námi dosáhli téže víry drahocenné skrze spravedlnost Boha našeho a Spasitele Ježíše Krista: ² Milost vám a pokoj buď rozmnožen v poznání Boha a Ježíše Krista, Pána našeho.

³ Vždyť přece všechno, co (náleží) k životu a zbožnosti, jeho božská moc nám darovala skrze poznání toho, jenž nás povolal vlastní slávou a silou. ⁴ Těmi nám dal preveliké a drahocenné dary zaslíbené, abyste se stali skrze ně účastni božské přirozenosti, uniknouce té zkáze, která jest ve světě skrze zlou žádostivost.

⁵ A právě proto vynaložíce veškerou píli přičiňte ve své víře účinnost, v účinnosti poznání, ⁶ v poznání sebevládu, v sebevládě trpělivost, v trpělivosti zbožnost, ⁷ ve zbožnosti lásku bratrskou, v lásce bratrské lásku (vůbec). ⁸ Neboť jestli tyto věci u vás jsou a se rozhojňují, neudělají vás nečinnými ani neplodnými pro poznání Pána našeho Ježíše Krista. ⁹ Při kom

1, 1. Skrze spravedlnost, t. j. skrze milost vykupitelského díla Kristova, kterým on, nejvyšší spravedlivý, učinil dosti božské spravedlnosti za hříchy všeho lidstva a umožnil, abychom došli vniterného ospravedlnění a posvěcení.

totiž těchto věcí není. jest slepý, krátkozraký, ježto zapomněl na očistění od starých hříchů svých. ¹⁰ Proto bratři, vynasnažte se tím více, abyste dobrými skutky upevnili své povolání a vyvolení, neboť činíce to, nikdy nepadnete. ¹¹ Takto zajisté poskytne se vám bohatě vchod do věčného království Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista. ¹² Proto hodlám stále vám připomínati ty věci, ačkoli je znáte a jste utvrzeni v té pravdě, kterou jste přijali. ¹³ Mám však za povinnost, pokud jsem v tomto stánku, povzbuzovati vás připomínáním, ¹⁴ věda, že rychle přijde odložení stánku mého, jakož i Pán náš, Ježíš Kristus mi oznámil. ¹⁵ I vynasnažím se, abyste také po mé smrti v každé době měli (možnost) na ty věci se rozpomínati.

¹⁶ Neboť příchod a moc Pána našeho, Ježíše Krista, oznámili jsme vám, nikoli vymudrovaných bájí následovavše, nýbrž byvše nazírateli na jeho velebnost. ¹⁷ Obdržel zajisté od Boha Otce čest i slávu, když se stal k němu takovýto hlas od velikolepé slávy: »Tento jest Syn můj milý, v němž jsem si zalí-

14. Slovy »jakož i Pán... mi oznámil« naráží as na zjevení nedávno mu dané o blízké jeho smrti.

15. Vynasnažím se, totiž v tomto listě.

17. Obdržel při svém proměnění na hoře čest a slávu (oslavu) jednak proměnou samou, jednak svědectvím Boha Otce (viz Mat. 17, 1—5).

bil. [J e h o p o s l o u c h e j t e.] ¹⁸ A tento hlas s nebe přišlý my jsme uslyšeli, když jsme byli s ním na hoře svaté. ¹⁹ Také máme pevnější slovo prorocké, a vy dobře činíce, dbáte-li ho jako svíce svítící na místě temném, až se den rozbřeskuje a dennice vzejde v srdcích vašich. ²⁰ A to předem mějte na vědomí, že žádné proroctví Písma nespočívá na výkladě vlastním; ²¹ neboť nikoli z vůle lidské stalo se kdy proroctví, nýbrž Duchem svatým nadchnuti mluvili svatí lidé Boží.

Výstraha před bludaři. 2, 1.—22.

2, ¹ Jako však byli i nepraví proroci v lidu (israelském), tak i mezi vámi budou nepraví učitelé; ti uvedou sekty záhubné, popírajíce i toho Pána, jenž je vykoupil, a (tak) přivedou na sebe rychlou záhubu. ² A mnozí budou následovati je-

19. T. j. mimo slovo apoštolské založené na vlastním nazírání máme též slovo prorocké či proroctví starozákonní, která jsou pro nás křesťany slovem pevnějším nežli byla pro lid starozákonní, a to proto, poněvadž veliká část jejich se již vyplnila na Kristu a na křesťanství a poněvadž náplní tou jsou důkazem, že právě jest slovo prorocké, a že vyplní se také ona část, která se týká druhého příchodu Kristova (k soudu).

20. Na výkladě vlastním, t. j. na vlastním výmyslu těch oněch proroků.

21. Nadchnuti; doslovně podle řeckého bylo by: jsouce unášeni (puzeni).

2, 2. Bude se tupiti, totiž od židů a pohanů, kteří vidouce u křesťanů neřesti, budou tupiti křesťanství, jako by ono je dovolovalo. Míni

jich prostopášnosti; a pro ně cesta pravdy bude se tupiti. ³ V lakotě pak budou těžiti z vás řečmi na podvod vymyšlenými; pro ně soud od dávna nezahálí a záhuba jejich nedřímá.

⁴ Neboť Bůh (ani) prohřešivších se andělů neušetřil, nýbrž svrhnuv je do pekla vydal [k mučení] vazbám temnosti, aby byli chováni k soudu. ⁵ Také starého světa neušetřil, nýbrž (jen) Noema, hlasatele pravdy, zachoval se sedmi, když byl uvedl potopu na svět bezbožníků. ⁶ Též města Sodomu a Gomorru obrátil v popel, odsoudil ke zkáze a vystavil je za předobraz bezbožníků budoucích. ⁷ Spravedlivého Lota však, těžce trpícího chlipným životem nešlechtníků, vysvobodil. — ⁸ Neboť spravedlivec ten přebýváje mezi nimi, zrakem i sluchem trápil den ode dne duši svou nad nešlechtnými skutky (jejich).

⁹ Umíť Pán nábožné z pokušení vytrhovati, nespravedlivé pak v trestu ke dni zvláště neřesti smilné. Srovn. 2, 14; 1. Tim. 6, 1; Tit. 2, 5; Jak. 2, 7 — v této kapitole v. 10, 14, 18.

3. Budou totiž ve své lakotě bombastickými či nadutými řečmi vychvalovati a doporučovati svou moudrost antinomistickou učíce, že křesťan není vázán žádným zákonem, nýbrž v každé příčině je svoboden (volný), a nejen si dají za to platiti, nýbrž i usilovati budou dostati je na svou stranu, aby pak je vykořistili ke svým účelům lakotným (i jiným). (Viz. v. 13, 14; Jud. 16; Tit. 1, 11.)

4—6. Třemi příklady potvrzuje to, co byl řekl, že pro takové hříšníky soud Boží od starodávna nezahálí. Srovn. Job. 4, 17; 1. Mojž. 7, 1; 7, 19, 25; Jud. 6, 7.

soudu uchovávatí. ¹⁰ Zvláště však ty, kteří za tělem chodí v žádosti poskvrny a pohrdají panstvem; smělcí ti samolibí nebojí se tupiti mocností, a přece (ani) andělé, ¹¹ ač silou i mocí jsou větší, nevynášejí proti nim u Pána soudu potupného. ¹² Tito však jako nerozumná zvířata — určená jakožto bytosti smyslné k lovu a záhubě — tupíce to, čeho neznají, také zahynou záhubou jejich ¹³ a vezmou (tak) odplatu nepravosti. Za rozkoš mají hýření dneška, (jsou to) takřka skvrny a ohavy; hýří na svých podvodech hodující s vámi. ¹⁴ Oči mají piny cizoložství a neukojny v hříchu, lákají k sobě duše neutvrzené; srdce mají vycvičené v lakomosti; kletbě propadlí jsou. ¹⁵ Opustivše cestu přímou zbloudili; dali se na cestu Balaama, syna Bosorova, jenž si zamiloval mzdu nepravosti, ¹⁶ ob-

10. P a n s t v e m, t. j. pánem, kterým pohrdají, míní Pána Ježíše (srv. Jud. 8), mocnostmi pak, jež tupí, míní anděly zlé, mocností pekelných. Pohrdali pak Pánem (panstvem) a tupili mocností pekelných nejspíše tím, že nevěříce v božskou a vykupitelskou velebnost Kristovu ani v jsoucnost duchů zlých, posmívali se učení, že je Kristus Pán z poroby ďáblovy vykoupil a že pohrdáním a neřestným životem opět v porobu tu upadají.

11. Srovn. Jud. 9.

13n. Viz Jud. 12.

15. 4. Mojž. 22. Jako Balaam z lakomosti byl hotov opustiti poznanou pravdu a hověti mrzké ziskuchtivosti, tak bludaři řečení z lakoty opustili poznanou pravdu křesťanskou a nastoupili na cestu ziskuchtivosti šeredné. M z d a n e p r a v o s t i, t. j. plat, který král Balák mu slíbil dáti, bude-li Israelitům zlořečiti.

držel však pokárání pro svůj přečin; hovádko němé, promluvivši hlasem lidským, zabránilo nesmyslnosti prorokově. ¹⁷ Jsou to studnice bezvodné, mlhové mraky hnáné vichřicí, jimž mrákota temnosti jest uchována; ¹⁸ neboť vedouce naduté řeči marnosti, svádějí v žádostech těla chlipnostmi ty, kteří sotva unikli (lidem) žijícím v poblouzení; ¹⁹ slibují jim svobodu, ač sami jsou otroky zkázy, neboť od koho kdo jest přemožen, toho stal se i otrokem. ²⁰ Jestli totiž unikli poskvrnám toho světa v poznání Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista, dávají-li se však těmito skvrnami opět zaplésti a přemoci, staly se jim poslední věci horšími, nežli (byly) první. ²¹ Lépe zajisté bylo by jim, aby nebyli poznali cesty spravedlnosti, nežli aby poznavše ji odvrátili se od svatého příkazu, který jim byl podán. ²² Přihodilo se jim to, co praví přísloví pravdivé: »Pes vrátil se k svému vývratku« a »Svině vykoupáná (zase) do kaliště bláta«.

Vyvrácení pochybností a závěrek listu.

3, 1—18.

3, ¹ Toto jest již druhý list, miláčkové,

18. S v á d ě j í ty, kteří nedávno z pohanství se obrátili ke křesťanství a tedy ještě nejsou utvrzeni ve víře a ctnosti.

22. Srovn. Přísl. 26, 11.

3, 1n. P ř í k a z, t. j. učení, které apoštolé hlásali obdrževše je od Krista. — Čistou mysl

který vám píše; povzbuzuji v nich připomínáním čistou mysl vaši, ² abyste byli pamětlivi slov předpověděných od svatých proroků i příkazu svých apoštolů (daného) od Pána a Spasitele. ³ To předem mějte na vědomí, že v posledku dnů přijdou s posměchem posměvači, kteří podle vlastních chticů budou žít ⁴ a říkati: »Kde jest zaslíbený příchod jeho? Vždyť od té doby, kdy otcové zesnuli, všechno zůstává jak bylo od počátku stvoření?« ⁵ Zapomínají zajisté úmyslně na to, že nebesa byla od dávna i země, povstavše z vody a skrze vodu slovem Božím, a že ⁶ skrze ně tehdejší svět byv vodou potopen zahynul; ⁷ a že

v a š i, t. j. mysl dosud neposkvrněnou nepravými naukami a skutky oněch bludařů.

3—4. Učitelé nepraví hledí posměchem zviklati víru v příchod Kristův k soudu a konec světa; poukazují na to, že ve světě všechno trvá při starém již od počátku světa, a potrvá tedy tak i dále. (Srovn. 1. Tim. 4, 1; 2. Tim. 3, 1; Jud. 18.) — V posledku dnů či v poslední době, t. j. v době mesiášské. (Srovn. Žid. 1, 2.)

5. Nebesa míní zde i ve v. 7. ovzduší. Nebe či ovzduší to a země povstaly (vyvstaly, vystoupily) slovem Božím, a to z vody a skrze vodu či vodou. 1. Mojž. 1, 9. 10.

6. Tehdejší svět, t. j. země se svým ovzduším, potopou zahynul, pokud totiž přestala ona tvářnost, kterou svět ten měl před potopou, a nastala tvářnost taková, jakou měl na počátku tvorby světové, kdy vody pokrývaly zemi.

7. Nynější nebesa i země, t. j. ona tvářnost země a jejího ovzduší, která trvá od potopy, jsouc uchována mocí božskou až do dne soudného, kdy bude strávena, změněna ohněm, podobně jako ona tvářnost země, jaká byla před potopou, strávena, změněna byla vodou.

nynější nebesa i země týmž slovem Božím jsou uloženy, pro oheň jsouce uchovávány ke dni soudu a záhuby lidí bezbožných.

⁸ Na toto jedno však nezapomínejte, miláčkové, že jeden den u Pána jest jako tisíc roků a tisíc roků jako den jeden. ⁹ Pán nezdržuje (splnění) zaslíbení (svého), jak to někteří mají za zdržování, nýbrž shovívá pro vás nechtěje, aby kteří zahynuli, nýbrž aby všichni se obrátili k pokání.

¹⁰ Přijde však den Páně jako zloděj, a v něm nebesa s velikým hukotem pomínou, základy pak žárem se rozpustí a země i díla, která jsou na ní, shoří.

¹¹ Poněvadž tedy to všecko se rozpustí, jakými máte býti ve svatém obcování a v bohabojnosti, ¹² očekávající a uspěšující příchod dne Páně, pro který nebesa ohněm se rozpustí a základy žárem se roztaví! ¹³ Nová však nebesa a novou zemi očekáváme podle zaslíbení jeho, ve kterých spravedlnost přebývá.

9. To, co nepraví učitelé nazývají zdržováním či odkládáním příchodu Páně k soudu, není známkou, že zaslíbený příchod ten vůbec nenastane, nýbrž projevem božské shovívavosti a dobroty, ze které dává hříšníkům čas ku pokání.

12. Svatým životem věřící uspěšují příchod dne Páně, neboť čím více jich činí pravé pokání a vede život ctnostný, tím dříve naplní se počet vyvolených a odpadne příčina, pro kterou podle v. 9. Pán ve své shovívavosti se svým příchodem k soudu prodlévá.

13. Srovn. Is. 65, 17; 66, 22; 1. Kor. 7, 31; Řím. 8, 19—21.

¹⁴ Proto, miláčkové, očekávající těch věcí vynasnažte se, abyste neposkvrnění a neúhonní byli nalezeni před ním v pokoji, ¹⁵ a shovívavost Pána našeho pokládejte za spásu, jak i milovaný náš bratr Pavel napsal vám podle moudrosti jemu dané, ¹⁶ (podobně) jako (psal) také ve všech listech svých, když v nich mluvil o těchto věcech; (ovšem) některé věci jsou v nich těžko srozumitelné, kteréž lidé nevědomí a neutvrzení překrucují, tak jako i ostatní Písma, ke své vlastní záhubě. ¹⁷ Vy tedy, miláčkové, víte to napřed; i chraňte se, abyste dajíce se strhnouti bludem bezbožníků, nevypadli ze své pevnosti. ¹⁸ Rosťte však v milosti a v poznání Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista. Jemu sláva i nyní i na den věčnosti. Amen.

14—18. Z á v ě r e k; sv. Pavel v z ý v a l j e v e svém listě (míní nejspíše list sv. Pavla k Efeským); j a k o ŝ p s a l t a k é v e v š e c h l i s t e c h svých, na př. Řím. 3, 20, 28; 4, 15; 5, 20; 7, 1—7; 1. Kor. 15, 56; Gal. 2, 16; 3, 10 a j.

O PRVNÍM LISTĚ SV. JANA APOŠTOLA.

Autor listu tohoto neudává svého jména, ale označuje se jako očitý svědek života Kristova a jeví takovou příbuznost jak v myšlenkách a ve směru, tak v řeči a slohu s autorem evangelia čtvrtého, že nelze než uznati, že spisovatelem tohoto listu nebyl nikdo jiný nežli evangelista sv. Jan. A že správný jest ten úsudek, dosvědčuje veškeré podání církevní, které vždycky přičítalo list ten Janovi. Znalíť jej a použili ho již Janovi žáci Papiáš a Polykarp, jako list Janův uvádí jej neb jmenuje Zlomek Murat., Ireneus, Klement Alex., Tertullián a j., Eusebius pak jej řadí ke spisům souhlasně za kánonické uznaným.

Autor se v listě obrací proti lidem, kteří nešetříce přikázání ani mravnosti, popírali vykupitelskou a božskou důstojnost Kristovu neb jeho člověčenství pravé; tak přihlíží k týmž bludařům, k nimž přihlíží také ve svém evangeliu; své čtenáře oslovuje něžně, jako otec dítky své a takové, kteří již delší dobu jsou křesťany. Lze proto právem souditi, že čtenářům těm byl autor dobře znám a že to byli titíž křesťané, kterým věnoval své evangelium, totiž křesťané maloasijské, jichžto vrchní správu vedl sv. Jan.

List souvisí tak úzce s evangeliem čtvrtým, že se jeví jako průvodní list k němu nebo jako část jeho praktická. I lze proto souditi, že k sepsání toho přivedla ho táž pohnutka, která ho přiměla, aby napsal evangelium, totiž prosby přátel a biskupů maloasijských, které k němu učinili vzhledem k bludům tehdy po Malé Asii šířeným. Napsav proto evangelium, připojil k němu brzy nato ještě

list jakožto část jeho praktickou. Učinil to za tím účelem, aby oživil ve svých čtenářích víru, že skrze Krista, Vykupitele a vtěleného Syna Božího přišli ve spojení s Bohem, a aby je přiměl, by věrou v Krista a ctnostným životem hleděli v tom spojení se udržeti a k dokonalosti spěti. (1, 4; 5, 13.)

První list sv. Jana apoštola.

Úvod. 1, 1—4.

1, ¹ Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme viděli svýma očima, co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly, o Slově života (zvěstujeme vám). — ² Ano, Život se zjevil, a my jsme (jej) viděli; svědčíme a zvěstujeme vám Život věčný, kterýž byl u Otce a zjevil se nám. — ³ Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme také vám, abyste i vy měli společenství s námi; ale naše společenství jest také (společenství) s Otcem a Synem jeho, Ježíšem Kristem. ⁴ A toto vám píšeme, [abyste se radovali a] aby radost vaše byla úplná.

1, 1—3. »Co jsme viděli, co jsme slyšeli« vztahuje se k tomu, co Jan a ostatní apoštolé při Kristu postřehli za jeho veřejného života až do jeho smrti, slova »co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly« vztahují se k tomu, co učinili, když Pán Ježíš vstav z mrtvých se jim ukázal (Luk. 24, 39—43; Jan 20, 20, 25—28). O Slově života, t. j. o Synu Božím (srovn. Jan 1, 1—13).

Vyzývá čtenáře, aby chodili ve světle. 1, 5—2, 11.*

⁵ A toto jest ta zvěst, kterou jsme slyšeli od něho a vám zvěstujeme: Bůh je světlo a tmy v něm není žádné. ⁶ Řekneme-li, že máme s ním společenství a chodíme-li (při tom) ve tmě, lžeme a nečiníme pravdy. ⁷ Chodíme-li však ve světle — jako jest ve světle On — máme společenství vespolek, a krev Ježíše Krista, Syna jeho, očišťuje nás od všelikého hříchu. ⁸ Řekneme-li že hříchu nemáme, sami sebe klameme, a pravdy v nás není.

⁹ Jestli vyznáváme hříchy své, (Bůh) jest

*) V části první (1, 5—2, 29) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy »Bůh jest světlo«. (Jan 1, 4.) Poněvadž Bůh jest světlo či naprostá pravda, svatost a dokonalost, jakož i zdroj veškeré svatosti i dokonalosti, máme i my, chtěje s ním býti ve spojení, choditi ve světle, t. j. podle světla pravdy od něho zjevené vésti život svatý a spěti k dokonalosti (1, 5—2, 11), jakož i varovati se všeho, co by tomu bylo na překážku, zejména lásky k tomu světu a obcování s nepravými učiteli (2, 12—29).

9. Jestli vyznáváme hříchy své předem ovšem před Bohem tím, že své hříchy poznáváme a kajícně uznáváme, potom i před těmi, kteří po ustanovení Kristově mají moc hříchy odpouštěti, věrný jest Bůh, aby odpustil nám hříchy, neboť on slíbil, že kajícím hříšníkům odpustí (Jer. 31, 31; Mich. 7, 18; Luk. 7, 37; 18, 9; Jan. 20, 23), a proto ve své věrnosti slib svůj splní zcela jistě a je též neivýš spravedlivý, a proto s ohledem na dostiučinění, které Kristus podal na kříži za hříchy všeho lidstva, přijímá upřímné vyznání a pravou lítost naši jaksi jako vyrovnání neb usmíření křivdy a urážky jemu hříchem učiněné.

věrný a spravedlivý, aby odpustil nám hříchy naše a očistil nás od všeliké nepravosti.¹⁰ Řekneme-li, že jsme nezhřešili, činíme ho lhářem a slova jeho v nás není.

2, ¹ Dítky moje, toto vám píši, abyste nezhřešili. A zhřeší-li někdo, máme přímluvce u Otce, (totiž) Ježíše Krista, spravedlivého. ² A on jest obětí smírnou za hříchy naše, ale nejen za hříchy naše, nýbrž i (za hříchy) celého světa.

³ A po tom poznáváme, že jsme ho poznali: zachováváme-li přikázání jeho. ⁴ Kdo praví, že ho zná, a přikázání jeho nezachovává, jest lhář, a v tom pravdy není; ⁵ kdo však zachovává slovo jeho, v tom jest opravdu láska k Bohu dokonalá. Po tom poznáváme, že jsme v něm. ⁶ Kdo praví, že v něm zůstává, má též sám žíti, jako žil On. ⁷ Miláckové, nikoli nové přikázání píši vám, nýbrž přikázání staré, které jste měli od počátku: starým přikázáním jest to slovo, které jste uslyšeli. ⁸ Jinak zase píši vám přikázání nové, což jest pravdivé vzhledem k němu i vzhledem k vám, neboť tma pomíjí, a světlo pravé již svítí. ⁹ Kdo praví, že jest ve

10. Činíme ho lhářem, t. j. viníme ho ze lži, ježto on (Bůh) v Písmě sv. opět a opět prohlásil, že žádný člověk není bez hříchu. (Žalm 13, 3; Is. 33, 6; Přísl. 20, 9; Řím. 3, 10.)

2, 3—11. Srovn. Jan. 14, 15. 21. 23. 24; 15, 20.

7. »O d p o č á t k u« křesťanství.

8. Mat. 5, 44. 45.

světle, a bratra svého nenávidí, jest ve tmě až dosavad. ¹⁰ Kdo miluje bratra svého, zůstává ve světle, a pohoršení v něm není. ¹¹ Kdo však nenávidí bratra svého, jest ve tmě a chodí ve tmě a neví, kam jde, neboť tma oslepila oči jeho.

**Varuje před láskou k tomu světu
a před obcováním s nepravými učiteli.
2, 12—29.**

¹² Píši vám, děti, poněvadž hříchy se vám odpustily pro jméno jeho; ¹³ píši vám, otcové, poněvadž jste poznali toho, jenž jest od počátku; píši vám, jinoši, poněvadž jste přemohli zloboha. ¹⁴ Psal jsem vám, děti, poněvadž jste poznali Otce; psal jsem vám, otcové, poněvadž jste poznali toho, jenž jest od počátku; psal jsem vám, jinoši, poněvadž jste silní a slovo Boží zůstává ve vás a přemohli jste zloboha. ¹⁵ Nemilujte (toho) světa ani těch věcí, které jsou ve světě. Miluje-li kdo svět, není v něm lásky Otcovy, ¹⁶ neboť všecko, co jest ve světě, — žádost těla a žádost očí a pýcha života — není z Otce, nýbrž jest to ze světa. ¹⁷ A svět pomíjí i žádost jeho; kdo však činí vůli Boží, zůstává na věky.

¹⁸ Děti, jest hodina poslední; jak jste

12—14. Slovem píši poukazuje na tento list, slovem psal jsem na své evangelium.

18. Hodinou poslední míní poslední dobu

uslyšeli, že antikrist přijde, tak nyní (vskutku) antikristů mnoho povstalo; z toho poznáváme, že jest hodina poslední.¹⁹ Z nás vyšli, ale nebyli z nás; neboť kdyby byli bývali z nás, byli by zůstali s námi; avšak (stalo se to), aby se na nich ukázalo, že nejsou všichni z nás.²⁰ Ale vy máte pomazání od Světce a znáte všecko.²¹ Nepsal jsem proto, že byste pravdy neznali, nýbrž že ji znáte a (víte), že žádná lež není z pravdy.²² Kdo jest lhář, ne-li ten, kdo popírá, že Ježíš jest Mesiáš? To jest antikrist, kdo popírá Otce a Syna.²³ Kdokoli popírá Syna, nemá ani Otce; kdo vyznává Syna, má také Otce.²⁴ A vy — co jste uslyšeli od počátku, zůstaň ve vás; zůstane-li ve vás, co

před Kristovým příchodem k soudu. Kdy Pán Ježíš přijde k soudu, nezjevil, nýbrž pravil, že o dni a hodině příchodu toho neví nikdo, ani andělé. (Mat. 24, 26.) Poněvadž však jakožto vzdálenější znamení, která budou předcházeti před příchodem jeho, Pán Ježíš udal mimo jiné také vystoupení nepravých učitelů, kteří budou jiné sváděti (Mat. 24, 23. 24), a poněvadž tehdy již dosti nepravých učitelů vystoupilo, sv. Jan soudil z toho, že nastala již poslední doba před posledním soudem, netvrdil však, že soud sám již brzy nastane. Antikristy či protikristy míní odpadlé křesťany (židokřesťany), kteří popírali, že Pán Ježíš jest Kristem či Vykupitelem a Synem Božím.

20. Pomazání, t. j. Ducha sv. s jeho dary, které obdrželi při sv. biřmování; od Světce, t. j. od Krista Pána; znáte všecko, totiž všecku pravdu křesťanskou, takže s pomocí Ducha sv. můžete pravé křesťany od bludařských rozeznati.

23. Srovn. Jan. 5, 23; 14, 6; 15, 23.

jste uslyšeli od počátku, zůstanete také vy v Synu i v Otci. ²⁵ A toto je to zaslíbení, které on nám zaslíbil: život věčný.

²⁶ Toto jsem vám napsal o těch, kteří vás svádějí. ²⁷ A vy, — to pomazání, které jste dostali od něho, zůstává ve vás, a (proto) nepotřebujete, aby vás kdo učil. Ale jako to pomazání jeho vás poučuje o všem, tak jest to také pravda a není to lež; a jako vás poučilo, (tak) zůstávejte v něm. ²⁸ A nyní, děti, zůstávejte v něm, abychom, když se zjeví, měli důvěru a nebyli zahanbeni od něho při jeho příchodě.

Vyzývá čtenáře, aby jakožto děti Boží se posvěcovali a hříchů se varovali.

2, 29—3, 10a.)*

²⁹ Víte-li, že jest spravedlivý, vězte, že každý, kdo činí spravedlnost, z něho jest zrozen.

3, ¹ Vizte, jakou lásku Otec nám proká-

27. O d ně h o, t. j. o d Krista. Smysl jest: Duch sv., kterého jste obdrželi ve sv. biřmování, zůstává, jakož doufám, se svými dary ve vás, a proto nepotřebujete, aby vás kdo poučoval o tom, jak si máte počínati vzhledem k bludařům protikristovým; neboť on vás uzpůsobil, abyste prohlédli lež jejich a uchovali se ve víře pravé.

*) V části druhé (2, 29—4, 6) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy »Kristus dal moc státi se dětmi Božími těm, kteří věří ve jméno jeho« (Jan 1, 12).

3, 1—2. 2. Petr. 1, 4. 1. Kor. 13, 12.

zal: dítkami Božími slujeme; a (také) jimi jsme. Proto svět nás nezná, ježto nepoznal jeho. ² Miláčkové, nyní jsme dítkami Božími, a ještě se neukázalo, co budeme. Víme (však), že když se to ukáže, budeme podobni jemu, neboť budeme ho viděti tak, jak jest. ³ A každý, kdo má tuto naději v něho, posvěcuje se, jakož i On jest svatý. ⁴ Každý, kdo činí hřích, činí také nezákonnost, a hřích jest nezákonnost. ⁵ A víte, že On se zjevil, aby sňal hříchy naše, a hříchu v něm není. ⁶ Žádný, kdo v něm zůstává, nehřeší, a žádný, kdo hřeší, neuzřel ho aniž ho poznal.

⁷ Dítky, nikdo vás nesváděj. Kdo činí spravedlnost, jest spravedlivý, jak i On je spravedlivý; ⁸ kdo činí hřích, jest z ďábla, neboť ďábel hřeší od počátku. K tomu se ukázal Syn Boží, aby zkazil díla ďáblova. ⁹ Žádný, kdo se zrodil z Boha,

6. T. j. kdo věrou a láskou zůstává ve spojení s Kristem, nehřeší (pokud v tom spojení zůstává); a kdo hřeší, nepoznal ho (věrou) náležitě a tedy ani nevešel s ním ve spojení pravé; neboť takové poznání a spojení s Kristem jest nesrovnatelné s životem hříšným.

8. Jest z ďábla, t. j. podobá se ďáblu ve svém smýšlení a jednání. Srovn. Jan 8, 44.

9. T. j. žádný, kdo se zrodil z Boha na křtu sv., nečiní hříchu, a to proto, poněvadž v něm zůstává símě posvěcující milosti Boží, kterou na křtu sv. obdržel, která v nejvyšší Svátosti oltářní a ve sv. biřmování se rozmnožuje a posiluje a která v mravní povahu jeho blahodárně působí; ba on nemůže hřešiti, ne že by nemohl hřešiti vůbec, nýbrž že zrodil se

nečiní hříchu, neboť símě jeho zůstává v něm; a on nemůže hřešiti, poněvadž z Boha se zrodil. ¹⁰ Po té věci možno poznati dítky Boží a dítky ďáblovy.

**Vyzývá, aby milovali bližního a věřili
v Krista Ježíše. 3, 10b—24.**

¹⁰ ^b Žádný, kdo nečiní spravedlnosti, není z Boha, taktéž kdo nemiluje bratra svého; ¹¹ neboť to jest ta zvěst, kterou jste uslyšeli od počátku: abychom se milovali vespolek. ¹² Ne jako Kain, jenž byl ze zloboha a zabil bratra svého. A proč ho zabil? Poněvadž skutky jeho byly zlé, kdežto (skutky) bratra jeho spravedlivé.

¹³ Nedivte se, bratři, jestliže svět vás nenávidí. ¹⁴ My víme, že jsme přešli ze smrti do života, neboť milujeme bratry; kdo nemiluje, zůstává ve smrti. ¹⁵ Každý, kdo nenávidí bratra svého, jest vražedník; a víte, že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího.

¹⁶ Z toho jsme poznali lásku (Boží), že On položil svůj život za nás; také my máme za bratry život položit. ¹⁷ Kdo však má statek toho světa a vidí bratra svého, an trpí nouzi, a zavře před ním srdce své: kterak láska Boží zůstává v něm? ¹⁸ Dítky, nemilujme slovem, ani jazykem, nýbrž

z Boha, stal se v Kristu takřka novým tvorem a jako takový v posvěcující milosti zvláštní ochraň se těší, pokud sám se o ni nepřipraví.

skutkem a v pravdě. ¹⁹ A po tom poznáme, že jsme z pravdy a (tím) upokojíme srdce své před ním, ²⁰ ať srdce naše obviňuje nás z čehokoli, neboť Bůh jest větší nežli srdce naše, a ví všecko.

²¹ Miláčkové, neobviňuje-li nás srdce naše, máme důvěru k Bohu ²² a začkoli budeme prositi, obdržíme od něho, ježto zachováváme přikázání jeho a činíme, co mu jest milé.

²³ A toto jest přikázání jeho, abychom věřili jménu Syna jeho, Ježíše Krista, a milovali se vespolek, jakož nám dal přikázání. ²⁴ A kdo zachová přikázání jeho, ten zůstává v Něm a On v tom; a z toho poznáváme, že v nás zůstává, z Ducha, kterého nám dal.

Vyzývá, aby jakožto dítky Boží varovali se nepravých učitelů. 4, 1—6.

4, ¹ Miláčkové, nevěřte duchu každému, nýbrž zkoumejte duchy, jsou-li z Boha, neboť mnoho nepravých proroků vyšlo na svět. ² Po tomto poznávejte Ducha Božího: Všeliký duch, jenž vyznává Ježíše

19—20. Bůh jest větší (soudce) nežli srdce, svědomí naše, a to soudce vševědoucí, jenž znaje všecko, zná nejen naše poklesky, nýbrž i naše pokání a naši lásku k bližnímu, založenou na lásce k němu.

23. Abychom věřili jménu Ježíše Krista, t. j. abychom věřili, že Ježíš Kristus jest Vykupitelem a Synem Božím (Jan 13, 34. 35; 15, 17).

Krista přišlého v těle, jest z Boha,³ a žádný duch, jenž nevyznává Ježíše, z Boha není. To jest (duch) antikristův, o němž jste slyšeli, že přijde, a nyní jest již na světě.⁴ Vy jste z Boha, dítky, a přemohli jste je, neboť větší je ten, jenž jest ve vás, nežli ten, jenž jest ve světě.⁵ Oni jsou ze světa; proto mluví ze světa, a svět je poslouchá.⁶ My jsme z Boha; kdo zná Boha, slyší nás; kdo není z Boha, neslyší nás. Z toho poznáváme Ducha pravdy a ducha bludu.

Vyzývá k lásce k Bohu i k bližnímu.

4, 7—21.*)

⁷ Miláčkové, milujme se vespolek, neboť láska jest z Boha, a každý kdo miluje, z Boha se zrodil a zná Boha. ⁸ Kdo nemiluje, nepoznal Boha, neboť Bůh jest

4, 4. Přemohli jste je, totiž nepravé proroky (v. 1.). Přemohli jste je nikoli přirozenou silou svojí, nýbrž proto, že Bůh, jenž skrze Ducha sv. jest ve vás, jest větší a mocnější nežli ďábel, jenž jest ve světě lidí převrácených a vás skrze ony proroky či učitele nepravé chce svést.

6. My apoštolé (a vůbec učitelé praví) jsme z Boha, a proto mluvíme z Boha, pravdu totiž Bohem zjevenou. Z toho, zdali kdo slyší nás a církevní učitele vůbec, poznáváme, zdali v něm jest Duch pravdy (Jan 14, 17; 15, 26, 16, 13; 1. Kor. 2, 12), aneb zdali v něm jest duch bludu, čili zdali se řídí a véstí dává ďáblem, jenž jest otcem lži a bludu (Jan. 8, 44).

*) V části třetí (4, 7—5, 12) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy »Bůh jest láska«.

láska. ⁹ V tom se ukázala na nás láska Boží, že Bůh poslal Syna svého jedno-rozeného na svět, abychom byli živi skrze něho. ¹⁰ V tom jest láska, ne že bychom my byli milovali Boha, nýbrž že On (prve) miloval nás a poslal Syna svého jako obět smírnou za hříchy naše. ¹¹ Miláckové, jestliže takto Bůh nás miloval, i my máme milovati se vespolek.

¹² Boha nikdo nikdy neviděl. Milujeme-li se vespolek, Bůh v nás zůstává a láska k němu jest v nás dokonalá. ¹³ Z toho poznáváme, že v něm zůstáváme a on v nás: že nám dal z Ducha svého. ¹⁴ A my jsme viděli a svědčíme, že Otec poslal Syna svého jako Spasitele světa. ¹⁵ Kdokoli vyznává, že Ježíš jest Syn Boží — Bůh zůstává v něm a on v Bohu. ¹⁶ A my jsme poznali a uvěřili v lásku, kterou Bůh má k nám. Bůh jest láska, a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm. ¹⁷ V tom jest dokonalá naše láska [k Bohu], abychom měli důvěru v den soudný, ježto tak jako jest On, jsme i my na tomto světě. ¹⁸ Bázně není v lásce, nýbrž láska dokonalá ven vyhání bázeň, neboť bázeň má trápení; kdo však se bojí, není dokonalý v lásce.

9. Srovn. Jan 3, 16.

10. Srovn. 2, 2; Řím. 8, 9; 1. Tim. 1, 15; Tit. 3, 4.

13. Dal nám z Ducha svého, t. j. učinil nás účastny Ducha sv. a jeho darů. Viz 3, 24; 1, 3.

18. T. j. bázně otrocké není při lásce dokonalé.

¹⁹ My tedy milujme Boha, neboť on první miloval nás. ²⁰ Řekne-li někdo »Miluji Boha« a nenávidí-li bratra svého, jest lhář; neboť kdo nemiluje bratra svého, kterého vidí, kterak může milovati Boha, jehož nevidí? ²¹ Ano, toto přikázání máme od Boha: ten, kdo miluje Boha, aby miloval též bratra svého.

**Vyzývá k víře v Ježíše Krista
jakožto zdroji a síle lásky. 5, 1—12.**

5, ¹ Každý, kdo věří, že Ježíš jest Mesiáš, z Boha se zrodil, a každý, kdo miluje rodiče, miluje i toho, kdo se z něho zrodil. ² Po tom poznáváme, že milujeme děti Boží, když milujeme Boha a konáme přikázání jeho. ³ Neboť to jest láska k Bohu: zachovávat přikázání jeho; a přikázání jeho nejsou těžká. ⁴ Neboť všechno, co se zrodilo z Boha, přemáhá svět, a to jest vítězství, které přemáhá svět: víra naše. ⁵ Kdo jest však, jenž přemáhá svět, leč ten, kdo věří, že Ježíš jest Syn Boží?

⁶ To je ten, jenž přišel skrze vodu

21. O d B o h a skrze Krista. Srovn. Jan. 13, 34; Mat. 22, 37—40; Luk. 10, 27; Efes. 5, 2.

5, 1. Slovy »každý kdo věří, že Ježíš jest Mesiáš, t. j. Kristus či Vykupitel zaslíbený, a tedy i Syn Boží, z Boha se zrodil«, upozorňuje na to, že víra v Ježíše Krista jakožto Vykupitele a Syna Božího jest nutnou podmínkou, aby dospělý člověk (nekřesťan) na křtu sv. z Boha se zrodil, přijatým dítětem Božím se stal.

6. Slovy »přišel (veřejně vystoupil jako Vy-

a krev, Ježíš Kristus; ne pouze vodou, nýbrž vodou a krví. Také Duch jest to, jenž vydává svědectví, neboť Duch jest pravda. ⁷ Jsou zajisté tři, kteří vydávají svědectví [na nebi, Otec, Slovo a Duch svatý; a tito tři jedno jsou; ⁸ a tři jsou, kteří vydávají svědectví na zemi], Duch a voda a krev, a tito tři v jedno jsou. ⁹ Přijímáme-li svědectví lidské, svědectví Boží jest větší, neboť toto jest svědectví Boží: Vydal svědectví o Synu svém. ¹⁰ Kdo

kupitel) s k r z e v o d u« naráží na svědectví, které Bůh Otec vydal Pánu Ježíši při jeho křtu v Jordáně slovy: »Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo«; slovy pak »a skrze krev« naráží na svědectví, které Pán Ježíš sám vydal krvavou smrtí svou na kříži. Poněvadž totiž smrt tu podstoupil právě tak, jak bylo předpověděno v zákoně Starém, osvědčil jí, že jest oním Vykupitelem, jenž byl v Starém zákoně zaslíben, a tedy i Synem Božím. Mimo svědectví však, která řečeným způsobem vydal mu Bůh Otec a Syn, vydává mu je také D u c h s v., a to viditelným sestoupením na apoštoly, udílením darů mimořádných apoštolům a různým křesťanům, zázraky, které skrze ně činil a j. (Srovn. Jan 15, 26.) On vydává a může vydávati svědectví pravé, poněvadž jest p r a v d a n a p r o s t á (Jan 14, 17; 15, 26; 16, 13).

7—8. Slova »na nebi... na zemi« (Comma Joanneum) chybějí skoro ve všech rukopisech řeckých, jakož i v starých překladech, a to i v dosti četných rukopisech latinských. Vyjadřují zřejmě pravdu také na jiných místech v Novém zákoně vyslovenou, totiž že jest jeden Bůh ve třech osobách. T i t o t ř i jsou svým svědectvím v j e d n o, t. j. souhlasné vydávají svědectví o Ježíši jakožto Vykupiteli a Synu Božím. Klade váhu na číslo tři, poněvadž podle zákona mojžíšského (5. Mojž. 19, 15; 2. Kor. 13, 1) dvou neb tří svědků souhlasných bylo třeba, aby nějaká pravda osvědčila se náležitě a právoplatně.

věří v Syna Božího, má svědectví Boží v sobě; kdo nevěří Bohu, učinil ho lhářem, neboť neuvěřil ve svědectví, které Bůh vydal o Synu svém.¹¹ A toto je to svědectví: Bůh nám dal život věčný, a tento život jest v Synu jeho.¹² Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna [Božího], nemá života.

Závěrek listu. 5, 13—21.

¹³ Toto jsem vám napsal, abyste věděli, že máte život věčný, (vám), kteří věříte ve jméno Syna Božího.¹⁴ A v tom záleží důvěra, kterou máme k němu: Slyší nás, prosíme-li zač podle vůle jeho.¹⁵ A víme-li, že nás slyší, začkoli prosíme, víme, že máme ty věci, kterých jsme na něm žádali.¹⁶ Vidí-li kdo bratra svého, an hřeší nikoli k smrti, bude prositi, a dá mu život; tomu totiž, kdo nehřeší k smrti. Jest

14—16. »Ne k smrti«, t. j. těžce sice, ale ne tak, aby odmítající svévolně pokání, vrhali se v záhubu věčnou. Těmi totiž, kteří hřeší k smrti či záhubě věčné, míní alespoň pravděpodobně ty, kteří s plným rozmyslem a zcela svobodně od Krista a jeho církve se odloučili. Za ty nebrání sice ale ani nepraví, t. j. nepřikazuje, aby se modlili, a to proto, poněvadž za ně nemohou se modlití s důvěrou plnou, že budou vyslyšeni, neboť při lidech takových musil by Bůh mnohdy mocí zlomiti jejich odpor (a tedy zrušiti svobodnou vůli jejich), aby činili pokání; a toho Bůh, nechtěje bráti člověku svobodu, kterou mu dal, nikdy nečiní. »Máme ty věci«, t. j. tak jsme přesvědčeni, že obdržíme to, zač podle vůle Boží jako dítky jeho prosíme, jako bychom to již měli.

hřích k smrti; za ten, nepravím, aby kdo prosil. ¹⁷ Každá nepravost je hřích, ale jest hřích, který není k smrti.

¹⁸ Víme, že nikdo, jenž jest zrozen z Boha, nehřeší, nýbrž kdo se zrodil z Boha, zachovává se, a zloboh ho nezachvacuje.

¹⁹ Víme, že jsme z Boha, a celý svět leží ve zlobohu. ²⁰ A víme, že Syn Boží přišel a dal nám mysl, abychom poznali pravého Boha; a my jsme v pravém (Bohu), v jeho Synu, Ježíši Kristu; to jest pravý Bůh a život věčný. ²¹ Dítky, uchovejte se od model. [Amen.]

O DRUHÉM LISTĚ SV. JANA.

Ani při druhém a třetím listě sv. Jana autor neudává jména svého, nýbrž nazývá se pouze starším, věda, že tímto jménem jest znám v dalekém okolí. Ale myšlenky, které vyjadřuje, láska, kterou dýše, jakož i mluva a sloh jeho poukazují k tomu, že nepsal jich nikdo jiný, nežli ten, jenž napsal evangelium čtvrté a první list sv. Jana, totiž evangelista sv. Jan. Pravdu toho dosvědčují svědkové vnější, o druhém listě již sv. Ireneus, Kánon Muratorův, Klement Alex.; o třetím pak (alespoň velice pravděpodobno) již oba svědkové posledně jmenovaní. Narážka na druhý Janův (v. 10) shledává se již u sv. Ignáce Muč. (v listě ke Smyrnenským 4, 1), na třetí list (v. 12) již u Papiáše. Pokud však nejstarší sv. Otcové jich nepřipomínají a ty ony obce v prvních třech stoletích do kánonu jich nepřijaly, příčina toho byla v tom, že listy jsou krátké, věnované, ne-li oba, jak se domnívali, alespoň 3. Jan. osobám soukromým, a vyjma 2. Jan. 10. neobsahují skoro ničeho, proč by při službách Božích byly předčítány neb od spisovatelů citovány. Nepřišly proto také dosti dlouho ve známost širší a tedy ani do kánonu, zvláště poněvadž spisovatel sám se nazval v nich pouze presbyteros, »starší«, a tak budil myšlenku, jako by nebyl apoštolem.

Psán pak jest druhý list sv. Jana jakěsi Elektě Kyrii, vyvolené paní a jejím dítkám, kterýmžto jménem někteří rozumějí jakousi paní jménem Elekta neb Kyrie, žijící se svými dítkami v některém městě maloasijském, jiní, a to asi správněji, nějakou obec křesťanskou a její členy věřící v Malé Asii. Obec (neb paní) ta byla se svými věřícími

(dítětkami svými) v nebezpečení, že působením bludařů odchýlí se od cesty pravé i ve víře i v lásce své; proto sv. Jan napsal jí list, ve kterém jí doporučoval skutky lásky, varoval před bludaři a slíbil, že sám přijde do města jejího a poučí ji obšírněji. Psal jej nepochybně v Efesu v posledním desetiletí prvního století.

Druhý list sv. Jana apoštola.

Úvod, povzbuzení a varování, závěrek.

¹ (Já) starší, vyvolené paní a dítkám jejím, které miluji vpravdě — a nejen já, nýbrž i všichni ti, kteří poznali pravdu —
² (a to) pro pravdu, která v nás zůstává a na věky s námi bude. ³ Budiž s vámi milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce a od Ježíše Krista, Syna Otcova, v pravdě a lásce.

⁴ Zaradoval jsem se velice, že jsem shledal mezi dítkami tvými takové, kteří žijí v pravdě, jak jsme dostali přikázání od Otce. ⁵ A nyní, prosím tě, paní — ne jako bych ti psal přikázání nové, nýbrž to, které jsme měli od počátku; — abychom se milovali vespolek. ⁶ Toto jest láska: abychom žili podle přikázání jeho. Toto je to přikázání: jak jste je slyšeli od počátku, abyste žili v ní.

⁷ Neboť mnoho svůdců vyšlo na svět, kteří nevyznávají Ježíše Krista přišlého

v těle; to jsou svůdci a antikristové. ⁸ Mějte se na pozoru, abyste neztratili toho, čeho jste se dopracovali, nýbrž abyste dostali odplatu plnou. ⁹ Nikdo, jenž přestupuje a nezůstává v učení Kristově, nemá Boha; kdo zůstává v (tom) učení, ten má Otce i Syna. ¹⁰ Přichází-li kdo k vám a nepřináší-li tohoto učení, nepřijímejte ho do domu, ani ho nepozdravujte. ¹¹ Neboť kdo ho pozdravuje, zúčastňuje se v jeho skutcích zlých.

¹² Ačkoli mám mnoho psáti vám, nechci (to učiniti) papírem a inkoustem, ale doufám, že k vám přijdu a ústy k ústům mluvit budu, aby radost vaše byla úplná. ¹³ Pozdravují tě dítky tvé sestry vyvolené.

8. A b y s t e n e z t r a t i l i, t. j. abyste od víry neodpadli a tím nepřipravili se o nebeskou odplatu za všechny zásluhy, které byste si zjednali zbožností a dobrými skutky.

O TŘETÍM LISTĚ SV. JANA.

List tento sv. Jan věnoval jakémusi Gajovi. Muž ten vynikal zbožností a pohostinností, jmenovitě k přichozím věrozvěstům od Jana doporučeným neb poslaným, aby jménem jeho přehlíželi církevní obce maloasijské. Ale jakýsi Diotrefes, jenž byl nejspíše biskupem v té obci, ve které Gajus bydlel, nejen sám nepřijímal přichozích věrozvěstů, nýbrž i jiné od hostinnosti zdržoval, ba i z církve vylučoval ty, kteří je přijímali přece, a to hlavně proto, že ve své ctižádosti nechtěl uznati nad sebou autoritu Janovu. Rušil tak sám klidný rozvoj církevní obce té. Sv. Jan, dovědév se o tom od věrozvěstů od Gaja pohoštěných, napsal a při opětné cestě jejich do obce Gajovy po nich poslal list, ve kterém chválil Gajovu hostinnost, odsuzoval jednání Diotrefovo a doporučoval jakéhosi Demetria. Chtěl tak povzbudit Gaja, aby vytrval ve šlechetných snahách svých, a nejen jeho, nýbrž i jiné křesťany té obce, neboť ačkoli list ten věnován jest pouze Gajovi, platil zajisté obsahem svým celé obci. Psán jest nejspíše také v Efesu v posledním desetiletí prvního století. Důležitý jest tím, že vrhá světlo na stav křesťanských obcí maloasijských na konci prvního století a schvaluje podporu misí jakožto čin záslužný.

Třetí list sv. Jana apoštola.

**Úvod, povzbuzení, stížnost do Diotrefa,
doporučení Demetria, závěrek.**

¹ (Já) starší, milému Gajovi, kteréhož miluji v pravdě: ² Miláčku, modlím se,

abys měl se dobře v každé příčině a byl zdrav, jako se má dobře duše tvá.

³ Zaradoval jsem se velice, když bratři přicházeli a vydávali svědectví o tvé pravdě: kterak ty v pravdě žiješ. ⁴ Větší radosti nemám nad to, abych slyšel, že moje děti žijí v pravdě. ⁵ Miláčku, věrně činíš, cokoli děláš pro bratry, a to přesporní. ⁶ Oni vydali svědectví o tvé lásce před církví, a ty dobře učiníš, doprovodíš-li je tak, jak jest důstojno Boha. ⁷ Neboť pro jeho jméno vyšli nepřijímající ničeho od pohanů; ⁸ máme tedy my přijímati takové, abychom byli (jejich) spolupracovníky pro pravdu.

⁹ Byl bych psal církvi, ale Diotrefes, jenž ctižádostivě panuje nad nimi, nás nepřijímá. ¹⁰ Proto, přijdu-li, připomenu (mu) jeho skutky, které činí tlachaje špatnými slovy proti nám, a nepřestává na tom, nejen sám bratrů nepřijímá, nýbrž brání i těm, kteří chtějí (je přijmouti), a z církve je vylučuje. ¹¹ Miláčku, nenásleduj zlého, nýbrž toho, co dobré jest. Kdo činí

3. Svědectví o tvé pravdě, t. j. o tom, že žiješ podle pravdy křesťanské, či že vedeš život opravdově křesťanský.

6. Slovem doprovoditi míní nejen čestný doprovod na kus cesty, nýbrž i, a to hlavně, opatření potřebnými věcmi na cestu. (Srovn. Skut. 15, 3; 20, 38; 21, 5.) Jakož je důstojno Boha, v jehož službě jsou, tedy uctivě a pečlivě.

9. Nás nepřijímá, t. j. neuznává naší autority.

dobře, z Boha jest, kdo činí zle, neviděl Boha.

¹² Demetriovi vydává se svědectví ode všech i od pravdy samé; ale i my vydáváme (mu) svědectví, a víš, že svědectví naše jest pravdivé.

¹³ Mnoho bych měl ti psáti, ale nechci ti psáti inkoustem a pérem, ¹⁴ doufám však, že brzy tě uvidím a budeme mluvit ústy k ústům. ¹⁵ Pokoj tobě. Pozdravují tě přátelé. Pozdravuj přátele zejména.

O LISTĚ SV. JUDY.

Autorem listu tohoto byl apoštol Juda příjímím Tadeus neb Lebeus, syn Alfea a jeho manželky Marie.¹⁾ jenž pro svou příbuznost s Pánem Ježíšem býval nazýván bratrem Páně podobně jako bratři jeho Jakub Malý, Šimon a Josef (Mat. 13, 55). Kde působil opustiv Palestinu, nelze přesně vytknouti, neboť staré zprávy rozcházejí se v té věci; nejvíce však podobá se pravdě, že kázal v Arabii, Syrii, Mesopotamii a Persii, a že vracel se odtud, byl usmrčen v Berytě.

Pro koho psal svůj list, neudává sám, leč jen všeobecně; poslal jej nejspíše křesťanům palestinským; poukazuje k tomu mimo jiné již ta okolnost, že sv. Juda uznal za dobré, aby se ve svém listě představil svým čtenářům jako bratr Jakuba —

¹⁾ Autor listu tohoto představuje se svým čtenářům jako »Juda služebník Ježíše Krista, bratr Jakubův«, a jest přesvědčen, že čtenáři ti poznají z toho, který Juda jim píše. Takového přesvědčení však nemohl míti Juda kterýkoli, ani bratr kteréhokoli Jakuba, nýbrž jen Juda vůbec známý a bratr Jakuba jim dobře známého a takové vážnosti požívajícího, že bylo vhodno poukázati ku příbuznosti s ním. Takovým však v době apoštolské, kdy byl sepsán tento list, nebyl nikdo jiný, leč jen Juda apoštol, syn Alfea a jeho manželky Marie, příbuzné Panny Marie, jenž podle sv. Luk. 6, 16. a Skut. ap. 1, 13. ve sboru apoštolském měl skutečně bratra Jakuba a též Tadeem (Tadeášem) neb Lebeem se nazýval (Mat. 10, 3). On tedy jest autorem toho listu. A že tomu tak, potvrzuje sám sv. Petr tím, že listu jeho užívá ve 2. listě svém a tak najevo dává, že koncem r. 66. neb počátkem r. 67. kdy on svůj list napsal, list Judův již trval, a tedy vskutku z té doby pochází, do které se klade. Zřejmě pak dosvědčují to Zlomek Murat., Tertullian, Klement Alex. a j., kteří list tento výslovně přičítají Judovi neb apoštolu Judovi.

toho Jakuba Malého, jenž jako biskup jerusalemský vrchní správu vedl nad křesťany palestinskými a zvláště u nich veliké vážnosti požíval. U křesťanů těch byly po smrti sv. Jakuba poměry velice neutěšené. Mimo jiné zaviňovali je různí bludaři ze židokřesťanů, kteří tam šířili podobné bludy, jaké byly šířeny v oněch krajích maloasijských, kterým psal sv. Petr; zejména popírali božskou a vykupitelskou velebnost Ježíše Krista a hovíce různým neřestem. sváděli k nim i jiné. Sv. Juda dověděl se o tom někde na východě a těžce nesa, že tak se pustoší církevní obec, kterou byl spravoval bratr jeho, poslal křesťanům oněm list, ve kterém vyličuje povahu oněch bludařů, ukazuje trestuhodnost jejich a vyzývá čtenáře, aby vytrvali ve víře apoštolské a měli se na pozoru před bludaři. List ten psán jest kolem r. 65.

List sv. Judy apoštola.

Úvod. 1—4.

¹ Juda, služebník Ježíše Krista, bratr Jakubův, povolancům v Bohu Otci milovaným a Kristu Ježíši zachovaným: ² Milosrdenství a pokoj i láska budtež vám rozmnoženy.

³ Miláčkové, vynakládaje veškerou píli vám psáti o společné spáse naší, mám za

1n. Viz Řím. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1. 2; 1. Petr. 1, 1. 2.

3n. Pohnutka a účel spisu. Pohnutkou k němu bylo nebezpečnoství hrozící čistotě jejich víry se strany bludařů, účelem pak bylo obrniti je proti bludařům a povzbuditi, aby ve své víře vytrvali.

nutné písemně vás napomenouti, abyste bojovali pro víru jednou (provždy) věřícím podanou. ⁴ Neboť se vloudili jacísi lidé, kteří dávno jsou napřed naznačeni k tomu soudu, bezbožníci to, kteří milost Boha našeho zaměňují za prostopášnost a zapírají jediného vládce a Pána našeho Ježíše Krista.

Obrňuje proti bludařům. 5—16.

⁵ Připomenouti však chci vám, kteří (to) všecko jednou (provždy) víte, že Ježíš vysvobodiv lid z Egypta, po druhé zahubil ty, kteří neuvěřili; ⁶ anděly pak, kteří neuchovali svého knížectví, nýbrž opustili své obydlí, k soudu velikého dne uchoval věčnými vazbami pod temností; ⁷ kterak (i) Sodoma a Gomorra i města okolní, která podobným způsobem smilnila a za ji-

4. Již v St. zákoně bylo předobrazeno, jak přísný trest stihne bezbožníky ty, a to tresty, které stihly hříšníky ve v. 5—11 jmenované.

5. Místo slova Ježíš mají některé rukopisy Pán. Slovo Ježíš bylo as napsáno původně, ale ovšem sv. Juda nemíní tím ani Josua, jak někteří myslili, ani Ježíše Krista jakožto vtěleného Syna Božího, nýbrž Ježíše jedině jako Boha, t. j. Syna Božího, ještě nevtěleného, podobně jako sv. Pavel v 1. Kor. 10, 4. Po druhé zahubil, t. j. zakročiv po prvé je osvobodil, zakročiv po druhé (jindy) zahubil (4. Mojž. 14, 37).

6. Knížectvím míní prvotný stav neporušenosti a svatosti. Velikým dnem rozumí den soudný, slovy pod temností tolik, co v pekle (nejhlubším). Srovn. 2, Petr 2, 4.

7. Viz 1. Mojž. 19; 2. Petr 2, 6.

ným tělem odešla, leží před námi jako příklad (výstražný), trpíce trest ohně věčného.⁸ Podobně zajisté i tito ve svém snění tělo poskvrňují, panstvem pohrdají, mocnosti tupí.⁹ A (přece) archanděl Michael když ve sporu s ďáblem přel se s ním o tělo Mojžíšovo, neosmělil se vynésti soudu potupného, nýbrž řekl: »Přikaz tobě Bůh!«¹⁰ Tito však tupí, čeho ne-

8. Tito, t. j. bludaři ve v. 4 označení; ve svém snění (blouznění; doslovně sníce), slova toho ve Vulgátě není; panstvem, t. j. Pánem Ježíšem; mocnosti, t. j. anděly zlé. Viz 2. Petr. 2, 10.

9. Ani archanděl Michael neosmělil se ve svém sporu s ďáblem potupiti ho, nýbrž ponechal soud Bohu; jak opovážliví jsou tedy řečení bludaři, slabí to lidé, když oni s posměchem tupí mocnosti pekelné, jako by žádné moci neměly! Sv. Juda připomíná tu staré podání židovské čtenářům jeho dobře známé, které doplňují biblickou zprávu o pohřbení těla Mojžíšova Bohem samým (5, Mojž. 34, 5. 6), dávalo najevo, že Bůh to učinil skrze archanděla Michaela, a sdělovalo, že při tom nastal spor mezi Michaelem a ďáblem o tělo Mojžíšovo. Ale zajisté ani podání to ani sv. Juda je připomínaje, nemínili říci, že by takový spor byl vskutku nastal, nýbrž jen po způsobě Job. 1, 6—12 vyjádřiti básnicky myšlenku, že ďábel těžce nesl, že tělo Mojžíšovo bylo po vůli Boží pochováno na místě všemu lidu neznámém, poněvadž viděl, že se mu tím zkazil plán svésti lid k pověřčivému a modlářskému uctívání tělesných ostatků Mojžíšových.

10. Tupí, čeho neznají, totiž Krista Pána a mocnosti pekelné. Srovn. v. 8. Co znají způsobem přirozeným jako nerozumná zvířata, t. j. pouze svými smysly, v tom berou zkázu; poněvadž totiž oddávající se zcela smyslnosti, věci pouze smysly poznaných užívají měrou nezřízenou, upadají tak v časnou i věčnou zkázu.

znají, a co způsobem přirozeným jako nerozumná zvířata znají, v tom berou zkázu.¹¹ Běda jim, že se dali cestou Kainovou a za plat se vrhli do bludu Balaamova a zahynuli spurností Koreovou!¹² Jsou to skvrny při vašich hodech lásky, ježto spolu hodují bez bázně sami sebe pasouce, mraky bezvodné větry (sem i tam) přeháněné, stromy v podzimu, bez plodů, dvakrát umrlé, z kořen vyvrácené;¹³ bouřlivé vlny mořské, které vypěňují své hanebnosti; hvězdy bludné, jimž mrákota temnosti uchována jest na věky.¹⁴ Předpověděl však také o nich sedmý (patriarcha) od Adama, Henoch, řka: »Hle, Pán přichází se svatými tisíci svými,¹⁵ aby vykonal soud nade všemi a potrestal všechny bezbožníky za všechny skutky jejich bezbožné, které páchali bezbožně, i za všechny příkré řeči, které mluvili proti němu bezbožní hříšníci.«¹⁶ Jsou to reptalové (se svým osudem) nespokojení, ačkoli žijí podle svých žádostí, a ústa jejich mluví věci naduté, ač (jinak) pochlebují pro zisk.

Povzbuzení k vytrvalosti ve víře.

Závěrek listu. 17—25.

¹⁷ Vy však, miláčkové, pamatujte na slova předpověděná od apoštolů Pána našeho

11. Srovn. 1. Mojž. 4, 8; 4. Mojž. 22; 2. Petr 2, 15; 4. Mojž. 16, 32.

12n. Srovn. 2. Petr. 2, 17—18.

ho Ježíše Krista, že vám pravili: ¹⁸ »V posledku času přijdou posměvači, kteří budou žítí podle svých chtíčů v bezbožnostech.« ¹⁹ Jsou to ti, kteří činí roztržky, (lidé) živočišní, Ducha nemající. ²⁰ Vy však, miláčkové, vzdělávejte se na přesvaté víře své, modlete se v Duchu svatém, ²¹ zachovejte se v lásce Boží, očekávající milosrdenství Pána našeho Ježíše Krista k životu věčnému. ²² A jedny usvědčujte v pochybnostech, ²³ jiné zachraňujte vytrhující je z ohně, nad jinými se slítovávejte v bázni, majíce v ošklivosti i šat tělem poskvrněný.

²⁴ Tomu pak, jenž mocen zachovati vás

18. V posledku času, t. j. v době mesiášské. Srovn. Žid. 1, 1; 1. Petr. 1, 20.

22n. Ty, kteří podléhající vlivu nepravých učitelů, jsou v pochybnostech o své víře, jmenovitě o tom, mají-li při ní zůstatí aneb se přidržeti oněch učitelů bludařských, usvědčujte, t. j. přiměřenými důvody přesvědčujte o pravosti víry Kristovy i o nepravosti učení oněch učitelů a o tom, jak nesprávně a nebezpečně by bylo pravou víru svou opustiti a bludařů se přidržeti; ty však, kteří jsou již poněkud zachvácení zhoubným ohněm učení bludařského (ale dosud k odpadu od víry do bludu stržení nebyli), zachraňujte pro spásu, vytrhující je z ohně bludného učení a tím i z nebezpečnosti ohně věčného poučováním, varováním, domlouvami a j.; nad těmi pak, kteří již odpadli, avšak litující činu svého s kajícíností se vracejí, se slítovávejte, přijímající je zase s láskou mezi sebe, ale čiňte to s bázní a opatrností, abyste při záchranné činnosti té sami nebyli porušení, a proto mějte v ošklivosti i šat tělem poskvrněný, t. j. i to, co na vnějšku (na způsobech a chování) jiných (od bludařů nakažených) jest poskvrněno. nehodno.

bez poklesku a postaviti před svoji velebnost neposkvrněny s plesáním (při příchodě Pána našeho Ježíše Krista),²⁵ jedinému Bohu, spasiteli našemu, skrze Ježíše Krista, Pána našeho (jest) sláva, velebnost, vláda a moc přede vším věkem i nyní i na věcky věky. Amen.

O ZJEVENÍ SV. JANA ČI APOKALYPSI.

Zjevení sv. Jana jest jediná kniha prorocká N. z. Slove tak proto, poněvadž obsahuje zjevení o budoucích osudech církve, které bylo dáno apoštolu Janovi ve vidění na ostrově Patmu.

Spisovatelem jejím byl apoštol sv. Jan. Spisovatel knihy této jmenuje se prostě Janem a jest přesvědčen, že čtenáři její, křesťané maloasijské, budou věděti, od kterého Jana spis ten pochází. Vystupuje s takovou vážností, dává důrazná napomenutí a pokárání a hroze tresty i biskupům, jak mohla činiti jediné osoba jim nadřizená. Tak dává najevo, že byl u svých čtenářů nejen dobře znám, nýbrž u nich i plné vážnosti jako vrchní pastýř neb metropolita požíval. To však nehodí se na žádného jiného Jana z posledních desítiletí prvního století, kdy spis ten povstal, leč jen na Jana apoštola, a lze tím méně mysliti právem na jiného, poněvadž spisovatel praví o sobě, že byl (ve vyhnanství) na ostrově Patmu pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíši Kristu (1, 9); neboť veškeré podání, pokud o té věci mluví, sděluje jednomyslně, že právě Jan apoštol to byl, jenž pro víru svou byl poslán do vyhnanství na Patmos. Zřejmě pak do-
svědčuje to mimo jiné sv. Justin ve své rozmluvě s Tryfonem (k. 81), kterou sice napsal nejspíše až po r. 150 po Kr., ale měl již kolem r. 130—135, a to v Efesu, tedy tam, kde apoštol Jan působil i zemřel a kam řečený spis (Apokalypsi) také zaslal, a v době, kdy Janovi vrstevníci ještě žili a jeho (Justina) bezpečně mohli poučiti o tom, zdali spis ten pochází skutečně od Jana apoštola neb

od jiného. O něco později dosvědčil to sv. Ireneus, Zlomek Muratorův, Melito, biskup sardský a j.

Napsal ji na ostrově Patmu v posledních letech panování císaře Domitiána, nejspíše r. 95, a věnoval ji sedmi obcím malasijským ve vidění zejména vytknutým, totiž efeské, smyrenské, pergamské, tyatirské, sardské, filadelfské a laodicejské (1, 11.)

Pohnutkou k tomu byl mu podle 1, 11 výslovný rozkaz Kristův, aby napsal zjevení mu dané. Co však Krista pohnulo, aby zjevení to dal, není známo; nejspíše však učinil to vzhledem ku pronásledování, která již na církvev přišla a ještě přijíti měla, a vzhledem ke snahám škoditi církvi nepravým učením, kteréž nejen nevěrci, nýbrž i bludaři jevili a kteréž, věděl, že i v budoucnosti jeviti se budou; neboť jak ona pronásledování, tak i tyto snahy podvratné budily zajisté u mnoha křesťanů horlivých úzkost, jak církvev v tom nebezpečenství obstojí a své poslání vykoná.

Účelem pak, za kterým Kristus to zjevení dal, bylo jednak poučiti křesťany o konečném vítězství a oslavení církve jeho, jednak potěšiti a k vytrvalosti povzbuditi je v různých útrapách a pronásledováních.

Nesouhlasíme ani s těmi, kteří vykládají Zjevení sv. Jana pouze o prvních neb jen o posledních stoletích církve, ani s těmi, podle nichž Zjevení to obsahuje celé dějiny církve v postupu chronologickém, neboť výklady ty nesrovnávají se po našem soudě se zněním a duchem i účelem jeho, nýbrž v souhlase se Sušilem a jinými vykladači vzta-
hujeme obsah knihy k veškerému pozemskému trvání církve (od dob Janových) bez ohledu na chronologii, vidouce v ní proroctví o vnitřních i vnějších stavech a bojích, které církvev po čas pozem-

ského trvání svého projde, a o vítězstvích a oslavě konečné, jichž se jí dostane, či spíše proroctví o soudech, které Kristus bude vykonávati jak nad církví svou, tak nad jejími nepřáteli, jakož i o vítězství, jehož dojde dobro nad zlem, zejména při viditelném příchodě Kristově k soudu.

Převhodně položena jest řízením Božím na konec knih biblických. Jestliť ona posledním kamenem na velkolepé stavbě Písma sv., které se jeví jako celek na výsost ladný.

Apokalypse čili Zjevení sv. Jana apoštola.

Úvod. 1, 1—20.

1, ¹ Zjevení Ježíše Krista. Dal mu je Bůh, aby ukázal služebníkům svým, co musí státi se v brzku. A on (Ježíš) naznačil to skrze anděla svého, poslav ho služebníkovi svému Janovi. ² A ten osvědčuje jakožto slovo Boží a svědectví Ježíše Krista všechno, co byl viděl. ³ Blahoslavený,

1, 1—3. Pán Ježíš sám obdržel zjevení od Boha, a to nejen jako člověk (nač sv. Jan tuto předem myslí), nýbrž i jako Bůh, pokud totiž jakožto Syn Boží jest od Boha Otce od věčnosti zplozen a tímto zplozením obdržel jak božskou podstatu a moc, tak i božskou vědoucnost. V »brzku«, ne že by se mělo v brzku vyplniti všechno, co bylo Janovi zjeveno, nýbrž že v brzku mělo se počíti vyplňovati to, co bylo zjeveno. Naznačil, t. j. různými obrazy a znameními představil, a to nikoli osobně, nýbrž skrze anděla, jejž byl k němu poslal. Slovy »čas blízko jest« opakuje jinými slovy to, co již řekl ve v. 1., totiž že v brzku počne se vyplňovati to, co v Apokalypsi jest předpověděno.

kdo čte a kdo poslouchají slova proroctví toho a zachovávají, co v něm jest napsáno, neboť čas jest blízko.

⁴ Jan sedmi církvím v Asii: Milost vám a pokoj od toho, jenž jest a jenž byl a jenž přijde, a od sedmi duchů, kteří jsou před trůnem jeho, ⁵ a od Ježíše Krista, jenž jest svědek věrný, prvorozenec mrtvých a vládce králů pozemských. Tomu, jenž nás miluje a nás obmyl od hříchů našich krví svou ⁶ a učinil nás královstvím, kněžími Bohu a Otci svému; tomu (budiž) sláva i vláda na věky věků. Amen.

⁷ Hle, přichází s oblaky a uzří ho každé

4—6. Ač výslovně věnování svědčí pouze sedmi obcím, jest přece to, co v Apokalypsi se obsahuje, řečeno všem obcím církve Kristovy všech věků. Viz v. 11. Od toho, jenž jest... přijde, t. j. od Boha (trojjediného). Slovy »od sedmi duchů« vyjadřuje nejspíše zosobněním božskou všemohoucnost, označuje jimi Boha jakožto všemohoucího, jako slovy »jenž jest, jenž byl, jenž přijde« (bude) označuje ho jako bytost naprostou, věčnou, nezměnitelnou.

5. Od Ježíše Krista jako Bohočlověka. Prvorozencem mrtvých zve ho, poněvadž první vstal z mrtvých a jest příčinou budoucího zmrtvýchvstání našeho k životu věčnému.

6. Viz 1. Petr. 2, 9.

7—8. Ohlašuje předmět zjevení (Apokalypse); předmětem jest: Kristus přijde soudit všechny lidi, věřící i nevěřící. Nemíní však pouze soudu posledního, nýbrž i ten, který Kristus stále (většinou skrytě) vykonává jak nad věřícími, tak nad nevěřícími, jakož byl řekl před Kaifášem: Od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských. Mat. 26, 64. Slova »Uzří ho..., kteří ho zbodli« jsou volně uvedena ze Zach. 12, 10.

oko i ti, kteří ho zbodali a budou kvílit nad ním všechna pokolení země. (Ano,) stane se.

⁸ Já jsem alfa a omega [počátek a konec], praví Pán Bůh — ten, jenž jest a jenž byl a jenž přijde — všemohoucí.

⁹ Já Jan, váš bratr a spoluúčastník v soužení a v kralování a v trpělivosti Ježíše Krista, byl jsem na ostrově jménem Patmos pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíšovi. ¹⁰ Přišel jsem u vytržení ducha v den Páně a uslyšel jsem za sebou hlas veliký jako (hlas) trouby, ¹¹ jenž pravil: Co vidíš, napiš do knihy a pošli sedmi církvím [v Asii], do Efesu a do Smyrny a do Pergamu a do Tyatiry a do Sard a do Filadelfie a do Laodicee. ¹² I obrátil jsem se, abych se díval po hlase, který se mnou mluvil. A když jsem se obrátil, uzřel jsem sedm svícňů zlatých ¹³ a uprostřed svícňů kohosi, jenž byl podoben Synu člověka, oblečen v řízu a opásán na prsou pásem zlatým; ¹⁴ hlava a vlasy jeho byly bílé jako

8. Pán Ježíš nazývá se alfa a omega (či jak bychom my řekli A a Ž), t. j. počátek a konec či první a poslední, jak i ve 22, 13.

9. Na Patmu, malém to ostrově v moři Egejském jihozápadně od Efesu.

12n. Sedm svícňů zlatých znamená sedm řečených obcí maloasijských jakož i celou církev, neboť číslo sedm znamená zároveň veškerost. Stál uprostřed mezi svícny na znamení, že jest ochráncem a soudcem církve.

14. Nohy jeho byly jako v peci rozpálené podobny kovu žhavému.

vlna bílá (a) jako sníh, a oči jeho jako plamen ohně; ¹⁵ a nohy jeho podobny žhavému kovu, jako v rozpálené peci, a hlas jeho (byl mohutný) jako hukot veliké vody. ¹⁶ A měl ve své pravici sedm hvězd, a z úst jeho vycházel (ostrý) meč dvoj-
břitký, a obličej jeho byl jako když slunce svítí ve své síle.

¹⁷ A když jsem ho uviděl, padl jsem k nohám jeho jako mrtvý. I položil pravici svou na mne a řekl: Neboj se, já jsem první a poslední ¹⁸ a živý; a byl jsem mrtev a hle, jsem živ na věky věků, a mám klíče od smrti a od místa zemřelých. ¹⁹ Napiš tedy, co jsi viděl a co jest a co se stane potom, ²⁰ tajemství sedmi hvězd, které jsi

16. Sedm hvězd značí (jak patrně z v. 20) anděly, t. j. představené či biskupy řečených sedmi obcí maloasijských, ale též představené církve vůbec. Držel je ve své pravici, aby naznačil, že má neobmezenou moc i chrániti je proti moci nepřátelské i trestati ty, kdo by toho zasloužili. Meč dvoj-
břitký = znamení všemohoucí moci soudcovské a trestající. Tím, že dal meči vycházeti z úst a tak již pouhému slovu svému přičítal všemohoucí onu působivost, ukázal i na božskou moc svou; neboť pouze Bůh může pouhým slovem jeviti takovou působivost.

17. Já jsem první a poslední, t. j. Bůh. Viz v. 8.

18. Jsem živý ve smyslu oživující.

20. Tajemství či skryté věci, t. j. přítomný i budoucí stav sedmi hvězd... a sedmi svíc-
nů; jak sám vykládá, hvězdami rozumí anděly, t. j. představené řečených sedmi obcí, jakož i veškeré církve vůbec (podle některých vykladačů míní jimi strážné anděly oněch obcí), svícny pak míní obce ty samy, jakož i církev veškerou.

viděl na mé pravici, a sedmi svícnuů zlatých; sedm hvězd jsou andělé sedmi církví a sedm svícnuů jest sedm církví.

1. Vidění sedmi listův. 2, 1—3, 22.*)

Listy andělu efeskému, smyrenskému, pergamskému a tyatirskému.

2, ¹ Andělu církve efeské napiš: Toto praví ten, jenž drží sedm hvězd ve své

*) Od 2, 1—2, 22 vyličuje vidění sedmi listů, které měl napsati a poslati představeným (biskupům) sedmi obcí maloasijských, ne každé po jednom, nýbrž každé všecky jakožto součást celého spisu. Představení církve nazývají se andělé (poslové) jednak proto, že již ve St. zákoně nazývali se tak kněží a proroci, jednak proto, že mají poslání od Boha jako andělé, a že vedou aneb alespoň vésti mají věřící na cestě spásy, jako andělé. Církvevní obce pak slovy svícny, poněvadž mají svítiti jiným v temnotě toho světa i pravdou zjevenou i příkladem života ctnostného.

2, 1—7. První list určen je biskupu města Efesu, kteréž bývalo hlavním městem Jonie a vynikalo obchodem i uměním, nyní však jest na jeho místě nepatrná vesnice mohamedánská, jménem Ajasluk. Biskupem byl tam tehdy buď sv. Timotheus (viz listy sv. Pavla aneb jeho nástupce Onesimos, jehož sv. Ignác mučedník chválí jako muže lásky nevýslovné a doporučuje za vzor křesťanům efeským. Týká-li se tedy výtku ve v. 4. obsažená jednoho z nich, jest to upozorněním, že i světci mohou chybiti v tomto životě a povzbuzením k opatrnosti. Jest však pravděpodobno, že chyba tuto (a v jiných listech) vytknutá nebyla osobní chybou příslušného biskupa, nýbrž chybou té obce církvevní, ve které byl biskupem, a že jen proto se kárá na biskupu, poněvadž rozkvět neb klesání obce bývá podobně chválou neb hanbou biskupa samého, jako zvedenost neb nezvedenost dítek bývá ke cti neb k necti rodičů.

pravici, jenž chodí uprostřed sedmi svícňů zlatých: ² Znam skutky tvé i práci a trpělivost tvou a to, že nemůžeš snést zlych a zkusil jsi těch, kteří praví, že jsou apoštolý, nejsouce jimi, a šhledal jsi je jako lháře, ³ a že máš trpělivost a snášel jsi pro jméno mé, a neustal jsi. ⁴ Ale mám proti tobě, že opustil lásku první. ⁵ Pomni tedy, odkud jsi vypadl, a čin pokání a konej skutky první; ne-li, přijdu na tebe a pohnu svícňem tvým s místa jeho, jestli ne učiníš pokání. ⁶ Ale to máš, že nenávidíš skutků Mikulášovců, které také já nenávidím. ⁷ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvim: Tomu, kdo zvítězí, dám jísti se stromu života, který jest v ráji Boha [mého].

⁸ Andělu církve smyrenské napiš: Toto praví ten, jenž jest první a poslední, jenž

4n. Činil pokání, t. j. aby změnil nynější chladnější smýšlení své a oživě prvotní lásku a horlivost svou, činil skutky první, slouže totiž Bohu tak horlivě, jako byl činil dříve. A hrozí, neposlechne-li, že přijde na něj a za trest pohne svícňem jeho, t. j. dopustí, aby v církvi efeské zanikla víra Kristova a tamní církev sama. Praví-li, že pohne svícňem víry jeho s místa jeho, naznačuje, že dopustí Bůh, aby pravá víra v některém kraji zanikla.

8—11. Druhý list určen jest biskupu ve Smyrně, nyní Ismir zvané od Turků. V době, kdy sv. Jan psal Apokalypsi, byl tam biskupem as již sv. Polykarp, žák sv. Jana. On a biskup filadelfský jsou jediní, jimž Kristus velí vyslovit pouze chválu a povzbuzení k setrvání.

byl mrtev a ožil: ⁹ Znáám tvé soužení a tvou chudobu, (ale jsi bohat) i rouhání se strany těch, kteří praví, že jsou židé, ale nejsou jimi, nýbrž lidem satanovým.

¹⁰ Nic se neboj toho, co budeš trpěti. Hle, ďábel uvrhne některé z vás do vězení, abyste byli zkušeni, a budete míti soužení po deset dní. Buď věrný až do smrti, a dám ti korunu života. ¹¹ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím: Kdo zvíťezí, neutrpí škody od smrti druhé.

¹² Andělu církve pergamské napiš: Toto praví ten, jenž má meč (ostrý,) dvojbřitý: ¹³ Vím, kde bydlíš: tam, kde jest trůn satanův; a držíš se jména mého a nezapřel jsi víry mé ani ve dnech, ve kterých (žil) Antipas, svědek můj věrný, jenž byl usmrcen u vás, kde satan přebývá. ¹⁴ Ale mám proti tobě (něco) málo: že tam máš některé, kteří se drží učení Balaama, jenž učil Balaka udělati pohoršení před syny

9. B o h a t Boží milostí a zásluhami dobrých skutků.

10. D e s e t d n í, t. j. krátký čas.

11. S m r t i d r u h é, t. j. smrti či záhuby věčné.

12—17. T ř e t í l i s t určen jest biskupu v Pergamu, městě Velké Mysie, nyní Bergama zvaném, které vynikalo znamenitou knihovnou, výrobou pergamenu a chrámem bůžka Aeskulapa.

14. B a l a a m navedl moabského krále Balaka, aby pomocí dcer moabských a madiánských svedl Israelity k modlářství Peorovu, t. j. ku smilství, páchanému na čest bůžka Peora. (4. Mojž. 31, 16; 24, 1—2.) Rozumí pak vyznavači učení Balaamova tytéž učitele bludařské (a směr nepravý), které ve v. 6. nazval Mikulášovci.

israelskými, aby jedli (věci obětované modlám) a smilnili; ¹⁵ tak máš i ty některé, kteří se drží učení Mikulášovců podobně. ¹⁶ Učiň tedy pokání; ne-li, přijdu na tebe brzy a budu bojovati s nimi mečem úst svých. ¹⁷ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvim: Tomu, kdo zvítězí, dám mannu skrytou a dám mu kamének bílý a na kaménku napsané jméno nové, jehož nikdo nezná leč ten, kdo jej dostává.

¹⁸ Andělu církve tyatirské napiš: Toto praví Syn Boží, jenž má oči jako plamen ohně, a nohy jeho jsou podobny kovu žhavému: ¹⁹ Znam tvé skutky, i tvou lásku a víru a službu a trpělivost i to, že posledních skutků tvých jest více nežli prvních. ²⁰ Ale mám proti tobě, že necháváš ženu Jesabelu, která se vydává za prorokyni, a ta učí a svádí mé služebníky, aby smilnili a jedli věci obětované modlám.

17. Manna znamená Ježíše Krista (Jan. 6, 31 až 33), s nímž kdo vejde ve spojení věčné, stává se účasten blaha věčného. Skrytou nazývá mannu tu, poněvadž blaženost věčná jest nevýslovná (1. Kor. 2, 9). Bílý m k a m é n k e m (drahokamem) značí také blaženost věčnou. Nové jméno na něm napsané značí nový stav, ve kterém žijí oslavenci nebeští.

18—29. Čtvrtý list určen jest biskupu v Tyatiře (v Lydii).

20. Jesabel jest jméno manželky israelského krále Achaba, která pronásledovala proroky (3. Král. 18, 4. 13) a zaváděla modloslužbu spojíc s ní čarodějství (3. Král. 21, 25—26; 4. Král. 9, 22). Zde označuje nepravý (pohanský) směr, který se vtíral do církve Kristovy.

²¹ A dal jsem jí čas, aby učinila pokání, ale nechce se káti ze smilství svého. ²² Hle, uvrhnu ji na lože a ty, kteří s ní cizoloží, v soužení veliké, neučiní-li pokání ze svých skutků; ²³ a dítky její usmrtím. Všecky církve poznají, že já jsem ten, jenž zpytuje ledví a srdce, a dám vám každému podle skutků vašich.

²⁴ Vám pak pravím, těm ostatním v Tyatíře, kteří nemají toho učení, kteří nepoznali, jak říkají, hlubokostí satanových: Nevložím na vás jiného břemene; ²⁵ ale toho, které máte, se držte, dokud nepřiřdu. ²⁶ A kdo zvítězí a bude zachovávat skutky mé až do konce, tomu dám moc nad pohany, ²⁷ a bude je spravovat berlou železnou a jako nádobu hrnčířskou je roztrhne, ²⁸ jak i já jsem přijal od Otce

21. Ze smilství, t. j. ze své nevěrnosti k pravému Bohu a z těch hříchů, které z nevěrnosti jejich plynuly.

22. Na lože bolesti, nemocných a nejen je, nýbrž i všechny ty stihne soužením náramným, kteří s Jezabelou cizoloží, t. j. ty, kteří následují oněch špatných učitelů, odpadající od Boha.

23. Naráží na zavraždění dítek Jesabeliných, které nařídil Jehu (4. Král. 10, 6—10). Jenž zpytuje... viz žalm 7, 10; Jerem. 11, 20; 17, 10.

26n. Obrazem vlády nad pohany slibuje věčnou blaženost tomu, kdo zvítězí nad překážkami spásy, zejména nad duchem pohanským. Berlou železnou rozumí se vláda pevná, taktéž slovy roztrhne. Užívá tu týchž slov, kterých v žalmu 2, 9. užito jest o neobmezené vládě Kristově.

28. Dám mu hvězdu jitřní, t. j. účast ve své moci a slavném panování.

svého, a dám mu hvězdu jitřní. ²⁰ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

**Listy andělu či biskupu sardskému,
filadelfijskému a laodicejskému.**

3, ¹ Andělu církve sardské napiš: Toto praví ten, jenž má sedm duchů Božích a sedm hvězd: Znam tvé skutky, že máš jméno, jakobys žil, a jsi mrtev. ² Probuď se a utvrď ostatek, jenž jest na umření; neboť neshledávám skutků tvých dovršenými před Bohem svým. ³ Proto pomni, kterak jsi přijal a uslyšel, a zachovávej to a učiň pokání. Nebudeš-li tedy bdíti, přijdu na tebe jako zloděj a nezvíš, kterou hodinu přijdu na tebe. ⁴ Avšak máš v Sardech několik (málo) jmen, která neposkvrnila roucha svého; a (ti) budou choditi se mnou v rouše bílém, neboť jsou (toho) hodni. ⁵ Kdo zvítězí takto, bude

3, 1—6. List biskupu sardskému. Sardy byly hlavním městem starověké Lydie východně od Efesu; obyvatelstvo jeho bylo pověstno životem rozmařilým.

1. Viz 1, 4—16. Pán Ježíš označuje se jako ten, jenž má sedm duchů Božích či všemohoucnost a sedm hvězd či veškerenstvo církevních obcí, a tak udává, že jest Bohem všemohoucím, jenž má v ruce, t. j. ve své moci veškerou církev. Pro skutky na oko chvalné měl biskup jméno, že žije, pověst biskupa dobrého a jeho podřízení pověst křesťanů pravých, ve skutečnosti však (před Bohem) byl mrtev duševně a jeho podřízení jen křesťany podle jména a skutků vnějších, ne však podle ducha a smýšlení vnitřního.

4. J m e n = jednotlivců.

oblečen v roucho bílé a nevymaži jména jeho z knihy života a vyznám jméno jeho před Otcem svým i před anděly jeho. ⁶ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvim.

⁷ Andělu církve filadelfijské napiš: Toto praví ten svatý, ten opravdový, jenž má klíč Davidův, jenž otvírá, a nikdo nezavře, zavírá, a nikdo neotevře: ⁸ Zním tvé skutky; hle, dal jsem před tebou dveře otevřené, kterých nikdo nemůže zavřít, neboť malou máš moc a přece zachoval jsi slovo mé a nezapřel jsi jména mého. ⁹ Hle, dám ti některé z lidu satanova, z těch, kteří praví, že jsou židé, a nejsou jimi, nýbrž lžou; hle, učiním, aby přišli a poklonili se před nohama tvýma, a poznali, že já jsem zamiloval tebe. ¹⁰ Poněvadž jsi zachoval slovo trpělivosti mé, i já tě zachovám od hodiny pokušení, která přijde na celý okrsek zemský, aby zkusila obyvatele země. ¹¹ Hle, přijdu brzy; drž, co máš, aby nikdo nevzal tvé koruny. ¹² Kdo zvítězí, toho učiním sloupem v chrá-

7—13. List biskupu ve Filadelfii na východní hranici Lydie.

7. Ten opravdový, t. j. věčný; má klíč Davidův, t. j. neobmezenou moc nad královstvím mesiášským.

8. Dal před ním dveře otevřené do svého království..., t. j. přijal je do svého království, a nikdo nebude moci je vyloučiti z něho.

9n. Za odměnu věrnosti slibuje obrácení židů, kteří je pronásledují, a ochranu v utrpení.

mě Boha mého a ven nevyjde již. A napíše na něj jméno města Boha svého, nového to Jerusalema, který sestupuje s nebe od Boha mého, i jméno mé nové.¹³ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

¹⁴ Andělu církve laodicejské napiš: Toto praví Amen, svědek věrný a opravdový, počátek tvorstva Božího: ¹⁵ Znam tvé skutky, že nejsi ani studený, ani horký. Ó bys byl studený anebo horký; ¹⁶ takto však, poněvadž jsi vlažný, a nejsi ani horký, ani studený, vyvrhnu tě z úst svých. ¹⁷ Neboť pravíš: Jsem bohat, ano zbohatnul jsem a ničeho nepotřebuji; a nevíš, že jsi nešťastník a ubožák, chudý a slepý a nahý. — ¹⁸ Radím ti koupit si ode mne zlato ohněm zkušéné, abys zbohatnul, a roucha bílá, abys oblékl se a neukázala se hanba tvé nahoty, a mast oční k pomazání očí

12. Také svoje jméno napíše na něj, a to nové, t. j. ono, které mu jest dáno po dokonáném vykoupení, jméno totiž, že i jako Bohočlověk jest králem nebe i země. Napíše je tím, že ho učiní účastna oné moci a vlády a slávy, která mu jest dána jako Bohočlověku. Novým Jerusalemem míní nebe.

14—22. List biskupu (a církevní obci) v Laodice, bývalém městě Veliké Frygie na řece Lyku.

14. Pán Ježíš nazývá se Amen (pravda) jakožto pravdomluvný, takže ke všemu, co mluví, lze říci »Amen« (=jest to pravda, tak jest).

15. Studeností míní stav v nemilosti, horkostí stav v posvěcující milosti Boží. Vlažnost jest netečnost v příčině pokroku mravního. Vyvrhne je z úst svých, t. j. zavrhne od sebe církevní obec laodicejskou tím, že dopustí, aby křesťanství tam zaniklo.

svých, abys viděl. ¹⁹ Já kárám a trestám ty, které miluji; buď tedy horlivý a učiň pokání. ²⁰ Hle, stojím u dveří a tluku; jestliže kdo uslyší hlas můj a dveře (mi) otevře, vejdu k němu a budu večeřeti s ním a on se mnou. ²¹ Kdo zvítězí, tomu dám seděti s sebou na trůně mém, jak i já jsem zvítězil a posadil jsem se s Otcem svým na trůně jeho. ²² Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvim.

2. *Vidění sedmi pečeti. 4, 1—8, 1.*

Nebeský soudní dvůr. 4, 1—11.

4, ¹ Potom jsem uviděl, a hle, dveře otevřeny v nebi, a hlas první, který jsem byl uslyšel, an mluví se mnou jako hlas trouby, pravil: »Vystup sem a ukáži tobě, co musí se státi potom.« ² A hned přišel jsem

20. Kristus stojí, když čeká na pokání; stojí u dveří srdce, t. j. u svobodné vůle člověka a tluče tu dobrým vnuknutím a hlasem svědomí, tu kázáním, utrpením, dobrodiním.

4, 1. Hlas první, ten totiž, který byl uslyšel podle 1, 10, t. j. hlas Kristův.

2n. Někd o, t. j. Bůh seděl na trůně jakožto soudce; jaspisem (křišťálovým či bělo-skvoucím, jaký zde se míní vzhledem k 21, 11.) značí se božská svatost a velebnost, před níž zlému jest se třásti, k níž však spravedlivý hledí s důvěrou; sardisem či karneolem, jenž jest barvy masové, krvavé, plamenné, značí se trestající spravedlnost božská, duhou pak a tou barvou smaragdovou či zelenou, která se tu při ní zvláště vytýká, božská milosrdnost a milost, s kterou Bůh po předchozí nemilosti obrací se k hříšníkům, činí-li pokání.

u vytržení mysli. A hle, trůn stál v nebi, a na trůně někdo seděl.³ A ten, jenž seděl, byl podoben na pohled jaspisu a sardisu, a duha byla kolem trůnu podobná na pohled smaragdu.⁴ A kolem trůnu byly dvacet čtyři trůny a na těch trůnech (viděl jsem) dvacet čtyři starce, ani sedí oblečení v roucha bílá a mají koruny zlaté na hlavách svých.⁵ A z trůnu vycházely blesky a hřmění a hromobití, a sedm lamp hořelo před trůnem; jest to sedm duchů Božích.⁶ A před trůnem (bylo) jako moře sklenné, podobné křišťálu a uprostřed trů-

4. Starci znamenají zástupce církve či spíše zástupce všech světců Starého i Nového zákona; jsou oblečení v roucha bílá, t. j. běloskvoucí, symboly to jejich svatosti a oslavy (Mat. 13, 43); oslavu tu značí i koruny, které mají na hlavě. Počet 24 upomíná na 12 patriarchů, z nichž vyšel vyvolený lid starozákonní, a 12 apoštolů, z nichž jako patriarchů vyšel vyvolený lid novozákonní, křesťané. Jmenují se hned po Bohu jakožto přisedící soudu, poněvadž běží o soud, který se má konati ve prospěch církve.

5. Sedmi duchy míní se božská všemohoucnost (1, 4); označuje se lampami či pochodněmi, poněvadž se tu naráží na potrestání hříšníků, oheň pak značí rozhodnost trestající spravedlnosti.

6—8a. Čtyři živočichové jsou cherubové, ale nikoli onen zvláštní kůr andělský, z něhož Bůh postavil strážce ke branám rajským (1. Mojž. 3, 24), nýbrž podobně jako u Ezech. 1, 5, bytosti ideální, neskutečné, jakožto zástupce neb symboly veškerého tvorstva i všech sil stvořených. Srv. žalm 79, 2. Každý z nich jest pln očí zpředu i vzadu, aby se naznačilo, že tvorové a síly přírodní vůbec nejsou slepí, bezúčelní, nýbrž působí ve službě Boží prozřetelnosti a účelně a že tedy jeví se v nich nesmírná moudrost božská, a to v každém i nejnepatrnějším tvorů.

nu i kolem trůnu čtvero živočichů plných očí zpředu i vzadu. ⁷ A živočich první (byl) podoben lvu a druhý živočich podoben teleti a třetí živočich měl tvářnost jako lidskou a čtvrtý živočich byl podoben orlu letícímu. ⁸ A ti čtyři živočichové měli každý šest křídel a vně kolem i uvnitř byli plni očí a bez ustání dnem i nocí říkali: Svatý, svatý, svatý Pán Bůh všemohoucí, jenž byl a jenž jest a jenž přijde. ⁹ A když ti živočichové vzdávali slávu a čest a díky tomu, jenž seděl na trůnu a jenž žije na věky věků, ¹⁰ dvacet čtyři starci padali před tím, jenž seděl na trůně a klaněli se tomu, jenž žije na věky věků, a skládali koruny své před trůnem říkajíce: ¹¹ »Hoden jsi, Pane a Bože náš, aby se ti dostalo slávy a cti i moci, neboť ty jsi stvořil všecky věci a z vůle tvé byly a stvořeny jsou.«

Beránkovi odevzdává se kniha sedmi pečeti uzavřená. 5, 1—14.

5, ¹ I uviděl jsem na pravici toho, jenž seděl na trůně, knihu popsanou uvnitř

5, 1. Uviděl knihu formy závitkové, která pro bohatý obsah svůj proti obyčeji byla popsána vnitř i vně, či na svrchní i spodní straně své. Knihou tou rozumí se souhrn skrytých úradků Božích, a to, jak učí souvislost, oněch, které se týkají Božích soudů nad světem ve prospěch církve. Pečetmi značí se jejich nepoznatelnost, pokud jich nezjeví Bůh sám. Odstraněním pečeti jedné naznačuje se tedy, že Bůh část svých úradků zjevuje.

i vně a zapečetěnou sedmi pečeti.
² A užírl jsem anděla silného, an provolává hlasem velikým: Kdo jest hoden otevřít knihu a rozlámati její pečeti? ³ A nikdo ani na nebi ani na zemi ani pod zemí nemohl knihu otevřít ani do ní nahlédnouti. ⁴ I plakal jsem velice, že nikdo nebyl shledán hodným, aby knihu otevřel, ani aby se díval do ní. ⁵ Ale jeden ze starců mi řekl: Neplač, hle zvítězil lev z pokolení Judova, kořen Davidův, aby otevřel knihu i sedm pečetí jejích. ⁶ I spatřil jsem uprostřed mezi trůnem a čtyřmi

5. Pán Ježíš slove lvem vzhledem k vítězství, jehož dobyl. On zvítězil (svou smrtí) nad ďáblem, peklem a světem i smrtí k tomu konci, aby otevřel knihu a rozlomil 7 pečetí, t. j. aby vykupitelským dílem svým dosáhl toho, by také jako člověk zasvěcen byl do úradků Božích a měl od Boha plnou moc nad osudy světa toho. On tedy jedině může rozřešiti záhady světové. On též zavede lepší časy církvi v době Janově (a jindy) pronásledované.

6. Spatřil Beránka, t. j. Bohočlověka Pána Ježíše (Jan 1. 29), an stojí uprostřed mezi trůnem a živočichy s jedné a mezi 24 starci s druhé strany, na význam, že jest prostředníkem mezi Bohem a lidstvem, zastoupeným 24 starci, kteří jakožto zástupci církve zastupovali též lidstvo celé, poněvadž církev jest k tomu, aby všecky přijala do lůna svého. Nebyl mrtev, nýbrž živ, ale stál jako zabítý, t. j. tak, že měl známky svého utrpení, ponechav si na oslaveném těle svém pět jizev či ran, aby jimi představoval Otci ustavičně, co za nás trpěl, a tak i v nebi nekrvavě svou obět obnovoval. Měl sedm rohů, znamení to moci a síly své, též sedm očí, t. j. duchů Božích, jimiž se naznačuje také jeho moc. (Srovn. 1, 4.) Právě-li se o duších těch, že jsou posláni na všecku zemi.

živočichy a mezi starci Beránka, an stojí jako zabitý, má sedm rohů a sedm očí, to jest sedm duchů Božích poslaných na všecku zemi. ⁷ I přišel a vzal knihu z pravece toho, jenž seděl na trůně.

⁸ A když vzal tu knihu, čtyři živočichové a dvacet čtyři starci padli před Beránkem, majíce každý citeru a misky zlaté, plné věcí vonných — jsou to modlitby svatých. — ⁹ A zpívali píseň novou říkajíce: Hoden jsi, [Pane], vzít knihu a otevřít pečeť její, neboť jsi byl zabit a vykoupil jsi krví svou pro Boha (lidi) z každého pokolení a jazyka a lidu i národa ¹⁰ a učinil jsi je Bohu našemu královstvím a kněžími, a budou kralovati na zemi. ¹¹ I uviděl jsem a uslyšel hlas mnoha andělů kolem trůnu a živočichů a starců; počet jejich byl tisíce tisíců; ¹² a ti volali hlasem velkým: Hoden jest Beránek, ten, jenž byl zabit, aby dostal moc a bohatství a moudrost i sílu a čest a slávu i chválu.

¹³ A veškeré tvorstvo, které jest na nebi i na zemi a pod zemí i na moři, a co jest v nich, všecky jsem uslyšel praviti: Tomu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi chvála a čest i sláva a moc na věky věků.

¹⁴ A čtyři živočichové pravili: Amen.

tvrdí se tím, že moc a síla Beránkova jest všude přítomna a činna; vytýká se tedy tím i božství Kristovo.

10. Víz 1, 6; 1. Petr 2, 9.

A [dvacet čtyři] starci padli (na svou tvář) a klaněli se [tomu, jenž žije na věky věků].

Beránek otvírá prvních šest pečetí. 6, 1—17.

6, ¹ I uviděl jsem, když Beránek otevřel první ze sedmi pečetí, a uslyšel jsem jednoho ze čtyř živočichů, an praví jako hlasem hromovým: Pojd' [a viz]. ² I uviděl jsem, a hle, kůň bílý, a ten, jenž seděl na něm, měl luk, a byla mu dána koruna, a vyšel vítězně, aby zvítězil. ³ A když otevřel pečeť druhou, uslyšel jsem druhého živočicha, an praví: Pojd' [a viz]. ⁴ I vyšel jiný kůň, červený, a tomu, jenž seděl na něm, bylo dáno, aby odňal pokoj se země, a aby (lidé) zabíjeli se vespolek; a byl mu dán meč veliký. ⁵ A když otevřel pečeť

6, 2. Jezdec ten znamená nejspíše Kristovo evangelium, které podle slov Kristových vítězně bude hlásáno po celé zemi (Mat. 24, 14). Měl luk na znamení, že má si podmaniti svět. Vítězství to bude ovšem pro svět dobrodiním, ale svět bude přece se mu brániti a i z těch, kteří uvěří, budou mnozí vždy žíti tak, jak na křesťany sluší, a proto přijdou z vůle Boží různá navštívení či soudy Boží, válka, drahota, mor a různé pohromy živelné, jakož se ukazuje výjevy, které nastávají, když se otevře pečeť druhá, třetí, čtvrtá a pátá. A zjevy ty budou se opakovati v dějinách častěji.

4. Jezdcem tímto (podobně jako ve v. 5, 8) značí se anděl dobrý, jenž se objevuje ve službě Boží jako vykonavatel soudů a trestů Božích.

5n. Tento jezdec v ruce má váhy jakožto znamení drahoty. Mířka, t. j. něco přes jeden litr.

třetí, uslyšel jsem třetího živočicha, an praví: Pojd' [a viz]. I uviděl jsem, a hle kůň černý, a ten, jenž seděl na něm, měl váhy ve své ruce. ⁶ A uslyšel jsem jako hlas uprostřed čtyř živočichů, an praví: Mírka pšenice za denár a tři mírky ječmene za denár, ale vínu a oleji neuškod'. ⁷ A když otevřel pečeť čtvrtou, uslyšel jsem hlas čtvrtého živočicha, an praví: Pojd' [a viz]. ⁸ I uviděl jsem, hle kůň plavý, a jméno toho, jenž seděl na něm, bylo smrt, a místo zemřelých šlo s ním, a byla mu dána moc nad čtvrtinou země, aby (ji) usmrtil mečem a hladem i smrtí a šelmami zemskými.

⁹ A když otevřel pečeť pátou, uzřel jsem pod oltářem duše těch, kteří byli zabiti pro slovo Boží a pro svědectví, které měli. ¹⁰ I zvolali hlasem velikým řkouce: »Až dokud, Pane, svatý a opravdový, nesoudíš a nemstíš krve naší nad dobyvateli země?« ¹¹ I bylo jim dáno každému roucho bílé a řeklo se jim, aby odpočinuli ještě čas krátký, až se naplní (co do počtu) spolumužebníci a bratři jejich, kteří mají býti usmrceni, jako i oni. ¹² A uviděl jsem, když otevřel pečeť šestou; a hle, země-třesení veliké nastalo, slunce zčernalo ja-

denár, t. j. as 75—80 h (předválečných), byl obvyklou mzdou denní.

9n. Mat. 24, 9. Ukazuje se Janovi, že (mimo pronásledování již nastalá) vzejdou ještě jiná, až se naplní počet mučedníků Bohem stanovený.

ko šat žíněný a měsíc stal se celý jako krev, ¹³ a hvězdy nebeské spadly na zemi, jako strom fíkový shazuje padavky své, když se klátí větrem velikým, ¹⁴ a nebe uniklo jako kniha svinutá a každá hora i každý ostrov se pohnuly s místa svého. ¹⁵ A králové pozemští a velmoži a tisícníci i boháči a siláci a každý nevolník i svobodník ukryli se v jeskyních a ve skalách horských ¹⁶ a pravili k horám a skalám: Padněte na nás a ukryjte nás před tím, jenž sedí na trůně, a před hněvem Beránkovým, ¹⁷ neboť přišel den ten veliký hněvu jejich, a kdo bude moci obstáti?

Ochrana spravedlivých v čas utrpení a budoucí oslava jejich v nebesích.

7, 1—17, 8, 1,

7, ¹ Potom jsem uviděl čtyři anděly, ani stojí na čtyřech úhlech země a drží čtyři větry zemské, aby nevály na zem ani na moře ani na který strom. ² A uviděl jsem

14. Zavine-li se kniha závitková (závitek), nelze čísti v ní, obsah její jako by zmizel.

7, 1. Andělé tito jsou andělé dobří jakožto vykonavatelé soudů Božích, znázorněných čtyřmi větry. Nesmějí propustiti větry či soudy a navštívení Boží, dokavad není poznamenán, zabezpečen počet věrných, podobně jako druhdy nesměli zkažit Sodomu, dokud nevybavili Lota z místa záhuby. Mořem míní se moře národů, stromy králové a velmoži pozemští.

2n. Jiným andělem tímto rozumějí Krista samého. Poznamenáním, pečetí Boha živého

jiného anděla, an vystupuje od východu slunce maje pečeť Boha živého, a ten zvolal hlasem velikým ke čtyřem andělům, jimž bylo dáno škoditi zemi a moři, ³ řka: Neškodte zemi ani moři, ani stromům, dokud nepoznameníme služebníků Boha našeho na čelech jejich. ⁴ I uslyšel jsem počet znamenáných, sto čtyřicet čtyři tisíce znamenáných, ze všeho pokolení synů Israelových: ⁵ z pokolení Judova dvanáct tisíc znamenáných, z pokolení Rubenova dvanáct tisíc, z pokolení Gadova dvanáct tisíc, ⁶ z pokolení Aserova dvanáct tisíc, z pokolení Neftalimova dvanáct tisíc, z pokolení Manassesova dvanáct tisíc, ⁷ z pokolení Simeonova dvanáct tisíc, z pokolení Leviova dvanáct tisíc, z pokolení Isacharova dvanáct tisíc, ⁸ z pokolení Zabulonova dvanáct tisíc, z pokolení Josefova dvanáct tisíc, z pokolení Benjamínova dvanáct tisíc znamenáných.

⁹ Potom jsem uviděl zástup veliký, jehož spočítati nikdo nemohl, ze všech ná-

naznačuje se zvláštní ochrana, kterou Bůh ustanovil v čas obecného utrpení chránit své věrné.

4. Znamenánými rozumějí se všichni světcí St. i N. zákona, kteří kdy žili nebo žítí budou a blaženosti věčné dosáhnou. Jmenuje jich 144.000, ne že by jich jen tolik bylo, nýbrž že klade počet určitý, a to veliký, aby naznačil počet neurčitý, a to nesmírně veliký. Byli vybráni ze všech pokolení, aby se naznačilo, že Bůh má všude své miláčky.

5—8. Dvanácti pokolením, která se tu vyčítají, v literním smyslu míní se dvanáct pokolení israelských, ve smyslu duchovním však veškerá církev.

rodů a pokolení a kmenů i jazyků, ani stojí před trůnem a před Beránkem oděni v roucha bílá a mají palmy v rukou svých;¹⁰ a volali hlasem velikým řkouce: »Spása Bohu našemu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi.«¹¹ A všichni andělé stáli kolem trůnu a starců a čtyř živočichů; i padli před trůnem na své tváře a klaněli se Bohu¹² řkouce: »Amen, chvála, moudrost, sláva, dík a čest i moc a síla Bohu našemu na věky věků, amen.«

¹³ I promluvil jeden ze starců a řekl ke mně: »Kdo jsou a odkud přišli tito, kteří jsou oblečeni v roucha bílá?«¹⁴ A řekl jsem jemu: »Pane můj, ty to víš.« I řekl mi: »To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a vyprali roucha svá a zbílili je v krvi Beránkově.¹⁵ Proto jsou před trůnem Božím a slouží mu dnem i nocí v chrámě jeho, a ten, jenž sedí na trůně, bude přebývati nad nimi.¹⁶ Nebudou již lačněti ani žízněti, a nebude bítí na ně slunce aniž jaké horko,¹⁷ neboť Beránek, který jest uprostřed trů-

10. Spása Bohu našemu. t. j. Bůh jest zdroj a dárce spásy, od něho jest ta blaženost, které všichni požíváme.

14. Ty to víš. t. j. já to nevím, ty však to víš, a toužím, bys mi to pověděl.

15. Bůh bude přebývati (doslovně: stan míti) nad nimi, t. j. bude jim ochranou.

16. T. j. budou prosti všech nedostatků, bolestí, nepříjemností a vlivů škodných. (Srovn. Is. 49, 10.)

17. Is. 25, 8.

nu, bude je pásti a dovede je ku prameni vod živých, a Bůh setře všelikou slzu s očí jejich.«

8, ¹ A když otevřel pečeť sedmou, nastalo v nebi ticho as půl hodiny.

3. Vidění sedmi andělů se sedmi troubami. 8, 2—11, 19.

**a) První čtyři andělé zatroubí
jeden po druhém; účinky toho. 8, 2—13.**

² I uviděl jsem těch sedm andělů, kteří stojí před Bohem, a bylo jim dáno sedm trub. ³ A jiný anděl přišel a postavil se k oltáři s kadidelnicí zlatou; a bylo mu dáno mnoho vonidel, aby je dal k modlitbám všech věřících na oltář zlatý, který jest před trůnem Božím. ⁴ I vystoupil dým

8, 1. Tichem as nejsprávněji rozuměti jest ticho před bouří jakožto předzvěst nových soudů a navštívení Božích, oněch totiž, která ve vidění následujícím se představují obrazem trub a těch zjevů, které následují, když se na ně zatroubí.

2. Míní se andělé vyššího řádu, podle mínění některých ti, o nichž jest řeč v Tob. 12, 15, a z nichž byl též Rafael. Bylo jim dáno sedm trub (polnic), t. j. byli pověřeni úkolem vykonat soudy a navštívení Boží na nespravedlivých a na nepřátelích církve.

3. Snad Michael. Mnoho vonidel (kadidel), t. j. přímlov veškeré církve jak bojující a trpící. tak zvláště církve vítězné, aby je zároveň se svojí přímlovou dal k modlitbám věřících (doslovně: svatých) či aby jimi podporoval modlitby a prosby, které věřící k Bohu vysílají.

vonidel k modlitbám věřících z ruky andělovy před Boha. ⁵ A tu anděl vzal kadidelnici a naplniv ji ohněm s oltáře svrhl (jej) na zem; i nastalo hřímání a hromobití a blýskání a zemětřesení veliké. ⁶ A těch sedm andělů, kteří měli sedm trub, připravilo se, aby zatroubili.

⁷ I zatroubil anděl první, a nastalo krupobití a oheň smíšený s krví, a bylo (to) vrženo na zem, a třetina země shořela, a třetina stromů shořela, a všecka tráva zelená shořela.

⁸ I zatroubil druhý anděl a (něco) jako hora veliká, ohněm planoucí, bylo vrženo do moře, a třetina moře obrátila se v krev, ⁹ i zemřela třetina tvorstva, které žilo v moři, a třetina lodí vzala zkázu.

¹⁰ A zatroubil třetí anděl; i spadla s nebe hvězda veliká hoříc jako pochodeň, a padla na třetinu řek a na prameny vod.

¹¹ A jméno hvězdy té zní Pelyněk. I stala se třetina vod pelyňkem, a mnoho lidí zemřelo od vod, neboť zhořkly.

¹² A zatroubil čtvrtý anděl; i byla udeřena třetina slunce a třetina měsíce a třetina hvězd, aby třetina jich se zatměla a třetina dne nesvítila a podobně i noci.

¹³ A uviděl a uslyšel jsem jednoho orla, an letí uprostřed nebe a praví hlasem veli-

7. Třetinu, t. j. velikou část.

10n. Hvězda značí panovníka výbojného (podle některých ďábla samého).

kým: »Běda, běda, běda obyvatelům země pro ostatní zvuky trouby tří andělů, kteří mají troubiti;«

b) Pátý a šestý anděl zatroubí. 9, 1—21.

9, ¹ I zatroubil anděl pátý; a uviděl jsem hvězdu, která spadla s nebe na zem, a té byl dán klíč od jícnu propasti. ² I otevřela jícen propasti, a tu vystoupil kouř z jícnu jako kouř peci veliké, a zatmělo se slunce i ovzduší dýmem jícnovým. ³ A z kouře vyšly na zem kobylky a těm byla dána moc, jak ji mají štírové zemští, ⁴ a bylo jim řečeno, aby neškodily trávě zemské ani žádné zeleni ani žádnému stromu, leč toliko lidem, kteří nemají znamení Božího na svém čele. ⁵ A bylo jim dáno, aby jich nezabíjely, nýbrž aby je trápily po pět měsíců; i bylo trápení jejich jako trápení od štíra, když uštkne člověka. ⁶ A v těch dnech lidé budou hledati smrti a nena-

9, 1. Hvězdou nejspíše jest také rozuměti panovníka (či panovníky), jenž řízením Božím nadále vystoupí, vpadne mezi národy a jim zhoubu způsobí, jakož značí též symbolické jméno jeho hebrejské Abaddon či zhouba a řecké Apollyón či zhoubce (v. 11). On obdrží klíč od jícnu propasti pekelné, t. j. obdrží od Boha schopnosti a moc vnější spolu s dopuštěním, aby mohl jich užít i v duchu pekelném.

3—6. Kteří nemají znamení Boha živého, t. j. lidi zlé, Bohu a církvi neřátské, uvalením velikých útrap po pět měsíců, t. j. po dobu sice dlouhou, ale omezenou.

leznou jí, a budou si přát umřít, ale smrt uteče od nich.

⁷ A co do podoby kobyly ty podobaly se koním připraveným k válce, a na hlavách jejich byly jako koruny podobné zlatu a obličej jejich jako obličej lidské, ⁸ a měly žíně jako vlasy ženské, a zuby jejich byly jako lví, ⁹ a měly pancíře jako pancíře železné, a šramot křídel jejich byl jako šramot vozů s mnoha koňmi běžícími do války. ¹⁰ A měly ocasy podobné štírům, též žihadla, a v ocasech jejich byla moc jejich škodit lidem po pět měsíců.

¹¹ Králem nad sebou měly anděla propasti, jemuž jméno bylo po hebrejsku Abaddon, po řecku Apollyon. ¹² Bída jedna pominula, a hle, ještě dvě bídý přijdou potom.

¹³ I zatroubil anděl šestý; a uslyšel jsem jeden hlas ze čtyř rohů oltáře zlatého, který jest před Bohem, ¹⁴ an praví andělu

11. Podle Vulgaty bylo by ještě: latinsky slul Exterminans (Zhoubce).

14. Byli uvázání, t. j. držení Boží vůlí, poněvadž Bůh dává hříšníkům čas ku pokání. Krajinou pak při Eufratě značí se vůbec krajiny, odkud ona vojska vytáhnou; značí se tak vzhledem k tomu, že právě z krajín eufratských přicházeli mocní nepřátelé na Israelity (Is. 7, 20; 8; 7; Jer. 46, 10).

10, *) Prve ještě, než zatroubí anděl sedmý, Jan dostane rovněž u vidění knížku obsahu prorockého, aby ji polkl či obsah její seznal a si zapamatoval (1—11). K čemu se vztahuje obsah ten, ukazuje v. 11, 1—13.

šestému, jenž měl troubu: »Odvaž ty čtyři anděly, kteří jsou přivázáni při veliké řece Eufratu.« ¹⁵ I byli odvázáni ti čtyři andělé, kteří byli připraveni na hodinu a den a měsíc a rok, aby usmrtili třetinu lidí. ¹⁶ A počet vojsk jízdných byl dva miliony; uslyšel jsem počet jejich.

¹⁷ A takto jsem uviděl koně u vidění a ty, kteří na nich seděli: měli pancíře ohnivé a hyacintové a žluté jako síra, a hlavy koňů byly jako lví, a z úst jejich vycházel oheň a kouř a síra. ¹⁸ Těmito třemi ranami byla zabita třetina lidí, ohněm a kouřem a sirou, které vycházely z úst jejich. ¹⁹ Neboť moc koní jest v jejich ústech a v jejich ocasech; jejich ocasy jsou totiž podobny hadům majíce hlavy, a těmi škodí. ²⁰ Ale ostatní lidé, kteří nebyli zabiti těmito ranami, neučinili pokání ze skutků rukou svých, aby se neklaněli duchům zlým a modlám zlatým a stříbrným a měděným a kameným a dřevěným, které nemohou ani viděti ani slyšeti ani choditi, ²¹ a neučinili pokání ze svých vražd ani ze svých čárů ani ze smilství svého ani ze svých krádeží.

**Anděl dává Janovi knihu, aby ji polkl.
10, 1—11.*)**

10, ¹ I uzřel jsem jiného anděla silného, an sestupuje s nebe přioděn oblakem,

a duha byla na hlavě jeho, a obličej jeho byl jako slunce, a nohy jeho jako sloupy ohnivé. ² V ruce měl knížku otevřenou. I postavil pravou nohu na moře, levou pak na zem ³ a zvolal hlasem velikým, jako když lev řve; a když byl zvolal, sedm hromů promluvílo hlasy svými. ⁴ A když těch sedm hromů domluvílo, chtěl jsem psáti, ale uslyšel jsem hlas s nebe, an praví: »Zapečeť to, co sedm hromů mluvilo, a nepiš toho.« ⁵ A ten anděl, jehož jsem byl uzřel státi na moři i na zemi, pozvedl pravou ruku svou k nebi ⁶ a přísáhl při tom, jenž živ jest na věky věkův a jenž stvořil nebe i to, co jest v něm, a zemi i to, co jest na ní, a moře i to, co jest v něm: »Již nebude času, ⁷ nýbrž ve dnech hlasu anděla sedmého, když zatroubí, dokoná se tajemství Boží, jak byl zvěstoval služebníkům svým, prorokům.« ⁸ A ten hlas, který jsem byl

4. Jest to nejspíše hlas Kristův. Zapečeť, t. j. zachovej na čas v tajnosti to, co Bůh mluví hromem sedmerým.

6n. Již nebude času, t. j. jakmile vyplní se ty věci, které byly naznačeny trubením prvních šesti andělů, Bůh nebude již prodlévati, nýbrž vyplní to, co značí trubením anděla sedmého, přijde totiž Kristus k soudu obecnému a dokoná se tajemství, t. j. dovršeno bude Kristovo království, dovršeno dílo jeho vykupitelské (věčné oblažení spravedlivých i podle těla, obnova tvorstva).

8—14. Z těchto slov vysvítá nejen obsah knížky (dokonání tajemství či dovršení království Kristova), nýbrž i to, že rozkaz svrchu daný, aby nepsal či aby věci řečené zachoval v tajnosti, vztahoval se toliko k mlčení dočasnému.

uslyšel s nebe, opět mluvil se mnou a pravil: »Jdi a vezmi knížku, která jest otevřena v ruce anděla stojícího na moři i na zemi.«⁹ I odešel jsem k andělu a řekl jsem mu, aby mi dal knížku; a on mi řekl: Vezmi a polkni ji; a učiníš hořko v břiše tvém, ale v ústech tvých bude sladko jako med.¹⁰ I vzal jsem knížku z ruky andělovy a polkl jsem ji; a bylo sladko v ústech mých jako med, ale když jsem ji snědl, bylo mi hořko v břiše mém.¹¹ I řekl mi: »Musíš opět prorokovati proti národům a kmenům a jazykům i mnoha králům.«

Měření chrámu; dva svědkové. 11, 1—14.

11, ¹ I byla mi dána třtina podobná holi a řeklo se mi: »Vstaň a změř chrám Boží i oltář a ty, kteří se v něm klanějí,² ale vnější předsíň chrámovou vyjmi a neměř jí, neboť byla dána pohanům, a budou šlapati po městě svatém čtyřicet dva měsíce.

³ A dám dvěma svědkům svým (dar

11, 1n. Naznačuje se zde, že Bůh i v největším pronásledování ochrání a zachová podstatu své církve a opravdové věřící, takže církev žádnou mocí stvořenou nebude vyhlazena a po všechny časy bude mít větší neb menší počet údů věrných, kteří podle své víry smýšletí a žítí budou. — Čtyřicet dva měsíce (3 a půl roku), t. j. nějaký čas omezený.

3—13. Dvěma svědky těmito rozumějí četní a to i nejstarší vykladači Henocha a Eliáše, kteří byvše vzati s tohoto světa beze smrti (1. Mojž. 5, 24; Žid. 11, 5; 4. Král. 2, 11), na konec světa opět se objeví a pod zvláštní ochranou Boží budou jistý čas svědčiti o Kristu a kázati pokání, potom však

prorocký) a budou prorokovati tisíc dvě stě šedesát dnů oblečení v žínice. ⁴ To jsou ty dvě olivy a ty dva svícny, které stojí před Pánem země. ⁵ A chce-li jim kdo ublížiti, oheň vyjde z úst jejich a stráví nepřátele jejich; ano, chce-li jim kdo ublížiti, takto musí býti usmrcen. ⁶ Tito mají moc zavřítí nebe, aby déšť nepadal po dni proroctví jejich, a mají moc nad vodami obracet je v krev a bítí zemi všelikou ranou, kolikrátkoli by chtěli. ⁷ A když dokonají svědectví své, zdvihne válku proti nim šelma, která vystupuje z propasti, a pře-

budou usmrceni, ale v brzké vzkříšení a do nebe vzati budou. Někteří z nich (od 13. st.) myslili na Mojžíše, nikoli na Henocha. Jiní však počtem méně četní rozumějí oněmi svědky osoby nikoli skutečné, nýbrž ideální, pravice, že se jimi označují všichni ti, které Kristus Pán v dobách utrpení církve a jmenovitě ke konci světa nynějšího pošle s dary mimořádnými, aby o něm svědčili a ku pokání vybízeli.

4. Nazývá je olivami a svícny vzhledem k Zach. 4.

5n. Narážejí na dějiny Eliášovy (4. Král. 1, 9—12; 3. Král. 18, 41—45; Jak. 5, 17—18), jakož i na Mojžíše (2. Mojž. 7, 14—25), ukazuje na mimořádnou ochranu, kterou Bůh bude ony svědky chrániti.

7—12. Šelmou míní se světská moc od Boha odvrácená (kap. 13, 1 až 10), velkým městem pak Jerusalem jakožto obraz církve Kristovy; míní se však církev pokleslá, t. j. ti údové církve, kteří k ní patří jen podle jména, ne však podle svého smýšlení a jednání; proto nazývá je jmény symbolickými, S o d o m a pro jejich mravní zpustlost a E g y p t pro jejich odpor proti učení a věrným opravdovým údům církve. P o t ř í a p ů l d n e, t. j. po čas krátký. V z k ř í š e n í m oněch svědků (v. 11) rozumí se vzkříšení duchovní.

může je a usmrtí je. ⁸ A těla jejich budou ležeti na ulicích velikého města, které duchovně slove Sodoma a Egypt, kde i Pán jejich byl ukřižován. ⁹ I budou patřiti na těla jejich (lidé) z kmenů a pokolení a jazyků i národů po tři a půl dne a nenechají pochovati těla jejich do hrobu. ¹⁰ A obyvatelé země budou se radovati nad nimi a veseliti se a posílati si dary navzájem, poněvadž ti dva proroci trápili obyvatele země.«

¹¹ Ale po třech a půl dni duch životní od Boha vešel do nich; i postavili se na nohy své, a bázeň veliká padla na ty, kteří je viděli. ¹² A uslyšeli hlas veliký s nebe, an k nim praví: »Vstupte sem.« I vystoupili na nebe v oblace, a spatřili je nepřátele jejich. ¹³ A v tu hodinu nastalo zemětřesení veliké; i padl desátý díl města a sedm tisíc lidí bylo usmrceno v tom zemětřesení, ale ostatní se zalekli a vzdali čest Bohu nebeskému. ¹⁴ Bída druhá pominula, a hle, bída třetí přijde brzy.

c) Anděl sedmý zatroubí. 11, 15—19.

¹⁵ I zatroubil anděl sedmý; a hlasy mohutné ozvaly se v nebi řkouce: Království toho světa dostalo se Hospodinu našemu

15—19. Kristus přijde k soudu poslednímu a ujme plnou vládu nad světem. Děje ty představují se u vidění jako hotové, ve skutečnosti však nastanou až při posledním soudě.

a Pomazanému jeho, a bude kralovati na věky věků [amen].¹⁶ A ti dvacet čtyři starci, kteří před Bohem sedí na trůnech svých, padli na své tváře a poklonili se Bohu řkouce: ¹⁷ »Děkujeme tobě, pane Bože všemohoucí, jenž jsi a jenž jsi byl, že jsi ujal moc svou velikou a vystoupil jako král. ¹⁸ Rozhněvaliť se pohané, a přišel hněv tvůj i čas soudu mrtvých, abys dal odplatu služebníkům svým, prorokům a světcům, i těm, kteří ctí jméno tvoje, malým a velikým, a abys zkazil ty, kteří kazí zemi.« ¹⁹ I otevřel se chrám Boží na nebi, a ukázala se archa úmluvy jeho ve chrámě jeho, a nastalo blýskání a hřímání a hromobití a krupobití veliké.

4. Vidění tři nepřátel Církve. 12, 1—14, 20.

Drak v boji proti ženě. 12, 1—18.

12, ¹ I ukázalo se veliké znamení v nebi:

18. Pohaný míní se zde lidé zlí, od Boha odpadlí. Čas soudu mrtvých či zmrtvýchvstalých, t. j. doba posledního soudu, před který mrtví vstanou z mrtvých budou postaveni.

19. Chrámem správněji jest rozuměti věčnou blaženost dovršenou po vzkříšení těla.

12, 1. Ženou míní se církev bojující, sluncem Kristus; jím jest žena, církev oděna, ozářena, neboť jsouc od Krista založena a řízena, hlásá pravé učení jeho, prostředkuje milost jeho a vede k ctnosti a té blaženosti, kterou Kristus nám zasloužil. Měsíc jest obraz proměnlivosti a moudrosti pozemské; církev, nepodléhající bludům ani změnám ve svém učení a odvádějící od věcí časných k věčným, jest vyvýšena nad proměnlivost

Žena oděná sluncem a měsíc pod nohama jejích, a na hlavě její koruna z dvanácti hvězd. ² A jsouc těhotná křičela v bolestech a mukách porodních. ³ I ukázalo se jiné znamení v nebi; hle, drak veliký, rudý, se sedmi hlavami a deseti rohy, a na hlavách jeho sedm korun, ⁴ a ocas jeho stáhl (za sebou) třetinu hvězd nebeských a hodil je na zemi. A drak ten stál před ženou mající poroditi, aby pohltil dítě její, jak by je porodila. ⁵ I porodila syna, (dítě) pohlaví mužského, jenž měl spravovati všechny národy berlou železnou, a to dítě její bylo vzato k Bohu a k trůnu jeho. ⁶ A žena utekla na poušť, kde měla místo připravené od Bo-

a lesk pozemský. Dvanácti hvězdami rozuměti jest nejspíše veškerenstvo lidu Božího, jehož zástupci a vůdci byli před Kristem patriarchové, po Kristu apoštolové. Koruna z nich poukazuje k vítězství, jehož církev se dodělá nad svými nepřáteli.

Pokud Panna Maria jest též matkou duchovní všech těch, kteří křtem sv. jsou obrozeni, lze slova tato (v. 1) obracet také na ni, a církev sv. vskutku činí tak.

2. Církev stále rodí, získávajíc bez ustání nové děti, nové údy, za velikých útrap a protivenství.

3. Drakem rozumí se satan, barvou rudou jednak krev mučedníků, která se prolila a prolévá k jeho podnětu, jednak (jakožto barvou ohně) pekelná muka satanova a andělů jeho.

5. Někteří vykládají o Panně Marii a Pánu Ježíši. Správnější však jest (hledíc k souvislosti) také zde rozuměti ženou církev a jejím dítětem všechny ty, které církev v různých dobách Kristu zrodí.

ha, aby ji tam živili po tisíc dvě stě šedesát dnů.

⁷ I nastal boj (veliký) v nebi. Michael a andělé jeho bojovali s drakem. A bojoval drak i andělé jeho, ⁸ ale nepřemohli, ani se nenalezlo již místo jejich v nebi.

⁹ I byl svržen drak ten veliký, had ten starý, jenž slove ďáblem a satanem, jenž svádí celý okrsek (zemský); byl svržen na zem, a andělé jeho byli svrženi s ním.

¹⁰ A uslyšel jsem hlas veliký v nebi, an praví: »Nyní stala se spása a síla a království Boha našeho i moc Pomazaného jeho, neboť byl svržen žalobník bratrů našich, jenž žaloval na ně před Bohem naším dnem i nocí, ¹¹ a oni zvítězili nad ním pro krev Beránkovu a pro slovo svědectví svého a nemilovali života svého až k smrti. ¹² Proto veselte se, nebesa, a kdo v nich přebýváte. Běda zemi a moři, neboť ďábel sestoupil k vám se zlostí velikou, věda, že má času málo.«

7—9. Od v. 7 rozvádí a vykládá se dalším obrazem to, co bylo řečeno ve v. 5. a 6., a to zejména poučením, že boj ten vzešel o dítko, o něž ďábel usiloval, t. j. o křesťany pravověrné, a koná se v nebi, t. j. nikoli v sídle svatých a blahoslavenců, nýbrž v církvi, království to nebeském na zemi. Výjevem tedy zde naznačeným nepředstavuje se onen boj, který podle Jud. 9. povstal v nebi po pádě andělů, nýbrž (ovšem s jakousi narážkou na ten boj v nebi) předobrazuje se boj, který po dobu pozemského trvání církve se vede o věrné křesťany.

¹³ A když drak viděl, že jest svržen na zem, pronásledoval tu ženu, která porodila (dítě) pohlaví mužského. ¹⁴ Ale ženě byla dána dvě křídla orla toho velikého, aby letěla na poušť na místo své, kde jest živena po čas a po časy a po půl času vzdálí od hada. ¹⁵ I vychrlil had ze své tlamy po ženě vodu jako sloup, aby ji utopil. ¹⁶ Ale země přispěla ženě; otevřela ústa svá a pohltila proud, který byl drak vychrlil ze své tlamy. ¹⁷ I rozzlobil se drak na ženu a odešel, aby bojoval s ostatními z pokolení jejího, kteří zachovávají příkázání Boží a mají svědectví Ježíšovo. ¹⁸ A postavil se na písku mořském.

Šelma mořská a šelma pozemská. 13, 1—18.

13, ¹ I uviděl jsem z moře vystupovati šelmu, která měla sedm hlav a deset rohů,

13n. Orlem velikým míní se Kristus Pán a dvěma křídly zvláštní jeho ochrana. Těmi křídly žena uletěla na poušť, t. j. pod řečenou ochranou církev poddá se utrpení a pronásledování, která s dopuštěním Božím na ni přijdou, a Bůh živí, t. j. ochrání a zachová ji po čas a po časy a po půl času či po půl čtvrtá roku, t. j. po celou tu dobu, po kterou dopustí pronásledování (11, 2).

16. Země sama, t. j. nějaká moc světská, pozemsky smýšlející, přispěje církvi ku pomoci zpozorujíc, že ono nepřátelství proti církvi čelí také proti ní.

17. Mají svědectví Ježíšovo, t. j. drží se evangelia.

13, 1. Dan. 7, 3—8. Šelmou tou jest rozuměti světskou moc Bohu nepřátelskou vůbec, a to v růz-

a na rozích jejích (bylo) deset korun a na hlavách jejích jména rouhavá. ² A ta šelma, kterou jsem viděl, byla podobna levhartovi, a nohy její (byly) jako (nohy) medvědí a její tlama jako (tlama) lví. I dal jí drak svou sílu i trůn svůj i moc velikou. ³ A jednu z jejích hlav (jsem viděl) jako zbitou na smrt, ale smrtná rána její byla zahojena. I podivila se celá země za šelmou, ⁴ a poklonili se draku, jenž dal tu moc šelmě, také poklonili se šelmě řkouce: »Kdo jest podoben šelmě a kdo může s ní bojovati?«

⁵ A byla jí dána ústa, aby mluvila věci veliké a rouhání, a byla jí dána moc působiti po čtyřicet dva měsíce. ⁶ I otevřela ústa svá k rouhání se Bohu, aby se rouhala jménu jeho a stánku jeho i těm, kteří přebývají v nebi. ⁷ A bylo jí dáno vésti válku se světci a přemoci je, a byla jí dána moc nad každým pokolením a kme-

ných jejích obměnách a formách, ve kterých se kdy objeví a proti Bohu, Kristu a církvi jeho bude vystupovat.

3—4. Rány té dostalo se jí smrtí a vzkříšením Ježíše Krista, a to jako zástupci drakovu, jemuž vlastně rána patřila. Byla to tedy velmoc světská v oné formě, v jaké byla na jevišti světovém v době Kristovy smrti, t. j. pohanská velmoc římská. Ale rána ta se zahojila, ona moc pohanská vystupující proti křesťanům, zdánlivě mohutněla nad křesťany, takže se zdálo, jako by pohanství křesťanstvím nejen nebylo utrpělo, nýbrž se vzpružilo.

5. Bylo jí dáno, t. j. dopuštěno od Boha.

nem i jazykem a národem. ⁸ I klaněli se jí všichni obyvatelé země, jichž jména nejsou napsána v životné knize Beránka, toho zabitého, od počátku světa. ⁹ Má-li kdo ucho, poslyš: ¹⁰ Odvede-li kdo do zajetí, do zajetí půjde; zabije-li kdo mečem, musí mečem býti zabit. Tu jest (na místě) trpělivost a víra svatých.

¹¹ A uviděl jsem jinou šelmu, ana vystupuje ze země; měla dva rohy podobné beránkovým a mluvila jako drak: ¹² Veškerou moc šelmy první prováděla před tváří její a měla zemi i obyvatele její k tomu, aby se klaněli šelmě prvé, jejíž rána smrtelná se zahojila. ¹³ I činila divy veliké, takže způsobila, aby i oheň s nebe sestoupil na zem před lidmi. ¹⁴ A sváděla ty, kteří přebývají na zemi, skrze divy, které bylo jí dáno činiti před šelmou říkajíc obyvatelům země, aby učinili obraz té šelmy, která má ránu od meče a ožila. ¹⁵ A bylo jí dáno uděliti ducha obrazu té šelmy, aby obraz šelmy také mluvil a způsobil, by zabiti byli všichni, kteří by se neklaněli obrazu šelmy. ¹⁶ I působila k tomu, aby všichni,

8. O knize života viz 3, 5.

11. Šelmou touto míní se prorok falešný (16, 13; 19, 20; 20, 10), t. j. protibožská moudrost světská; ona vystupuje ze země, jest totiž smýšlení pozemského a bere se za cíli pozemskými; má jen dva rohy, a to beránkovy, t. j. malé, skoro skryté, na význam, že má moc menší a že ji vykonává skoro skrytě.

13n. Mat. 24, 24; Mark. 13, 22.

malí i velicí, bohatí i chudí, svobodníci i nevolníci učinili si znamení na pravé ruce své nebo na čele svém,¹⁷ a aby nikdo nemohl koupiti nebo prodati, leč kdo by měl znamení, buď jméno šelmy nebo číslo jména jejího.¹⁸ Tu jest moudrost (na místě). Kdo má rozum, sečti číslo šelmy, neboť jest to číslo člověka, a číslo jeho jest šest set šedesát šest.

Ochrana a odměna věrných ctitelů Beránkových. 14, 1—5.

14, ¹ I uviděl jsem, a hle, Beránek stál na hoře Sionu a s ním sto čtyřicet čtyři tisíce těch, kteří měli jméno jeho i jméno Otce jeho napsáno na čelech svých.
² A uslyšel jsem hlas s nebe jako hukot mnoha vod a jako rachot velikého hromu,

18. Slova »tu jest moudrost« (na místě) upozorňují, že jest třeba moudrosti (pravé) k tomu, aby člověk nedal se svéstí onou moudrostí světskou, Bohu nepřátelskou, a jejími zásadami nepravými. Udáváje číslo šelmy 666 míní tím as nějaké jméno, jehož písmena, jsouce brána jakožto značky hodnot číselných, dávají číslo 666. Které jméno to jest, nelze říci ani s pravděpodobností; neboť ať hledí se k abecedě kterékoli (řecké, římské, hebrejské), vždy lze udati veliký počet jmen, jichž písmena podle číselných hodnot svých dávají řečené číslo.

14, 1. Sionem (Jerusalemem) jest rozuměti církve vůbec, tedy i bojující i vítěznou; stojíť Beránek uprostřed obou, v bojující jako vůdce, obránce a strážce, ve vítězné jako král vítězný, jenž své věrné odměňuje a s nimi se raduje. Srv. 7, 4; 2. Kor. 11, 2; Mat. 10, 32.

a ten hlas, který jsem uslyšel, byl jako (hlas) citerních pěvců, kteří hrají na své citery. ³ I zpívali [jako] píseň novou před trůnem a před čtyřmi živočichy a před starci. A nikdo nemohl se naučiti té písni, leč oni sto čtyřicet čtyři tisíce, kteří jsou vykoupeni ze země. ⁴ To jsou ti, kteří se neposkvrnili s ženami, neboť jsou panici; ti jsou to, kteří následují Beránka, kamkoli jde. Oni byli koupeni z lidí jako prvotiny pro Boha a pro Beránka ⁵ a v ústech jejich lež se nenalezla, neboť jsou bez poskvrny.

Ohlašuje příští soud a porážku mořské šelmy a jejích ctitelů. 14, 6—20.

⁶ A uviděl jsem jiného anděla, an letí uprostřed nebe a má evangelium věčné, aby je zvěštoval obyvatelům země, a to každému národu i pokolení a jazyku i kmenu, ⁷ volaje hlasem velikým: »Bojte se Boha a vzdejte mu čest, neboť přišla hodina soudu jeho, a pokloňte se tomu, jenž stvořil nebe i zemi a moře i prameny vod.«

⁸ A jiný anděl, druhý, následoval řka: »Padl, padl Babylon ten veliký, jenž hněv-

8. Is. 21, 9; 1. Petr. 5, 12. S milostí mní se zde modlářství neb vůbec odpad od Boha a svádění k odpadu tomu. Víno hněvné či víno hněvu jest hněv či trestající spravedlnost Boží (Is. 18, 6; Jer. 51, 7).

ným vínem smilství svého napájel všechny národy.«⁹ A jiný anděl, třetí, následoval po nich, volaje hlasem velikým: »Bude-li kdo klaněti se šelmě a obrazu jejímu a přijme-li znamení na čelo své nebo na ruku svou,¹⁰ bude také píti z vína hněvu Božího, které bude smíšeno čisté v kalichu prchlivosti jeho, a bude trápen ohněm a sirou před anděly svatými a před Beránkem.

¹¹ A dým trápení jejich bude vystupovati na věky věků, a nebudou míti odpočinku ve dne ani v noci ti, kteří se klaněli šelmě a obrazu jejímu a kteří přijmou znamení jména jejího.¹² Tu jest (na místě) trpělivost věřících, kteří zachovávají přikázání Boží a víru Ježíšovu.«¹³ I uslyšel jsem hlas s nebe, an praví (ke mně): »Napiš: Blahoslavení mrtví, kteří v Pánu umírají, od té chvíle. Ano, praví Duch, ať odpočinou od svých námah, neboť skutky jejich jdou s nimi.«

¹⁴ A uviděl jsem, a hle, oblak bělosvětlý,

9—11. »V í n o č i s t é«, nesmíšené s vodou milosrdenství Božího, ale smíšené s různými příměsky trest zvyšujícími. »O h n ě m a s i r o u« naráží as na zkázu Sodomy a Gomorry a naznačuje jimi muka pekelná (19, 20; 20, 10).

13. Jsou blahoslavení hned od té chvíle, jak umrou, ježto zásluhy dobrých skutků provázejí je na věčnost, a byť museli nějaký čas pobýti v očištění, mají přece i tam oblažující jistotu, že do nebe přijdou.

14—20. Předpovídá soud nad zlými (ctiteli šelmy) pod obrazem žně a vinobraní.

14. Dan. 7, 13. Mat. 24, 30. Mark. 13, 32; 24, 36.

a na oblaku seděl někdo, jenž byl podoben Synu člověka; měl na hlavě korunu zlatou a ve své ruce srp ostrý.¹⁵ A jiný anděl vyšel z chrámu volaje hlasem velikým na toho, jenž seděl na oblaku: »Pusť srp svůj a žni, neboť přišla hodina, aby se žalo, poněvadž uzrála žeň pozemská.«¹⁶ I pustil ten, jenž seděl na oblaku, srp svůj na zem, a země byla požata.

¹⁷ A jiný anděl vyšel z chrámu nebeského a měl také srp ostrý.¹⁸ A jiný anděl vyšel z oltáře maje moc nad ohněm, a zvolal hlasem velikým na toho, jenž měl srp ostrý: »Pusť srp svůj ostrý a seber hrozny vinice pozemské, neboť uzrály bobule její.«¹⁹ I pustil anděl srp svůj na zem a obral vinici pozemskou a vrhl do velikého lisu hněvu Božího.²⁰ A ten lis byl stlačen vně města, a vyšla krev z lisu až po uzdy koní do vzdálenosti tisíce šesti set honů.

15. Uchlou či zralou žní pozemskou (zralým obilím) míní lidi zlé. Žeň ta dozrála, t. j. dovršila se zloba jejich.

17—20. Z oltáře nebeského, z toho zajisté, o kterém byla řeč v 6, 9. Trestů těch však neuložil jim anděl, nýbrž Kristus jakožto ten, jemuž byl dán veškeren soud; proto nepraví, že anděl tlačil lis, nýbrž že lis byl tlačěn (šlapán) totiž od Krista. Při slovech »vyšla krev po uzdy koní«... přechází od obrazu vinobraní a lisování k obrazu války. Na 16.000 honů, t. j. do všech čtyř stran světových.

5. Vidění sedmi misek hněvu Božího. hll. 15 n.

Příprava k vylití misek hněvu Božího. 15, 1—8.

15, ¹ A uviděl jsem jiné znamení v nebi, veliké a podivné, sedm andělů s posledními sedmi ranami; v nich totiž byl dokonán hněv Boží.

² A uviděl jsem jako moře sklenné, smíšené s ohněm, a ty, kteří zvítězili nad šelmou a jejím obrazem i nad číslem jména jejího, ani stojí při moři sklenném s cite-rami Božími ³ a zpívají píseň Mojžíše, služebníka Božího, a píseň Beránkovu řkouce: »Veliké a podivné jsou skutky tvé, Pane Bože všemohoucí; spravedlivé a pravé jsou cesty tvoje, králi národů. ⁴ Kdo nebude se báti tebe, Pane, a nebude velebiti jména tvého? Neboť ty jediný jsi svatý, vždyť všichni národové přijdou a pokloní se před tebou, poněvadž soudy tvoje přišly najevo.«

15, 1. Z n a m e n í, t. j. obraz věcí budoucích.

2. Jako v 4, 6, tak i zde k souvislosti nejvíce přiléhá výklad, podle něhož moře sklenné znamená nesmírnost, nevystihlost a spolu i bezúhonnost a čistotu soudů Božích (viz 4, 6).

3n. P í s e ň M o j ž í š o v u, t. j. takovou, která ne co do formy, nýbrž co do vítězoslavného obsahu svého podobala se oné písni, kterou Mojžíš zapěl s lidem, když přešel moře Rudé. Také Beránkovou slove ona píseň, a to proto, že se vztahuje k oslavě Beránka, jenž překonav ďábla vede nás k vítězství nad nepřáteli spásy.

⁵ A potom jsem uviděl, i otevřel se chrám stánku svědectví v nebi, ⁶ a sedm andělů vyšlo z chrámu se sedmi ranami, oblečení v čisté roucha lněné, běloskvoucí a přepásáni na prsou pásy zlatými. ⁷ A jeden ze čtyř živočichů dal sedmi andělům sedm misek zlatých, plných hněvu Boha živého na věky věkův. ⁸ I naplnil se chrám dýmem od velebnosti Boží a od moci jeho, a nikdo nemohl vejíti do chrámu, dokud se nevykonalo sedm ran těch sedmi andělů.

**Andělé vylévají sedm misek hněvu Božího.
16, 1—21.**

16, ¹ I uslyšel jsem hlas veliký z chrámu, an praví sedmi andělům: »Jděte a vylijte sedm misek hněvu Božího na zem.« ² I odešel první a vylil misku svou na zem, a povstaly vředy kruté a bolestivé na lidech, kteří měli znamení šelmy, a na těch, kteří se klaněli obrazu jejímu. ³ A druhý anděl vylil svou misku na moře; i nastala krev jako mrtvého, a pomřela všecka bytost živá v moři. ⁴ A třetí anděl vylil svou misku na řeky a na prameny vod; i povstala krev. ⁵ A uslyšel jsem anděla vod,

16, 3. »Na moře« národů od Boha odvrácených.

5n. Anděl vod, t. j. veškerost andělů, kteří jsou postaveni nad prameny blahobytu, chválí po třetí ráně to, co Bůh usoudil vykonati na lidech proti němu se stavících, že totiž proměnil prameny blahobytu v krev.

an praví: »Spravedlivý jsi, Pane, jenž jsi a jenž jsi byl, svatý, že jsi to usoudil, ⁶ neboť prolili krev věřících i proroků, a dal jsi jim píti krev. Hodni jsou toho.« ⁷ A uslyšel jsem oltář, an praví: »Ano, Pane Bože všemohoucí, pravé jsou a spravedlivé soudy tvé.« ⁸ A čtvrtý anděl vylil svou misku na slunce; i bylo mu dáno rozpáliti lidi ohněm, ⁹ a lidé byli rozpáleni vedrem velikým; i rouhali se jménu Boha, jenž má moc nad těmito ranami, a neučinili pokání, aby mu vzdali chválu. ¹⁰ A pátý anděl vylil svou misku na trůn šelmy; i zatmělo se království její, a (lidé) se kousali na svých jazycích pro bolest ¹¹ a rouhali se Bohu nebeskému pro své bolesti a pro své vředy, ale nečinili pokání ze svých skutků.

¹² A šestý anděl vylil svou misku na velikou tu řeku Eufrat; i vyschla voda její, aby se připravila cesta králům od východu slunce. ¹³ A viděl jsem z úst drakových a z úst šelmy a z úst nepravého proroka vycházeti tři duchy nečisté jako žáby.

12. Eufrat značí zde překážku (vůli Boží), která posud bránila, aby nepřátelé církve nemohli plnou měrou vystoupiti proti ní; vysušení jeho znamená odstranění té překážky (dopuštění Boží). Odstranění to jest sice zdánlivě ve prospěch nepřátel (»králů od východu«), ale, jak ukazuje v. 16., konec výpravy jejich proti církvi bude přece jen jejich záhuba (budouť shromáždění v Harmagedonu, na hoře záhuby).

13. Prorokem jmenuje šelmu pozemskou či světskou moudrost protibožskou.

¹⁴ Jsou to totiž duchové zloduchů, kteří činí divy; oni vycházejí na krále celého okrsku zemského, aby je shromáždili k válce v den veliký Boha všemohoucího. — ¹⁵ Hle, přicházím jako zloděj; blaho-slavený jest, kdo bdí a zachovává roucha svá, aby nechodil nahý, a aby neviděli hanby jeho. — ¹⁶ I shromáždil je na místo, které po hebrejsku slove Harmagedon.

¹⁷ A sedmý anděl vylil svou misku na vzduch; i vyšel hlas veliký z chrámu od trůnu a pravil: Stalo se. ¹⁸ A nastalo blýskání a hřímání a hromobití; i zemětřesení stalo se veliké, jakého nebylo nikdy, co lidé byli na zemi; takové zemětřesení, tak veliké. ¹⁹ A roztrhlo se město to veliké ve

15. Poněvadž shluknutí se nepřátel proti církvi (i Boží soudy nad nimi) bývá také těžkou zkouškou pro věřící, sv. Jan přerušuje líčení své a jako v závěrce obrací se k pravověrcům s napomenutím, aby dueli a vedli život ctnostný, by snad při nastalé zkoušce neukázali se nahými, t. j. slabými ve víře a špatnými v příčině mravní, a aby nebyli potrestáni. Přicházíť Pán náhle nejen když odvolává s toho světa, nýbrž i když dopouští zkoušky.

16. Harmagedon, t. j. hora Magedon; na místě tom, t. j. v údolí magedonském v pokolení Manasses, utrpěli porážku velikou králové kananejští od Báráka (Soudc. 5, 9) a Israelité od Egyptanů (4 Kr. 23, 29); proto sv. Jan užívá jména toho obrazně o z á h u b ě.

17. Stalo se totiž všecko to, co bylo nařízeno ve v. 1.

18. Srovn. 11, 19.

19—20. Městem tím velikým, podobně jako i Babylonem míní protibožskou moc světskou, která jest právě na jevišti světovém (14, 8).

tři části, a města pohanská padla, a Babylon ten veliký přišel na paměť před Bohem, aby mu dal kalich vína prchlivého hněvu svého.²⁰ A všeliký ostrov zmizel, a hory nebyly nalezeny.²¹ Také kroupy veliké jako centy padaly s nebe na lidi, a lidé rouhali se Bohu pro ránu krupobití, neboť jest to rána velmi veliká.

6. Vidění záhuby tří nepřátel Církve.

17, 1—20, 15.

a) Pád Babylona. 17, 1—19, 10.

Ličí povahu a trestuhodnost Babylona.

17, 1—18.

17, ¹ I přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm misek, a mluvil se mnou řka: Pojď, ukážu ti soud nad nevěstkou tou velikou, která sedí na mnoha vodách,² s kterou králové pozemští smilnili a jejímž vínem smilným opojili se obyvatelé země.³ A dovedl mě v duchu na poušť. I uzřel

17, 1. Nevěstkou, která podle v. 5. měla jméno Babylon. Vzhledem k tomu, co bylo řečeno při 14, 8, pokládáme za správné, že rozuměti jest vůbec světskou moc od Boha odvrácenou, protikřesťanskou. Sedí na vodách, t. j. vládne nad mnoha národy.

2. T. j. byli s ní ve spojení, a dali se jí ovládati.

3. Na poušť uvádí Jana ve vidění na význam zpusťování, které stihne moc protibožskou. Nelíčí však hned zpusťování toho, nýbrž dříve podobou ženy sedící na šelmě vyličuje stav

jsem ženu, ana sedí na šelmě šarlatové, plné jmen rouhavých, se sedmi hlavami a deseti rohy. ⁴ A ta žena byla oděna nachem a šarlatem a ozdobena zlatem a drahokamem i perlami, majíc ve své ruce kalich zlatý, plný ohavnosti a nečistoty svého smilství ⁵ a na čele svém napsané jméno: »Tajemství; Babylon ten veliký, matka smilství a ohavností zemských.«

⁶ A uviděl jsem tu ženu, ana jest opojena krví věřících a krví mučedníků Ježíšových. I podivil jsem se velice spatřiv ji.

⁷ A anděl mi řekl: »Proč se divíš? Já ti povím tajemství té ženy i té šelmy, která ji nese, která má sedm hlav a deset rohů.

⁸ Šelma, kterou jsi uzřel, byla a není, a ona vystoupí z propasti a půjde v záhubu. I budou se diviti obyvatelé země, jichžto

protibožské moci světské, ve kterém bude v čas odsouzení svého. Srovn. též 13, 1.

5. Ačkoli povaha protibožské moci není neznáma, jest přece tajemstvím, že taková říše protikřesťanská vystupuje a trvá ještě tolik roků po dokonaném již díle vykupitelském, kterým ďáblova moc byla zlomena.

6—8. Již byla, dávno před Kristem povstala a v různých obměnách trvala, ale již není, nikoli, že by jí nebylo vůbec, ani že by již nejevila žádné činnosti, ale že není již v bývalé síle své, ježto moc a síla její byla zlomena Kristovou smrtí na kříži, jakož vyjádřeno v 13, 3. smrtelnou ranou, kterou utrpěla; vystoupí však zase, bude totiž s dopuštěním Božím opět vystupovati s mocí a rozhodností a úsilovností větší proti církvi a tím i proti Kristu a Bohu.

jména nejsou napsána v knize života od ustanovení světa, když uzří šelmu, že byla a není (a opět tu bude). ⁹ Tu jest na místě rozum, který má moudrost. Sedm hlav jest sedm hor, na nichž žena sedí, ¹⁰ a sedm králů jest to; pět jich padlo, jeden jest nyní a jiný ještě nepřišel, a když přijde, musí zůstat (jen) malou chvíli. ¹¹ A tou šelmou, která byla a není, jest i ten osmý; on jest také z těch sedmi a jde v záhubu. ¹² A deset rohů, které jsi viděl, jest deset králů, kteří království dosud neujali, ale jako králové obdrží moc se šelmou na jed-

9a. T. j. k tomu, aby člověk věřící nedal se svést od moci protibožské, jest třeba rozumu.

9b—11. Podle výkladu anděla samého sedm hlav šelminých značí sedm králů, které nazývá také horami vzhledem k vynikající moci jejich. Poněvadž však svrchu (17, 3) řekl, že žena sedí na šelmě, nyní pak, že sedí na horách či hlavách sedmi, jest na jevě, že výrazy sedm hlav, sedm hor a sedm králů jsou stejnoznačné se šelmou a že tedy značí totéž, co ona šelma, totiž od Boha odvrácenou moc světskou v různých jejích fásích či obměnách. Pokládáme za nejsprávnější, že číslem sedm jakožto číslem všeobecnosti označuje se souhrn všech protibožských a proticírkevních říší světských, číslem pak osm (v. 11) že poukazuje se k tomu, že těch protibožských říší bude více nežli sedm, ale že i ty ostatní budou ze sedmi, t. j. téhož smýšlení, jako všechny říše oním číslem všeobecnosti zahrnuté.

12—14. Desíti rohy rozumí nejspíše souhrn vladařů a králů podřízených, kteří proti dočasným držitelům velmoci protibožské povstanou, ji ku pádu přivedou a potom sami na hodinu, t. j. na čas poměrně krátký vládu míti budou. Jsou též na hlavě šelmy, na její hlavě, neboť jsou stejného smýšlení s ní; vespolek mají jednu mysl, totiž proticírkevní.

nu hodinu. ¹³ Ti mají jednu mysl a dávají sílu a moc svou šelmě. ¹⁴ Ti budou bojovat s Beránkem, ale Beránek je přemůže, neboť on jest pán nad pány a král nad králi, a s ním jsou ti, kteří jsou povoláni a vyvoleni a věrni.«

¹⁵ I řekl mi: »Vody, které jsi viděl, kde nevěstka sedí, jsou (kmenové a) zástupové a národové a jazykové. ¹⁶ A těch deset rohů, které jsi viděl, i šelma, ti budou nenáviděti nevěstku, i zpustoší ji a svléknou do naha a budou jísti maso její a spálí ji ohněm, ¹⁷ neboť Bůh dal v srdce jejich, aby učinili úradek jeho a aby dali království své šelmě, dokud by se nedokonala slova Boží. ¹⁸ A ta žena, kterou jsi viděl, město jest to veliké, které má království nad králi země.«

Vyličuje záhubu Babylona. 18, 1—24.

18, ¹ Potom jsem uviděl jiného anděla, an sestupuje s nebe a má moc velikou, a země se osvítila od slávy jeho. ² I vy-

15. Žena či dočasný držitel moci protibožské sedí nad vodami, t. j. vládne nad národy.

16. Oni vladaři a králové podřízení budou vládnouti v duchu té šelmy, v duchu církvi nepřátelském; oni budou nenáviděti nevěstku a zpustoší ji... vystoupí totiž nepřátelsky proti dočasnému držiteli protibožské velmoci světské, porazí ho a zbaví bohatství a moci jeho.

18. Srovn. v. 1. 3; 14, 8; 16, 19.

18, 2. Anděl ohlašuje pád Babylona, říše protibožské, již jako minulý, neboť ve vidění bylo to již hotovo; ale je to tak zvaný minulý čas proroc-

křikl hlasem velikým řka: »Padl, padl Babylon, ten veliký, a stal se obydlím duchů zlých a vězením všelikého ducha nečistého, i vazbou všeho ptactva nečistého a odporného, ³ neboť z hněvného vína smilství jeho pili všichni národové, a králové zemští smilnili s ním, a kupci zemští zbohatli z mohutného rozkošnictví jeho.«

⁴ A uslyšel jsem jiný hlas s nebe, an praví: »Vyjděte z něho, lide můj, abyste se nezúčastnili v hříších jeho a nedostali z ran jeho, ⁵ neboť hříchy jeho dostihly až k nebi a Bůh se rozpomenul na nepravosti jeho. ⁶ Odplaťte mu, jakož i on činil, a dejte (mu) dvojnásobně podle skutků jeho; v kalich, ve který naléval, nalejte mu dvojnásobně. ⁷ Kolik se oslavoval a rozkošil, tolik mu dejte muk a zármutku. Poněvadž praví ve svém srdci: »Sedím jako královna a vdovou nejsem a zármutku neuzřím,« ⁸ proto v jeden den přijdou rány jeho, smrt a zármutek i hlad, a bude spálen ohněm, neboť silný jest Pán Bůh, jenž ho bude souditi.

⁹ I budou plakati a kvíleti nad ním krá-

ký, položený místo času budoucího. Slovy stal se příbytkem a vězením (pobytem, volným i nuceným) duchů zlých neb nečistých naznačuje se plné zpustošení řečené říše, neboť jako příbytek duchů zlých a nečistých označují se v Písmě sv. opět a opět pouště. Nečisté a odporné ptactvo jest obrazem duchů nečistých.

7b—8. Srovn. Is. 47, 8.

lové pozemští, kteří s ním smilnili a rozkošili, když uzří dým požáru jeho, ¹⁰ stojíce z dále pro strach před mukami jeho a říkajíce: »Běda, běda, město ty veliké, Babylone, město ty silné, že v jedné hodině přišel soud tvůj.«

¹¹ Také kupci pozemští budou plakati a se rmoutiti nad tím, poněvadž zboží jejich nikdo již nebude kupovati, ¹² zboží zlata a stříbra a drahokamů a perel i kmentu a nachu a hedvábí a šarlatu, i všelikého dřeva thujového a všelikého nářadí ze slonové kosti a všelikého nářadí ze dřeva drahého i z mědi a železa a mramoru, ¹³ též skořice a amomu a vonidel a masti a kadidla, i vína a oleje, běle a pšenice, skotů a ovec, koní a vozů i otroků a duší lidských: ¹⁴ »Také ovoce, po kterém toužila duše tvá, odešlo od tebe, a všechno, co jest cenné a skvostné, ztratilo se pro tebe a již nikdy se to nenalezne.«

¹⁵ Kupci těchto věcí, kteří z něho zbohatli, zdaleka budou státi pro strach před jeho mukami, plačíce a truchlíce ¹⁶ a říkajíce: »Běda, běda, město ty veliké, které bylo oděno kmentem i nachem a šarlatem a ozdobeno zlatem i drahým kamením

12. *Thuja*, rostlina, strom to jehličnatý z čeledi cypřišovitých.

13. *Amom*, tropická rostlina, jejíž plodů vonných užívá se v lékařství a voňavkářství. *Duše* — mi lidskými míní se zde také otroci.

a perlami, ¹⁷ neboť v jedné hodině zpustovalo se tak veliké bohatství;«

A každý kormidelník a každý plavec pobřežní i lodníci a všichni, kteří pracují na moři, postavili se zdaleka ¹⁸ a vykřikli vidouce kouř požáru jeho a pravili: »Které (město) jest podobno tomuto městu velikému?« ¹⁹ I posypali prachem hlavu svou a vykřikli plačíce a kvílíce a řkouce: »Běda, běda, město to veliké, ve kterém všichni, kdo měli lodi na moři, zbohatli z jeho bohatství, neboť v jediné hodině bylo zpustošeno!«

²⁰ »Raduj se nad ním nebe a světci i apoštolové a proroci, neboť Bůh vykonal soud za vás nad ním.«

²¹ I zdvihl jeden silný anděl kámen jako žernov veliký a vrhl jej do moře řka: »Takto s prudkostí bude vržen Babylon, město veliké, a nebude již nalezen. ²² A hlas pěvců citerních a zpěváků i pištců a trubačů nebude slyšeti již v tobě, a žádný

20. N e b e m rozumí sídlo církve i vítězné i bojující, s v a t ý m i nejen oslavence nebeské, nýbrž i věrné údy církve bojující; z těch vytýká zvláště apoštolů a proroků, jimiž rozumí jak proroky starozákonní, tak učitele křesťanské.

21—24. Slova tato upomínají na Jer. 51, 63—64 a narážejí na Mat. 18, 6. Pokud slova tato vztahují se k pádu pohanského Říma a jiných říší proti-božských, neplatí doslovně ve všem, nýbrž značí toliko porážky jejich dočasné více méně úplné, v plném smyslu však platí o porážce konečné na konci světa, kdy veškerá moc protibožská bude poražena navždy docela.

řemeslník kteréhokoli řemesla nenalezne se již v tobě, a zvuk mlýna nebude slýchán již v tobě, ²³ a světlo lampy nezasvítí již v tobě, a hlas ženichův a nevěstin neuslyší se již v tobě. Neboť kupci tvoji byli velmoži pozemští, neboť tvými kouzly byli svedeni všichni národové. ²⁴ A našla se v něm krev proroků a světců a všech těch, kteří byli usmrceni na zemi.«

**Chvalozpěv oslavenců nad pádem
Babylona, nad ujetím vlády Bohem
a nad svatbou Beránkovou. 19, 1—10.**

19, ¹ Potom jsem uslyšel jako veliký hlas mnoha zástupů v nebi, ani praví: »Alleluja, spása a sláva i moc jest Boha našeho, ² neboť pravé jsou a spravedlivé soudy jeho, ježto vykonal soud nad nevěstkou tou velikou, která pokazila zemi smilstvím svým, a pomstil krev služebníků svých z rukou jejích.« ³ A opět řekli: »Alleluja.« A dým její vystupuje na věky věků. ⁴ I padli dvacet čtyři starci a čtyři živočichové a poklonili se Bohu, jenž seděl na trůně, říkajíce: »Amen, alleluja.«

⁵ A vyšel hlas s trůnu, jenž pravil: »Chvalte Boha našeho všichni služebníci jeho a kdo se ho bojíte, malí i velicí.« ⁶ I uslyšel jsem jako hlas zástupu četného a jako hukot veliké vody a jako hřmění

silného hromobití, které pravilo: »Alleluja, neboť ujal království Pán Bůh náš všemohoucí. ⁷ Radujme se a plesejme a vzdejme mu chválu, neboť přišla svatba Beránkova a nevěsta jeho se připravila. ⁸ A bylo jí dáno, aby se oblékla v jemné plátno běloskvoucí, čisté.« — Jemným plátnem totiž jsou spravedlivé skutky světců. — ⁹ I řekl mi: »Napiš: Blahoslavení jsou ti, kteří jsou povoláni k svatební hostině Beránkově.« A řekl mi: »To jsou pravdivá slova Boží.« ¹⁰ I padl jsem k nohám jeho, abych se mu poklonil. Ale (on) mi řekl: »Hleď, ať toho nečiníš; jsem spoluslužebník tvůj i bratří tvých, kteří mají svědectví o Ježíšovi. Bohu se klaněj.« — Svědectví o Ježíšovi totiž jest duch prorocký.

b) Konečná porážka šelmy a jejího pro- roka i stoupenců jejich. 19, 11—21.

¹¹ A uviděl jsem nebe otevřené, a hle,

7. Svatbou rozumí se spojení Krista s církví vítěznou ve slávě věčné. Svatba ta sice ještě nastala, ale přišla, t. j. přiblížila se, nastane pak, až všichni nepřátelé jeho budou přemoženi.

10. Jan padl ve vidění před andělem, aby se poklonil, poněvadž pokládaje ho za Boha, chtěl mu vzdáti poctu božskou, pocty té však anděl ovšem nepřijal, poučiv Jana, že není Bohem, nýbrž služebníkem Božím jako on a ostatní apoštolové (a věřící, kteří se nazývali vespolek bratry). »Svědectví o Ježíšovi totiž jest duch prorocký«, t. j. duch prorocký byl mně, podobně jako i tobě dán k tomu, abychom vydávali svědectví o Ježíšovi.

11n. Jezdcem na bílém koni jest Kristus. (Srovn.

kůň bílý a ten, jenž na něm sedí, slove Věrný a Pravdivý a se spravedlností soudí a bojuje. ¹² Oči jeho jako plamen ohně a na hlavě jeho mnoho věnců; má jméno napsané, jehož nikdo nezná, leč on sám, ¹³ a jest oděn v roucho krví zbarvené; jméno jeho zove se Slovo Boží. ¹⁴ A vojska nebeská jela za ním na bílých koních. oblečena v jemné plátno, bílé, čisté. ¹⁵ A z úst jeho vychází meč [na obě strany] ostrý, aby jím bil pohany. A on bude je spravovati berlou železnou a on tlačí lis vína prchlivého hněvu Boha všemohoucího. ¹⁶ Na rouchu, a to na bedru svém, má napsáno: K r á l n a d k r á l i a p á n n a d p á n y.

¹⁷ A uviděl jsem jednoho anděla, an stojí ve slunci, a ten vykřikl hlasem velikým řka všem ptákům, kteří lítali uprostřed na nebi: »Pojďte, shromažďte se k veliké hostině Boží, ¹⁸ abyste pojedli těla králů, těla tisícníků a těla siláků, těla koní

6, 2; 1, 14, 15.) Oči jeho jsou jako plamen ohně, značíce tak i vševědoucnost i rozhodnost trestající spravedlnosti jeho (4, 16); má mnoho věnců, diadémů, jakožto král nad králi a vítěz nade všemi.

14. Vojsky těmito míní se podle výkladu většiny exegetů andělé, kteří také podle Mat. 16, 27; 25, 31. budou v průvodě Kristově při jeho příchodu k soudu.

15. O meči vycházejícím z úst jeho viz 1, 16. Tlačí lis vína prchlivosti hněvu Božího, t. j. dává cítiti trestající spravedlnost svou.

a těch, kteří na nich sedí, a těla všech, svobodníků i nevolníků, malých i velikých.«

¹⁹ A uviděl jsem šelmu a krále pozemské i vojska jejich shromážděná, aby vedla válku s tím, jenž seděl na koni, a s vojskem jeho. ²⁰ I byla jata šelma a s ní ten prorok nepravý, jenž byl činil před ní divy, kterými svedl ty, kteří přijali znamení šelmy a kteří se klaněli obrazu jejímu; ti oba byli vrženi za živa do jezera ohnivého, hořícího sirou. ²¹ A ostatní byli zabiti mečem, vyšlým z úst toho, jenž seděl na koni; a všichni ptáci nasýtili se těly jejich.

Porážka drakova. 20, 1—10.

20, ¹ A uviděl jsem anděla, an sestupuje s nebe, maje klíč od propasti a řetěz veliký v ruce své. ² I uchopil draka, hada starého, jenžto jest ďábel a satan, a svázav ho na tisíc roků, ³ uvedl jej do propasti a zavřel i zapečetil nad ním, aby ne-

20, 1—3. Drakova porážka dočasná a neúplná. Klíčem od propasti pekelné značí se moc nad peklem, řetězem božský úrdek obmeziti vliv a moc ďáblovu, svázáním a uvržením do propasti obmezení moci ďáblů, a to, aby nesvěděl národů, t. j. potud, pokud by nemohl svěděti k odpadu od křesťanství celé národy, ne tedy tak, aby nemohl vůbec nikoho svěděti. Obmezení to bude na tisíc roků, t. j. na dobu sice dlouhou, ale neurčitě velikou, neboť počet tisíc roků byl as položen místo čísla neurčitého.

sváděl již národů, dokud by se nenaplnilo tisíc roků. Potom musí býti rozvázán na krátký čas.

‘A uviděl jsem trůny; i posadili se na nich, a byl jim dán soud, též duše těch, kteří byli sťati pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží, i těch, kteří se neklaněli šelmě ani obrazu jejímu, ani nepřijali znamení na čelo nebo na ruku svou; a (ti) ožili a kralovali s Kristem po tisíc roků.

4—6. Vzkříšení první a kralování tisícileté. Viděl trůny, totiž v nebi. Posadili se na nich (u vidění) podobně jako v 4, 3—4 přisedící dvacet čtyři starci jakožto zastupci církve. Přisedícím těm byl dán od Boha soud, t. j. moc souditi. Výsledek soudu byl ten, že duše souzené žijí s Kristem, totiž životem na výsost blaženým již před vzkříšením těla, a kralují s ním, požívajíce moci přispěti věřícím na zemi svou přimluvou, za kterou věřící je žádají. Stav ten či spíše uvedení do toho stavu nazývá vzkříšením (mravním) vzhledem k tomu, že světcí ti jaksi ožili u věřících na zemi, jsouce od nich ctěni a vzývání, a zove jej vzkříšením prvním na rozdíl od vzkříšení těla, jakožto vzkříšení druhého, kterého se dostane všem zemřelým před posledním soudem. Praví, že budou žítí a kralovati s Kristem po tisíc roků či po tu dobu, pokud satan bude upoután, ve své moci obmezen. Nesprávně však vykládali někteří v době staré kralování to tak, jako by před vzkříšením všeobecným měli vstáti pouze spravedliví z mrtvých a vládnouti na zemi po tisíc roků v radostech s Kristem viditelně mezi nimi přítomným, načež by teprve nastalo vzkříšení všeobecné (Papiáš, Justin, Nepos, později i sv. Ambrož), jakož i někteří v době nové, kteří rozuměli jím obnovený stav rajský, stav původní nevinnosti, nesmrtelnosti a věčného trvání pokolení lidského na zemi po antikristu.

⁵ Ostatní mrtví neožili, dokud by se ne-naplnilo tisíc roků. To jest vzkříšení první. ⁶ Blažený a svatý je ten, kdo má účast ve vzkříšení prvním; nad nimi smrt druhá moci nemá, nýbrž budou kněžími Božími a Kristovými a budou s ním kralovati po tisíc roků.

⁷ A když se naplní těch tisíc roků, satan bude puštěn ze své vazby; i vyjde, aby sváděl národy, kteří jsou na čtyřech úhlech země, Goga a Magoga, a aby shromáždil je k válce; — počet jejich (jest) jako písek mořský. — ⁸ A vyšli na šíř země a obklíčili tábor světců a město milé. ⁹ I sestoupil oheň od Boha s nebe a strávil je, ¹⁰ a ďábel, jenž je sváděl, byl vržen do jezera ohnivého a sirnatého, kde jest i šelma a prorok nepravý; budou trápeni ve dne i v noci na věky věků.

5. Ostatními míní nespravedlivé, kteří zemřeli v těžkém hříchu: ti neožili, t. j. nežijí s Kristem ve spojení způsobem řečeným.

6. Smrt druhá, t. j. věčná či zavržení do pekla.

7—10. Drakova porážka konečná a úplná. Po uplynutí doby označené číslem tisíc roků satan bude puštěn ze své vazby, bude mu totiž k vytríbení spravedlivých a k potrestání zlých zase dopuštěno od Boha svádět celé národy k odpaду od Boha k nevěře; a on svede skutečně ty z nich, kteří s jakousi narážkou na Ezech. hll. 38n. označují se jmény symbolickými Gog a Magog, znamenajícími nepřátele království Božího, a nejen svede je k nevěře a odpaду od křesťanství, nýbrž i shromáždí, popudí je k boji proti církvi. Ale, jak řečeno ve v. 3, bude to jen na čas poměrně krátký.

Vzkříšení těla a soud poslední. 20, 11—25.

¹¹ Také jsem uviděl trůn veliký, bílý, a toho, jenž na něm seděl; před jeho obličejem zmizela země i nebe a nenalezlo se pro ně místo. ¹² A uzřel jsem mrtvé, veliké i malé, ani stojí před trůnem; i otevřely se knihy, též jiná kniha byla otevřena, to jest (kniha) života, a mrtví byli souzeni z toho, co bylo napsáno v knihách, podle skutků svých. ¹³ Moře totiž vydalo mrtvé, kteří byli v něm, a smrt i místo zemřelých vydaly (své) mrtvé, kteří byli v nich, a (ti) byli souzeni každý podle skutků svých. ¹⁴ A smrt i místo zemřelých byly uvrženy do jezera ohnivého. To jest smrt druhá, jezero ohnivé. ¹⁵ A kdo nebyl nalezen zapsán v knize života, byl uvržen do jezera ohnivého.

7. Vidění obnovené přírody a nového Jerusalema i věčného kralování Kristova se svatými. 21, 1—22, 5.

**Nové nebe, nová země, nový Jerusalem.
21, 1—8.**

21, ¹ A uviděl jsem nové nebe a novou

12. Uzřel mrtvé, t. j. z mrtvých vstalé. Knihami míní se božská (Kristova) vědoucnost činů lidských, jich otevřením připomenutí každému či uvědomění činů jeho. O knize života, která obsahuje pouze jména těch, kteří s tělem oslaveným vejdou do nebe, viz 3, 5.

21, 1. Srovn. 2. Petr. 3, 13. Is. 65, 1; 66, 22.

zemi, neboť první nebe a první země pominuly, a moře již není. ² Také jsem uviděl město svaté, Jerusalem nový, an sestupuje s nebe od Boha jsa připraven jako nevěsta ozdobená pro muže svého. ³ A uslyšel jsem hlas veliký s nebe, an praví: »Hle, stánek Boží s lidmi a přebývati bude s nimi, a oni budou jeho lidem, a on, Bůh, s nimi bude jejich Bohem; ⁴ a (Bůh) setře všelikou slzu s očí jejich, a smrti nebude již; ani zármutku, ani křiku, ani bolesti nebude již, neboť první věci pominuly.«
⁵ I řekl ten, jenž seděl na trůně: »Hle, obnovuji všecko.« A řekl mi: »Napiš (to), neboť tato slova jsou spolehlivá a pravdivá.« ⁶ A řekl mi: »Stalo se. Já jsem alfa a omega, počátek a konec. Já dám žíznivému z pramene vody živé zadarmo. ⁷ Kdo zvítězí, obdrží to, a (já) budu mu Bohem, a on bude mi synem. ⁸ Bázlivci však a nevěrci a ohavníci a vrazi i smilníci a čarodějníci a modláři a všichni lháři budou míti díl v jezeře hořícím ohněm a sirou; to je smrt druhá.«

2. Jerusalemem novým míní se církev oslavená a dovršená po vzkříšení.

4. Věci první, t. j. předešlý stav utrpení a strastí, v jakém byli za života pozemského.

6. Vody živé, t. j. i milosti ke spáse potřebné, i spásu, blaženost věčnou samu. Srovn. Is. 55, 1; Jan. 4, 14; 7, 38. Alfa a omega viz 1, 8.

8. Bázlivci míní zvláště ty, kteří z obavy před pronásledováním neb nepříjemnostmi se strany světa víry své nevyznávají, neb ji i zapírají, od ní odpadají.

Popis nového Jerusalema. 21, 9—27.

⁹ I přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm misek plných sedmi ran posledních, a mluvil se mnou řka: »Pojď, ukáži ti nevěstu, manželku Beránkovu.«

¹⁰ I odvedl mě v duchu na horu velikou a vysokou, a ukázal mi město svaté, Jerusalema, ano sestupuje s nebe od Boha,

¹¹ majíc velebnost božskou. Lesk jeho byl podoben kameni nejdražšímu, jako kameni jaspisovému, jasnému jako křišťál.

¹² Mělo hradbu velikou a vysokou s dvanácti branami a na branách dvanáct andělů a jména napsaná, totiž jména dvanácti pokolení synů Israelových; ¹³ od východu tři brány, od severu tři brány, od jihu tři brány, a od západu tři brány.

¹⁴ A hradba městská měla dvanáct základů a na nich dvanácte jmen dvanácti apoštolů Beránkových.

¹⁵ A ten, jenž mluvil se mnou, měl jakožto míru třtinou zlatou, aby změřil město i brány a hradby jeho. ¹⁶ Jest pak to město položeno ve čtverhranu, a délka jeho jest tak veliká jako šířka. I změřil město třtinou na dvanáct tisíc honů, a délka i šířka a výška jeho jsou stejné. ¹⁷ Také změřil hradbu jeho stočtyřicetčtyři lokte; míra to lidská, které užil anděl. ¹⁸ Stavba

9. Srovn. 15, 1; 17, 1.

10. V duchu, t. j. ve vidění.

hradby jeho byla z jaspisu, město pak samo bylo čisté zlato, podobné čistému sklu. ¹⁹ Základy hradby městské byly ozdobeny všelikým drahokamem; základ první byl z jaspisu, druhý ze safíru, třetí z chalcedonu, čtvrtý ze smaragdu, ²⁰ pátý ze sardonixu, šestý ze sardisu, sedmý z chrysolitu, osmý z berylu, devátý z topasu, desátý z chrysoprasu, jedenáctý z hyacintu, dvanáctý z ametystu. ²¹ A dvanáct bran (bylo) dvanáct perel; jedna každá brána byla z jedné perly, a náměstí města bylo čisté zlato jako průhledné sklo.

²² Chrámů jsem v něm neviděl, neboť Pán Bůh všemohoucí jest chrámem jeho, a Beránek. ²³ A to město nepotřebuje slunce ani měsíce, aby mu svítily, neboť velebnost Boží je osvítila, a svící jeho jest Beránek. ²⁴ I budou choditi národové ve světle jeho a králové země přinesou slávu a čest svou do něho. ²⁵ A brány jeho nebudou se zavíratí za dne, neboť noci tam nebude; ²⁶ a přinesou do něho slávu a čest národů. ²⁷ A nevejde do něho nic poskvrněného, ani kdo páše ohavnost a lež, leč jen ti, kteří jsou napsáni v Beránkově knize života.

Věčné kralování Kristovo se svatými.

22, 1—5.

22, ¹ I ukázal mi proud vody životné, běloskvoucí jako křišťál, který vycházel

z trůnu Božího a Beránkova. ² Uprostřed náměstí jeho a po obou stranách proudu byl strom života, který přinášel dvanáctero plodů, vydávaje každého měsíce plod svůj, a listí stromu toho (slouží) k vyléčení národů. ³ A nebude již kletby žádné; ale trůn Boží a Beránkův bude v něm, a služebníci jeho budou mu sloužiti a ⁴ budou patřiti na jeho tvář, a jméno jeho bude na čelech jejich. ⁵ A noci nebude již, ani nebudou potřebovati světla svíčkového a světla slunečního, neboť Pán Bůh je bude osvěcovati a budou kralovati na věky věkův.

Závěrek. 22, 6—21.*)

⁶ I řekl mi: »Tato slova jsou (zcela) spolehlivá a pravdivá, a Pán Bůh duchů prorockých poslal anděla svého, aby ukázal služebníkům jeho, co se má státi v brzku. ⁷ A hle, přijdu brzy. Blažený, kdo ostříhá

22, 3. Nebude tam kletby či vyloučení. Mluví pouze o jednom trůně Božím i Beránkově a praví »budou mu sloužiti« místo jim vzhledem k tomu, že »Otec a Syn jedno«, jedné podstaty jsou.

5. Srovn. 21, 25.

*) V závěrku potvrzuje se, že proroctví v Apokalypsi obsažené jest pravé a počne se v brzku vyplňovati (v. 6—16), vyjadřuje se tužba po příchodu Ježíšově a hrozba těm, kteří by ve knize té něco měnili (v. 17—20) a končí vyprošováním milostí Kristovy (v. 21). Potvrzuje pak dané proroctví anděl jménem Kristovým (v. 6n.), Jan sám (v. 8n.) a Pán Ježíš (v. 10—16).

7. Hle, přijdu brzy, totiž k soudu. Praví to sice anděl, ale jménem Kristovým. Viz 3, 11.

prorockých slov knihy této.« ⁹ A já, Jan, jsem ten, jenž slyšel a viděl tyto věci. A když jsem je uslyšel a uviděl, padl jsem, abych se poklonil před nohama anděla, jenž mi to ukázal. ⁹ Ale (on) řekl mi: »Hleď, ať toho nečiníš; jsem spoluslužebník tvůj i bratří tvých proroků a těch, kteří ostříhají slov knihy této. Bohu se klaněj.« ¹⁰ I řekl mi: »Nezapečetuj prorockých slov knihy této, neboť čas blízko jest. ¹¹ Kdo škodí, uškod' ještě; kdo jest poskvrněn, poskvrň se ještě a kdo jest spravedlivý, ospravedlniž se ještě, kdo svatý, posvěť se ještě. ¹² Hle, přijdu brzy a odplata moje se mnou, abych odplatil každému podle skutků jeho. ¹³ Já jsem alfa a omega, první a poslední, počátek a konec. ¹⁴ Blažení, kdo umývají roucha svá [v krvi Beránkově], aby měli právo ke stromu života a vešli branami do města. ¹⁵ Vně budou psi a čarodějníci a smilníci a vrahové i modláři a každý, kdo miluje a činí lež. ¹⁶ Já, Ježíš, poslal jsem anděla

11n. Kdo by přece nechtěl dbáti výstrahy tu podávané, ani užítí Boží milosti, ať dále páše hříchy a se poskvrňuje, ale ať pomní, že Pán přijde k soudu, ho najde a podle skutků jeho mu odplatí, jej potrestá. Jak patrně, slova v. 11. jsou řečena sice ironicky, ale obsahují výstrahu tím mocnější.

13. Viz 1, 8. pozn.

14. Některé rukopisy, jmenovitě řecké, mají »blažení, kteří konají (zachovávají) přikázání Boží«.

15. Srovn. 21, 8. 27. Jan. 3, 20. 21.

16. Viz 5, 5. Jasnou hvězdou jítřní

svého, abych vám osvědčil věci tyto v církvích. Já jsem kořen a rod Davidův, hvězda jasná a jitřní.«

¹⁷ A duch i nevěsta praví: »Přijď.« A kdo slyší, řekni: Přijď. A kdo žízni, přijdiž, a kdo chce, naber vody životné zadarmo.

¹⁸ Osvědčuji pak já každému, kdo slyší prorocká slova knihy této: Jestliže by někdo přidal k těmto věcem, Bůh přidá na něho ran napsaných v knize této; ¹⁹ a jestliže by kdo odňal od slov knihy proroctví tohoto, Bůh odejme díl jeho od stromu života a z města svatého, z toho, co napsáno jest v knize této. ²⁰ Ten, jenž osvědčuje tyto věci, praví: »Ano, přijdu brzy.« Amen, přijď Pane Ježíši.

²¹ Milost Pána našeho Ježíše Krista (bud') se všemi vámi. Amen.

(jitřenkou) nazývá se s ohledem na mocné a slavné panování své. Srovn. 2, 28.

17. Duch, t. j. Duch sv. Jan jakožto Duchem sv. nadchnutý prostředník církve vyjadřuje tu jménem církve tužbu, aby ženich její, Kristus Ježíš, přišel, t. j. co možná brzy vyplnil to, co mu byl zjevil o slavném panování svém a o říši své; spolu přeje si, aby každý, kdo by uslyšel projev té tužby, s ním souhlasil, a to tím spíše, poněvadž každý, kdo žízni po věčné spáse, zadarmo ji dostati může, ač-li jen s milostí Boží spolupůsobí.

18—19. Podobný příkaz v 5. Mojž. 4, 2.

20. Tyto věci, t. j. všecko to, co Janovi bylo zjeveno a v Apokalypsi podáno.

PŘEHLED PERIKOP

I. O nedělích a slavnostech Páně.

Neděle neb slavnost Páně	Epistola	Evangelium
1. neděle adventní	Řím. 13, 11—14.	Luk. 21, 25—33.
2. neděle adventní	Řím. 15, 4—13.	Mat. 11, 2—10.
3. neděle adventní	Filip. 4, 4—7.	Jan 1, 19—28.
4. neděle adventní	1. Kor. 4, 1—5.	Luk. 3, 1—6.
Štědrý den	Řím. 1, 1—6.	Mat. 1, 18—21.
Hod Boží vánoční:		
o první mši sv.	Tit. 2, 11—15.	Luk. 2, 1—14.
o druhé mši sv.	Tit. 3, 4—7.	Luk. 2, 15—20.
o třetí mši sv. . .	Žid. 1, 1—12.	Jan 1, 1—14.
Slavnost sv. Štěpána	Sk. ap. 6, 8—10. a 7, 54—60.	Mat. 23, 34—39.
Slavnost sv. Jana Ev.	Sirach 15, 1—6.	Jan 21, 19—24.
Slavnost Mladětek .	Zjevení 14, 1—5.	Mat. 2, 13—18.
Neděle po nar. Páně	Galat. 4, 1—7.	Luk. 2, 33—40.
Nový rok občanský	Tit. 2, 11—15.	Luk. 2, 21.
Slavnost jména Ježíš 2. ledna	Skut. ap. 4, 8—12.	Luk. 2, 21.
Neděle po obřezání Páně	Galat. 4, 1—7.	Mat. 2, 19—23.
Slavnost Zjevení Páně . .	Isai. 60, 1—6.	Mat. 2, 1—12.
1. neděle po zjevení Páně	Řím. 12, 1—5.	Luk. 2, 42—52.
2. neděle po zjevení Páně	Řím. 12, 6—16.	Jan 2, 1—11.
3. neděle po zjevení Páně	Řím. 12, 16—21.	Mat. 8, 1—13.
4. neděle po zjevení Páně	Řím. 13, 8—10.	Mat. 8, 23—27.

Neděle neb slavnost Páně	Epistola	Evangelium
5. neděle po zjevení Páně	Kolos. 3, 12—17.	Mat. 13, 24—30.
6. neděle po zjevení Páně	1. Thes. 1, 2—10. . .	Mat. 13, 31—35.
Neděle devítník . .	1. Kor. 9, 24—27. a 10, 1—5.	Mat. 20, 1—16.
1. neděle po devítníku	2. Kor. 11, 19—12, 9.	Luk. 8, 4—15.
2. neděle po devítníku	1. Kor. 13, 1—13.	Luk. 18, 31—43.
Středa popeleční	Joel. 2, 12—19. . .	Mat. 6, 16—21.
1. neděle postní	2. Kor. 6, 1—10.	Mat. 4, 1—11.
2. neděle postní	1. Thess. 4, 1—7.	Mat. 17, 1—9.
3. neděle postní	Efes. 5, 1—9. . .	Luk. 11, 14—28.
4. neděle postní . . .	Galat. 4, 22—31.	Jan 6, 1—15.
5. neděle postní (smrtečná)	Žid. 9, 11—15. . .	Jan 8, 46—59.
6. neděle postní (květná)	2. Mojž. 15, 27—16, 7.	Mat. 21, 1—9.
	Filip. 2, 5—11. . .	pašije Mat. k. 26—27.
Zelený čtvrtek	1. Kor. 11, 20—32. . .	Jan 13, 1—15.
Veliký pátek	Oseáš 6, 1—6 a 2. Mojž. 12, 1—11. . .	pašije Jan k. 18—19.
Bílá sobota . . .	Kolos. 3, 1—4.	Mat. 28, 1—7.
Hod Boží velikonoční	1. Kor. 5, 7—8. . .	Mar. 16, 1—7.
pondělí velikonoční . .	Skut. ap. 10, 37—43.	Luk. 24, 13—35.
1. neděle po velikonočních	1. Jan 5, 4—10.	Jan 20, 19—31.
2. neděle po velikonočních	1. Petr. 2, 21—25.	Jan 10, 11—16.
3. neděle po velikonočních	1. Petr. 2, 11—19.	Jan 16, 16—22.
4. neděle po velikonočních	Jakub 1, 17—21.	Jan 16, 5—15.
5. neděle po velikonočních	Jakub 1, 22—27.	Jan 16, 23—30.
V křížové či prosební dny	Jak. 5, 16—20.	Luk. 11, 5—13.

Neděle neb slavnost Páně	Epistola	Evangelium
Slavnost Nanebevstoupení Páně	Skut. ap. 4, 1—11.	Mar. 16, 14—20.
6. neděle po velikonočních	1. Petr. 4, 7—11.	Jan 15, 26—16, 4.
Hod' Boží svatodušní	Skut. ap. 2—11.	Jan 14, 23—31.
pondělí svatodušní	Skut. ap. 10, 34. 42—47.	Jan 3, 16—21.
Nejsvětější Trojice . .	Řím. 11, 33—36.	Mat. 28, 18—20.
1. neděle po sv. Duchu	Jan 4, 8—21.	Luk. 6, 36—42.
Slavnost Božího Těla .	1. Kor. 11, 23—29.	Jan 6, 56—59.
2. neděle po sv. Duchu	1. Jan 3, 13—18.	Luk. 14, 16—24.
Nejsvět. Srdce Ježíšova	Efes. 3, 8—19.	Jan 19, 31—37.
3. neděle po sv. Duchu	1. Petr. 5, 6—11.	Luk. 15, 1—10.
4. neděle po sv. Duchu	Řím. 8, 18—23.	Luk. 5, 1—11.
5. neděle po sv. Duchu	1. Petr. 3, 8—15.	Mat. 5, 20—24.
6. neděle po sv. Duchu	Řím. 6, 3—11.	Mar. 8, 1—9.
7. neděle po sv. Duchu	Řím. 6, 19—23.	Mat. 7, 15—21.
8. neděle po sv. Duchu	Řím. 8, 12—17.	Luk. 16, 1—9.
9. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 10, 6—13.	Luk. 19, 41—47.
10. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 12, 2—11.	Luk. 18, 9—14.
11. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 15, 1—10.	Mar. 7, 31—37.
12. neděle po sv. Duchu	2. Kor. 3, 4—9.	Luk. 10, 23—37.
13. neděle po sv. Duchu	Galat. 3, 16—22.	Luk. 17, 11—19.
14. neděle po sv. Duchu	Galat. 5, 16—24.	Mat. 6, 24—33.
15. neděle po sv. Duchu	Galat. 5, 25—6, 10.	Luk. 7, 1—16.
16. neděle po sv. Duchu	Efes. 3, 13—21.	Luk. 14, 1—11.
17. neděle po sv. Duchu	Efes. 4, 1—6.	Mat. 22, 34—46.
18. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 1, 4—9.	Mat. 9, 1—8.

Neděle neb slavnost Páně	Epištola	Evangelium
19. neděle po sv. Duchu	Efes. 4, 23—28.	Mat. 22, 1—14.
20. neděle po sv. Duchu	Efes. 5, 15—21.	Jan 4, 46—53.
21. neděle po sv. Duchu	Efes. 6, 10—17.	Mat. 18, 23—35.
22. neděle po sv. Duchu	Filip. 1, 6—11.	Mat. 22, 15—21.
23. neděle po sv. Duchu	Filip 3, 17—4, 3.	Mat. 9, 18—26.
24. neděle po sv. Duchu	Kolos 1, 9—14.	Mat. 24, 15—35.
Slavnost Krista Krále (poslední neděle v říjnu)	Kolos. 1, 12—20.	Jan 18, 33—37.
II. Ve svátky svatých známějších:		
Den svatých	Epištola	Evangelium
sv. Ondřeje ap. 30. listop. . .	Řím. 10, 10—18.	Mat. 4, 18—22.
sv. Mikuláše, bisk. a vyzn. 6. pros.	Žid. 13, 7—17.	Mat. 25, 14—23.
Neposkvr. početí P. Marie. 8. pros.	Přisl. 8, 22—35.	Luk. 1, 26—28.
sv. Tomáše ap., 21. pros. . .	Efes. 2, 19—22.	Jan 20, 24—29.
Očišťování P. Marie čili Hrom- nic, 2. února	Malachiáš 3, 1—4.	Luk. 2, 22—32.
sv. Blažeje, bisk. a muč., 3. ún.	Žid. 11, 33—39.	Mat. 10, 23—28.
sv. Matěje ap. 24. neb 25. února	Skut. ap. 1, 15—26.	Mat. 11, 25—30.
blahosl. Anežky české, 2. břez.	2. Kor. 10, 17—18 a 11, 1—2.	Mat. 25, 1—13.
bl. Jana Sarkandra, muč., 18. bř.	2. Tim. 2, 8—10. a 3, 10—12.	Mat. 10, 26—32.
sv. Josefa, pěstouna Páně, 19. bř.	Sírach 45, 1—6.	Mat. 1, 18—21.
Zvěstování P. Marie, 25. března	Isai. 7, 10—15.	Luk. 1, 26—38.
sv. Vojtěcha, bisk., muč., patro- na českého, 23. dubna	Žid. 5, 1—6.	Jan 10, 11—16.

Den svatých	Epištola	Evangelium
sv. Jiří, mučedníka, 24. dubna sv. Marka evang., 25. dubna Slavnost Ochrany sv. Josefa . . sv. Filipa a Jakuba ap. 1. května sv. Zikmunda, krále, muč., pa- trona českého, 2. května . Nalezení sv. Kříže, 3. května . . sv. Jana Nep., patr. čes., 16. kv. sv. Barnabáše, apošt., 11. června sv. Antonína Pad., 13. června . . sv. Víta, muč., patr. čes., 15. červ. sv. Aloise, vyzn., 21. června . . Narození sv. Jana Křt., 24. červ. sv. Petra a Pavla ap., 29. červ. Navšt. P. Marie, 2. července . . sv. Prokopa, opata a patrona českého, 4. července . . sv. Cyrilla a Metoděje, bisk., patronů českých, 5. července Panny Marie Karmelské, 16. čce. sv. Maří Magdal., 22. července sv. Jakuba, ap., 25. července sv. Anny, 26. července. . . . Nanebevzetí P. Marie, 15. srpna sv. Bartoloměje apošt., 24. srpna	2. Tim. 2, 8—10. a 3, 10—12. Ezechiel 1, 10—14. 1. Mojž. 49, 22—26. Moudr. 5, 1—5. Moudr. 5, 1—5. Filip. 2, 5—11. . Sirach 21, 26—31. . . . Sk. ap. 11, 21—26. a 13, 1—3. 1. Kor. 4, 9—14. Moudr. 10, 10—14. Sirach 31, 8—11. Isai. 49, 1—7. . . . Skut. ap. 12, 1—11. . Píseň Šalom. 2, 8—14. Sirach 45, 1—6. . . . Žid. 7, 23—27. . . . Sirach 24, 23—31. . . . Píseň Šalom. 3, 2—5; 8, 6. 1. Kor. 4, 9—15. . . . Příslaví 31, 10—31. Sirach 24, 11b—20. . . . 1. Kor. 12, 27—31.	Jan 15, 1—7. Luk. 10, 1—9. Luk. 3, 21—23. Jan 14, 1—13. Jan 15, 1—7. Jan 3, 1—15. Mat. 11, 2—10. Mat. 10, 16—22. Luk. 12, 35—40. Mat. 10, 34—42. Mat. 22, 29—40. Luk. 1, 57—68. Mat. 16, 13—19. Luk. 1, 39—47. Mat. 19, 27—29. Luk. 10, 1—9. Luk. 11, 27—28. Luk. 7, 36—50. Mat. 20, 20—23. Mat. 13, 44—52. Luk. 10, 30—42. Luk. 6, 12—19.

Den svatých	Epištola	Evangelium
sv. Jiljí, opata, 1. září . . .	Sirach 45, 1—6. .	Mat. 17, 27—29.
Narození Panny Marie, 8. září	Příslaví 8, 22—35.	Mat. 1, 1—16.
Jména Panny Marie, 12. září	Sirach 24, 23—31.	Luk. 1, 26—38.
Povýšení sv. Kříže, 14. září .	Filip. 2, 5—11.	Jan 12, 31—36.
sv. Lidmily, mučednice, patron- ky české, 16. září . . .	Příslaví 31, 10—31.	Mat. 13, 44—52.
sv. Matouše, apoštola. evange- listy, 21. září . . .	Ezechiel 1, 10—14.	Mat. 9, 9—13.
sv. Václava, mučedníka, patrona českého, 28. září . . .	Moudr. 6, 10—22. .	Mat. 16, 24—27.
sv. andělů strážných, 2. října . .	2. Mojž. 23, 20—23.	Mat. 18, 1—10.
sv. Terezičky od Ježíška, 3. října	Is. 66, 12—14.	Mat. 18, 1—4.
sv. Františka Serafin., 4. října	Galat. 6, 14—18.	Mat. 11, 25—30.
Mateřství P. Marie, 11. října	Eccli. 24, 23—31.	Luk. 2, 43—51.
sv. Havla, opata, 16. října .	Sirach 45, 1—6. .	Mat. 19, 27—29.
sv. Markéty Alac., 17. října .	Efes. 3, 8—9. a 14—19.	Mat. 11, 25—30.
sv. Lukáše, evangelisty, 18. října	2. Kor. 8, 16—24.	Luk. 10, 1—9.
sv. Šimona a Judy, ap., 28. října	Efes. 4, 7—13. .	Jan 15, 17—25.
svátek Všem svatých, 1. listop.	Zjevení 7, 2—12.	Mat. 5, 1—12.
Památka všech věrných zemřelých	1. Kor. 15, 51—57.	Jan 5, 25—29.
o slavnosti posvěcení chrámu	Zjevení 21, 2—5.	Luk. 19, 1—10.
v den oddavek . . .	Efes. 5, 22—33. .	Mat. 19, 3—6.
v den úmrtí neb pohřbu	1. Thes. 4, 13—18.	Jan 11, 21—27.

OBSAH:

Předmluva k novému vydání	3
Skutky apoštolské	5
Listy apoštolské: Život sv. Pavla	125
List sv. apoštola Pavla Římanům	131
První list sv. Pavla Korinťanům	197
Druhý list sv. Pavla Korinťanům	256
List sv. apoštola Pavla Galatům	296
List sv. Pavla Efeským	322
List sv. Pavla Filippským	343
List sv. Pavla Kolosským	358
První list sv. Pavla Thessalonickým	372
Druhý list sv. Pavla Thessalonickým	385
První list sv. Pavla Timotheovi	393
Druhý list sv. Pavla Timotheovi	409
List sv. Pavla Titovi	420
List sv. Pavla Filemonovi	428
List sv. Pavla židům	432
List sv. Jakuba	483
První list sv. Petra	502
Druhý list sv. Petra	521
První list sv. Jana apoštola	531
Druhý list sv. Jana apoštola	547
Třetí list sv. Jana apoštola	549
List sv. Judy apoštola	553
Apokalypse čili Zjevení sv. Jana apo- štola	561
Seznam perikop na neděle a svátky	626